

ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

*Μετὰ προσωπογραφῶν τῶν συγγραφέων καὶ εἰκόνων
σχετικῶν πρὸς τὰ κείμενα.*

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ'. ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

*Καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.*

Ἐγκριθὲν διὰ μίαν πενταετίαν.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Α. Μ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗΣ ΚΑΙ Σ^{ύα}
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 34^α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ

ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

*Μετὰ προσωπογραφιῶν τῶν συγγραφέων καὶ εἰκόνων
σχετικῶν πρὸς τὰ κείμενα*

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

*Καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν τάξεων τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς μέσης Ἐκπαιδεύσεως*

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Α. Μ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗ & ΣΙΑ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 24 Α
ΑΘΗΝΑΙ

18504

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τῆς συγγρα-
φῆως.

Αρ. Β. Σαμουήλ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

ΣΥΜΒΑΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

(Κριτικὸς χαρακτήριόμοσ)

Ἦτο μία γαλανὴ ἡμέρα τῆς ἀνοιξέως· ἡ φύση ἦτον ὅλη χαρὰ καὶ ἀρμονία εἰς τούτη τὴ γῆ, μία ἀπὸ τὲς ὀραϊότερες ἀπ' ὅσες περικυκλῶνει ἡ θάλασσα, καὶ ὁ οὐρανὸς καμαρώνει. Ἄλλ' ἡ λύπη ἐφαινότου εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα· πλῆθος ἀνθρώποι μαζώνονται εἰς τὸν ναὸ τοῦ Ὑψίστου· ἓνα νεκρικὸ μνημεῖο εἰς τὴ μέση, καὶ ἀρχίζει ἡ νεκρικὴ ἀκολουθία καὶ ἀφοῦ ἔπαυσαν οἱ δέησες καὶ οἱ ψαλμοί, ἕνας νέος, τὰ ἐμπνευσμένα βλέμματα τοῦ ὁποίου ἀκτινοβολοῦν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν με μελωδικὴ φωνὴ διηγείται τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἀποθαμένου, καὶ ἡ φωνὴ του εἰσχωρεῖ βαθιὰ εἰς ὅλες τὲς καρδιές — τὲς συγγινεῖ, τὲς ἐνθουσιάζει, τὲς ἐμπνέει αἰσθήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα. — Ὁ ἐνδοξὸς ἀνθρώπος, τὸν ὁποῖον ἔκλαιγεν ἡ Ζάκυνθος, ἦτον ὁ Φώσκολος. Ἄλλὰ ποῖος ἦτον ὁ νέος, οἱ λόγοι τοῦ ὁποίου εἶχαν ταράξει τόσες ψυχές; ποῖος ἦτο τοῦτος ὁ ἐκλεκτὸς νέος, ὁ ὁποῖος στολίζοντας με οὐράνιο φῶς τὸν τάφο τοῦ ἐνδόξου συμπολίτη του παρηγοροῦσε τὴν ὄραίαν του πατρίδα, ἡ ὁποία ἐβλεπεν ὅτι ἄλλο ἐνδοξότερον τέκνον ἀνάστανεν εἰς τοὺς κόλπους της; Τέκνον με νοῦν Ἑλληνικὸν καὶ καρδίαν Ἑλληνικὴν. Ποῖος ἦτο ὁ νέος τοῦτος; οἱ ἐλπίδες τῆς πατρίδας ἀλήθευσαν: Τὴν αὐγὴν τοῦ προπερασμένου Σαββάτου εἰς τὴν ἀδελφὴν Κέρκυρα μία θλιβερὴ εἶδηση, ἓνα τρομερὸ μῆνυμα θανάτου γυρίζει ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Καθένας ρωτᾷ, ξαναρωτᾷ, ἐπειδὴ ὅλοι ἐλπίζουν νὰ μάθουν ὅτι ἡ τρομερὴ εἶδηση δὲν εἶναι ἀληθινή. Ἄλλὰ παύει κάθε στεναγμὸς. Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς δὲν εἶναι πλέον.

Τότε θλίψη βαθιὰ καὶ ἀνίκητη ἀπλώνεται εἰς ὅλες τὲς καρδιές. Ὅλοι παρατοῦν τὲς ἐργασίες τους, μαζώνονται ὀλόγουρα εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ μεγάλου ποιητῆ· καθένας θέλει νὰ τὸν ἰδῇ διὰ τὴν ὕστερη φορὰ, νὰ φιλήσῃ ἐκεῖνο τὸ μέτωπο, εἰς τὸ ὁποῖον

ἦτο κρυμμένη μία τόσο λαμπρὴ ἀκτίνα Θεοῦ, νὰ σφίξει ἐκεῖνο τὸ χέρι, ποῦ ἔγραψε τὸ ἄσμα ἁσμάτων τῆς ἐλευθερίας καὶ τόσα ἄλλα ἀθάνατα ποιήματα. Ἡ μεγάλη του ψυχὴ εἶχε ἀφήσει ὀρφανεμένο τὸ σῶμα, κ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο τοῦ ἔστολίζε. ἀκόμη τὰ χεῖλη. Ὁ θάνατος, ποῦ ποτὲ δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ σβύσῃ τὸ ἔνδοξο του ὄνομα, δὲν ἐτολμοῦσεν ἀκόμη ν' ἀπλώσῃ τὴν ἀχνή του σημαία ἀπάνω εἰς τὸ ἄψυχο πρόσωπό του. Κάθε τάξῃ πολιτῶν, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, συρροὴ λαοῦ τὸν ἀκολουθοῦν εἰς τὴν ὑστερή του κατοικία καὶ χύνουν ἐπάνω εἰς τὸ μνήμα του θλιβερὰ δάκρυα καρδίας, ποῦ μόνα τρέφουν τὰ ἀθάνατα ἄνθη ἀπὸ τὰ ὁποῖα πλέκεται τὸ στεφάνι τῆς δόξας ἐπάνω εἰς τὰ μνημεῖα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Οἱ ἐλπίδες τῆς πατρίδας δὲν ἐματαιώθησαν. Ὁ ἔνδοξος ἄνδρας, τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐθρήνησεν ἡ Κέρκυρα, θρηνεῖ κάθε Ἑλληνικὴ γῆ, θρηνοῦμεν σήμερα μέσα εἰς τοῦτον τὸν Ναὸν τοῦ Ὑψίστου, εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ποῦ μέσα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ὑψίστου, ὅταν τὰ ῥόδα τῆς νεότητός του ἀνθίζαν εἰς τὸ πρόσωπον ἐγκωμιάζε τὸν Φῶσκολον*.

Δὲν ἔλαβα τὸν λόγον οὔτε διὰ νὰ ἐπαινέσω τὸν ποιητὴν, οὔτε διὰ νὰ ὑποδείξω τί τοῦ χρεωστεῖ τὸ ἔθνος καὶ πόσον εἶναι δικαία ἡ λύπη. Εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅλην ἀντηχοῦν οἱ ἔπαινοί του καὶ κάθε Ἑλληνικὴ ψυχὴ αἰσθάνεται τί ἔχασεν. Οἱ ὀλίγοι λόγοι, τοὺς ὁποίους προφέρω μὲ κατασπαραγμένην καρδίαν, εἶναι ξεχείλισμα τῆς ψυχῆς — αἰσθάνομαι ἀνάγκην νὰ ἐκφράσω τὴν λύπην μου, ἐπειδὴ ἔχω νὰ θρηνήσω ὄχι μόνον τὸν ἔξοχον ἄνδρα, τὸν μεγάλον ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐγκάρδιον φίλον, τὸν ὀδηγόν, τὸν διδάσκαλον. Σᾶς παρακαλῶ, μὴ κάμετε λοιπὸν προσοχὴν στοὺς ἀστόλιστους λόγους μου. Ὁμιλῶ καθὼς μ' ἐμπνέει ἡ καρδία καὶ ἡ λύπη, καὶ ἐκφράζω τὴν λύπην μου εἰς ἐκείνην τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν ὁ ἀθάνατος ποιητὴς μας ἐδόξασεν, ὑψώνοντάς τιν εἰς τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ πλεον ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς τέχνης.

Πόσες φορὲς ἐθαύμασα τὴν ἀνίκητη δύναμη ταύτης τῆς ἀπλῆς γλώσσας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅταν ἀπὸ τὰ οὐρανοεμπνευσμένα χεῖλη τοῦ ποιητῆ μας ἄκουσα τοὺς ἀθάνατους στίχους του. Εἰς τὴ γλῶσσα φανερόνεται ἡ ἐσωτερικὴ ὑπαρξὴ κάθε ἔθνους, ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς του καὶ ἀπορῶ πῶς ἡ Εὐρώπη ἂν καὶ πρὶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐγνώριζε τὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ὅμηρου ἐτραγουδοῦσαν τοὺς

πόνους του, τὲς ἐλπίδες του, ἠμπόρεσε νὰ πιστέψῃ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐκατέβη εἰς τὸ μνήμα καὶ τὸ ἐσκέπασεν ἢ πλάκα, ποῦ σκεπάζει τὰ κόκκαλα τῶν ἐνδόξων προπατόρων μας. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἀπέθανε καταδιωγμένο ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα καὶ μὴ ἐλπίζοντας πλέον εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκείνην τοῦ Βασιλέα τῶν Οὐρανῶν, ἐπέταξε ψηλὰ εἰς τὲς κορφές τοῦ Κισσάβου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου σιμώτερα εὐρισκότουσαν εἰς τὰν οὐρανόν. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἀπέθανεν, ὄχι. Μὰ τὸν Μπότσαρη, μὰ τὸν Καραϊσκάκη, μὰ τὸν Μιαοῦλη, μὰ τὸν Κολοκοτρώνη, μὰ τὸν Λιονύσιον Σολωμόν, πρέπει νὰ τὸ δημολογήσῃ καὶ τὸ δημολογήσεν ὁ κόσμος ὅλος.

Πενθοῦν Πνεῦμα (Ν. Γκόζη)

Ὅποιος ἤθελεν ἰδεῖ τὸν ποιητὴν μας ἐπάνω εἰς τὲς ἀνθοστολισμένες ἀκροθαλασσιές τῆς Κερκύρας νὰ ἐκφωνῇ τοὺς στίχους, ποῦ τοῦ ἔμπνεε μιὰ μυστικὴ ἐσωτερικὴ δύναμις, τότε ριζγοντας τὰ βλέμματα εἰς τὸν καθρέφτη τοῦ πελάγου, ποῦ ἀπλωνόταν ἐμπρὸς του, τότε ὑψώνοντάς τα εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανόν, ποῦ τὰ σκέπαζε, ἤθελεν εἰπῆ ὅτι κάποια ἀπὸ τίς μεγάλες ψυχές

τοῦ Ὀμήρου ἢ τοῦ Τυρταίου, τοῦ Σοφοκλῆ ἢ τοῦ Αἰσχύλου, καμία ἀπό τοῦτες τὲς μεγάλες ψυχές, ποὺ ἀποθανατίζουσι τὰ ἔθνη καὶ ἀνδραγαθήματα καὶ ἔκαμναν φλόγα ἀκοίμητη τὴν ἀγάπη τῆς πατρίδας, ἐκατέβη πάλιν εἰς τὴ γῆ διὰ τὴν ἀνάψην τὰ ἴδια ἑκεῖνα αἰσθήματα καὶ διὰ τὴν κάμη τοὺς νέους Ἑλλήνας ν' ἀποδείξουν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ βαρβαρότητα ὑποδοῦλεσε τὰ σώματα, ὄχι τὰ πνεύματα. Ποῖος ἄκουσε τὸν ποιητὴν μας νὰ τραγουδάῃ στίχους ἢ τοῦ Ὑμνου πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν ἢ ἐκεῖνου διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπαίρον, ἢ τοῦ Λάμπρου, ἢ τοῦ θηρίου τῆς θαλάσσης, ἢ τῆς Σαυφοῦς, καὶ δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου του, τὸ γλυκύτατο χαμόγελο, ποὺ τοῦ πρόβαινε στὰ χεῖλη: Ἐκεῖνο τὸ γλυκὸ χαμόγελο, ποῦ, καθὼς μαρτυροῦν ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν εἶδαν, ἔμεινεν ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη του καὶ ἀφοῦ τὸ πνεῦμα εἶχε παρατήσῃ τὸ σῶμα διὰ τὰ πεταχτῆ στοὺς οὐρανοὺς.

Ἡ θλιβερὴ εἰκόνα τόσον μοῦ ἐτάραξε τὴ φαντασία, τόσον μοῦ ἐσυγκίνησε τὴν ψυχὴν, ὥστε τὴν βλέπω πάντα ἀκίνητη ἐμπρὸς μου. Τὸν βλέπω γυρισμένον εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ θανάτου μὲ τὰ μάτια γυρισμένα κατὰ τὸν οὐρανόν, μὲ τὸ χαμόγελο εἰς τὸ στόμα. ὦ! κλείσετε ἐκεῖνο τὸ στόμα! καὶ διατὶ νὰ μείνῃ ἀνοικτό; Μάταια δόλογυρά του πετοῦν οἱ γλυκὲς αὔρες τῆς ζωῆς: ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ στόμα δὲν θέλει ἔβγει πλέον μία ὀρμονία, μία λέξη, ἓνας ἦχος: κλείσετε ἐκεῖνα τὰ μάτια! Εἶναι γυρισμένα κατὰ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ πλέον δὲν βλέπουν τὲς μυστικὰς λαμπράδες, ποὺ ἀνάδιδεν εἰς τὰ ἀθάνατα ποιήματά του. ὦ, σκεπάσετε, σκεπάσετε ἐκεῖνο τὸ λείψανο, ἢ αἰσθητὴ εἰκόνα τοῦ ἀφανισμοῦ εἶναι παράπολυ τρομερὴ! Καλύψετε ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο πρὶν τὸ μαῦρο χέρι τοῦ θανάτου ἐξαλήψῃ κάθε ἕνδος ζωῆς. Ἀφήσετε νὰ στοχαστοῦμε ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς νέας Ἑλλάδος, ἐνῶ ἀνέβαινε μὲ τὸ νοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, ζητώντας εἰς τὴ βρῦση κάθε τελειότητος τοὺς τύπους τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὀραίου, ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ αἰφνίδια ἐχάθη ἀπὸ τὴν ὄψην τῆς γῆς.

Εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐμψυχη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ: ἀλλ' ἡ θεία εἰκόνα τοῦ Πλάστη κατ' ἔξοχὴν φανερῶνεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς μεγάλους ποιητάς. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου ποιητῆ ὀρμάζουσι καὶ τελειοποιοῦνται ὅλες ἐκεῖνες οἱ πνευματικὲς δυνάμεις, ὅλα ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα, ποὺ εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων δὲν εἶναι παρὰ σπόρος κρυμμένος εἰς πῆλινο

τύλιγμα. Ὁ μέγας ποιητὴς μὲ τοὺς φλογεροὺς λόγους, ποὺ μία ἀδάμαστη ἐσωτερικὴ δύναμη, θεόθεν ἐμπνευσμένη, τοῦ βάνει εἰς τὰ χεῖλη, εἰσχωρεῖ μέσα εἰς ὅλες τὰς ψυχάς, τὰς συγκινεῖ, τὰς ἀνάβει, τὰς καθαρίζει, τὰς κάμνει νὰ γνωρίσουν τὰ ἀπόκρυφα εἰς τὰ βάθη τοὺς κρυμμένα, ζωογονεῖ τοὺς ἀκαρποὺς σπόρους, ξυπνᾷ νέες κλίσεις, νέες ἀρετές, νέες ἐπιθυμίες, εὐγενίζει καὶ ὑψώνει τὰ πνεύματα μὲ τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης, πυρώνει καὶ κάμνει στενωτέρους τοὺς δεσμοὺς, ποὺ ἐνώνουν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, δείχνοντας τὴν Θεότητα παντοῦ, καὶ πολλαπλασιάζοντας τὴ φύση εἰς τὴ φύση. Τοῦτῃ εἶναι ἡ ἀποστολὴ ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ ὄντος, ποὺ οἱ προπάτορές μας μὲ τὴν τόσην ἀλήθειαν ὠνόμασαν ποιητὴν.

«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν Νόμον ἢ τοὺς Προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι», εἶπεν ὁ Σωτὴρας τῆς Οἰκουμένης καὶ τοῦτῃ ἡ θεϊκὴ ἀλήθεια ἀληθεύει εἰς ὅλον τὸν ἠθικὸν κόσμον. Ὅποιος στοχάζεται νὰ ὠφελήσῃ τὸ ἔθνος του κόβοντας τὴν κλωστή τῶν παραδόσεων, συντρίβοντας τὸ ἀπερασμένο δὲν ἤξεύρει οὔτε πόθεν ἔρχεται, οὔτε ποῦ θέλει νὰ ὑπάγῃ. Ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν, καθὼς ἐκείνη τῶν ἀτόμων, δὲν συνίσταται ἀπὸ μίαν ἢ ἄλλην ἐποχὴν τῆς ὑπάρξεώς του, ὅλες μαζί συνθέτουν μίαν ἀκέραιαν ὑπαρξήν, ποὺ κρατεῖται Ἰστορία τοῦ ἔθνους· κάθε γεννεὰ ἀφίνει εἰς ἐκείνη ποὺ τὴν διαδέχεται βαθύτατες ἀλήθειες, τὰς ὁποῖες συχνὰ οἱ σύγχρονοι δὲν ἐννοοῦν ἀλλὰ μόνον οἱ μεταγενέστεροι ποὺ φωτίζονται ἀπ' αὐτὰς. Ἡ ἐποχὴ τῆς δόξας ἀφίνει μεγάλα καὶ βαθιὰ μαθήματα, ἀλλὰ συχνὰ μεγαλύτερα καὶ βαθύτερα ἐκείνη τῆς δυστυχίας. Ὅταν ἡ θεία Πρόνοια θέλει νὰ εὐεργετήσῃ ἓνα ἔθνος δίδοντάς του ἓναν μέγαν ποιητὴν, τοῦτος βάνεται μεταξὺ περασμένου καὶ μέλλοντος, ρίχνει ὀπίσω του ἓνα βλέμμα χωρὶς νὰ τοῦ ξεφύγῃ τίποτε ἀπ' ὅ,τι ἐστάθη, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι· ἀδράζει τὸ μυστήριον τοῦ περασμένου, τὸ κάμνει πνεῦμα, ἰδέαν, καὶ κινεῖ ἐμπρός· σέροντας κατόπιν του τὸ ἔθνος ὅλον, καθὼς ὁ Ὅρφεὺς μὲ τὴ μυστικὴν του λύρα ἔσερνε κατόπι του θηρία καὶ λιθάρια καὶ δένδρα.

Ἡ πρώτη ποίησις εἶναι γέννημα, ὄχι ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ ἔθνους· ἄνθος τοῦ αἰσθηματός του, μουσικὴ τῆς ψυχῆς του, φανερώνει τὰ συμβάντα του, τὰς χαρὰς του, τοὺς πόνους του, τὰς ἐλπίδες του, ὅλη τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ὑπαρξήν, ἢ ἀπὸ κάτω εἰς τὰς ἰτιὰς τοῦ ποταμοῦ τῆς Βαβυλώνης θρηνεῖ τὴν Πα-

τρίδα και τοὺς βωμοὺς ἢ ψάλλει τὲς νίκες τοῦ Μαραθῶνα και τῶν Θερμοπυλῶν ἢ ἐπάνω εἰς τὲς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου τὲς ἀνδραγαθίες και τὰ ξεψυχίσματα τῶν παλικάριῶν, τὲς ἀνάμνησεις τοῦ περασμένου μεγαλείου, τὲς ἐλπίδες εἰς Ἐκείνον ποὺ τιμωρεῖ τὰ ἔθνη και τ' ἀναζῆ. Ἡ ἐθνικὴ ποίηση βαστᾷ πάντοτε ζωντανὴ μέσα εἰς τὲς καρδιὰς τὴν ἀγάπην τῆς Θρησκείας και τῆς Πατρίδας. Ὁ μέγας ποιητὴς δὲν ἀρνεῖται οὔτε τὴ γλώσσα οὔτε τὰ αἰσθήματα οὔτε τὲς παραδόσεις τῶν δημοτικῶν ποιήσεων και γλώσσα και αἰσθήματα και παραδόσεις και ἀρμονίες, ἀφοῦ καθαρίσθησαν περνώντας ἀνάμεσα εἰς τοὺς αἰῶνας, σταλάζουν πολύτιμα μαργαριτάρια μέσα εἰς τὸ χρυσὸ ποτήρι τῆς τέχνης. Οὕτως ἐγεννήθη τὸ μεγαλύτερον ποίημα τῆς Οἰκουμένης, ἡ Ἰλιάδα. Οὕτως ἔκαμαν ὁ Δάνδης,* ὁ Σαίξπηρ,* ὁ Κάλδερων,* οὕτως ἔκαμε και ὁ ποιητὴς τῆς νέας Ἑλλάδας, τοῦ ὁποῦοιου θρηνοῦμεν τὸν θάνατον.

Δὲν ἦρε ζωντανὴ τὴ γλώσσα τοῦ Ὀμήρου ἢ τοῦ Σοφοκλή, ἀλλὰ τὴ χαριτωμένη θυγατέρα αὐτῆς, ἡ ὁποία ἐνῶ ζωογονεῖται ἀπὸ τὴν ψυχὴ και τὰ κάλλη τῆς ἀθάνατης μητρός, ὑπέκλυψεν εἰς ἐκεῖνες τὲς ἑξωτερικὰς μεταβολὰς, ποὺ ἔπρεπεν ἄφευκτα νὰ προξενήσουν οἱ καιροί, τὰ πολιτικὰ και κοινωνικὰ συμβάντα τοῦ κόσμου, ἢ κατάστασι τῆς Ἑλλάδας. Δὲν ἦρε μία μορφωμένη φιλολογία, ἀλλ' ἦρε μιὰ δημοτικὴ ποίηση, τὴ μεγαλύτερη τῆς Οἰκουμένης, — και ὅλα τὰ ἔθνη τὸ ὁμολογοῦν — μιαν ἀγνὴ και ὑψηλὴ ποίηση, μὲ τὴν ὁποῖαν τόσες γεννεὲς ἐκφράζουν ἀπὸ αἰῶνες τὰ κρυφὰ τῆς ψυχῆς τους ἀντίλαλος αἰσθημάτων, ποὺ σὰν μυστικὸς και μελαγχολικὸς ἦχος μακρόθεν ἀντηχάει μέσα εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ ἀληθινοῦ ποιητῆ, και ἀντήχησεν εἰς ἐκείνην τοῦ δικοῦ μας. Ὁ ποιητὴς μας ἄκουε τὸν κρυφὸ στεναγμὸ τοῦ πόνου και τῆς ἐλπίδας ἐνὸς μεγάλου ἔθνους, ποὺ ἔπεσεν, ἀλλὰ δὲν ἔχαθη. Μέσα εἰς τὰ ἀπλά του τραγούδια ἄκουσε κορυμμένο τὸν ὕμνον τῆς ἀνάστασις, και γενόμενος παραστάτης τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ψάλλει τὴν Θρησκεία και τὴν Πατρίδα, τὴν Ἐλευθερία και τὴν Πίστη. Μὲ τὴν ἐμπνευσμένην καρδιά του ἀγκαλιάζει ὅτι ἱερὸν ὑπάρχει διὰ τὴν ἀνθρωπότητα φουχτώνει τὴ ρομφαία πυρωμένη εἰς τὴν φλόγα τ' οὐρανοῦ, και ἀρχίζει ἡ μάχη μεταξὺ τοῦ πολεμάρχου ἀγγέλου και τῶν πνευμάτων τῆς ἀβύσσου. Ὁ ποιητὴς μας δὲν ἔτρεξε νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸ σῶμα εἰς τὴ φοβερὴ πάλη τῆς Ἀνεξαρτησίας ἕνα βόλι ἠμποροῦσε νὰ

διάξῃ ἀπὸ τῆ γῆ ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα, ποῦ ἀναβεν εἰς ὅλες τὰς Ἑλληνικὰς ψυχὰς τὴ λαχτᾶρα τοῦ πολέμου. Πόσες φορές οἱ στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐλευθερίας, τραγουδώντας τὸν ἀθάνατον ὕμνον, ἐρρίχτηκαν εἰς τὴν μάχη καὶ ἐνίκησαν. Τὸ πνεῦμα, ναί, τὸ πνεῦμα ὅταν πυρώνεται εἰς τὴ δικαιοσύνη, ὅσα καὶ ἂν εἶναι τὰ ἐμπόδια, εἰς τὸ τέλος τὰ ἀφανίζει ὅλα καὶ νικᾷ. Ὁ ποιητὴς μας λοιπὸν ἔκαμεν ὅ,τι ἔκαμαν ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ μεγάλοι· μόλις ἐπρόβαλεν εἰς τὴ μέση τοῦ ἔθνους ἔρριξεν ἓνα βλέμμα δλόγυρά του· ἐπροσῆλωσε τὴν ψυχὴν του εἰς τὸ περασμένο, ἐγονάτισεν ἐπάνω εἰς τοὺς τάφους τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλή, τοῦ Σωκράτη, τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ Θεμιστοκλή, ζητώντας ἐμπνευση καὶ ἀδάμαστη τόλμη, ἐπειδὴ μέσα εἰς ἐκείνους τοὺς τάφους δὲν εἶναι ὄχι κλεισμένη στάχτη, ἀλλὰ φλόγα ἀκοίμητη παντοτεινῆ. Τὸ λιθάρι ποῦ τοὺς σκεπάζει δὲν εἶναι κρῦο ποτέ. Ἡ στάχτη καὶ ὁ πάγος τοῦ θανάτου εἶναι μέσα εἰς τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ψυχὴν τοῦ ὁποίου δὲν ἀναψε ποτὲ κανένα αἴσθημα ὑψηλὸ καὶ γενναῖο· ἢ καρδιά μολεμένη ἀπὸ τὴ δειλία, ἀπὸ τὸ φθόνο καὶ ἀπὸ ἄλλα ποταπὰ πάθη, μένει πεθαμένη καὶ σάπια μέσα εἰς ἓνα τάφο, καὶ ἄς εἶναι ἀπὸ κρέας καὶ ἄς κυκλοφορῇ ἀκόμη εἰς αὐτὸ τὸ αἷμα.

Ἄλλὰ τὸ σέβας ποῦ χρεωστεῖται εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρες, οἱ ὅποιοι ἐδόξασαν τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνθρωπότητα, δὲν ἔκαμε τὸν ποιητὴν νὰ λησμονήσῃ τὴν Χριστιανικὴν Ἑλλάδα βαπτισμένην εἰς τὴν δυστυχία, ποῦ τὴν κατασταίνει, ἂν ὄχι μεγαλύτερη, ἱερώτερον ἀπὸ τὴν παλαιάν.

Ὁ ποιητὴς μας αἰσθάνεται ὅτι ἡ φιλολογία, διὰ νὰ εἶναι ἐθνική, πρέπει νὰ εἶναι δημοτική, καὶ διὰ νὰ γένη τοιαύτη, πρέπει νὰ πάσῃ ἐκείνη ἢ ὑπερήφανη καὶ ἀνόητη πρόληψη, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καταφρονεῖται ὁ λαός, ἐκεῖνος ὁ λαός, μέσα στὴν ὀλοζώντανη καὶ γερὴ ψυχὴ τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται σωριασμένοι πνευματικοὶ θησαυροί, οἱ ὅποιοι συχνὰ λείπουν εἰς τὰς ἀνώτερες τάξεις καὶ ἄς μαρτυρήσῃ ἡ Ἱστορία ποῦθεν ἐβγήκαν ἐκεῖνοι, ποῦ ἔσωσαν καὶ ἐδόξασαν τὰ ἔθνη· ὁ ποιητὴς μας δὲν κατεφρόνεσεν οὔτε τὸν λαόν, οὔτε τὴ γλῶσσά του, οὔτε τὰ αἰσθήματά του· ἠέξουεν ὅτι οἱ γλῶσσες δὲν εἶναι γέννημα τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι μεγάλη καὶ θαυμαστὴ εἶναι κάθε γλῶσσα, ποῦ ἐκφράζει ὑψηλὰς ἰδέας καὶ παραδέχεται τὴν ὥραία καὶ ἀρμονικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ με-

γάλου νοῦ) ἐμψύχωσε καὶ ὕψωσε μὲ τ' ἀθάνατα ποιήματά του. Κατὰ βίαιος ἐνόησε τὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ εἶδε τὸ μέλλον ποῦ τὴν προσμένει, καὶ μὲ τὸν δυνατὸν του νοῦ, μὲ τὴ μεγάλη του ψυχὴ, ἀγκάλιασεν ὅλο τὸ ἔθνος καὶ ἔγινεν ὁ πρῶτος καὶ μέγας θεμελιωτὴς τῆς νέας μας φιλολογίας. Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὰ ποιήματά του (καὶ ποῖος δὲν τὰ ἀνέγνωσε;) γνωρίζουν ὅτι ὅλα ἐμπνέουν ὑψηλὰ αἰσθήματα. Ἐτραγουδῆσε τὴ Θρησκεία καὶ τὴν Πατριδα τῆς ὁποίας ἐδόξασε τὰ ἀθάνατα ἀνδραγαθήματα, καὶ ὁ ὕμνος του ἀντήχησε παντοῦ. Ἐκαμε τὴν Εὐρώπην ὅλην νὰ προσηλώσῃ τὸ βλέμμα εἰς τὴν τρομερὴν πάλην, δείχνοντάς της τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ πετιέται ἀνδρειωμένη, σὺν πρῶτα ἀπὸ τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων καὶ ῥίχνεται εἰς τὴ μάχην. Φθάνει εἰς τὸν τοῖχον τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς, κατεβαίνουν οἱ ἔχθροὶ καὶ ἀνάβει ὁ πόλεμος. Τὰ σκοτάδια τῆς νυκτός, ἡ τρομερὴ ταραχὴ τοῦ πολέμου, ἐπαράσταιναν τὸν ἥδη ποῦ ἐπρόσμενε τοὺς ἔχθρους τοῦ Χριστοῦ. Καὶ κόρες, γέροντες, νέοι, βρέφη, ἴσκιοι γυμνοὶ καὶ ἀναρίθμητοι πετιῶνται ἀπὸ τῆ γῆ, ὅσοι ἀδίκᾳ ἐσφάγησαν ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν ἐχθρῶν. Αὐξάνει τρομαχτικὰ ὁ χορὸς τοῦ πολέμου τρέχει ποτάμι τὸ αἷμα, ἀλλὰ τὸ δροσερὸ ἀέρι τῆ αὐγῆς δὲν φουσᾷ πλέον εἰς τῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι, χαιρετᾷ τὸν Σταυρὸν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἡ ἀθάνατη θεὰ πετιέται εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ματωμένη γυρίζει τὰς αἱματομένους τῆς πεδιάδος. Μπαίνει τὴν ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ Μεσολόγγι, εἰς τὸ ἱερὸ ἐκεῖνο προσκνητάρι, τὴν ἡμέραν ποῦ ἀνθισαν τὰ δάση διὰ τὸν υἱὸ τῆς Παρθένας, ἔρχεται ἐμπρὸς τῆς ὀλόλαμπῆ βασιτώντας ἓνα Σταυρὸ ἡ Θρησκεία καὶ κινώντας τὸ δάχτυλον ποῦ ἀνοίγει τοὺς οὐρανούς τῆς φωνάζει: «Σ' αὐτὸ τὸ χῶμα στάσου ὀλόσθη, Ἐλευθερία» καὶ τὴ φιλεῖ εἰς τὸ στόμα. Ἐκεῖνο τὸ φίλημα τῆς διπλασιάζει τὴν δύναμιν. Ἀκούει τὸ ἀθῶνον αἷμα τοῦ μεγαλομάρτυρα Πατριάρχου, ποῦ φωνάζει ἐκδίκηση, καὶ φουσκώνει τὰ νερὰ τοῦ Ἀχελώου, ποῦ γέρονται μνημα εἰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ εἰς τὴν Τένεδον γερμίζει λείψανα καὶ αἷμα ἐκεῖνα τὰ κύματα ὅπου οἱ ἱερόσυλοι ἐπέταξαν τὸ ἅγιόν του σῶμα.

Τέλος σταίνει ἓνα Σταυρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην, φωνάζει: Βασιλεῖς κοιτάχ' ἐδῶ τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον ποῦ προσκυνάτε, καὶ διὰ τοῦτο μᾶς βλέπετε ματωμένους εἰς τὸν τρομερὸν ἀγῶνα. Καὶ βασιλεῖς καὶ ἔθνη ἄκουσαν τὴ δυνατὴ φωνή, καὶ κλίνοντας

τὸ γόνυ εἰς τὸν Σταυρόν, εἰς τὸ Ναυαρίνον ἐθέσπισαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνεξαρτησίαν.

Ἐλιγώτερον ὥραϊα καὶ ὑψηλὴ δὲν εἶναι ἡ ὠδὴ τοῦ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μπαΐρον, τοῦ μεγάλου ποιητῆ τῆς Ἀγγλίας, πού ζητώντας μίαν ἐλεύθερη γῆ, ὅπου νὰ ἡσυχάσῃ τὴν καταταραγμένην του ψυχὴν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἔνδοξα καὶ ἐλεύθερα ἔθνη ξεδίπλωναν τὰς σημαῖάς τους, καὶ σηκώνοντας τὰς δάφνες, πού τοὺς ἐστόλιζαν τὴν κεφαλὴν τὸν χαιρετοῦσαν καὶ τὸν προσκαλοῦσαν μ' αὐτές, ἔρχεται ἀνάμεσα εἰς τὴν χλαοὴ τοῦ πολέμου, εἰς τὴν γῆν τῆς ποιήσεως, διὰ νὰ πεταχθῇ ἀπ' αὐτὴν εἰς τὰ Οὐράνια. Καὶ ἠθέλησεν ἡ Μοῖρα, ὁ μεγαλύτερος νέος ποιητῆς τῆς πατρίδας τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πινδάρου νὰ ψάλλῃ τὸν θάνατον τοῦ μεγαλύτερου νέου ποιητῆ τῆς πατρίδας τοῦ Σαίξπηρ καὶ τοῦ Μίλτων *

Ὁ Λάμπρος, τοῦ ὁποῖου ἓνα μόνον τεμάχιον (1) ἐδημοσιεύθη εἶναι νὰ εἰπῶ οὕτως, ἡ δευτέρα φάσις τοῦ πνεύματος τοῦ ποιητῆ μας. Εἰς αὐτὸ ἠθέλησε νὰ βγάλῃ τὴν ἰδανικὴν ὠραιότητα ἀπὸ τὴν σύγχυση τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ἠθέλησε νὰ ῥίξῃ μίαν ἀκτίνα θεῖα ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἴσκιους τῆς διαφθορᾶς, διὰ νὰ τὴν κάμῃ ἀκόμη λαμπρότερη.

Σκοπὸν δὲν εἶχα νὰ ἐξετάσω σήμερον τὰ ποιήματά του, ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ὁποίων εἶπα μόνον ὀλίγους λόγους· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ, πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐξέταση, δύναται νὰ τὸ φανερώσῃ εἰς καθένα τὸ ἴδιον τοῦ αἴσθημα. Καὶ τοῦτο τὸ αἴσθημα δὲν θέλει σβησθῆ ποτὲ καὶ οἱ ἐρχόμενες γενεαὶ θέλει γνωρίσουν καὶ θέλει ἐκτιμήσουν καλύτερα τὸν Σολωμὸν ἐπειδὴ ὁ ἔνδοξός μας ποιητῆς δὲν ἐβυθίσθη εἰς τὴν νύκτα τοῦ περασμένου, ἀλλ' ἐστάθη εἰς τὴν νύκτα τοῦ μέλλοντος ἀσηκώνοντας τὸ κάλυμμα, πού τὸν σκεπάζει καὶ ἄνοιξε εἰς τὰ βλέμματα τῶν νέων Ἑλλήνων μιὰ θεὰ μεγαλύτερη, πλέον ἐλεύθερη, καθαρώτερη. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἄνδρας, τὸν ὁποῖον ἐχάσαμε καὶ τοῦ ὁποῖου τὸν θάνατον θρηνεῖ δολόκληρο τὸ ἔθνος.

Οὔτε διὰ ἐξουσία, οὔτε διὰ πλοῦτη, ζοῦν οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἀνθρώπων. Δάκρυα καὶ αἷμα τρέφουν τὰ

(1) Ὁ ὁμιλητῆς εἶχε ὑπ' ὄψει τοῦ ὅ,τι ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ ἤτο δημοσιευμένο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

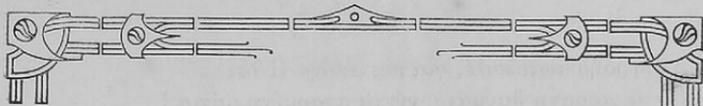
στεφάνια, με τὰ ὅποια τῶν ἔθνῶν οἱ δυνάστες στολίζουν τὴν κεφαλὴ τους· ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ στεφάνια μένουں μαραμμένα ἐπάνω εἰς τοὺς τάφους τους, χωρὶς οὔτε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους νὰ ρίξῃ ἕνα βλέμμα εἰς αὐτά. Ἀλλὰ αἰῶνιο ἀνθίζει τὸ δένδρο, ποὺ σκεπάζει τοὺς τάφους τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὰν ἱερὰν παρακαταθήκην οἱ πατέρες τὸ συσταίνουν εἰς τοὺς υἱούς· καὶ τὸ τρέφουν, καὶ τὸ ζωογονοῦν τὰ δάκρυα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ οἱ δροσιεὶς τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ πάντοτε θέλει ἀνθίζει ἡ ἰτιά, ποὺ σκεπάζει τὸν τάφο τοῦ ποιητῆ μας.

Μεγάλῃ ψυχῇ! Σὺ τώρα βυθίζεσαι μέσα εἰς ἄφθαρτα κύματα φωτός, καὶ σοῦ ἀστράφτει χαρὰ τὸ πρόσωπο γοικώντας τὴν ἄπλαστην ἁρμονία τῶν οὐρανῶν. «᾽Ω «ρίξε, ρίξε ψηλάθε ἕνα βλέμμα εἰς τὴν γήϊνη πατρίδα σου, ποὺ με πικρὰ δάκρυα κλαίει τὸ χωρισμὸ σου. Ἐμπνευσέ μας εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αἰσθήματα, καὶ ἡμεῖς σοῦ ὀρκιζόμεθα ὅτι θέλει τιμῶμεν πάντοτε τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι ἡ ἐνθύμηση τῶν μεγάλων μας ἀνδρῶν, ποὺ ἀνέζησαν καὶ ἐδόξασαν τὸ ἔθνος θέλει ἀνάφτει πάντοτε περισσότερο εἰς τὰ στήθη μας τὴν ἀγάπη τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος.

Σοῦ τ' ὀρκιζόμεθα, ναί, μὰ τὴν αἱματομένη Ἑλλάδα, μὰ τὸν κόσμον ποὺ σ' ἔχει.

Ἰούλιος Τυπάλδος

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ (1)

(Ἀπόσπασμα)

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

Ἔστησ' ὁ Ἔρωτας χορὸν μὲ τὸν ξανθὸν Ἀπρίλη,
Κ' ἡ φύσις ἤθεε τὴν καλὴν καὶ τὴν γλυκεῖάν της ὥρα,
Καὶ μέσ' ἔστη σκιά, ποῦ φούντωσε καὶ κλεῖ δροσιαῖς καὶ μύσχους
Ἀνάκουστος κελαϊδισμὸς καὶ λιποθυμισμένος.
Νερὰ καθάρια καὶ γλυκὰ, νερὰ χαριτωμένα,
Χίνονται μέσ' τὴν ἄβυσσο τὴν μοσχοβολισμένην,
Καὶ παίρνουνε τὸ μύσχο της, κι' ἀφίνουν τὴν δροσιά τους.
Κι' οὐλα ἔς τὸν ἥλιο δείχνοντας τὰ πλούτια τῆς πηγῆς τους,
Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια.
Ἐξ' ἀναβρῦζει ἡ ζωὴ ἔς γῆν, ἔς οὐρανόν, σὲ κύμα.
Ἄλλὰ ἔς τῆς λίμνης τὸ νερό, π' ἀκίνητό ναι κι' ἄσπρο,
Ἀκίνητ' ὅπου κι' ἂν ἰδῆς, καὶ κάτασπρ', ὡς τὸν πάτο,
Μὲ μικρὸν ἦσκιον ἄγνωρον ἔπαιξ' ἡ πεταλοῦδα,
Ποῦ χ' εὐωδίσθη τ' ἔς ὑπνοὺς της μέσα στὸ ἄγριο κρῖνο.

(1) Τὸ ποίημα τοῦτο ὁ ποιητὴς δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ. Ἀφῆκε μόνον σχεδιάσματα. Κατ' ἀρχάς τὸ ὠνόμασε τὸ «Μεσολόγγι» ἔπειτα τὸ «χρέος» θεωρώντας ὡς χρέος του νὰ ὑμνήσῃ τοὺς ἡμίθεους ὑπερασπιστὰς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ κατόπιν «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι». Στὸ ἀπόσπασμα ποῦ παραθέτομε, οἱ στοχασμοὶ τοῦ ποιητοῦ εἶναι οἱ ἑξῆς :

«Ἡ ζωὴ ποῦ ἀνασταίνεται μὲ ὄλαις της ταῖς χαραῖς, ἀναβρῦζοντας ὄλο. θε νέα, λαχταριστὴ, περιχυνόμενη εἰς ὅλα τὰ ὄντα· ἡ ζωὴ ἀκέραιη, ἀπ' ὅλα τῆς φύσης τὰ μέρη θέλει νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ· θάλασσα, γῆ, οὐρανός, συγχωνευμένα, τὰ ὁποῖα πάλι πολιορκοῦν τὴν ἀνθρώπινη φύση ἔς τὴν ἐπιφάνεια καὶ εἰς τὸ βάθος της. Ἡ ὠραιότης τῆς φύσης ποῦ τοὺς περιτριγυρίζει, ἀξυαίνει εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀνυπομονησίαν νὰ πάρουν τὴν χαριτωμένην γῆν, καὶ εἰς τοὺς πολιορκουμένους τὸν πόνο ὅτι θὰ τὴν χάσουν». Δ. Σ.

Ἐλαφροήσκιωτε καλέ, γιά πὲς ἀπόψε τί δεσ'
Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια !
Χωρὶς ποσῶς γῆς, οὐρανός, κοὶ θάλασσα νὰ πνένε,
Οὐδ' ὅσο κὰν ἡ μέλισσα κοντὰ στὸ λουλουδάκι,
Γύρου σὲ κάτι ἀτάραχο, π' ἀσπρίζει μὲς' τῆ λίμνη,
Μονάχο ἀνακατώθηκε τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,
Κι' ὁμορφη βγαίνει καρασιὰ ντυμένη μὲ τὸ φῶς του.

Διονύσιος Σολωμὸς

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Α'

(Ἀπὸ τοὺς θρήνους τῆς Κωνσταντινουπόλεως)

(1433)

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει κ' ἡ ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κ' ἑξήντα δυὸ καμπάναις,
κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος
ψάλλει ξερβὰ ὁ βασιλιᾶς, δεξιὰ ὁ Πατριάρχης
κι' ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόναις.
Νὰ μποῦνε ἔς τὸ χερουβικὸ καὶ νὰ βγῆ ὁ Βασιλέας,*
φωνὴ τοὺς ἦρθ' ἔξ οὐρανοῦ κι' ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα.
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ καὶ ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπάδες πάρτε τὰ γίερά καὶ σεις κερὰ σβηστήτη,
γιατὶ εἶναι θέλημα θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψη.
Μόν στείλτε λόγο στὴ Φραγκιά,* νὰ ρτουνε τριὰ καράβια
τό να νὰ πάρη τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ βαγγέλιο,
τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας,
μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ* καὶ μᾶς τὴν μαγαρίσουν».
Ἡ Δέσποινα ταράχθηκεν κ' ἐδάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα καὶ μὴ πολυδακρύξης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ σας εἶναι».

Δημῶδες

ΤΟ ΠΑΡΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Β'

(Τραπεζούντος)

Τὴν Πόλιν ὄντες ὥριζεν ὁ Ἕλλεν * Κωνσταντῖνον,
μὲ δεκαπέντε σήμαντρα, μὲ δεκοχτὼ καμπάναις.
μὲ διάκους, μὲ ἀρχιερεῖς, τριπλάσιους παπᾶδες,
ψαλτᾶδες ὄνταν ἔψαλλαν, εὐχαριστεῖτ' ὁ Θεὸς μου.
Σιτ* ἔψαλλαν, σιτ ὥριζαν τὴμ* Πόλ' τήρ* Ῥωμανίαν. *
σημαίν' ἢ γῆ, σημαίν' ὁ Θεὸς, σημαίνουν τὰ οὐράνια,
σημαίνει κι' ἢ Ἁγιά Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήριον.
Ἐστὴν ἔμπαν* τοῦ ἡλίου μου στέκεν ὁ Πατριάρχης
ἔς τὴν ἔβγαν* τοῦ ἡλίου μου στέκεν ὁ βασιλεὺς μου,
ὁ βασιλεὺς, ὁ βασιλεὺς, ὁ Ἕλλεν Κωνσταντῖνον.
Ψάλλουν τὸ ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν τιμιώτεραν. *
Ἐρθεν πουλὶν κ' ἐκόνεψεν τ' ἅγι Σοφιάς τὴμ πόρταν.
Τὸ ἔναν τὸ φεροῦλιν* ἄθε* ἔς σὸ* γαῖμαν βουτεμένον,
ἔς σὸ ἄλλο ἔς σὸ φεροῦλιν ἄθε χαρτὶν βαστᾶ γραμμένον.
Ἄτο* κανεῖς κι' ἀνάγνωσεν, κανεῖς ἔκ ἔξερ ντὸ λέγει,
μουδὲ κι' ὁ πατριάρχης μου μὲ ὅλους τοὺς παπᾶδες
Ἐναν παιδὶν, καλὸν παιδὶν, ἔρχεται κι' ἀναγνώθει.
Σιτ ἀναγνώθ', σιτ ἔκλαιγεν, σὺτιν* ἄτους* νὰ λέγη
«Νᾶηλι* ἐμᾶς, νὰ βᾶί ἐμᾶς, οἱ Τοῦρκ, τὴμ Πόλ' ἐπαῖραν,
ἐπαῖραν τὸ βασιλοσκᾶμν', * ἐλλάγεν* ἢ ἀφεντία*.
Μοιρολογοῦν τὰ ἐγκλησιᾶς, «ἐλλάγεν ἢ ἀφεντία!»
μοιρολογᾶ καὶ ἢ ἅγι Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήριον.
Ὁ βασιλεὺς ὁ βασιλεὺς, παργόριαν κι' παῖρον.
Ἐπαῖρον τ' ἐλαφρὸν σπαθὶν, τ' Ἑλληνικὸν κοντάριον,
τοσοῦ Τοῦρκους κροῦγεν * ἔς σὸ σπαθὶν, τοσοῦ Τοῦρκους ἔς σὸ
[κοντάριον.
Τριακόσ' οὐς Τοῦρκους ἔκοψεν καὶ δεκατρεῖς πασ' ἄδες,
τσακῶθεν* τὸ σπαθὶν ἄτου κ' ἐσκιγεν* τὸ κοντάριον.
Ὅντεν ἐκαλοτέρεσεν,* ἀπέσ' τοσοῦ Τοῦρκς ἐπέμνευ,
κι' ὄντεν ἐκαλοτέρεσεν καὶ μοναχὸς ἐπέμνευ.
Κι' ἄτοιν* ἄτόναν* ἔθαψαν ἔς σὸ γλοερὸν τιουσ' ἐκιν*.

Δημῶδες

Ἄρθ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 2

Η ΙΣΤΟΡΙΑ (Ν. Γκότση)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΤΟΠΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

α'. Λεβάδεια

Ἐπωφελοῦμαι τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν μοὶ παρέχουν αἱ νύκτες τῆς Λεβαδείας (ὀλίγον μακρότεραι τῶν Ἀθηναϊκῶν), ὅπως σκορπίσω ἐπὶ τοῦ χάριτος ἀτάκτως, ἀτημελήτως, τὰς Βοιωτικὰς ἐντυπώσεις μου.

Δὲν ἀντιποιοῦμαι οὔτε εἰς τὰ μυστήρια τῶν Ἀμερικανικῶν δασῶν νὰ εἰσαγάγω τοὺς ἀναγνώστας, οὔτε εἰς τοὺς δαιδάλους τῶν Ἀφρικανικῶν ὄρεων νὰ τοὺς ὀδηγήσω πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου, οὔτε εἰς τὴν Δαχομένη* ἢ τὴν Τομβουκουτοῦ* νὰ εἰσέλθω μετ' αὐτῶν.

Τίποτε τούτων. Ὀλίγην Ἑλλάδα, ἐν μικρὸν τμήμα τῆς πατρίδος μας θὰ παρουσιάσω εἰς αὐτοὺς, μίαν γωνίαν τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν οἰκοῦμεν, ἐπίσης ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς, ὅσον καὶ αἱ σκοτεινὰ ἔρημοι τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Διότι ἀπεχθανόμεθα καὶ κατεχόμεθα ὑπὸ ἀκατασχέτου ἀηδίας πρὸς τὴν γεωγραφίαν, τὴν περιγραφικὴν ἢ φυσικὴν, τὴν ἀρχαιολογικὴν, τὴν ἱστορικὴν, καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν πολιτικὴν, τὸ ὁποῖον καταντᾷ ἀπίστευτον ἐπὶ τέλους.

Καὶ ἄρχομαι ἀπὸ τῆς Λεβαδείας, ὀφείλων εἰς αὐτὴν, διὰ πλείστους λόγους, τὴν τιμὴν ταύτην τῆς προβαδίσσεως.

Μεταξὺ ὅμως τῶν λόγων τούτων παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ περιλάβῃ καὶ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς εὐγένειαν καὶ αἴγλην, διότι θὰ ὑποπέσῃ εἰς πλάνην παχυλὴν.

Ὅχι ὅτι δὲν ἔχει καὶ ἡ Λεβάδεια τὴν ἱστορίαν της. Ἄπαγε! Δὲν ὑπάρχει ρυὰξ, βουνὸς ἢ τέλμα ἐν Ἑλλάδι, χωρὶς τὴν μυθολογίαν του, τοὺς Θεοὺς του, τοὺς ἥρωάς του, τὰς νύμφας του καὶ τὴν ἱστορίαν του, ἀλλὰ διότι, ... πῶς νὰ σᾶς τὸ εἶπω;

Θὰ ἐνθυμείσθε βέβαια ἀπὸ τῶν παιδικῶν σας χρόνων, καὶ

τὰς Θήβας καὶ τὰ Λεῦκτρα καὶ τὰς Πλαταιάς καὶ τὴν Καδμείαν καὶ τὴν Χαιρώνειαν καὶ τὰς Θεσπιάς. — Ἐναντιορρήτως τὰ ἐνθυμείσθε ὅλα αὐτά. — Τὴν Λεβάρδειαν τὴν ἐνθυμείσθε; Ὅχι. Αὐτὸ λοιπὸν ἤθελα νὰ εἶπω λέγων ὅτι δὲν ἔχει ἱστορίαν.

Κατὰ τὰ λοιπὰ αἱ περιγαμῆναι τῆς Λεβαδείας εἶναι ἐν πλήρει τάξει καὶ ἀθνητικά.

Καὶ πρὶν μὲν διὰ Βασιλικῷ Διατάγματος Λεβάρδου τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ ἐγώ, ἐλθόντος ἐνταῦθα, μετονομασθῆ Λεβάρδεια, ὠνομάζετο Μίδεια, καὶ κατεῖχεν ἐπὶ ὄροπέδιον τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν σήμερον ἴστανται ὄρθα τὰ εἰρηπία τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου τῶν Καταλανῶν. * Ἀλλὰ ὁ Λέβαδος ἔσχε τὴν ὄχι πολὺ φαινήν ιδεάν νὰ συνοικήσῃ τοὺς κατοίκους **εἰς τὸ χθαμαλόν**. Περὶ τοῦ Λεβάρδου τούτου δὲν γνωρίζομεν καὶ μεγάλα πράγματα. Μόνον δὲ τὸ ὄνομα τῆς κυρίας του ἐπιλοτιμῆθι νὰ περισώσῃ ὁ Πausanias, ὀνομαζομένης Λαονίχης.

Εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ ἐμφάνισις τῆς Λεβαδείας εἶναι σπανία. Ἄν εἴπητε, ὅτι ἐδῆώθη ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι ἐν τῷ κατὰ τοῦ Περσέως πολέμῳ συνεμάχησε μετὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι βραδύτερον κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου, στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου, ἀπηγγείλατε ὅλην τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Λεβαδείας κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

Ἀλλὰ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος, ἀγῶνες δεινοὶ συνήπτοντο διὰ τὴν κτῆσιν τῆς Λεβαδείας, ἐποποιῖαι ἱποτικῶν μαχῶν ἐγράφησαν δι' αἵματος ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων βράχων, τῶν ὑψιπεφῶν καὶ ἀγρίων, εἰς τὰς ρίζας τῶν ὁποίων ἄρχεται ἐξελισσομένη σήμερον ἡ πόλις, μετὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Καταλανῶν*, καὶ τῶν ἀγῶνων τούτων ἄφρονι μάρτυρες ἐγείρονται ἔτι τὸ εἰρηπιακὸν φρούριον τῶν Ἀταγιόλι,* καὶ οἱ πολυπληθεῖς πύργοι, οἱ ὁποῖοι ὄρθοι φρουροῦν ἔτι τὰς βοιωτικὰς κλεισῶρας καὶ δεσπόζουν τῶν χωρίων.

Καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας δὲ μεγίστη ἦτο ἡ σημασία τῆς Λεβαδείας. Ἦτο τὸ κέντρον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος· τὸ καταλανικὸν δὲ φρούριον ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς Τούρκους ἐπὶ αἰῶνας, ὅπως συνεχίσουν ἡμέρας δακρύων διὰ τοὺς δούλους Ἑλληνας κατοίκους. Καὶ τῶν μαρτυριῶν τούτων τὸ κορυφωμα ἦτο κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη, ὅτε ἐδυνάστευε τῆς Λεβαδείας ὁ Ἀλβανὸς Μουστάμπης, μικρογραφία τοῦ Βεζύρη τῶν Ἰωαννίνων, μόνον κατὰ τὴν θηριωδίαν ὑπερβαίων

ἐκεῖνον. Ἡ κούλια του (Πύργος ὑψηλὸς καὶ βαρὺς) σώζεται ἀκεραία ἐπὶ λοφίσκου στέφαντος τὴν πόλιν. Ἐπ' αὐτῆς δὲ ἐστήθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Κράτους, τὸ ὄρολόγιον τῆς πόλεως, τὸ καὶ σήμερον ζῶν καὶ κινοῦν τοὺς ξυλίνουσ του βραχιόνας καὶ δεικνύον ἔτι τὰς ὥρας, ἀλλ' ἐν ἀπελπιστικῇ παρανοίᾳ, ὡς ἐκ τοῦ βαθέος γήρατός του. Περὶ τούτου θὰ πεισθῆτε ὅταν σὰς εἶπω, ὅτι, ὅταν π. χ. εἶναι δέκα καὶ τέταρτον, οἱ δείκται δεικνύουν τὴν 11ην ὃ δὲ κώδων σημαίνει μεσημβριάν.— Πλάνη εὐχάριστος διὰ τοὺς ἔχοντας καλὴν ὄρεξιν. — Καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν Μουσταμπην σημειῶ ὅτι εἶναι ἀκόμη ἀνοικταὶ ἐπὶ τοῦ πύργου αἱ τουφεκῆθραι, ἀπὸ τῶν ὁποίων διασκεδάζων ἐφόνευσε τοὺς ραγιαδες, καὶ μόναι ἐξηφανίσθησαν αἱ ἀγγόλαι, τὰς ὁποίας εἶχε διαρκῶς ἐστημένας ἐν τῷ κήπῳ τοῦ πύργου τῷ σημερινῷ κήπῳ τῆς παρακειμένης οἰκίας τοῦ κ. Πλουτάρχου Νάκου. Τὸ θηρίον τοῦτο ἐφρονεύθη κατὰ τὴν ἐν Διστόμῳ περιφανῇ νίκῃν τοῦ Καραῖσκου, καὶ ἡ κεφαλὴ του, κατὰ τὰς ἀγρίας παραφορὰς τῶν ἀγώνων ἐκείνων, ἐστήθη κορυφὴ μεγάλης πυραμίδος κεφαλῶν τουρκαλβανῶν. Οἱ δὲ νικηταὶ σαρκάζοντες τοὺς Ἄλβανούς, ἐτόνισαν εἰς αὐτὸν ἐλεγείον ἀποστρεφόμενον πρὸς τὸν ἐρημωθέντα πύργον του, ἔχων ὡς ἐξῆς ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν πεζῇ μεταφράσει.

Κέ γκ' Ἀφῆν' γέρο ν' Ἀλαμάν'
σεούμ' καπετάν ἰάν'
Φρίκ' ὁ Μουσταμπή σκάν' !
Ἄϊ μού κοῦλ' Λεβαδίς'
Τζέ μπέρε καπετάνεν Σκιπερίσ' ;
Ἄϊ μού κοῦλ' μὲ τὲ τρι πάτε
Τζέ μπέρε καπετάνεν κὲ πάτε ;

« Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὡς τὴν Ἀλαμάνα πολλοὶ καπετανεῖοι ὑπάρχουν. Φόβον, ὃ Μουσταμπη, δὲν ἔχουν. Ἄϊ μωρὲ Πύργε τῆς Λεβαδιᾶς. Τί τὸν ἔκαμες τὸν καπετάνιο τῆς Ἀρβανιτιᾶς ; Ἄϊ μωρὲ Πύργε μὲ τὰ τρία πατώματα. Τί τὸν ἔκαμες τὸν καπετάνιο πὸ ἐίχες ; »

Καὶ παλινδρομῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὀφείλω νὰ μνησθῶ τῆς ἀληθοῦς δόξης τῆς Λεβαδείας, τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνείου,* εἰς τὸν ὁποῖον ὄφειλε τὸν πλοῦτον της καὶ τὴν φή-

μην της, ἡ δὲ σημερινὴ ἀρχαιολογία τὰ ἀνεκδιήγητα βάσανά της.

Τὸ μαντεῖον τοῦτο ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων εἶχε πολυπληθῆ καὶ ἐκλεκτὴν πελατεῖαν, ἀφοῦ καὶ ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐχρηστηριάσθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ τελευταῖος ἐκ τῶν γνωστῶν ὁ Πausanίας, ὁ ὁποῖος, ἱστορῶν ἀναλυτικώτατα τὰ κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μαντεύματος, προσθέτει ὑπερηφάνως: «Γράφω δὲ ταῦτα οὐκ ἀκοῆ, ἀλλ' ἐτέρους τε ἰδὼν, καὶ αὐτὸς τῷ Τροφωνίῳ χρησάμενος».

Ἄλλ' ἂν ἡ περιγραφή τοῦ μυστηρίου τοῦ μαντεύματος δὲν δύναται νὰ μετενεχθῆ ἔνταῦθα διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου, παραπεμπομένου τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὸν Pausanias, ὀλίγα λέξεις ὅμως εἶνε ἀναγκαῖαι περὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ κεῖται τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου. Τοῦτο θέλει ἡ παράδοσις κείμενον κατὰ τὸ ἄκρον τῆς σημερινῆς πόλεως, παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ βραχόδους λόφου, ἐφ' οὗ ἐγείρεται τὸ καταλανικὸν φρούριον παρ' ἣ χεῖναι σπηλαίου ὀπή, ἣ μᾶλλον λαξευτὴ θύρα κυβικοῦ θαλάμου δέκα περίπου ποδῶν. Ἐνδον τούτου ὑπάρχον λαξευμένα ἐπὶ τοῦ βράχου βάθρα καὶ ἀπὸ τοῦ βράχου ἀναχωρεῖ χθαμαλὴ ὀπή μῆπω ἐξερευνηθεῖσα καθὼ κατακλύζομένη ὑπὸ πηγαίων ὑδάτων. Καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Οὐρλιχ.* Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Leake* (Λόκκε) ὅμως τὸ ἄντρον κεῖται ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ὄχθης τῆς Ἐρκύνης.* Κατ' ἄλλους τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου ἐπιδεικνύμενον σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου λάξευμα, εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Pausanias περιγραφόμενον ἱερὸν τοῦ Ἁγαθοῦ Δαίμονος καὶ τῆς τύχης τῆς Ἁγαθῆς, ἐν ᾧ «ἀράμενοι κομίζουσι τὸν χρηστηριαζόμενον, κάτοχόν τε ἔτι τῷ δείματι καὶ ἀγνώτα ὁμοίως αὐτοῦ τε καὶ τῶν οἰκείων».

Ὅπως δὴποτε ἡ παράδοσις ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς, τὸ ὅτι τὸ σπηλαῖον τοῦτο περιστοιχίζεται ἀπὸ μέγαν ἀριθμὸν λαξευτῶν κοιλωμάτων πρὸς ἐνθῆσιν ἀναθημάτων, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ τεχνιτοῦ τούτου σπηλαίου κεῖνται, ὡς τὰς περιγράφει ὁ Pausanias, ἐγγύτατα ἀλλήλων αἱ πηγαὶ τῆς Λήθης καὶ τῆς Μνημοσύνης, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Pausanias λέγει, ὅτι ὁ μέλλων νὰ συμβουλευθῆ τὸ μαντεῖον «Χρῆ πιεῖν Λήθης τε ὕδωρ, ἵνα Λήθη γένοιτο οἱ πάντων ἃ τῶς ἐφρόντιζε, καὶ ἐπὶ τὸδε ἄλλο ὕδωρ πίνει Μνημοσύνης, ἀπὸ τούτου τε μνημονεύει τὰ ὀφθέντα αἰ, καταβάντι».

Τῶν δύο τούτων πηγῶν ἡ ἑτέρα, ὑπόθερμος ὀλίγον, ὀνομάζε-

ται Χλιά η Γλυφονέρα. Ἡ ἄλλη, ψυχροτάτη καὶ διαφυγῆς, ὀνομάζεται Κρούα. Τὴν πρώτην νομίζουν πηγὴν τῆς Λήθης, τὴν δευτέραν τῆς Μνημοσύνης. Χωρὶς νὰ εἶμαι ἀρχαιολόγος φοβοῦμαι ὅτι πλανῶνται, καὶ ὅτι ἀντιστρόφως ἔχουν τὰ πράγματα. Διότι ἡ μνήμη εἶναι θεομή, καὶ μόνη παγερὰ ὡς ὁ θάνατος πρὸς τὸν ὁποῖον τόσον ὁμοιάζει, καὶ τοῦ ὁποῖου ἀποτελεῖ τὸ συμπλήρωμα, εἶναι ἡ Λήθη.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἄντρου τοῦ Τροφωνίου κατὰ τὴν παράδοσιν.

Ἄλλὰ τί τὴν κάμνετε τὴν φωτιά, ὅπου ἦναψε μία φράσις τοῦ Πausανίου; Ἐἴτε αὕτη ἦτο μία ἀπὸ τὰς συνήθεις ἀπροσεξίας του, αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς ἀπελισμὸν τοὺς σοφοὺς, εἴτε ἐκφράζει τὴν ἀκριβῆ τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, ὅτε ὅμως ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν μεγαλοπρεπέστατα, θὰ ἦτο καλύτερον νὰ ἐξηραίνετο τὸ χέρι του, ὅταν τὴν ἔγραφε.

Καὶ κρίνατε περὶ τούτου. Ἐνῶ ἔως τώρα τὸ ἤθελε τὸ μαντεῖον ἐν τῷ ἄλσει παρὰ τὰς πηγὰς τῆς Λήθης καὶ τῆς Μνημοσύνης γράφει καὶ τὰ ἐξῆς:

«Ἔστι δὲ τὸ μαντεῖον, ὑπὲρ τὸ ἄλσος ἐπὶ τοῦ ὄρους».

Αὐτὸς ὁ δαυλὸς ἦναψε πυρκαϊὰν ἀρχαιολογικὴν

Καὶ ἡ Ἐρευνὰ πλανᾶται ἔκτοτε σύνοφρος καὶ σκεπτικὴ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου λόφου, τὸν ὁποῖον περιβάλλει τὸ καταλανικὸν τεῖχος. Ἀρχαιολόγοι καὶ παντὸς εἶδους ἐπιστήμονες, λόγιοι καὶ φοιτηταὶ τῶν διαφόρων σχολῶν, ἐπιλαμβάνονται τῆς σκαπάνης. Ἄλλοι ἐκλαμβάνουν ὡς σημεῖα τῆς εἰσόδου τοῦ Τροφωνίου ὁπὰς ἐπὶ τοῦ βράχου, αἵτινες ἐχρησίμευον, ὅπως παρεντίθενται αἱ ξύλινα σφήνες τῶν ἀρχαίων λατόμων, δι' ὧν ἔσχιζον τοὺς λίθους καὶ τῶν ὁποίων ὅμοια ἔχνη ὑπάρχουν κατὰ χιλιάδας εἰς ὅλα τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα. Ἄλλοι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν πρώτων, ἀνασκαλεύουν τὸ ἔδαφος καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μετὰ γήλου, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ προβληθῆ ὡς ἀξιομίμητον παράδειγμα καὶ εἰς τὰ φιλεργότερα τῶν τρωατικῶν ἄλλος ἀπὸ εὐφυοῦς καὶ λογικῆς, ὁ φείλω νὰ ὁμολογήσω ἀφετηρίας, ὁ τότε τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας κ. Κατράκης ἀνευρίσκων ἐπὶ τοῦ λόφου ὑπόγειον ναῖσκον βυζαντινὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ σκεπτόμενος ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον ἡ Σοφία νὰ εἶναι διάδοχος τοῦ σοφοῦ χρησιμοδότου Τροφωνίου, ὅπως ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ διάφοροι ἄλλοι ἄγιοι, ὧν ἡ λατρεία ἐγκαθιδρύθη ἐν τοῖς

ναοῖς ἀρχαίων θεῶν, ἐνέσκαψε τοὺς ὑπογείους θόλους τοῦ ναύ-
σκοῦ κωλυθεὶς τῆς περαιτέρω ἐρεΐνης ἐλλείψει μέσων.

Ἡ δὲ Μίμησις ἡ ὁποία διαδραματίζει τὸ σπουδαιότερον
πρόσωπον εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων ὅπως καὶ εἰς τὰς πρά-
ξεις τοῦ σεβαστοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν Δάρβιν* προγόνου, τοῦ πι-
θήκου, ᾧ θεῖ καὶ οἴπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἑρμούνης, μεταξὺ
ἄλλων καὶ ἓνα λόγιον ἐν Λεβαδείᾳ κουρέα, ἐκπροσωποῦμένης ἐφε-
ξῆς τῆς ἀξιοτίμου τῶν κουρέων συντεχνίας, ὄχι μόνον ἐν τῇ λυ-
ρικῇ καὶ τῇ δραματικῇ ποιήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπι-
στήμῃ.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἐν τούτοις ἡ ἀνεύρεσις τοῦ Τροφωνίου ἀνά-
γεται εἰς τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, μέχρι δὲ νεωτέρας διαταγῆς
πρακτικωτάτῃ φαίνεται τοῦ μακαρίτου Κόντου ἡ γνώμη, κατὰ
τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιμένουν νὰ τὸ ἀνεύρουν, θὰ κά-
μουν καλὰ νὰ χρηστηριασθῶσι παρὰ τῷ Τροφωνίῳ, ἐρωτῶντες
αὐτὸν ποῦ ἔκειτο τὸ μαντεῖόν του.

Κατάπληξιν ἠσθάνθη μαθὼν, ὅτι ἡ αἰμύνηστος βασίλισσα
Ἀμαλία ἐπέδωκε τὴν μετάθεσιν τῆς πόλεως βορειότερον, εἰς
τὰ ἀναπεταμένα κράσπεδα λόφου ὄμαλοῦ καὶ μακροῦ, καταφύ-
του ἔξ ἀμπελώνων σήμερον. Ἀναντιρρήτως ὁ ὀρίζων τῆς πόλεως
θὰ ἦτο οὕτω μᾶλλον ἀναπεπταμένος, θὰ τὴν περιέλουε δαμιλέ-
στερον ὁ ἥλιος καὶ αἱ ὕγειναι συνθῆκαι θῆ ἦσαν ἔτι καλύτεραι,
ἀλλὰ οὔτε τὰς ἀμιμήτους γραφικὰς καλλονάς, τὰς ὁποίας πάντες
ἀποθαυμάζουν ἐν τῇ διατάξει τῆς πόλεως θὰ παρουσίαζε, οὔτε
θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου, εἰμὴ πτωχὴ καὶ
ἐστερημένη τῆς Ἑρκύνης τῆς, τοῦ ρευστοῦ δηλ. χρυσοῦ, τοῦ
ἀειροῦου, τοῦ πλουτοδότου, δι' οὗ τὴν ἐπροίκησεν ἡ φιλοστοργία
τοῦ Ἐλικῶνος, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὰ του τὰ κατώτατα κράσπεδα,
ἐν τῷ μυχῷ διασφάγος δύο ἀπορρώγων βράχων, βαίνοντων κα-
θέτως ἀπὸ ὕψους διακοσίων περὶπου μέτρων, καὶ ἀποσχισθέν-
των ἐκ πλουτανίου ἐργασίας, ἤνοιξε φιλοστόργως τὰ στήθη του
τὰ λάσια, καὶ ἀφῆκε νὰ ἐκκινήσῃ ἀπὸ τῶν ἐγκάτων του ἡ Ἑρ-
κυνη, ὁ ἀείρορος ποταμός, τὸ χάρμα καὶ ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαδείας,
ἡ ὁποία ἀπὸ τῶν πηγῶν αὐτοῦ λαμβάνει τὴν γέννησίν της καὶ
μετ' αὐτοῦ ἐξελίσσεται καὶ τὸν ἐγκολποῦται καὶ τὸν ἐναγκαλίζει-
ται καὶ τὸν διοχετεύει, διὰ μέσου τῆς πόλεως καὶ κάτωθεν τῶν
οἰκῶν της.

Χαριέστατος εἶναι ὁ μῦθος διὰ τοῦ ὁποίου ἡ φαντασία ἡ ἔξ

ΥΓΕΙΑ ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΑΣΚΑΝΗΠΙΟΥ

ΐσου ἄβρα, ὅσον καὶ ὑμπετίς τῶν προγόνων ἡμῶν περιέβαλε τῆς Ἐρκύνης τὴν γέννησιν.

Ἐπαίξε τῆς Δήμητρος ἡ κόρη μὲ τὴν Ἐρκυναν τὴν χαριτωμένην, ἡ ὁποία δὲν ἦτο τότε ποταμός, καὶ ἐνῶ ἡ Ἐρκυνα παίζουσα ἐκράτει χῆνα, οὗτος ἀποπὰς ἐξέφυγε τῶν χειρῶν της καὶ ἐκρύβη ἐν τῷ ἄνθρωπῳ ὑπὸ λίθον. Εἰσέρχεται ἡ Κόρη, ἀποσύρει τὸν λίθον, συλλαμβάνει τὸν χῆνα καὶ ἀμέσως ἀναθρόσκει παφλάζων ὁ ποταμός.

Σήμερον δὲν θὰ συναντήσετε πλέον ἐκεῖ τοῦ ἄλλους τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον περιγράφει ὁ Πανσανίας. Οὔτε παρὰ τὰς πηγὰς τῆς Ἐρκύνης, τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγείας τὰ ἀγάλματα, «ὧν τοῖς σκήπτροις εἰσὶ περιειλιγμένοι δράκοντες». Οὔτε τὸ μνημεῖον τὸ καλύπτον τοῦ Ἀρχεσιλάου τὰ ὀστᾶ, οὔτε τοῦ Πραξιτέλους τὸ ἔργον, τὸν Τροφῶνιον, «Ἀσκληπιῶ καὶ τοῦτο εἰκασμένον», οὔτε τῆς παρθένου Ἐρκύνης τὸ ἄγαλμα, κρατούσης ἐν τῇ χειρὶ τὸν χῆνα. Ὁ χρόνος ἐξηνέμωσε τὰ πάντα.

Ἄλλὰ ζῆ ἀγῆρως, ἐν ὄλῳ τῆς νεότητος τῷ κάλλει, ἡ φύσις. Καὶ σήμερον πλάτανοι σφριγηλοί, ὑψίκομοι, ὑπερχαλύπτουν τοῦ ποταμοῦ τὰ ρεῖθρα. Καὶ περιστέφουν τὰς ὄχθας αὐτοῦ θάμνοι φίλυδροι καὶ κισσοὶ πυκνοὶ ἐναγκαλίζονται τὰς πλατάνους, καὶ ἀγριαμπέλοι καὶ παντοειδεῖς περιπλοκαίδες ἔρπου, ἀνυφοῦνται, συμπλέκονται, αἰωροῦνται, λικνίζονται, ὑπὸ τῆς αὔρας τὴν ῥιπὴν τὴν ἐλαφρὰν καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες μετὰ κόπου διεισδύουν ἐν τῷ ἄλλει καὶ τονίζου ἐναρμονίως τὰς ποικίλας ἀποχρώσεις, τὰς ἀναριθμήτους ἐναλλαγὰς τοῦ πρασίνου τῆς τόσον δαιμιλοῦς φιλύδρου χλωρίδος τῶν πηγῶν καὶ τῶν ὄχθων τῆς καλῆς Ἐρκύνης. Καὶ παφλάζοντα καὶ παταγοῦντα πίπτουν τὰ ἀργυρᾶ νερά της, καὶ εἰς τοὺς καταρράκτας τοὺς βραχώδεις, ἀναπηδᾷ εἰς κόνιν ἀργυρᾶν, λεπτήν, ἀδιόρατον τὸ ὕδωρ, καὶ ἀναλύονται, διὰ μέσου τῶν ἀφανῶν ψεκᾶδων, εἰς τὰ ἐναρμόνια τῆς Ἰριδος χρώματα τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες.

Ἐδῶ, εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀνεπόλησα τὰς ἀμιμήτους τοῦ Σοφοκλέους στροφάς, τὰς ὁποίας ἔγραψε διὰ τὸν σήμερον θυματοστεφῆ καὶ τὸ πολὺ ὄνοκανθοστεφῆ Κολωνόν :

... ἐνθ'

ἅ λῖγεια μινύρεται

θαμίζουσα μάλιστα ἀηδῶν

τὸν οἰνώπα νέμουσα κισσὸν
καὶ τὰν ἄβατον θεοῦ
φυλλάδα . . .
Θάλλει δ' οὐρανίας ὑπ' ἄχνας
ὁ καλλίβοτρος κατ' ἡμαρ αἰεὶ
Νάρκισσος
ὄτε χρυσαυγῆς κρόκος.

Φαίνεται, ὅτι τῆς Κόρης τῆς Δήμητρος ὁ χῆν, ἦτο πολυτόκος εἰς ἄκρον. Διότι ἀναρρήθητοι νήχονται ἐν τῷ ποταμῷ κατ' ἡμέρον χῆνες πάλλευκοι, ὡς κύνιοι, συμπαίζοντες ἐν ὄχλοβῳ ἰσοφωτικῇ μετὰ τῶν πολυχρῶμων νησσῶν.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει μόνον τὴν ποιητικὴν τῆς μορφῆν ἢ Ἔρκυνα. Εἶναι κόρη ἐργατικῆ, ρομφαλέα. Κινεῖ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν αἰετόων ὑδάτων τῆς, ἱκανῶν χιλιάδων ἵππων (διὰ τὰ κατέλθω εἰς τὴν μηχανικὴν, ἀφιππεύων ἀπὸ τοῦ Πηγάσου τῆς ποιήσεως), ἐργοστάσια ἐκκομιστικὰ τοῦ βάμβακος, νηματουργεῖα, ὑδροτριβάς, ἀλευρομύλους, καὶ ταῦτα πάντα ἐντὸς τῆς πόλεως μετὰ κινήριον δύναμιν ἀδάπανον, χωρὶς ἢ Λεβαδεία, πόλις κατ' ἔξοχὴν βιομηχανικῆ, οὐδὲ κατὰ ἓνα τόνον τὰ εἶναι πελάτις τῶν ἀνθρακωρυχείων τοῦ Κάρδιφ* ἢ τοῦ Νιουκάστελ*. Ὅπου καὶ ἂν βαδίσετε, ὅπου καὶ ἂν στραφῆτε, θὰ βλέπετε ἢ θὰ ἀκούετε τὴν Ἔρκυνα, παρὰ τὸ πλευρόν σας, ἢ κάτωθεν ὑμῶν, ἐστεγασμένην διὰ γεφυρῶν ἢ καὶ διὰ σανίδων, εἰς τὰ προαύλια τῶν οἰκιῶν, ὡς καὶ τῶν καφενεῶν, ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὴν θάβδον σας, ἂν ἀφ' ὀρημένος τὴν ἀφίστητε τὰ διολισθήσῃ διὰ μέσου τῶν σανίδων ἢ διὰ τῶν ὀπῶν αὐτῶν, μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ τὴν δεχθῆ ἢ διώρῃ τῆς Κωπαίδος, καὶ διὰ τῆς σύραγγος ἢ Ὑλίκῃ λίμνῃ, καὶ βραδύτερον ἢ θάλασσα τοῦ Εὐβοικοῦ. Κάτι γνωρίζω περὶ τούτου.

Καὶ ἐνῶ ἢ Ἔρκυνα ἐν τῇ πόλει εἶναι μηχανουργός, ἐξερχομένη εἰς τοὺς πλουσίους, τοὺς ἐριβάλακας ἀγορὰς τῆς Λεβαδείας, γίνεται πολῦτιμος θεράπεινα τῆς μητρὸς τῆς φίλης τῆς, τῆς Δήμητρος. Ἐκεῖ διακλαδιζομένη, διανεμομένη, χύνει τὰ κατάργυρα ἢ μᾶλλον τὰ χρυσᾶ νερά τῆς εἰς τοὺς πλουσίους κόλπους τῶν ἀγορῶν τῆς Λεβαδείας.

Δὲν ἐγνώρισα παραγωγικωτέραν γῆν, ἀλλὰ καὶ φιλεργωτέρους κατοίκους.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνώμαλον καὶ ἐξαιρετικόν. Λόγω τούτου δὲ καὶ τὸ ἀναγράφω. Συνήθως ἡ γῆ ἡ ἀχάριστος καὶ ξηρὰ προκαλεῖ τὸν πόνον, τὴν στοργήν, τὸν ἰδρωτὰ τοῦ γεωργοῦ· ἡ φιλόστοργος καὶ δαψιλῆς τρέφει τὴν νύκην καὶ τὴν ραστώνην. Ἐδῶ τὰ πρᾶγματα συμβαίνουν ἀντιθέτως.

Διότι πράγματι δὲν ὑπάρχει φιλεργότερος κόσμος Χειροτέχνη καὶ γεωργοί, βαίνουν πρὸς τὸ ἔργον ἀπὸ τῆς νυκτός. Τὰ καφενεῖα καὶ τὰ οἰνοπωλεῖα ἀραιότατα, καὶ μὲ πολὺ μικρὰν πελατεῖαν κατὰ τὰς καθημερινάς. Ἐν πᾶσι δέ, κόσμος ἡμερος, κατέχων τὸν πολιτισμόν, τὸν ἀπὸ τῆς τιμίας ἐργασίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης ὕλικῆς ἀνεξαρτησίας, πρὸς τὸν ξένον δὲ τὰ μάλιστα συμπαθῆς καὶ φιλόφρων.

Ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαδείας εἶναι ὁ βίμβραξ ὁ χιονώδης. Ὑπῆρξεν ἐποχή, ἡ τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἡ Λεβάδεια ἠδύνατο ν' ἀνοικοδομηθῆ ἔκ συμπαγοῦς χρυσοῦ. Ἔτι μυθώδους πλοῦτου. Ἄλλ' ἐπιστῶθη καὶ ἐδῶ ὅ,τι καὶ εἰς τὰς σταφιδόφρους ἐπαρχίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν παχέων σταχυῶν καὶ τῶν παχέων ἀγελάδων τοῦ Φαραῶ, ἡ τελεία ἔλλειψις πνεύματος ἀποταμιεύσεως, γνῶρισμα δυστυχῶς καθολικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι ὅλος ἐκεῖνος ὁ πλοῦτος διεσκορπίσθη ἀκάρπως.

β'. Κωπαῖς

Ἡ ἐργασία δι' ἣν ἔφερον τὸ βῆμα πρὸς τὴν Κωπαῖδα συνεδέετο πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ὅλων τῶν ὄχθῶν, ἐννοῶ δὲ ὄχθας τὴν περίμετρόν της, διότι ἡ Κωπαῖς, μὴ οὔσα πλέον λίμνη, ἔπαυσε νὰ ἔχη πλέον ὄχθας.

Ὑποκειμένης ἐνάρξεως τῆς ἐπισκέψεως ἀπὸ τῶν μεσημβρινοδυτικῶν αὐτῆς ὄχθῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνελίσσονται τὰ χωρία Δεγλῆς, Ράχη, Μαμούρα, Μούλι κλπ. ἐξεκινήσαμεν ἐκ Λεβαδείας, ἀκολουθοῦντες τὴν πρὸς τὰς Θήβας ὁδόν.

Ὅταν, μετὰ ἡμισεῖας ὥρας ἀπὸ τῆς Λεβαδείας πορείαν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Χάνι Καλάμι, ἐξετυλίχθη ἐνώπιον ἡμῶν ὀλόκληρον τὸ μεγαλοπρεπὲς πανόραμα τῆς ἀχανοῦς λίμνης ἀπὸ τῶν μεσημβριῶν καὶ δυτικῶν αὐτῆς ὄχθῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν συνέχειαν τῶν πεδιάδων τῆς Χαιρωνείας, τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Πέτρας, μέχρι τῶν ἀπωτάτων βορείων καὶ ἀνατολικῶν, αἱ ὁποῖ-

αι σβέννυνται μακρὰν ὑπὸ περιάλυμμα ἀραιᾶς νεφέλης, ἀφ' ἧς ἀναθρώσκουν αἱ κορυφαὶ τῶν περιοριζόντων πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τὴν λίμνην ὁρέων, τοῦ Πτώφου, τοῦ Σφιγγίου καὶ τῶν χροσπέδων αὐτῶν.

Προπετὲς θὰ εἶναι τὸ ἐγχείρημα περιγραφῆς τῆς Κωπαίδος, ὡς ἐξελίσσεται ἐν ἀπόπτῳ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ, θεωμένου ἀφ' ὑψηλοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς λίμνης πανόραμα.

Ἄντ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μελανωτοῦ λευκῶν φύλλων χάστου, τὰ ὁποῖα εἰς τίποτε δὲν μοῦ ἔπταισαν, ἔπρεπε νὰ βυθίξῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸ Χάνι Καλάμι πρὸς τὴν Κωπαίδα ὁ Γκωτιέ, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ λάξῃ ὁ δυσχερῆς κληρὸς νὰ τὴν περιγράψῃ. Δύναται ἡ στρουφνὴ (καὶ ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ ἡ λέξις διότι, ἐκφράζει τὴν ἀλήθειαν), ἡ ὀλίγον μοχθηρὰ κριτικὴ τοῦ Μπρουνετιέ*, νὰ ἀνευρίσκῃ, ὅτι ὁ Γκωτιέ*, ὑπὸ τὴν πρόφασιν καλλιιεργείας ὕφους, κατετρώχετο ὑπὸ πενίας ἰδεῶν, δύναται, ἀναχωρῶν ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ τούτου, καὶ συνάπτων αὐτὸν πρὸς τὸ δόγμα, ὅτι τὴν λογοτεχνίαν δὲν ἀποτελεῖ μόνον ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον λέγει κανεὶς τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα λέγει, ὅτι λογοτεχνία δὲν εἶνε τὸ ὕφος, ἀλλ' ἡ ἰδέα. Δύναται ἀρνούμενος παρὰ τῷ Γκωτιέ τὴν ὑπαρξιν ἰδεῶν, νὰ ἀποφαίνεται περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γκωτιέ, τοῦ ἀπλοῦ κατ' αὐτὸν ζωγράφου ἢ ἀκουαφορτίστ ὅτι: «Εἶναι προωρισμένον εἰς τὴν λήθην, ὡς ἔργον ἀπλῶς πλουσίου ὕφους καὶ τυχοδιώκτιδος φαντασίας, πλανωμένης ἰδιότροπῶς πέριξ τοῦ μηδενός». — Δικαίωμα του.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐν τούτοις τὸν Γκωτιέ ἤθελα νὰ ἡδυνάμην νὰ ἀναστήσω σήμερον, καὶ εἰς τὴν γραφίδα του, ὄχι, εἰς τὸν χροστίηρα του ἤθελα νὰ εἶπω, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι πενιχρόν, εἰς τὴν φωτογραφικὴν μηχανὴν τῆς πλαστικῆς παρατηρητικότητος αὐτοῦ, νὰ ἀναθέσω τὴν ἀπέικασιν τῶν ἀπείρων ἐναλλαγῶν καὶ μεταπτώσεων χρωμάτων, καὶ ἀποχρώσεων, καὶ τῶν μετὰ ἀσυλληπτοῦ ταχύτητος παρελάσεων σκηνογραφιῶν ἐν τῷ ὀρίζοντι τῆς Κωπαίδος, αἱ ὁποῖα πρὶν ἢ προφθάσῃς νὰ τὰς ἀντιληφθῆς πρὶν ἢ πιστεύσῃς ὅτι τὰς εἶδες, σβέννυνται ὡς φάσματα ἀτιμώδη ἀσύλληπτα. Διότι, χωρὶς νὰ γνωρίζω ἂν τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσει ἐφευρέσιν μηχανῆς στιγμιοτύπου, ἀποτυπούσης τὰ τοπία μὲ τὰς λεπτοτέρας αὐτῶν ἀποχρώσεις, μηχανῆς καθιστώσης περιττὴν τὴν ἀκουαρέλλαν καὶ τὴν ἐλαιογραφίαν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ζητήσῃ εἰς τὸ μέλλον εὐρεσίτεχρον τοιαύτης ἐφευρέσεως θὰ εἶναι.

κλέπτῃς. Ἡ μηχανὴ αὕτη, ἀπὸ πολλοῦ γνωστή, εἶναι ἡ ἀνωκὴ τῆς γραφίδος τοῦ Θεοφίλου Γκωτιέ.

Τὸ κριμα νὰ μὴ εἶναι ἐδῶ αὐτὸς ὁ ἄσημος κατὰ τὸν Μπρουνετιέρο ἀκουαφορτίστας! Ὅποια τοπία ἀμιμήτου κάλλους θὰ ἀναπαρίστα ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὸν ὁποῖον μελανῶνω σήμερον ἐγώ.

Τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς Κωπαίδος βλέμμα μοι ἀπέσπασε κραυγὴν ἐκπλήξεως.

Δὲν ἀπεξηράνθη λοιπόν, εἶπον, ἡ Κωπαῖς;

Καὶ ἦτο δικαία ἡ ἀπορία μου.

Διότι τῷ ὄντι εἰς τὰς πλησίον ἡμῶν ὄχθας τῆς λίμνης ἐξετείνοντο πεδιάδες, ἐκτάσεις, ἄλλαι πράσινοι καὶ λευκόταται, ἐκ τῶν θάμνων τοῦ βάμβακος, ἄλλαι ὑποκίτρινοι ἐκ τῶν θερισμένων σιτηρῶν καὶ ἄλλαι ἐρυθρομέλανες ὑπὸ τὴν διέλασιν τοῦ ἀρότρου, τὸ ὁποῖον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις διέσχισε τὰ στεῆνα των, ἐνῶ τὰ ζεύγη τῶν ἀρωτήρων καὶ ὁ ἐλαίνων γεωργός, ἐφαίνοντο μακρὰν ἐν ἀπόπτῳ μικροσκοπικὰ συμπλέγματα, ὡς ξύλινα παίγνια παιδίων. στίζοντα τὴν πεδιάδα τὴν ἀχανῆ. Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἔκτασιν βεβαίως ἡ Κωπαῖς ἦτο ἀπεξηραμένη. Οὐδὲν ἔχνος ἔλους, οὐδὲν τέλαμα οὐδαμοῦ θὰ ἐλαμποκόπουν, ἐὰν ὑπῆρχαν τέλαμα, ὡς κάτοπτρα ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτίνας, ὡς ἐλαμποκόπουν αἱ ἀργυροκύανοι ταινίαί των ποταμῶν, ἡ εὐθεῖα τῆς Μεγάλῃς Διώρυγος, τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ποταμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης, καὶ αἱ ὄφιοειδεις τῆς Ἐρκύνῃς, τοῦ Κηφισοῦ καὶ τοῦ Κοραλίου ποταμῶν τούτων τῆς φύσεως. οἵτινες πρὸ τῆς Μεγάλῃς Διώρυγος, φαίνονται ὡς ρύακες χυνόμενοι εἰς αὐτήν. Ἄλλ' ὅμως ἀπώτερον ἢ εἰκῶν πολὺ παραλάσσει. Ἐκπνέει ἡ πεδιάς ἡ ξηρὰ, καὶ ἀκταὶ θαλάσσης διαφαίνονται ἐν ἀπόπτῳ καὶ ἡ θάλασσα αὕτη βαίνει μακρὰν, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ὄρασις. Κατ' ἀρχὰς βαθυκύανος, μὲ τὸ κυανοῦν ἐκεῖνο τὸ σκοτεινόν, τὸ τόσῃ ἐνέχον δόσιν πρασίνου, τὸ χαρακτηριστικὸν χροῶμα τῶν κόλπων μὲ τοὺς ἀμμόδεις πυθμένας καὶ ἀπὸ τὴν βαθυκύανον θάλασσαν ἀναθρώσκουν νησίδες ποικίλλουσαι τὴν ἀπόχρωσιν κατ' ἀποστάσεις, ἀπὸ τῶν ἐντόνων χρωματισμῶν τῶν ἰοχρῶν βράχων, μὲ ἀπότομον φωτοσκίασιν, μέχρι τῶν ἀπωτάτων νησίδων, αἵτινες φαίνονται ὡς ὑποκύανοι νεφέλαι, ἐπικαθήμεναι τῆς θαλάσσης. Καὶ ποῦ μὲν στίζουν τὴν θάλασσαν ταύτην τὰ λευκὰ ἰστία πλοιαρίων, ποῦ δὲ φαίνονται θολὰ, πλοῖα ξυλάρμενα, καὶ ἀπώτερον στήλαι καπνοῦ διαπλεόν-

των ἀτμοπλοίων. Ἀπώτερον ἔτι, τὰ σημεῖα ταῦτα ἐξαφανίζονται καὶ μόνῃ ἀπομένει ἡ θάλασσα, βαθύτατα χωροῦσα, καὶ ἐναλάσσουσα βαθμηδὸν τὸ βαθυπράσινον τῶν ἐγγυτέρων ἀκτῶν αὐτῆς, πρὸς γλαυκὸν καὶ κατόπιν ὑποκίανον, μεθ' ὃ σβέννυται ἐν τῇ οὐμίχλῃ, ἄνωθεν τῆς ὁποίας ἐπιπλέουν τοῦ Πτῶφου αἱ κορυφαὶ καὶ τῶν κρασπέδων αὐτῶν αἱ κλιτύες.

Ἄλλ' ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι εἰκὼν ἀκαριαία, ποικίλλουσα καὶ ἐναλασσομένη κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τὰ παίγνια τῶν ἀκτίνων τοῦ μεγαλοπρεποῦς τῆς ἡμέρας ἀστέρος, ἀνερχομένου βραδέως ἄνωθεν τῶν Εὐβοϊκῶν ὄρεων. Καὶ πρὶν προφθάσῃτε νὰ τὴν συλλάβῃτε σβέννυται, καὶ ἑτέρα ἀναπηδᾷ ὄλωσ ἄλλοια. Κρύπτεται αἴφνης ὑπὸ μέλαν νέφος τοῦ ἡλίου ὁ δίσκος, ὅτε ἀμέσως παραλλάσσει ἡ σκηνή. Ἡ θάλασσα φαίνεται μέλανα, ἀγρία, ὄχι πλέον ὀγκάδες μὲ τὰ λευκὰ ἰστία, ἀλλὰ μελανᾶ ἀφροσπετῆ κύματα· καὶ διὰ μέσου τῆς οὐμίχλης πλοῖα μὲ τοὺς ἰστοὺς γυμνοῦς, χειμαζόμενα. Τὸ ὅλον τῆς πελαγίας ταύτης εἰκόνας μολύβδινον, ζοφερόν. Ἄλλ' ἀρκεῖ πάλιν μία ἡλιακὴ ἀκτὺς διὰ νὰ μεταβάλῃ τὴν σκηνογραφίαν. Τεσσαρακοντάκις εἶδον τὴν κοπαιδικὴν ταύτην θάλασσαν, πάντοτε ὑπὸ διάφορον μορφήν.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Κοπαιδικοῦ πεδίου βραχῶδων νησίδων οὐδὲν εἶναι ἀληθὲς ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῶν θαλασσίων τούτων σκηνογραφιῶν· τὸ πᾶν εἶναι ὀφθαλμαπάτη, τόσον ἐν τούτοις πειστικῇ, ὥστε νομίζετε, ὅτι θέλουν νὰ σᾶς ἐμπαΐξουν ὅσοι τολμήσουν νὰ σᾶς ἀρνηθοῦν ὅτι ἡ Κοπαῖς εἶναι ξηρὰ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· καὶ τὰ φαινόμενα ταῦτα τὰ φανταστικὰ ὀφείλονται εἰς ἄλλην θάλασσαν, φυτικὴν ταύτην, τοὺς καλαμῶνας τοὺς βαθεῖς, οἵτινες μὲ τὰς ἀγρίας τὰς καλάμους τὰς ἰσοῦψεις, τὰς λιγηράς, καλύπτοντες τὸ ἥμισυ περίπου τῆς Κοπαιδος, τὸ πρὸς τὰς βορειοανατολικὰς αὐτῆς ὄχθας, παρουσιάζουν τὰ φαινόμενα ταῦτα.

Τὰ πλοῖα μὲ τὰ λευκὰ ἰστία, δὲν εἶναι εἰμῆ οἰκίσκοι ἐπιλίμνιοι, τὰ δὲ ξυλάρμενα, ἰτέαι καὶ λεῦκαι, φίλυδροι ἐγκατεσπαρμένοι ἐν τῷ Κοπαιδικῷ πεδίῳ, ὑψηλαί, ἰσχναί, μονόκλαδοι, ὡς ἰστοὶ πλοίων. Καὶ οἱ καπνοὶ οἱ μέλανες ἀνερχόμενοι ἀπὸ πλείστων σημείων τοῦ Κοπαιδικοῦ πεδίου, δὲν εἶναι καπνοὶ γαιάνθρακος ἀτμοπλοίων, ἀλλ' ἄνθρακος συγγενοῦς, τοῦ ποῦνθρακος ἢ τῆς τύρφης, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ στρῶμα ἐπὶ τοῦ πλείστου τῆς ἐπι-

φανείας τῆς Κωπαίδος ποικίλλον εἰς βάθος ἀπὸ ἡμίσεως μέχρι τριῶν μέτρων.

Θὰ μὲ ἐρωτήσητε τί εἶναι αὐτὸς ὁ ποάνθραξ, καὶ θὰ ἔχετε δικαίον.

Εἶναι τὸ ἐν τῇ ὑπαμοιβῇ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν πυθμένα τῆς Κωπαίδος σχηματισθὲν ἐκ τῆς σήψεως τῶν καλαμώνων καὶ ἄλλων πολυειδῶν φυτικῶν οὐσιῶν στρώμα, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συμπίεσεως ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ ὕδατος, ὑπέστη ἀπανθράκωσιν, ἀτελεστέραν μὲν καὶ αὐτοῦ τοῦ γαιάνθρακος τῆς Κύμης, ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἀπανθράκωσιν, ἣ ὁποία τὸ καθιστᾷ καύσιμον, καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ βάθος.

Ἦδη ὅτε ἡ Κωπαῖς ἀπεξηράνθη, δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ ὅλη εἰς τὴν καλλιέργειαν, ἂν δὲν ἀφαιρεθοῦν τὰ ἐπ' αὐτῆς δάση τῶν καλαμώνων, μὲ τὰς βαθυτάτας, τὰς σκληρὰς καὶ συμπαγεῖς, ὡς βράχοι, ρίζας αὐτῶν. Καὶ τὴν ἐκχέρσωσιν ταύτην ὑποβοηθεῖ καὶ συντελεῖ τὸ πῦρ. Τὰς ρίζας τῶν καλαμώνων πυρπολεῖ καὶ μεταβάλλει εἰς σποδὸν ὁ ποάνθραξ, ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ ὁποίου ἐφύησαν. Καὶ διὰ τὸ παράδοξον τῆς ἀντιθέσεως ὁ πυθμὴν τῆς Κωπαίδος ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἔπλεον ἑκατομμύρια ἐγγέλεων καὶ παντοειδῶν ἰχθύων εἶναι σήμερον γέεννα πυρός, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον.

Ὅταν εἶναι νηνεμία, δι' ὅλου τοῦ Κωπαϊδικοῦ πεδίου ἐπικάθηται βαρεῖα ἀγλύς. Καὶ ἐνῶ ἀσφρυνκτικὴ δυσσομία ἀπὸ τοῦ καιομένου ποάνθρακος ἀποπνίγει τὸν διαβάτην, ἣ ὄρασις ἀδρανεῖ ἀπὸ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως. Δὲν βλέπετε πέραν τοῦ μέτρου ἂνὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν τρέχετε τὸν κίνδυνον νὰ καταπέσετε ἐντὸς διωρῶγων ἢ χανδάκων, ἢ νὰ συντριβῆτε ἐπὶ ἰτέας ἢ ρακίτας.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ὁ ἄνεμος ἀποδιώκει τὸν ζόφον πόσους δημιουργεῖ κινδύνους ὁ φλεγόμενος ποάνθραξ.

Διότι θὰ πλανηθῆτε, ἂν νομίσετε ὅτι τὸ πῦρ φλέγει τὸ στρώμα τοῦ ποάνθρακος μόνον ἐκεῖ ὅπου ἀπὸ τῶν σχισμῶν τῆς γῆς ἐξέρχονται στήλαι καπνοῦ. Καθ' ὅσον τὸ πῦρ βόσκει ὑποχθονίως πολλαχοῦ, καὶ ἐνῶ καλπάζετε ἀμέριμος αἴφνης ὁ ἵππος ὑμῶν βυθίζεται μέχρι τῆς κοιλίας εἰς ὑποχωροῦσαν, εἰς ἀσταθῆ φλεγόμενην ἀνθρακίαν. Τόση δὲ εἶναι ἡ ἔντασις τοῦ ὑπογείου τούτου, τοῦ ἀφανοῦς πυρός, ὥστε μόλις μετὰ διμήνους βροχὰς κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἀποσβέννυται συνήθως.

Καὶ ἄλλο φυσικὸν φαινόμενον πολλαπλασιάζει τοὺς κινδύ-

νους ἐκ τῆς καιομένης τύρφης· οἱ σχηματιζόμενοι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς λίμνης σίφωνες ἢ κυκλῶνες, στῆλαι πλανώμεναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀποξηρανθείσης λίμνης, ὑψηλαὶ μέχρι τεσσαράκοντα μέτρων, περιάγουσαι ὄχι μόνον τὸν καπνόν, ἀλλὰ καὶ τὴν φλεγομένην σποδόν, τὴν ὁποίαν ἀπορροφᾷ καὶ ἀνέλκει ἡ δίνη. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἐμπλακῆ καὶ πολιορκηθῆ ὑπὸ τῶν κυκλῶνων τούτων. Ὁ ἕξ ἀσφυξίας θάνατος θὰ εἶναι ὁ ἀσφαλῆς αὐτοῦ κλῆρος. Πρὸ ἐτῶν εἰς τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Ἑταιρείας, ὁ ἀτυχῆς Γκρούντβιλ, περιπλακεῖς μεταξὺ τῆς ζώνης τῶν καιομένων καλαμώνων καὶ τῶν κυκλῶνων τούτων, ὑπέκυψε, καὶ τὴν ἐπιούσαν εὐρέθη νεκρὸς ἕξ ἀσφυξίας. Μαρμάρινον δὲ σῆμα ἐπὶ βραχώδους νησίδος τῆς Κωπαΐδος δεικνύει σήμερον τοῦ ξένου τὸν ἔρημον, τὸν μονήρη τάφον.

Ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Κωπαΐδος, πρὸς τὴν Τοπόλιαν καὶ τὸ Στροβίτσι, ὅπου παρθένου θάλλουν ἀκόμη πυκνοὶ καλαμώνες, ἄχραντοι ἔτι ἀπὸ τοῦ πυρὸς, νέμονται, τὶς θὰ τὸ πιστεύσῃ; ἀγέλαι ἀγρίων βοῶν. Εἶναι κύριοι ἐν τούτοις ὅσοι τῶν ἀναγνωστῶν μου θελήσουν, νὰ ἀποδώσουν τοῦτο εἰς τερατολογίαν.

Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον· καὶ ἐν τῇ Κωπαΐδι, ἐν ἐνέδραις νυκτεριναῖς, ἐξελίσσονται ἔτι κυνηγετικαὶ σκηναὶ τῶν ποτὲ ἀμερικανικῶν δασῶν, τὰ κυνηγέσια τὰ ἀγρία τῶν βονάσων τοῦ Πέπε καὶ τοῦ Βοαροζέ,* μὲ τὰς περιγραφὰς τῶν ὁποίων κατηύφρανε τὰ παιδικὰ, τὰ πράσινα τῆς ζωῆς μου ἔτη, «ὁ κυνηγός» τοῦ Φερύ.*

Ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν μεγάλη ἀγέλη βοῶν τοῦ χωρίου Μαρτίνου τῆς Λαρύμνης εἶχεν ἀποπλανηθῆ εἰς τὰ βάθη τῶν καλαμώνων τῶν ἀπροσίτων τότε κέντρων τῆς Κωπαΐδος.

Ἦτο ἀδύνατον νὰ τὴν ἀναζητήσουν ἐκεῖ. Καὶ ἐξηγριώθησαν καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν ἀγέλας αὐτοτελεῖς νεμομένας τὸ πλεῖστον ἐν τῷ ὕδατι μέχρι τῶν γονάτων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδύτων καλαμώνων, καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶς ὑψηλοτέρων ράχεων τῆς λίμνης, τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ κατέλειπεν ἀσκεπεῖς.

Πρὸ τῆς ἀποξηράνσεως ὁ φόνος τοιοῦτου ἀγρίου βοῦς ἦτο δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος ἐπιχείρησις. Ἄλλ' ἤδη ὁ χῶρος ὑπὸ τὰς συνθήκας τοῦ ὁποίου βιοῦν περισφίγγεται καὶ στενοῦται. Τὸ ὕδωρ τὸ πολυτιμώτερον αὐτῶν πρόχωμα ἐξέλιπε καὶ διττὰ πυρᾶ, τὸ τῶν πυρκαϊῶν τῶν καλαμώνων καὶ τὸ τῶν ὄπλων Γκρά

* Ἀφ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 3

τῶν Λαρυμνίων, συμμαχοῦντα, ἀραιώνουν τὰς τάξεις των. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν καλαμώνων ἐσχηματίσθησαν αἴθραι πολλαὶ διευκολύνουσαι τὰς ἐνέδρας. Δὲν παρέρχεται δὲ σχεδὸν ἡμέρα χωρὶς νὰ φονευθῆ εἰς ἣ καὶ πλείονες ἐξ αὐτῶν. Ὑπολείπονται περὶ τοὺς τριακοσίους, καθ' ἃ λέγουν. Μικρὸν ἔτι καὶ ὁ τελευταῖος ἄγριος βοῦς τῶν Κοπαιδικῶν λεγεῶνων θὰ πέση θῦμα τῆς ἀποξηράνσεως καὶ τῆς ἐκχερσώσεως τῆς Κοπαίδος.⁽¹⁾

Λίμνη κατὰ κυριολεξίαν δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἢ Κοπαίς. Ἐπιφάνειαν ἀργυρᾶν προσομοίαν θαλάσση, ὡς ἡ ἐγγὺς αὐτῆς Ὑλίκη, ἢ δεχομένη σήμερον τὰ ὕδατά της, εἰς οὐδένα ἔδειξε ποτέ. Ὑπῆρξεν ἐν βαθύτατον ἔλος, περιμέτρου 120 χιλιομέτρων καὶ ἐμβαδοῦ 257 χιλιάδων στρεμμάτων περίπου. τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὁποίου ἐκάλυπτε πρασινὴ θάλασσα πυκνῶν, ἀδιεισδύτων καὶ ὑπερψήλων καλαμώνων. Πολλοὶ ἐπίστευον ὅτι ἐκ τῶν ἐγκάτων αὐτῆς ἀναβλύζουν ὕδατα. Ἄν τοῦτο ἦτο ἀληθές, τὰ καὶ ἤδη κολοσσιαῖα ἔργα τῆς ἀποξηράνσεως αὐτῆς, τὰ προκαλοῦντα κατάπληξιν θὰ ἦσαν ἔτι δυσχερέστερα, καὶ ἴσως ἄγωνα. Ἄλλ' ἢ ἀποξηράνσις κατέδειξεν ὅπως ἀβάσιμον τὴν ὑπόνοιαν ταύτην.

Διότι οὐδὲ σταγὼν ὕδατος ἀναβλύζει ἀπὸ τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ πυθμένος, δηλ. ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἀποξηράνσιν κοπαιδικῆς πεδιάδος, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος κυμαίνεται μεταξὺ 95—97 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Τὸ ὅλον τῆς λίμνης ἀπετέλει ἡ συνδρομὴ τῶν ποταμῶν οἱ ὁποῖοι τὴν κατέκλυζον. Ἐν πρώτοις ὁ βοιωτικὸς Κηφισσοὺς ἔνεκα τοῦ ὁποίου καὶ Κηφισίδα ὀνομάζει τὴν Κοπαίδα ὁ Ὀμηρος.

«Λίμνη κεκλιμένος Κηφισίδι»,

ὀνομασία περιωθεῖσα μέχρις αὐτοῦ τοῦ Πανσανίου.

«Ἄξ Ἀκραϊφνίου δὲ ἰόντι εὐθειαν ἐπὶ λίμνην τὴν Κηφισίδα, οἱ δὲ Κοπαίδα ὀνομάζουσι τὴν αὐτήν».

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἔρκυνα καὶ ὁ Κοράλιος, ἐπλήρουν ταύτην, τοὺς ὁποίους πάντας, περιλαμβάνουσαι σήμερον αἱ κολοσσιαῖαι διώρυγες τῆς Ἐταιρίας τῆς ἀποξηράνσεως, τοὺς συγκεντρῶνουν καὶ τοὺς ἀναγκάζουν ταπεινοί, τιθασσευμένοι, ἀβλαβεῖς, νὰ διέλθουν κάτωθεν τοῦ συμβόλου τῆς νίκης τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον τῶν ἀσυνειδήτων δυνάμεων τῆς Φύσεως, κάτωθεν τῆς σκοτεινῆς

(1) Ἦδη πάντες ἐξέλιπον.

σύραγος τῆς Καρδίτσας*, ἀφ' ἧς ἔξερχόμενοι μεταβιβάζονται ἐν τάξει εἰς τὴν λίμνην Ὑλίκην, ἐκεῖθεν μετὰ τινα χρόνον εἰς Παρολίμνην καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἀθηθόδου, τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἐκ τῶν ποταμῶν τούτων τὸν Κηφισσὸν καὶ τὴν Ἐρκυναν, τὸ ρευστὸν χρυσωρυχεῖον τῆς Λεβαδείας, τοὺς ἐγνωρίσατε. Ἀπομένει ἡ γνωριμία τοῦ Κοραλίου, ὁ ὁποῖος ἀπολέσας τὸ ποιητικώτατον ὄνομά του ἀνεβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ τὸ χυδαῖον ὄνομα χυδαίων χρόνων, Πόντζα. Ἄλλ' ἔτιδον καὶ κάτι ὀνόματα οἱ εὐλογημένοι αὐτοὶ πρόγονοί μας !

Μὲ ποῖαν ἀντίληψιν καλλονῆς προικίζει τὴν φαντασίαν ὑμῶν τὸ ὄνομα Κοράλιος ! Τὸν φαντάζεσθε μὲ νάματα κρυστάλλινα, μὲ νερὰ κατάργυρα, διαυγῆ, κατοπτρίζοντα τὰ ἑναρμόνια χρώματα ἀνθοστεφῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα φιλοῦν τὰς ὄχθας του, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη προσκύπτοντα δειλά, ἐρυθρὰ ἐξ αἰδοῦς, προσδίδουν εἰς τὰ νερὰ του ἀποχρώσεις κοραλίου. Ἀποβάλατε, παρακαλῶ, τὸ ἄχρηστον φορτίον τόσης φαντασίας. Ὁ Κοράλιος εἶναι μία ρυπαρά, μία βορβορώδης σούδα, μὲ γυμνὰς καὶ ἀηδεῖς, ὡς κεφαλὴ ψωριῶντος, τὰς ὄχθας.

Ἐνίοτε ἐκ τῶν θολῶν ὑδάτων του ἀναδύονται ναχελῶς καὶ προσηλιάζονται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν του πότε μὲν δυσειδεῖς βάτραχοι, μὲ κοιλίας τυμπανιαίας, ὡς ἂν τοὺς ἐπροΐκισεν μὲ ἥπατίτιδα ἢ περβολικὴ χρῆσις* τῆς κινίνης πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐλειογενῶν πυρετῶν τῆς Κωπαίδος, πότε δὲ κατὰ ἑκατοντάδας ρυπαρὰι χελῶναι ἀποστάζουσαι πολτώδη πηλὸν ἀπὸ τοῦ μελανοῦ κελύφους των, αἱ ὁποῖαι, ἀφοῦ σὰς προσβλέψουν ἐφ' ἱκανὸν ἡλιθίως, προβάλλουσαι τὴν γραῶδη κεφαλὴν των, βυθίζονται ἔπειτα εἰς τὸν πολυύμνητον Κοράλιον, ὁ ὁποῖος μοὶ ἔκαμε τὴν ἐγκύπωσιν ἀσκεποῦς ὑπονόμου, ἐν εἶδος Βάθειας,(1) ἱκανῶς γνωστῆς εἰς τοὺς εὐτυχεῖς κατοίκους τοῦ Ἄστεως.

Ἄλλὰ δὲν ἦσαν οἱ τρεῖς μόνον οὗτοι ποταμοὶ οἱ πληροῦντες πρὶν ἢ τιθασσευθῶσι τὴν Κωπαιδικὴν λίμνην.* Ἄλλος, πολὺ σοβαρώτερος αὐτῶν, καὶ ἄσχετος ὁ Μέλας ποταμὸς, ἀκολουθεῖ μονήρης, ἀπ' αὐτῶν τῶν βορειοδυτικῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης, ἀπὸ τῶν κρασπέδων τοῦ Ὑπανθείου πηγάζων, ἰδίαν ὁδὸν πρὸς κατεῦθυνσιν βορειοανατολικήν· ἀφοῦ δὲ κατακλύσει βαθύτερον

(1) Συνοικία τῶν Ἀθηνῶν.

τῶν ἄλλων τὴν Κωπαΐδα, βυθίζει τὰ ὑπολειπόμενα ἄφθονα ὕδα-
τά του ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους μιᾶς τῶν καταβορῶν. Τί
εἶναι αἱ καταβόθραι αὗται θὰ σᾶς εἶπω κατόπιν. Τὸν ποταμὸν
τοῦτον ἡ ἑταιρία τῆς ἀποξηράνσεως δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναμίξει με-
τὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸν μεταφέρει διὰ τῆς σήραγγος καὶ τῶν βοη-
θητικῶν λιμνῶν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἀπῆρτε κο-
λασσιαίας δαπάνας. Διὰ τοῦτο οἱ διευθύνοντες τὰ μηχανικὰ ἔρ-
γα τῆς Κωπαΐδος προέκριναν νὰ τὸν ἀποδιώξουν δι' αὐτῆς τῆς
ἰδίας του κοίτης, ἐξωθοῦντες τὸ ὄλον αὐτοῦ πρὸς τὰς καταβό-
θρας, χωρὶς νὰ εἶναι πλέον δυνατὸν ὑπερκεχειλίσωιν ἀπὸ τῶν ὀχ-
θῶν, του νὰ βλάβη τὸ Κωπαϊδικὸν πεδίον. Τοῦτο γίνεται διὰ
προχωμάτων ἐκατέρωθεν καὶ διὰ μεγαλυτέρας ἐμβαθύνσεως τῆς
κοίτης αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη συντελεῖται ἤδη. Εἶναι δέ τι ἄ-
πορον καὶ περιέργον, ἐνῶ ἀμέριμος καλπάζετε ἐπὶ τῆς ἀπὸ Το-
πόλιας εἰς Στροβίτσι ὁδοῦ, νὰ ἀκούσητε αἴφνης διὰ μέσου τῶν
καλαμώνων συριγμῶν ἀτμομηχανῆς. Διανοίγετε τότε τὰς καλά-
μους καὶ εὐρίσκεσθε πρὸ τῆς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ καὶ πρὸ παρα-
δόξου πλοίου, τῆς Ντράγας ἢ βυθοκόρου, τῆς ἐμβαθυνούσης τὸν
ποταμόν. Τὸ πλοῖον τοῦτο κυβερνᾷ, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις,
εἰς Ὑδραῖος, λίκος τῆς θαλάσσης, ἀρχαῖος ναύκληρος. Σᾶς ὁμο-
λογῶ δέ, ὅτι εὔρον μέχρι τοῦ κωμικοῦ παράδοξον τὴν συνάντη-
σιν ναυκλήρου τῆς Μάυρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, δι-
δοντος, μὲ τὴν Ἀλβανικὴν προφορὰν του, ναυτικά προστάγματα
ἐντὸς ἐνὸς μεγάλου κιβωτίου ἄλυσσοδεμένου μεταξὺ τῶν ὀχθῶν
κωπαϊδικοῦ ποταμοῦ, καὶ παλαιόντος μὲ τὰ πελώρια κύματα τῶν...
καλαμώνων, τοὺς ὁποίους σείει ἡ αὔρα.

Ὁ ποταμὸς Μέλας, δὲν ἔσχεν τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀπαλῆσῃ τὸ
ὄνομά του, ὡς ὁ κωμικώτατος αὐτοῦ συναδέλφος, ὁ Κοράλιος,
ἀλλὰ μόνον νὰ τὸ ἴδῃ μετηνεγμένον εἰς τὴν δημώδη φωνήν, διότι
Μαυροπόταμο λέγεται καὶ σήμερον.

Εἶναι ὁ Μέλας ὁ ποταμὸς ἐπὶ τῶν ναμάτων τοῦ ὁποίου, ὡς
εἶπον, τσαψαῖται σωρεύονται ἐλπίδες, ὅσας κατὰ περιόδους ἀφν-
πνίζεται τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως, καὶ ὅστις, μετὰ τῆς Στυμ-
φαλίας, συναγωνίζεται πάντοτε διὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐργολαβίας
τοῦ ξεδιψάσματος τῶν διψαλέων κατοίκων Ἀθηνῶν καὶ Πει-
ραιῶς, ὅταν ποτὲ ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων νὰ ξεδι-
ψάσουν (1).

(1) Ὁ συγγραφεὺς γράφει τὴν περιγραφὴν του ὅτε δὲν εἶχεν ἀ-

Ἐνεκα τοῦ ὀνόματός του, ἄς μὴ τὸν υποβιβάζῃ ἡ φαντασία σας, ἄς μὴ καταχράνῃ τὰ κατάργηρα νερά του. Εἶναι πράγματι μέλας· καὶ βλέποντες αὐτὸν σιωπηλόν, διολισθαίνοντα ἀσφοητὶ διὰ μέσου τῶν πυκνῶν χόρτων, οἱ ὅποιοι ἐπιστέφουν καὶ ἡμικάλυπτουν τὰς ὄχθας του νομίζετε πράγματι ὅτι ποταμὸς ἐκ μελάνης διολισθαίνει ἐνώπιον ἡμῶν. Ἀλλὰ τὸ ὀπτικὸν τοῦτο φαινόμενον προέρχεται ἐκ τῶν πυκνῶν ἐνύδρων φυτῶν, τὰ ὅποια καλύπτουν τὸν πυθμένα τῆς κοίτης του, καὶ ὑποστρώθουν ὑπὸ τὰ ὕδατά του ἐν φόντῳ πρασινομέλαν.

Εἶναι σκοτεινός, στυγνός καὶ μελαγχολικός, ὡς τὸ ὄνομά του εἰς ἄκρον δὲ ὕπουλος. Ὅταν υπερκύπτετε ἐπ' αὐτοῦ, δὲν δύνασθε νὰ πιστεύσετε, ὅτι τρία ἕως πέντε μέτρα εἶναι τὸ σῦνθετος αὐτοῦ βάθος, ὅτι κάτωθεν τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ, πολλαχοῦ ὑπεσκαμμένη διαπλατύνεται ἡ κοίτη του. Λάθε βιώσας εἶναι τὸ ἔμβλημα του, καὶ πολλοὺς ἀπροσέκτους ἠπάτησε πολλάκις· καὶ πολλῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ ὑποζυγίων τὰ πτώματα παρέσυρε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Μεγάλην Καταβόθραν.

Ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τούτου κατέφυγον καὶ περιορίσθησαν σήμερον οἱ τόσης ἀπολαύοντες φήμης ἐγγέλεις τῆς Κοπαΐδος, οἱ συγκινήσαντες καὶ συγκινοῦντες πάντοτε τοὺς γαστρομάργους, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὸς ὁ Πανσανίας, ὁ ἀρχαιότερος τῶν Μπέντεκερ, χαρίζων ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τοὺς ἰχθεῖς τῆς Κοπαΐδος, (πολὺν δικαίως καὶ κατ' ἐμέ), ἔκρινε καθήκον του νὰ ἀφιερῶσθαι δύο εὐφήμους γραμμὰς ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Ἑλλάδος. «Οἱ μὲν δὴ ἰχθύς οἱ ἐν τῇ Κηφισίδι οὐδὲν τι διάφορον ἔς ἄλλους ἰχθύς τοὺς λιμναίους ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐγγέλεις αὐτόθι καὶ μεγέθει μέγισται καὶ ἐσθίειν εἰσὶν ἥδιστα».

Οὐδὲν γραφικώτερον τῶν τοπίων, ἔφ' ὧν γίνεται ἡ ἀλιεία τῶν ἐγγέλεων εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ μέλανος ποταμοῦ. Ἐκλέγονται τὰ μέρη, ὅπου τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τὰς καλαμοσκεπεῖς, ὑπεκαλύπτουν ἰτέα φίλυδροι καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυτικού τούτου θόλου ζεύγνυται ὁ ποταμὸς διὰ σανίδων. Ἐπ' αὐτῶν δὲ κατὰ τὸ μέσον πήγνυται ἡ ἐκ χόρτων καλύβη τοῦ ἀλιέως. Ἐκεῖθεν ῥίπτει δίκτυον ἐν σχήματι σάκκου, μὲ τὸ στόμιον ἀναπεταμένον καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ, τὸ ὅποιον, ἀκολουθοῦν τὴν

κόμη ἀρχίσει τὸ ἔργον ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Ὀύλεν.

ροήν του, ἀπλοῦται ἐπὶ τῆς κοίτης του. Γραμμὴ μικρῶν ξυλαρίων, ὡς πλήκτρων κλειδοκυμβάλου ἐμπεπηγμένων εἰς λεπτὴν δοκόν, καὶ ἐμβαπτισμένων μετ' αὐτῆς ἐν τῷ ὕδατι, προδίδουσι εἰς τὸν προσεκτικὸν ἀλίεα, διὰ τῆς παλμικῆς κινήσεώς των, τὴν διέλευσιν τοῦ ἐγγέλεως, ὅστις ἀνασύρει τότε τὸ δίκτυόν του "Ω! " Ἄν ἔβλεπε τὰ τοιαῦτα οὗτα ὁ Γαλιναῦς *! Εἶναι θέσεις ἄξιαι νὰ τρελλάνουν ἓνα ὕδατογράφων.

Πρὸς τὸ Στροβίτζι, ὅπου ἐργάζεται σήμερον ἡ βυθοκόρος, ὁ ποταμὸς ἐκχειλίζων σχηματίζει μικρὰν λίμνην οἱ καλαμῶνες ἐκεῖ ἀφίνουσι πολλαχοῦ αἴθρας ἀναπεπταμένας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων τούτων ἐξαπλοῦται τὸ φυτόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐχορύφωνε τὴν εὐδαιμονίαν παντός φίλου τῶν ἀνθέων, ἂν ἠδύνατο νὰ μετενεχθῆ καὶ βιώσῃ ἐν αἰθούσῃ ἢ ἔστω καὶ εἰς τεχνιτὴν λίμνην πάρκου.

Ἄλλ' ὅλα τῆς Φύσεως τὰ δῶρα δὲν ἐξαγοράζονται διὰ τοῦ πλούτου· τὰ κάλλιστα διαφυλάττει ζηλότυπος εἰς τοὺς κόλπους τῆς τοῦ ἀγρίου· εἰς τὰς δειράδας τῶν ὀρέων, εἰς τὰς ὄχθας τὰς ἀπροσίτους τῶν ποταμῶν, εἰς τῶν λιμνῶν τὰ μύχια. Ἐπιησίασα τὸ φυτόν τοῦτο ἐπιβάς μονοξύλου, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται ἐκεῖ διὰ νὰ κόπτουν τοὺς καλαμῶνας. Φαντασθῆτε φυτόν, ἔχον τὰς ρίζας εἰς βάθος δύο καὶ τριῶν μέτρων, καὶ ἐπιπλέον, καὶ ἐξαπλούμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, εἰς ἔκτασιν δέκα περίπου τετραγωνικῶν μέτρων, μὲ τὰ σαρκώδη φύλλα του, τὰ κυκλικὰ, μεγέθους δύο παροψίδων ἕκαστον, πάχους δακτύλου, χρωματιζόμενα μὲ τὰς ὠραιότερας ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου, καὶ διαθεόμενα, ἄλλα διὰ ραβδώσεων κιτρίνων, καὶ ἄλλα δι' ἐρυθρῶν βυσινοχρόων. Καὶ τὸ ἄνθος τὸ κρινοειδὲς τοῦ περικαλλοῦς ἐνύδρου φυτοῦ;

Τὶ νὰ θαυμάσῃ τις πλειότερον; τὴν λευκότητά του μεταπίπτουσαν βαθμηδὸν εἰς τὸ βαθὺ κίτρινον τοῦ κρόκου ἢ τὸ ἄρωμά του τὸ ἀβρότατον; Πόθεν ἀρίεται τὸ ἄρωμα τοῦτο, μίγμα ὁσμῆς πικροαμυγδαλοῦ καὶ ἴων, τὸ ἐνυδρον, τὸ παχύσαρκον φυτόν; Δὲν γνωρίζω δυστυχῶς τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ὄνομα. Καλύτερα δὲ νὰ μὴ σᾶς ἔλεγα τὸ ὄνομα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον τὸ καλοῦν οἱ παραλιμνιοὶ. Κολοκυνθία, ναί, κολοκυνθία, λέγεται τὸ πάγκαλον φυτόν, τὸ ὁποῖον ἐν μικρᾷ βεβαίως ἀναλογίᾳ, μοὶ ὑπέμνησε τὴν περιγραφὴν τοῦ μᾶλλον γιγαντείου ἐνύδρου φυτοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνθος ἔχει διάμετρον ἕξ ποδῶν, τοῦ ἀνακαλυφθέντος

ὑπὸ Ἀγγλοῦ φυσιοδίφου τοῦ Σκομπούργκ εἰς τινα τῶν ἀμερικανικῶν λιμνῶν τῆς Γουιάνης καὶ ἐπονομασθέντος «Βασίλισσα Βικτωρία».

Ἦδη ἡ λίμνη Κωπαΐς, πλὴν τοῦ ἐλαχίστου τούτου παρὰ τὸν Μέλανα μέρους, εἶναι πεδίον ξηρὸν, καθ' ἑκάστην ἐκχερούμενον καὶ παραδιδόμενον εἰς τὴν καλλιέργειαν. Τὰ ὕδατα τῶν τροφῶν της, τὰ μὲν ἀπορροφώμενα ὑπὸ τῶν Καταβοθρῶν, ἐπανέρχονται εἰς τὰ ὑποχθόνια σπήλαια, ἐν τῇ γῆ, ἀφ' ἧς ἐξέδραμον, τὰ δέ, μεταβιβαζόμενα διὰ τῆς σήραγγος, πληροῦν τὴν Ὑλίκτην ἢ Δύκερην, τὴν παρακειμένην ἀληθῆ λίμνην, ἡ ὁποία, θεωμένη ἀπὸ τῶν βουνῶν τῆς Καρδίτσης, κάτωθεν τῶν ὁποίων διέρχεται ἡ σήραγξ, φαίνεται ὡς κόλπος βαθύς θαλάσσης.

Καὶ ἠδύνατο νὰ εἶναι θάλασσα. Ἦδη καλύπτουν ταύτην τὰ ὕδατα τῆς Κωπαΐδος μέχρις ὕψους ἐξήκοντα μέτρων, ἂν ἀγαπᾶτε, οἱ δὲ ἐν Φαλήρω καὶ εἰς τὸ Κερατσίνι καὶ τὸν Πειραιᾶ στόλοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀγκυροβολήσουν ἀνέτως ἐν αὐτῇ, ἂν ὑπῆρχε τρόπος νὰ μετενεχθοῦν ἐκεῖ. Ὅταν τὰ ὕδατα τῆς Ὑλίκτης, τὰ εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν Κωπαΐδων ποταμῶν διοχετεύομενα φθάσουν εἰς ὕψος ἑννεήκοντα μέτρων, τὸ ὁποῖον ὑπολογίζεται ὅτι θὰ συμβῆ ἔντος διετίας, διοχετεύομενα τότε εἰς ἀπωτέραν ἄλλην, τὴν παραλίμνην, θὰ χύνωνται ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Ἀνθηδόνα * ἐπὶ τοῦ Εἰβοϊκοῦ.

Ἐκεῖ θὰ στηθῆ ἡ βιομηχανικὴ πόλις τοῦ μέλλοντος (σημειομένη καὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου τῶν ἔργων τῆς ἀποξηράνσεως) ἀφοῦ ἐκεῖ τὰ ὕδατα, πρὶν ἐκχυθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, θὰ ἀναπτύσσουν ἀδάπανον κινητήριον δύναμιν δωδεκάκις χιλίων ἵππων.

* * *

Ἡ Φύσις αὐτή, ἡ ὁποία εἶχε καταστήσῃ τὸν κωπαϊδικὸν πεδίον λίμνην, διὰ τῆς εἰς αὐτὸ ἀεννάου εἰσροῆς τεσσάρων ποταμῶν καὶ πολλῶν παραποτάμων, εἶχε δωρήσει εἰς τοὺς κατοικοῦντας τὰς παρὰ τὴν λίμνην ἐκτάσεις, κατὰ τῆς ὑπερπληρώσεως αὐτῆς, ἥτις ἤθελε καταπνίξει πᾶσαν τὴν πέριξ πεδιάδα, εἰκοσι καὶ τρεῖς διλιεΐδας ἀσφαλείας τὰς λεγομένας Καταβόθρας, διὰ τῶν ὁποίων, καὶ ἄνευ ἀνθρωπίνων χειροποιήτων ἔργων, διοχετεύοντο τὰ ὕδατα, ὅταν ὑπερέβαινον ὠρισμένον ὕψος, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς.

Εἶναι δὲ αἱ καταβόθραι αὗται, σπήλαια διατρήτα ὑπὸ χαινουσῶν ὀπῶν, ἢ σχισμῶν ἀδιοράτων, ἅτινα διανοίγονται κατὰ τὰς βορειοανατολικὰς βραχώδεις ὄχθας τῆς λίμνης. Τὰ στόμια ταῦτα ἀπερορφον τὰ πλεονάζοντα τῆς λίμνης ὕδατα· καὶ σήμερον ἐτι μία τούτων ἢ λεγομένη Μεγάλη Καταβόθρα εἰσδέχεται καὶ ἐξαφανίζει ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὀλόκληρον τὸν Μέλανα ποταμόν.

Ἦδη αἱ Καταβόθραι αὗται, αἱ πλείσται τοῦλάχιστον, μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης χαινουν καταξήροισι· ὁ σκοπὸς δι' ὃν παρτάξεν αὐτὰς ἐκεῖ ἢ φύσις ἐξέλιπε. Τίποτε πλειότερον ἀπὸ τὰς Καταβόθρας ταύτας δὲν μοῦ ἐνέπνευσε θερμότερον τὸν πόθον νὰ ἐγνώριζον τὰ ἀνεξιχνίαστα, τὰ σκοτεινὰ μυστήρια τῶν ὑποχθονίων ἐγκάτων, τὰ ὁποῖα ἀποκρύπτει ἀφ' ἡμῶν ὁ ἀδιαφανής, ὁ ἀδιοράτος τῆς γῆς φλοιός, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου ἐρπομεν οἱ σκόληκες ἡμεῖς. Ναί· ὅταν βλέπω τὰ σηραγγώδη ταῦτα σπήλαια, τὰ ῥοφῶντα λαιμάρως ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων ὕδατος, τοῦ ὁποίου ἢ βοή σβέννυται εἰς τὰ ἄδυτα ἔγκατα τῆς γῆς, τότε ἀνοίγω ἐκπλήκτους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς φαντασίας καὶ νομίζω, ὅτι διορῶ δι' αὐτῶν τὰς βαθείας, τὰς κελαινὰς λίμνας τῶν στέρνων τῆς γῆς, τοὺς ποταμοὺς τοὺς ὑποχθονίους, οἵτινες περιάγουσιν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς σφαιρας ὕδατα τῶν ὁποίων τὸν ῥόχθον, τὸν ἀγρίως ἀντηχοῦντα εἰς τοὺς ὑποχθονίους θόλους, δὲν θὰ ἀκούσῃ ἀνθρώπινον οὔτις, ὕδατα τῶν ὁποίων τὸ στύγιον σκότος οὐδέποτε θὰ φωτίσῃ ἀκτίς ἡλιακή.

Καὶ ἀπὸ τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν στομίων τῶν Καταβοθρῶν εἰσερχόμενα εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἄδυτα ἢ βλέπουν ἐκ νέου τὸ φῶς εἰς τὰ Σχοροπνέτρια παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ, ἢ φυγαδεύονται καὶ ἀποθηκεύονται ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς μετέπεσε ἢ προσοχή μου εἰς τὰς τόσας ὑπάρξεις τὰς παρασυρομένας μετ' αὐτῶν εἰς τὸν πολυειδῆ ἐκεῖνον ἔνυδρον κόσμον τῶν ἰχθύων τῶν ἐγγέλεων, τῶν ἐνύδρων ὄφρων. Τὶ ἐπιφυλάσσει εἰς αὐτοὺς τὸ Ἄγνωστον, τὸ πέραν τοῦ οὐδοῦ τῶν Καταβοθρῶν; Θάνατον ἀσφαλῆ δι' ἔλλειψιν τῶν ἀπαραιτήτων τοῦ βίου αὐτῶν συνθηκῶν, ἢ τὴν ἐξοικείωσιν πρὸς συνθήκας ἐτέρας, καὶ δι' αὐτῶν ἐν τῇ λειτουργίᾳ ὑπαμβοιμένων γεννήσεων, τὴν δημιουργίαν, διὰ τῆς ἐξελίσεως, ζωικῶν ὄντων, προικισμένων μὲ ὄργανα κατάλληλα διὰ τὰς συνθήκας τοῦ ὑποχθονίου βίου, ἐστερημένων δὲ ὀργάνων ἀχρήστων ὑπ' αὐτὰς ἐφεξῆς; Μὴ εἰς τὰς σκοτει-

νάς ταύτας λίμνας ἀχανῶν σπηλαίων τοῦ Νέου Κόσμου δὲν ἠλιεύθησαν ἰχθύς ἐστερημένοι τῶν ὀργάνων τῆς ὄρασεως; Μὴ δὲν ἀνηλκύσθησαν, κατὰ τὰς δι' εἰδικῶν ὀργάνων ἐξερευνήσεις τῶν τέως ἀπροσίτων εἰς τὴν ἔρουναν βυθῶν τοῦ Ὠκεανοῦ, ἰχθύς, προικισμένοι μὲ ὀργανισμοὺς ἠλεκτρικῶν συσκευῶν καὶ μὲ ἐστίας ἠλεκτρικὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὀδηγούσας αὐτοὺς εἰς τὰ σκότη τῶν ἔνα λίων βυθῶν;

Καὶ ἐπανερχόμενος ἀπὸ τοῦ σκότους τῶν ὑποχθονίων μυστηρίων, εἰς τὰ σκότη τῶν ἀπωτάτων χρόνων, τὰ ὁποῖα περιβάλλουν τὴν ἱστορίαν τῆς Κωπαίδος, εὐρίσκω εἰς πάσας τὰς ἀρχαίας πηγὰς, ὅτι πρὶν ἢ διαμορφωθῆ αὕτη εἰς λίμνην, ἦτο πεδιάς συνοικισμένη, εὐφορος, πλουτοφόρος. «Καὶ πόλιστα ἀλλὰ πρὸς τῇ λίμνῃ ποτέ, Ἀθήνας καὶ Ἐλευσίνα, οἰκεῖσθαι, καὶ ὡς ὄρα χειμῶνος ἐπικλύσασα ἠφάνισεν αὐτὰ ἡ λίμνη». Τοῦ γεγονότος δὲ τούτου ἐκτάκτου κατακλισμοῦ τῆς λίμνης, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κατεπόθησαν οἱ ἐπὶ ταύτης συνοικισμοί, τὸ αἴτιον, περιβεβλημένον ὄμιος, ἐννοεῖται, μὲ τὴν καλὴν τὴν εὐχρουν χλαμύδα τοῦ μύθου, ἀναγράφει αὐτὸς ὁ Πausanias ἀλλαχοῦ. «Θηβαῖοι δὲ τὸν ποταμὸν τὸν Κηφισὸν φασὶν ὑπὸ Ἡρακλέους εἰς τὸ πεδίον ἀποστραφῆναι τὸ Ὀρχομένιον τέως δὲ αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὕρος ἐς θάλασσαν ἐξιέναι, πρὶν ἢ τὸν Ἡρακλῆα τὸ χάσμα ἐμφράξαι, τὸ διὰ τοῦ ὄρους». Ὀλιγότερον δὲ μυθολόγος, πεζότερος ἀλλὰ καὶ θετικώτερος, ὁ Στράβων*, τὰ αὐτὰ πράγματα περιγράφει ὡς ἑξῆς: «Υπάντρου δὲ σηραγγώδους οὔσης κατὰ βάθος τῆς γῆς, σεισμοὶ γενόμενοι πολλάκις ἐξαισίοι, τοὺς μὲν ἐφραξαν τῶν πόρων...»

Ἄλλαχοῦ ὁ Pausanias, δισπιστῶν πρὸς τὴν ἐμφραξίν τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐν τούτοις δις ἀναφέρει, καὶ ἐνῶ ἐκ τῶν λεγομένων του φαίνεται, ὅτι ἐξηγεῖ ὡς ὁ Στράβων, τὴν ἐμφραξίν, ἐπελθοῦσαν ἐκ φυσικῶν αἰτίων, ἀρνεῖται ἐν τούτοις γὰ τὴν ἀποδεχθῆ λέγων, ὅτι, καὶ τοῦτο ἂν ἐγίνετο, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ὀρχομενοῦ πλούσιος οἶκος τῶν Μινυῶν* θὰ τὸ ἐθεράπευε διὰ τοῦ πλοῦτος του.

Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Pausanias εἶνε κατὰ τοῦτο περίεργον· διότι αὐτό, τὸ ὁποῖον κρίνει ὁ Pausanias, ὅτι θὰ ἐπραττον οἱ Μινυῶν, αὐτὸ καὶ εἶχον πράξει εἰς τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους· διότι διὰ τεραστίων τεχνικῶν ἔργων εἶχον καὶ τότε ἀποξηράνει τὴν Κωπαίδα, ἔργων τὰ ὁποῖα μέχρι τινὸς ὑπελαμβάνοντο

ὡς ἐπιλίμνιοι ὁδοί, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν σύγχρονον ἀποξήρανσιν, ὁ παρακολουθήσας τὰς ἐργασίας κ. Μιχ. Καμπάνης, γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἑταιρίας Κωπαΐδος, δι' ἐμβριθεστάτων μελετῶν ἀπέδειξεν, ὅτι ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἀποξήρανσιν καὶ ἐξυγίανσιν τῆς Κωπαΐδος.

Παραθέτω τὸ περιεργον τοῦτο τοῦ Πausανίου χωρίον :

«Ἐπίσταται μὲν οὖν καὶ Ὅμηρος λίμνην ἄλλως τὴν Κηφισίδα οὔσαν, καὶ οὐχ' ὑπὸ Ἡρακλέους πεποιημένην. Ἔχει δὲ οὐδ' εἰκότα λόγον τοὺς Ὀρχομενίους, μὴ καὶ τὸ χάσμα ἐξευρεῖν, καὶ ἀποδοῦναι τὴν διέξοδον τῷ Κηφισῷ τὴν ἀρχαίαν, ἐπεὶ μὴ δὲ ἄχρι τῶν Τρωϊκῶν χρήμασιν ἀδυνάτως εἶχον.

Ἄλλὰ τὸ ἔπραξαν αὐτὸ οἱ Ὀρχομενιοὶ ὑπὸ τοὺς Μινύας. Ἄν δὲ δὲν ἀνεῦρον τὸ φεῖγμα τοῦ Κηφισοῦ, ὅπως τὸν ἀποδιώξωσιν ἐκ μιᾶς ἐξόδου, συνέλαβον καὶ ἐξετέλεσαν ἔργα γιγάντια, τῶν ὁποίων ἡ θέα, καὶ σήμερον ἔτι, καταπλήσσει, παρ' ὄλην τὴν καταστροφὴν, ἣν ἐπὶ χιλιετηρίδας συνετέλεσαν ἐπ' αὐτῶν οἱ κατακλυσμοὶ καὶ ἄλλα φυσικὰ αἴτια. Ἡ κατάπληξις δὲ αὐτῆ κορυφοῦται, ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους χρόνους ἔλλειψιν τῶν μηχανικῶν μέσων, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι οἱ Μινύαι ἤκμασαν πρὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων.

Περὶ τῶν ἔργων δὲ τούτων τῶν Μινυῶν δίδει νύξιν καὶ ὁ Στράβων. «Λέγουσι δὲ τὸ χωρίον ὅπερ ἡ λίμνη κατέχει νῦν ἡ Κωπαῖς ἀνεψύχθαι πρότερον καὶ γεωργεῖσθαι παντοδαπῶς ὑπὸ τοῖς Ὀρχομενίοις, οἱ πλησίον οἰκοῦσι· καὶ τοῦτ' οὖν τεκμήριον τοῦ πλοῦτου τιθέασιν».

Τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν, τῶν ὁποίων μέρος ἀπεκάλυψεν ἡ ἀποξήρανσις, παρίστανται σήμερον, ὡς μακρὰ εὐρύτατα ἐπιλίμνιοι λεωφόροι, κατὰ διαφόρους τῆς λίμνης διευθύνσεις. Αἱ λεωφόροι αὗται, ποῦ μὲν σωζόμεναι, ποῦ δὲ κατεστραμμέναι, κατασκευασθεῖσαι δι' ἐπιχωματώσεων πολὺ ὑπερθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἂν, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κύριος Καμπάνης, ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐξυψηρότησιν τῆς ἐπιλιμνίου συγκοινωνίας τότε θὰ ἦσαν ἐντελῶς περιτταί, αἱ πλεῖστοι βαίνουσι παραλλήλως καὶ ἔγγυς τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης· ὑπὸ τοιαύτην δὲ ὑπόθεσιν θὰ ἦτο καὶ ἄλλως ἀνεξήγητος ἡ ἐκ τῆς ἐτέρας μόνον τῶν παρειῶν τῶν ὑψηλῶν τούτων λεωφόρων ὑποστήριξις αὐτῶν, διὰ τοιχοποιίας ἰσχυρᾶς, ἐξ ὀγκολίθων στερεῶς συνηρμοσμένων. Προφανῶς ὅθεν

τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι προχώματα ἀνταποκρινόμενα εἰς τάφρους καταχωσθείσας ὑπὸ τῆς ἰλύος τῆς λίμνης, κατὰ τὴν δίοδον τῶν αἰώνων, ἀπέβλεπον δὲ εἰς τὸν κανονισμόν τῆς ῥοῆς τῶν ὑδάτων διὰ τῶν Καταβοθρῶν, τὰς ὁποίας ἐπίσης εἶχον εὐρύνει, ὡς ἀπεκάλυψαν, μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν, τὰ εἰς τὸ βάθος αὐτῶν χειροποίητα ἔργα.

Ἄλλὰ παρ' ὅλα τὰ ἔργα ταῦτα τῶν Μινυῶν, ἐγκαταλειφθέντα καὶ ἔξαφανισθέντα ὕστερον, ἡ λίμνη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἶχεν ἀναλάβει τὸ κράτος της, ὅπως καὶ ὅταν ὁ Ἡρακλῆς εἶχε φράξει τοῦ Κηφισσοῦ τὰς ἐξόδους, μόνη δὲ εἶχε παραμείνει ἐπὶ νησίδος ἐπιλίμνιος πόλις αἱ Κῶπαι, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς λίμνης· ἡ σημερινὴ δηλαδὴ Τοπόλια, ἣτις πρὸ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης· ἐπεκρινώγει πρὸς τὴν ξηράν, μέχρι πρὸ ὀλίγου, διὰ γεφύρας καὶ δι' ἀκατίων.

Καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου νέαι συνετελέσθησαν ἐργασίαι πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαίδος, ἔντεχνοι αὐταὶ καὶ σοφαί, διὰ συστήματος τεχνικῶν ἔργων, κατ' οὐδὲν ὑπολειπομένων τῶν σημερινῶν, πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων αὐταὶ αἱ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἐργασίαι ἐχειραγώγησαν τοὺς συγχρόνους τὸν Σωβᾶς* καὶ τὸν Ποσέ.

Καὶ εἶχε ἀναλάβει τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς μεγάλης ταύτης συλλήψεως τοῦ Ἀλεξάνδρου μηχανικὸς ἀντάξιός αὐτοῦ ὁ Κράτης. Οὗτος διενόηθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Κωπαίδα δι' ὑπογείου σήραγγος ὁδηγούσης πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τεμνομένης ἔνδον τοῦ ἀνέκνους τοῦ Κεφαλαρίου, διὰ διατηρήσεως τῶν βραχῶδων αὐτοῦ στρωμάτων. Πρὸς τοῦτο διήνοιξε δέκα ἔξ φρέατα ἀτινα θὰ ἠγώνοντο δι' ὑπογείου στοᾶς μήκους δισχιλίων μέτρων, ἧς μέρος προέλαβε καὶ συνετέλεσε, καὶ ἡ ὁποία πάντως θὰ συνετελεῖτο ἐν ὅλῳ, ἐὰν πολιτικὰ γεγονότα, καὶ στάσεις ἐν Βοιωτίᾳ, δὲν ἐπέφερον τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἔργου· διότι θὰ κατεσκάπτετο ὁ βράχος, χάρις εἰς τὰ δέκα ἔξ παρᾶλληλα φρέατα, ἀπὸ τριάκοντα δύο συγχρόνως σημείων. Ἄλλ' ἤδη χρησιμεύουν τὰ τε φρέατα καὶ τὸ ἐκτελεσθὲν μέρος τῆς στοᾶς, ὡς φωλεαὶ σμήνους ἀγρίων περιστερῶν. Ποικίλουν δὲ τὸ βάθος, ἀναλόγως φυσικὰ πρὸς τὸ διάφορον ὕψος τοῦ ἀνέκνους (ἀφοῦ ὁ πυθμὴν ὅλων ἔδει νὰ εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας) ἀπὸ 18—66 μέτρων.

Καὶ παραμένουν ἤδη χαίνοντα, μάρτυρες τοῦ μεγαλείου τῆς συλλήψεως τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀλλὰ καὶ τῶν προσκομμά-

των τὰ ὁποῖα ἀντιτάσσουν ἢ φύσις, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων αἰ περιπέτεια· ὡς παραμένει ἐπίσης ἀχρησιμοποίητον, ἑτέρας τῶν ἀρχαίων ἀποπειρῶν μεγαλοπρεπῆς μνημεῖον, ἢ παρὰ τὴν σημερινὴν σήραγγα τῆς Καρδίτσης βαθυτάτη διώρυξ, ἐκσκαφεῖσα ἐπὶ σκληροῦ τιτανώδους βράχου, πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν Ὑλίκην, ἔργον, πρὸ τοῦ ὁποῖου ἢ σημερινὴ σήραγγε, δι' ἧς συνετελέσθη ἡ ἀποξήρανσις, φαίνεται μηδαμινή.

Ὅτι δὲν ἐπετεύχθη ἐν τούτοις διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τῶν ἀρχαίων ἀποπειρῶν, ἐπετεύχθη σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης καὶ ἐκτάσεις ἀπέραντοι, πλουτοφόροι, ἀπεδόθησαν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀνθρώπου.

Πλουτοφόροι, ναί, ἀλλ' ὄχι καὶ ποιητικαὶ καὶ ὄραται. Πεδιάς παντοῦ· ἡ πεδιάς ἢ μονότονος, ἢ πληκτικὴ, ἢ ἐκλύουσα τὰς δυνάμεις, ἢ ναρκουσα τὴν διάνοιαν, ἢ ταπεινοῦσα τὸ φρόνημα. Οἱ ὄρεινοὶ βέβαια δὲν θὰ συνοικισθοῦν ἐδῶ ποτέ. Θὰ τοὺς μαράνη ἢ νοσταλγία τοῦ θυμαριοῦ καὶ τῆς φτέρης. Θὰ ζητοῦν τὸν ἔλατο καὶ τὴν φτελιά, ἐνῶ θὰ προσβλέπουν ἐκεῖθεν νοσταλγικοί, τοῦ Ἐλικῶνος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ τῆς πλαγιάς.

Ἐξω σκηπῆς κουτσοβλάχων, παρὰ τινι τῶν παραλιμνίων χωρίων ἤκουσα ἀδόμενον ὡς μοιρολόγι τὸ ἐξῆς δημοτικὸν ᾄσμα·

Μάννα μὲ κακοπάντρες καὶ μ' ἔδωσες στοὺς κάμπους

Ἐγὼ τὸ καῦμα δὲν βαστῶ, τὸ χλιὸ νερὸ δὲν πίνω.

Ἐδῶ τρυγῶνα δὲν λαλεῖ, κ' ὁ κοῦκκος δὲν τὸ λέει.

Βεβαίως τὸ ἐνέπνευσεν ἡ ἀνιαρὰ μελαγχολία τοῦ περιβάλλοντος. Εἶναι ἀλήθεια. Ἐδῶ δὲν θὰ φυῆ ποτὲ ἢ ἐλάτη, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ τὸ εἰπῆ ὁ κόκκυξ, ποτὲ τὸ φύλλωμα τὸ πυκνὸν ἀπὸ τοῦ ὁποῖου θὰ λαλήσῃ ἢ τρυγῶν.

Ἐμμ. Σι. Δουκούδης

ΤΟ ΕΠΟΣ

α'.—Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΣΩΖΕΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΗ

(Απόσπασμα από τὸ Δ'. μέρος τοῦ Ἑρωτοκρίτου)

Εἰσαγωγή. Ὁ Ἑρωτόκριτος ὑπῆρξε υἱὸς τοῦ Πεζοστράτου ἐνὸς ἐκ τῶν συμβούλων τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἡράκλῃ. Ὁ Ἡράκλῃς εἶχε θυγατέρα τὴν Ἀρετούσαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἑρωτόκριτος ἐζήτησεν εἰς γάμον. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τοσοῦτον ἐξεμάνῃ ἐκ τῆς θρασύτητος αὐτοῦ, καθ' ὅσον τὴν Ἀρετούσαν προώριζεν διὰ βασιλόπουλον, ὥστε τὸν ἐξώρισεν εἰς τὴν Ἑγριπον*. Μετά τινα καιρὸν ὁ Βασιλεὺς τῶν Βλάχων Βλαντίστρατος ἐκστρατεύει ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν μετὰ πολυπληθοῦς στρατοῦ καὶ φέρει καταστροφὰς μεγάλας.

Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ Ἑρωτοκριτος παρὰ τοῦ φίλου τοῦ Πολυδώρου, σπεύδει ἀγνώριστος ἵνα βοηθήσῃ τὸν Ἡράκλῃ. Ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἑρωτοκρίτου εἶναι ἀπαράμιλλος. Ἐνσπείρει τὸν τρόμον εἰς τοὺς Βλάχους καὶ ἐπιφέρει εἰς αὐτοὺς μεγάλας καταστροφὰς. Εἰς μίαν στιγμήν κρίσιμον σώζει τὸν Ἡράκλῃ ἐκ βεβαίου θανάτου καὶ ὅταν οἱ δύο βασιλεῖς ἀποφασίζουσι νὰ ἐμπιστευθοῦν τὴν τύχην τῶν χωρῶν των εἰς τὴν μονομαχίαν δύο ἡρώων ἐξ ἑκάστου στρατοπέδου, ὁ Ἑρωτόκριτος προσφέρεται εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ κατορθώνει κατόπιν δεινῆς πάλης νὰ φονεύσῃ τὸν ἀντίπαλόν του Ἄριστον, ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως τῶν Βλάχων.

Α'

Φέρονον οἱ χρόνοι κ' οἱ καιροί, ποῦ κατατάσσω * λίγα
ᾧ μάχην ἐπιάστ' ὁ Βασιλῆς μετὰ Βλαχιάς * τὸ Ρῆγα
Γιὰ μιὰ χώρα ᾗου * διαφορὰ, κ' εἰς ὄχθουσαν ἐμπῆκα,
κὶ ὁ γεῖς * τ' ἄλλου λογαριασμὸν σὲ τοῦτο δὲν ἐγρίκα.
Καθημερὸν ἐπλήθεεν ἡ ὄχθουσα κ' ἡ μάχη,

κι ὁ γεῖς κι ὁ ἄλλος ἤθελε ἔς νῆκος * τῆ χώρα νὰ ᾿χη.
 ᾿Εμπαίνουσιν εἰς τὰ βαθιὰ κ' εἰς τὰ κακὰ μαντᾶτα *
 καταρδινιάζουσι * - πόλεμο, μαζώνουν τὰ φουσσᾶτα *.
 ᾿Ο Βασιλέας τοῖ Βασιῶς δὲ στέκει ν' ἀνιμένη
 λαὸν ἐμάζωξεν - πολὺ, κ' εἰς τὴν ᾿Αθήνα πηγαίνει,
 Τεντών * ἀπόξω στὰ τειχιὰ, τῆ Χώρα φοβερίζει,
 μὲ καβαλλόρους καὶ πεζοὺς τσι κάμπους τριγυρίζει
 ᾿Ηκαψε δάση καὶ χωριά, κι ἀνθρώπους ᾿χμαλωτίζει
 κι ὁ πόλεμος ὁ φοβερός μὲ σκοτωμοὺς ἀρχίζει.
 Βλαντίστρατον - τὸ λέγασι τοῦτον - τὸν - ξένο Ρῆγα,
 πολλὰ τὸν ἐπαινούσανε κείνοι, πού τὸν ἐσμίγα *.
 Εἶχε φουσσᾶτα δυνατὰ κ' ἡ μιὰ μερὰ κ' ἡ ἄλλη,
 γιατί κι' οἱ δυὸ ᾿σα μπορετοί* καὶ βασιλεῖοι μεγάλοι.
 Στὸ ᾿να φουσσᾶτον ἦσανε κ' εἰς τ' ἄλλ' ἀντρειωμένοι,
 κι ὁπού ᾿χε χάσει σήμερα, τοδεταχιὰ * κερδαίνει.

Πάν - τὰ μαντᾶτα δῶ κ' ἐκεῖ, παντόθες τὸ μαθαίνουν,
 πολλοὶ κινουῦν - τοῦ ριζικοῦ κ' εἰς τὰ φουσσᾶτα πηγαίνουν.
 Γρικᾶ το κι ὁ Ρωτόκοριτος καὶ στέκει καὶ λογιόζει,
 ἤ-ἀγάπη πόχει τσ' Ἀρετῆς νὰ πάη τότε βιάζει.
 Καὶ μπιστικά σὰ δουλευτῆς * τῆς Χώρας νὰ βοηθήσῃ,
 κι ἀνὲ * μπορῆ τὸ Ρῆγᾶν - του νὰ κάμη νὰ νικήσῃ.
 Μ' ὄλον ὁπού τὸν ἠδιώξε, κατέχει, * καὶ γνωρίζει,
 πὼς εἶναι κύρις ἐκείνης, πού τὴν ζωὴν - τ' ὀρίζει,
 Μὲ κάποι' ὀλπίδα κίνησε, στὸν λογισμόν του - βάνει,
 μ' ἕναν - τ' ἀφέντη καὶ ὄχθρὸ φιλιὰ κι ἀγάπη πιάνει.
 ᾿Αποφασίζει νὰ σταθῆ ἀπόξω τοῦ φουσσᾶτου,
 κι ὡσὰν ἰδῆ τὸ Ρῆγᾶν - του νὰ βγῆ μὲ τ' ἄλογα του.
 εἰς τὸ φουσσᾶτο τὸ ζιμιὸ * ὡσὰν πουλλὶ νὰ δώσῃ,
 κι ὅσους μπορέσ' ἀπὸ τσ' ὄχθρὸς νὰ εἴξῃ νὰ σκοτώσῃ
 κι ὀλημερνὶς νὰ πολεμᾶ κι ἀπόκει * νὰ μισσεύῃ,
 καὶ ῥόγα* μὴδὲ πλέρωμα ποτὲ νὰ μὴ γυρεύῃ.
 μῆπως καὶ πάψ' ἡ - ἀπονιά, ὕστερα σὰν - τὸ μάθη,
 πὼς εἶναι κείνος, πού διώξε, κ' εἶπασι πὼς ἐχάθη.
 Τοῦτον - τὸ λογισμό βале, μὰ-ὀμπρός * θὲ νὰ μαυρίσῃ,
 τὸ πρόσωπο, κι οὐδὲ κλανεὶς νὰ μὴν - τότε γνωρίσῃ.
 ᾿Ἦτο μιὰ γρὰ στὴν ᾿Εγριπο ἄλλοτινὴ βυζᾶστρα,
 μᾶύσσα, πού κατέβαζε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα*.

με τὰ χοιτάρια κάτεχε σὰν - τὰ θελε μαλάξει,
 νὰ κάμη τ' ἄστρο μελανό, τὴν - πρόσοψι ν' ἀλλάξη.
 Ἐπῆεν ὁ Ρωτόκριτος τὴ μάϊσσαν - καὶ βρῖσκει,
 με δόσα* καὶ με πλέρωμα καὶ με καλὸ κανίσκι*.
 ζητᾷ, καὶ κάνει του νερό, τὸ πρόσωπόν - του πλύνει,
 μαυρίζει καὶ μελαχρινὸς βαθειᾶς βαφῆς ἐγίνη,
 κ' ἔτοιας* λογιῆς ἐσχήμεσε, ἔτοιας λογιῆς μαυρίζει.
 ποὺ ἡ-ἴδι' ἢ μάνν' ἄν - τότε δῆ ποῖος εἶναι δὲ γνωρίζει.
 Γίνεται μελανόμαυρος, ποὺ 'τον* - ξαθὸς* περισσα,
 καὶ τὸ νερὸ τὰ κάλλη ντου ἤκαμε κ' ἐσκημίσα.
 Σ' ἕνα φλασκάκ'* ἄλλο νερὸ τοῦ δίδει νὰ φυλλάξη,
 καὶ λέει τ', ὄντε τοῦ φανῆ, τὴ στόρησι* ν' ἀλλάξη,
 νά'ρθῃ στὴν - πρῶτην - τ' ἄστρογιὰ*, νά'ρθῆ στὰ πρῶτα κάλλη,
 ἐκεῖνο τὸ ἄστερο νερὸ στὸ πρόσωπόν τ' ἄς βάλλῃ,
 καὶ πρὶ μισσέψη*, τὸ νερὰ ἔτοῦτα δοκιμάζει,
 κὶ ὄρες τὸ πρόσωπό λαμπε, κὶ ὄρες τὸ σκοτεινιάζει
 Ὡσάν - τὰ καταρδίνισσε, μπλὸ* ἄλλο δὲ γυρεύει,
 καβαλλικεύει μιὰν ἀνγὴ καὶ μοναχὸς μισσεύγει.
 Σὲ λίγες μέρες ἤσωσε* ἀπόξω στὴν Ἀθήνα,
 κὶ ἤστεκε* κ' ἔστοχάζετο τὰ δυὸ φουσσᾶτα κεῖνα,
 καὶ καβαλλάρης τὰ θωρεῖ, κοντύτερα σιμώνει,
 καὶ τὸ φουσσᾶτο τσ' Ἀρετῆς θωρεῖ κὶ ἀναδακρυώνει.
 Παραμιλεῖ-ὀλομόναχος, καὶ λέει, «Ποῦρ'* ἔτοῦτοι
 οἱ - ἄντρες εἶν - ποὺ βλέπουσι τσ' Ἀφέντρας μου τὰ πλούτη».
 Τὴ Χώρα στρέφεται θωρεῖ, καὶ λουχτουκιά* ἢ καρδιά ντου,
 κατέχοντας πῶς βρῖσκεται μεσ' στὴ φλακῆ ἢ κερά ντου,
 καὶ λέ' «Ἄς ἤμουνε πουλλὶ νὰ πέτουνε τὴν ὥρα,
 καὶ νὰ περάσω τὰ τειχιά, νὰ μπῶ μέσα στὴ Χώρα,
 νὰ βρῶ τὴν - πόρτα τσὶ φλακῆς κουρφά* νὰ κατακρούσω,
 τὴν ἐμιλιά, ποὺ πεθυμῶ καὶ ῥέγομαι*, ν' ἀκούσω,
 νὰ παίρνα τὴν - παρηγοριὰ κείνη, ποὺ παίρν' ἢ μάννα
 σὰ ζωντανέψη τὸ παιδί, ὁποῦ νεκρὸ τὸ βγάνα,
 ποὺ 'χε τὸ στόμα (σφαλιχτὸ τὰ χέρια στουρωμένα)
 καὶ σηκωθῆ κὶ ἀγκαλιαστῆ τὴ μάνα γῆ* τὴ νένα»*,
 Τοῦτὰ βανεν ὁ λογισμός, τοῦτὰ λεγεν ἢ γλώσσα.
 ἀναθιβάνοντας* συχνὰ τὸν ὄρκον, ὁποῦ ἴμνῶσα*.
 Βρῖσκ' ἕναν - τόπ' ἀπόκουρφο' ἔς ἕνα δεντροῦ ἀποκάτω,
 ἐκεῖ τρωε, ἐκεῖ πινε, τὴ νύχτα ἔκει κοιμᾶτο.

Κάθε ταχιά * σηκώνετο κι ὡς ἤθελε γρικῆσει,
 ν' ἀντιλαλήση σάλπιγγα, βούκινο * νὰ χτυπήση,
 ἑκαβαλλίκευ' ὡς αἰτὸς σπουδάζοντας * τὴ στρατά *,
 καὶ μὲ τὴν ὥρα - ἤφτανε, πού σμίγαν - τὰ φουσαῶτα.
 Κ' ἤκαν' ἀνεμοστρόβιλο καὶ ταραχὴ μεγάλη,
 κ' ἐβούηθα πάντα μιᾶς μερᾶς, κ' ἐπλήγωνε τὴν ἄλλη.
 Σὰ δράκος τοὶ κυνήγανε, σὰ λιόντας το' ἐπολέμα,
 κ' οἱ Βλάχοι νὰ τονε θωροῦν ἀπὸ μακρᾶς ἐτρέμα.
 Ἕρριχτε, παραστόλιαζε, * ἐσκοτόν' ἀπ' αὐτείνους,
 πολλὰ μεγάλος τως * ὄχθρὸς ἐφαίνετο ἔς ἐκείνους.
 Δὲν - τὸν ἐγνώριζε κινεῖς, οὐδ' ἐδικοῖο - οὐδὲ φίλοι,
 κι ὁ τόπος, ὁποῦ χώνετο, ἦτο μακρὰ ἔνα μίλι'
 καὶ τό *χε δεῖ κ' ἐβράδελαζε, καὶ πὼς ὁ ἥλιος κλίνει,
 ἐμίσειε σπουδαχτικά * κι αὐτὸς τὴν ὥρα κείνη,
 καὶ τὸ ταχὺ * σηκώνετο, κ' ἤρχετο μὲ τὴν ὥρα,
 πολλὴ βοήθειαν ἤδιδε στὴν πρικαμένη * Χώρο.

Εἰς τὰ φουσαῶτα καὶ τὰ δυὸ ἔγγοια μεγάλη μπαίνει,
 ποῖός νά ἔν αὐτός, πού ἔτσι συχλά σὰ δράκος κατεβαίνει
 πᾶσα ταχιά καὶ πολεμᾶ, καὶ πᾶσ' ἀργὰ μισσεύγει,
 καὶ μὴδε φίλος τ' ἀκλουθᾷ ἔδὲ σύντροφο γυρεύγει.
 Πάν' οἱ μεγάλοι στοῦ Ρηγός, κ' οἱ πρῶτ' ὄχ * τὸ φουσαῶτο
 καὶ λέσιν* - του μὲ τὴ χαρὰ ἐτοῦτο τὸ μαντιό.
 «Ἀφέντ' ἔνα θεροὸ πέψε * τὸ δίκιο το' Ἀφεντιάς σου,
 γιὰτ' ἄδικα σὲ πολεμοῦ, καὶ θε νὰ σὲ χαλάσου,
 καὶ πολεμᾷ γιὰ λόγου σου κι ἀλύπητα βαρίσκει,
 καὶ δὲ γυρεύγει πλέρωμα, μηδὲ ζητᾷ κανίσκι».
 Μπαίνουν εἰς χίλιους λογισμούς, κι ὁ Ρῆγας δὲν - κινᾶται,
 νὰ πῆ γιὰ τὸ Ρωτόκριτο, ἔπειδὴ κι ὄχθρὸς λογιᾶται,
 κι οὐδ' ὁ Πολύδωρος ποτὲ ἐτοῦτο δὲ λογιᾶζει,
 καὶ τόσο πλιὰ πού τοῦ ἴπασι * Σαρακηνὸς πὼς μοιᾶζει
 κι ὄλ' οἱ στρατιῶτες τοὶ Βλαχλᾶς παινέματα τοῦ κάνου,
 καὶ τρέμουν ὄντε τὰ μιλοῦ, κι ὄντε τ' ἀναθιβάνου
 καὶ λέσινε τοῦ Βασιλεῦ, «Δὲν - ξέρομε νὰ ποῦμε
 ἄνθρωπος εἶναι γῆ θεοῦ ἐκεῖ, πού πολεμοῦμε,
 κι ἄλλοι δυὸ νὰ ῥθουν μοναχάς, νὰ ἴναι σὰν εἶναι τοῦτος,
 τὸ βασιλικὶ σου σβηγε, κ' ἐχάνετο τὸ πλοῦτος.

Ἦχος ὁ Βλαντίστρατος* γρικῶντας εἶντα* λέσι,
ἐβάλληκε μὲ τοῦ λαοῦ τὸ πλῆθος νὰ κερδαίῃ,
γιατ' ἤβλεπε, κ' ἐχάνουνταν οἱ-άντρες, κ' ἐφυροῦσα
μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θεριοῦ οἱ λίγοι τσ' ἐνικοῦσα
κ' ἔστοντας* νὰ 'χη πλιὰ λαό, ἐβάλλη μιὰν ἡμέρα
ν' ἀρματωθῆ νὰ 'ρδινιαστῆ* τὴ νύχτα, ἀποσπέρα,
νὰ μὴν ἀφήσ' ὀπίσω ντου στρατιώτη ν' ἀπομείνη,
μ' ἀρματωμένοι νὰ βρεθοῦν ὅλη τὴν ὥρα κείνη,
καὶ τὴ βαθειὰ βαθειὰν αὐγὴ εἰς τὰ γλυκιὰ τοῦ ὕπνου,
ὅπου 'ν ἀκόμ' ἀχώνευτοι ὄλ' οἱ καπνοὶ τοῦ δειπνοῦ,
ἀξάφνου μὲ πολλὲς φωνές, καὶ ταραχὴν ἀρμάτω,
νὰ δώσου ζάλη* τοῦ ὄχθροῦ νὰ φεύγ' ἀπάνω κάτω,
κ' ἔστοντας νὰ 'χη πλιὰ λαό, κὶ ὅλοι καλοὶ ἀντρεϊωμένοι,
ἀσφαλτα κείνη τὴ φορὰ τὸ νίκος ἀνιμένει,
καὶ λὲ' ὥστε νὰ πέμπωμε, λίγους νὰ πολεμοῦσι,
νίκος ποτὲ μ' ἔτοιο θεριὸ δὲν ἤμποροῦ νὰ δοῦσι.
Μὰ σὲ σμιχτῆ_ὄλος ὁ λαός, τὸ πλῆθος τὸ περίσσο,
μὲ θέλει κάμει σήμερο ἀσφαλτα νὰ νικήσω,
κ' εἶντα μπορ' ἕνας μοναχὸς σὲ τόσους νὰ βοηθήση,
τὰ λίγους ὄχι τὰ πολλοὺς μπορεῖ νὰ πολεμήση.
Ἦκαμεν ὅτι λόγιασε, βαθειὰν αὐγὴ ἀρματώνει,
μὲ σιγανάδα* τὸ λαὸ καὶ τοῦ ὄχθροῦ σιμώνει.
Μὲ σάλπιγγες μὲ βούκινα μὲ χτύπους τῶν ἀρμάτω
τ' ἄλλο φουσσᾶτο ξύπνησε, πού_ὄλο τὸ πλιὰ κοιμᾶτο.
κ' ὥστε νὰ καταρδινιαστοῦ 'ς ὅτι τῶς κάνει χρεῖα,
ἐχάσασι τὴ δύναμη τέχνη καὶ τὴν ἀντρεία.
Πάν-τὰ μαντᾶτα τὰ πικριὰ εἰς τοῦ Ρηγὸς στὴ Χώρα,
βοήθεια γλήγορα ζητοῦ, γιατί τὸ βιάζ' ἡ-ὥρα.
Ἦ Βασιλιός, ὅπου 'τονε στὸ στρωμα κουμπισμένος,
πάραντας* ἐσηκώθηκε σάν-ξεπεριωρισμένος*.
Σπουδαχτικὰ ἀρματώνεται, τσ' ἀπομονάρους* κορᾶζει,
ν' ἀρματωθοῦ νὰ τ' ἀκλουθοῦ στόν-πόλεμο τὸ βιάζει.
Γέρου καρδιὰ δὲν ἤδειξε, μὰ νιότη κοπελλιάρη*,
καὶ δὲ δειλιᾷ τὸ θάνατο, ὅντε κὶ ἀν-τόνε πάρη.
Βγαίν' ὄχ τὴ χώρα, κὶ ἀκλουθοῦ ὄλ' οἱ-ἀρματωμένοι,
πάσιν* ἐκεῖ πού_ὁ θάνατος κὶ ὁ Χάρος τσ' ἀνιμένει,
Ἦ Ανακατόνει' ὁ λαός, καὶ τὰ φουσσᾶτα σμίγου,
μὰ 'τον ἀκόμη σκοτεινά, καὶ δὲν-καλοξανοίγου*.

Ἦρσ. Τριπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 4

Δίδου στὰ βούκιν' ἀναπνιά, τὰ σάλπιγγες φυσούσι,
πάει ἡ λαλιά στὸν οὐρανό, τὰ νέφ' ἀντιλαλοῦσι,

Μὲ τὴ βαβοῦρα* τὴν-πολλὴ καὶ χτύπους τῶν ἀρμάτων,
ἐγρίκησ' ὁ Ρωτόκριτος, γιατί δὲν ἐκοιμάτο.

Ὁ λογισμὸς τῆς Ἀρετῆς ὀλίγο τὸν ἀφίνει,
νὰ κοιμηθῆ, γιατί ἀγρυπνᾷ 'ς τὸ' ἀγάπης τὴν ὀδύνη.

Ἄλλο μαντάτο νὰ τοῦ ποῦ δὲ στέκει ν' ἀνιμένη,
μὲ σπουδα καθάλλικεψε, στὸν-κάμπο κατεβαίνει.

Σὰν ὄντε εἶν' -καλοκαιριὰ μέρα σιγανεμένη,
κι ἀξάφν' ἀνεμοστρόβιλος ἀπὸ τῆ γῆς ἐβγαίνει,

μὲ βροντισμὸ καὶ ταραχὴ τῆ σκόν' ἀνασηκώση,
καὶ πάει τὴν-τόσο ψηλά, ὅπου στὰ νέφη σώση.

ἔτσι κι ὄντεν ἐνίκησε. μ' ἔτοι' ἀντρεία πορπάτει,
ὅπου βροντὲς καὶ σκονισμοὺς κάνει στὸ μονοπάτι,

Μ' ἔτοια μεγάλη μάντα* ἤσωσε στὸ φουσσᾶτο,
ὅπ' ὅποιος, κι ἂν ἐγλύτωσε, μὲ φόβο τὸ ὄδηγάτο.

Εἰσέ καιρὸ* ὁ Ρωτόκριτος ἤσωσε στὸ λιμνῶνα*,
ποῦ οἱ-Ἀθηναῖοι φεύγασι, κ' οἱ Βλάχοι τὰ ζυγῶνα.

Μὲ φόβον ἐγαλοῦσανε*, βοήθεια δὲν εὐρίσκα,
καὶ οἱ-ὄχθοι τὰ διώχνανε, κι ἀλύπητα βαρίσκα.

Κι ὡσὰν λιοντάρ' ὄντε πεινᾷ, κι ἀπὸ μακρὰ γρικίση,
κι ἔρχεται βρῶμα*, πού πασκε νὰ βρῆ νὰ κυνηγήση,

κ' εἰς τὴν-καρδιά κινᾷ ὡς τὸ δῆ, ἡ πεθυμιὰ τῆ μάχη,
τρέχει ζιμιὸν ἀπάνω ντου, κι ἀγριεύει σάν-τοῦ λάχη.

φωτιὰ πυρὴ στὰ μάτια ντου ἀνεβοκατεβαίνει,
καπνὸς ὄχ τὰ ρουθούνια ντου μαῦρος βραστὸς ἐβγαίνει.

Ἄφροκοπᾷ τὸ στόμα ντου, τὸ κοῦφος* του μουγκρίζει,
ἀνασηκῶνε τὴν ὄρα*, τὸν-κόσμο φοβερίζει,

καταχτυποῦ τὰ δόντια ντου, καὶ τὸ κορμὶ σφαράσσει,
ἀναχεντρῶνον*-τὰ μαλλιά, καὶ τρέχει νὰ τὸ πιάση

ἐδέσει ξαγριεύτηκε γιὰ τὰ κακὰ μαντάτα,
κι ὡσὰν αἰτὸς ἐπέταξε κ' ἐμπῆκε στὰ φουσσᾶτα.

Βλάχοι κακόν-τὸ πάθετε, εἰς τὰ σᾶς ἦρ' ἀφνίδια,
ἐδά ὄρθασι τ' ἀπαρθινά*, κ' ἐπάψαν-τὰ παιγνίδια,

Ὅπου λαχε νὰ δῆ ποτὲ σύγκλυσι* νὰ φουσκώση,
νὰ πνίξ' ἀνθρώπους καὶ θεοῦ, δεντρὰ νὰ ξεροζώση.

Καὶ νὰ μουγκρίζ' οἱ ποταμοί, κι ὁ κόσμος ν' ἀγριέψη,
κι ἀστροτελέκια οὐρανὸς χάμαι στῆ γῆς νὰ πέψη,

νά τρέμουν ὅσοι τὰ θωροῦ, τὸ πνέμα ντως νὰ χάνου,
νά ξεψυχοῦ ὄχ τὸ φόβον τως, πρὶ παρὰ ν' ἀποθάνου,
ἔδεται κὶ ὁ Ρωτόκριτος, κάνει τὴν ὥρα κείνη·
πολλὰ μεγάλη σύχυσι εἰς τὸ φουσσατο γίνη·
τίνος τὸν-πόδαν ἤκοβγε, τίνος τὴ χέρα ρίχτει,
τίνος ἐκόπ' ἡ κεφαλὴ, τίνος τὰ στήθ' ἐνοίχτη.
ποῖον ὄχ τὴ μέση χώριζε, τίνος κοιλῖαν ἐτρύπα,
πάντα καν' αἶμ' ἡ κοπανιὰ ἐκεῖ πού τὴν ἐχύπα.
Σάν-κάν' ὁ λύκος εἰς τ' ἀρνιὰ ὄντε πεινᾷ, κὶ ἀράσσει*,
καὶ πνίγει τ' ὄπου κὶ ἄν-τὰ βροῖ, καὶ φτάνει τ' ὄπου πάσι,
ἔστ' ἦκαν' ὁ Ρωτόκριτος ξετρέχοντας τὸ νίκος.
Οἱ Βλάχοι τρέμουν σάν-τ' ἀρνιὰ, κ' ἐκεῖνος εἶν' ὁ λύκος·
ζερωὰ δεξὰ τοὺς πολεμῶ, κὶ ἀλύπητα σκοιῶνει,
καὶ σὰ θεοῖο τσ' ἀπογλακᾶ*, σὰ δράκος τσι ζυγῶνει·
ἤκοβγε μέσες καὶ μεριὰ κορμιὰ ἔπο πὰν' ὡς κάτω.
ἤκλαιγ' ἐκεῖνος ὁ λαός, κ' ἤτρεμε τὸ φουσσατο·
πέφτ' ὄχ τὴ χέρα τὸ σπαθί, χάνουν-τὸ χαλινάρι,
τὸ θέλαν δεῖ ἀπὸ μακρὰ τοῦτο τὸ παλληκάρι,
ἀποκρυγαῖναν* οἱ καρδιές, τὴν ἀντρεῖαν ἐχάνα,
ἐφεῦγαν-κ' ἐγλακούσανε, τὰ μονοπάτια πιάνα.
Παίρνει ψυχὴ καὶ δύναμι τσ' Ἀθήνας τὸ φουσσατο,
ποὺ τό βρεν ὀλοσκόρπιστο, κ' ἐγλάκ' ἀπάνω κάτω.
Τὸ πρόσωπο γυρίσανε, ποὺ δείχνασι τὴ ράχι,
κὶ ὅσο ματώνουν-τὰ σπαθιά, τόσο πληθύν' ἡ μάχη.
Τὶς πέφτει καὶ ψυχομαχεῖ, τὶς πέφτ' ἀποθαμένος,
καὶ τὶς ἐλίγα, τὶς πολλὰ βρίσκειται λαβωμένος.
Μεγάλος καλορρίζικος ἐκράζουντονε τότες,
ἐκεῖνος, ὅπου πόθαινε μὲ τσι πληγές τσι πρῶτες,
κὶ ὡς εἶχε πέσ' ἀπ' τὸ φαρί*, τὴ ζῆσι νὰ τελειώση,
κὶ οὐδ' ἄλλο πόν' ὁ πόλεμος κ' ἡ μάχη νὰ τοῦ δώση·
μὰ οἱ ἄλλοι ποὺ γυρεμνίζονταν, κ' εἶχαν-πνοὴ κ' ἐζοῦσα,
οἱ καρβαλλάροι κ' οἱ πεζοὶ τοὺς ἐκλοτσοπατοῦσα,
κ' ἀπάνω ἔς τσι λαβωματιές τὰ πέταλα βουλοῦσα,
καὶ τὴν-πληγὴ ξεσκίττασι, καὶ πόνους ἐγκρικοῦσα,
καὶ μὲ ταινιές* λαβωματιές κριτήρια* ποὺ τῶς δίδα,
πολλ' ἄσκημα τελειῶνασι δίχως ζωῆς ὀλπίδα.
Κεῖτεται τ' ἄλογο ψοφᾷ στ' ἀφέντη του τό πλάι,
στρέφετ' ὁ φίλος καὶ θωρεῖ τὸ φίλο πῶς ἐσφάη·

σύντροφος με τὸ σύντροφο νὰ ξεψυχοῦν ὁμάδι,
 τὸ αἷμα εἶν' ἡ κλίνη ντως, κ' ἡ γῆς προσκεφαλάδι.
 Κεῖται' ἀπάνω στὸ νεκρὸ ὁ ζωντανός, κὶ ἀκόμη,
 δὲν ἤρθαν-τοῦ ξεψυχισμοῦ οἱ ἴδρωτες κ' οἱ τρόμοι.
 "Ἦπεφτεν ἔτσ' ὅπου χανεγ, ὡσὰν κὶ ὅπου κερδαίνει,
 κὶ ὄντεν ὁ γεῖς* ψυχομαχεῖ, ὁ ἄλλος ἀποθαίνει.
 Βαβούρα κακορριζικιάς λόγια θανατωμένα,
 ἔσουντυχαῖναν* τὰ κορμιὰ τὰ κακοποδομένα*.
 Λυπητερά καὶ θλιβερά τὸν πόνον-τως ἔλέγα,
 θάνατο γληγορότερο καὶ πλιὰ ἴφκολο γυρεῦγα.
 Πολλοί, ἀπῆς* σκοτώσασι μ' ἀντρεία τὸν ὀχθρόν-τως.
 τότες κὶ αὐτοὶ κρυγιοὶ νεκροὶ πέφταν, ὄχ τ' ἄλογόν-τως,
 Οἱ καρβαλλάροι πάν-πεζοί, τ' ἄλογα σκοτωμένα,
 κὶ ἄλλα γλακοῦσι μοναχὰ στὸν κάμπο σκορπισμένα.
 Τὰ αἵματα κινούσανε χειμωνικὸ ποτάμι,
 τῷ σκοτωμένῳ τὰ κορμιὰ, ποὺ κείτονταν ἀντάμη*,
 τράφους ἐκάναν-καὶ βουγιὰ*, κὶ ὁ Ρώκριτος στή μέση,
 ἀλύπητα τοὶ πολεμᾶ, καὶ πάσκει νὰ κερδαίση·
 κὶ ὅπου κὶ ἂν ἐπορπάτηξεν ἐκείνην-τὴν ἡμέρα,
 ἦτονε Χάρος τὸ σπαθί, καὶ Θάνατος ἡ χέρα.
 Ἡ γῆς ὅπου ἔτον-πράσινη με χόρτα στολισμένη,
 ἐγίνηκ' ὀλοκόκινη τὰ αἵματα βαμμένη.
 Ὁ πόλεμος ἐπλήθενε με ταραχὴ μεγάλη,
 κὶ ὄρες ἐνίκ' ἡ μιὰ μερὰ, κὶ ὄρες ἐνίκ' ἡ-ἄλλη.
 Σὰν-τοῦ γυαλοῦ τὰ κύματα ἔς καιροῦ ἀνεκατωμένῳ,
 ποὺ οἱ-ἀνέμοι τὰ φυσοῦ καὶ πρὸ τῆς γῆς τὰ πηαίνου,
 κὶ ὄρες ἀφρίζουν-καὶ σκορποῦν ὄξω στὸ περιγιάλι,
 κὶ ὄρες στὸ βάθος τοῦ γυαλοῦ ξαναγαγέρονουν* πάλι·
 Ἔτσι καὶ τὰ φουσαῖτ' αὐτὰ τ' ἄγρια τὰ θυμωμένα,
 ὄρες ὀπίσ' ἐσύρονουντιαν, κὶ ὄρες ἐπηαῖνα·
 Γίνονται ἴματοκυλισὲς πολλῶ λογιῶ θανάτοι,
 καὶ τὸν Ἡράκλ' ὀλημερνὶς τρομάρα τὸν ἐκράτει,
 μὴ χάση τὸ φουσαῖτόν-του κ' εἰς τὴν-καρδιά τὸν-πιάνει,
 καὶ σκλαβωθῆ, κ' εἰς τὴ σκλαβιά σὰ σκλάβος ν' ἀποθάνη.
 Δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ρωτόκριτος νὰ ἴναι σὲ κάθα* τόπο,
 μὰ ὅπου ἔχε σώσει, θάνατο ἤδιδε τῶν ἀνθρώπων.
 Μπλὸ τῆ ζωήν-του δὲν-ψηφᾶ, πολλὰ βράζε τὸ αἷμα,
 σὰν εἶδε τὸν Ἀφέντην-του με τὸ ἄλλους κ' ἐπολέμα.

Ἐλαργιότη τῆς ἀντρείας, κὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου,
πὸν τῶν ὀχθρῶν-του ἤδιδε μὲ τὰ καμώματά ντου,
παρὰ τὸν ἴδιο θάνατο ἔς πλὴν φόβο τούσε βάνει,
καὶ τὸ κορμί ῥιν* ἢ ψυχὴ, πρὶ παρὰ ν' ἀποθάνη.
Ἐπέσασιν ἀρίφρητοι* δίχως ψυχὴ σὸ δῶμα,
τῶ λύκων ἐγενήκασιν καὶ τῶν-κοράκω βρῶμα.

Εἰς τούτους τσ' ἀνεκατωμοὺς εἰκοσιδυὸ ἀντρειωμένω
εἶχαν ὀχ τὸν-Βλαντίστρατο μιὰν ὀρδιιά* παρμένη
νὰ βροῦν-τὸν ἄλλο βασιλιό, νὰ τότε πολεμήσου,
κὶ ἄν δὲν-τὸν-πιάσου ζωντανό, νεκρὸ νὰ τὸν ἀφήσου,
καὶ συντροφιᾶζει τους κὶ αὐτός, κὶ ὀμάδι συνοδεῦγα,
κὶ ἀπάνω κάτω σὰ θεοῖα τὸν Ρῆγαν ἐγυρεῦγα
εὐρήκασιν τὸ γέροντα, κὶ ὡς λιόντας ἐπολέμα,
τὸ σπαθὶ ὀλοκόκκινο ἀπὸ τὸ τόσον αἷμα.

Ἐκεῖ τον-κὶ ὁ Πολύδωρος στὴ συντροφιάν-του, κὶ ἄλλοι,
τὸ Ρῆγα παραβλέπουσι εἰς ἔτοια χρειά* μεγάλη.
Ἵως ἦσως ὁ Βλαντίστρατος ὡσὰ λιοντάρι τρέχει
ἀπάνω ντου μὲ τ' ἄλογο, κὶ ἀπομονὴ δὲν ἔχει,
κὶ ὀπίσω ντου ἄλλοι ῥοσιδυό, κὶ ὡς δράκοντες, ἐράσσα*,
κὶ ὀχτὼ κοντάρια στοῦ Ρηγὸς σὸ κούτελ* ἐχαλάσα.

Ἦπεσαν ἀπὸ τ' ἄλογο ὁ Ἡρακλῆς κ' ἐξαλίστη,
χάμαι στὴ γῆς ἐξάπλωσε, σὰ αἷματα κυλίστη.
Πεζὸς εἶν-κὶ ὁ Πολύδωρος, μὰ κανε σὰ λιοντάρι,
κ' ἤβλεπε τὸν ἀφέντην-του, κινεὶς μὴν-τονε πάρη.
Ἐξεξαλίστ' ὁ Βασιλιός, κὶ ὀγλήγορα σηκώθη,
κ' ἤκραξε τὸν-Πολύδωρο, ἔς ἐκεῖνο παραδόθη.

Μὲ τὸ σπαθὶ στὴν χέραν-τως σὰ λιόντες πολεμοῦσι,
κὶ ἀπὸ τοῖ Βλάχους ζωντανὸ πάσκου* νὰ μὴν-πιαστοῦσι.

Μὰ σανε τόσοι οἱ-ὀχθροί, ὀποὺ τοὺς τριγυρίζου,
ὀποὺ κινάνα γλυτωμὸ γιὰ τότες δὲν ὀπλίζου.

Μὲ δυὸ κακὲς λαβωματιῆς στὴν κεφαλὴ, στὴ χέρα,
εὐρίσκειται ὁ Πολύδωρος ἐκείνην-τὴν ἡμέρα.

ἽΟ Ἀφέντης μὲ τὸ δοῦλόν-του τὸ θάνατο θωροῦσι,
ὄντε φωνὴ καὶ ταραχὴ παλληκαριοῦ γρικοῦσι.

Τοῦτ' ἢ φωνὴ κὶ ἢ ταραχὴ τῆς μάχης τὸ σημάδι
ἦτονε τοῦ Ρωτόκριτου, π' ὡς εἶδε, κ' εἶν' ὀμάδι

Ὁ Ἀφέντης μὲ τὸ φίλον-του σὲ κίντυνο θανάτου,
ταῖ σκάλες ἀντιπάτησε*, καὶ σφίγγει τ' ἄρματά ντου.
Ὁ πρῶτος ποῦ τοῦ πάντηξε*, ἦτο δικὸς τοῦ Ρῆγα
τοῦ Βλάχου, καὶ καθημερνὸ σὲ μιὰ βουλὴν ἐσιμία,
καὶ δίδει του μιὰ κονταρά, καὶ τὸ κοντάρι μπιήχτει
εἰς τὸ λαμὸ ἴποκατωθιό, καὶ χάμαι τόνε ρίχτει
κρυγιὸ νερὸ κὶ ἀσάλεντο καὶ καταματωμένο,
τὰ μαθημένα* ντού καμε τὸ χέρι τ' ἀντρειωμένο·
Σκοτώνει καὶ τὸ δεύτερο, τὸν-τρίτο ξεσελλώνει,
καὶ κοντάρ' ἐτσάμισε, καὶ τότες ξεσπαθώνει,
κ' ἦκαμε προάματα φριχτά καμώματα μεγάλα,
θάντο τὸν ἐλέγασι, Χάρο ὄνομα τοῦ βγόλα.
Σὰν-τὸ γεράκι, ὄντε δῆ στῆ λίμνη καθισμένο
πλήθος πουλλιῶ, κ' ἐκεῖ χυθῆ ἄγριο καὶ θυμωμένο,
κὶ ἀπὸ τὰ ὕψη τ' οὐρανοῦ τὴν-ταραχὴν ἀρχίστη,
γρυλλώσσοσι τὰ μάτια ντου, καὶ τὰ φτερά χτυπήστη,
δώσῃ στῆ μέση τῶν-πουλλιῶ, κ' ἐκεῖνα τρομασμένα
νὰ σκορπιστοῦ καὶ νὰ χαθοῦν καὶ νὰ χωστοῦ ποῦ κ' ἕνα,
εἰς τὸ νερὸ ἄλλα νὰ βουτοῦ, στὰ ὕψ' ἄλλα νὰ πάσι.
γιὰ νὰ γλυτώσῃ τῆ ζωῆ πᾶσα πουλλιὶ ν' ἀρράσῃ*,
νὰ φεύγουν ὅσον-τὸ μοροῦ τῆ μάνιταν ἐκεῖνη,
καὶ τὸ γεράκι μοναχὸ ν' ἀφομεῖνη
ἐδέτ' ἐγίνη κ' εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνην-τὴν ἡμέρα,
πολλὰ τὴν ἐτρομάξασι τοῦ Ρώκριτου τῆ χέρα·
τόσους νὰ δῆ νὰ πολεμοῦ τὸ φίλο καὶ τὸ Ρῆγα,
ὡσὰν γεράκι χυθῆκε, κὶ ὡσὰν-πουλλιὰ τοῦ φύγα·
γλυτώνει ξεγκουσεύγει* τσι, ἄλογα τῶς γυρεύγει,
εὐρίσκει τως, καὶ δίδει τως, κὶ ὁ Ρῆγας καθαλκεύγει,
καὶ τῆς Βλαχίας ὁ βασιλιὸς θωρῶντας εἶντα κάνει,
φεύγ' ἀποκεῖ, γιατί θωρεῖ, πὼς στέκει ν' ἀποθάνη.
Δὲ θέλει μπλιὸ ὁ Ρωτόκριτος τ' Ἀφέντη νὰ μακρύνη,
πάντα κοντά ντου πολεμῖ, καὶ σπλαχνικὸς ἐγίνη.

Ἐμίσεψ' ὁ Πολύδαρος, δὲ στέκει ν' ἀνιμένη,
γιατ' εἶχε δυὸ πληγὲς κακὲς, καὶ μέσ' στῆ Χώρα μπάνει.
Βαρὰ πολλὰ γρικάτονε, λαβωματιὰ μεγάλη
εἶχε σιμὰ στὸ κούτελο, κὶ ὀμπρὸς στὸ στήθος ἄλλη.

Ὀλημερνὶς ὁ πόλεμος πολλοὺς θανάτους κάνει,
κ' ἐκεῖνος, ὅπου κέρδαινε τὴ μιά, τὴν ἄλλη χάνει.

Ἐβράδαισε, κ' ἡ σάλπιγγα ἠπαίξε νά σκολάσου,
οἱ σκοτωμοὶ νὰ πάψουσι, γιὰ τότες νὰ περάσου.
Κάθε φουσσᾶτο σύρθηκε στὰ μέρη τὰ δικὰ ντου.
πᾶσ' ἕνας στέκ' ὀληνυχτὶς ζωσμένος τ' ἄρματά ντου.

Σὰν ἐσκολάσ' οἱ σκοτωμοὶ ὀγιὰ* τὴν ὥρα κείνη
κοὶ τὸν ὀχθρόν-του πασανεῖς* ἔς ἀνάπαρην ἀφίνει,
ἠκραξεν-τὸ Ρωτόκριτο ὁ Ρῆγας, καὶ σιμώνει,
καὶ σπλαχνικὰ τοῦ μίλησε, μιλῶντ' ἀναδακρῶννει.
Λέει του, ΡΗΓ. Σὺ μ' ἐγλύτωσες ποὺ ἀποθαμένος ἦμου,
κ' ἐσὺ μοῦ τὴν ἐχάρισες σήμερο τὴ ζωὴ μου,
κι ἀπῆ-ἔτοιο προᾶμα ἀπὸ σέ, κ' ἔτοιο καλὸ γνωρίζω,
θέλω καὶ νὰ μοιράσωμε τοὶ χῶρες ὀπ' ὀρίζω,
καὶ νὰ ἔσαι πάντα μετὰ μὲ κι ἀπήτης ξεψυχίσω,
τέκνο καὶ κληρονόμο μου εἰς ὅλα νὰ σ' ἀφήσω.
ΠΟΙ. Ὡς ἤκουσ' ὁ Ρωτόκριτος, μὲ τάξι γονατίζει,
καὶ γνωστικὰ καὶ φρόνιμα ἔτοιας λογιῆς ἀρχίζει.
ΡΩΤ. Ἀφέντη, τὰ Ρηγᾶτά σου κράτειε τα μετὰ σένα,
καὶ χρέος κιανένα σήμερο δὲν ἔχεις μετὰ μένα.
Ἄν ἦρθα κ' ἐπολέμησα γιὰ σέ καὶ γιὰ τὴ χώρα,
τό καμα γιὰ τὸ δίκιο σου, ὄχι νὰ θέλω δῶρα.
Ἀπόσταν* ἀνεθράφηκα, κ' ἠπιασα τὸ κοντάρι,
πάντα τὸ δίκιον ἀγαπῶ, καὶ μὴ μοῦ τὸ ἔχης χάρι,
καὶ τ' ἄδικο τοῦ Βασιλιοῦ τοῦ Βλάχου εἶναι τόσο,
ὀπ' ἄ μπορέσω, θάνατο ξετρέχω* νὰ τοῦ δώσω,
καὶ τὴ ζωὴ προθυμερὸς* στὴ ζυγαρὰ τὴ βάνω,
χαϊράμενος* κάθε καιρὸ στὸ δίκιο ν' ἀποθάνω.

Ἐκράτειεν-τον ὁ Βασιλιός, ἔς τσ' ἀγκάλες του τὸν ἔχει,
ἐθώρειεν-τον στὸ πρόσωπο, ποῖος εἶναι δὲν-κατέχει
Τὰ σίδερα τοὶ κεφαλῆς ἔχουσιν ἐβγαλμένα,
καὶ τὰ φουσσᾶτα καὶ τὰ δυὸ στέκου ἀναπαρημένα.

Ἐσκοτωθήκασι πολλοὶ ἐκείνην-τὴν ἡμέρα.
καὶ τῶν Ρηγᾶδων ἄσκημα μαντᾶτα τῶς ἔφερα.

‘Ο Ἐφέντης μὲ τὸ φίλον-του σὲ κίντυνο θανάτου,
τοὶ σκάλες ἀντιπάτησε*, καὶ σφίγγει τ’ ἄρματά ντου.
‘Ο πρῶτος ποῦ τοῦ πάντηξε*, ἦτο δικὸς τοῦ Ρῆγα
τοῦ Βλάχου, καὶ καθημερνὸ σὲ μιὰ βουλήν ἐσίμια,
καὶ δίδει του μιὰ κονταρά, καὶ τὸ κοντάρι μπιήχει
εἰς τὸ λαμὸ ἴποκατωθιῶ, καὶ χάμαι τότε ρίχει
κρυγὶνὸ νερὸ κὶ ἀσάλευτο καὶ καταματωμένο,
τὰ μαθημένα* ντού καμὲ τὸ χέρι τ’ ἀντρειωμένο
Σκοτώνει καὶ τὸ δεύτερο, τὸν-τρίτο ξεσελλώνει,
καὶ κοντά’ ἐτσάκισε, καὶ τότες ξεσπαθώνει,
κ’ ἤκαμε πράματα φριχτὰ καμώματα μεγάλα,
θάντο τὸν ἐλέγασι, Χάρο_ὄνομα τοῦ βγόλα.
Σάν-τὸ γεράκιν, ὄντε δῆ στῆ λίμνη καθισμένο
πληθὸς πουλλιῶ, κ’ ἐκεῖ χυθῆ ἄγριο καὶ θυμωμένο,
κὶ ἀπὸ τὰ ὕψη τ’ οὐρανοῦ τὴν-ταραχὴν ἀρχίση,
γρυλλώσουσι τὰ μάτια ντου, καὶ τὰ φτερά χτυπήση,
δώση στῆ μέση τῶν-πουλλιῶ, κ’ ἐκεῖνα τρομασμένα
νὰ σκορπιστοῦ καὶ νὰ χαθοῦν καὶ νὰ χωστοῦ ποῦ κ’ ἔνα,
εἰς τὸ νερὸ ἄλλα νὰ βουτοῦ, στὰ ὕψ’ ἄλλα νὰ πάσι.
γιὰ νὰ γλυτώση τῆ ζωῆ πᾶσα πουλλι ν’ ἀρράση*,
νὰ φεύγουν ὅσον-τὸ μοροῦ τῆ μάντιαν ἐκεῖνη,
καὶ τὸ γεράκι μοναχὸ ν’ ἀφήσουν ν’ ἀπομείνη
ἐδέτο’ ἐγίνη κ’ εἰς αὐτοὺς ἐκείνην-τὴν ἡμέρα,
πολλὰ τὴν ἐτρομάξασι τοῦ Ρώκριτου τῆ χέρα
τόσους νὰ δῆ νὰ πολεμοῦ τὸ φίλο καὶ τὸ Ρῆγα,
ὡσὰν γεράκι χύθηκε, κὶ ὡσάν-πουλλιὰ τοῦ φύγα
γλυτώνει ξεγκουσεύγει* τσι, ἄλογα τῶς γυρεύγει,
εὐρίσκει τως, καὶ δίδει τως, κὶ ὁ Ρῆγας καρβαλεύγει,
καὶ τῆς Βλαχιάς ὁ βασιλεὺς θωρῶντας εἶντα κάνει,
φεύγ’ ἀποκεῖ, γιατί θωρεῖ, πὼς στέκει ν’ ἀποθάνη.
Δὲ θέλει μπλιὸ ὁ Ρωτόκριτος τ’ Ἀφέντη νὰ μακρύνη,
πάντα κοντά ντου πολεμᾷ, καὶ σπλαχνικὸς ἐγίνη.

Ἐμίσησε ὁ Πολύδωρος, δὲ στέκει ν’ ἀνιμένη,
γιατ’ εἶχε δυὸ πληγὲς κακὲς, καὶ μέσ’ στῆ Χώρα μπαίνει.
Βαρὰ πολλὰ γρικιάτονε, λαβωματιὰ μεγάλη
εἶχε σιμὰ στὸ κούτελο, κὶ ὀμπρὸς στὸ στήθος ἄλλη.

Ὀλημερνὶς ὁ πόλεμος πολλοὺς θανάτους κάνειι,
κ' ἐκεῖνος, ὅπου κέρδαινε τὴ μιά, τὴν ἄλλη χάνει.

Ἐβρόδειασε, κ' ἡ σάλπιγγα ἤπαιζε νὰ σχολιάσου,
οἱ σκοτωμοὶ νὰ παίψουσι, γιὰ τότες νὰ περάσου.
Κάθε φουσσᾶτο σύρθηκε στὰ μέρη τὰ δικὰ ντου.
πᾶσ' ἕνας στέκ' ὀληνυχτὶς ζωσιμένος τ' ἄρματά ντου.

Σὰν ἐσκολάσ' οἱ σκοτωμοὶ ὀγιὰ* τὴν ὥρᾳ κείνη
κοὶ τὸν ὀχθρόν-του πιασάνεις* ἕς ἀνάπαψιν ἀφίνοι,
ἤκραξεν-τὸ Ρωτόκριτο ὁ Ρῆγας, καὶ σιμώνει,
καὶ σπλαχνικὰ τοῦ μίλησε, μιλιῶντ' ἀναδακρυώνει.
Λέει του, ΡΗΓ. Σὺ μ' ἐγλύτωσες πού ἀποθαμένους ἤμου,
κ' ἐσὺ μοῦ τὴν ἐχάρισες σήμερο τὴ ζωὴ μου,
κι ἀπῆ ἔτοιμο πράμα ἀπὸ σέ, κ' ἔτοιμο καλὸ γνωρίζω,
θέλω καὶ νὰ μοιράσωμε τοὶ χῶρες ὅπ' ὀρίζω,
καὶ νὰ ἴσαι πάντα μετὰ μὲ κι ἀπήτης ξεψυχήσω,
τέκνο καὶ κληρονόμο μου εἰς ὅλα νὰ σ' ἀφήσω.
ΠΟΙ. Ὡς ἤκουσ' ὁ Ρωτόκριτος, μὲ τάξι γονατίζει,
καὶ γνωστικὰ καὶ φρόνιμα ἔτοιμας λογῆς ἀρχίζει.
ΡΩΤ. Ἀφέντη, τὰ Ρηγάτὰ σου κράτειε τα μετὰ σένα,
καὶ χρέος κινάνενα σήμερο δὲν ἔχεις μετὰ μένα.
Ἄν ἤρθα κ' ἐπολέμησα γιὰ σὲ καὶ γιὰ τὴ χῶρα,
τό καμα γιὰ τὸ δίκιο σου, ὄχι νὰ θέλω δῶρα.
Ἄπόσταν* ἀνεθράφηκα, κ' ἤπιασα τὸ κοντάρι,
πάντα τὸ δίκιον ἀγαπῶ, καὶ μὴ μοῦ τό ἄχης χάρι,
καὶ τ' ἄδικο τοῦ Βασιλιοῦ τοῦ Βλάχου εἶναι τόσο,
ὅπ' ἄ μπορέσω, θάνατο ξετρέχω* νὰ τοῦ δώσω,
καὶ τὴ ζωὴ προθυμερὸς* στὴ ζυγαρὰ τὴ βάνω,
χαϊράμενος* κάθε καιρὸ στὸ δίκιο ν' ἀποθάνω.

Ἐκράτειεν-τον ὁ Βασιλιός, ἕς τσ' ἀγκάλες του τὸν ἔχει,
ἐθώρειεν-τον στὸ πρόσωπο, ποιὸς εἶναι δὲν-κατέχει
Τὰ σίδηρα τοὶ κεφαλῆς ἔχουσιν ἐβγαλμένα,
καὶ τὰ φουσσᾶτα καὶ τὰ δυὸ στέκου ἀναπαρημένα.

Ἐσκοτωθήκασι πολλοὶ ἐκείνην-τὴν ἡμέρα.
καὶ τῶν Ρηγάδων ἄσκημα μαντῆτα τῶς ἐφέρα.

Ὅχτὸ χιλιάδες κὶ ἑκατὸ λείπουν ὄχ τὰ φουσαῖτα
τὸς Ἀθήνας, κ' ἔχου λείψανα κάμπους βουνιὰ γεμάτα.
Λείπουν-τοῦ Ρήγα τῆς Βλαχιᾶς ἄλλες χιλιάδες δέκα
κὶ οἱ Βασιλεῖοι μὲ λογισμὸ πολλὰ βαρὺν ἐστέκα.

Ἐπικραθῆκανε πολλὰ οἱ βασιλιᾶδες τοῦτοι,
γιατί, ὅπου χάσεν-τὸ λαό, ἔχασεν-καὶ τὰ πλοῦτη.
Δὲν ἦτο διαφορὰ κιαμιὰ στὸν ἕν' ἀπὸν τὸν ἄλλο,
μ' ὄλον ὅπου ἴτον-τῆς Βλαχιᾶς φουσαῖτο πλιὰ μεγάλο,
κὶ ὁ γεῖς τ' ἄλλου ἀγαπητερὰ ἐπέψα νὰ μιλήσου
νὰ κάμου μέρες δώδεκα δίχως νὰ πολεμήσου,
για νὰ ξεκουραστῇ ὁ λαός, νὰ γιάνου οἱ πληγωμένοι
νὰ θάψουσι καὶ τοὶ νεκροὺς ὅπου ἴσα σκοτωμένοι.

Ἐκάμασιν-τῆ σύβασιν* ἐτούτη, κὶ ἀνιμένοι
τὰ μέρες, κὶ ὥστε νὰ διαβοῦ, ἔς ἀγάπην ἀπομένου.
ἀπὸ τὴν-πρωτ' ἀργατινῆ* ὁ Ρώκριτος μισσεύγει,
πάει καὶ ξαρματώνεται, καὶ τὸ κορμί ἀναπεύγει,
κ' εὐχαριστᾷ τοὶ μοίρας του, στὴ χάριν-της τὴν-τόση,
πούφερεν ἔτοιαν ἀφορμὴ τὸ Ρήγα νὰ γλυτώση,
κ' ἤλπιζε καὶ μὲ τὸν-καιρὸ ἡ ὄργιτα* νὰ περάση,
νὰ δῆ κὶ αὐτὸς τὸ πεθιμὰ*, περὶ παρὰ νὰ γεράση.

Τοῦτον ἄς τὸν ἀφήσωμε νὰ συχναστανεάζη,
κὶ ἄς ποῦμε γιὰ τὸ Βασιλιό, πὺ στέκει καὶ λογιᾶζει,
ποιὸς νὰ ἴναι πὺν τοῦ βούηθησε μὲ τῆς ἀντρείας τῆ χάρι,
ἔς ποιὸν-τόπον ἐγεννήθηγε ἔτοι' ἄξο παλληκάρι,
κ' εἰδέν-τον εἰς τὸ πρόσωπο, ποιὸς εἶναι δὲν κατέχει,
γιατ' οὐδὲ γνωριμὰ κιαμιὰ οὐδὲ σουσσύμιν* ἔχει.

β'. — ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

Μέσα σὲ τοῦτον-τὸν-καιρὸ μιὰ σάλπιγγα γοικοῦσι,
πρὶ νὰ περάσου οἱ δώδεκα μέρες καὶ πρὶ διαβοῦσι·
εἰς τὸ φουσαῖτο τοῦ Ρηγὸς τοῦ Βλάχου πᾶ* καὶ μπλαίνει
γεῖς καβαλλᾶρις θαυμαστός ἔς ὅλην-τὴν οἰκουμένην·

Ἄριστο τὸν ἐλέγασι, ἀνίκητο λιοντάρι,
τὸ Θάνατό 'χε στὸ σπαθί, τὸ Χάρο στὸ κοντάρι.
Ἐτοῦτος ἦτον ἀνιψιὸς ἀπὸ γυναικείου αἵμα
τοῦ Βλαντιστράτου τοῦ Ρηγός, στὸν-κόσμο τὸν ἐτρέμα,
κι ὄχ' τὴν-Φραγγιὰν ἐμίσησε, κ' ἦρθε νὰ τοῦ βουηθήση,
κ' εἰς ἔτοια χρεῖα μοναχὰ δὲ θὰ τὸν ἀφήση.
Πεξεύγει πὰ στοῦ μπάριμπα του, φιλεῖ τον εἰς τὴ χέρα,
χαρὰ μεγάλη τοῦ δωκεν ἐκείνην-τὴν ἡμέρα.
Ἐχάρηκεν ὁ Βασιλιός, χαίρουνται κι ὄλ' οἱ-ἄλλοι,
κάν' ὁ λαὸς μὲ τσι φωνές παρατροπὴ μεγάλη.

ἘΟ Ρῆγας βάνει λογισμό νὰ πάψουν οἱ πολέμοι,
τὰ αἵματα κ' οἱ σκοτωμοί, ποῦ ὄλος ὁ κόσμος τρέμει,
καὶ νὰ γενῆ μὲ σύβασι, ποῦρι* καὶ νὰ θελήση
τῶν Ἀθηναίω_ὁ Βασιλιός ἐτοῦτο νὰ γρικῆση,
νὰ βρη_ἔναν-τὸν-καλύτερο ἀπ' ὄλο τὸ φουσσάτο,
ν' ἄρματωθῆ νὰ_ὀρδινιαστῆ νὰ ῥθῆ στὸν-κάμπο κάτω,
νὰ πολεμήσῃ μὲ σπαθί, νὰ τρέξῃ μὲ κοντάρι
ὀμάδι μὲ τὸν Ἄριστο τ' ἀγέγειο παλληκάρι,
κ' εἰς τὰ καριμὰ ντως ἐτουνῶ νὰ στέκ' ἡ διαφορὰ ντως,
νὰ τὴν-ξεκαθαρίσουνε οἱ δυὸ μὲ τ' ἄρματά ντως,
νὰ πάψουσιν οἱ σκοτωμοὶ οἱ τος' ὄχ' τὰ φουσσάτα,
ὀποῦ 'ν οἱ κάμποι λείψανα καὶ τὰ βουνιὰ γεμάτα
μὰ_ὀμπρός τὸ λέει τ' Ἄριστου, νὰ δῆ τὴν ὄρεξιν-του,
σάν-κεῖνος, πὸν στὸν κίντυνο θὲ νὰ μπῆ τὸ κορμίν-του.
Τοῦτος ζιμιόν, ὡς τό κουσε, τοῦ λέει, ΑΡΙΣ. Βασιλιᾶ μου,
ἀκόμη πλιὰ γλυκεῖα φωνὴ δὲν ἦρθεν εἰς τὰ αὐτιά μου.
Δὲν ἦρθα 'πὰ* νὰ τραγουδῶ καὶ νὰ περιδιαβάζω,
μὰ ῥθα νὰ πολεμῶ θεριά, κι ἄντρες νὰ δοκιμάζω,
καὶ νὰ ματώνω τὸ σπαθὶ εἰς τῶν ὄχθρῶ τὰ στήθη,
κι ὁ Ἄριστος γιὰ πόλεμο ποτὲ δὲν ἐφοβήθη
καὶ μὴν ἀργήσης, Βασιλιέ, μεντατοφρὸ* ἄς πάσι,
χίλιοι χρόνοι μοῦ φαίνονται, ἡ μέρα νὰ περάσῃ.

ΠΟΙ. Ὀλόχαρος ἐπόμεινεν ὁ μπάριμπας νὰ τ' ἀκούσῃ,
πέμπει τσι φρονιμώτερος τοῦ Ρῆγα νὰ τὸ ποῦσι
ὄχ' τὸ φουσσάτον-τού λειπεν αὐτὸς τὴν ὥρα κείνη,
στὴ Χώραν ἦτο γιὰ δουλειές, κ' ἐπήγασι κι αὐτεῖνοι.

Εὐρῆκάν-τονε στὸ θρόνι, κι ὡς τὸν ἐπροσκυνῆσα,
τὰ θέλα, τὰ γυρεύγασι, μὲ τάξιν ἐμιλῆσα.

ἘΟ Βασιλιὸς ἔτοιο βαρὺ μαντάτο νὰ γοικήση,
ἔστάθηκε μὲ λογισμό, δὲ θε* ν' ἀποφασίση,
Λέει τως, ΒΑΣ. Πέτε τοῦ Ρηγός, σὰ σμίξη μετὰ μένα,
θέλω τοῦ δῶσ' ἀπιλογιά* στά 'χετε μιλημένα'
κ' ἐκεῖνο, ὅπ' ἐλόγιασεν αὐτὸς 'ς καιρὸ περίσσο,
δὲν ἤμπορῶ ἔτσι τὸ ζιμιὸ ἐγὼ ν' ἀποφασίσω·
κι ὅτι κι ἂν ἀφεντεύγωμε* χῶρες χωρῖα καὶ πλούτη,
θε' νὰ ἔμπουν εἰς τὴ ζυγαρὰ θωρῶ τὴν ὥρα τούτη,
κ' εἰς μιὰ μπαμπακερὴ κλωστή νὰ κρεμαστῆ τυχαίνει
ἢ βασιλεία μας καὶ τῶ δυό, κ' εἶν-πρῶμα πού βαρῆνει,
κι ἀπόψε θέλω νὰ τὸ δῶ, νὰ τὸ καλολογιάσω,
τὴ φρονιμώτερη βουλή καὶ πλιὰ καλὴ νὰ πιάσω,
καὶ δίχως ἄλλ' ὡς αὐρ' ἀργὰ ἀπιλογιά νὰ δώσω
στὸ πρῶμα π' ἔτσι γλήγορα ἀπιλογιά νὰ δώσω.

ΠΟΙ. Καὶ μ' ἔτοια λόγια γνωστικὰ τούτους ἀπιλογιάζει,
κι ὡς ἔμισσέψαν-τὸ ζιμιὸ τοὺς φρόνιμούς του κρᾶζει
εἰς τὸ Παλάτι, κ' ἤρθασι τριγύρω τοὶ καθίζει,
κι ἀπόκει δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τοὶ συχναναντρανίζει.*
Στὸ πρόσωπόν-τως ὀλωνῶ τ' ἀνάβλεμμα πορπάτει
μὲ τὴ ρηγατικὴν ἐξά,* πού τρεμε τὸ Παλάτι.
Ἦδειγνε πῶς τὴ σιωπὴ θέλει τὴν ὥρα κείνη,
κι ὄλοι νὰ στέκου νὰ γοικοῦ εἰντά 'να κ' εἶντα γίνη.
Ἦς εἶδε, πῶς τὴν ἀναπνιὰ κρατίζουσιν-καὶ σωπαίνου,
καὶ τὰ θελε νὰ τῶσε 'πῆ μὲ φόβον ἀνιμένου,
λέει τως, ΒΑΣ. Συβουλάτοροι,* ἐτούτην-τὴν ἡμέρα,
μαντάτα ἀπὸ τοῦ Ρηγός πολλὰ γνοιανά* μοῦ φέρα,
ὅπου μὲ βάνου 'ς λογισμό καὶ σὲ περίσσο ζάλη,
γιατ' εἶναι τούτη μιὰ δουλειὰ παρὰ ποτὲ μεγάλη·
στὴν διαφορὰν ὅπου ἔχομε νὰ μὴν γενῆ ἄλλη κρίσι,
μὰ ἔναν-κορμι νὰ βάλωμε νὰ τὴν ἀποφασίση.
Ἐνα νὰ βάλωμεν ἐμεῖς, κ' ἐκεῖνος ἄλλο πάλι,
τὴ διαφορὰ νὰ κρίνουσι πού ἔχομε τὴ μεγάλη,
μὲ τὸ κοντάρι καὶ σπαθὶ καὶ σιδερὸ σκουτάρι,*
καὶ νὰ γενῆ ἡ-ἀπόφαση στὸ δίκι' ὅπου τοκάρει.*

Ἐγὼ ἔχω βάρος στὴν-καρδιά καὶ λογισμό μεγάλο, καὶ ἄριστος ἦρθ' ὄχ τῆ Φραγγιά, κ' ἐπὰ ναι δίχως ἄλλο, καὶ τοῦτον ὄλον-τόν-καιρό, πὸν μᾶσε* πολεμοῦσι, καὶ λογιάζω ὁ μπάρμπας τοῦ πεψε νὰ πὺν νὰ τότε βροῦσι. Ἐτοῦτος λείπ' ἀπὸ καιρό, κ' εἰς ἄλλα μέρη κράτει κ' εἰς ἄλλες χώρες ἦτονε, στὴν-ξενιτειά πορπάτει. Κεῖν' ἡ χαρὸ πὸν ἔχεν ὀψές τοῦ Βλάχου τὸ φουσσᾶτο, κατέχετε πὸς ἦτονε γιὰ τοῦτο τὸ μαντάτο, καὶ δίχως ἄλλο ξεύρετε, καὶ ἄριστος ἦρθε τώρα ὀγιά νὰ δώση βάσανο* καὶ φόβον εἰς τὴν Χώρα. Ἐτοῦτος εἶναι ξακουστός, καὶ ὄλοι τότε παινοῦσι, φοβοῦνται, τρέμου, χάνουνται, ὅσοι καὶ ἄν-τόνε δοῦσι, καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἐγρίκησα, εἶναι καιρός, κ' ἐλέγα, πὸς στὴν-καρδιάν-του βρίσκειται τῆς ἀντριᾶς ἡ φλέγα*, καὶ ὡς ἦκουσα καὶ λέγασιν ἄλλοι, πὸν τὸν ἐτρέμα, δεκατριῶ χρονῶ ἔτονε τὸ* ὄρχισε κ' ἐπολέμα, κ' ἐδᾶ* θὲ νὰ ναι κοσιδυό, λογιάσει* εἶναι ξάζει*, κ' ἐμεῖς ἐπὰ* ποιὸν ἔχομε στ' ἄρματα νὰ τοῦ μοιᾶζι; Γιὰ τοῦτο ἀποκότησεν ὁ Βλάχος νὰ μηνύση, πὸς μπλιό δὲ θέλει μὲ πολλοὺς νὰ μᾶσε πολεμήση, μὰ νὰ διαλέξω ὄχ τὸ λαὸ ἕνα κ' ἐκεῖνος ἄλλο, κ' εἶν' ὁ δικός τ' ὁ ἄριστος ἐκεῖνος δίχως ἄλλο, καὶ ὄποιος σκοτώσ' ἀπὸ τσι δυὸ τὸν ἄλλο καὶ νικήση, ὁ Ρῆγας, πὸν ἔχει τὸ χαημό, τὸν-πόλεμο ν' ἀφήση, νὰ βάν' αὐτὸς τὴ μοιράν του, κ' ἐγὼ τὸ ριζικό μου στὸ ζύγι* νὰ καμπανιστοῦ* μὲ φόβου καὶ μὲ τρόμου. Στὴ χέραν-του ἔχει τὸ θεριό, ὁ Ρῆγας τὸν ὀρῖζει, γιὰ κείνο ταῦτα μᾶς μηνᾶ, γιὰ κείνο φοβερίζει, κ' ἐπὰ σὲ μᾶς ποιὸς βρίσκειται; ἔς ποιὸν ἔχομεν ὀλιπία; ποῦρ' ὀπροχθές στὸν-πόλεμο μικροὺς μεγάλους τὸ εἶδα. Μόνον εἰς τὸν-Πολύδωρο εἶχα ὄλο μου τὸ θάρρος, κ' ἐδᾶ φοβοῦμαι μὴ χαθῆ μὴν-τόνε παρ' ὁ χάρος, γιὰτ' ἔχει δυὸ λαβωματιές, καὶ στέκει ν' ἀποθάνη, καὶ ὄλ' οἱ γιατροὶ ἴασιν ὀψές, πὸς δὲ μπορεῖ νὰ γιάνη, καὶ πάλ' ἄν ἦτον-καὶ καλὰ, δειλιᾶ πάλ' ἡ καρδιά μου, στὴ δύναμίν-του νὰ δοθοῦν ἡ χώρα κ' ἡ-ἔξά μου, γιὰτὶ τ' ἄριστου τ' ὄνομα εἶναι πολλὰ μεγάλο, καὶ βρίσκω διαφορὰ πολλή στὸν ἔν' ἀπὸν τὸν ἄλλο,

καὶ δὲν-κατέχω εἶντα νὰ πῶ, κ' εἶντα ν' ἀποφασίσω,
κ' εἶντα μαντάτο τοῦ Ρηγὸς σὲ τοῦτο νὰ μνηύσω·
ἔδὰ πληθὲν' ὁ φόβος μου, ἔδὰ πληθὲν' ἡ ζάλη,
ἀπόφασι θὲ νὰ γενῆ παρὰ ποτὲ μεγάλη.

ΠΟΙ. Στέκουν οἱ φρόνιμοι βουβοί, κὶ ὁ γεῖς τὸν ἄλλο θάφει,
κιανεῖς νὰ δῶς' ἀπόκρισι σὲ τοῦτα δὲν ἐμπόρει.

Ποῦρ' ἕνας ὁποῦ λέγασι Φρονίστα*, δὲ φοβᾶται,
μὰ δόλορθος ἐσηκώθηκε τοῦ Ρῆγα πιλογάτα.

ΦΡΟΝ. Ἀφέντη, λαμπιρὴ γιὰ μᾶς κραῖζεται τοῦτ' ἡ μέρα,
ἀπήτης κ' ἔτοιον ὁμορφο μαντάτο μᾶς ἐφέρα,

νὰ μποῦ ὄλες σας οἱ διαφορὸς σὲ δυὸ καρδιὰς ἀνθρώπω,
καὶ νὰ βγ' ἡ μάχ' ἀπὸ πολλοὺς, καὶ νὰ ῥοθῆ ἕς λίγον-τόπο,

καὶ γι' ἀντρειωμένο γνοιάζεσαι, καὶ στέκεις καὶ λογιάζεις
συμπάθησέ μου, Ρῆγά μου, κατέχεις τίνος μοιάξεις;

κεινοῦ, ποῦ στήν-καλομοιριά χάνεται, δὲν-κατέχει,
καὶ μὲς' στῆ βρούσι κολυμπᾶ, λέει νερὸ δὲν ἔχει

Ποῦ νὰ ἴβρης τόση δύναμι, τόσην ἀντρειά καὶ χίρι,
ὡσάν-τὸ λιόντα τὸ θερῖδ τὸ ξένο παλληκάρι;

ποῦ πολεμᾶ γιὰ λόγου σου, τὸ δίκιο σου γυρεύει,
κὶ ὥστε νὰ κάμη κοπανιὰ* μεγάλη, δὲ μισσεύγει;

τοῦ Βλάχου μάχη καὶ κακιά κὶ ὀχθριά μεγάλην ἔχει,
κὶ ἀπάνω ντου νὰ γδικιωθῆ γυρεύει καὶ ξετροῖχει.

Ἐτοῦτον ἔχεις μετὰ σέ, κ' εἶπε νὰ τὸν δοίζης,
κὶ ἀπόκει στέκεις καὶ θωρεῖς, καὶ δὲν ἀποφασίζεις;

ἄς στρώσου ἄς καβαλέψωμε, κ' εἰς τὰ φουσσᾶτ' ἄς πάμε,
κ' ἐκεῖνο ὁποῦ θὲ νὰ δῆς, ὀγλήγορα τὸ κάμε.

ΠΟΙ. Ὁ Ρηγας σὰν ἐγρίκησε τὰ λόγια τοῦ Φρονίστα,
τοῦ λέ', ΒΑΣ. Ἐτοῦτα, ποῦ θαρρεῖς, πῶς τὰ ἔχεις καὶ κρατεῖς τα,

εἶναι μακρὰ ἔπο λόγου σου, καὶ σφίγγε ποῦρι κράτει
ὡσάν ἀνοίξ' ἡ χέρα σου, ἄνεμος εἶν' γεμάτη.

Δὲ σὼν' ὅ,τι μᾶς ἤκαμε τοῦτο τὸ παλληκάρι,
δίχως νὰ δῆσ' ἀπὸ λόγου μας τσ' ἀντίμεψις τῆ χίρι;

δὲ σώνει ποῦ μ' ἐγλύτωσε, ποῦ χανα τῆ ζωῆ μου,
κὶ ἂν εἶχε λείπει ὀπροχθές, στὸν-κόσμο μπλὸ δὲν ἤμου;

δὲ σώνουν-τοῦτα, Φρόνιστε, ποῦ πλερωμὴ δὲν ἔχου,
μὰ λὲς νὰ πέψω σήμερο, νὰ πὰ νὰ τὸν-ξετροῖχου

νά ῥθη νά βάλῃ τὸ κορμὶ σὲ κίντυνο μεγάλο,
ὀγιά νά μὲ γλυτώσ' ἐμὲ καὶ σένα καὶ τὸν ἄλλο;
Ποιὸς ἔχει γλώσσα νά τὸ πῆ ἐτοῦτο τὸ μαντάτο,
πού ἴαι θανάτους καὶ πληγὰς κὶ ὄλ' αἵματα γεμάτο;
κὶ ὅτι κὶ ἂν ἤκαμε γιὰ μᾶς τοῦτο τὸ παλληκάρι,
μὲ χοντρικὴν* ἀντίμεψι τὴν-πλερωμὴ νά πάρη;
Καλλιὰ νά πάρω θάνατο μ' ὅλα μου τὰ φουσοῦτα,
παρὰ νά μῶ στὰ γέρα* μου ἔς τσ' ἀνεγνωριᾶς* τὴ στράτα.
Λοιπὸν ἐτοῦτο, πού μιλεῖς, κὶ ὅπ' εὐκόλο τὸ κρίνεις
ἔς ἐμὲ βαρὺ καὶ δύσκολο, κὶ ἄπρωτο μοῦ τ' ἀφίνεις
ἀμ'* ἄς καβαλλικέσωμε, κὶ ἄς πάμε στὸ φουσοῦτο,
νά συνηφέρ' ὁ λογιμάς, πὺν βροίσκετ' ἄνω κάτω,
κὶ ἄς τὸ καλολογιάσωμε*, μὲ φρόνεψ' ἄς τὸ δοῦμε,
κ' εἰς ἔτοια δύσκολη δουλειὰ δὲν-πρέπει νά γλακοῦμε.

ΠΟΙ. Καὶ μὲ τσί φρόνιμους ζιμιὸ μὲ σπούδα καβαλκεύγει,
κὶ οὐδὲ φαητὸ οὐδὲ πιωτὸ δὲ θέλ' οὐδὲ γυροεύγει.
Πολλῶν λογίων ἀθιβολῆς* ἀλλήλως τως ἐλέγα,
καὶ τὸ μικρότερο γκρεμνὸ κὶ ἀνάβαθο* διαλέγα.

Ἐγρίκησεν-κ' ἦ-Ἀρετὴ τὴν-παίδα* τὴ μεγάλη,
πὺν βροίσκετον ὁ κύρις της μὲ τὸ μαντάτο πάλι,
βαρὰ βαρὰ, ἴνεστέναξε, φαρμακεμένα κλαίει,
λόγια παραπονετικά μὲ τὴ Φροσύνη* λέει.
ΑΡΕΤ. Ἐδὰ γνωρίζ' ὁ κύρις μου, θωρεῖ, κ' ἐδὰ κατέχει,
εἰντὰ ξαζ' ὁ Ρωτόκριτος στὴ Χώρα νά τὸν ἔχη.
Ἐποῦν' ν' ἀνθρωῶποι καὶ φελοῦ, κ' ἔχουν ἀντρεῖα καὶ γνώσι,
μὴν-τοῖ ξορίζου, γιατί' αὐτοὶ τὸ θέλου μετανιώσει
ἂν ἦτον ὁ Ρωτόκριτος ἐδὰ στὴ Χώρα τούτη,
πόσα ξίξε περσότερα παρ' ἀφεντιῆς* καὶ πλούτη;

ΠΟΙ. Τοῦτὰ λεγεν ἦ-Ἀρετὴ, τοῦτὰ βανεν στὸ νοῦν-της,
μ' ἄς τὴν ἀφήσωμε γιὰ ἰδά*, κὶ ἄς πάμε στοῦ κυροῦ ντης,
πὺν στὰ φουσοῦτά ντού σωσε, πεζέφνει καὶ καθίζει,
τριγύρου ντου ἴν οἱ φρόνιμοι, νά τῶς μιλήσ' ἀρχίζει,
εἶντα νά κάμ', εἶντα νά πῆ, κ' εἶντα βουλή νά πιᾶση,
κὶ ἀπιλογιὰ τοῦ Βασιλιοῦ νά δώση πρὶ βραδειάση.
Δὲν ἔχει ἔγνωια γιὰ φαγητό, κ' ἦ ζάλη τὸν-ταίξει*,
ὁ πόνος εἶν' στὰ σωθικά, κ' εἰς τὴν-καρδιά τ' ἀγγίζει.

Τὸ μεσημέρι πέρασε, καὶ μέσα* πού μιλοῦσι.
παρέκει σὰ χαλκισμό*, κι ἀντρός φωνὴν ἀκούσι.
Τούτος εἶν' ὁ Ρωτόκριτος, κ' ἔγνοια μεγάλην ἔχει,
γιὰ νὰ ρωτήξ' ἀν-πολεμοῦ ταχιά νὰ τὸ κατέχει.
Βρίσκει τὸ Ρῆγα κ' ἤτونه μὲ λογισμό μεγάλο,
κ' οἱ φρόνιμοι κ' ἐκάθουντα, κ' ἐθώρει' ὁ γεῖς τὸν ἄλλο.

Σὰν ἤμαθε τὴν ἀφορμή, ὅπου τὸ Ρῆγα κρίνει*,
ἐφανιστή* του πέταξε, κι ὀλόχαρος ἐγίνη.
Ἐπῆγ' ὀμπρός εἰς τοῦ Ρηγός, σὰ δοῦλος προσκυῶ το,
τὰ βάσανα τὸν-ξορισμὸ μιλῶ δὲν-τὸν ἐθυμάτο,
μὰ πόνεσε νὰ τότε δῆ γνοιασμένο* μ' ἔτοια ζάλη,
κ' ἐρχίνισε* νὰ τοῦ μιλῆ μὲ φρόνειμ* μεγάλη.
ΡΩΤ. Ρῆγα κι Ἀφέντη ξακουστέ, παρ' ἄλλο πλιὰ μεγάλη,
αὐτὰ πού σὲ βαρένουσι παραμερὰς* τὰ βάλει,
κ' ἔτοῦτο ὅπου γόικησα ὁ Βλάχος κι ἀνιμένει,
παρακαλέσει τό θελες, κι ὄχι νὰ σὲ βαρένη.
Ποῖος ἄλλος ἔχει σὰν ἐσὲ στρατιῶτες ἀντρειωμένους
ἔς ὄλον-τὸν-κόσμο φοβερούς καλὰ μαστορεμένους* ;
ὁ πλιὰ μικρός, πού νά ἔχετε, ξάζει τὸν-πλιὰ μεγάλο,
ξάζει τὸν-πλιὰ καλύτερον ὄχ τὸ φουσσᾶτο τ' ἄλλο.
Ἐγὼ θωρῶ καθημερνό, ποιὸς ξάζει, ποιὸς ἀντρειεύγει
ποιὸς πολεμᾷ καλύτερα, καὶ τὴν-τιμὴ γυρεύει,
μ' ἀπ' ὅλους ἓνα στρατηγὸ ἔχεις τιμῆς μεγάλης,
κι ἀντήρητα τοῦτα μπορεῖς σὸν-πόλεμο νὰ βάλῃς.
Καλὰ κ' εἶδά τον ὀπροχθὲς σὸν-πόλεμο ἐκεῖνο,
πὼς εἶχε μιὰ λαβωματιᾶ, μικρὴ θὲ νά 'να κρίνω,
κι ἂν εἶν μικρὴ κι ἀψήφιστη, νὰ μὴν-τὸν ἀμποδιζῇ
ὀγιά θανάτους ἑκατὸ ὀπίσω δὲ γυρίζει.

ΠΟΙ. Ὅγιά τὸν φίλον-του ρωτᾶ, καὶ πεθυμᾷ νὰ μάθῃ,
πὼς βρίσκειται, καὶ πὼς περνᾷ, γιὰτ' εἶχεν ἔγνοιας πάθῃ
κι ὁ λογισμὸς τὸν ἤκρινε* γιὰ τὴν λαβωματιᾶν-του,
γιὰ κεῖνο πονηρὰ μιλεῖ, νὰ μάθῃ τὴν ὑγιάν-του.

Ὁ Ρῆγας τοῦ φουκρᾶτονε*, κ' εὐχαριστιῆς τοῦ κάνει,
καὶ σπλαχνικά τὸν ἤκραξε, κοντὰ ντου τότε βάνει.
Λέει του, ΒΑΣ. Γιέ μου, σήμερο ἤρθεν ἐκεῖν' ἡ-ῶρα,

νά μᾶς σκλαβώσουν-τὸ κορμί, καὶ νὰ χαθῆ κ' ἡ Χώρα,
ἂ βουληθῶ σὲ δυὸ κορμιά, ὥσάν-τὸ λὲν οἱ Βλάχοι,
νά μου ὄλες μας οἱ διαφορὲς νὰ μπη_ὄλη μας ἡ μάχη,
γιατὶ γνωρίζω καὶ θωροῶ, τὸ πῶς ἐγὼ δὲν ἔχω
στρατιώτῃ γι' ἔτοιμο μάλωμα, κι' ἄσφαλτα τὰ κατέχω,
κ' ἐκεῖνό τὸν-προχθεσινό, γιέ μου, τὸ παλληκάρι,
ὅπου παινῶς τόσο πολλὰ στῆς ἀντρείας τῆ χάρι,
κείτεται μὲ λαβωματιὰ τοῖ κεφαλῆς μεγάλη,
κι' ὄψὲς ἐλέγαν οἱ γίατροί, κ' εἶχε θανάτου ζάλη,
κι' ἀποφασίαν ὅλοι ντως, πὼς ἔχει ν' ἀποθάνη,
καὶ μπλιὸ κοντάρ' οὐδὲ σπαθὶ στῆ χέραν-του δὲν-πιάνει,
Γι' αὐτός δὲ θέλω, καὶ δειλιῶ τὸ σημερνὸ μαντάτο,
καλλιὰ ἔχω νὰ τὸν-πολεμῶ, μ' ὄλο μου τὸ φουσαῶτο.

ΠΟΙ. Μέσ' στὴν-καρδιά ὁ-Ρωτόκριτος κλαίει κι' ἀναδακρῶνει,
ἡ-ἐμιλιὰ κρατήχτηκε, κ' ἡ-ὄψ' ἀπονεκρῶνει,
σάν ἤκουσε, πὼς εἶν-κακὰ ὁ φίλος ὁ καλὸς του,
καὶ βρίσκεται σὲ κίντυνο στὸ στρώμα μοναχὸς του,
καὶ δὲν μπορεῖ σάν-πεθυμᾷ, βοήθεια νὰ τοῦ δώση
ποῦρ' ὅλα τοῦτα σκέπαζε, κ' ἤχωνε* μὲ τῆ γνῶσι,
κι' ἀπιλογάται τοῦ Ρηγός, ΡΩΤ. Ἀφέντη, μὴ φοβᾶσαι,
εἰς τὸ μαντάτο τὸ γνοινό, καὶ τῆ βουλή μον πιάσε,
κι' ἀπόφαισι τοῦ Βασιλιού δῶσε, καὶ μὴν ἀργήσης,
καὶ νὰ περάσ' ἡ μημερνὴ ἡμέρα μὴν ἀφήσης,
πὼς θὲς καὶ σὺ νὰ βάλετε, κ' ἔχεις το 'ς ὄρεξι σου
ταὶ διαφορὲς, ὅπου χετε, δυὸ νὰ τσ' ἀποφασίσου
κι' ἂ μὲ κρατῆς γιὰ δουλευτή* καλό, τὴν ἔγνοια δῶς μου,
κ' ἔτουτῃ τὴν ἀπόφαισι νὰ κάνω μοναχὸς μου.
Καλὰ καὶ σφαίνω* νὰ τὸ πῶ σὲ τόσα παλληκάρια
'ς τόσους στρατιῶτες δυνατοὺς κ' εἰς τὴν-καρδιά λινοντάρια,
ὅπου μπορῶ πλιὰ παρὰ μὲ σὲ δύναμι καὶ γνῶσι,
μὰ-ἡ πεθυμιὰ κ' ἡ-ὄρεξι νὰ σοῦ δουλέψω εἶν-τόση,
ὅπου μὲ κάνει καὶ μιῶ, γνωρίζω το, πὼς σφάνω,
λοιπὸ συμπάθειον ὀλωνῶ ζητῶ στ' ἀναθιβάνω
κι' ἂ θέλῃς ποῦρι, Βασιλιέ, κι' ὀλπίζης εἰς ἐμένα,
δῶς μου τὴν ἔγνοια ἀπὸ 'δά, στὰ σοῦ 'χω μιλημένα,
κι' ὀλπίζω ὄχι στὴν ἀντρεία, μὰ 'ς δίκιο τσ' ἀφεντιᾶς σου,
νὰ μὴν ἀφήσω ἀγδίκιωτα* τ' ἄδικα νὰ περάσου.

ΠΟΙ. Δὲν ἤφηνεν ὁ Βασιλεὺς μπλὶὸ νὰ τ' ἀναθιβάνη
 σκύφτει περιλαμπάνει* τον, ἔς τὸ ἀγκάλες του τὸ βάνει.
 Λέει του, ΒΑΣ. Γιέ μου, σήμερο ὃ τ' ἔχεις μιλημένα,
 βλέπω, πὼς ἐβεβαίωσεν ὄλα τὰ περασμένα.
 Ἐγλύτωσές μ' ὄχ τὴ σκλαβιά μὲ τὴν-παλληκαριά σου,
 ὄντεν οἱ Βλάχοι θέλασι σκλάβρον-τως νὰ μὲ πιάσου.
 Ἦκαμες τὸ φουσσάτό μου ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα,
 ὀπού ἴφευγε, κ' ἐστάθηκε μὲ τὸ σπαθὶ στὴ χέρα·
 δὲν ἤλειψες καθημερονὸ νὰ μοῦ βουηθῆς στράτιώτη,
 πολλὴ βοήθεια μοῦ δωκες ζιμιὸν ἀπὸ τὴν-πρώτη.
 Μὰ σήμερο παρὰ ποτὲ μοῦ δωκες τὸ πεθύμου,
 κὶ ἀπὸ τὴ σήμερο κὶ ὀμπρὸς ἐσύ ἴσαι τὸ παιδί μου,
 καὶ λέω σοῦ το, κάτεχε, γιὰ κύρι σου μὲ κράτει,
 κ' ἐγ' ὡς παιδί μου γκαρδιακὸ νὰ σέ ἴχω στὸ παλάτι,
 κὶ ἀνέν*-κερδαίω μετὰ σὲ ἐκεῖνο, ποῦ γυρεύω,
 ἐσύ ἴσ' ὃ κλερονόμος μου, ἔς ὃ τι κὶ ἂν ἀφεντεύω.
 Διᾶλέξ' ἀπὸ ὄλα τ' ἄρματα ἄλογο καὶ κοντάρι,
 γιὰτὶ μοῦ λέσι τὸν ὄχθρὸ μεγάλο παλληκάρι,
 καλὰ καὶ μὲ τοῦ λόγου σου ἔς τὰ ὄδα κ' εἰς τὰ κατέχω,
 χάνει, κ' εἰς ἔτοιον-πόλεμο ἔγνωια κὶ αμιὰ δὲν ἔχω.

Πάλ' εἶπεν-τ' ὁ Ρωτόκριτος. ΡΩΤ. Ἀφέντη. μὴν ἀργήσης
 ἀπόφασι τ' ἄλλοῦ Ρηγὸς γλήγορα νὰ μὴνύσης·
 δὲν εἶν-καλὴ ἢ παραθεσιμιά* ἔς ἔτοια δουλειὰ μεγάλη,
 μήνυσε τὸ στρατιώτην-του εἰς ὀρδινιά νὰ βάλῃ,
 καὶ τὴν ἡμέρα τοὶ μαλιᾶς νὰ πῆ, νὰ τὴν-κατέχω,
 καὶ πεθυμῶ τῆνε πολλὰ, κὶ ἀπομονή δὲν ἔχω.
 Μέσ' ἢ καρδιά μου χαίρεται, καὶ δυνατεύ' ἢ χέρα,
 κ' εἰς τὸ κορμὶ γρικῶ ἀντρειά ἐτούτην-τὴν ἡμέρα,
 καὶ φαίνεται μου, καὶ θωρῶ τὸ νίκος ἀπὸ τώρα,
 κ' ἐλευθερώνεται γοργὸ ἀπὸ τὰ πάθ' ἢ Χώρα.

ΠΟΙ. Ὡ κὶ Ἀρετή, νὰ τὸ ἔξερεις, τί μέρα ξεμερώνει,
 πολλὰ ὄμοσφη καὶ λαμπροή, κὶ ὃ κύρις σου μερώνει.
 Ἐσύ ἴσαι μέσα στὴ φλακή, καὶ μέρα νύχτα κλαίγεις,
 κὶ ὄγιὰ πολέμους δὲ ρωτᾶς, τοὶ μάχες δὲ γυρεύεις
 κὶ ὃ κύρις σου κὶ ὃ Ρώκριτος ἔχου φιλιὰ μεγάλη,
 καὶ γλήγορ' ὄχ τὴ φυλακὴ χτάσεται* νὰ σὲ βγάλῃ,

Καλῶς μοῦ ᾿ρτεν τὸ μπουκκωμαν* καλῶς μοῦ ᾿ρτεν τὸ γηῶμαν*
Μπουκκωμαν τρώω ἄθρωπον τὸ γηῶμαν τ' ἄλοόν του
καὶ μὲ ταις κοκκαλίστραις* του φτάννουν με νὰ δειπνήσω.
Καὶ ᾿πολοᾶται νηούλικος τοῦ δράκοντα καὶ λέει·
᾿Αφῆσ' με δράκο ἄφῆσ' με, ἄφῆσ' με νὰ περάσω,
νὰ ᾿πᾶ κὴ ἐγὼ νὰ ᾿παντρευτῶ καὶ νὰ ᾿ρωτῶ νὰ μὲ φάῃς.
᾿Μόσε* μου, παῖδιο*; μόσε μου, κὴ ἀφήνω σε νὰ πάῃς.
᾿Εμοσέν του χαμαὶ ᾿ς τὴν γῆν, εἶπέν του χῶμα νὰ ᾿νι*,
ἔμοσέν ᾿ς τὸν οὐρανόν, ᾿ς τὰ ἄστρον καὶ ᾿ς τὸ φεγγάριν.
᾿πὼς τριῶν ᾿μερῶν γαμπρὸς νὰ ᾿νι κὴ ἐννά* ᾿ρητῆ νὰ τὸν φάῃ,
κὴ ἂν παραλλάξῃ ποῦ ταις τρεῖς, ἄς τρῶ ᾿ποῦ τὸ φεγγάριν.
᾿Ο δράκος ᾿στάθην ἐμπιστὰ* κὴ ἀφῆκεν τον καὶ πάει.
Πιάννει το ᾿κείνον τὸ στρατὶν ᾿κείνον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει τον ᾿ς τῆς λυερῆς τὰ σπίτια.
Καὶ ποῦ τὸν ᾿δεῖ ἡ λυερῆ ἀπὸ τὸ παναθύριν,
διπλοῦ τριπλοῦ κατέβηκεν ἀπὸ τὸ ποδοσκάλιν*,
σηκόννει τὸ χεράκιν της κὴ ἄννουξεν τὸ μανδῆλιν,
κὴ ἐκεῖ χαμαὶ ᾿φιλήθησαν κὴ ἐγείνασιν ζευκάριν,
καὶ ἔν* τοὺς ᾿ποχωρίζασιν Βράγγοι* μὲ τὸ κοντάριν.
Κάμινουν τὸν γάμον ἐμπιστὰ τὴν λυερῆν νὰ πάρῃ.
᾿Ο νηούλικος ᾿παντρεύκεται καὶ κάμνει τρεῖς ἡμέρας,
περνᾶ ἢ μιὰ περνοῦν ἢ δύο ᾿ς ταις τρεῖς ἀναστενάξει.
Ποῦ τὰ ᾿κουσεν ἡ λυερῆ στέκει καὶ ἀρωτᾶ τον
ἴντα* ᾿χεις νηούλικε ἴντα ᾿χεις καὶ βαρυναστενάξεις ;
Τὸν δράκοντ' ἀθθυμήθηκα τώρα ποῦ ᾿ννά* μὲ φάῃ.
Καὶ πιάννει καὶ τὸν μαῦρόν του τὸν πετροκαταλύτην,
᾿ποῦ κοκκαλῦει* τὰ σίερα καὶ πίννει τὸν ᾿Βρόάτην,
πητᾶ κὴ ἐκααλλίκεψεν ᾿σιγιάν* ἦταν μαθημένος.
᾿Εκεῖ ἐποχαιρέτησεν κὴ ἐπήαινεν κλαμένος.
Οὐλῆν τὴν στρατᾶν ἔπιασεν οὐλον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει τον ᾿ς τοῦ δράκοντα τὸ σπήλιον.
᾿Ο νηὸς πάει τῆς Μερικιάς* κὴ ἡ κόρη τῆς Μερικιάς*,
ἡ κάλη* του τοῦ ᾿φώναζεν κὴ ἐκεῖνος ἔν ἀγροίκαν.
Καὶ ποῦ τὸν ᾿δεῖ ὁ δράκοντας πολλὴν χαρὸν ἐπήρηεν·
Καλῶς ἦρτεν τὸ μπουκκωμαν καλῶς ἦρτεν τὸ γηῶμαν,
μπουκκωμαν τρώω ἄθρωπον, τὸ γηῶμαν τ' ἄλοόν του,
ἔτσά* τὰ δειλινατικά τρώω καὶ τὴν γεναῖκαν.
Κόρη σὰν ἦτουν βρένιμη* βρένιμα ᾿πολοήθην·

᾿Αρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. ᾿Αναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 6

Δράκο νὰ φῶς τὴν φάουσαν* νὰ φῶς τὴν κεφαλὴν σου,
παρὰ νὰ φῶς τὸν ἄντραν μου τὸν εὐλοητικόν μου,
'ποῦ μοῦ τὸν εὐλόησασιν 'πίσκοποι καὶ 'γουμένοι.
Καὶ νὰ 'ξερες, ἄ* δράκοντα, τίνος παιδάκιν εἶμαι
Τῆς ἀστραπῆς παιδὶν εἶμαι καὶ τῆς βροντῆς ἀγγόνιν,
καὶ τῆς χαμηλοπούμπουρης* δισάγγονον κὴ ἀγγόνιν.
Τώρα 'στράβω* καὶ καύκω* σε, βροντῶ καὶ καταλύω σε,
σηκνῶ καὶ τὸν ἄνεμον καὶ παίρνω τὸν σταχτόν* σου.
Ποῦ τὰ 'κουσεν ὁ δράκοντας πολλὰ ἀκροφοιῆτή*,
καὶ τὴν 'στραπὴν φοοῦμαί την καὶ τὴν βροντὴν περιίττου,
καὶ τὴν χαμηλοπούμπουρην περιίττου καὶ περιίττου,
Καὶ 'πολοῶται κὴ εἶπέν της τῆς λυερῆς καὶ λέει,
καὶ πίασε καὶ τὸν κάλον* σου κὴ ἄμετε* 'ς τὴν εὐκὴν μου.

Δημῶδες Κύπρου

B.

'Ἐστραφεν ἡ ἀνατολὴ καὶ 'πῶ νὰ 'ξημερώση,
'πάν τὰ πουλλάκια 'ς τὴν βοσκὴν καὶ ἡ κοπελλιάς 'ς τὴν βρούσιν
πιάνω κὴ ἐγὼ τὸν μαῦρόν μου 'πάω νὰ τὸν ποτίσω
Βρίσκω μίαν κόρην κὴ ἐπλαινεν σὲ χρουσταλλένην βούρναν*
'λλίον* νερὸν τῆς 'ζήτησα νὰ 'πίω ἐγὼ κὴ ὁ μαῦρος.
Σαράντα σίκλαις* ἔσυρε κὴ ἐπάνω ἐν 'ρηλόνηι*,
εἰς ταῖς σαραντέσσαραις ἡ κόρ' ἀναστενάζει
κόρη ἂν τὸ 'λυπήθηκες ἐγὼ σοῦ τοῦ πλευρόνω.
Νερὸν ἐν ἐλυπήθηκα καὶ πλευρωμὴν ἐν θέλω,
ἄντραν ἔχω 'ς τὴν ξενιτείαν καὶ λείπει δέκα χρόνους,
καὶ ἀκόμα δύο τὸν καρτερῶ καὶ τρεῖς τὸν ἀναμένω.
Καὶ 'πέ μου τὰ σημάδιά του ἴσως τὸν ἀγνωρίζω*
Μακρὺς, λιανὸς 'ς τὸ μπῶν σου ὡσάν τὴν ἀφεντιάν σου,
ἐκλωθεν* τὸ μουστάκιν του καὶ ἐπῆαννεν 'ς τὰ φτία του.
'Ἐχτὲς προχτὲς τὸν 'ντάμωσα 'ς τῆς Πόλης τ' ἀρκαστῆρα*,
'ς τῆς Πόλης τὰ κρασαρικὰ* τὸν εἶδα σκοτωμένον,
'λλίον πανὶν τὸν 'δάνεισα καὶ ἦρα νὰ μοῦ τὸ δώσης.
'λλίον κερὶν τὸν 'δάνεισα καὶ ἦρα νὰ μοῦ δώσης.
'Ἄν τὸν ἐδάνεισες κερὶν διπλὸν νὰ σοῦ τὸ δώσω.
'Λίον λιβάνιν τοῦ 'δωκα καὶ ἦρα νὰ μοῦ τὸ δώσης.
Καὶ ἂν λιβάνιν τοῦ 'δωκες διπλὸν νὰ σοῦ τὸ δώσω.

Ἐναν φίλιν τὸν ἑδάνεισα ἀπὸ τῆς ἀνὰ μου τοῦ δώσου.
 Ἄν τὸν ἐδάνεισες φίλιν, ἰλάσθην* νὰ σοῦ τὸ δώσω, ὅτι ὠνὸς ἐκ
 Κόρη ἐγὼ μαὶ ἀντὶρας σου, ἐγὼ τὸ στεφανόν σου.
 Ἦπέ μου σημάδια τῆς αὐλῆς νὰ ἀνοιξῶ νὰ ὀρης ἔσσω.
 Μέσα ἔς τὴν μέσην τῆς αὐλῆς ἔχει πεάλον* κλῆμα,
 κάμνει σταφύλιν ῥοθακίαν, κάμνει κρασίον μουσκάτον,
 μέσα ἔς τὴν μέσην τοῦ σπιτιοῦ κρέμμεται τὸ γυαλίν σου,
 φέγγει σου καὶ στολίζεσαι καὶ πᾶς ἔς τοῦ ἀεροφοῦ* σου.
 Ἦπέ μου σημάδια τοῦ κορμίου κ' ἀνοιξῶ νὰ ὀρης ἔσσω.
 Ἐλὴν ἔχεις ἔς τὸ μάουλον ἐλὴν εἰς τὴν μασκάλιν,
 μέσα ἔς τὸν ἄμα* δύο βυζιῶν τ' ἄσση καὶ τὸ φεγγάριον.
 Στρώσετε βάαις* στρώσετε τὴν ἀρκυρῆν* τὴν κλίνην,
 τοῦτος ἐνὶ* ὁ ἀντὶρας μου τοῦτο νὰ τὸ στέφανόν μου.
 Βάρτε* τὸ μουσκόκρεββατον τὸν ξυλαῶν* σεντόνιον,
 καὶ τρεῖς μοῦνται* βασιλικίαν* βάρτε προσκέφαλόν του,
 καὶ τρία καντρία* ῥοδύστεμμαν ὀαντίστε τα ἔπὸ πᾶνον.

Δημῶδες Κύπρου

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΥ

(Παρόμοιον μὲ τὸ προσηγούμενον ἄσμα εἶναι γνωστὸν τὸ κατω-
 τέρω γνωστότατον ἀπὸ τὸ Πανελλήνιον).
 . . . Τὸ θέμα τούτου ἔχει μεγάλην διάδοσιν εἰς τὴν πλείωσιν τῶν
 Ἑθρωπαϊκῶν λαῶν ἐκ τοῦ γνωστοτάτου προτύπου καὶ ἀνυπερβλήτου
 εἰς κάλλος ἐπιπέσοδου ἐν τῇ Ὀδυσσεῖα ἀναγνωρίσεως τοῦ Ὀδυσ-
 σέως καὶ Πηνελόπης.

N. Πολίτης

Ἐρροδίσειν γῆ ἀνάτολιν καὶ ἔξημερῶναι ἢ δύσην ὁδῶν σου
 γλυκοχαράζουσι τὰ βουνὰ κ' οἱ ἀνγεροῖ γὸς τραυεῖται,
 πᾶν τὰ πουλιὰ μαλὶς στή βροσχὴ κ' οἱ λυγεραῖς ἔς τὴ βροχὴ.
 Βγαίνω κ' ἐγὼ κ' ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου,
 Βρίσχω μία κόρη πόπλενε σὲ μαρμαρένια γούρνα*.
 Τῆ χαιρετάω, δὲ μοῦ μιλεῖ, τῆς κρένω* δὲν μοῦ κρένει.
 «Κόρη, γὰ βγάλε μας νερό, τὴν καλὴ μοῖρα νὰ ἔχης,
 νὰ πῶ κ' ἐγὼ κ' ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου».

Σαραντά σίκλους ἔβγαλε, ἔς τὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα,
κι' ἀπάνω ἔς τοὺς σαρανταδυὸ τὴ βλέπω δακρυσμένῃ.
«Γιατὶ δακρῦζεις, λυγερὴ καὶ βαριαναστενάξεις;
Μήνα* πεινᾶς, μήνα διψᾶς, μὴν ἔχης κακὴ μάννα;
—Μήτε πεινῶ, μήτε διψῶ, μήτ' ἔχω κακὴ μάννα.
Ξένε μου, κι' ἂν ἐδάκρυσα κι' ἂ βαριαναστενάζω,
τὸν ἄντρα ἔχω ἔς τὴν ξενιτεῖα καὶ λείπει δέκα χρόνους
κι' ἀκόμη δυὸ τὸν καρτερῶ*, ἔς τοὺς τρεῖς τὸν παντυχαίνω*
κι' ἂ δὲν ἐρθῆ κι' ἂ δὲ φανῆ, καλόγρια θενά γένω,
θὰ πάγω ἔς ἔρημα βουνά, νὰ στήσω μοναστήρι,
καὶ ἔς τὸ κελὶ θὰ σφαλιστῶ, ἔς τὰ μαῦρα θελά* βάψω
ἐκεῖον νὰ τρώγῃ ἡ ξενιτεῖα κ' ἐμὲ τὰ μαῦρα ράσα*.
—Κόρη μου, ὁ ἄντρας σου πέθανε, κόρη μου, ὁ ἄντρας σου χάθη.
τὰ χέρια μου τὸν κράτησαν, τὰ χέρια μου τὸν θάψαν,
ψωμί* κερί* τοῦ μοίρασα, κι' εἶπε νὰ τὰ πλερώσῃς,
τὸν ἔδωκα κ' ἕνα φιλί, κι' εἶπε νὰ μοῦ τὸ δώσῃς.
—Ψωμί κερί τοῦ μοίρασες, διπλά νὰ σὲ πλερώσω,
μὰ γιάτ' ἐκεῖνο τὸ φιλί, σύρε νὰ σοῦ τὸ δώσῃ.
—Κόρη μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμαι κι' ὁ καλός σου.
—Ξένε μου, ἂν εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἂν εἶσαι κι' ὁ καλός μου,
δεῖξε σημάδια τῆς αὐλῆς καὶ τότες νὰ πιστέψω.
—Ἐχεις μηλιά ἔς τὴν πόρτα σου καὶ κλημα ἔς τὴν αὐλή σου,
κάνει σταφύλι ροζακι καὶ τὸ κρασί μοσκάτο,
κι' ὅποιος τὸ πῆ δροσίζεται καὶ πάλι ἀναζητᾷ το.
—Αὐτὰ εἶν' σημάδια τῆς αὐλῆς, τὰ ξέρει ὁ κόσμος ὅλος,
διαβάτης ἦσουν, πέρασες, τὰ εἶδες καὶ μοῦ τὰ λέεις.
Πές μου σημάδια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότες νὰ πιστέψω.
—Ἀνάμεσα ἔς τὴν κάμαρα χρυσὸ καντήλι ἀνάφτει,
φέγγει σου τοῖς γλυκαῖς αὐγαῖς ποῦ τὰ καλά σου βάζεις.
—Κάποιος κακός μου γείτονας σοῦ τὰ πε καὶ τὰ ξέρεις.
Πές μου σημάδια τοῦ κορμοῦ σημάδια τῆς ἀγάπης.
—Ἐχεις ἐλιά ἔς τὰ στήθη κ' ἐλιά ἔστην ἀμασάλη,
κι' ἀνάμεσα ἔς τὰ δυὸ βυζιά τ' ἄντροῦ σου φυλαχτάρι.
—Ξένε μου, ἐσὺ εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἐσὺ εἶσαι κι' ὁ καλός μου.»

Δημῶδες

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ ΕΡΩΦΙΛΗΣ ΚΑΙ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΔΩΝ

(¹Απόσπασμα από την τελευταίαν πράξιν
της «*Ερωφίλης*», μεσαιωνικής τραγωδίας.)

Εισαγωγή: Τò ἔργον λαμβάνει χώραν ἐν Αἰγύπτῳ ὅπου ἡ βασιλόπαις Ἐρωφίλη νυμφεύεται λάθρα νέον τινὰ Πανάρετον, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ της Φιλόγονος, βασιλεὺς ἐν Μέμφιδι, ἀνέθρεψεν ὡς ἴδιον υἱόν του, καθ' ὅσον ὁ θρόνος φέρει καὶ τὸν Πανάρετον βασιλόπαιδα. Τὸν γάμον τοῦτον, πληροφορηθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέταξε ἀνθρώπους του νὰ θανατώσουν τὸν Πανάρετον καὶ τότε εἰς τὴν κόρην του Ἐρωφίλην στέλλει τὴν κεφαλὴν, τὴν καρδίαν καὶ τὰς χεῖρας τοῦ συζύγου της. Ἡ Ἐρωφίλη, μόλις ἀνεγνώρισε κατακομματισμένον τὸν σύζυγόν της, εἰς μίαν ἐκτάκτως τραγικὴν σκηναίᾳ, ἀφοῦ καταρᾶται τὴν σκληρότητα τοῦ πατρὸς της, αὐτοκτονεῖ μετὰ τὴν ἴδιαν μάχαιραν, πὺξοψαν τὰ μέλη τοῦ Πανάρετου καὶ τὴν ὁποίαν ἐφρόντισε ὁ πατήρ της νὰ στείλῃ μετ' αὐτῶν. Τὸ θέαμα τοῦτο εἰς τὰς κορασίδας καὶ συντρόφους τοῦ παλατιοῦ, ἰδιαίτερος εἰς τὴν Νέναν τῆς Ἐρωφίλης, προκαλεῖ δάκρυα καὶ ἀγανάκτησιν ἐναντίον τοῦ σκληροῦ πατρὸς καὶ ὅταν οὗτος ἔρχεται ἐπιτίθενται καὶ τὸν φονεύουν.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Κορασίδες, Χορός, καὶ Νένα.

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Ἄς πᾶμε νὰ γροικίσουμε τὴ γίνην ἢ κερά μας.
Μὰ ποῖά ναι τούτη-ποῦ νεκρὴ-κείτετ' ἐδῶ-σιμὰ μας;
ὀμιμένα, κ' ἴντα-συντηρῶ,* κερά μ' ἀγαπημένη,
τ' ἔχεις καὶ χάμαι κείτεσαι-ὡσάν-ἀποθαμμένη;
Βασίλισσά μου, μίλησαι, βασίλισσα, σηκώσου,
γύρισαι-λίγο πρὸς ἐμᾶς-τ' ἀργυροπρόσωπό σου ...
ὀμέ, σκοτώθηκε ! βοηθᾶτε μου-τοῦ ξένης !

ΧΟΡΟΣ

Πιάσ' τηνε, πιάσ' τη γλήγορα, τί στέκεις κι ἀνημένεις;

ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ

Δὲ βλέπεις, πῶς ἐσφάγηκε, καὶ ἀκόμη τὸ μαχαίρι
 τ' ἀπονο-σφίγγ' ἢ χερά τση πρὸς τση καρδιάς τὰ μέρη;
 ὦ φου, *κακὸν ἀμέτητό, ὦ φου! / κακὰ περίσσο, /
 βοηθήσετε, γυναῖκες μου, λίγο νὰ τῆ γυρίσω /
 ὦ κακομοίρα μας κερά, καὶ γιάντα* θανατώθης;
 γιὰ ποιά μεγάλην-ἀφορημὴ-σήμερον, ἐσκοτώθης;
 ΧΟΡΟΣ

Δὲν-τῆ φαρεῖς-τὴν ἀφορημὴ; Τοῦτο τὸ χωρισμένο
 κεφάλι-τοῦ Πανάρετου-τὸ ματωκυλισμένο
 μόνο-φὲ-νὰν ἤσφραμῆ!
 ΚΟΡΑΣΙΔΕΣ
 ὦ νιὲ-χαριτωμένε* /
 στολή του κόσμου κι ὁμορφιά, Πανάρετε καμμένε,
 ὦ πλεισί, ἀγαπημένη μας καὶ σπλαχνική κερά μας,
 πῶς ὀλονώ μας-εσφαξες-σήμερο τὴν καρδιά μας! /
 ΝΕΝΑ

Γιὰ ποῖ ἀφορημὴ, γυναῖκες μου, κλαίγεται καὶ θρηγᾶστε,
 γιάντα-σκληρὰ-σκοτώναστε; γιάντα μοιρολογᾶστε,
 ΧΟΡΟΣ
 Δὲν συντηρᾶς* Χουσονομη, δὲν βλέπεις-τὴν-κερά μας,
 πῶς σκοτωμένη κείτεται, μὰ τι ἔχομε θωτὰ μας;

ΗΤΗ ΝΕΝΑΙ ΗΗΗΚΚ

Ὀιμένα, Ἐρωφίλη μου, ὀιμέν' ὀιμέν' ὀιμένα
 ὀιμέ,-κακὸν-ὀπῶπαθε!

ΧΟΡΟΣ

Πιάστε τση τὰ καμμένα
 χέργια-νὰ μὴ-σκοτώναται.

ΝΕΝΑ

Ὀιμένα, θυγατέρα
 κ' ἴντα-κακὴ-ξημέρωσε, τοῦτῆ γιὰ μὲν τὴν ἡμέρᾶ! /

Ὁ Πανάρετος ὀδηγεῖται ἀλυσοδεμένος
ἐνώπιον τοῦ Φιλογόνου.

Γιὰ ποι' ἀφορμὴν ἐσφάγηκες, γιὰ ποι' ἀφορμή, κερά μου,
νεκρή-σὲ βλέπουν τση-φτωχῆς-τ' ἀμμάτια τὰ δικά μου;

ΧΟΡΟΣ

Τὰ χέργια και τὴν κεφαλὴ δὲ βλέπεις χωρισμένα,
τοῦ δόλγου-τοῦ Πανάρετου μέσα 'ς βατσέλι* ἔνα;

NENA

Τούτη-θὲ νᾶν'-ἡ ἀφορμή, κ' ἐσφάγηκε και τούτη,
τούτη τση-τὴν ἀπόφασι-σήμερον εἶπέ μου τη.

ΧΟΡΟΣ

'Ω ἄπονο κὶ ἀλύπητο-τοῦ βασιλειοῦ τὸ χέρι
γιάντα νὰ πέψη σήμερο 'ς τὸν ἄδη τέτοιο ταῖρι;

NENA

'Οιμένα, 'Ερωφίλη μου, κὶ ὀγιάντα* δὲ μποροῦσι
τ' ἀμμάτια μου-τὰ σκοτεινὰ-δυὸ βρούσες νὰ γενοῦσι
νὰ σοῦ ξεπλύνου-τὴν καρδιὰ-τὴν καταματωμένη,
κὶ ὕστερα μὲ τὴ χέρα μου κ' ἐγώ, καθὼς τυχαίνει,
τὴν ἐδικὴ μ' ἀλύπητα-κὶ ἄπονα νὰ πληγῶσω
κὶ ὡσὰν-ἔσένα θάνατο-κακὸ-κ' ἐγὼ νὰ δώσω!

'Οιμένα, 'Ερωφίλη μου, και πῶς νὰ κατεβοῦσι
'ς τὸν ἄδη-τόσαις ὁμορφιαῖς, και χῶμα νὰ γενοῦσι;
πῶς νὰ μαθήσουν τὰ μαλιὰ τὰ παραχρυσωμένα,
πῶς νὰ λυθοῦν τ' ἀμμάτια σου 'ς τὴ γῆ-τὰ σαφειρένια
πῶς τῶμορφό σου-πρόσωπο-κ' ἡ μαρμαμαρένια χέρα,
τροφή-σκοιλικῶ-νὰ γενῆ; χρυσή μου θυγατέρα!

'Οιμένα, 'Ερωφίλη μου, τὸν ἄδη-πῶς πλουταίνεις
μὲ τ' ὁμορφιαῖς σου τση πολλαῖς, κὶ ὅλη τὴ γῆ πτωχαίνεις
τὸν ἥλιο-ἀφίνεις δίχως σου-σβυστὸ-και θαμπωμένο
κὶ ὅλο τὸν κόσμο σκοτεινὸ και παραπονεμένο.

Τση χάρες ἐθανάτωσες, και μετὰ σὲν'-ἀμάδι*
σήμερον-'Ερωφίλη μου, τ' ἐπῆρες εἰς τὸν ἄδη.

'Οιμέναν-ἡ βαργγύμοιρη κ' ἡ πολυπρικαμένη,
πῶς βρίζομαι 'ς τὸ θάρρος σου-σφαλιτῆ-και κομπωμένη*!
'ς τὴν κεφαλὴ σου ἐλόγιασα στεφάνι νὰ φιλήσω,
κ' ἐδᾶ-σφαμμένη σὲ θωρῶ, και τρέμω, νὰ σοῦ 'γγίσω.

παιδάκι σου, ἔλογάργιαζα-τὰ χέρογιά μου νὰ πιᾶσου,
νὰ τ' ἀναθρέψου σπλαχνικά, νὰ δῶ κληρονομιά σου,
κ' ἐγώ-σὲ θάφτω σήμερα, κὶ ὁμάδι μετὰ σένα
τὰ μέλη μ' ἐθανάτωσες τὰ πολυπρिकाμένα.
᾽Ωφου, καὶ πῶς-τὸ κόβγυ* σου, πῶς τό βανες ἔστο νοῦ σου.
πῶς τ' ὄνειρό σου τὸ πρὶκὸν σήμερα ἐφοβούσου!
πῶς τῶξευρες, ἀφέντρα μου, κὶ ἀποχαιρέτησές με,
καὶ σπλαχνικά ἔς τὸ πρόσωπο, ἴσά μάννα, φίλησές με,
Μὰ νᾶρθω τάσσω σου-κ' ἐγώ-ἔς τὸν ἄδη μετὰ σένα,
δούλη σου πάλι νᾶμ' ἐκεῖ κὶ ἀγαπημένη νένα,
ἴσά θάψω τοῦ Πανάρετου τοῦτα τὰ λίγα μέλη.
μὲ τὸ κορμὶ σ' ἀφέντρα μου, καθὼς ἡ τύχη θέλει.

ΧΟΡΟΣ

Χρυσόνομη, τὸν ἄπονο-θωρῶ τὸ βασιλέα
καὶ σκόλασαι τὰ κλάμματα, γιὰτὶ θὰ κάμω πλέα
ἔς τοῦτο τὸν κόσμο-νὰ μὴ ζῆ' μ' ἀφήτε νὰ σημάσῃ,
πρὶκὸν-νὰ τότε κάμωμε-τὸ θάνατο νὰ γνώσῃ.

NENA

Μή, μή, γυναῖκες τοῦ θεοῦ, τὴ γδίκηωσιν ἀφήτε,
κ' εἰς τέτοιον-κοῦμα-σήμερα, μὴ θέλετε νὰ μπῆτε.

ΧΟΡΟΣ

Νὰ ζῆ' ναι κοῦμ' ἀλύπητος ἔς τὸν κόσμον-πλεῖδ-μιὰν ὄρα . . .
μὰ πάψετε τὰ κλάμματα, γιὰτὶ σιμὰ ἴναι τώρα

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Βασιλέας, Νένα, Κορασίδες καὶ Χορὸς

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Μεγάλα κλάμματα γροικῶ, κὶ ὄλα-θὲ νᾶ*-γιὰ κεῖνο
τὸν ἄπιστ' ὄπ' ἀπόθανε... Γυναῖκες, τέτοιον θρηνο
καὶ τέτοιαν ἀμοιβή* γιὰτὶ-κάνειτ' ἀνάμεσά σας,
ἴσάν νὰ στοχάζεσθε καὶ σεῖς τὸ θάνατ' ὀμπροστά σας;

ΧΟΡΟΣ

Ἀφέντη, τὴν καυμένην μας κυρὰ τὴν πρικαμένη,
ἴσάν ἦθελεν ἡ μοῦρά μας βλέπομε σκοτωμένη.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Και τίς-τήν ἐθανάτωσε;

ΧΟΡΟΣ

Τοῦτα-καὶ τὸ μαχαίρι
τὴν θανατῶσ'-ἀφέντη μου, μὲ τὸ δικό τση χέρι.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Κι ὀμπρός σας ἐσκοτώθηκε;

ΧΟΡΟΣ

Χαμαὶ ξεψυχησμένη
τὴν ἡῦραμ'-ὄντεν ἤρθαμε.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Δὲν πρέπει ν' ἀνημένη
γεῖς* ἀπ' ἐργάζεται κακά, παρὰ τὸ τέλος νὰ γη
κακὸ-περίσσια κι ἄτυχο-ς ὅποια μερὰ κι ἂ λάξη*
Θλίβομαι καὶ πρκαίνομαι πῶς χάνω τὸ παιδί μου,
μὰ πῶς τελειώνει μετ' αὐτὴ σήμερ' ἡ ἔντροπή μου
χαίρομαι-τόσ'-ὀποῦ ποσῶς-τὴν πρὶκ' αὐτὴ δὲ χρῆζω*,
μάλιστα πλεὶὰ πασίχαρος παρὰ ποτὲ γυρίζω,
γιατὶ μὲ διχωστὰς* τιμὴ, τὰ πλούτη δὲ φελοῦσι,
κι' ὅποι' ἀπομένου-μ' ἔντροπή-δὲν ἠμπορᾶ κρακτοῦσι*
'ς τοῦτο τὸν κόσμον ζωντανοί.

ΧΟΡΟΣ

Τὸ πρᾶμα ὀποῦ κρίνει
τῆς ἀφεντιάς σου ἡ φρόνεισι μηδένας τ' ἀντιτείνει
μηδὲ τυχαίνει, οὐδὲ μπορεῖ μ' ἄλλοι, παρὰ παιδί σου,
τόση μεγάλη-βασιλεῖα θὰ νὰ κληρονομήσου
κρῖμα πολὺ-μοῦ φαίνεται κ' ἔχω καὶ γροικημένο
πῶς τὸ συμπάθειο-μοναχὰς-ς τὸν κόσμον γεναμένο
βρίσκειτ' ἀπὸ τὸ φταίσιμο, κι' ἀλύπητους καλοῦσι
τὸ ἀθρώπους ἀποῦ-φταίσιμο-δὲ θὲ νὰ συμπαθοῦσι.

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Τοῦτο μπορέσειν ἤθελε νὰ λέγεται γιὰ τὸ ἄλλους,
κι ὄχι ποτὲ γιὰ βασιλεῖους-τόσα 'ς τὴ γῆ-μεγάλους

μ' άνέν* και κλερονόμος μου δέ βράζεται παιδί μου,
τ' όνομα-κλερονόμος μου-θέλ' είσται κ' ή τιμή μου,
και σώπασαι τὰ λόγια σου, γη τάσσω σου-και σένα
(γιατ' ήρθες τή δασκάλισσα να κάμης μετά μένα)
πώς τση κεράς σου-συντροφιά-ς τόν άδη να σε πέψω,
κι άλλα να λέγης φρόνιμα λόγια να σ' άρμηνέψω.

NENA

Κλιτή*, ώς μου 'ναι μπορετό, 'ς τα πόδια τ' άφεντιάς σου
πέφτω ή φτωχή, και ταπεινή-τήν ύψηλότητά σου,
παρακαλώ, 'ς τὰ μίλησα-συμπάθειο να μου δώση,
γιατι σε τούτο μ' έφερε-μόνον-ή πρίκα ή τήση,

(Είς τούτο γονατίζοντας, κάμνει άτή* τση πώς άγκαλιάζει τὰ πό-
διά του να τὰ φιλήση, και κείνη τὰ σφίγγει, και ήίκτηι τονε χάμαι·
άπέκεις κραζει όλαις να ράσουν* για να τότε σκοτώσουσι).

ΧΟΡΟΣ

Γυναϊκές μ' όλαις-τρέξετε να κάμωμεν ομάδι
τούτο τόν-άπονώτατο-να καταιβή 'ς τόν άδη!

(Έδω ράσουσαν όλαις, και κολλουσίν* του).

ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Βοηθήσέτє μου, δούλοι μου, τρέξετε στρατηγοί μου,
κι άπονα-με πληγώνουσι, και παίρνουν-τή ζωή μου.

(Έδω τονε σκοτόνουσι κ' είς τούτο βγαίνει ή σιαά του άδερ-
φου του και σταίνεται άπό πάνω του και λέγει).

ΣΚΙΑ

Τούτο_εστέκουμου-να δώ-τò τέλος 'ς τò κορμί σου,
τώρα 'ας καταιβη μετά με 'ς τόν άδη ή-ψυχή σου,
να 'ης κι' εκει-τση παιδωμαίς-πάντα, καθως τυχαίνει
τόση μεγάλη σ' άτυχιά να μείνη πλερωμένη.

Νένα, Κορασίδες και Χορός

NENA

Γυναϊκές μου, τήν άπονιά-σκολάσετε-τήν τήση,
θάνατο με τò θάνατο-σώνει σας να-πλερώση.

ΧΟΡΟΣ

Ἄπονος-κι ἀνελύπητος-εἶν' ὅποιος τὸ κατέχει,
κ' εἰς τοῦτ' ἀποῦ-τοῦ κάμαμε-λύπησι λίγην ἔχει.

NENA

᾽Ω βασιλιὲ κακότυχε, ὦ πλείσια κακομοίρη
παρὰ κανέναν ἄθρωπο, παρὰ κανένα κύρη,
σήμερο-πέτας τσ' οὐρανοῦς- κ' ἔβανες εἰς τὸ νοῦ σου
τιμαῖς καὶ καλορριζικαῖς ἐσὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ σου,
κ' ἐσένα-πρίκαις-σ' ἠύρασι, θάνατοι-σὲ πλακῶσα,
καὶ τ' ὄνομά σου λύωσασιν, τῆ δόξα σου τελειῶσα.

ΧΟΡΟΣ

Τί στεκομέστα πλειὸν-ἐδῶ; τί καρτεροῦμε πλειά μας;
᾽ς τῆ κάμερά τση_ἄς πάγωμε τση_ δόλιας τση_ κερᾶ μας,
τὸ ξόδι* τση_ νὰ κάμωμε μὲ πόνο καὶ μὲ θλίψη,
κι οὐδὲ καμμι' ἀπὸ λόγου μας-τιμῆ-νὰ μὴ τση-λείψη.
Κ' ἐτούτονε_ἄς ἀφήσωμε τὸν ἄπονο, νὰ βγοῦσι
σκύλοι, ᾽σὰν εἶναι-τὸ πρεπό, νὰ τότε μοιραστοῦσι
Πιάστε την, κορασίδες μου, ᾽πιδέξα_ὄσο μορεῖτε,
Μάτια μου κακορροίζικα, κ' ἴντα ᾽ναι-τὰ-θωρεῖτε!

(Εἰς τοῦτο τὴν σηκόνουσιν ἡ κορασίδες τση_καὶ πᾶσι μέσα μὲ τὴν
νένα, καὶ ὁ Χορὸς τῶν γυναικῶν ἀπομένοντας καὶ λέγωντας τὰ κα-
τωγεγραμμένα βέρσα* σέρνουν καὶ τὸ βασιλεῖδὸ μέσα καὶ χάνεται).

ΧΟΡΟΣ

᾽Ω, πόσα-κακορροίζικους, πόσα-λωλοὺς νὰ κράζου,
τυχαίνει-κείνους ἀποῦ δῶ κάτω ᾽ς τὴ γῆ λογιᾶζου,
πῶς εἶναι καλορροίζικοι κ' εἰς τ' ἄστρα πῶς πετοῦσι
γιὰ πλοῦτος, δόξαις καὶ τιμαῖς, ἀποῦ ᾽ς αὐτοὺς θωροῦσι,
γιατὶ_ὄλαις ἤ-καλομοιριαῖς-τοῦ κόσμου, καὶ τὰ πλούτη
μιὰ-μόνο-σκιὰ ᾽ναι ᾽ς τὴ ζωὴ τὴν πρिकाμένη τούτη,
μιὰ φουσκαλίδα τοῦ νεροῦ, μιὰ λαύρα ποῦ τελειώνει
τόσα γοργ' ὄσο πλειὰ-ψηλὰ-τση_λόχαις* τση_ σηκόνει.

Γεώργιος Χορτάτζης

ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ

Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ

(Απόσπασμα ἐκ τῆς β' πράξεως)

Εἰσαγωγή: Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ εἶναι τὸ μόνον μυστήριον τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὸ ὁποῖον διεσώθη μέχρις ἡμῶν. Τοιαῦτα μυστήρια, δράματα δηλαδή μέθρησχευτικῆν ὑπόθεσιν εἰς ὄλην τὴν Δυτ. Εὐρώπην κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου μ. Χ. αἰῶνος, ἐπαίζοντο πρὸ τῶν μητροπολιτικῶν ναῶν. Ὡς ὑπόθεσις εἰς τὸν ἄγνωστον ποιητὴν τοῦ μυστηρίου τούτου ἐχρησίμεισε τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

Τὸ ἔργον φαίνεται διηρημένον εἰς δύο πράξεις. Εἰς τὴν α'. πράξιν, ὁ σκληρὸς θεὸς τῶν Ἑβραίων θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ, ζητεῖ τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ. Ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν προσταγὴν ταύτην τοῦ Ἀγγέλου ταράσσεται καὶ παρακαλεῖ τὸν πλάστην νὰ μετριάσῃ τὴν ὀργὴν του, ἀλλὰ εἰς τὴν παράκλησίν του οὐδεὶς τοῦ ἀποκρίνεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἡ Σάρρα, ποὺ ἐκοιμάτο πλησίον τοῦ Ἀβραάμ, ἐξυπνᾷ ἐκ τῶν θρήνων του καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἀπελπισίας του. Ἄν καὶ ὁ Ἀβραάμ ἀρνεῖται κατ' ἀρχὰς νὰ τῆς φανερώσῃ τὴν τρομερὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ὑποκύπτει τέλος καὶ ὁμολογῇ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Σάρρα φωνάζει, κλαίει, λιποθυμεῖ καὶ ὁ Ἀβραάμ πρὸ τῆς τοιαύτης ἀπογνώσεως τῆς μητρὸς, κλονίζεται καὶ διστάζει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ. Πάλιν ἔμως ἀκούεται προστακτικὴ ἢ φωνὴ τοῦ ἀγγέλου καὶ ὁ Ἀβραάμ φωνάζει τότε τοὺς δούλους του νὰ ἀναχωρήσῃσιν πρὶν ἢ Σάρρα συνέλθῃ ὥσπου νὰ ἀναχωρήσῃσιν ἔμως ἢ Σάρρα συνέρχεται. Ὡραῖος εἶναι ὁ διάλογος τῶν δύο συζύγων πρὸ τοῦ κοιμημένου Ἰσαάκ, ἔπου ἢ μὲν Σάρρα προσπαθεῖ νὰ μὴν ἀφαιρέσῃ μὲ τὴν ἀπελπίσιν της τὸ θάρρος τοῦ Ἀβραάμ, ἐκεῖνος δὲ τῆς δίδει συμβουλὰς πῶς νὰ ντύσῃ καὶ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸ παιδί.

Εἰς τὴν β'. πράξιν ὁ Ἰσαάκ καὶ ὁ Ἀβραάμ ἀνεβαίνουν εἰς τὸ

βουγόν που θά γίγη ή θυσία. 'Ο 'Ισαάκ κουρασθείς αποκοιμάται και τότε ό 'Αβραάμ δμολογει εις τους δούλους του Σύμπαν και Σόφερ την διαταγήν του Θεου και την απόφασίν του.

ΚΟΙΝΗΤΕΥΜΑΒΡΑΑΜΗΚ ΟΤ ΟΠΑ

Δούλοι καλοί και τέκνα μου, τὸ πρῶμα τὸ ζητᾶτε
νά σᾶς τὸ 'πῶ, γιατί θωρῶ και μπιστικᾶ ρωτᾶτε.

'Απόψε τὸ μεσονυχτιον, ἀπὸ φωνήν ἀγγέλου,
ἤκουσα πῶς τὸ τέκνον μου σιούς οὐρανοὺς τὸ θέλου'
τὸ τέλος, ἔχει γὰ γενεὴ μ' ἔτοιον βαοὺ κανόνα,
όπου δὲν ἐγοικηθήμεν εις όλον τὸν αἶωνα.

'Ωρισε κ' εἶπεν ὁ Θεος ἡ χερα μου νά σφάζει
νά κατακάψει τὸ παιδί, νά τοῦ τὸ θυσίαςει.

Οὐδ' εἶναι μπλιό μεταθεμός*, γιατί του ποιητῆ μου
θυσίαν ἀξία σήμερον θά κάμω τὸ παιδί μου.

'Εμάτατε τα τὰ κρυφά, και μπλιο μη με ρωτᾶτε,
γιατί με σκανταλιζετε* ὄχι νά μ' ὀφελᾶτε.

Ο' **ΣΥΜΠΙΑΝ** **ΑΒΡΑΑΜ**
'Ωστε δὲν εἶν' μεταθεμός, οὐδ' ἐλεημοσύνη,
πρῶμα μᾶς λέε, όπου ποτε ἴστον κόσμος δὲν ἐγίνη.
Ἡνὰ σφάζ' ὁ κύρης τὸ παιδί, τὸ ποὺ ἀκοιβδὸ που νάχει.

καί γὰ του δώσει θάνατο, δίχως κακία και μάχη*.
μεγάλον εἶναι και βαρὺ, κί ὄσοι τὸ θέλ' ἀκούσει.
μεγάλη καταδίκηση γὰ σένα θε γὰ ποῦσι.

ΑΒΡΑΑΜ

Δὲν εἶναι πᾶ μεταθεμός κί ἀφέντης μου τὸ θέλει
ἴζε τόπον ἀριου, ἴζε τόπον ὀφιου, νά σφάζω τὸ κουνέλι.

ΣΟΦΕΡ

'Αφέντη, λόγιασε καλά τὰ εἶν' αὐτὰ ποῦ κάνεις,
και τὸ παιδικὸ ζῆδινα μὴ θῆε νά τ' ἀποθάνεις αμροκ ὄσο ὄρη νωγ
ἴδες κί ἂν παρὰ γοικησῆς, συνέφερε τὸ νοῦ σου, ἐμ προέριξεφ νήμ
και τούτο εἶναι φάντασμα πειράση* π' ὄνειρομ' ὀμοιασθῆ δ' ἴρη εἰς ζον
'Ονειρον ἴητον 'Αβραάμ, ὄχι φωνή ἀγγέλου,
και τὰ νευροφάντασμα τὰ ἀν' ἄσκα πειράσθουν θῆλην.

Πῶς εἶναι τοῦτο δυνατόν ὁ πλάστης νὰ θελήσῃ
τέτοιο μυστήριο νὰ γινῆ, ποῦ κάνει δίκια κρίση;
Ἡ ζυγαριὰ ἤ-ἄσφαλη ὁποῦ τὰ δίκια κρίνει,
πῶς εἶναι δυνατόν ἐδῶ-νὰ σφάλῃ-καὶ νὰ κλίνη;
παιδιὰ κ' ἐγγόνια σοῦταξεν ὁ κύριος νὰ σοῦ δώσῃ,
τώρα πῶς εἶναι δυνατό τὸ τάξιμο ν' ἄλλοιώσῃ;
Ἡ Σάρρα ποῦτον ἄκαρπη, καὶ γρᾶ κατὰ τὴ φύση
οὐδ' ἦτον γιὰ νὰ γαστροθῆ καὶ τέκνον νὰ γεννήσῃ :
Ὁ Κύριος τὴν βλόγησε καὶ μετὰ σένα-ἄμα
τὸν Ἰσαὰκ ἐσπείρετε, κ' ἐκάμετε ἀντάμα.
Ἡ φύση ὅλη τρομάξε νὰ δῆ τοῦτο τὸ θᾶμα,
κ' ἐδάπε* νὰ τὸ κάψετε ! δὲν εἶναι τέτοιο προᾶμα.
Θυμᾶσαι πῶς σοῦ ἔταξεν, ὁ Θεὸς τὴν ὥρα κείνη
τὸ σπέρμα του τοῦ Ἰσαὰκ σὰν ἄστρο νὰ πληθύνῃ;
καὶ ὅλοι νὰ τὸν προσκυνοῦν, μεγάλον νὰ τὸν ἔχουν
τὰ νέφελα* γιὰ λόγου του πάντα δροσὲς νὰ βρέχουν ;
Καὶ δὰ λογιᾶξεις ὁ Θεὸς τονε-ζητᾶ θυσία,
στὰ γέρατα κὶ ἀνημποριὲς ὁποῦ σᾶς κάνει χρεία ;
ἄς το αὐτὸ ποῦ μελετᾶς, βγάλε το ἄπ' τὸ νοῦ σου,
μὴ θές νὰ καταδικαστῆς ὁποῦσαι τοῦ καιροῦ σου*.
Πᾶψε αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς, διῶξε το ἄπο σιμά σου,
μὴ βγάλεις τέτοιον ὄνομα-ἐδᾶ-στὰ γερατῶ σου,
μὴν τὸ φονέψεις τὸ παιδί μὲ δίχως νὰ σοῦ πταίση,
τῶρ' ἄπονο κὶ ἀλύπητο μὴν κάμεις νὰ σὲ λείσι.
Ξένοι, δικοὶ τὸ ρέγουνται τὸ τέκν' ὅσοι τὸ δοῦσι,
γιατὶ περίσσα γνωστικὸ παρ' ἄλλο τὸ κρατοῦσι*
ἄμορφον, ἀξιαγόμενον,* ἄπ' ἀρετὲς γεμᾶτο,
ἀφέντης ἔχει νὰ γενῆ-εἰσὲ πολὺ φουσάτο.
Καὶ σὺ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ματοκυλίσης,
καὶ τὴν κερά μας εἰς πολλὴν κακομοιριὰ ν' ἀφήσῃς ;
καὶ πάντα μετὰ λόγου σου βαριὰν καρδιὰ θεὸ νᾶχη,
ἀφέντη, μὴ τὸ βουληθῆς νὰ μπεῖς εἰς τέτοιαν μίχη.
Μὴν ἔμπεῖς σ' ἔτοιον πόλεμον μὲ τὴν κυρὰ τὴ Σάρρα,
μὴν κάμεις, ὅταν σοῦ γρικᾶ, νὰ τῆς κολλᾶ τρομάρα.
Ἄπονον κύρη μὴ σὲ ἴπῃ κ' ἀγρίκητο ἴστον πόνο,
τὴν στράταν ἀποῦ πορπατεῖς, ἄλλαξε καὶ τὸ δρόμο.

ΑΒΡΑΑΜ

Σόφερ εἰς ταῦτα τὰ μιλεῖς ψυχὴν σου κομματίζεις
καὶ τὰ δηγήσαι δὲν γρικᾶς, τὰ λέγεις δὲν γνωρίζεις.
Σφάνεις νὰ λὲς πῶς ἦτανε ὀνειροφάντασμα τοῦ,
τ' ἀφέντη μ' ἡ παραγγελιὰ καὶ τὰ θελήματά του·
καὶ τίς μπορεῖ ν' ἀντισταθῆ εἰς ὅ,τι μᾶς ὀρίσει ;
καὶ τὰ κρυφά του ποιὸς μπορεῖ ποτέ νὰ τὰ γρικῆση
στὸ ὑψηλότατο θρόνι ὅ,τι ἀποφασίσει,
ἄνθρωπος δὲν τηνε γρικᾶ τὴν φοβερὰν του κρίση,
Ἄπο κακὸ βγάινει καλὸ, χαρὰν ἀπὸ τὴν θλίψη,
καὶ ἀπ' ὅ,τι ὀρίσει, καὶ ὅ,τι πεῖ, ἄνθρωπος μὴ τοῦ λείψει
τὸ τέκνον ὅπου ζήτηξε, πρᾶμα δικό του θέλει,
σκλάβος του ἴγῳ, ἡ μάννα του, σκλάβος καὶ τὸ κοπέλι*.
Κανένα πόνο δὲν γρικῶ, μ' ἔχω χαρὰ μεγάλη
πῶς μ' ἐσπλαχνίσθη κι ὁ Θεὸς ἵστα γερατιὰ μου πάλι.
Πλὴ ἄξιο διᾶλεξεν ἐμὲ παρὰ κανέναν ἄλλο,
κ' εἰς τὸ κανίσκι ποῦ ζητᾶ, πῶς θέλεις νὰ τοῦ σφάλλω.
Ἡ σὰρκ' ἄν εἶναι καὶ πονεῖ, ἀπομονὴν ἄς ἔχη,
γρικᾶ το ὁ λογαριασμός*, ὅπου καλλιὰ κατέχει.
Ἄπονο κύρι ἄς μὲ ποῦν ἡ γλώσσα εἶν' ἀνθρώπου
καὶ ἄς κάμω τῶπεν ὁ Θεὸς μὲ πιστεμμένο τρόπο·
τῆς μάννας ἂν κακοφανῆ ἂν λυπηθῆ, ἂν κλάψη,
πάλι μὲ μέρες καὶ καιρὸν ἡ θλίψη θέλει πάψει.
Κλᾶμμα, πόνους δὲν θωρῶ, δὲν βάνω τα ἵστο νοῦ μου,
γιατ' ἔχω πάντα πεθυμᾶ ν' ἀρέσω τοῦ Θεοῦ μου.
Τοὺς δούλους του τοὺς μπιστικούς ἔτσι ἀναγυρεύει,
ὁ εὐρισκόμενος παντοῦ, ὅπ' ὄλους περισσεύει.
Ποιὸς νοῦς, ποιὰ γνώση δύνεται ποτέ νὰ λογαριάση
τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια, κ' ἔτσι ψηλὰ νὰ φθάση ;
καὶ πεθυμήσει τῶθελα μόνος καὶ μοναχός μου,
τὸ ζήτημα ποῦ μοῦκαμεν ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου !
Καὶ σύ, Σόφερ, τώρα ποῦ μοῦ λὲς ὀπίσω νὰ γυρίσω,
καὶ τὴ θυσία τὴν μελετῶ ἀκάμωτη ν' ἀφήσω ;
βάλλ' ἄλλο νοῦ καὶ λογισμό κ' ἐγὼ δὲν ἔχω πόνο,
μὰ τ' ὄρισεν ἀφέντης μου γλήγορα ξετελεῖόνω.
Τῆς σάρκας τὰ πλανέματα ὀπίσω μου τ' ἀφίνω,
πάντα λογιᾶζω τὸν κριτῆ, παντᾶμε μετ' ἐκεῖνο.

Καὶ κάθου ἴδῳ μὲ τὸν Συμπόν· κ' ἐγὼ μὲ τὸ κοπέλι
πᾶμεν ἀπάνω στὸ βουνί, καθὼς ὁ Θεὸς τὸ θέλει.
Κ' ἐκεῖ τὸ σφάξω νὰ καγεῖ, εὐχαριστιὰ νὰ δώσω,
καλόκαρδος δλόχαρος τὸ χρέος μου νὰ πληρώσω.
Πᾶ νὰ ξυπνήσω τὸ παιδί, θωρῶ το καὶ σαλεύει
καὶ πασπατεύγει νὰ μ' εὔρει, καμνῶντας* μὲ γυρεύει.
Σηκώσου, κανακάρη μου, καὶ ὥρα πολὺ κοιμᾶσαι,
καὶ βάστα τούτους τοὺς δαυλοὺς, προθυμερὰ τοὺς πιάσε,
νὰ πᾶμ ἐπάνω ἴστὸ βουνί, σήκωσ' τους, καὶ περπατεῖ,
τοὺς δούλους ἄς ἀφήσωμεν ἐδῶ στὸ μονοπάτι·
κ' ἐγὼ κ' ἐσὺ νὰ κάμωμεν θυσία στὸν κύριό μας,
γὰ ν' ἀπομείνει ὁ μισθὸς μόνο σ' ἐμᾶς τοὺς δυὸ μας.

ΙΣΑΑΚ

Κύρη, τὰ πυροβολικά, θωρῶ, κρατεῖς, στὸ χέρι·
ἴστὸν κόκκαλο* ἐζώστηκες τὸ κοφτερὸ μαχαίρι·
ἐγὼ σηκῶνω τοὺς δαυλοὺς, ὅπου μᾶς κάνουν χρεῖα,
μὰ ποῦν' τᾶρνί, ποῦν' ὁ κριός, ὅπου θέλ' ἡ θυσία;

ΑΒΡΑΑΜ

Παιδάκι μου μὴ γνοιᾶζεσαι, κ' εἰς τὸ βουνί ἀπάνω
εἶναι τὰ ρίφια καὶ τ' ἄρνιά, καὶ ἀπ' ὅ,τι θέλω πιάνω.

ΙΣΑΑΚ

Τρεῖς μέρες παραδέραμε, τρεῖς μέρες περπατοῦμε,
ὄρᾶνε νὰ σκολάσωμε καὶ νὰ ξεκουραστοῦμε.

ΑΒΡΑΑΜ (λέγει σιγανὰ)

Ἵγγιέ μου, βιάζεσαι νὰ δεῖς τῆς ψῆς σου τὴν τρομάρα,
τοῦ λογισμοῦ τὴ σκότιση, τοῦ νοῦ σου τὴν ἀντάρα.
Βιάζεσαι νὰ τελειώσωμεν τὴν στράτα τήνε πᾶμε,
ὅπου νεκρὸς πολλ' ἄσχημος θὲς νὰ ταράξεις χίμαι.
Ἵτοῦτο λέγει δυνατά.

Νά τον ἐδῶ τὸν ἐγνοῖανδ* τόπο τῆς προσευχῆς μας,
ρῖξε τὰ ξύλα, Ἵσαάκ, κ' ἦρθαμεν ἴστὸ πεθύ* μας.

ΙΣΑΑΚ

Ἵ ἦτον τὰ παραμιλητά, τὰ σιγανὰ ποὺ λέγεις;
τ' ἦτονε καὶ σφαγγίζεσαι*, τὶ εἶν' αὐτοῦ κα κλαίγεις;

Ἵ **Αρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου. 7**

ΑΒΡΑΑΜ

Ἐκεῖνο ὄπου μ' ἐρωτᾷς θὰ σοῦ τὸ πῶ παιδί μου,
μ' ἄφες νὰ κάμω ἴστον Θεὸν ὀμπρὸς τὴν προσευχή μου,
καὶ νὰ στολίσω τράπεζαν*, διὰ νὰ θυσιάσω,
κάθισε σὺ παράμερα, ὥστε νὰ τ' ὀρδινιάσω.

ΙΣΑΑΚ

Θωρῶ σε σὰν ἀνήμερον καὶ κατηγορημένον*.
ἄς τὸ παιδί νὰ ξεκουραστῇ, ὁ ποῦναι κρατημένον*.

ΑΒΡΑΑΜ

Τέκνο μου, τέκνο σπλαχνικό, ποῦ δᾶ σὰ γερατιά μου,
ἦσους τ' ἀποκούμι μου, τὸ παρηγόρημά μου,
ἀφόντης* ἀνετράφηκες, ἐπῆρα σὰν ἄερα,
σ' ὄλες τίς πίκρες σ' εὔρηκα πάντα δεξιὰ μου χέρα.
Ἐσύντρεχές μου τοῦ πτωχοῦ, γιὰ νὰ μὲ ξεκουράζεις,
καὶ ὡς καὶ τὸν πικραμένο σου τάφο κατορδινιάζεις.
Κύριέ μου, δός μου δύναμη σήμερο νὰ κινήσω,
γιατ' εἰς μέγαν πόλεμο μπαίνο νὰ πολεμήσω.
Μηδὲ μοῦ παραπονεθῆς ἂν κλαίω, ἂν θρωνοῦμαι,
ἢ σάρκα ἢ ἀνθρώπινη, πονεῖ καὶ τυρανοῦμαι.

ΙΣΑΑΚ

Ἐλ', ἀφεντάκι μου, νὰ ἰδῆς τὴν τράπεζ' ἂν σ' ἀρέση
τ' ἄρνι μόνο τῆς λείπεται νὰ βάλωμε ἴστην μέση.
Σπούδαξε νὰ ξετελειουθοῦν ἐτούτην τὴν ἡμέρα,
καὶ λαχταρίζω ἐπιθυμῶ νὰ πάγω ἴστην μητέρα.

ΑΒΡΑΑΜ

Ἐγίε, πονή τῆς ζήσης μου, πλιό σου δὲν θὲς γιαγύρει
ἐπόδες* τὴν τὴν μάννα σου καὶ τὸν καμμένο κύρη.

ΙΣΑΑΚ

Τὶ προᾶμα λές, πατέρα μου; ὦφ' ἡ καρδιά μ' ἐροᾶγη,
καὶ τὸ κορμί μ' ἐπλάκωσεν ἀναλαμπή*, κ' ἐκάγη.

ΑΒΡΑΑΜ

Τέκν', εὐχαρίστα τὸν Θεὸν εἰς ὅ,τι καὶ ἂν πάθεις.
κ' ἦρθε ἡ ὥρα τὸ κρυφὸ ὄπου ζητᾷς νὰ μάθεις.

Φέρε μου ἀπά* τὰ χέρια σου, νὰ τὰ γλυκοφιλήσω,
καὶ νὰ τὰ δέσω μὲ σχοινί, νὰ τ' ἀποχαιρετήσω.
Ἦρθεν ἡ ὄρα κι ὁ καιρὸς ποῦ μέλλει νὰ σὲ χάσω,
ἔσῳ 'σαι τὸ καλὸν ἀρνί, ποῦ θὲ νὰ θυσιάσω.
Φέρε μου, 'πὰ τὰ χέρια σου, τὰ ποδαράκι' ἀντάμα,
ποῦ κοπελιστικῆ* ἀταξιὰν ἀκόμη δὲν ἔκαμα.

ΙΣΑΑΚ

Κύρη, παράδειγμα φοιχτό 'στὸν κόσμον θὲ νὰ πέψης
ἂν δὲν σκολάσης τὴν ὄργη καὶ ἄ δὲν τὴν μετατρέψης.
Δὲν τὸ λυπᾶσαι τὸ παιδί τ' ἀκριβαναθρεμένο;
δὲν τὸ θωρεῖς πῶς εἶν' κλιτὸ πολλὰ χαμηλωμένο;
τούτ' ἦτον ἡ ξεφάντωση, τοῦτο τὸ περιβόλι,
δοῦ μ' ἐκάλεσες προχτές, τὴν περασμένη σκόλη;
τοῦτα τὰ μάτια ποῦ θωρεῖς καὶ τρέχουν σὰν ποτάμι,
τοῦτο τὸ δροσερὸ κορμί, ποῦ τρέμει σὰν καλάμι,
δὲν ἔχουν τόση δύναμη σήμερα νὰ σὲ πείσου,
νὰ μὲ γνωρίσης γιὰ παιδί, ν' ἀλλάξ' ἡ ὄρεξί σου;
ποῦν' τὰ σφιχταγκαλιᾶσματα, κύρη μου, ἐδιαβήξαν,
οἱ σπλαγχνικὲς ἀνατσοφὲς ἐξελησμονηθῆξαν;
τὰ κανακοφιλήματα ποῦ μέλλω νὰ τ' ἀφήσω;
ποῦ 'βλέπετε νὰ κοιμηθῶ καὶ πάλι νὰ ξυπνήσω.
Γιὰ νὰ μὲ δώσης τὴ φωτιᾶς, μ' ἀνέθρεφες, γονή μου,
καὶ νὰ κόψης, σὰν ριφιοῦ κι ἀρνιοῦ τὴν κεφαλή μου;

ΑΒΡΑΑΜ

*Υέ μ', ὁ παντοκράτορας ὁρίζει, κ' ἔτσι θέλει
'στὸν τόπο τοῦτο νὰ καγοῦν τὰ τρυφερά σου μέλη.
Συμπάθησέ μου, κάλογιέ, τοῦ πικραμένου κύρη,
δὲν εἶν' δικό μου θέλημα, μᾶναι τοῦ νοικοκύρη.

ΙΣΑΑΚ

Πατέρα μου, τὸ σπέρμα σου πόνεσε καὶ λυπήσου,
ἔβγαλε τέτοιο λογισμόν ἀπὸ τὴν ὄρεξί σου.
Ἄν σοῦ πεξα καμμιὰν φοράν, ἀπόφασ' ἄλλη κάμε,
μὴ θέλεις νὰ μουγκαλιστῶ* καὶ νὰ ταράξω χάμα.

ΑΒΡΑΑΜ

Τέκνον μ' εἰς τούτῃ τῇ δουλείᾳ ἀφέντης μᾶς ὁρίζει
τὸν πόνον μου, τὴν πρίκα μου, ἐκεῖνος τῇ γνωρίζει

Μὰ σ' ὄ,τι ὄρισ' ἡ χάρη του, ἄς τὸν εὐχαριστοῦμεν
καὶ μὴν τονέ βρααίνωμεν 'στὰ λόγια τὰ μιλοῦμεν.

ΙΣΑΑΚ

Κατέχει το κ' ἡ μάννα μου, εἶναι μὲ θέλημά τση
πῶς ἦτο καὶ δὲν μ' ἔχωσε 'στὰ φύλλα τῆ καρδιᾶς τση;

ΑΒΡΑΑΜ

Κατέχει το κ' ἡ μάννα σου, κ' εἴμαστε συβασμένοι*,
τοῦτος εἶν' ὁ ὄρισμός Θεοῦ, κ' ὁ κάθε_εἶς 'πομένει.

ΙΣΑΑΚ

Ἔφου, καὶ πῶς τὴν ἐγνώρισα* τὴν πικραμμένη μάννα
ὅταν μ' ἀποχαιρέτησε τὰ στήθη τση τί κἀνά!
Ἔσαν ταράσσει τὸ πουλι_εἶς τοῦ σφαχτῆ τὸ χέρι,
ὅταν τοῦ 'γγίσει στὸ λαιμὸ τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι,
ἔτο' ἡ καυμένη τση καρδιὰ ἔκαν' ὅταν μοῦ μίλειε
κι ὅταν μ' ἀποχαιρέτησε, κι ὅταν γλυκὰ μ' ἐφίλειε.
Κι ὅταν μὲ περιγκάλιαζε, κ' ἐφίλειε με στὸ στῶμα,
πρικὸ φαρμάκι_ἤτονε τὰ χεῖλη καὶ τὸ στόμα
καὶ φανερά τὸ γνώρισα πῶς φυσικὸ_ἔχε* βάρους,
κ' ἐγὼ θὲ νὰ γενῶ τ' ἀρνὶ καὶ σύ, ἀφέντη χάρος.
Δέσε με, κύρη μου σφιχτά, καὶ στάσου νὰ σοῦ δείξω.
ὅταν ταράζω στὴ σφαγή, μὴ πάγω νὰ σοῦ 'γγίξω
καὶ πέσω 'ς τέτοιο φταίξιμο, στὸν ἀποχωρισμὸ μου
κ' εὐρῶ τὸ βάρους στὴν ψυχὴ στῶσφαλα στανικῶς* μου.
Μ' αὐτὴ τὴ χέρα πούδεσες τοῦ Ἰσαὰκ τὰ μέλη,
τὸ τέκνο σου τὴν εὐλογία σήμερο τήνε θέλει
κ' εὐλόγησέ με ἀπὸ καρδιᾶς, καὶ δός μου τὴν εὐκὴ σου,
κι ἄς κλάψουσι τὰ μάτια σου καὶ ἄς πονέσ' ἡ ψὴ σου.

ΑΒΡΑΑΜ

Ἡ εὐκὴ τ' εὐκῆς μου, τέκνο μου, εἰς τὰ στρατέματά σου
στὸ σφάμα σου, στὸ κάμμά σου, στ' ἀπομισέματά σου.
Τὸν ὄρισμὸ τ' ἀφέντη μας τελειόνομε* κ' οἱ δυὸ μας.
κ' ἐκεῖνος νᾶν' βοήθεια μας στὸν ἀποχωρισμὸ μας.
Καὶ σπούδαζε στὴ χάρη του, κάμε τὴν προσευκὴ σου
καὶ σύγκλινε τὴν κεφαλὴ μ' ὅλη τὴν ὄρεξή σου.
Μὴ λυπηθεῖς τὴ νειότη σου καὶ τὴ ζωὴ ποὺ χάνεις

χαρὰ σ' ἔσε, παιδάκι μου, ἀπήτης ξεψυχήσεις,
μεγάλα πλούτη καὶ χαρὲς πᾶς νὰ κληρονομήσεις.
Ὡς σώσεις* εἰς τοὺς οὐρανοὺς ν' ἀνοίξουσι τὴ θύρα
νὰ πᾶς μὲ τὸ μαρτύριο ὄμπρὸς εἰς τὸν Σωτῆρα
τὸ αἷμα σου ν' ἀνασταθεῖ ὄμπρὸς στὸ πρόσωπό του,
νὰ προσκυνᾷς καθήμερον τὸ ὑποπόδιό του
ἐκεῖ ὀποῦ οἱ ἄγγελοι χαίρονται κὶ ἀγαλλιῶσι,
τιμοῦσι καὶ δοξάζουσι καὶ στέκοντες πετοῦσι
νὰ μπόρουν νὰ ξεψύχουνα ὅταν ἐβγαίν' ἡ ψή σου,
καὶ νᾶρχουμουν ν' ἀναπαυῶ εἰς τὴν ἀνάπαψή σου.
Ἄς ἦταν ὄρισμός Θεοῦ νὰ μ' ἤθελε κ' ἐμένα
τώρα νὰ μπαίνω στὴ φωτιὰ καὶ νᾶρθω μετὰ σένα
μὰ μοναχὸ σ' ἐζήτησεν ἡ χάρις του ἡ μεγάλη,
κὶ ὥρισε νὰ θυσιασθεῖς καὶ νὰ γενεῖς αἰθάλη.
Κάμε, παιδί μου, μὴν ἀργεῖς τὴν προσευκὴ σου πέτην,
τὴν κεφαλὴ σου ἴστον κορμὸ τοῦτον ἀκούμπησέ την.

ΙΣΑΑΚ

Καὶ ποῦ μὲ κράξεις, κύρη μου, νᾶρθῶ νὰ γονατίσω;
ἴσπιόν γάμον, ἴσπιαν ξεφάντωση καὶ θῆς νὰ προθυμήσω;
(Γονατίζει καὶ προσεύχεται)

Ἄόρατε, λυπήσου με· ἀναρχε, πόνεσέ με,
καὶ πολυέλαιε Θεέ, σὺ παρηγόρησέ με·
σπλανίσου τοὺς γονέους μου τώρα ἴστα γερατιὰ ντως
δός μου ζωὴ νὰ τοὺς βοηθῶ, νὰ μ' ἔχουν συντροφιά ντως.
Μ' ἂν ἔν' καὶ σὰν ἁμαρτωλοὶ δὲν μᾶσε πρέπει χάρις,
πέψε τῇ φύσης θάνατο σήμερο νὰ μὲ πάρει
νὰ μοῦ σφαλίσ' ὁ κύρης μου τὰ μάτια καὶ τὸ στόμα.
νὰ κάμει λάκκο τοῦ κορμιοῦ, νὰ τὸ σκεπάσει χῶμα
νὰ μὴ γρικῆσω τὸ σπαθὶ νὰ κόψει τὸ λαιμὸ μου,
μὴ δῶ τρομάρα φοβερὴ κὶ ἄγρια στὸ θάνατό μου.
Γονή, πειδὴ μεταθεμὸς δὲν εἶν' μηδὲ ἐλεημοσύνη,
καὶ ἐπειδ' ἔτσι τ' ὥρισεν ἐκεῖνος ὅπου κρίνει.
μὰ χάρι μόνο σοῦ ζητῶ σὺν ἀπομισμῷ μου
νὰ μὴ θελήσεις ἄπονα νὰ κόψεις τὸ λαιμὸ μου
μὰ σφάξε με χαϊδευτὰ καναμιστὰ κὶ ἀγάλια,
γὰ νὰ θωρεῖς τὰ δάκρυά μου, ν' ἀκοῦς τὰ παρακάλια.

Νὰ σὲ θωρῶ, νὰ μὲ θωρῆς, νὰ λῖδῶ ἂν λαχταρίζεις
καὶ τὸν φτωχὸ τὸν Ἰσαὰκ γιὰ τέκνον ἂν γνωρίζεις.
Καὶ σὰν ταράξω νὰ μὲ λῖδῆς σὰν πρόβατον ὀμπρός σου,
ἀπάλυνε τὴν ὄρεξη, καὶ πᾶψε τὸ θυμὸ σου·
καὶ μὴ θελήσεις ἄπονα κὶ ἄλλο κακὸ νὰ πάθω
μηδὲ μὲ βάλεις ἴσθην φωτιά, μηδὲ μὲ κάμεις ἄθo*
ὡσάν μὲ σφάζεις μὴν καγῶ, μὴν κάμεις τέτοια κρίση,
μὴ τὸ γραικῆς ἢ μάννα μου καὶ κακοθανατήσει.
Τὸ σφάμα καὶ τὸ σκοτωμὸ βαστάζει τότε θέλει,
μὰ τῷ φωτιᾶς ἢ μάχαιρα νεκρόνει τῷ τὰ μέλη.
Μάννα μου, ἄς ἐπρόβαινες νὰ μ' εὕρισκες δεμένο,
καὶ νὰ σοῦ σύρω τὴ φωνὴ καὶ νὰ σοῦ ἴπῳ «ποθένω».
Συμπάθιο νὰ σοῦ ζήτηνα, καὶ νὰ σ' ἀποχαιρετήσω,
νὰ σὲ σφιχταγκαλιαστῶ, νὰ σὲ γλυκοφιλήσω.
Μάννα μου, μπλὶ δὲν ἔρχεσαι ἴστὸ στρώμα νὰ μὲ ντύσης,
νὰ μὲ ξυπνήσεις σπλαχνικά καὶ νὰ μὲ κανακίσεις.
Μισεύγω σου, καὶ χάνεις με, σὰν χιόνι ὅταν λύσει,
καὶ σὰν ὅταν κρατεῖς κερὶ καὶ ἄνεμος τὸ σβύσει.
Ἐκεῖνος ὅπου τ' ὄρισε νᾶναι παρηγοριά σου,
καὶ πέτρα τῆς ὑπομονῆς νὰ κάμει τὴν καρδιά σου.
Γονὴ μου, ἂν καμμιὰ φορὰ σοῦπταισα σὰν κοπέλι,
συμπάθησε τοῦ Ἰσαὰκ καὶ νὰ μισσέψει θέλει·
καὶ φίλησέ με σπλαχνικά, καὶ δός μου τὴν εὐχὴ σου
καὶ τάξε πῶς καμμιὰ φορὰν ἤμουν κ' ἐγὼ παιδί σου.
Πῶς νὰ τὸ κάμ' ἢ χέρα σου νὰ κόψει τὸ λαιμὸ μου ;
καὶ πῶς νὰ τότε δυνηθεῖς τὸν ἀποχωρισμὸ μου ;
τὴ χάρη ποῦ σοῦ ζήτησα, σήμερα κάμε μού την,
ἐπάκουσε τοῦ Ἰσαὰκ κἂν τὴν βολὰν ἐτούτη.
Ἀντίκριτα νὰ σὲ θωρῶ, ἔβγλε τὸ μαχαῖρι,
καὶ σίμωσέ μου το κονιά νὰ σὲ φιλῶ ἴστὸ χέρι.
Κύρη, μὴ σφίγγεις τὸ σκοινί, ἄσ' τ' ἀχαινὸ* δαμάκι,
καὶ μὴ μὲ βιάξεις καὶ ἄφρησ' με ν' ἀκροσταθῶ λιγάκι.
Ἐκεῖν' ἢ χέρα ποῦ πολλὰ μ' εἶχε κανακισμένο,
τὰ μοῦ τὰ κάμνει σήμερα δὲν μ' εἶχε μαθημένο.
Γιὰ νὰ θυμᾶς ὅτι σοῦ ἴπῳ, γλυκὸ φιλὶ σοῦ δίδω,
σήμερα τὴ μητέρα μου ἐσὲ τὴν παραδίδω.
Μίλειέ της, παρηγόρα την, κ' ἄς εἴστε πάντ' ὀμάδι,
καὶ εἰπέ τῇ πῶς-ὀλόχαρος-πάγω νὰ βρῶ τὸν ἄδη .

Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ

“Ὅτι δικό μου βρίσκεται ἴσὰ μέσα τοῦ σπιτιοῦ
δῶστε τα τοῦ Ἑλισεὲκ τοῦ γειτονόπουλῴ μου,
τὰ ρούχα μου καὶ τὰ χαρτιὰ ἄγραφα καὶ γραμμένα,
καὶ τὸ σεπέτι* τὸ μικρὸ ποῦ τᾶχω φυλαμμένα
γιατ’ εἶναι συνομήλικος καὶ συνανάθροφός μου
φίλο καλὸ καὶ σπλαχνικὸ τὸν ἤῤα στὸ σκολεῖό μου.
Καὶ κάμε νὰ τὸ δυνηθεῖς, κάμε νὰ τὸ βαστάξεις,
εἰς τὸ ποδάρι τοῦ παιδιοῦ τὸν Ἑλισσεὲκ νὰ τάξεις·
ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ πῶ καὶ νὰ σοῦ παραγγείλω,
μόνο ὅπ’ ἀποχαιρετῶ κάθε δικὸ καὶ φίλο.
Κύρη μου, ὁποῦ μ’ ἔσπειρες καὶ πῶς δέν με λυπᾶσαι,
ὦ, πλάστη μου, βοήθα μου· μάννα μου καὶ ποῦ νᾶσαι.”

ΑΒΡΑΑΜ

Μηδὲ φωνάξεις, τέκνον μου, κ’ ἐμένα θανατώσης,
μ’ ἄς εἶσ’ ἀπομονετικὸς τὸν πόνο σου νὰ χῶσεις,
Χαμήλωσε τὰ μάτιά σου χαμαὶ στὴ γῆ συντῆρα*,
νὰ κάμωμε τὸ θέλημα τ’ ἀφέντη καὶ σωτῆρα.
Κλίνε τὸ κεφαλάκι σου λιγάκι καλογυιέ μου,
μὴ μὲ θωροῖς, καὶ κάμνησε. Νὰ θυσία, θεέ μου.

ΑΓΓΕΛΟΣ

“Ὁ Ἀβραάμ, τὴ μάχαιρα γιάγυρε στὸ θηκάρι,
τὸ ἄγγέλους ἐπερίσσευσεν ἡ ἐδικὴ σου χάρη·
Χαρά ὅς ἐσένα, Ἀβραάμ, κ’ εἰς τ’ ἀσφαλτό σου ζάλον*,
μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην σου, ποῦ δὲν εὐρέθη ἄλλον,
Ἀβραάμ, μεγάλ’ ἡ πίστη σου, μεγάλ’ ἡ ὄρεξί σου;
σήμερ’ ἐστεφανώθηκες ἐσὺ καὶ τὸ παιδί σου.
Μεγάλην νίκην ἔκαμες ἴστον πόλεμο ποῦ ἴμπηκες,
νὰ σὲ πλανέσουν τὰ φθατὰ τοῦ κόσμου δὲν ἀφήκες.
Λῦσε τα ταῦτα τὰ δεσμά, λύτρωσε τὸ κοπέλι,
καὶ τὴ θυσία ποῦ μελετᾶς ἀφέντης μπλιὸ-δὲν θέλει.
Δοῦλε πιστέ, δοῦλε καλέ, ἄνδρα χαριτωμένε*,
εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ-πύργε ξετελειωμένε*,
ἐγνώρισεν ὁ κύριος κ’ εἶδε τὴν ὄρεξί σου,
εὐλογημένος νᾶσαι σύ, τὸ τέκνο, κ’ ἡ γυνὴ σου.
Ὅσάναι τ’ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, φύλλα τῶν δέντρ’ ἀντάμη,
τόση σπορὰ τὸ τέκνο σου, παιδαγογιὰ νὰ κάμει.”

Ξγνώρισεν ὁ ποιητὴς τὴν πίστιν σου τὴν τόσῃ
κ' ἠθέλησε τῶν ἄλλωνῶ νὰ τήνε φανερώσῃ.
Γιατὶ χωστὸν ἦ τί κρυφὸ τὸν κύριο δὲν κομπόνει* *ξυγγι*
γνωρίζει καθενὸς καρδιὰ κ' εἰς κάθε τόσο σώνει.
Καὶ τοῦτο ὅπου σ' ὥρισε τὴν περασμένη σκόλη,
ἦτον γὰρ νὰ μαρτυρηθῆς, νὰ σὲ γνωρίσουν ὅλοι,
νὰ παίρνουν ξόμπλι* *απο* σέ, τὸν πλάστη νὰ δοξάζουν,
νὰ βάνουν πόθον κὶ ὄρεξιν στὶς πράξεις νὰ σοῦ μοιῶζουν.

ΑΒΡΑΑΜ

Ὁ βασιλεὺ τῶν οὐρανῶν, ὅπου τὰ πάντ' ὀρίζεις,
καὶ τῶν ἀνθρώπων τις καρδιᾶς καὶ ὄρεξες γνωρίζεις,
μεγάλου σπλάχνου σήμερον ἔδειξες εἰς ἐμένα,
ὅτι ἔσφαλα τῇ χάρες σου ἄς εἶν' συμπαθισμένα
Ἄν ἦν κ' ἐπαραδείλιασα ἴστο σφάμα τοῦ παιδιοῦ μου
τῇ σάρκα εἶν' τὸ φταίξιμον, ὄχι τοῦ λογισμοῦ μου
κὶ ἂν ἐλυπήθη καὶ ἔκλαψεν ἡ μάνα ἢ καυμένη
σὰν ἀνθρώπος ἐπόνεσε, καὶ ἄς εἶν' συμπαθημένη.
Γιὰ τὸ σκοινὶ ὅπου δεσα, γλήγορα νὰ τὸ λύσω,
καὶ τὸ παιδί ποῦ σκότονα νὰ τὸ γλυκοφιλήσω.
Τέκνον, τώρα ποῦ σ' ἔλυσα, ἄμε νὰ προσκυνήσης
σ' ἐκεῖνον ποῦ σ' εὐκήθηκε ν' ἀνθῆς καὶ νὰ καρπίσης.
Φίλειε τὴ γῆ γονατιστός, τὸν πλάστη παρακάλει,
π' ὥρισε καὶ μετᾶθεκε τέτοια θυσιὰ μεγάλη,
Κ' ἐγὼ θωρῶ μέστ' στὰ κλαδιὰ καὶ στὲκ' ἕνα κριάρι,
ἀντὶς ἐσὲ μᾶς τῶπεμψεν ἡ ἔδική του χάρη
ὁ πλάστης μᾶς τὸ χάρισεν εἰς τὴν πολλήν μας χρεῖα,
μὴ καταβοῦμε τὸ βουνὶ μὲ δίχως τὴ θυσία.
Τώρα κινῶ-χαιράμενος, καὶ πάγω νὰ τὸ πιάσω
ὅς τόπον ἐσένα γλήγορα νὰ τοῦ τὸ θυσιάσω.

ΙΣΑΑΚ

Εὐλογημένε Σαβαώθ, δοξάζω τ' ὄνομά σου
φύλλο δὲν πέφτει τοῦ δεντροῦ παρὰ τὸ θέλημά σου.
Ἐκεῖνο ποῦ δὲν ὀμπορεῖ ἡ ἔδική μου γνώση
κὶ ἡ γλῶσσα μου ἴσότης χαρὰ νὰ σοῦ-ξεφανερώσῃ
εἰς τὴν καρδιὰ μου ξάνοιξε, κ' ἐκεῖ θὰ ὀδῆς γραμμένα
ὅτι ἔχω μὲ τὸν λογισμό, τῇ χάρες σου πομένα.

ΑΒΡΑΑΜ

Δὲς τὸν κριό, παιδάκι μου, τὰ πόδια του δεμένα
τοῦτον ἐπῆρα σήμερο κι ἄλλαξα δι' ἐσένα.
Τώρα τὸ σφάζω, νὰ γενῆ θυσία τελειωμένη,
κάρβουνο νὰ κατασταθῆ καὶ ἄθος*, ὡς τυχαίνει*.
Ἔλα σιμὰ νὰ σ' εὐκηθῶ, ζήση μου καὶ πνοή μου,
παιδί τοῦ θέλημά του μου, ποῦ ν' ἄχης τὴν εὐκί μου'
ἢ εὐκί το' εὐκίς μου μετὰ σὲ νᾶναι παιδιῶν παιδιῶν σου,
καὶ νᾶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ πάντα στὸ λογισμό σου'
Κ' εἰς ὅ,τι δῶς ἢ χάρη του, σ' ἐκεῖνον ποῦ θελήση,
ποτέ σου νὰ μηδὲν ἐβγῆς ἀπ' ὅτι θέλ' ὀρίσει.
Καὶ νὰ πληθύνῃ τὰ καλὰ, τὰ πλούτη, καὶ τὸν βίό σου,
νᾶσαι κλιτὸς καὶ ταπεινός, πρόθυμος 'στὸ καλό σου

ΙΣΑΑΚ

Ἔω μάννα μου, καὶ τί γλυκὺ μαντάτο σ' ἀναμένει
ὅταν μ' ἀποχαιρέτησες, ἦσουν ἀποθαμένη.
Σπούδαξε, κύρ', ὅσον μπορεῖς, κάμε, κ' ἢ ὦρα πάγει,
καὶ τίς κατέχει ἂν ἐπίασε-μαχαίρι-κι ἂν ἔσφαγες ;
μὴ τὸ παραθεσιμώμεν* ἔτοῦτο τὸ μαντάτο,
ὀποῦναι μέλι καὶ δροσιές, χαρὲς ὅλο γεμάτο,

ΑΒΡΑΑΜ

Ἄς πηαίνωμεν σπουδακτικά, ποσῶς μὴ καρτεροῦμεν,
μὰ πρότερον τοὺς δούλους μας εἶναι πρεπὸ νὰ βροῦμε,
γιὰ νὰ χαροῦν τὰ μέλη τως, ποῦσαν ἐχαλκωμένα*,
τὸν θάνατό σου κλαίγασι μὲ πόνο σὰν κ' ἐμένα.
Εὐθὺς εὐθὺς νὰ πέψωμεν ἕναν τως νὰ σπουδάξῃ,
καὶ τὸ μαντάτο γλήγορα τῇ μάννας σου νὰ φτάξῃ,
καὶ τὰ φωνάξῃ ἀπὸ μακρὰν· «δόξα Θεῷ καὶ χάρη,
ἐγλύτωσεν ὁ Ἰσαάκ, κ' ἔσφάγη τὸ κριάρι».

ΣΥΜΠΙΑΝ

Δὲν εἶν' πρεπὸ νὰ στέκομε ἐδ' ἔτσι ξεγνοιασμένοι,
μ' ἄς ἴδουμεν τί γενήκασιν οἱ κακοποδομένα.
Ἄς πᾶμεν νὰ τοὺς εὔρωμεν εἰς τὸ βουνὶ ἀπάνω,
τ' ἀφέντη τῇ παραγγελιᾷ γιὰ τώρα δὲν τὴν κάνω.
Εἶπε νὰ στέκωμεν ἐδῶ, ὥστε ὅπου νὰ γυρίση,
μ' ἄς πᾶμεν νὰ τὸν εὔρωμεν τὸν πικραμένο κύρη,

γιατί σάν σφάξι τὸ παιδί νὰ κάμη τὴ θυσία,
παρηγοριῆς πολλῶν λογιῶν τοῦ κάνουσίνε χρεία.
Ἄν ἀπομείνη μοναχὸς σφάζεται δίχως ἄλλο,
κατέχετέ το, δὲν βαστᾷ τέτοιον καημὸ μεγάλο.

ΣΟΦΕΡ

Ἄς πηαίνωμεν προθυμερά, τοῦτ' ἢ βουλή μ' ἀρέσει
μὰ σὸπ', αὐτοὶ ὅπ' ἔρχονται γελοῦσινε καὶ κλαῖσι;
ἔτουτος εἶν' ὁ Ἀβραάμ τίς τ' ἀκλουθᾷ ὀπίσω;
Σύμπαν δὲν εἶν' ὁ Ἰσαάκ; ἄφες νὰ τὸν γρικῆσω.
Ἦ, βασιλεῦ, τῶν οὐρανῶν, τιμὴ καὶ δόξα νάχης!
ἔγλύτωσες τὸν Ἰσαάκ, ποῦτον παιδί τῆ μάχης!
Χαρὰ στή μοῖρα σ' Ἀβραάμ, τώρα ὅτ' ἀ γερατιά σου,
μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην σου, μὲ τὰ κανώματά σου

ΑΒΡΑΑΜ

Καλὰ συναπαντήματα, δοῦλοι μου, ἄς χαροῦμεν,
Θεὸ ναυχαριστήσουμε καὶ νὰ δοξολογοῦμεν.
Ἄμε, Σύμπαν, ὀγλήγορα, καὶ ἐκεῖ θέλεις φωνάξει
γλυκεῖα φωνή, μὴ φοβηθεῖ ἡ Σάρρα καὶ τρομάξει.
Κι ὡς ἴδεις τὴ Σάρρα, γέλασε, καὶ ἀπὸ μακρ' ἄς γνωρίση
πὼς τὸ παιδί εἶναι ζωντανό, κ' ἐγίνη-δίκια κρίση.

ΣΥΜΠΑΝ

Δὲν θέλω ὠρμηγεμμά ἐγώ, καὶ τὰ καλὰμαντάτα
κατέχω νὰ τῆ ταῖπῶ φωνάζοντις στή στρατά.

ΣΟΦΕΡ

Ἄς ἐσπουδάξωμε κ' ἐμεῖς νὰ μὴ σκοτεινιαστοῦμεν
τὸ σπῖτ' ἄλλοιῶς τ' ἀφήκαμε, καὶ ἄλλοιῶς πᾶ νὰ τὸ-βροῦμεν.

ΑΝΤΑ

Ποιὰ στρατά, ποιὸ δρομὶ κρατῶ, ποιὸν κάμπο ποιὸ λαγκάδι,
νὰ πᾶ νὰ βροῦ τὸν Ἀβραάμ μὲ τὸ παιδί ὀμάδι;
τοὺς κάμπους τάχα νὰ θωροῦ, ὅτ' ἀ λάγκαδα νὰ στρέψω;
ἢ-τάχα ὅτ' ἀ ψηλά βουνὰ νὰ ἴμπῶ νὰ νὰ τοὺς γυρέψω;
πόδια μου, δυναμώσετε, νὰ πᾶτε νὰ τοὺς βροῖτε,
καὶ γόνατα στρατέψετε, γλήγορα περποστεῖτε.

Τῆς Σάρρας στέκει νὰ χαθῆ ψυχὴ καὶ τὸ κορμὶ τῆι
γιὰ τὴν θυσιὰ ποὺ μελετοῦν νὰ κάμουν τὸ παιδί τῆι.
Καὶ ἂν περάσῃ καὶ ταχὺ καὶ δὲν τοὺς 'δεῖ ν' ἀρθοῦσι,
ἀποθαμένῃν καὶ νεκρὰν ἔρχονται νὰ τῆ βροῦσι.
Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁποῦ γλακᾶ, γελᾶ καὶ χαχαρίζει!
καὶ κράζει μὲ τὰ χέρια του, δίχνει πῶς μὲ γνωρίζει;
ὀλόμοιος εἶναι τοῦ Συμπάν, καὶ μοναχὸς γιαγέρνει,
ἢ ἔτρελλάθη, ἢ τί καλὸ-μαντάτο μᾶσε φέρνει.

ΣΥΜΠΑΝ

Ἄντα, ποῖα τύχη σ' ἔφερε 'σ τοῦτο τὸ μονοπάτι
καὶ εἶναι πρίκα καὶ χολὴ ἡ ὄψις σου γεμάτη;
ἢ Σάρρα τάχ' ἀπόθανε, κ' ἦρθες νὰ 'πῆς μαντάτο;
ἐγὼ βαστῶ ἄλλο καλὸ κι ὄλο χαρὲς γεμάτο.
'Αφέντης μας καὶ τὸ παιδί-τὸν Θεὸν-ἐπροσκυνῆσαν,
'σ τὸν πόλεμο τὸν σημερινὸν ὀλότελ' ἐνικῆσαν,
κ' ἐπέμψασιν ἐμέν' ὀμπρὸς νὰ φέρω τὸ μαντάτο.
ποῦναι χαρὲς, παρηγοριές, καλὲς καρδιές γεμάτο.

ΑΝΤΑ

ὦ κύριε, παντοδύναμε, ἀφέντη τῶν-πραμάτων,
δόξα 'σ τὴν εὐσπλαχνία σου, κ' εἰς τὸ γλυκὺ μαντάτο
ποῦπεφες ἀνηπόλπιστα καὶ ξαφνικὰ 'σ τῆ Σάρρα,
ποῦ τὴν ἠφάνησ' ὁ καημὸς καὶ τοῦ παιδιοῦ ἡ τρομάρα
ὁποῦρχομουν 'σ τὸν Ἄβραάμ νὰ 'πῶ νὰ τὸ κατέχη
πῶς εἶν', στὴν ὕστερ' ἀναπνιά, καὶ γλυτωμὸν δὲν ἔχει
Σύμπαν, καλοτέ μου το, μὴν εἶσαι σάν-χαμημένος,
Τι ἔκαμεν ὁ Ἄβραάμ κ' ἐβγῆκεν κερδεμένος;

ΣΥΜΠΑΝ

Δὲν εἶν' καιρὸς νὰ σοῦ μιῶ, ἐδῶ στὸ μονοπάτι,
μ' ἂν θέλῃς νὰ μ' ἀφοικρασθῆς*, ἀκλόυθα καὶ πορπάτει.
'Αφίνω σε, καὶ δὲν μπορεῖς, ἀπόμεινε στὴ στράτα,
δὲν θέλουσι παραθεσιμᾶ* ποτὲ καλὰ μαντάτα.

ΣΑΡΡΑ

Βοηθᾶτε μου νὰ σηκωθῶ· κράτει μ' ἀπὸ τὸν ὄμο,
κοντὰ στὴ στράτα κάστε με, νὰ συντηρῶ τὸ δρόμο,

για νὰ ρωτ' ὄσους κ' ἂν ἰδῶ ἐκείνους ποῦ περνοῦσι
για τὸ φριχτὸ μυστήριον ἂν ξεύρουν νὰ μοῦ ποῦσι.
Τάμαρ*, καυμένη, κάτεχε, ἡ ὄρεξη μοῦ λέγει
μαντάτο τῆ παρηγοριᾶς για λόγου μου στρατεύει
καὶ σὰ δαμακ' ἀλάφρωση γρικῶ 'σ τὰ σωθικά μου,
καὶ σὰν ἀέρα καὶ δροσιὰ τριγύρω 'στὴν καρδιὰ μου.

ΤΑΜΑΡ

Γρικᾶς, κερά μου, σὰν φωνὴ ποῦ ἀντιλαλεῖ 'στὴν βροῦση,
θωρεῖς ἐκεῖν' ὅπου γλακᾶ κοντὰ 'στὸ κυπαρίσσι;

ΣΑΡΡΑ

'Εκείνος εἶν' ὁ δοῦλος μας, σόπαινε νὰ γρικίσω,
τὰ μᾶς φωνάζει δὲν μπορῶ νὰ τὰ ξεκαθαρίσω.

ΤΑΜΑΡ

Κερά, καλῶς τὸ δέχτηκες, τὸ τέκνον συντροφιᾶζει·
καλὰ μαντάτα μᾶς βασιτᾶ, «χαρὲς χαρὲς» φωνάζει.

ΣΑΡΡΑ

'Ὡφου καρδιᾶς ἀπόκτυποι, ὥστε νὰ μοῦ σιμῶσης·
καὶ τὶ-μήνυμα ἔρχεται ὁ δοῦλος νὰ μοῦ δώσει;

ΣΥΜΠΑΝ

Κερά, τὰ συγαρήγια μου, ἐπᾶναι τὸ παιδί σου,
ἐδῶ σιμά, ἡ ζήση σου κ' ἡ παρηγόρησή σου.
Οἱ πόνοι καὶ τὰ βάσανα, τὰ κλάηματα κ' ἡ πρῖκα,
ὅλο χαρὲς, ὅλο δροσὲς σήμερον-ἐγνηῆκα.
Τυχαίνει νὰ συμμαζωχοῦν φίλοι, δικοί, ὁμάδι
ν' ἀποδεχοῦν τὸν Ἰσαάκ, ποῦρχειτ' ἀπὸ τὸν ἄδη.
'Επὰ σιμά, ὁ Ἰσαάκ, ἐπὰ χαρὲς μεγάλες,
ἐπᾶν' τὸ κανακάρικο, κ' ἄνοιξε τὶς ἀγκάλες.

ΣΑΡΡΑ

'Ὡ, τί μαντάτο τῶφερές, ὃ τί μαντατοφόρος,
καὶ κάμπος ὅπου γίνηκε τὸ γρυνιασμένον* ὄρος,
δόξα ἔν ὑψίστοις τῷ θεῷ, καὶ ἐπὶ-γῆς εἰρήνη,
ὅπουδειςξ τοῦ Ἀβραάμ σπλάχνος κ' ἔλεημοσύνη·

ὄποῦ λυπήθης σήμερον κ' ἐμὲ τὰ γηρατιά μου,
καὶ ἔπαυες τοὺς πόνους μου, κ' ὕγιανες τὴν καρδιά μου.
Εὐσπλαγνε, πολυέλαιε, δοξάζω τ' ὄνομά σου,
ἐδῶ στὴ γῆ, στοὺς οὐρανοὺς ἄς γένη-τὸ θέλημά σου.
Δὲν ἤμπορῶ νὰ καρτερῶ, νὰ στέκο ν' ἀνημένω,
πᾶ ν' ἀπαντήσω τοῦ παιδιοῦ, ἢ ἅπ' τὸ νοῦ μου βγαίνω.
Ἐπᾶν ὁ κανακάρης μου, ὄφου-ἢ ψυχὴ μου βγαίνει,
καὶ ἢ καρδιά μου δὲν βαστᾷ τόσην χαρὰν ποῦ μπαίνει.
Κράτει μ' ἐπὰ στὰ χέρια σου, ὄποῦμ' ἀκουμπισμένη,
ἄφες με, καὶ ἀπὸ τῆ χαρὰ-γρικῶ-κ' ἢ ψυχὴ μου βγαίνει.

ΙΣΑΑΚ

Μάννα μ' ἐπᾶν τὸ τέκνον σου, ὅλο χαρὲς γεμάτο,
ἀνάστησέ το- ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς τὸν πάτο.
Δὲν μοῦ μιλεῖς; δὲν μοῦ γελᾷς; καὶ δὲν μὲ κανακίζεις;
δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ Ἰσαάκ, μῆτερ δὲν μὲ γνωρίζεις;
τὰ περασμένα ἐδιάβασαν* καὶ τὰ γραμμένα λυῶσαν,
ἐπάψασι τὰ κλάυματα, τὰ βίασαν* ἐτελειῶσαν.
Ἄς τὴ χαροῦμε σήμερον ἐτούτῃ τὴν ἡμέραν
καὶ ἀπὸ τὸν ἄδη ἔρχομαι, καὶ ζωντανὸν μ' ἐφέραν.

ΣΑΡΡΑ

Ἰέ μου ἄς σ' ἀγκαλιαστῶ, καὶ ἄς σὲ γλυκοφιλήσω,
τ' ἀφέντη ὄποῦ σὲ γλύτωσε-ἄς πᾶ-νὰ εὐχαριστήσω.

ΑΒΡΑΑΜ

Γυνή μου, τί-σοῦ ἔλεγα στὸν περασμένο θοῖνο,
κ' ἐσὺ μὲ κατεδίκαζες, κ' ἐβάραινες μου, κρίνω.
Ὅπ' ἔχει θάρρος στὸν-Θεὸ κ' ἐλπίζει στὸ ὄνομά του,
ἄς βλέπεται* νὰ μὴν ἐβγῆ ἀπὸ τὸ θέλημά του.
Ἄφησε τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ τὰ τόσα,
καὶ ἄμε νὰ δώσης φχαριστιὰ μέ τση καρδιᾶς τὴ γλῶσσα·
ἄς πᾶμε νὰ δεώμεσθεν, ταύτῃ τῇ νύκταν ὅλη,
καὶ τὸ ταχὺ νὰ κάμωμεν τὸ ἀνάστασης τὴν σκόλη,
ἄς προσκυνοῦμε τὸ Θεὸ μὲ φόβο καὶ τρομάρα,
μὲ νήστειες καὶ μὲ δέησες, κ' ἤλυωσεν ἢ κατάρρα.
Ποιὸς νοῦς, ποιὰ γνώση, ποιὰ πνοὴ ποτε-μπορεῖ-νὰ σώση,
ὡσάν τυχαίνει τοῦ Θεοῦ εὐχαριστιὰ νὰ δώση;
οὐδὲ καπνίσματα μποροῦν, οὐδὲ κεριά, οὐδὲ θρόνοι,

τὸν κόσμον ὅλο νὰ βάλωμε 'στὴν τράπεζαν δὲν σώνει·
Ὅτι τοῦ δώσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ νᾶν' ἀπὸ καρδιᾶς σου,
τὴν ὄρεξή σου συντηρᾷ, ὄχι τὸ χάρισμά σου.
Ἄς πᾶμεν τὸ ἀνδρόγυνο, τὸ τέκνο, καὶ οἱ ἄλλοι,
τ' ἀφέντη μας νὰ δώσωμεν εὐχαριστιὰ μεγάλη.
Εἰς τὴν χαρὰ τὴν εἶδαμε τὴν σήμερον ἡμέρα,
δόξα σοι, πάντα-δόξα σοι, ὦ πλάστη καὶ πατέρα·
ὁ κύριος τῶν οὐρανῶν τιμὴ καὶ δόξα νᾶχει,
δοποῦ ποτὲ μὲ δοῦλόν του δὲν θὲ νὰ κάμει μάχη.
Δόξα καὶ προσκυνήματα, κὶ ἀγγέλων ὕμνοδία,
νᾶναι σὲ σένα τὸ θεό, κὶ ἁγίων εὐλογία,
σὲ σένα τὸν ἀπρόσιτον πατέρα καὶ θεό μου,
τὸν ποιητὴ καὶ πλάστη μου κὶ ἄξιον παντοουργόν μου.
Ἐσένα θέλομεν ὕμνεῖ καὶ θέλομεν λογιᾶζει,
κ' εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας σου, σὲ, θέλομε δοξᾶζει.

Ἄγνωστος ποιητοῦ

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΓΕΛΙΟ

Εισαγωγή : Είς τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ, μὲ τίς εἰκόνας ποὺ παρουσιάζει, νὰ δείξῃ, πῶς ὁ πόλεμος εἶναι μία νόθος καὶ πλανερῆ ἰδέα. Ἐπιδιώκονται διὰ τοῦ πολέμου ἰδανικά, ἐπέρχονται δι' αὐτοῦ καταστροφαὶ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μία εἰρωνεία, ἕνα κόκκινο γέλιο.

(Ἀπόσπασμα)

..... Περιμένομε ἀπὸ σᾶς, τὴν ἀνανέωση τῆς ζωῆς, ἐφώναξε ἕνας ρήτωρ, ἀνεβασμένος σὲ μιὰ πέτρα κουνῶντας τὰ χέρια γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἰσορροπία καὶ σείοντας μιὰ σημαία, ποὺ μέσα στὶς πτυχές της, ἐδιάβαζες μὲ μεγάλα γράμματα : «Κάτω ὁ πόλεμος».

— Ἐσεῖς οἱ νέοι, ποὺ ἡ ζωὴ σας ὅλη ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον, φυλαχθῆτε, φυλάξτε τις ἐρχόμενες γενεές ἀπὸ τὴν φρίκη αὐτή, ἀπὸ αὐτὴ τὴν τρέλλα. Τὸ σῶμα λιγοθυμᾷ, τὸ αἷμα πλημμυρίζει τὰ μάτια. Ὁ οὐρανὸς χύνεται πάνω στὰ κεφάλια μας, ἡ γῆ ἀνοίγει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας. Ἄγαθοὶ ἄνθρωποι

Τὸ πλῆθος ἐβούλιζε αἰνιγματικά, καὶ τὴ φωνὴ τοῦ ρήτορος τὴν ἔπνιγε κάποτε ὁ παλλόμενος αὐτὸς καὶ ἀπειλητικὸς θόρυβος.

— Ναί, εἶμαι τρελλός, μὰ λέω τὴν ἀλήθεια. Ὁ πατέρας μου καὶ ὁ ἀδελφός μου σαπίζουν ἐκεῖ πέρα, σὰν ψοφίμια. Ἀνάψτε φωτιές, σκάψτε λάκκους καὶ καταστρέψτε· χώσατε μέσα ὅπλα. Γκρεμίστε τοὺς στρατῶνες καὶ βγάλτε ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τίς λαμπρὲς φορεσιὲς τῆς τρέλλας, βγάλτε τες. Τὰ σώματα λυγοθυμοῦν Οἱ ἄνδρες πεθαίνουν

Κάποιος πολὺ ψηλὸς τὸν χτύπησε καὶ τὸν ἔρριξε χάμω· ἡ σημαία σηκώθηκε ἀκόμη μιὰ φορὰ καὶ ξανάπεσε. Δὲν πρόφθασα νὰ ἰδῶ καλὰ τὸ πρόσωπο ἐκείνου, ποὺ τὸν χτύπησε, γιὰτὶ ἀμέσως ἔγινε χαλασμός. Ὅλα κινήθηκαν, οὐρλιαξαν· πέτρες καὶ κούστουρα πετοῦσαν στὸν ἀέρα γροθιές, ἔτοιμες νὰ πέσουν πάνω στὰ κεφάλια. Ὅμοιο μὲ κῦμα ζωντανὸ, ποὺ μούγγριζε, τὸ πλῆθος μὲ

σήκωσε μ' ἔσυρε πάνω σ' ἕνα φράχτη, πλάγια, ἔπειτα μὲ ξανα-
τράβηξε πίσω καὶ τέλος μὲ τσάκισε πάνω σ' ἕνα σωρὸ ἀπὸ ξύλα,
ποῦ ἦταν γερομένα κ' ἔτοιμα νὰ πέσουν. Ἐνας σκληρὸς καὶ
ξηρὸς κρότος ἀκούσθηκε πάνω στὰ ξύλα, ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμή
ἔγινε ἡσυχία καὶ πάλι ἕνα ἀτέλειωτο οὐρλιασμα ἔξωφρενικό,
τρομερὸ μέσα στὴ φυσική του ὀρμὴ ἀντήχησε, ἔπειτα πάλι ἕνα
τρίξιμο ξερὸ καὶ δυνατό. Κάποιος ἔπεσε κοντά μου καὶ ἀπὸ τὴν
κόκκινη τρύπα, ποῦ ἦταν στὴ θέση τοῦ ματιοῦ, πετάχθηκε τὸ
αἷμα. Ἐνα βαρὸν ξύλο, ποῦ στριφογύριζε στὸν ἀέρα, μὲ χτύπησε
κ' ἔπεσα, καὶ σύρθηκα χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ, μέσα στὰ πόδια ποῦ
μὲ τσαλοπατοῦσαν, καὶ βρέθηκα στ' ἀνοιχτά. Ἐπειτα, πέρασα
φράχτες, μάτωσαν τὰ νύχια μου σκαρφαλώνοντας πάνω σὲ σωροὺς
ἀπὸ ξύλα καὶ μιὰ φορὰ κατρακύλησαν καὶ μὲ παρέσυραν μαζί
τους. Μόλις μπόρεσα νὰ βγῶ ἀπὸ ἕνα μαῦρο κομμάτι γῆς περι-
φραγμένο· πίσω μου ὅλα στριφογύριζαν, οὐρλιαζαν, μούγγριζαν,
ἔτριζαν. Ἀκούσθηκε ὁ ἦχος τῆς καμπάνας καὶ κάτι σωριάστηκε,
σὰν νὰ ἔπεφτε κανένα σπίτι μὲ πέντε πατώματα. Νόμιζες, πὼς
εἶχε σταματήση στὸ δρόμο της ἡ νύχτα καὶ τὰ οὐρλιασματα, καὶ
οἱ τουφεκιές, λὲς κ' ἦταν χρωματισμένα κόκκινα, κ' ἔδιωχναν τὸ
σκοτάδι. Ὅταν πήδηξα τὸν τελευταῖο φράχτη, βρέθηκα σ' ἕνα
μικρὸ δρόμο στενό, ἀκανόνιστο, ὅμοιο μὲ διάδρομο· ἀνάμεσα
στοὺς δυὸ γεροὺς τοίχους του, ἄρχισα νὰ τρέχω. Ἐτρεξα πολλὴν
ῶρα, μὰ ὁ δρόμος ἦταν ἀδιέξοδος, κλεισμένος μὲ πασάλους καὶ
πέρα μαύριζαν πάλι σωροὶ ἀπὸ ξύλα. Σκαρφάλωσα πάλι τοὺς
ὄγκους αὐτοὺς τοὺς κινητοὺς, τοὺς ταλαντευομένους, ἔπεσα σὲ
πηγάδια, ὅπου ἦταν τέλεια ἡσυχία, ὅπου ἐνοιωθᾶ τὴ μυρουδιά
τοῦ ὑγροῦ ξύλου καὶ ξανάβγαινα χωρὶς νὰ τολμήσω νὰ κοιτάξω
πίσω μου! Ἐξερᾶ τί γινότανε ἐκεῖ πέρα· τὸ μάντευα ἀπὸ τὸ
κοκκινωπὸ χρῶμα, ποῦ μόλις τὸ διέκρινες πάνω στοὺς πασά-
λους καὶ ποῦ τοὺς ἔκανε ὅμοιους μὲ δράκοντας σκοτωμένους. Τὸ
αἷμα δὲν ἔτρεχε πιά ἀπὸ τὸ σχισμένο πρόσωπο, ποῦ ἦταν κοκ-
καλιασμένο καὶ εἶχε γίνει σὰν μάσκα γύψινη· ὁ πόνος ἦταν ἀνε-
παίσθητος. Μοῦ φαίνεται, πὼς εἶχα λιγοθυμήσει σὲ μιὰ ἀπὸ
τὶς μαῦρες αὐτὲς τρύπες, ποῦ εἶχα πέσει, μὰ δὲν εἶμαι καὶ βέ-
βαιος, γιατί ὀλοένα βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ τρέχη.

Ἐπειτα, γιὰ πολλὴν ῶρα, γύριζα πότε δεξιὰ, πότε ἀριστερὰ
σὲ ἔρημους, ἄγνωστους δρόμους, ποῦ ἦταν χωρὶς φανάρια, ἀνά-
μεσα σὲ σπίτια μαῦρα, σὰν νεκρωμένα, καὶ δὲν μποροῦσα νὰ βγῶ

Ἄρσ. Ταμπσκοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 8

ἀπὸ τὸν βουβὸ αὐτὸν δαίδαλο. Ἐπρεπε νὰ σταματῶ, νὰ κοιτάζω γύρω, μὰ δὲν ἦταν δυνατὸν· μὲ παρακολουθοῦσε ὁ μακρυνὸς κρότος καὶ τὸ οὐρλιασμα, ποὺ ὀλοένα πλησίαζαν. Κάποτε, στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου, τὰ ἔβλεπα κατὰ πρόσωπο, κόκκινα μέσα σὲ στρόβιλον ἀπὸ καπνὸ πορφυρὸ, φιδωτὸ, καὶ τότε γύριζα πίσω τρέχοντας, ὡς ποὺ νὰ βρεθοῦν πάλι πίσω μου. Σὲ μιὰ γωνιά, εἶδα ἓναν ὄμιλον ἀπὸ τρελλούς, ποὺ ἔφευγαν ὅταν πλησίασα, βιαστικὰ ἔκλειναν κάποιο μαγαζί. Εἶδα ἀπὸ τὴν πλατεῖα χαραμάδα ἓνα κομμάτι τοῦ γραφείου, ἓνα βαρέλι καὶ ἔπειτα ὅλα τὰ σκέπασε ἓνας ἦσκιος σιωπηλός, φοβισμένος. Λίγα βήματα παρέκει, εἶδα ἓναν ἄνθρωπο, ποὺ ἔτρεχε πρὸς ἐμένα· μέσα στὸ σκοτάδι, λίγο ἔλειψε νὰ πέσωμε ὁ ἓνας πάνω στὸν ἄλλον καὶ σταματήσαμε, ὁποῦ δυὸ βήματα μᾶς χώριζαν. Δὲν ξέρω ποῖος ἦταν, εἶδα μονάχι μιὰ σκοτεινὴ σιλουέτα.

— Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; ρώτησα.

— Ἀπὸ ἑκεῖ πέρα.

— Ποῦ τρέχεις;

— Σπίτι μου.

— Ἄ! σπίτι σου;

Ἐσώπασε κ' ἔξαφνα ὥρμησε κατ' ἐπάνω μου, προσπαθῶντας νὰ μὲ ρίξει καταγῆς, καὶ τὰ κρῦα δάχτυλά του ἔψαχναν ἀπληστα νὰ βροῦν τὸν λαμό μου, μὰ μπερδεύοντανε μεσ' τὰ οὐῖχα μου. Τοῦ δάγκασα τὸ χέρι, τοῦ ἔφαγα κ' ἄρχισα νὰ τρέχω· μὲ κυνήγησε πολλὴν ὥρα στοὺς ἔρημους δρόμους, χτυπώντας τὰ τακούνια του πάνω στὸ δρόμο. Ἐπειτα ἔμεινε πίσω· βέβαια θὰ τὸν πονοῦσε τὸ δαγκωμένο του δάχτυλο.

Δὲν ἤξεύρω πῶς, βρέθηκα στὸ δικό μου τὸ δρόμο. Οὐτ' ἐδῶ δὲν ἦταν φανάρια, καὶ τὰ σπίτια στεκόντανε χωρὶς φῶς, σὰν νεκρωμένα· θὰ τὸν περνοῦσα κ' αὐτὸν ἂν δὲν ἐσῆκονα τυχαίως τὰ μάτια νὰ ἰδῶ τὸ σπίτι μου. Μὰ ἐδίστασα· τὸ σπίτι, ὁποῦ εἶχα ζήσει τόσα χρόνια, μοῦ φάνηξε ἕξνο στὸν νεκρὸν αὐτὸν δρόμο, ποὺ ἀντηχοῦσε θλιβερὰ καὶ παράξενα τὴν ἀναπνοή μου. Ἐπειτα μ' ἔπιασε ἓνας τρελλὸς φόβος, μὴ τυχὸν καὶ εἶχα χάσει τὸ κλειδί τῆ στιγμῆ ποὺ ἔπεσα, καὶ μὲ δυσκολία τὸ βρῆκα, μολονότι ἦταν ἐκεῖ, στὴν ἐξωτερικὴ τσέπη τοῦ ἐπανωφοριοῦ μου. Καὶ ὅταν ἔτριξε ἢ κλειδωνιά, ἀντήχησε τόσο καθαρὰ καὶ τόσο παράδοξα, σὰν ν' ἀνοιγαν οἱ θύρες ὅλων τῶν νεκρῶν σπιτιῶν τῆς γειτονιάς.

... Στὴν ἀρχή, κρύφθηκα στὸ ὑπόγειο, μὰ γλήγορα μ' ἔπιασε

«Ο Πόλεμος», υπό Α. Μπαϊλιν.

ὁ φόβος καὶ ἡ στενοχώρια· εἶδα κάτι νὰ γυάλιξη στὸ σκοτάδι, κ' ἔτρεξα στὶς κάμαρες. Ψάχνοντας, ἔκλεισα στὰ σκοτεινά, ὅλες τὶς θύρες· σκέφθηκα μιὰ στιγμή νὰ τὶς μαπαρώσω μὲ ἐπιπλα, μὰ ὁ κρότος τῶν ἐπιπλῶν, ἦταν πολὺ δυνατὸς στὶς ἀδειανὲς κάμαρες καὶ μὲ τρώμαξε.

— Θὰ περιμένω ἔτσι τὸ θάνατο.

Στὸ νιπτήρα ἦταν ἀκόμα χλιαρὸ νερὸ καὶ πλύθηκα στὰ σκοτεινά, σκούπισα τὸ πρόσωπο μ' ἓνα σεντόνι. Στὸ μέρος, ποὺ ἦταν πληγωμένο, πονοῦσα σὰν νὰ μὲ τρυποῦσαν μὲ βελόνες καὶ θέλησα νὰ κοιτάξω στὸν καθρέφτη. Ἄναψα ἓνα σπῆρτο καὶ στὸ ἀνήσυχο καὶ ἀδύνατο φῶς του, κάτι μὲ κοίταξε στὸ σκοτάδι, κάτι τόσο ἄσχημο, τόσο φοβερό, ποὺ πέταξα ἀμέσως τὸ σπῆρτο καταγῆς.

Μοῦ φάνηκε, πὼς ἡ μύτη μου ἦταν σπασμένη.

— Τώρα πὰ μοῦ εἶναι ἀδιάφορο, σκέφθηκα. Καὶ ἤμουν χαρούμενος. Μὲ ἀλλόκοτους μορφασμούς, σὰν νὰ ἐπαίξα στὸν θέατρο τὸν κλέφτη, προχώρησα πρὸς τὸ μπουφέ, καὶ ζητοῦσα ἀπομεινάρια τοῦ τραπεζιοῦ. Καταλάβαινα πολὺ καλά, πόσο ἀλλόκοτοι ἦταν οἱ μορφασμοὶ αὐτοί, μὰ ἔνοιωθα κάποια εὐχαρίστηση. Καὶ ἔφαγα κάνοντας τοὺς ἴδιους μορφασμούς, προσποιούμενος πὼς πεινῶ.

Μὰ ἡ ἡσυχία καὶ τὸ σκοτάδι μὲ τρώμαξαν· ἀνοιξα ἓνα παραθυρόφυλλο πρὸς τὴν αὐλὴ καὶ ἀκροάστηκα. Στὴν ἀρχή, γιατί εἶχε παύσει τέλεια ἡ κίνηση τῶν ἀμαξιῶν, μοῦ φάνηκε, πὼς ἦταν τέλεια ἡσυχία. Δὲν ἄκουες τουφεκιές. Ξεχώρισα ὅμως μακρυνὲς καὶ πιγυμένες φωνές, κραυγές, ἓνα τριξίμο, σὰν κάτι νὰ ἔπεφτε, γέλια. Καὶ ὀλοένα δυνάμωναν. Ἐκοίταξα τὸν οὐρανὸ, ἦταν ματωμένος καὶ ἔφευγε γλήγορος. Καὶ ὁ σταῦλος ὁ ἀντικρυνός, καὶ ὁ δρόμος, καὶ τὸ σπιτάκι τῶν σκυλιῶν, εἶχαν τὸ ἴδιο κόκκινο χρῶμα. Σιγὰ ἐφώναζα τὸ σκύλο ἀπὸ τὸ παράθυρο.

— Ποσειδῶν.

Τίποτε δὲν ἐσάλεψε στὸ σπιτάκι, καὶ ὅμως στὸ πλάι ἔβλεπα, στὸ κόκκινο φῶς, τὴν ἄλυσίδα. Οἱ μακρυνὲς φωνές καὶ ὁ ξηρὸς κρότος ἀπὸ κάτι ποὺ ἔπεφτε, μεγάλωναν, κ' ἔκλεισα τὸ παράθυρο.

— Ἐρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ συλλογίσθηκα καὶ θέλησα νὰ κρυφτῶ. Δοκίμασα στὸ τζάκι, ἀνοιξα τὶς ντουλάπες, μὰ τίποτε δὲν μοῦ ἄρεσε. Γύρισα ὅλες τὶς κάμαρες, ἐκτὸς τοῦ γραφείου, ποὺ δὲν ἤθελα νὰ πῶ· ἤξερα πὼς ἦταν ἐκεῖνος, στὴν πολυθρόνα του,

μπροστά στο τραπέζι του, γεμάτο από βιβλία, και αυτό με πείραζε.

Σιγά-σιγά ένωωσα, πώς δέν ήμουν μόνος· γύρω μου στο σκοτάδι πηγαينوήρχοντο άνθρωποι σιωπηλοί. Σχεδόν με άγγιζαν στο πέραςμά τους και μιá φορά αισθάνθηκα στο σβέρο μου μιá παγωμένη άναπνοή.

— Ποιός είναι ; ρώτησα σιγά, μá κανείς δέν άποκρίθηκε.

Και σάν θέλησα πάλι νά περπατήσω, μ' άκολουθοῦσαν σιωπηλοί και τρομεροί. Ήξερα, πώς ήταν τής φαντασίας μου, γιατί ήμουν άρρωστος και ξανάρχιζε βέβαια ό πυρετός, μá δέν μπόρεσα νά νικήσω τήν τρομάρα μου, και όλο τó κορμί μου έτρεμε, όπως στην άψη του πυρετού. Άγγιξα τó κεφάλι μου, κ' έκαιε.

— Καλύτερα έκει, συλλογίσθηκα. Όπωσδήποτε δέν είναι ξένος.

Ήταν καθισμένος στην πολυθρόνα του, μπροστά στο τραπέζι, γεμάτο βιβλία και δέν έφυγε, όπως τήν άλλη φορά, μá έμεινε. Άνάμεσα από τις κατεβασμένες κουρτίνες χυότανε μέσα στην κάμαρα μιá κόκκινη λάμψη, μá τίποτε δέν έφώτιζε· μόλις μποροῦσες νά τήν διακρίνης. Κάθησα παράμερα στον καναπέ και περίμενα. Ήταν ήσυχία στο δωμάτιο, και από 'κει κάτω έφτανε ένας θόρυβος όμοιόμορφος, ό βουβός θόρυβος ένός πράγματος πού πέφτει, κραυγές μοναχικές. Και πλησιάζουν. Και ή κόκκινη λάμψη γίνηκε πιό δυνατή, και είδα στην πολυθρόνα τó πλάι ένός μαύρου σιδερένιου, πού ήταν πλαισιωμένος με κόκκινο.

— Άδελφέ, είπα.

Μá εκείνος σιωποῦσε, ακίνητος και μαῦρος σάν άγαλμα. Ένα σανίδι έτριξε στην πλαϊνή κάμαρα και έγινε μιá παράξενη ήσυχία, όπως σε μέρος, όπου είναι πολλοί πεθαμένοι. Όλοι οί κρότοι τελείωσαν, και ή κόκκινη λάμψη, κ' αυτή πήρε μιάν άπόχρωση άόριστη θανάτου και ήρεμίας, έγινε ακίνητη, λίγο θαμνή. Νόμισα πώς ή ήσυχία αυτή έβγαινε από τόν αδελφό μου και του τó είπα.

— Όχι, δέν είναι από μένα, άπάντησε. Κοίταξε άπ' τó παράθυρο.

Τράβηξα τις κουρτίνες και τινάχθηκα πίσω.

— Αυτό ήταν ! είπα.

— Κάλεσε τή γυναίκα μου, δέν έχει ιδεί άκόμα τέτοιο πράμα, διέταξε ό αδελφός μου.

Ἐκεῖνη ἦταν στὴν τροπεζαρία κ' ἔρραβε. Ἄμα εἶδε τὸ πρόσωπό μου, σηκώθηκε ὑποταχτικά, ἔμπηξε τὴ βελόνα στὸ ράψιμο καὶ μ' ἀκολούθησε. Τράβηξα τὶς κουρίνες σ' ὅλα τὰ παράθυρα καὶ ἡ κόκκινη λάμψη χύθηκε ἐλεύθερα, χωρὶς ὅμως νὰ φωτίσῃ περισσότερο τὸ δωμάτιο. Ἀπόμεινε πάλι σκοτεινὸ, καὶ μόνον τὰ παράθυρα ξεχώριζαν, πελώρια φωτεινὰ τετράγωνα.

Πλησιάσαμε στὸ παράθυρο. Πάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο, πάνω ἀπὸ τὴ στέγη ἄρχιζε ἓνας οὐρανὸς κόκκινος κ' αὐτὸς σὰν φωτιά, χωρὶς σύννεφα, χωρὶς ἄστρα, χωρὶς ἥλιο, καὶ μίαιραινε πέρα στὸν ὀρίζοντα. Καὶ κάτω ἀπλώνονταν ἓνας κάμπος, ἴδιος κ' αὐτὸς, κόκκινος σὰν φωτιά, γεμάτος ἀπὸ πτώματα. Ὅλα τὰ πτώματα ἦταν γυμνά, τὰ πόδια γυρισμένα πρὸς ἐμᾶς, κ' ἔτσι ἐβλέπαμε μονάχα τὰ χορτάρια καὶ τὰ μυτερὰ κεφάλια. Καὶ ὅλα ἦταν ἤρεμα—βέβαια ὅλοι ἦταν πεθαμένοι—καὶ στὸν ἀπέραντο κάμπο δὲν εἶχαν ξεχάσει πληγωμένους.

—Ὀλοένα πληθαίνουν, εἶπε ὁ ἀδελφός μου. Στεκόταν ἐπίσης κοντὰ στὸ παράθυρο, καθὼς καὶ ὅλοι, ἡ μητέρα μου, ἡ ἀδελφή μου, ὅλοι ὅσοι κατοικοῦσαν στὸ σπίτι αὐτό. Δὲν ἔβλεπα τὰ πρόσωπά τους, τοὺς γνώριζα ἀπ' τὴ φωνή.

—Εἶναι τῆς φαντασίας μας.

—Ὅχι, εἶναι ἀληθινά. Κοίταξε.

Κι' ἀλήθεια, τὰ πτώματα εἶχαν πληθύνει. Προσέξαμε καλὰ καὶ βρήκαμε τὴν αἰτία' στὸ πλάϊ κάθε νεκροῦ, ὅπου ἦταν θέση ἀδειανή, ἔβλεπε ἓνα πῶμα, σὰ νὰ τὸ πετοῦσεν ἡ γῆ. Κ' ἔτσι, ὅλα τὰ κενὰ βρέθηκαν γεμάτα καὶ ἡ γῆ φάνηκε πῶ φωτεινὴ, τὰ σώματα, ἑλαφρὰ τριανταφυλλιά ἐσχημάτιζαν τὶς γραμμές, καὶ τὰ χορτάρια ἐσχημάτιζαν τὰ πόδια, γυρισμένα πρὸς ἐμᾶς. Καὶ μιὰ ἀπὸ τὴ κόκκινη λάμψη ἐπλημμύρισε τὴν κάμαρα.

—Κοιτάξτε, δὲν—υπάρχει πᾶς θέση.

Ἡ μητέρα ἀποκρίθη :

—Ἐνας εἶναι κίολας ἐδῶ.

Κοιτάξαμε πίσω μας' καταγῆς ἦταν ξαπλωμένο ἓνα σῶμα ἑλαφρὰ τριανταφυλλί, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ ὀπίσω. Καὶ ἀμέσως ἄλλο, κ' ἔπειτα ἄλλο, φάνηκαν στὸ πλάϊ. Καὶ ἡ γῆ τὰ πετοῦσε τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ἔτσι γραμμὲς κανονικὲς ἀπὸ σῶμα τατριανταφυλλιά γέμισαν τὸ δωμάτιο.

Μέσα στὴν κάμαρα εἶναι παιδιά, εἶπε ἡ ὑπηρετρία.

—Τὰ εἶδα.

— Πᾶμε νὰ φύγωμε, εἶπε ἡ ἀδελφὴ μου.

— Δὲν ἔχει θέση νὰ περάσωμε ἀπάντησε ὁ ἀδελφός. Κοιτάξτε.

Ἀλήθεια, μᾶς ἄγγιζαν τώρα τὰ γυμνά τους πόδια, ποὺ ἦταν ξαπλωμένα, πυκνά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Μὰ ἔξαφνα κινήθηκαν ξαφνιασμένα, καὶ σηκώθηκαν σὲ γραμμὴ κανονικὴ, καινούριοι νεκροὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τὰ ἔσταιναν ὄρθιά.

— Θὰ μᾶς πνίξουν ! εἶπα. Ἀδύνατον. Κοίταξε, τί εἶναι ἐκεῖ!

....Μπροστὰ στὸ παράθυρο, μέσα στὴν κόκκινη ἀκίνητη λάμψη, ὄρθθ' τὸ κόκκινο Γέλιο ζωντανό.

(Μετάφρ. Κ. Μιχαηλίδη)

Δ. Ἀντρέιεφ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Η ΠΑΤΡΙΔΑ

Στὴ Ρούμελ' εἶν' ἡ λεβεντιά
καὶ στὸ Μωριά εἶν' ἡ γνώση.

— Μωρ' ἐσύ 'σαι, Πέτρο;

— Γιωργάκη ἐσύ;

Καὶ μετ' τὸ σπινθηροβόλημα τῶν ματιῶν, ποὺ ἔδειχνε τὴν ἐλπίδα τῆς ψυχῆς, μετ' τὴν ἀποφασιστικὴν ῥοπή, ποὺ φανέρωνε τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν νεύρων, μετ' τὸ τρεμούλιασμα τῆς φωνῆς, ποὺ προόδιε τῆς σάρκας τὴ συγκίνηση, ἀνοιξαν τὰ χέρια καὶ εὐχέτηκαν στὴν ἀγκαλιὰ ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸν τόσο λαὸ ποὺ περνοδιάβαιν' ἔξω στὸ λιθοστρωμένο δρόμο τῆς Σπηλιάς, τοὺς Ἑβραίους, ποὺ ξυπόλητοι κουβαλοῦσαν τ' ἀσιὰ ἀπὸ τὸ Τεῖωνεῖο, τοῦ ψωμῆ, καὶ τοῦ μανάβη, καὶ τοῦ κουρέα, ποὺ ἔκραζαν μετ' ἔμφωνητὰ τοὺς πελάτες, τοῦ σαράφη, ποὺ μπροστὰ στὸ τραπέζι του, ἔπαιζε τὰ τάλλαρα, βασανίζοντας μετ' ἡχο καὶ τὴ λαμπρότη τους τὸν ἀντικρυνὸ μπαλωματῆ, κανεῖς, οὔτε πρόσεξε, οὔτε ἦταν ἱκανὸς νὰ αἰσθανθῇ τὴ λαχτάρα ποῦ, εἶχαν στὸ ἀγκάλιασμα τους οἱ δυὸ ἐκεῖνοι φίλοι.

Ἐδῶ καὶ πέντε λεφτά πρὶν ὁ ἕνας δὲν ἐγνώριζε τὸν ἄλλον. Ὁ Γιωργάκης Λαμπρόπουλος καθότανε ἀνάμεσα στὶς προματίες του, στὰ σαρώματα καὶ τὰ σκοινιά, τὶς στίβες τῶν κεφαλοτυριῶν καὶ τοὺς σωροὺς τῶν γυαλικῶν, τοὺς ὄμους στηρίζοντας στὴν κάσσα του, τὸ κεφάλι μισογυρμένο, τὰ μάτια μισοκλεισμένα, κάτω ἀπὸ τὴν πλέχτρα τῶν σκόρδων καὶ τοῦ κεράτου, σὰν πολεμιστῆς ἀνάμεσα στὶς δάφνες τῆς νίκης του, κάτω ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του σημαία. Καθὼς ὁμως ἐπάτησε στὸ κατώφλι ὁ Πετρολέτσος ψηλός, λεβεντόκορμος, ξεσκλιάρης*, μὰ μεγαλόπρεπος, ζητώντας ἕνα ὄβολο τυρὶ νὰ κολατσίση, σὰν νὰ πλάκωσε ὁ ἥσκιος του τὸν μπακάλη, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ ἡ φωνὴ συγκλόνισε γιὰ μιᾶς τ' ἀποκαρωμένα νεῦρα του. Σὰν ἀστραπὴ ἐπέρασε στὸ νοῦ του ἡ ὑποψία, πὼς κάπου τ' ἀπάντησε τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο, κάπου τὴν ἄκουσ' ἐκείνη τὴ φωνή, πὼς τ' ἀγάπησε ἄλλοτ' ἐκεῖνο τὸ κορμί. Ἡ φαντασία του ἄρχισε νὰ πλέκη τὴν κλωνία τῆς φωτεινῆς στὰ περασμένα, παντοῦ ψηλαφώντας καὶ πασπατεύοντας, στὰ κλώσματα καὶ τὰ παραστρατίσματα τῆς ἑβδομηγυρτίας ζωῆς του. Νεκροὺς ἐξέθαψε ἀπὸ τὰ μνήματα, ξανάνοιξε γερόντους, ἔσυρε σὲ λύπες καὶ σὲ χαρῆς, σὲ φιλίες καὶ σ' ἐχθριότητες, σὲ γάμους καὶ σὲ νεκροπομπές· μὰ δὲν κατώρθησε ἄλλο, παρὰ νὰ ζαλιστῆ καὶ νὰ πονέσῃ γιὰ τὰ χρόνια, ποὺ ἔφυγαν, γιὰ τὰ παθήματα ποὺ τὸν ἤθραν. Ἄξαφνα ἐπέταξε μπροστά του ξανθομούστακος καὶ γαλιανομάτης παλληκαρῶς, ὁ Πετρολέτσος, ὁ φίλος του, ὁ ἀδερφός του. Καὶ τώρα, ἀνάμεσα στὸ μαγαζί, οἱ δυὸ φίλοι, ψαρομάλλιδες σαρακοφαγωμένοι, σφιχταγκυλιάζονται καὶ συχοφιλιῶνται μὲ τὰ δάκρυα βροχὴ στὰ μάτια.

— Μωρ' ἐσύ 'σαι Πέτρο;

— Γιωργάκη ἐσύ;

Τέλος χωριστήκανε καὶ ὁ ἕνας ἐκοίταζε τὸν ἄλλο μὲ περιέργεια. Μεγάλῃ ἀπορίᾳ ζωγραφίστηκε στὰ πρόσωπά τους, σὰν νὰ μὴν ἤμποροῦσαν νὰ καταλάβουν, πὼς ἔγινε κι' ἀπὸ τὰ σπαρταριστὰ νιάτα, γκρεμιστήκαν γιὰ μιᾶς σι' ἄχαρα γεράματα.

— Καημένε γεράσαμε! εἶπε ἀγοκουνώντας τὸ κεφάλι ὁ Λαμπρόπουλος.

— Γεράσαμε κι' ἀλλάξαμε! ἐπρόσθεσε ὁ Πετρολέτσος πικραμένος· σωστός Κορφιάτης μοῦ φαίνεται.

Καὶ σφουγγίζοντας μὲ τὸ μανικοπουκάμισο τὰ δάκρυά του ἐκοίταζε καὶ ξανακοίταζε τὸ φίλο του, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτω ἀπὸ

τὸ βαρὺ ἐκεῖνο σῶμα, τὸ στρογγυλὸ κεφάλι, τὰ κρεμαστὰ φρεσκοξουρισμένα μάγουλα, τὸν παχὺ λαιμό, τὸ λεφτοκαμωμένο παλιό του σύντροφο, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτω ἀπὸ τὴν ὑγρὴ καὶ σουρτὴ μιλιὰ τοὺς στρογγυλοὺς μωραϊτικους ἤχους, σὰν νὰ ζητοῦσε τὸν ἀλαφρὸ ἀέρα τοῦ κορμιοῦ καὶ τῶν ματιῶν τὸ σπιθοβόλημα καὶ τὸ διαβολικὸ γοργοπαίξιμο τοῦ προσώπου, κάτω ἀπὸ τὴ νυσταγμένη ἔκφραση ἑνὸς Κορφιάτη νοικοκύρη.

—Μωρ' ἐσὺ 'σ' ὁ Γιῶργος, ποῦ τ'άβαλες μ' ὄλους τους κοντοστάμπελους* στὴν Ὁβριακή*! ἔφώναξε δυσκολόπιστος.

Ἦρθε στὸ νοῦ τοῦ ἄξαφνα ἢ πρώτη φορά, ποῦ γνωριστήκανε μέσα στὴν Ὁβριακή, στὸ φοβερὸν καυγᾶ. Ὁ Πετρολέτσος ἀπὸ μικρὸς στὸ νησί, ὅταν ὁ πατέρας του ἐπέρασε συφάμελος ἀπὸ τ' Ἀργυρόκαστρο, φεύγοντας τὴ λύσσα τοῦ Ἀληπασᾶ, ὁ Λαμπρόπουλος φευγάτος ἀπ' τὸν Κάμπο τῆς Γαστούνης* γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς μαχαιράδες τοῦ δημογέροντα, ἦταν ἀδύνατο νὰ γνωριστοῦν στὸν ξένον τόπο, ποῦ τὸν ἔσφιγγε κ' ἐκεῖνον τοῦ Σουλτὰν Θωμᾶ ἢ ἀλύγιστη παλάμη· ὅμως ὅσα φέρν' ἢ ὥρα δὲν τὰ φέρν' ὁ χρόνος ὅλος. Ὁ Μωραϊτῆς στὸν καυγᾶ ἐκεῖνον ἔδειξε φοβερὴ παλληκαριά. Ξαρμάτωτος, μ' ἓνα πόδι σκαμνιοῦ στὸ χέρι, ἐρρίχτηκε στὴν ἀρματωμένη ἐξουσία, ἄνοιξε κεφάλια, ἐτσάκισε κόκκαλα καὶ τέλος σκρόπισεν ὄλους.

Ὁ Ρουμελιώτης ἀπὸ φυσικὸ του σεβασμὸ στὴν παλληκαριά, ἔκρυψε τὸ Μωραϊτῆ στὸ μεγάζι του, χωρὶς νὰ συλλογιστῇ, πῶς ἂν τὸν εὔρισκαν, θὰ στέλνανε κ' ἐκεῖνον στὰ Φορτιά*. Κατ'ὄρθωσαν ὅμως νὰ μὴν ἀνακαλυφτοῦν κ' ἔμειναν αἱματοκυλισμένοι οἱ κοντοστάμπελοι καὶ φίλοι ἀχώριστοι οἱ δυὸ νέοι. Μὰ τώρα πῶς ἤμποροῦσε νὰ πιστέψῃ ὁ Πετρολέτσος, ὅτι τὸ πιθάρι, ποῦ κάθεται μπροστά του, εἶν' ἐκεῖνος ὁ παλληκαρᾶς; Καὶ πάντα ἴδιος, ὅπως στὰ νιάτα καὶ στὰ γεράματα, εἶν' ἔτοιμος νὰ σωριάσῃ θαυμαστικά γιὰ τὸ ἀνδραγάθημα ἐκεῖνο. Ἡ παλληκαριά, ὅσα χρόνια κ' ἂν περάσουν, δὲν παλιώνει! Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος τοῦ ἔκοψε τὴ φόρα.

—Ἄς τα τώρα, περάσανε, εἶπε δυσαρεστημένος, παλαβομάρες παιδιάτικες, ὄλο παλαβομάρες!... Καὶ σὺ πῶς βρίζεσαι; τί γίνεσαι;

—Ἄ! εἶπε μὲ ἀδιαφορία μεγάλη· βουκόλος γυρίζω. Ἄμ' ἐσύ;

—Ἐχω τάλλαρα....

— Μωρὲ τί λές! ἀλήθεια; ἐφώναξε ὁ Πετρολέτσος μὲ χαρὰ.
Μπράβο! Μὰ πῶς μωρ' ἀδελφέ, πῶς;

— Πῶς; μ' ἀγῶνες καὶ κόπους... Γιὰ φαντάσου πόσα χρόνια
εἶναι, πού χωρίσαμε!...

— Θυμᾶμαι κ' ἐγώ!... Σὰν ἔφυγα γιὰ τὸν πόλεμο, ἐσύ που-
λοῦσες σαποῦνι στὰ καντούνια*.

— Τί καλὰ, πού δὲ σ' ἄκουσα νὰ 'ρθῶ μαζί σου! Τί ἀπόχτη-
σες μὲ τὰ τρεχάματά σου; Πές μου; ἔχεις τίποτσι;

— Μπᾶ ὄ,τι φορῶ κλιέφτη δὲ φοβάμαι.

Καὶ μ' ἓνα βεργολύγισμα περήφανο, πού δὲν τὸ ἔκανε χρο-
σοφορεμένο βασιλόπουλο, ἔδειξε ὁ Ρουμελιώτης τὰ τρυπημένα
του γουρνοτσάρουχα, τίς ξηλωμένες κάλτσες του, τὴ λερὴ καὶ ξε-
σκισμένη φουστανέλλα του, τὰ ξεφτισμένα μεϊντανογέλεκα* καὶ τὸ
λιγδωμένο φέσι του. Ἐδειξ ἀκόμη στὴ μέση του τὸ σιλάχι μαῦρο,
καταζαρωμένο, μὲ τὸ ξύγγι ἀπάνω του σὰν λέπια ψαριοῦ, μὲ τὸ
μαυρομάνικο* λάζο* μέσα καὶ δυὸ-τρεῖς ἄλυσίδες, πού βαστούσανε
δεξιὰ τὸν ἀσημοσουγιὰ κ' ἓνα λουρὶ μισολωμένο ἀριστερὰ μὲ
τρεῖς τοκάδες*, μοναχὴ ἀρματωσιὰ καὶ στολίδια του.

Καὶ βαστούσανα καλὰ σὰν ἔφυγες, εἶπε κουνῶντας τὸ κε-
φάλι ὁ Λαμπρόπουλος, τὸ φωματικό σου στὴν Πόρτα Ριᾶλα
ἔκανε δουλειά· εἶχες οὔλη τὴν Ὀβριακὴ ἀπάνου σου· ἂν βάσταγες
κεφάλι τώρα θὰ εἶχες μηχανὲς καὶ θὰ τάιζες οὔλη τὴ χώρα. Ψε-
σινὸς ἄνθρωπος ὁ Μεϊντιάνης κ' ἔχει ἑκατομύριο!

Καὶ δὲ θᾶχανα τοὺς γονιούς μου!... ἐπρόσθεσε ὁ Πετρολέ-
τσος, στηλώνοντας τὸ βλέμμα στὸν κούφιο ἀέρα, σὰν νὰ ἤθελε ν'
ἀνασκαλίση τὰ περασμένα.

— Οἱ γονιοὶ σου! ἐφώναξε ὠργισμένος ὁ Λαμπρόπουλος· οἱ
γονιοὶ σου! διακονιὰ βγήκανε! τὸ ξέρεις, πού βγήκαν διακονιά!...
Ἄκοῦς ὁ Πετρολέτσος διακονιά! ἀκοῦς ἢ βαφτισμημιὰ τοῦ Τζα-
βέλλα διακονιά!

Καὶ στὸ τέλος ὁ πατέρας σου γύριζε παλαβὸς στὸ Μαντουκι*,
μπαίγνιο τοῦ κόσμου κ' ἡ μάνα σου ἔπεσε στὴ Γαρίτσα* καὶ
πνίγηκε...

— Σώπα, γιὰ ὄνομα Θεοῦ! σῶπα!... εἶπε ὁ Πετρολέτσος
κουνῶντας τὰ χέρια καὶ γυρίζοντας τὰ μάτια, λές κ' ἤθελε νὰ
διώξη φοβερὸ φάντασμα.

Μὰ ὁ Μωραΐτης, σὰν νὰ τὸν ἔπιασε ὁ πειρασμὸς ἐκεῖνος τῆς
φυλῆς του, νὰ γελᾶση μὲ τὴν ἀπελπισία τοῦ ἄλλου, νὰ φανῆ πῶς

εἶν' ἔξυπνος, πὼς ὄλα μὲ τὴν τσαχπινιά του τὰ καταφέρνει καὶ πὼς οἱ ἄλλοι χαντακῶνονται σὲ φαντασίες μόνον, ἄρχισε μὲ περισσότερο θυμὸ:

— Τί τσῶπα μωρέ, τί τσῶπα! Ἄδὰ δὲ σ'τάλεγα, ὁ κακόρκος* ἀπὸ τότες! Μωρὲ κάτσε καὶ τήρα τὴ δουλειά σου! καλὰ καθόμαστ' ἔδῶ' λευτεριά ἔχουμε μὲ τὸ Ἑγγλέζους.

— Μὰ τ' ἀδέρφια μας... ἢ Πατρίδα.

— Τί Πατρίδα; Ποῦ σὲ εἶδε σένα ἢ Πατρίδα, ποῦ τὴν ξέρεις; Τάϊσε τσοῦ γονιούς σου ποῦ πείνασαν; ἔσένα σὲ τάϊσε!... Μὰ νὰ εἰπῆς ἦταν καὶ τὸ μυαλό—παιδιάτικο μυαλό! ἐπρόσθεσε μαλακώτερος ὁ Μωραϊτης. Νὰ, ἐγὼ ποῦ σοῦ μιλῶ ἔτσι, δὲ μπῆκα στὸ καράβι μὲ τσοῦ Παργινοῦς νὰ κατεβῶ στὴ φωτιά;

— Ἄ! ἔκαμε ὁ Πετρολέτσος, κοιτάζοντας τὸ φίλο του κατὰματα, σὰν νὰ ἔλεγε: Βλέπεις δὲν ἔχω ἄδικο, ἢ πατρίδα πάντα πατρίδα εἶναι, πονιέται.

— Ναῖσκε, ἐξακολούθησ' ἐκεῖνος χωρὶς νὰ τὸν προσέξη, πῆγε τότενες ὁ Κυριακούλης νὰ βαρέση τὸ Ἄρβανιτάδες στὸ Φανάρι καὶ πῆγαμε νὰ τσοῦ δώκουμε ἀγιοῦτο*. Μὰ ὥστε νὰ φτάσοιμ' ἐκεῖ φινίρισε* ὁ πόλεμος. Οἱ Μανιάτες μὲ τὸ λείψανο τοῦ Κυριακούλη κατεβήκανε στὸ Μεσολόγγι, κ' οἱ Ἄρβανιτάδες ἀφέντευσαν σ' ὄλο τὸ περσιάλι. Τότενες οἱ Παργινοὶ εἶπαν νὰ κατέβουμε στὸ Μισολόγγι· μὰ ἐγὼ κατάλαβα, πὼς δὲν ἦμουν γιὰ πόλεμο καὶ πέρασα ὄλονυχτις τσοῦ Παξοῦς. Ἄπο τότενες ἤρα τὴν τύχη μου.

— Τότε ποῦ λές, ἔκανα κ' ἐγὼ τὸν πρῶτο μου πόλεμο· τὸν ἔκοψε ὁ Ρουμελιώτης, βαρέσαμε τοὺς Τούρκους στὸ Μωριᾶ· ἦταν ἄμετρη Τουρκιά καὶ λιγοστοὶ ἐμεῖς μὰ διαλεγμένοι. Βαστάζανε καλὰ οἱ ὄχτροί, μὰ σὶδ τέλος τσακίσανε... Ὅρε.. μάτια μου, θέρο ποῦ στὸν κάναμε.

Κ' ἔρριξε τὰ μάτια του μακρυνά, πύρινα, λές κ' ἤθελε νὰ φωτίση τὰ παρασμένα, μὲ θριαμβευτικὴ ἔκφραση στὴ μαραμένη του ὄψη. Εἶχε τὰ δασά του φρούδια σμιχτά, ἔσκαζε τὸ ρουθούνη σὰν νὰ μυριζόταν τὴ μαρκοῦτη τῆς μάχης, κουνούσε τὰ χέρια σὰν νὰ ἔδινε ζερβόδεξα σπαθιὲς θανατηφόρες κ' ἔβλεπε τώρα νὰ φεύγουν τοὺς ἐχτροὺς καὶ νικητρίες τὴν Πίστη καὶ τὴν Πατρίδα. Τὰ λόγια τοῦ φίλου του, τὸ Φανάρι, ὁ Κυριακούλης, οἱ Ἄρβανιτες, λόγι' ἀλησμόνητα στὴ ζωὴ του, γιὰτ' ἦταν τῆς ζωῆς του τ' ὄνειρο, ἐστέγνωσαν εὐθὺς τὰ δάκρυνά του, ἔδιωξαν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του τὸ φαρμάκι καὶ τὸν φέρανε πάλι στὴ πρῶτη του

θέση, πού δὲν ἤθελε ν' ἀφήση παρὰ νεκρός. Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος, κλωθογυρίζοντας κι' αὐτὸς στὰ περασμένα, περήφανος γιὰ τὸ κατόρθωμά του, ἐξακολούθησε χωρὶς νὰ τὸν προσέξει:

— Σ' τσου Παξούς, πού λές, ἤρα δυὸ καλοὺς συντρόφους ἄξιο ἀθρῶποι· δὲ χανόντουσαν σὲ λόγια. Βοίσκουμ' ἓνα καϊκάκι καὶ τραβῶμε στὰ σκαλώματα τοῦ Μωριά καὶ τὰ πόρτα* τῆ Ροῦμελης. Ἐκεῖ μᾶς ἀγιουτάρισε* ἡ τύχη στὰ γερά! Ἦβλεπες σ' τοὺ ἐρμούς κάβους καὶ στὰ περγιάλια γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά, κατατρεγμένους ἀπὸ τὸ τούρκικ' ἄσκέρι. Ἄμα μᾶς ἀγνάντευαν ἀρχινοῦσαν τὰ σεσιάλια* νὰ τσοῦ πάρουμε, νὰ τσοῦ περάσουμε στὰ ξερονήσια τοῦ Κάλμου. Κ' ἔδιναν ὅ,τι εἶχαν· δαχτυλῖδια διαμαντένια, ζουνάρια ἀξετίμωτα, ματαξωτὰ καὶ λαχούρια* ὅτι ἄρπαζαν ἀπὸ τὰ σπίτια τσου στήν ὥρα τοῦ φευγιοῦ, τᾶδιναν οὔλα γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τὸ λεπίδι, ἀπὸ τὴ σλαβιά καὶ τὴν ἀτιμία. Δὲ λέω, πὼς δὲν κάναμε κι' ἀδικίες· χωρὶς ἀδικιὰ βιὸς δὲ γίνεται. Τὸ καϊκάκι μας δὲν ἔπαιρνε πολλοὺς κ' ἐμεῖς βάναμε διαλεόνα. Μπαράραμε πρῶτα τὰ γαλάρια* κι' ἂν ἔμενε τόπος μπαράραμε κι' ἀπὸ τὰ στέργα· εἶτ' ἄλλοιῶς βουλώναμε τ' ἀφτιά μας στὰ μοιρολόγια τσου καὶ κάναμε πανιά. Πολλὲς βολὲς θυμοῦμαι, πλάκωναν ἄξαφνα οἱ Τοῦρκοι καὶ βλέπαμε τσοῦ ἔρμούς νὰ στροπᾶνε καὶ νὰ γκρεμίζονται ἀπὸ τσοῦ βράχους στὴ θάλασσα γιὰ νὰ μᾶς φτάσουν· νὰ μᾶς ἀπλώνουν τὰ παιδιά τσου στήν ὥρα πού βυθιζόντουσαν στὰ κύματα . . . μὰ πολλοῦνε σώσαμε τὴ ζωή.

— Ἐγὼ πῆρα ζωές· μὰ τούρκικες ζωές! Ἦσπειρα κουφάρια στὸ διάβα μου, πού χορτάσανε τὰ πετεινά κι' ἀντρεῖψε ἡ γῆ μας. Μὰ δὲν τὸ πῆρα τ' ἄλλουνοῦ τὸ πρᾶμα· ὅ,τι πῆρα, τὸ πῆρα δίκια, μὲ τὸ σπαθί μου.

— Κ' ἐγὼ δίκια τὸ πῆρα. Στὸ Μεσολόγγι.

— Ἐκαμες στὸ Μεσολόγγι;

— Ναῖσκε, ἔκαμα σ' τοῦ δυὸ μπλόκου* καὶ στὴν ἔξοδο.

— Μωρὲ τί λές! Ἐγὼ τότες ἤμουνα μὲ τὸν Κώστα Μπότσαρη κι' ἤρθαμε γυρεόντάς σας . . . Μωρὲ πές μου τ' ἀδέρφι, πολέμησες στὸ πλάϊ τοῦ Σιαδήμα! Εἶδες πὼς γλύτωσε ὁ Μακοῆς, πὼς χάθηκαν τὰ γυναικόπαιδα, πὼς σκοτώθηκε ὁ Ραζικότσικας . . .

Ἐ Ροιμελιώτης, ὅπως ὅλοι τοῦ καιροῦ του, ἔτρεφε ἄλλου εἴδους θαυμασμό στοῦ Μεσολογγιοῦ τὴν ἱστορία. Ἐγιναν κι' ἄλλες μεγάλες μάχες, μακελειὸ φριχτὸ στὸν πικρὸν ἐκεῖνον ἔννιαχρονί-

τικον ἀγώνα, δοξαστήκανε κι' ἄλλες πολλὲς φορὲς τὰ ἑλληνικά. ὄπλα· μὰ ὅ,τι ἔγινε στὸ Μεσολόγγι, τὸ νόμιζαν κάτι ἐξαιρετικὸ κ' ἐκείνους, ποὺ πολέμησαν ἐκεῖ τοὺς πίστευαν θεοὺς. "Ἄν και ὅπου ἔτυχε ὁ Πετρολέτσος ἀκούστηκε, κ' εἶχε τῶν καπεταναίων τὴν ἀγάπη, ἐπίστευε, πὼς τίποτα δὲν ἦταν, ἀφοῦ δὲν ἔκαμε στὸ Μεσολόγγι. Καὶ τώρα ἐνῶ ἄρχιζε ν' ἀηδιάζει τὸ Μωραΐτη, πάραυτα ὅλα τὰ λησμόνησε μπροστὰ στὴ σκέψη, πὼς εἶναι ἀγωνιστὴς τοῦ Μεσολογγίου. "Ἀρχισε νὰ βλέπη τὸν ἑαυτό του βόμπιρα* μπροστὰ σ' ἐκεῖνον τὸ δράκο καὶ νὰ θέλῃ νὰ μάθῃ πράματα, ποὺ τόσες φορὲς ἄκουσε καὶ ποτὲ δὲν τὰ χόρταινε. Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος, στὴν ἔξαψη τοῦ φίλου του, ἐγέλασε δυνατὰ.

— Τίποτσι δὲν εἶδα, ἀποκριθῆκε μὲ ἀπάθεια. Εἶδα μονάχα ποὺ ἤφερναν τὴν ἄλλη μέρα τῆ Μεσολογγίτισσες ἀρμαθιασμένες. στ' ἀράπικο στρατόπεδο.

— Μῶρ' μὲ τοὺς Τούρκους ἴσουνα!

— Κιαμέ; "Ἐδινα χουῖφτα καπνὸ σ' τσοῦ "Αρβαντάδες, χουῖφτ' ἀφιόνι σ' τσοῦ ἀραπάδες κ' ἔπαιρνα χουῖφτα μάλαμα καὶ χουῖφτ' ἀσῆμι.

— Οὐ, νὰ μοῦ χαθῆς! ἔβροντοφώναξε μ' ἀηδία ὁ Πετρολέτσος.

— Νὰ χαθῶ; ἐσὺ χάθηκες, κακόρκε, μὲ τὰ μυαλὰ ποῦχες!... Τὴ βλέπεις τούτη τὴν καδένα*; δεύτερη δὲ βρίσκεται στὸν κόσμο. Τὴν πῆρα γιὰ μιὰ Μεσολογγιτοπούλα, ποὺ πούλησα στὸν πρόξενο τῆ "Αούστριας στὸ Τσηρίγο.

"Ὁ Πετρολέτσος πήγαινε νὰ φρενιάσῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ. Ἡ τόση, ξετσιπωσιά τοῦ Μωραΐτη, ἔφερνε τὸ αἷμα στὰ μάτια του καὶ δύο-τρεῖς φορὲς ἐσκέφθηκε νὰ τοῦ στρίψῃ τὸ καρῦδι, γιὰ νὰ πάψῃ νὰ λήθῃ τίς ἀτιμίες του.

Καὶ ἄξαφνα χωρὶς λόγο, βράζοντας ἀπὸ γεροντικὸ θυμὸ ἐσήκωσε μὲ βία τὸ δεξιὸ μανίκι κ' ἔδειξε στὸ μπράτσο του μιὰ φοβερὴ σπαθιά.

— Τὴ βλέπεις τούτη; ἐφώναξε, φέρνοντάς το, στὰ μάτια τοῦ Μωραΐτη, εἶναι σπαθιά! Τὴν πῆρα στὸ Κεραταῖνι μὲ τὸν Καραϊσκάκη ἤμαστε λίγοι στὰ δάχτυλα, ὅπως πάντα κ' οἱ Τούρκοι ἄμετροι. Μὲ τὴν πρώτη μπαταριά σκοτώνει* ὁ μπαϊραχτάρης*—«Πετρολέτσος, δικό σου!»; φωνάζει ὁ καπετάνιος, μὲ τὸν κόκκινὸ του ντουλαμά* λάμποντας σάν "Αἱ Γιώργης ἀπάνω στ' ἄλογό του. Μὲ τὸ λόγο τ' ἄραξα κιόλας. Μᾶς ἐμπλέξαν ἐκεῖ, μᾶς ζώσανε ἀπ' ὀλοῦθι, μᾶς στρίμωξαν σὲ μιὰ φράχτη, μᾶς πῆραν τίς πλά-

τες... Κολύμπησα στὰ αἵματα, μὰ γλύτωσα τὸ μπαϊράκι*... .

—Καὶ τὶ ἀπόκτησες; ποῦ εἶν' τὸ σπίτι σου; ποῦ εἶν' οἱ γονοὶ σου, ποῦ εἶν' ἡ φαμίλια σου;... δὲ χάφτω μύγες ἐγώ, ἀκοῦς! δὲ χάφτω μύγες!... Σὰν τέλειωσ' ὁ πόλεμος γύρισα καταφορτωμένος ἐδῶ. Μάζωξα τσοῦ γονιούς μου ἀπ' τὰ καλύβια καὶ τσ' ἔβαλ' ἀφεντιάδες. Τὴν ἀδερφή μου τὴν Ρήνη-θυμάσα πού τσ' ἔκανες τὰ γλυκὰ μάτια κ' ἔλεγα νὰ σὲ κάμω γαμπρό*!... τὴν πάντρεψα μὲ τιμές καὶ δόξες καὶ ζῆ ἀρχοντικά στὸν Πέλεκα* Ἐγὼ παντρεύτηκα καὶ πῆρα μιὰ κονιέσα' ἐτοῦτο τὸ σπίτι δικό μου εἶναι καὶ τ' ἄλλο στὰ Μουράγια* δικό μου καὶ στὴ Σπιανάδα* τὸ ψηλὸ πάλε δικό μου. Ἐκεῖνος ὁ σαράφης εἶναι γιός μου, ὁ Νικολάκης' ἀκοῦς πῶς παίξει τὰ τάλλαρα στὸ χέρι σὰν νὰ παίξει κομπολόι; Τὸν ἄλλο, τὸ δικηγόρο, θὰ τὸν κάνουμε βουλευτή' ἐτοῦτο τὸ μαγαζί τὸ κρατεῖ ὁ μικρότερος. Τὸ μεγάλο λιτσιάβι στὴ Γαρίτσα, ἕνα λιτσιάβι σὸς' Ἄγιους Δέκα* μιὰ περβόλα στὸν Ποταμὸ* ὅλα δικὰ μου!

Ἐὸ Λαμπρόπουλος ἦταν ρητορικότατος' ἔλεγε γιὰ τὰ χτήματά του, γιὰ τὴ νοικοκυρωσύνη του, γιὰ τὴν καλοπέρασή του μ' ἔξαρση καὶ λυρισμὸ ἀφταστο. Θεόπνευστος ποιητῆς δὲ θὰ ἕμνοῦσε μὲ τόση φωτιά, τῆς ψυχῆς του τὰ ὄνειρα... Ἀφρόντιστα, μὲ τὴ φυσικὴ ἐκείνη χάρη, πού τοῦ ἔδινε ἡ πίστη, σὲ κείνα πού ἔλεγε, ζωντάνευε τὶς νεκρὲς λέξεις, λαμπροχρωμάτιζε τὶς φράσεις του, κ' ἔψελνε ἕμνο μεγαλόπρεπο στὸ θεϊκὸ νοῦ, στὴ δουλειά, στὸν ἄνθρωπο, πού δὲν τὸν πλανεύουν κούφιοι πόθοι, παρὰ βαδίζει ἀργὰ καὶ στέρεα καὶ μαζώνει ὅ,τι βρῆ, γιὰ νὰ χτίσῃ τὸ παλάτι τῆς εὐτυχίας του. Ἐὸ Κορφιάτης εὐθὺς ἔγινε βέρος Μωραΐτης, ἱκανὸς γιὰ τὸ σκοπὸ του νὰ παίξῃ θεοῦς καὶ ἀνθρώπους, νὰ γελάσῃ τὸ διάβολο, νὰ καλλιγώσῃ τὸν ψῦλλο.

Ἐὸ Ρουμελιώτης χολοταράχηκε. Στὴν ὀρμητικὴ κουβέντα τοῦ φίλου του εἶδε νὰ συνεπαίρνονται ὅλα του τὰ αἰσθήματα, ὅπως κάτω ἀπὸ τὸ κατακύλισμα τοῦ νεροῦ ξεριζώνονται καὶ τρίβονται κ' ἀφανίζονται τὰ πολυτρίχια τοῦ βράχου. Καὶ στὴ θέση τους ἔνοιωσε νὰ φυτρῶνῃ καὶ νὰ τὸν ἐνοχλῆ μιὰ ἀπορία πρωτόφανη. Τὶ εἶναι καλύτερο; ἢ Πατρίδα ἢ τὸ ἄτομο; Νὰ αὐτός, νὰ κ' ὁ φίλος του. Ἐκεῖνος ἀναπαύεται στοὺς κόπους τῆς νιότης του, τιμημένος ἀπὸ τὸν κόσμο, εὐλογημένος ἀπὸ τοὺς γονεούς του, ἀγαπημένος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Προσμένει τὸ θάνατο ἡσυχος, μὲ τὴν πεποίθησι, πὼς χέρια παιδιῶν θὰ τοῦ

κλείσουν τὰ μάτια, πὼς μύριοι θὰ συναχθοῦν γύρω στὸ λείψανό του, νὰ τὸν κλάψουν ειλκιρινὰ καὶ νὰ εὐλογήσουν τὴ μνήμη του. Κι' αὐτός, ποῦ δὲν ἀφιέρωσε οὔτε ὥρα τῆς ζωῆς του στὴ δούλεψη τοῦ ἑαυτοῦ του, γυρίζει τώρα δίχως τίποτε, περιφρονημένος ἀπὸ τὸν κόσμον, καταραμένος βέβαια ἀπὸ τοὺς γονεῖους του, ἀπορομιμένος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Καὶ ὅταν κλείσῃ τὰ μάτια θὰ πάῃ σὰν τὸ σκυλὶ στ' ἀμπέλι, δίχως μᾶτι τὰ δακρῦση γι' αὐτόν, δίχως χεῖλη νὰ τὸν μοιρολογήσῃ. Ποιὸς λοιπὸν εἶν' ὁ ἴσιος δρόμος Θεέ μου!

Ἄξαφνα ὁ ἐρεθισμένος του λογισμὸς ἕφανε λίγο, λίγο εἰκόνα ὀλοζόντανη. Μιὰ ἀσπροφόρα, μὲ κορμὶ καὶ πρόσωπον ἀγγελικάμωτο στεκότανε μπροστὰ σὲ μεγάλη φωτιά. Γύρω στὴ φωτιὰ λίγος, μὰ ἐκλεχτός κόσμος, ἔρχόταν καὶ ἔρριχνε μέσα πλούτη, ὀνόματα, γονεῖους παιδιὰ, ἀδέρφια, ἀγάπες, πόθους, ὄνειρα, φιλοδοξίες, πάθη. Ἡ φωτιὰ τ' ἄρπαζε ὅλα, τὰ κατάνιπε σὰν φάρυγγας θεριοῦ, κ' ἦ παρθένα μὲ τὸ πλάνο τῆς χαμόγελο καὶ τὸ αὐστηρό τῆς βλέμμα, τοὺς ζητοῦσε κ' ἄλλα· «κ' ἄλλα!» τοὺς φώναζε πεισματάρια, ἀπαιτητικῆ, ἀχόρταγη. Κ' ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἔρριχναν ὅ,τι κ' ἄν εἶχαν, δίχως πίκρα, δίχως θυμὸν, ἔπεφταν τέλος ἀτοί τους καὶ χάνονταν κ' ἔσβυναν κ' ἐχώνευαν ἐκεῖ, ὅπως ἔσβυσε κ' ἐχώνευσε πρὶν κάθε χαρὰ τους καὶ κάθε τους ἀπόκτημα. Καὶ κατὰ τοῦ ἔλεγε μυστικά, πὼς ἦ παρθένα, ἡ λάμια, ἡ ἀχόρταγη ἦταν ἡ Πατριδα. Ἀνυπόμονα ἔρριξε τὰ μάτια περιγύρα, νὰ εὔρη τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀνταπόδοση νὰ βρῆ σ' ἐκεῖνο τ' ὀλοκαῦτωμα, μὰ τίποτα.

— Ἔχεις δίκιο... δίκιο ἔχεις! ἐψιθύρισε μὲ δακρυσμένα μάτια, μὲ στῆθος βαρὺ, λὲς καὶ καθότανε ἡ Μόρα ἀπάνω του.

Μὰ σύγκαιρα* εἶδε τὴν κόρη νὰ τὸν κοιτάξῃ κατὰματα καὶ μὲ τὸ χέρι τῆς νὰ δείχνῃ μακριὰ. Ἀγνάντεψ' ἐκεῖ ὁ Πετρολέτσος κ' εἶδε μιὰ χώρα μεγάλη. Κ' ἐμάντεψε ἀμέσως, πὼς ἦταν ἡ Ἐλλάδα, ἐλεύθερη πέρα - πέρα, δοξασμένη, λαμπροφορεμένη. Εἶχε πρωτεύουσά τῆς τὴν Πόλη τὴν Ἐφτάλοφη καὶ λαυρεντὸ ναὸ τῆς τὴν Ἀγιασοφία. Τοῦ Κωνσταντίνου τὸν τάφο, ἄγιο λείψανον καὶ τῶν κλεφτῶν τ' ἀρμούτια φυλαχτάρια τῆς. Κ' ἦταν ὁ στρατός τῆς, τρώμος τῆς γῆς, καὶ φρίκη τῆς θάλασσης ὁ χιλιάρμενος στόλος τῆς, καὶ δόξα τῆς Δημιουργίας ὁ λαὸς τῆς ὁ ἡμίθεος. Πάραυτα αἰσθάνθηκε μιὰ μυλόπετρα νὰ κυλᾷ ἀπὸ πάνω του, τὰ πύρινά του αἰσθήματα τ' ἀπέικασε νὰ χύνωνται πάλι καὶ νὰ ξανάφτουν τὸ αἱμᾶ του. Νά τῃ λοιπὸν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀνταπό-

δοση!... Ἐπήδησε ἀγέρωχος, αὐστηρός, ὅπως τὴν ὥρα, ποῦ στὸ Κερατοῖνι ἀγωνιζόταν μὲ τοὺς ἐχτροὺς γιὰ τὸ μπαϊράκι καὶ στὸ «τί ἀπόχτησες», ποῦ τοῦ πρόβαλε ὁ Μωραΐτης.

— Ἐκαμα τὴν Πατρίδα μου! ἐφώναξε χτυπώντας τὰ στήθη τοῦ ἄπονα.

Ὁ Λαμπρόπουλος στὴν ἀπροσδόκητη ἀπάντηση ἔμεινε ἄλλως, μικρός, τιποτένιος. Κ' ἐκεῖνος ἀπανθιό του, μὲ τὰ πολεμικὰ ἔνστικτα ἀναστημένα τώρα, ἠθέλησε νὰ στείλῃ καὶ δεύτερη μπαταριά, νὰ σαρώσῃ τὰ κακομοιριασμένα λείψανα τοῦ ἐχτροῦ. Μὲ φωνὴ μεγάλη, ἀφεντική, σὰν νὰ μιλοῦσε ἀπὸ μέρος ὄλου τοῦ λαοῦ τοῦ Εἰκοσιένα, τοῦ ἀδικημένου κ' ἀμνημόνευτου, ξαναφώναξε ἀποσβολώνοντάς τον.

— Naί, ἔκαμα τὴν Πατρίδα μου.

A. Καρκαβίτσας

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΝΟΤΗΣ ΓΙΑΚΟΣ Η ΚΟΥΤΣΟΣ

Ὁ Νότης ἦτο ὁ μόνος υἱὸς τῆς χήρας τοῦ καπετὰν Γιάκου, ναυτικὸς καθὼς ὁ πατέρας του, τρελλὸς διὰ τὴν θάλασσαν, δελφίνοι καὶ ὄχι ἄνθρωπος, πρὸς ἀπελπισίαν τῆς μητρὸς του. Εἶχεν ἰδεῖ ἡ κακότυχος τὸν καπετὰν Γιάκο νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰς Σπέτσας χωρὶς τὸ δεξιὸ πόδι· ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ πάππος τοῦ Νότη δὲν εἶχε πάθει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ παρωνύμιον Κουτσὸς δὲν εἶχε κάμει νὰ λησμονηθῇ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα. Καὶ ἔλεγαν τὸ ἴδιο καὶ διὰ τὸν πρόπαππον. «Ἄφοῦ τοὺς ἦτο λοιπὸν γραφτὸ νὰ χάνουν τὰ ποδάρια τους, τί τὴν ἤθελαν τῇ θάλασσᾳ; Μήπως εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα; Ἄλλὰ ποῦ; Ἀρβανίτικα κεφάλια!» Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ κυρὰ Γιάκενα· διὰ τοὺς ἀδιαφόρους τὸ πρᾶγμα ἦτο καὶ ὀλίγον ἄστειον.

Οἱ δεξιοὶ πόδες τῶν Γιάκων εἶχον ἀπολεσθῆ εἰς δύο λυσσώδεις ἐκ τοῦ συστάδην συμπλοκᾶς ἕξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἠγάπα τόσον τὸ ἱστιοφόρον ναυτικὸν καὶ τὰς ὀνόμαζε τράκουσ. Ὁ γέρον Γιάκος εἶχεν ὑπηρετήσῃ ἐπὶ μακρὸν ὡς ἀξιωματικὸς ἐπὶ τῆς «Ἀθηνᾶς τοῦ Βορρᾶ» τῆς ναυαρχίδος τοῦ Λάμπρου Κατσώνη, διὰ νὰ ἀφήσῃ τέλος τὸ πόδι του μεταξὺ Καφηρέας καὶ Ἄνδρου κατὰ τὴν περιλάλητον ἐκείνην διπλὴν μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν Γενίτσαροι καὶ Ἕλληνες διὰ νὰ μὴ χάνονται εἰς τὸν ἀέρα τὰ βλήματά των, ἐταπεινουν μέχρις ἐδάφους τὰ τρομπόνια* των, συντριβόντες περισσοτέρας κνήμας παρὰ θερίζοντες κεφαλὰς. Ὁ υἱὸς, δηλαδὴ ὁ πατήρ τοῦ Νότη, δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν τοιαύτης δόξης. Δὲν συνεκρούσθη ἢ πρὸς ἀθλίους πειρατὰς. Ἐπαναπλέων, ἀρκετὰ ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν εἶχεν ἤδη διαπλεύσει τὸ στενὸν τῆς Μελίτης, ὅτε ἐνόησεν ὅτι παρακολουθεῖται ἀπὸ ὑποπτον σκάφος, τὸ ὁποῖον παρὰ τὸ εἰρηνικὸν ἔξωτερικὸν του, ἦτο κακόβουλον ἀλγερινὸν σεβέκι*. Τὸ Ἕλληρικὸν σκάφος, θαυμάσιος δρομεύς*, ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν Ἄρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 9

μάχην καὶ τοῦτο προέκρινε. Τηλεβόλου ὁμως βολὴ τὸ ἔκαμε ν' ἀλλάξῃ τὰς ἰδέας του, ἀναρπάσασα τὴν σημαίαν του κατέστησε τὸν πλοίαρχόν του πελιδὸν ἐκ τῆς ὄργης. Ἀνεχώρησεν ἀναμένον, ἐνῶ τὰ πυροβόλα του ἐπληροῦντο μέχρι στομίου. Εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν ἀναλαμβάνει τὴν πορείαν του, ἀναστρέφει, διέρχεται ὑπὸ τὴν πρύμναν τοῦ θορυβηθέντος πειρατοῦ, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι βαίνει ἤδη ἐπὶ λείαν ἀσφαλῆ, καὶ φιλοδωρεῖ αὐτὸν ἐξ ἀποστάσεως βολῆς πιστολίου ἀποτόμως ἀποκαλύψας ἀπροσδόκητον τηλεβολοστοιχίαν, διὰ συμπτωσοκροτήσεως, ἣτις ἐσάρωσεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ κατὰστρομα αὐτοῦ. Ἐπωφελοῦμενος τότε ὁ Γιάκος τῆς συγχύσεως τοῦ ἐχθρικοῦ πληρώματος, ὀπίσκει διὰ νέας διαδρομῆς ἐπὶ τοῦ σεβακίου καὶ ἐκτελεῖ τὴν εἰσπήδησιν μετ' εὐχερείας, τὴν ὁποίαν ἐπέτρεπε τὸ ὑψηλότερον τοῦ σκάφους του. Τεσσαρτίκοντα παλαιοὶ ναῦται, ἀφοῦ ἐξεκένωσαν τὰ τρομπόνια τῶν ἐπὶ τῶν Ἀλγερίνων, ἐπιπίπτουν κατ' αὐτῶν μὲ τὸς πελέκει, μὲ τὰ ναυμάχα δόρατα, μὲ τὰς μακρὰς ἀμφιστόμους μαχαίρας. Τὸ κατὰστρομα καλύπτεται ὑπὸ τῶν πτωμάτων καὶ τὸ αἷμα ῥεεῖ διὰ τῶν ὑδρορροῶν. Οὐδεὶς διέφυγε τὸν θάνατον. Δὲν ὑπολείπεται πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἢ, ὁ διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ σεβακίου εἰς τὸ σκάφος τῶν μεταφορᾶς ἐξελληνισμὸς παντὸς κινητοῦ, καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι διεξήχθη τὸ ἔργον τοῦτο μετ' ἀκριβείας, ταχύτητος καὶ δεξιότητος, τὰς ὁποίας θὰ ἐφθόνη, ἂν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, τὸ ἄπουν κατακείμενον πειρατικὸν πλήρωμα. Καὶ εἶχον τί νὰ σκυλεύσουν· οἱ λησταὶ δὲν εἶχον ἄσκει τὸν καιρὸν τῶν εἰς μάτην, περιτρέχοντες τὰς θαλάσσας. Ὁ καπετὰν Γιάκος ἐπανέπλεεν εἰς τὸν λιμένα του δις πλουσιώτερος, ἐνῶ τὸ σεβέκι κατήρχετο βραδέως εἰς τὰς ἀβύσσους. Εἶχον ἀναλάβει τὴν περ τοῦτου φροντίδα τὰ κατάλληλα τρύπανα*. Τὸ ἐλληνικὸν πλοῖον ἐν τούτοις δὲν ἄφηνε τὸ πεδίον τῆς μάχης ἄνευ ἀπωλειῶν. Εἶχεν ἀποβάλλει ἐπτὰ ἄνδρας καὶ τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ πλοίαρχου του. Δέκα πέντε ἄλλοι κατέκειντο τραυματαῖα.

*Υπαγε τώρα, ἂν θέλῃς, νὰ πείσης τὸν ναυτικὸν ὄχλον, ὅτι τὰ δεξιὰ πόδια τῶν Καπετᾶν Κουτσῶν δὲν ἦσαν ἄνωθεν προγεγραμμένα. Γενικὴ ἀπορία ἦτο ἐν Σπέτσαις, πῶς ὁ Νότης εἶχεν ἀκόμη καὶ τοὺς δύο τοῦ πόδας. Καὶ εἶχεν ἄριστον μάλιστα τὸν δεξιὸν πόδα ὁ Νότης. Ἦτο παιδί ἀκόμη ὅταν, διὰ δύο θαυμασιῶν λακτισμάτων του, κοτρεκύλισεν εἰς τὴν θάλασσαν δύο κακοήθεις συνομηλίκοις του, ἐννοοῦντας νὰ διασκεδάξουν ταράττοντες διὰ

λιθοβολημάτων τὴν ἡσυχίαν τοῦ Γέρο-Γαρμπῆ, τοῦ πιστοῦ φρουροῦ τοῦ πάρονος* τῶν Γιάκων, ὅστις εἶχεν ἀπολέσει ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν τὴν φωνὴν του ὑλακτῶν ἀπαύστως ἀπὸ τῆς πρῦμνης τῆς: «φύλακες, γρηγορεῖτε!» Ἄ, τοῦ τὸ ἐπλήρωσαν ὅμως ἀκριβὰ τοῦ Νότη τὸ ἀκούσιον ἐκεῖνο λουτρὸν διὰ τὸ παλιόσκυλον. «Ὡς πότε θὰ τῶχης ἀκόμα τὸ κατηραμένο ποδάρι, ποῦ βαρᾶς, μωρὲ!» Αὐτὴ ἦτο πληρωμὴ, ἧς ἐγίνωσκον καλῶς τὴν ἀξίαν. Ὅχι μίαν λοιπόν, ὄχι δύο, δέκα φορὰς τὴν ἐσφενδόνισαν κατὰ κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς Νότη ἀπὸ τὴν ἐγγὺς ὀρμουσαν σακολέβαν*, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγον. Ἀπτόητος αὐτὸς ἤθελε γελάσει, ἂν μὴ ἔβλεπεν ἐρχομένην τὴν μητέρα του ὠχρὰν ὡς φύλλον θνησκούσης λεμονέας. Τὰ εἶχεν ἀκούσει ἡ καρδία της ἐτινάχθη, ἐπετρέγισεν, ἠπέπλησε νὰ διαρρήξῃ τὰ στέρνα της. Ἄναυδος, κλονιζομένη, ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Νότην της καὶ ἔφυγε νὰ μὴ ἀκούῃ.

Δέκα ἔτη εἶχον ἔκτοτε διαρρεύσει. Ὁ Νότης ἀνδρωθεὶς, ἔχον πάντοτε τοὺς δύο πόδας του, εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἴδιος τὴν κυβένησιν τοῦ πατρικοῦ σκάφους, παρὰ τὰς συμβουλὰς, παρὰ τὰς ἰκεσίας τῆς μητρὸς του. Δὲν ἠρέσκειτο νὰ εἶναι μόνον ἐφοπιστής, κλεισιμένος εἰς Σπέτσας, ροφῶν μετὰ τῶν γερόντων προκρίτων τὸν ναργιλὲν του. Ἐπιβὰς διέπλευσε πολλάκις τὴν Μεσόγειον, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Εὐξείνιον, ἐξέπλευσεν εἰς τὸν Ὀκεανόν, μόλις διεσώθη ἐκ φοβεροῦ κλύδωνος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βισκαΐας, διέφυγε δις τοὺς Βαραβαρέσους πρὸ τῶν Βελεαρίδων, ἐπανῆλθε πάντοτε ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν του, νὰ σφίξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν μητέρα του. Αὐτῆς ὁ πόθος ἦτο τώρα νὰ τοῦ εὐρῇ μίαν καλὴν νύμφην. Ὅσάκις ὅμως ἔθιγε τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅλοι ἀπὸ συμφώνου ἠλλάζαν θέμα ὀμιλίας. Τίς ἐκ τῶν προκρίτων ἀπεφάσιζε νὰ δώσῃ τὴν κόρην του εἰς τὸν ὑπονήφιον τοῦτον χωλόν; Ἡ ὠραία ὅμως Μπίλιω ἐτόλμησε νὰ ψιθυρίσῃ μίαν ἡμέραν μετὰ τῶν ὀδόντων της, πὸς τί εἶχε νὰ κίνη, ἕνας κουτσὸς δὲν μπορούσε νὰ εἶναι λαμπρὸς ἄνδρας τάχατες;

Εὐρίσκοντο εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ Σπετσιῶται ἀπέκλειον τὴν Μονεμβασίαν καὶ ὁ Νότης δὲν μετεἶχε τοῦ ἀποκλεισμοῦ· οἱ Σπετσιῶται διεδρόμουν ἔναντι τοῦ Ναυπλίου καὶ ὁ Νότης ἐκάθευδεν εἰς τὰς Σπέτσας· οἱ Σπετσιῶται ἐκυρίεον μίαν κορβέταν* καὶ ἐν βρίκιον* ἐν Μήλῳ καὶ ὁ Νότης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Δὲν ἐκρεμᾶτο λοιπὸν καλύτερα! Σκυθρωπός, ἀμι-

λητος, με την κεφαλὴν ἐντὸς τῶν δύο χερῶν ἠγρύπνει συλλογισμένος μιὰ νύκτα. Ἐξαίφνης τρία ἔλαφρα κτυπήματα ἀκούονται εἰς τὴν θύραν του. Ἀνοίγει ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἴστατο ἡ Λαικαρίνα Μπουμπουλίνα*.

— Γιάκο, τοῦ λέγει, ἔλα μαζί μου,

Βαίνοντες διὰ τῶν σιγηλῶν ὁδῶν ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα. Κέλης* ἀνέμενε, με πτερωμένας τὰς κόπας. Ἐξ ῥωμαλέοι νεανία—σκύμνοι λεόντων—ἐκάθητο ἐπὶ τῶν σελμάτων* κρατοῦντες τὰ ἐγχειρίδια τῶν κωπῶν, ἐνῶ ὁ ἐκ τῆς νήσου πνέων λεπτὸς ἀπόγειος θωπευτικῶς ἀνέσειε τὰς μέχρι ὧμων κατερχομένας ξανθοπλοκάμους χαιτας των, ὡς νὰ διεβίβαζε πρὸς αὐτοὺς τὰ τελευταῖα φιλήματα τοσοῦτων προσφιλῶν ὑπάρξεων, τὰς ὁποίας δὲν ἤξευρον ἂν θὰ ἐπανέβλεπον πλέον. Ὁ λέμβαρχος ἀναμένων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς με τὸν φανὸν εἰς τὴν χεῖρα προηγίθη τοῦ πλοιάρχου του Νότη. Οὗτος, πρὶν κατέλθῃ εἰς τὸ ἐφόκλιον*, κύψας, ἐφίλησε δακρῦων τὴν χεῖρα τῆς Μπουμπουλίνας. . .

Ἐλύγισαν αἱ κόπαι ὑπὸ τοὺς νευρώδεις βραχίονας τῶν ἐρετῶν, καὶ ἔλαφρὸς κέλης ἐξετινάχθη ὡς βέλος εἰς τ' ἀνοικιά, ὅπου ἐσάλειεν ὑπερήφανος ὁ «Βριάρεως», τὸ θαυμάσιον τριίστιον, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ Νότη εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸν γηραιὸν πάρανα τῶν Κουτσῶν. Ἡστραπτεν ἐκ καθαριότητος τὸ σκάφος, εἰκοσιτέσσαρα δὲ πυροβόλα ἐδείκνυον ἀπειλητικὰ τὰ στόμα αὐτῶν διὰ τῶν κανονιοθυρίδων. Ὅταν ἐπάτησε τὸ κατάστρωμά του ὁ Νότης, ἔγινε τόσος καὶ ἄλλος τόσος. Ἐγύρισε τὰ μάτια του με εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ σπίτι τῆς Μπουμπουλίνας, ἔπειτα με κάποιαν τρυφερὰν συγκίνησιν κατὰ τὴν Ντάπια, ὅπου τὸ σπίτι τὴν μάνας του καὶ τὸ σπίτι τῆς Μπίλιως καὶ διέταξε νὰ σαλπάρουν.

Ὁ σπετσιωτικὸς στόλος εἶχεν ἀπὸ τῆς προτεραίας καταπλεύσει εἰς Ὑδραν, σημεῖον συγκεντρώσεως διὰ τὴν προσεχῆ ἐκστρατεῖαν.

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωῒ, ὁ καπετὰν Κουτσὸς συνήντα ὀλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐξελισσόμενον διὰ νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον καὶ παρευθὺς ἐξήτει θέσιν εἰς τὴν παράταξιν. Ὁ ἀρχηγὸς ἐσήμανεν, εὐκρινῶς παραγγέλων αὐτὸν νὰ προηγηθῇ τῆς φάλαγγος. Ὅποια ἀπροσδόκητος τιμὴ δι' ἓνα στρατιώτην τῆς ἐνδεκάτης ὥρας! Περιχαρῆς, βαδίζων ἐπὶ τοῦ

ἐπιστέγου* διέταξε τὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελθέντων κατάλληλον χειρισμόν. Κατόπιν διπλῆς διαδρομῆς εἰσῆλθεν εὐστόχως εἰς τὴν βραδυποροῦσαν παράταξιν, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ τέως πρωτόπλου ἐχαιρετίσθη ὑπ' αὐτοῦ δι' ὁμοθυμίου ζητωκραυγῆς: «πάντα πρίμα! ζήτω τοῦ καπετὰν Γιάκου», εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κυβερνήτης τοῦ «Βριάρεω» ἀπήντησε διὰ τοῦ τηλεβόα: «ζήτω ἡ πίστις καὶ ἡ πατρις». Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νεαροῦ πλοιάρχου ἀνωμολογεῖτο ἐν τῷ στόλῳ ἀνεπεφύλακτως. Ὁ Νότης Γιάκος ἢ Κουτσὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη τότε ὑπερβῆ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ μέτριον, ἀλλὰ σύμμετρον καὶ κομψὸν ἀνάστημά του, ὁ λεπτότατος μέλας μύσταξ, ὁ μόλις σιαῶν τὸ ἄνω χεῖλος, τὰ ἄδρὰ τῶν παρειῶν του χρώματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξήλεον καὶ αἱ ἀνθηρόταται τῶν Σπετσῶν κόραι, ἡ ἄβρὰ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐπιθεωρῶν, μία σιγανὴ καὶ θωπευτικὴ φωνή, δὲν προέδιδον πολὺ τὸν ὑποκρυπτόμενον θαλάσσιον λύκον. Διὰ τὸν ἡσχημένον ὅμως ὀφθαλμόν, ὁ ἰσχυρὸς αὐτοῦ τράχηλος, τὸ εὐρὺ αὐτοῦ στέγρον καὶ τὸ τοσαύτην ἀπόφασιν ἐνδεικνῶον ἤρεμον βλέμμα του θὰ ἤρουν νὰ φανερώσουν τὸν ἄνθρωπον τῆς ζύμης τοῦ Κατσώνη καὶ τοῦ Μητρομάρα.

Εἰς τὰς Σπέτσας ἡ Μπουμπουλίνα ἠθέλησε νὰ παρηγορήσῃ τὴν χήραν. Οἱ ἀκατάπαυστοι ὅμως θρηνοὶ τῆς τὴν ἐξῆψαν: «Σώπα, μωρή, γιατί σὲ κόβω! Παιδιά κάθεσαι καὶ μοῦ κλαῖς ἀφοῦ χάνεται ἡ πατριδα!» Καὶ ἀποτόμως ἐγεγνεῖσα ἀπεμακρύνθη ταχεῖα ἢ ἠρωῖς, διὰ νὰ κρύψῃ δύο δάκρυα, ἅτινα ἀνέβλησαν καὶ εἰς αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰς τὸν ἀναλογισμὸν ὅτι ὅλοι οἱ ἰδιοὶ τῆς, ὁ ἀγαπητὸς τῆς Γιάννουζας, εὐρίσκοντο πιθानῶς ἐκεῖνην τὴν ὥραν εἰς τὸ πῦρ.

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως διέτρεψαν ἐν μέσῳ ἀδικόπων τοῦ ναυτικοῦ θριάμβων. Ὁ Νότης κατέπλευσε δις κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς Σπέτσας, πάντοτε δ' ἔβαιναν ἐπὶ τῶν δύο αὐτοῦ ποδῶν, ἀποτελῶν σχεδὸν εἶδος κοινῆς σκανδάλου. Τοῦτο ἐνέπνευσεν εἰς τὴν Μπιλίω τὴν παράτολμον ἀπόφασιν νὰ εἶπῃ: «τέλος πάντων, νὰ ποῦ ὁ καπετὰν Κουτσὸς δὲν ἔχασε τὸ πόδι του». Τῆς ἀπήντησαν ὅμως ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμη. Καὶ ὄντως φοβερὰ γεγονότα παρεσκευάζοντο. Τὸ αἰγυπτιακὸν ναυτικὸν εἰσῆρχετο μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ἀγῶνα. Δεινὰ συγκρούσεις ἐπηκολούθησαν. Ὁ Ἰμβραῖμ ἐνόει ἀντὶ πάσης θυ-

σίας να ρίψη τὰ τάγματά του ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν. Διὰ τὸ ναυτικὸν δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ οὐδὲ μία στιγμή ἀναπαύσεως. Ἐφθείρετο δὲ καὶ ἠλαττοῦτο τοῦτο καθ' ἑκάστην χωρὶς νὰ ὑπάρχουν πλέον καὶ τὰ μέσα τῆς συμπληρώσεως τῶν κενῶν. Οἱ θησαυροὶ τῶν προκρίτων εἶχον ἐξαντληθῆ. «Βριάρεως» ἔσπευδεν ὅπου οἱ μέγιστοι ἠπειλοῦντο τῶν κινδύνων, μεταξὺ δὲ δύο ναυμαχιῶν πάντοτε ἔδιδεν ἀφορμὴν νὰ γίνεται λόγος περὶ τῶν προφανοῦς τόλμης καταδρομῶν αὐτοῦ. Δὲν ἦτο ὅμως πλέον τὸ λαμποκοποῦν ἐκεῖνο σκάφος. Ἡ μανία τῶν στοιχείων καὶ τὸ πῦρ τῶν μαχῶν εἶχον ἀλλοιώσει πάντα τὰ σκευὴ τοῦ πλοίου καὶ ἀμαυρώσει τὰ χρυσᾶ ποικίλματα τῆς ὑψηλῆς του πρύμνης· τὰ βλήματα τοῦ πολεμίου εἶχον πολλαχοῦ διαρρηχθῆ· τὴν ἐπιδερμίδα του, ἀποκόψει καὶ αὐτὸ τὸ ἀκρόπρωρον καὶ εἶχε καταπέσει ἡ φιγούρα, ὁ κατάχρυσος γίγας μὲ τοὺς μυῶδεις βραχίονας, ὅστις εἶχε στοιχίσει εἰς τὸν Νότιν ἑκατὸν ἰσπανικὰ τάληρα. Αἱ πρόχειροι καὶ ἐν μέσῳ πελάγει ἐπισκευαὶ εἶχον συντείνει εἰς τὸ νὰ παραμορφώσουν ἔτι μᾶλλον τὸ ὄραϊον σκάφος. Πρὸς σπουδαίας ἄλλως ἐπισκευὰς δὲν ἐξήρκει πλέον τὸ ταμεῖον τῆς οἰκογενείας Κουτσοῦ. Εἰς τὴν ἐν Σπέτσαις πατρικὴν οἰκίαν τὸ χρηματοκιβώτιον εἶχε μείνει ἐντελῶς κενόν, εἶχε δὲ μεταβληθῆ εἰς νόμισμα καὶ τὸ τελευταῖον τῆς μητρὸς τοῦ πλοιοάρχου μας κόσμημα, τὰ βραχιόλια, τὰ σκουλαρίκια, «ἡ διαμαντένια καρφίτσα, πὸν τῆς εἶχε χαρίσει ὁ πατέρας», ὅπως τραπῆ τὸ πυκνὸν τοῦ «Βριάρεω» πλήρωμα, ὅπως ἀγορασθοῦν σφαῖραι καὶ πυρῆτις. Εἰς τὴν δυστυχή γυναῖκα δὲν εἶχε ἀπομείνει ἢ τὸ γυμνωθὲν εὐρὸν μέγαρόν της, ἔλλειπει, ἐννοεῖται, ἀγοραστοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατηφῆς περιεπλανᾶτο. Χωρὶς πλέον ψυχοκόρες, ἀπὸ πολλοῦ ἀποκλειστικῶς φυτοφαγοῦσα, μὴ θέλουσα δ' ἔξ ὑπερηφανείας εἰς οὐδέναν νὰ ὁμολογήσῃ τὰς στερήσεις αὐτῆς, κατέπεσε τέλος βαρέως ἀσθενῆς καὶ δὲν θὰ ἐσώζετο ἄνευ τῆς ἀφοσιώσεως τῆς Μπίλιως. Αὕτη ἀπωλέσασα τὸν πατέρα της, φονευθέντα ἐνώπιον τῆς Σάμου, χάσασα τὴν μητέρα της ἐκ τῆς λύπης καταβληθεῖσαν, περισυνάξασα ὅσα τῇ ὑπελείποντο συγκατάχρησε μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Νότι. Ὅταν αὕτη ἀνέρωσεν, ὁ γάμος ἀπεφασίσθη νὰ μὴ ἀναβληθῆ ἐπὶ πλέον. Οἱ μῆνες ἐν τούτοις παρήρχοντο χωρὶς ὁ Νότης νὰ ἐμφανίζεται. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι, ἀπὸ μνηῶν οὐδὲν τῶν πλοίων τοῦ στόλου εἶχε καταπλεύσει εἰς Σπέτσας.

Αἱ συμπλοκαὶ πυκναὶ ἐξηκολούθουν. Δὲν εἶχον πλέον τώρα νὰ

παλαίσουν μόνον μὲ τὸν Τοπαλασᾶν καὶ εἶχαν ἀπέναντί τους ἀξιωματικούς καθὼς τὸν Ἰσμαήλ Γιβραλτᾶρ καὶ τὸν Λετελιέ. Εἰς μίαν αὐτῶν τῶν συμπλοκῶν ὁ «Βριάρεως» διετάχθη νὰ προσπίση τὰ πυροπολικά ἐπιπλέοντα κατὰ τοῦ πολέμιου. Προηγηθεὶς αὐτῶν μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ ὀρμῆς ὑπερέβη ταχέως, ἐπωφελοῦμενος τοῦ ἀνέμου, τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν καὶ κατορθοῦσθαι αὐτὴν διὰ τῶν πυροβολισμῶν του, ἔδωκε καιρὸν εἰς μέγα πυροπολικὸν νὰ ἐπιπέση ἐναντίον τυνησιακῆς* κορβέτας*. Αἱ φλόγες ἐξήφθησαν ταχέως μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, ἐνῶ ὁ «Βριάρεως» παρὰτόλμως ἀνακωχεύσας παρελάμβανε τὸ φεῦγον πλήρωμα τοῦ πυροπολικοῦ. Οἱ γενναῖοι ἐν τούτοις Τουνεζῖνοι κατορθοῦν ν' ἀποκόψουν τὰς ἀρπάγας τοῦ πυροπολικοῦ, καὶ ὁ ἄνεμος τὸ ἐξωθεῖ πυριφλεγῆς κατὰ τοῦ «Βριάρεως», ὅστις ματαίως τὸ σφαιροβολεῖ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ τὸ καταβυθίσῃ πρὶν τὸν φθάσῃ. Μετ' ὀλίγον ὅμως γιγαντιαία πυρίνη ἀγκάλῃ τὸν περιβάλλει. Τὰ ἄρμενα αὐτοῦ καταφλέγονται, οἱ δὲ σφαιροβόλοι σίφωνες ἐξεμοῦν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος αὐτοῦ φλεγούσας σφαιροειδεῖς ἐξ ἐμπρηστικῶν ὕλων μάζας, αἵτινες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κυλιόμεναι ἐνσπείρουν πανταχοῦ τὴν φρικὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Εὐτυχῶς δολόκληρος ὁ ἑλληνικὸς στόλος εἶχε πλησιάσει, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἔφευγον. Πληθὺς ἐφορκίων ριφθέντων εἰς τὴν θάλασσαν κατόρθωσαν ν' ἀπαλλάξουν τὸν «Βριάρεω» τῆς καταστρεπτικῆς περιπτύξεως τοῦ πυροπολικοῦ. Ἡ πυρκαϊὰ ὅμως ἤδη εἶχεν ἐξαφθῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐχρειάσθη ὁ ὑπεράνθρωπος ὄντως ἀγὼν τοῦ πληρώματος ὅπως κατεσβεσθῆ. Ἄλλ' ὅταν ἐγένετο καὶ τοῦτο, πρῶχειρος ἐξέτασις τοῦ σκάφους ἔπεισε τὸν Νότην ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μετάσχῃ τῆς παρατάξεως. Μετ' ὀλίγον διετάσseto νὰ παραδώσῃ τὸ ἄχρηστον σκάφος εἰς τοὺς πυροπολητάς. «Γενναϊότητα καπετᾶν Νότη τοῦ Κουτσοῦ, ἔλεγεν ἡ διαταγή, μὲ πολλὴ λύπη ἐρχόμεθα νὰ σὲ διατάξουμε νὰ παραδώσῃς τὸ καράβι στὸν καπετᾶν Κωνταντῆ Νικόδημο, Ψαριανό, μηχανικὸ πυροτεχνίτη, διὰ νὰ φτιάξῃ μπουρλότο καὶ χρησιμεύσῃ ἀκόμη μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας Τριάδος κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Μὲ τὸ παρὸν σὲ πληροφοροῦμε ἀκόμη, ὅτι τὰ χαρτιά σου θὰ πᾶνε στὴ Σεβαστὴ Διοίκηση καὶ ἀντίγραφο στὴν καγκελλαρία*, διὰ νὰ εἶναι διὰ τὸ κάθε ἐνδεχόμενον τῆς ἀποζημιώσεως ὅταν ἐλευθερωθῆ τὸ Γένος καὶ διὰ τὸ ἀριστεῖο ὅταν γίνῃ. Ὁ ναύαρχος τῆς νήσου Σπετσῶν». Ἀπεχαιρέτησε συντετριμμένος τὸν παλαιὸν του σύντροφον ἔσπόγ-

γισεν ἐν τούτοις τὰ δάκρυά του καὶ ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἦτο ἔτοιμος καὶ ὡς ἀπλοῦς ὀπλίτης νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀγωνιζόμενος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἐξεκάρφωσεν ἀπὸ τὴν πρῶμην καὶ ἐπῆρε μαζί του τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπέρασεν εἰς τὴν στερεάν, μὴ ἔχων πλέον τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ σπαθί του, τὸ κανοκιάλι του καὶ τὰς δύο ἀσημοκαπνισμένας πιστόλας του. Ἐψηρέτησεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰ στρατόπεδα, κατόπιν μὲ τοὺς φιλέλληνας ἐπὶ τοῦ «Σωτήρος» τοῦ πλοιάρχου Θωμᾶ, ὡς γνωρίζον τὰ ἰταλικά· ὅταν δὲ κατέπλευσεν ἡ «Καρτερία» καὶ ὁ «Ἄστιγξ»* ἐξήτει δι' αὐτὴν τοὺς ἀρίστους τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν ἐδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν θέσιν τοῦ ὑπάρχου εἰς τὸ πρῶτον τῶν πολεμικῶν ἀτιμηλάτων, εἰς ὀλίγον χρόνον θαυμασίως, ἀντιληφθεὶς τὰ τοῦ νεοφανοῦς πυροβολικοῦ τοῦ σκάφους. Τὰς νέας γνώσεις του ἐφήρμοσε λαμπρῶς πρὸ τῆς Σκάλας τῶν Σαλώνων. Τὸ πυροβολικὸν τῆς «Καρτερίας» ἦτο τὸ ἀριστοῦργημα τῆς ἐποχῆς. Εἶχεν ὀκτὼ μεγάλα πυροβόλα τῶν ἐξηνταοκτῶ λιτρῶν, ὀρίπτοντα βλήματα γεμάτα οἰητικὸν γέμισμα. Ἦτο τότε μία νέα ἐπινοήσις, ἡ ὁποία ἔμαλλε βραδύτερον νὰ μεταβάλλῃ τὴν ὄψιν τῶν στόλων. Ὁ Νότης ἔμαθεν εὐθύς νὰ χειρίζεται τὰ νέα πυροβόλα μὲ μεγάλην δεξιότητα· περίφημα δὲ διηύθυνε τοὺς ναύτας νὰ πυρακτώνουν τοὺς μύδρους εἰς τὸν «ἀναστρεψίφλογον κλίβανον», ὅπως τὸν λέγουσιν οἱ ὀπλοστασίται. Ἐργασία πολὺ λεπτή. Ὁ Ἄστιγξ ἦτο μαγευμένος μαζί του. Τὸν ἐδέχετο πάντα μὲ γέλια εἰς τὸν θαλαμὸν του, ἀφήγων νὰ φαίνεται τὸ μεγάλο του δόντι, τὸ ὁποῖον δίκην χαυλιόδοντος ἐκρέματο ἀπὸ τὸ ἄνω γυμνὸν του οὐλον καὶ κτυπῶν φυλικῶς* εἰς τὸν ὄμον τοῦ ἔλεγε: «πρῶτο πρῶτο μοπομπαρδιέρο!»*. Μετὰ τὴν ἀνατίναξιν τῶν πρώτων τουρκικῶν σκαφῶν εἰς τὴν Σκάλαν τῶν Σαλώνων ὁ Ἄστιγξ ἀρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς ζώνης—ἐξαιρετικῆ τιμῆ—ἐφώνησε μὲ στεντορείαν φωνὴν «ἔπ, ἔπ, ἔπ, οὔρρα, κάπτεν Κουτσό», τὸ ὁποῖον μετὰ φρενιτιῶδους ἐνθουσιασμοῦ τρεῖς ἐπανέλαβε τὸ πλήρωμα.

Τὸ πολεμικὸν ἐν τούτοις στάδιον τοῦ Νότη δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐτελείωσε μὲ τὴν ζητωκραυγὴν αὐτὴν ὡς μὲ μίαν ἄλλην εἶχεν ἀρχίσει. Μετασχὼν τῶν τελευταίων πρὸ τοῦ Μεσσολογίου ἔργων τοῦ Ἄστιγγος ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ. Τὴν 10 Μαΐου 1828 δύο πυροβολεῖα τεσσάρων πυροβόλων καὶ τεσσάρων ὀλμων καὶ δύο συστοιχία κογκρεβιανῶν πυραύλων ἤνοιξαν πῦρ κατὰ τῆς πόλεως ἀπὸ ξηρᾶς καὶ

δέκα μικραὶ κανονιοφόροι ἀπὸ θαλάσσης. Μετὰ τετράωρον ἀδιάκοπον πυροβολισμόν τὰ ἐφόλια παραλαβόντα τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Εὐμορφοπούλου καὶ λόχον φιλελλήνων εἶχον φθάσει εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων ἀπὸ τῶν τειχῶν, ὅταν ἄκατος φέρουσα ἐμπρηστικούς πυραύλους ἤναψε καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὅλοι ἐσταμάτησαν. Ὁ Ἄστιγξ τότε ἀρπάσας τὸ διοικητικόν του σῆμα ῥίπτεται εἰς τὴν πρώτην λέμβον καὶ προπλέει παρασύρων τοὺς πάντας εἰς προσβολήν. Αἴφνης, πίπτει θανατηφόρος πληγωμένος. Ὁ στρατηγὸς Εὐμορφόπουλος πληγώνεται εἰς τὴν κεφαλὴν, ὃ πλοίαρχος Παπαπᾶνος φονεύεται. Μία ὄβρις κατακεραματίζει τὸν ταγματάρχην κόμητα Μπρόλιο. Τρεῖς κυβερνῆται κανονιοφόρων τραυματίζονται, ἐπίσης ὁ Στέλβαχ, ὁ Γκίμπεν καὶ πλείστοι ἄλλοι ἀξιωματικοὶ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.

Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἠριθμεῖτο καὶ ὁ ἰδικὸς μας ἦρως. Μοίραρχος καὶ ἀξιωματικοὶ μετεφέρθησαν εἰς Ζάκυνθον πρὸς Ἱερατεῖαν, ὅπου μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἀπέθανε. Μετὰ μακρὴν νοσηλείαν ὁ Νότης Γιάκος ἐπανήρχετο εἰς Σπέτσας γυλός. Ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι, ἀφοῦ τέλος ἐπληρώθη, ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ εἰς τὸ δεξιὸν πόδα; Ἡ μήτηρ του, ἡ ὁποία ὀλόκληρον ἔτος δὲν εἶχε περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις, εἶχε πολλάκις εἰπεῖ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της: «Παναγία μου, νὰ ἰδῶ τὸ παιδί μου καὶ ἂς τὸ ἰδῶ καὶ κουτσό». Τὴν στιγμὴν ἐν τούτοις, καθ' ἣν εἶδε τὸ εὐμορφο παλικάρι νὰ σύρεται ἄντ' ἃς τὰ δεκανίκια, παρ' ὀλίγον νὰ τρελλαθῇ. Εὐτυχῶς ὁ ἄγγελος τῆς παρηγορίας, ἡ Μπίλιω, ἦτο ἐκεῖ. Ἀμέσως ἤρχισεν ἐπιδεικτικῶς τὰς παρασκευὰς τοῦ γάμου καὶ ἂς τῆς ἔλεγον αἱ καλοθελήτριαι: «Μὲ τὰ σωστά σου, Μπίλιω, ἔνα κουτσὸ θὰ πάρης;».

Ἡ ἡμέρα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ὄρισθη. Ἀπὸ ἔνωρις τὸ συγγενολόγι τῆς νύμφης συνεκεντρώθη πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Ἀρμάτας. Ὅλοι οἱ ναυτικοί, ὅλα τὰ παλικάρια τῶν Σπετσῶν, ὅσα εἶχαν περισσεύσει ἀπὸ τὸν ἄγιον ἀγῶνα, συνήχθησαν εἰς τοῦ παλαιοῦ των συναγωνιστοῦ. Ἐξεκίνησαν. Μετ' ὀλίγον ἀκούονται ἔκπληκτοι πρὸ τῆς ἐκκλησίας οἱ πυροβολισμοὶ τῆς χαρᾶς καὶ τὸ πλήθος ἐπιφαίνεται. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι ὁ γαμβρός; Πάντες οἱ ἐρχόμενοι βαίνουν ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν ποδῶν, λυγιστοί, καμάρωτοί, μετὰ τὰς καινούργιας βράκες, μετὰ τὰ βελουδένια γελέκια, μετὰ τὰ μεταξωτὰ μαντίλια κρεμασμένα. Ἡ Μπίλιω προφανῶς ἄρχεται ν' ἀνησυχῇ. Τοῦ συνέβη τίποτε λοιπόν; Ἡ

συνοδεία προβαίνει. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς διακρίνεται τὸ κομψὸν ἀνάστημα λαμπροστολίστου καπετάνιου.—Σὰν νᾶναι αὐτός, μὰ πῶς... δὲν εἶναι πιά κουτσός;» καὶ ἡ νύμφη πίπτει λιπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ καπετάνιου τῆς. Αἱ γυναῖκες κλαίουں ἐκ συγκινήσεως, οἱ ἄνδρες... Μὰ τί θέλετε, καὶ οἱ παλαίμαχοι αὐτοὶ νὰ ἐκδηλώσουν μὲ δάκρυα τὴν συγκίνησίν των; Μπραάμ Διακόσαι πιστόλαι κροτοῦν εἰς τὸν ἀέρα: «Θὰ τὸ καῖμε τὸ Πέτσα ἀπόψε!»...

Καλὰ λοιπὸν τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ὁ φιλέλλην δόκτωρ Τραμίπερ, «μὴ φοβᾶσαι, καπετάνιο! γρήγορα θὰ πετάξῃς τὲς πατερίτσες».

Κωνσταντῖνος Ράδος.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Ἦταν Κυριακή, μέρα μαγιάτικη, μὲ γλυκὸν ἥλιο καὶ καταγάλαξο καὶ ξάστερο οὐρανό· κι ἂν σὲ καμμιὰ ἄκρη ἀνάθελλε, ψηλὰ ἔπο τὲς κορφὲς τῶν βουνῶν, κανένα συνεφάμι ἄσπρο ἄσπρο, σὰ χιόνι καὶ ξάντιο ξάντιο, σὰ μακριόκλωνο ροῦντο* μαλλί, ἢ σὰ φύσημά του μαλακό τ' ἄπλωνε τ' ἄπλωνε στὸν διάπλατο οὐράνιο κάμπο, ὅσο ποὺ ἀφάνιζε καὶ δὲ φαίνονταν τίποτε ἀπ' αὐτό.

Τὸ Σούλι, ποὺ δὲν τὸ γνῶριζε τότες ἀκόμα ἡ Ἱστορία, καὶ τ' ὄνομά του δὲν εἶχε γίνει κοσμοξακουσμένο, οὔτε ὁ Ἄλῃ-Πασᾶς εἶχε βγῆ ἀπὸ τὴ θεοκατάρτη κοιλιὰ τῆς Χάκμωσ, τὸ Σούλι τὸ λεβεντιόχωρο ἀχολογοῦσε ὄλο ἀπὸ τὰ ντουφέκια κι ἀπὸ τ' ἄρματα, γιατί ὅλη ἡ λεβεντιά, ἀντρίκια καὶ γυναῖκια, χόρευε στὸ μεσοχώρι ντυμένη στὴ φουστάνελα τὴ χιονάτη καὶ στὰ πασκαλιάτικα καὶ πηγυμένη στ' ἄρματα, στ' ἀσήμια καὶ στὰ φλωριά.

Γίνονταν γάμος.

Γίνονταν γάμος και παντρεύονταν ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πλιὸ λεβέντικα καπετανόπουλα τοῦ Σουλιῦ, λιονταρόπουλο δεκαοχτὼ χρονῶν, πρωτόπαιδο τοῦ σπιτιοῦ καὶ πρῶτο στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὲς τρεῖς, στὴν ὁμορφιά στὸ τραγοῦδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περβήτημα, ποὺ εἶχε σαράντα βλάμηδες* στὸ βαγγέλιο κ' ἔκοβε τὸ μολύβι στὸν ἀέρα μὲ τὸ γαταγάνι*. Παντρεύονταν ὁ χιλιοζηλεμένος Σπύρος ἀπὸ τὸ Σούλι καὶ ἔπαιρνε τὴ νεραϊδόκορμη, φτεροπόδαρη καὶ πεντάμορφη Χαΐδω ἀπὸ τὴν Κιάφα, ποὺ δὲν τὴ ξεπερνοῦσε καμιὰ τσιούπρα* σὲ ὅλα τὰ Σούλια καὶ τὰ Παρασούλια σὲ τίποτε. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος, ποὺ, ἀκούοντας τ' ἀρραβωνίσια τοῦ Σπύρου καὶ τῆς Χαΐδως νὰ μὴν πῆ μέσα 'πὸ τὴν καρδιά του: «Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρώγυνο!». Ὁ αὐτὸς ἔπαιρνε περιστέρα καὶ ἡ περιστέρα αὐτό. Τέτοια νύφη μόνον ἡ Κιάφα μποροῦσε νὰ δώκῃ στὸ Σούλι καὶ τέτοιο γαμπρὸ μόνον τὸ Σούλι μποροῦσε νὰ δώσῃ στὴ Κιάφα.

Ξεκίνησε τὸ φλάμπουρο* μὲ τὸν Ἀϊ—Γιώργη στὴ μέση καὶ μὲ τὸ σταυρὸ στὴν κορυφή, ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ γαμπροῦ, στὰ χέρια τοῦ νεώτερου βλάμη, καὶ στὸ ξεκίνημά του ἔπесαν ἑκατὸ ντουφεκιὲς μονομιᾶς. Λύθηκε στὴ στὴ στιγμή ὁ χορὸς τοῦ Μεσοχωριοῦ κ' ἔτρεξαν οἱ χορευτάδες πίσω ἀπὸ τὸ φλάμπουρο ντουφεκοβλώντας καὶ τραγουδώντας. Ὡς δέκα δρασκελιές* πίσω ἀπὸ τὸ φλάμπουρο ἔρχονται οἱ νεώτεροι, εἴτε ἄντρες εἴτε γυναῖκες τραγουδώντας τραγοῦδια τοῦ γάμου, ὅλοι πεζοὶ κὶ ἀρματωμένοι. Στὴ μέση ἦταν ὁ χρυσοντυμένος γαμπρός, καβάλα σ' ὄμορφο καὶ χυτοκάπουλο* βουνίσιο ἄλογο, περικυκλωμένος ἀπὸ τὲς ὁμορφώτερες νυφάδες, ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ γαμπριάτικα τραγοῦδια, γλυκὰ γλυκὰ, σὰν ἄγγελοι οὐρανοκατέβατοι καὶ παραπίσω ἔρχονταν οἱ γεροντότεροι ὅλοι ἀρματωμένοι καὶ ὅλοι σὲ βουνίσια μουλάρια ἢ κὶ ἄλογα, ποὺ περβατοῦσαν στὰ πετρωτὰ μονοπάτια σὰ νὰ ἦταν ἀγριόγριδα.

Ἦταν ἐκεῖ ὅλοι οἱ καπιταναγεοὶ τοῦ Σουλιῦ, Κουτσονίκας, Μπότσιαρης, Μαλάμος, Μάρας, Τζαβέλλας, Δράκος, Ζέρβας καὶ λοιποί. Ἀλλὰ τὸ ψῆκι* ἦταν στὴ διάτα* τοῦ Τζαβέλλα.

Σὲ μιὰ ὥρα μέσα τὸ ψῆκι ἦταν μπροστὰ στὴν Κιάφα. Ὁλη ἡ Κιάφα ἦταν τὸ ποδάρι, περήφανη γιὰ τὴ νύφη ποὺ ἔδινε καὶ τρισπερήφανη γιὰ τὸ γαμπρὸ ποὺ ἔκανε. Τὰ ντουφέκια τοῦ Σουλιῦ καὶ τῆς Κιάφας βροντοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀδεσφωμένα στοὺς πολέμους μέσα στὰ ριζοβούνια καὶ τὲς ρεματιὲς τῆς

Λάκας, τῆς Παραμυθιάς καὶ τῆς Λάμαρης, τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ θᾶσμιγαν τὰ δυὸ συμπεθεριὰ ὄξω ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ νὰ πιάσουν χέρι, ἓνα μεγάλο φίδι διάβηκε ἀνάμεσά τους, τρέχοντας ἀπὸ τὸ δύσμα* κατὰ ἡλιοῦ* σιουρίζοντας, σὰν πιστικός. «Φίδι, φίδι!» ἀκούστηκαν νὰ λένε, κι ὅσοι παράτυχαν μπροστά, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τῶν συμπεθερικῶν τὸ ντουφέμισαν, ἀλλὰ κανένα μολύβι δὲν τῶπιασε. Μπῆκε μέσα σ' ἓνα παλιότοιχο κι ἔγινεν ἀφαντο. Ὀλονῶν τὰ μούτρα κατσούφιασαν γιὰ τὸ φίδι θέλει μεγάλο κακό, ὅταν κόβη τὸ δρόμο. Στὴ στιγμὴ ἔπαψαν τὰ ντουφέκια καὶ μιὰ μεγάλη λύπη ζωγραφίστηκε σ' ὀλονῶν τὸ πρόσωπο.

—Φτοῦ! καταραμένο πρᾶμα! εἶπ' ὁ Μπότσιαρης καὶ σταυροκοπήθηκε τρεῖς φορές, καὶ γυρίζοντας τὸ κεφάλι του ὀπίσω εἶπε στὸ Ζέρβα :

—Τί λὲς ἐσύ, βλάμη;

—Τί νὰ πῶ; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ζέρβας ξέκαρδα*. Δὲν τὸ ξέρεις ἐσύ τάχα τί θέλει τὸ φίδι, ὅταν σοῦ κόβη τὸ δρόμο;

—Σκοτωμό; *Ε; ξαναρώτησε ὁ Μπότσιαρης κρῦα κρῦα.

—Μιὰ φορὰ καὶ δυὸ τὸ γευτήκαμεν* αὐτὸ τὸ σημάδι τοῦ ξαναεἶπεν ὁ Ζέρβας...

—Ἔτσι εἶναι, βλάμη, μετᾶιπε ὁ Μπότσιαρης καὶ ματάκανε τὸ σταυρὸ του.

Ὁ Δράκος, ποὺ ἄκουσε τὴν κουβέντα τῶν δύο βλάμηδων χτύπησε τὸ μουλᾶρι καὶ ζύγωσε*.

—Σκιαζομαι, ὁρὲ ἀδελφια, τοὺς εἶπε μὴ βροῦμε τὸ Σούλι καμένο στὸ γύρισμα. Συναχτήκαμεν ὅλοι ἐδῶ κι ἀφήκαμε τὰ σπίτια μας ἔρημα. Δὲν εἶναι καθόλου παρᾶξενο νὰ τὸ ἐπέικασαν* οἱ Ἰσάμηδες καὶ νᾶρθουν νὰ πατήσουν τὸ χωριό.

—Ἄιντε, καίμενε ἀξάδεοφε, τοῦ εἶπε ὁ Μάρας, ποὺ ἦταν μπροστὰ ἔπὸ τοὺς δύο βλάμηδες, κι οἱ γυναῖκες μας, ποὺ εἶναι τες ἐκεῖ, θὰ βγοῦν νὰ τοὺς δεχτοῦν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα; Τὸ φίδι δὲ δείχνει γιὰ μᾶς, δείχνει γιὰ τοὺς συμπεθερούς, γιὰ τὸ πρὸς τὸ μέρος τοὺς πᾶει καὶ τρῶπωσε.

Εἶχαν τελειώσει αὐτὲς οἱ κουβέντες ὅταν ὅλο τὸ ψίμι βρέθηκε στὸ χωριὸ τῆς Κιάφας. Ἀπὸ λίγο λίγο εἶχε ξεχαστῆ τὸ φίδι καὶ τὰ τραγούδια καὶ τὰ ντουφέκια πάγαιναν ὀργιό*. Ζυγώνοντας τὸ φλάμπουρο στὸ σπίτι τῆς νύφης ὁ γαμπρὸς ἄρχισε νὰ προσκυνᾷ ταπεινά, ταπεινά, ψηλὰ ἔπὸ τ' ἄλογό του, ἔχοντας τὰ μάτια κατεβασμένα κι ὅταν μπῆκε στὸν αὐλόγυρο τῶν πεθερι-

Σουλιώτισσα τῶν χρόνων τοῦ Ἀλήπασα.

(Σχεδίασμα ἀπὸ τὸ «Ταξίδι εἰς τὴν Ἑλλάδα» τοῦ Πουκεβίλ).

κῶν ξεπέξεψε ὁμορφα ὁμορφα. Στὴ στιγμὴ δύο βλάμηδες μπῆκαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὰ δεξιὰ κι ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ζερβά, καὶ τὸν πῆγαν στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου στέκονταν παραμπροστά ὁ πεθερὸς καὶ παραπίσω ἡ πεθερά, κι ἀφοῦ τοὺς προσκύνησε τρεῖς φορὲς καὶ τοὺς δυὸ στὴν ἀράδα καὶ τοὺς φίλησε τὸ χέρι, τὸν φίλησαν κι ἐκείνοι στὰ μάτια καὶ τὸν ἔμπασαν σὲ χωριστὸ δωμάτιο, μὲ ἄλους τοὺς βλάμηδές του καὶ τὸ φλαμπουριάρη*, γιὰ νὰ φᾶν χώρια ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ ψῆμι αὐγά τηγανισμένα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς πεθερᾶς.

Δυὸ ὄρες βάσταξε τὸ φαγοπότι στὸ συμπεθερικό, κι ἀφοῦ τραγουδήσαν καὶ χόρευαν μὲ τὸ παραπάνω, ὁ Τζαβέλλας, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ψικιοῦ, φώναξε τὸν πατέρα τῆς νύφης καὶ τοῦ εἶπε :

— Σ' εὐχαριστοῦμε πολὺ, κύρ συμπέθερε, γιὰ τὰ καλὰ φαγητά σου καὶ τὰ καλὰ πιοτά σου, ἀλλὰ τέτοια εἶχαμε καὶ στὰ σπίτια μας, κι ὁ ἐρχομὸς μας δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς δώκης τὸν ἀνθρωπό μας καὶ νὰ φύγουμε.

— Μετὰ χαρᾶς, συμπέθερε, ἀπολογήθηκεν ὁ πατέρας τῆς νύφης, ἔτοιμη εἶναι ἡ νύφη.

Σ' αὐτὰ τὰ λόγια ὅλοι, σήκωσαν τὶς πλόσζες* κι ἔπιαν στὴν ὑγεία τοῦ συμπεθεροῦ, τοῦ πατέρα τῆς νύφης, κι οἱ νυφάδες, ποὺ τὴν ἀρμάτωναν, ἄρχισε νὰ τραγουδᾶνε σὲ ἄλλο δωμάτιο τὰ φορέματά της, ποὺ τῆς τὰ ἔδιναν νὰ τὰ φορῇ ἓνα ἓνα. Ἡ νύφη ἔκλαιε κάτω ἀπὸ τὸ μπουλωμα* γιὰ τὴν ἀφῆνε τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε, τοὺς γονέους της, τ' ἀδερφοξάδερφά της, τὴ γειτονιά της καὶ τὸ χωριὸ της, γιὰ νὰ πάη νὰ βρῇ ἄλλο χωριό, ἄλλη γειτονιά, ἄλλα ἀδερφοξάδελφα, ἄλλους γονέους, ἄλλο σπίτι, γιὰ ἓνα αἰτάρι, ποὺ δὲν εἶχαν τὰ γονικά της.

Ἐκλαιε ἡ νύφη, ἔκλαιε καὶ τὰ κλάματά της ἀκούονταν σ' ὅλο τὸ σπίτι, κι οἱ φυλαχτάδες της*, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἦσαν ἔτοιμοι στὸ ποδάρι. Βγῆκε τὸ ψῆμι ὅλο στὴν αὐλὴ μαζὺ μὲ τὸν γαμπρό, ποὺ ἦταν περικυκλωμένος ἀπὸ τὲς τραγουδίστρες του κι ἀπὸ τοὺς βλάμηδές του, καὶ περιμέναν τὴ νύφη. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη δύο κοράκια περνοῦσαν ψηλὰ 'πὸ τὴ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ κρακακίζοντας «κράαα - κράαα - κράαα», καὶ τόσο χαμήλωσαν, διαβαίνοντας ψηλὰ 'πὸ τὸ σπίτι, ὥστε νόμιζε γανεὶς ὅτι ἦταν κάποιο ψοφίμι καὶ χαμήλωσαν, νὰ κάτσουν νὰ φᾶν. Βλέποντας αὐτὰ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ψικιοῦ ὁ Τζαβέλλας φώναξε :

— Σκοτώστέ τα, μωρὲ παιδιά, τὰ ἔρημα!

Σαράντα, πενήντα ντουφέκια άδειασαν άπάνω τους, άλλά ούτε φτερό τους γκρέμισαν. Τά δύο συμπεθεριά δάγκασαν τά χείλια τους, και τ' άργανα, ό χορός, τά τραγούδια και οι ντουφεκιές έπαψαν, κι έγινε μεγάλη σιωπή σά νά ήταν ξόδι*, όλη εκείνη ή μάζωξη.

Ό Τζαβέλλας άγκουσεύτηκε* πολύ κι' είπε του συμπεθερού νά βγάλη τή νύφη γλήγορα γιά νά φύγουν. Ό συμπεθερός μπήκε μέσα, οι τραγουδίστρες άρχισαν τό : «Κίνα, θύγω: μ' κίνα...», τό ύστερονό τραγούδι, κι ή νύφη ξεκίνησε άπό μέσα περικυκλωμένη άπό σαράντα πρωτόκαλλες* νυφάδες, πού τής τραγουδούσαν τό ύστερό της τραγούδι, τ' άργανα, ό χορός, τά τραγούδια κι οι ντουφεκιές ξανάρχισαν και τή στιγμή, πού πάτησε ή νύφη τό κατώφλι τής θύρας γιά νά δείξει τήν κυλαρισσένια της κορμοστασιά στό ψίκι, πού τήν καρτερούσε μέ στόμα άνοιχτό, κι έπεφταν τά ντουφέκια σά χαλάσι, έμπηξε ένα ξεφωνητιό μεγάλο, σωριάστηκε κατά γής, κι ένα μαύρο αίμα σάν αυλάκι πετάχτηκε άπό τά στήθια της ψηλά στην κάτασπρη κι ώριόπλουμη* φορεσιά της. Του θανάτου τό χρώμα χύθηκε άπάνου της και τό πρόσωπό της φαίνονταν σάν σπασμένος καθρέπτης, σά μαραμένο τριαντάφυλλο, σά στειρεμένη βρύση, σά σβησμένη λαμπάδα, σάν άχός γλυκού τραγουδιού, πού τόν παίρνει ό άγέρας.

Τό ψίκι, βλέποντας αυτό τό άνήκουστο κι άνεπάντεχο* κακό, πρόντισε* σάν κοπάδι, πού ρίχνεται μέσα του λυκολακινιά*, άνεμοσύρθηκε κι άνεμοσκορίστηκε γιά τό Σούλι, μέ τ' άρματα κάτω και μέ τές φλοκάτες* κατσιούλα*, κι ό φλαμπουριάρης τσάκισε τό φλάμπουρο, έσκισε τά μαντίλια, σκόρπισε τά πορτοκάλλια και τά ελιόφορτα λαδιά, πού είχε στην κορφή μέ τό σταυρό, κι έγινε κι αυτός άφαντος μέ τούς πολλούς. Η χαρά πέταξε, σάν πουλι φυλακωμένο, πού ξεφεύγει μέσα 'πό τό κλουβί, κι έκεϊ πού, πριν μι ά στιγμή, βαρούσαν τάργανα βροντούσαν τά ντουφέκια, γοργοδιπλώνονταν ό χορός, άντηχοΰσαν τά τραγούδια, γίνονταν γόμος και χάρονταν άγκαλιασμένα τό Σούλι και ή Κιάφα, άκούστηκαν μαύρα μοιρολόγια έτρεχαν δάκρυα σάν ποτάμια, ξάπλωνε ή λύπη τά κατάμαυρα φτερά της, ό γάμος έγινε ξόδι, τό σήμαντρο τής κλησιάς άρχισε νά βαρηΐ άργά άργά «γκλάν γκλάν γκλάν» κι ένα μαύρο μνήμα άνοίγονταν στη γής γιά νά δεχτή, γιά πάντα στην κατάμαυρη και κατασκότεινη άγκαλιά του τή Χαΐδω τήν πεντάμορφη, τή φτεροπόδαρη, τή νεραϊδόκωρη, τήν πλιό όμορφη

καπετανοπούλα, τὸ πιὸ ζηλεμένο λουλούδι, ποὺ εἶχε φυτρώσει ψηλά στὶς ἄγριες πέτρες τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν!

Σκόρπιο καὶ ἀλαλο γύρισε ὅλο τὸ ψῆκι στὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ μὲ βαριά καὶ ἀτάραχη λύπη στὰ στήθια του. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος, τὸ λεβεντότερο καπετανόπουλο τοῦ Σουλιῶν, ποὺ ἦταν πρῶτος στὸ ρίξιμο τοῦ ντουφεκιοῦ, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περβάτημα, ποὺ εἶχε σαράντα βλάμηδες στὸ Βαγγέλιο καὶ ἔκοβε τὸ μολύβι στὸν ἀγέρα μὲ τὸ γιαταγάκι, δὲ γύρισε στὸ σπίτι του. Δὲ φάνηκε πουθενά. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε ποὺ εἶχε κάνει. Κανεὶς δὲν τὸν λόγιασε* τὴν δρόμο εἶχε πάρει. Τ' ἄλλογὸ του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του, χωρὶς καθάλαρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμιὰ σπηλιά καὶ ἐκεῖ πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῆ κανεὶς, καὶ ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψε ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς καὶ ἔκανε τὰ μνημόσυνά του!

Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴν χαρὰ, ἔτσι καὶ ὁ καιρὸς τρώγει τὴν λύπη, σὰν ποὺ τρώγει καὶ ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλά καὶ ξεχάστηκε ὁ νυφιατικὸς θάνατος τῆς Χαΐδως ἀπὸ τὴν Κιάφα καὶ ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χαΐδως καὶ τὸ ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα πρὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἄλῃ-Πασᾶ, φανίστηκε* ἓνας καλόγηρος ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία ψηλά στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιῶν, τὸ ἀθάνατο Κιούγκι. Ἐρχονταν ἀπὸ τ' Ἁγιον Ὄρος καὶ ἤξερε πολλὰς γλώσσας, καὶ τὰ Ρούσικα. Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλῆκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντας καὶ τὲς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσαν ἡ γενιά του. Ἦταν πάντα κατσοφιασμένος, καὶ ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι ἄλλαζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο-λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιῶτων, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὄλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. Ὄμνυαν ὅλοι σ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. Ὅ,τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο, καὶ ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, καὶ ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἄι—Καλόγερο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες, νὰ κάνουν μνημό-

συνα στο μοναστήρι του Κουγκιού. Ο Αι-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὄλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνευε «Χαΐδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αἰτία του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε καὶ εἶπε τοῦ γουμένου:

— Σπύρο, δέσποτά μου, καὶ ὄχι Χαΐδω!

Ὁ γούμενος ξεροκατάπιε δυὸ τρεῖς φορές, μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίσῃ τ' ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος τοῦ μεταίειπε:

— Μνημόνευε, Ἅγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου!

Στὴ στιγμὴ τοῦ γουμένου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα. καὶ ὅπως ἦταν γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυματήρι στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας.

— Ἡ Χαΐδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα! Ὁ Σπύρος ζῆ καὶ εἶναι μπροστά σου!

Ξαπόρσαν ὅλοι ὅσοι βρῖσκονταν στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Κουγκιῦ, μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος, καὶ ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν, ἀπὸ Αἰ-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διχόνοιες, ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιῦ.

Στὲς 18 Ἀντριῶς* τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμὸ τοῦ Σουλιῦ ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώκῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτὸν του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τ' ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκε ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ κ' ἀφοῦ μετᾶλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρῖσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμάτα μπαρουτι, καὶ στὴ στιγμὴ γούμενος, σύντροφοι, Κούγκι καὶ ὀχτροὶ ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἵματα, βόγγους, κλάματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτὸ, κ' ἡ Ἱστορία στὸ πλάϊ τοῦ Σουλιῦ ἔγραφε μὲ ἄσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου, «Σαμουήλης»!

Χρ. Χρηστοβασίλης

Ἄρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 10

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΚΙΑΟΥΡ

(Απόσπασμα ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφεται ἡ δοῦλη Ἑλλάς.)

“Ὅστις εἰς θανόντος κλίνην ἔτυχε ποτὲ νὰ ἔλθῃ
πρὶν ἀκόμη ἢ ἡμέρα τοῦ θανάτου του παρέλθῃ
ἢ πανώλεθρος ἐκεῖνη, πρώτη τῆς ἀνυπαρξίας,
ἀλλ’ ἐσχάτη τῶν κινδύνων, τῶν παθῶν, τῆς ἀγωνίας,
(πρὶν τὸ πρόσωπον ὁ ὄνυξ παράφθεیره τοῦ θανάτου
καὶ τὸ ἀπομένον κάλλος σβέσῃ μετὰ δάκτυλά του)
θὰ ἐθαύμασε βεβαίως τὴν ἀγγελικὴν γαλήνην,
τῆς ἐκστάσεως τὸ ἦθος, τὴν ἀτάραχον εἰρήνην,
τὴν ὠχρὰν ἐκεῖνην ὄψιν, στερεάν, ἀλλ’ ἀνειμένη*,
τὴν ὑπὸ τῆς ἀτονίας τρυφερῶς ὠραισμένην
ἂν δὲν ἔβλεπε τὸ ὄμμα τὸ στερεὸν καὶ φρικαλέον,
ὅπου δὲν γελᾷ, δὲν λάμπει, οὔτε δάκρυ χύνει πλέον,
καὶ τὸ μέτωπον ἐκεῖνο τὸ ξηρὸν καὶ παγωμένον,
ὅπου ἢ τῶν τάφων νάρκη τῶν ἐκεῖ παρισταμένων
τὴν ψυχὴν καταταράττει, ὡς ἂν ἔμελλον ὁμοίαν
καὶ αὐτοὶ νὰ λάβουν τύχην μετ’ ὀλίγον, τὴν ὁποίαν
τρέμουν βλέποντες καὶ φοβίτουν, ἀτενίζον μόνο τοῦτο·
ἂν τὸ μέτωπον καὶ τ’ ὄμμα ἔμπροσθεν δὲν εἶχε τοῦτο,
στιγμὰς—ὄχι,—ὄρας ὅλας αὐτὸς ἤθελε διατάξῃ,
ἂν ὁ θάνατος τῷ ὄντι τὸν νεκρὸν ἐξουσιάζῃ.
Τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλη
κατὰ τὰς στιγμὰς τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ἐπιθάλλει!
Καὶ αὐτῆς τῆς παραλίας ἢ εἰκῶν εἶναι ὁμοία.
Εἶναι ἢ Ἑλλάς, ἀλλ’ ὅμως ἢ Ἑλλάς νεκρὰ καὶ κρούα!
Ναί, νεκρὰ, ἀλλὰ ὠραία· ναί, ψυχρὰ, ἀλλὰ γλυκεῖα·
ὅμως φρικτῆς μὴ βλέπων οὐδαμοῦ ζωῆς σημεῖα.

Καλλονὴν τοιαύτην ἔχουν μόνον οἱ ἀποθαμμένοι,
ἦτις, καὶ ψυχῆς ἀπούσης, εἰς τὸ πρόσωπόν των μένει
ἦτις, ἕωσοῦ ὁ τάφος σκεπασθῆ ἀπὸ τὸ χῶμα,
μᾶς πλανᾷ, ἐνῶ μᾶς δείχνει ψευδῆ χάριν, ψευδὲς χῶμα.
Αἴγλη τῆς ψυχῆς εἶν' αὕτη εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου,
εἶν' ἀστήρ περιανγάζων τὰ ἐρείπια τοῦ βίου,
ἐκνευσάντων αἰσθημάτων ζώπυρον τὸ τελευταῖον,
σπινθῆρ, — ἴσως ἀπὸ φλόγαν οὐρανια ἀπορρέων, —
ὅστις τὸν νεκρὸν φωτίζει, ἀλλὰ δὲν θερμαίνει πλέον.

Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν μήτηρ, κλεινὴ χώρα τῶν ἀνδρείων !
ἀπὸ τῶν βουνῶν τὰ ἄντρα ἦσο μέχρι τῶν πεδίων
προμαχῶν ἐλευθερίας, εἴτε δόξης μασσωλεῖον !
Νεκροθήκη ἡμιθέων ! Αὕτη ἡ κατάστασίς σου ;
Ταῦτα λείψανα τὰ μόνα ἐκ τῆς ἄλλοτε ζωῆς σου ;
Πρόσελθε, δειλὲ σὺ δοῦλε, τῶν ἀλύσεών σου φίλε,
καὶ εἰπέ, δὲν εἶν' ἐκεῖναι αἱ ἀρχαῖαι Θερμοπύλαι ;
Καὶ τὸ κτανοῦν δὲ ὕδωρ τὸ τὴν γῆν σου πέριξ πληττον,
γόνε, χαῦνε, προπατόρων αὐτονόμων, ἀνικῆτων,
λέγε, τίς ἡ παραλία, τίς ὁ σκόπελος ἐκεῖνος ;
Εἶν' ἡ θάλασσα, ὁ βράχος, ὁ λιμὴν τῆς Σαλαμῖνος !
Ἐγερθῆτε ! ἐγερθῆτε ! ἀνακτήσατε γενναίως
τὴν γῆν ταύτην, τῆς ὁποίας εἶναι ἄφθαρτον τὸ κλέος
εἰς τὴν τέφραν τῶν προγόνων εὔρετέ τινας σπινθῆρας
καὶ ἀνάπατ' εἰς τὰ στήθη ἐνθουσιασμοῦ κρατῆρας.
Ὁ φιλόπατρις ἂν πέση εἰς τὴν μάχην τῶν αἱμάτων,
δομα θὰ ἀποκτήσῃ φοβερὸν ὡς τ' ὄνομά των,
αἰωνίως τῶν τυράννων τὰς ψυχὰς κατασπαράττον.
Εἰς τὰ τέκνα του θ' ἀφήσῃ δόξαν καὶ ἐλπίδα τόσην,
ὥστε, ἀντὶ δουλείας, θάνατον νὰ προτιμῶσιν.
Ἄφου ἡ ἐλευθερία ἅπαξ πόλεμον κινήσῃ,
μάχονται τὰ τέκνα, ὅταν ὁ πατὴρ των τελευτήσῃ,
ὥστ' ἀργὰ εἴτε ταχέως αὕτη πρέπει νὰ νικήσῃ.
Σύ, Ἑλλάς, τοῦ λόγου μάρτυς, τῆς λαμπρᾶς σου ἱστορίας
αἱ σελίδες ἀναγέλλουν τὰς τοιαύτας ἀληθείας !
Βασιεῖς ἐνῶ ἀγνώστους πυραμίδας ἔχουν μόνον,
βυθυσμένοι εἰς τὸ σκότος κ' εἰς τὴν σκόνιν τῶν αἰώνων,
οἱ μεγάλοι ἥρωές σου, — ἂν καὶ τὸ ἐκ λίθου μνημα,

ἡ ἀνιδρυθεῖσα στήλη, ἔγινε τοῦ χρόνου τρίμμα—
διαρχέστερον μνημεῖον ἔχουσιν οἱ δαφνηφόροι,
τύμβιον ἔνδοξον, μεγάλον, τῆς πατρίδος των τὰ ὄρη!
Εἰς τὸν ξένον λέγ' ἡ Μοῦσα, αἱ ἀκρόωρεια ἐκεῖναι
ὅτι ἄφθαρτον μνημεῖον ἀθανάτων ἀνδρῶν εἶναι!
Μακρὸν εἶναι νὰ ἐκθέσῃ, λυπηρὸν τις νὰ δηλώσῃ,
πῶς μετὰ τοσαύτην δόξαν ἦλθεν ἀθλιότης τόση!
ἄρχει ὅτι κανεῖς ξένος δὲν σοῦ ἔκαμπε τὸ γόνυ
εἰμὶ ὅτι διεφθάρης. Ναί! Ἐταπεινώθης μόνη.
Ναί! Ἄφ' οὗ ἐξηχρειώθης, ἔφερες εἰς φῶς προδότας
κ' ἦνοιξας ὁδὸν καὶ πύλας εἰς τοὺς ἔξωθεν δεσπότας.

Γεώργιος Νόελ - Γόρδων - Βύρων

(Μετάφρ. Αἰκ. Κ. Δοσίου.)

Η ΕΛΛΑΣ

Εἶν' ἡ Ἑλλάς, ἧς τ' ὄνομα κ' ἡ ἄποψις ἐκπλήττει,
ἦν βλέπων τις ἐκ θαυμασμοῦ καὶ λύτης ἅμα φροῖσαι.
Φροῖσαι ὁ νοῦς, ἀναμετρῶν τὸ ὕψος καὶ τὴν πῶσιν,
τὴν ἄβυσσον, ὅπου ποτὲ εἴμαρτο* νὰ ριφθῶσιν
ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ τόσον μεγαλεῖον !
Τυράννων πόδες βεβηλοῦν τὴν γῆν τῶν παραλίων,
οἱ θαυμαστοὶ αὐτῆς ναοὶ σωρεῖαι ἐρειπίων,
οἱ κάτοικοί της δέσμοι, κ' ἐπὶ τοὺς τοῦ Ὑψίστου
βωμοὺς, οὓς ἡ κατάκτησις κατέβαλ' ἀλαζόνως
τὴν τοῦ προφήτου κίδαριν* ὕψοι ὁ λατρευτῆς του
ἀντὶ συμβόλου λατρευτοῦ, ἀντὶ σεπτῆς εἰκόνας !
Πλὴν, κ' εἰς τὸ πένθος της αὐτό, ὁ ὀφθαλμὸς τ' ἀρχαίων
ἀναγνωρίζει κάλλος της, καὶ τὸ θαυμάζει κλαίων
κ' ἡ φύσις κἄν, ἦν πάντοτε ἀνανεοῦν οἱ χρόνοι,
πρὸς τοὺς τυράννους μάχεται καὶ θριαμβεῖ μόνη.
Αὐτ' εἶναι ἡ χώρα τῶν θεῶν, αὐτ' ἡ πατρίς τῶν φῶτων !
Ὁ τῶν ὀρέων τῆς ζυγὸς τὴν κεφαλὴν του αἴθρων
πρὸς τοὺς γλαυκοὺς της οὐρανοῦς, τὰ κράτη τῶν ἀστέρων,
λουεὶ τὰς τόσας κορυφὰς τῶν γλαφυρῶν του νώτων
εἰς ἀερώδη θάλασσαν, εἰς κύματα αἰθέρων
Οἱ λόφοι της προσκλίνοντες ἡρέμα τὰς ὠραίας
πλευράς των, ἐφ' ὧν ἄφθονον ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας
βλαστάνει, παύουν βαθμηδὸν ἐπὶ τῆς παραλίας,
ἀφ' ἧς ἀκούεται, θαρρεῖς, ἀκόμη τῆς ἀθλίας,
καὶ ταιλαιπύρου Σύριγγος ὁ δακρυόεις στόνος,
μὲ τῶν κυμάτων τὴν θροὴν μιγνύμενος συγχρόνως,
καὶ τὰς τραχείας των καμπὰς εἰς τ' ὄμμα παριστάντες
ὑπὸ τοῦ Φοίβου ἐναλλάξ ἐπιχρυσοῦνται πάντες,
καὶ φαίνονται ὅταν τὸ φῶς ἐπικρατεῖ τοῦ σκότου,
ὡς κύματα κινούμενα θαλάσσης χλοιστρώτου.

Ἐκεῖ ἡ τῆς ποιήσεως καὶ ἱστορίας Μοῦσα
ἀθάνατα ὀνόματα ἐπεκαθέσθη δοῦσα
εἰς ἕκαστον τῶν λίθων της, εἰς ἕκαστόν της κῦμα,
κ' εἰς ἕκαστον τῶν βράχων της ἡγιασμένον θρύμμα!
Ἡ κορυφή αὐτή! ὀφρὺς τοῦ Πίνδου εἶν' ἐκείνη.
Τὸ νᾶμ' αὐτό! τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ στόμα τὸ ἐκχύνει!
Πᾶς λίθος ἔχει ὄνομα, πᾶς βράχος τρώπαιόν του,
πᾶν κῦμα ἔχει λαλιάς, πᾶς τόπος τὸν Θεόν του!
Τοῦ παρελθόντος ἡ σκιὰ τὸ πᾶν ἐκεῖ καλύπτει.
Αὐτὸ τὸ ἔλος εἶν' ἡ Στὺξ, καὶ τῆς φορικτῆς Χιμαίρας
ἡ βαραθρῶδης ἄβυσσος, αὐτὴ ἐντὸς της κρύπτει
[τὸ φλογοβόλον τέρας.

Ἡ θέα τῶν ἀκτῶν αὐτῶν, ἔφ' ὧν ἡ τοῦ Ὀμήρου
Μοῦσα ἐπάτησ' ἄλλοτε, ἃς πάροδος ἀπείρου
σειρᾶς αἰῶνων φωτεινῶν ἔχει ἐπισφραγίσει,
ἐνῶ, νομίζεις, ἀντηγεῖ τὸ φεῦγον ἔτι βῆμα
τῶν εὐτυχῶν αἰῶνων των, παντοῦ σοὶ ἀνελίσσει
ποιήματος, ὃ ἔγραψε Δόξα καὶ Χρόνος νῆμα.
Ὁ ὀφθαλμός, ὃν δὲν κρατεῖ ὁ νοῦς νὰ ἐμποδίση,
μ' ἐνδόξους μνεῖας προσπαθεῖ αὐτὰς νὰ κατοικήση,
καὶ ὄλοεν θαμβούμενος διὰ τῶν καλλονῶν των,
ἢ ἐκπλησσομένης ἐμπρός τοῦ σιγηλοῦ των πένθους,
νῦν μέν, τὴν λάμπιν των φαιδρὸς ἀντανακλᾷ καὶ ἔνθους,
νῦν δέ, ἐκχύνει συμαπαθῶν τὸ φλέγον δάκρυόν των.

Ἀλφόνσος Δαμαρτίνος

(Μετάφρ. Ἀγγέλου Βλάχου).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΕΝΕΤΩΝ

(Ἀπόσπασμα ἐκ χρονικοῦ τῆς Κρητικῆς ἱστορίας).

... Παλινστρόβητος* συνώστησις, ποδοκτυπήματα, σύντονοι κραυγαὶ διεγείρουσι πάντων τὴν προσοχήν. Οἱ συνδαιτυμόνες ἀνασκίροῦν τεταραγμένοι. Οἱ μὲν ρίπτονται πρὸς τὴν κλίμακα, οἱ δὲ ἐπιβαίνουν τραπέζας, ἀναπαντήρια, καθέδρας.

Μόνοι οἱ ἄσκαυλοι* ἀπαθεῖς καὶ ἀτρόμητοι διατελοῦντες ἐν τῷ μέσῳ ταραχῆς, προσβιάζουσι τὸ φύσημα διπλασιάζοντες τὴν διαβολικὴν αὐτῶν κακοφωνίαν.

—Τὶ τρέχει, λέγω; ἔρωτᾷ μὲ στεντόρειον κραυγὴν ὁ Καντανολέος*, τὴν ὄχλουμένην δίοδον ἀναπηδῶν.

—Φωτιά! φωτιά! φωνάζουσι εἰσβάλλοντες εἰς τὴν αἴθουσαν θεράποντες τινες τῆς ἐπαύλεως.

—Ποῦ; ἔρωτῶσιν ἀπαξάπαντες μᾶ φωνῆ.

—Ἀπὸ τὰ μαγειρεῖα ἢ φλῶξ μεταδίδεται εἰς τὰ ἀνώγεια.

—Ἐπὶ τοιοῦτω ἀκούσματι, ὁ οἰκοδεσπότης ὄρμᾳ πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἐλέγετο ἐκρηγνυομένη ἢ πυρκαϊά, ἀλλὰ τὰ γόνατα ἀπειθοῦν εἰς τὴν πρόθεσίν του. Πειρᾶται νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ἐκ τοῦ στόματός του δὲν ἐξέρχονται ἢ φθόγγοι ἀναρθροί, δυσκατάληπτοι. Τέλος κλειῶν τὰ βλέφαρα καταπίπτει ἄφωνος καὶ ὡς κεραυνοβλήτος ἐπὶ τῆς καθέδρας.

Τρέχει ἢ σύζυγος ἐν τῷ ἅμα, σπεύδει ἢ θυγάτηρ, προσέρχονται εἰς βοήθειαν οἱ συγγενεῖς. Ὁ ἰατρὸς Ῥουβίνης, εἰς τῶν ἀγχιστέων τοῦ πάσχοντος, προεικάζει καρδίας συγκοπὴν. Τοῦτο ἕτεροι συγγενεῖς ἀκούοντες κομίζουσι τὸν λιποθυμοῦντα εἰς τὸν ἴδιόν του θάλαμον, ἐπιφυλαττόμενοι, ἐὰν προεχώρει τὸ πῦρ, νὰ τὸν μετακομίσωσι καὶ ἄλλαχού.

Ὑπὸ περιεργείας φερόμενοι ἔνιοι τῶν συνεστίων εἰσδύουσι

εἰς τὸν κοιτῶνα. Ἀλλὰ πρὸς ἐτοιμοτέραν περιθάλαψιν τοῦ πάσχοντος, ὁ ἱατρὸς ἀποπέμπει κοσμίως τὴν συρροήν, μηδενὸς ἄλλου τὴν παρουσίαν ἀνεχόμενος ἢ τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς συζύγου. Εἰ καὶ συγγενῆς πλησιέστατος ὁ νυμφίος παρακαλεῖται καὶ αὐτὸς ἔτι νὰ ἐξέλθῃ, ὅπως αὐτοπροσώπως μεταβαίνων εἰς τὸν τόπον τῆς πυρακαϊᾶς, ἀναστείλῃ ὅσον οἶόν τε τὴν πρόοδον τῆς ἐμπρησεως.

Ὁ Πέτρος ὑπεχώρει ἀνυπονοήτως. Ἀλλ' ἴσα ἴσα διήρχετο τὸν ἄγοντα εἰς τὴν αἵθουσαν διάδρομον, ὅτε σπαραγματώδεις, δξύταται κραυγαί, προσέβαλον τὴν ἀκοήν του.

Αἱ κραυγαὶ ἦσαν διτταί. Προήρχοντο καὶ ἐκ τοῦ θαλάμου συγχρόνως καὶ ἐκ τῆς αἰθούσης. Καὶ τί μὲν ὑπέρδεινον εἰς τὸ ὑποδεκτικεῖον συνέβαινε, δὲν ἐνόησεν, ὅμως τὴν φορὰν ταύτην ἔδρατε καθαρὰ ἡ ἀκοή του τὰς φωνὰς τῆς πενθερᾶς καὶ τῆς συζύγου του, ἐπικαλουμένας αὐτὸν ὀνομασί, καὶ ἐξαιτουμένας τὴν ταχίστην βοήθειαν.

Συμπεραίνων ὅτι θὰ διῆγεν ἡ ζωὴ τοῦ Μολίνου* εἰς κείριον κίνδυνον, ὀπισθοδρομεῖ, ἀλλὰ παρὰ προσδοκίαν ἡ θύρα τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκεται κεκλεισμένη ἔσωθεν. Κρούει, ἐπανακρούει, οὐδεὶς ἀνοίγει.

Ἐν τούτοις ὁ ἦχος τῶν κραυγῶν ἀπεμακρύνετο βαθμηδόν, ἀν καὶ αἱ γυναῖκες οὐδόλως ἔπαυον μοιρολογοῦσαι, ἐπιβοῶσαι, ἱκετεύουσαι, βοήθειαν.

Πρόδηλον πλέον κατεφαίνετο ὅτι στυγερά τις βιαιοπραγίας ἀπόπειρα ἐξετελεῖτο κατὰ τῶν γυναικῶν.

Μὲ ἐπίσκηψιν ἀστραπῆς ὀρμᾷ πρὸς τὴν ὀπισθεν ἔξοδον τοῦ θαλάμου, ὅθεν ἐξήρχοντο αἱ φωναί. Ἡ ἔπαυλις ὅλη περιήγει γρούλλους, ἀλλαλαγμούς, ποδοκρουσίαν. Πέντε συγγενεῖς περιήρχοντο καὶ διάδρομον καὶ παρακείμενα δωμάτια εἰς ζήτησίν του. Ἐντρομοὶ οὗτοι, πνευστιῶντες, ἀναγγέλλουσιν ἀνέλπιστόν τι φοβερὸν συμβεβηκός, ἀλλ' ὁ Πέτρος εἰς τὰς κραυγὰς τῆς ἀγαπητῆς του ἀνητημένος, οὔτε προσέχει, οὔτε φροντίζει τὸ παράπαν.

Ἡ ὀπισθεν ἔξοδος τοῦ θαλάμου συνεκινῶνει διὰ κλίμακος ξυλίνης μὲ τὴν αὐλήν. Εἶχε μόλις ὁ νυμφίος προβάλει τὸ βῆμα εἰς τὸν ἐξώστην, ὅθεν ὤρματο ἡ κλίμαξ αὐτή, ὅτε διπλάσιος πυροβολισμὸς ἐκόπησεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν καὶ δύο σφαῖραι ἐσύριξαν εἰς τὴν ἀκοήν του. Προήρχετο ἡ προσβολὴ ἐξ ἀνθρώ-

πων ἐνεδρευόντων ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ πρὸς ἀποκλεισμόν τῆς ἐξόδου.

Ὁ Πέτρος καὶ οἱ συγγενεῖς του ἀνιπυροβολοῦσι κατὰ τῶν ἀγνώστων. Ὁ μὲν τούτων πίπτει χαμαί, ὁ δ' ἕτερος ἀποδιδράσκει τετραυματισμένος.

Σπεύδουσι τότε πρὸς τὴν κλίμακα. Ἄλλ' οἷον ὄραμα ἀνοίγεται ἐν ὀπίον των!

Δύο φραγκάρχοντες ἐκ Χανίων ἀφήραζον ἐπωμαδὸν τὴν Σοφίαν, δύο ἕτεροι ἀπῆγον τὴν οἰκοδέσποιναν. Ἡ πρώτη ἄφωτος, ἤδη λιποψυχοῦσα, οὐδεμίαν πλέον ἔτασεν ἀντίστασιν, ἢ ἄλλη προσπαθοῦσα παντοίαις δυνάμεσι ν' ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τὰ σπειράματα τῶν βιαστῶν, δὲν ἀπεκαρτέρει ἀνακράζουσα βοήθειαν.

Συνέβησαν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ παραχοῆμα, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, ἔντις τεσσάρων λεπτῶν.

Ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ Πέτρου καὶ τῶν ἐπικούρων του, οἵτινες ἀετηδὸν ἐφίπταντο εἰς σωτηρίαν τῶν γυναικῶν, οἱ ἀρπακταὶ καταλείποντες ἔμφοβοι τὴν λείαν τρέπονται εἰς δρομαίαν φυγὴν. Ἄλλὰ κατὰ τὴν ἀπόδρασιν δύο μένουσιν ἐπὶ τόπου κρουσθέντες ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν Γραικῶν.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ κύπιος, ἡ σύγχυσις, ἡ ταραχὴ προήγοντο ἐπιδεινούμεναι πᾶσαν στιγμήν.

— Προδοσία! ἐκραύαζεν ὁ Πύργος.— Προδοσία! κῆποι καὶ προαῦλια ἀντεφώνουν θορυβωδῶς.

— Ἐπιβουλή! Εἰς τὰ ὅπλα! Εἰς τὰ ὅπλα.

Ἡ αὐτὴ βοή ἀπανταχοῦ. Ἐπάνω, κάτω, κύκλῳ τῆς ἐπαύλεως πεντακόσια στόματα ἐλαρύνγιζον βοηδρομοῦντα π ρ ο δ ο σ ί α ! ἀντανακράζοντα εἰς τὰ ὅπλα! ἀναβοῶντα τὸ ἐ λ ε λ ε ὕ ! ἐπικαλούμενα τὰ πολεμικὰ σημεῖα!

Ἄλλ' εἰς τὸ ἀνάκλημα ἐκεῖνο οὔτε τυμπάνου κροῦσμα, οὔτε κλαγγὴ σάλπιγγος ἔδιδε παραμικρὰν ἀκρόασιν.

Τὶ συνέβαιναν εἰς τὴν αἴθουσαν;

Καθ' ἣν στιγμήν αἱ γυναῖκες ἀπηλλάττοντο χάριν τῆς ἐτοιμότητος τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὴν βιαίαν τῶν φραγκαρχόντων ἀπαγωγὴν, ἐκ τοῦ ἐξώστου τῆς αἰθούσης ἐγένετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ αὐτόπτης ἐτέρου δράματος τρομακτικοῦ.

Ἄπνους, ἐκθαμβος, κεραυνόβλητος, κατορθωδῶς ὁ Κοντανόλεος, ἐξαγνούμενος τὴν πίστωσιν τῆς ὁράσεως τριβει αὐτοματικῶς τὰ βλέφαρα μὲ τοὺς δακτύλους.

Όλον πανόραμα ἀπίθανον, ἀπεικός! Οἶα ὀπτασία τοὺς ὄρκους τῆς εὐλογοφανείας πηλακίζουσα.

Ἦτο σκηνικὴ παράστασις; Ἦτο στυγερὸν ἐνύπνιον; Ἦτο πραγματικότης;

Ἦ τοῦ φρικωδεστάτου, ὃ τοῦ καταπληκτικοῦ θεάματος!

Ἦ πλατεῖα, πένθιμος πέπλος μνήματος κατὰ Ψυχασάββατον. Οἱ κῆποι κοιμητήριον ζώντων.

Οὐδεμία φωνή, οὐδὲν νεῦμα ἢ κίνημα ἀνθρώπινον. Σιγὴ τάφου, ἀτρεμία ληθάργου. Ἐκ τῆς πρὸ ὀλίγου χαρμοσύνου καὶ θορυβώδους πανηγύρεως οὐδέν τι ἄλλο αἱ αἰσθήσεις ἀντελάμβανον πλέον, ἢ τὸ πείσμα τῆς ἀέλλης* εἰσέτι, τινάσσον νιφάδας φύλλων χολοβαφῶν ἐπὶ τῆς καταχθονίου σκηνῆς.

Καὶ ὅμως... παρόν... καὶ ὅμως ἀκέραιον, ἀνέπαφον τὸ πλῆθος συνέμενον ἐπὶ τῆς σκηνῆς αὐτῆς. Ζωντανός, αὐτοπρόσωπος παρευρίσκετο σύμπας ὁ λαός. Τὴν πλατεῖαν, τοὺς κήπους τὴν αὐλήν, τὰ προαύλια ἐπλήρουν εἰσέτι τετρακισχίλια ψυχαί. Μεσταὶ αἱ τράπεζαι εἰσέτι—κατασκεπεῖς καὶ γλῶη καὶ σπιβάδιον—πρόχειροι αἱ δεσμίδες τῶν ὕπλων, εἰς τὴν οἰκειάν της θέσειν ἢ φρουρά.

Ἐτοιμοπόλεμοι περιπλέον παρήσαν καὶ οἱ πεντακόσιοι τῆς ἐπικειμένης ἐκστρατεύσεως, δύο μόνον βήματα ἀπέχοντες τῶν τηλεβόλων.

Ἄλλὰ φεῦ! σύμπαντες οὗτοι, ὅσους τοὐλάχιστον ἀπὸ τὸν ἐξώστην τοῦ πύργου καθεώρα τοῦ ὄμματος ἢ βολῆ, ἅπαντες ἔκειντο βεβυθισμένοι εἰς νήδυμον ὕπνον, οἱ μὲν ἐστρηγιμένην κρατοῦντες τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς πυγμῆς, τὴν δὲ πυγμὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἱ δὲ ἀνάστομα ἐπὶ τὴν γλῶην κατακεκλιμένοι. Στρατιῶται, ἀξιωματικοί, ἱερεῖς, γυναῖκες, διῆγον ὅλοι κ α τ α δ ε δ υ μ ε ν ο ι ε ι ς β α θ ὺ ν λ ῆ θ α ρ γ ο ν. Τὰ μὲν ἐδέσματα εἶχον ἀναλωθῆ ἔξ ἡμισείας, ἀλλ' αἱ σαφυλαί, καὶ ἕτερα μεταδόρπια ἐπεσώζοντο ἀνέπαφα ἔτι. Καὶ ἔνιοι μὲν τῶν φυλάκων ἐνόπλιοι ἀνεμνον ἀκόμη, ὡς ἦσαν ἕκαστος τειραγμένοι, αἱ δὲ περίπολοι ἐτήρουν τὰ ὄπλα πυκνωμένα εἰς παράταξιν... Ἄλλὰ πλὴν τινῶν ὀλίγων, οἵτινες ματαίως ἐπάλαιον κατὰ πνιγηρῶν τοῦ ὕπνου περιπλοκῶν, ὅλοι οὗτοι ἐκοιμῶντο. Μόνον εὐάριθμά τινα παιδιά περιήρχοντο ἄγρυπνα τὴν νεκρόπολιν. Περιτρέχοντα ἔνθα κακεῖσε, ἀνέκραζον γοερῶς τὰς μητέρας, ἔσειον ἐκ τῆς χειρὸς τοὺς

πατέρας ἢ τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀναντιφωνησίᾳ τῶν συγγενῶν ἀνύφουν τορώτερα τὰ σκούσματα.

Ἐνῶ τινὲς τῶν συνεστίων—πρῶτοι ὁ πρύτανις καὶ ὁ υἱὸς του—διέτρεχον καὶ περιήλανον τὸ ὑπερῶν ἀπνευστί, προσφωνοῦντες τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοπέδου, μηδεμίαν δὲ λαμβάνοντες ἀπάντησιν, πυροτεχνικὸν φυσίγγιον, ὑπὸ χειρὸς ἠδῆλου ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου ἑξακοντισθὲν διέσχισε τὸν ἄερα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Βλαχερνίτην*, καὶ ἀπέληγε μὲ βροντώδη ἐκπυροσκόπησιν. Ἄμεσος εἶπετο ἀπάντησις εἰς ἐκεῖνο τὸ σύνθημα. Βροντὴ τηλεβόλου κατεκλόνησε τὰς ὑέλους τῆς αἰθούσης, ὀλίγον δ' ἔπειτα ἐπάνωθεν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης, εἰς τὸν εἰρημένον θύακα, συνεστρομβοῦτο πικνότερον νέφος κοινοροτοῦ.

Τί ἄλλο προεμήνυνεν ὁ κονίσσαλος, ἢ προσπόρευσιν στρατοῦ;

Τὸ παραπέτασμα ἦτο ἤδη ἀνασευρμένον. Οὐδεμία ὀπταπύτης ἐλπίς ἀπέμεινεν. Ἡ φραγκαρχοντικὴ προδοσία ἀπεκαλύπτετο καθ' ὅλην τὴν ὑπέραισχρον δυσμορφίαν τῆς.

Ἀκατάσχετος ἀπέβη τότε ἡ ἀναρροῇ τοῦ κόσμου εἰς τὰς αἰθούσας. Ἡ ἀμοιβαία σύγκρουσις καὶ ἡ ἀντώθησις τῶν διερχομένων ἀνέτρεπε τὰς τραπέζας, κατέρριπτε τὰ σκεύη, συνέτριβε πᾶν τὸ προστυχόν. Μικρὸν ἔτι, καὶ ἡ σύγχυσις θὰ καθίστανεν ἴσως ἀναπόφευκτον τὸν ὄλεθρον ἀγρύπνων ἅμα καὶ κοιμωμένων.

—Ὅλοι ἀκίνητοι εἰς τὰς θέσεις σας! Προσοχή! κραυγάζει ὁ Καντανολέος μὲ φωνὴν ἐπικαλύπτουσαν τὸν θόρυβον.

Ὁ ὑπασπιστής, οἱ παρόντες ἀξιωματικοὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ὑψιφῶως τὸ διάταγμα.

Κατευνασθεῖσις τῆς ταραχῆς :

—Αἱ στιγμαὶ εἶναι ἠριθμημέναι, ὑπολαμβάνει. Καιρὸς πρὸς ἕλιγγας καὶ ἀπορίας δὲν περισσεύει. Μετὰ μίαν ὥραν θὰ ἐφανισθῇ στρατός. Τότε ἀθεράπευτος ἔσται ἡ συμφορὰ. Πρὸχειρος βεβαίως εἶναι ἡ ἀπόδρασις. Ἄλλ' ἀνώτατα συνειδήσεως καθήκοντα δὲν μᾶς ὑπαγορεύουσι τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς. Ἐπικατάρατοι ἔστωσαν λοιπὸν ὅσοι δραπετεύσωσι χωρὶς ἀδείας. Ἐν τούτοις ἄς ἐτοιμασθῶμεν ἀχρονοτριβήτως εἰς τὴν ὑπεράσπισιν! Εἰσάξατε εἰς τὸν πύργον ἐν τάχει τὰ ὄπλα τῶν ἕξω ἀδελφῶν, εἰσκομίσατε εὐθὺς τὰ τηλεβόλα μας, μόλις δὲ συναθροίσητε ὅσα δυναθῆτε πλεῖονα τροφίμα καὶ πολεμοφόδια, φράξατε τὰς θύρας ὅλας καλά. Εἰς τὴν ἀπόπεμψιν τῶν γυναικῶν θέλομεν φροντίσει μετὰ ταῦτα.

— Καὶ τῶν γονέων τοῦ Ἰούδα προσέει; ἔρωτᾷ μία φωνή.

— Ὁ δὲ προδότης; Ποῦ κούπτεται ὁ ἀρχιπροδότης; Δὲν θὰ τὸν ἀνεύρωμεν; ἔπερωτῶσιν ἐμβριμώμεναι διακόσαι ἕτεραι φωναί.

— Ἐκτελέσατε τὰς διαταγὰς μου χωρὶς ἀναβολῆς, τὴν δὲ τιμωρίαν τοῦ Ἰούδα ἄφετε εἰς καιρὸν ἀρμοδιώτερον; Ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας του, αὐταὶ καθὼ Κρηῆσαι καὶ ὀρθόδοξοι, εἶναι τεθειμένα ἐπὶ τὴν σκέπην τῆς πιστῆς σημαίας μας.

— Θέλει μοῦ δώσει λόγον μὲ τὴν ζωὴν του, ὅστις ἀποτολήσῃ νὰ ἐγγίση μόνην μίαν τρίχα τῆς κεφαλῆς αὐτῶν! προσθέτει ξιφουλκῶν ὁ Πέτρος.

Ὡστόσο, ὁ Σὲρ Φραντέσκος*, συγγενεῖς, προσκεκλημένοι του, Δάνδολος*, Εἰρήναιος*, ἱατρός, θεράποντες τῆς ἐπαύλεως, εἶχον γίνεαι ὅλοι ἄφαντοι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς γυναικαρπαγῆς. Καὶ ἡ μὲν τάλανα νύμφη ἐξεστηκυῖα ὑπὸ ἐκβροντήσεως τοιαύτης, περίπλεως ἀπελπισίας καὶ αἰσχύνης κατέκειτο ἐπὶ τινος ἀναπαυτηρίου κλονουμένη ἀπὸ σπασμούς· ἡ δὲ μήτηρ της, παρατρέχουσα ἀνὰ μέσον τῶν κενῶν τῆς συρροῆς, ἀνασπῶσα τὴν κόμην, παίουσα τὴν κεφαλὴν, ἐταλάνιζε τὴν συμφορὰν τῆς θυγατρὸς καὶ ἐλεινολόγει τὴν ἀτίμωσιν τοῦ οἴκου της.

Συμφάνως πρὸς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ἔδραμον ὅλοι παραυτίκα εἰς τὰς ἐξόδους τῶν δωματίων, οἱ μὲν ὅπως εἰσχομίσωσιν ὅπλα καὶ πολεμοφόδια, οἱ δὲ ὅπως σώσωσι τινας τῶν κίθουδόντων ἀδελφῶν. Ἄλλ' ἂν ἀπερίφρακτος ἀπέμενεν ἐντὸς τῆς ἐπαύλεως ἡ συγκοινωνία τῶν δωματίων, ἡ ἔξοδος ὅμως εὐρέθη παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀποκεκλεισμένη. Εἰς ἐκάστην τῶν θυρῶν οἱ πολιορκούμενοι ἀπῆντων φραγμὸν δυσυπέρβατον.

— Θὰ εἶμεθα ἀνανδρώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν γυναικαρίων, ὁ Πέτρος ἐφώναξεν, ἐὰν μὲ τὴν ἰσχὺν τῶν ὤμων δὲν καταβάλωμεν τὰς δικλίδας αὐτὰς ἐντὸς λεπτῶν!

Οἱ νεώτεροι καὶ ἠωμαλέωτεροι ὀρμῶσι φρυάττοντες πρὸς τὴν θύραν, ἀλλ' ἡ θύρα ἐπιμένει ἀσάλευτος ἐπὶ τοὺς στροφούς. Ἄλλοι ὤμοι ἀντέκρουον τὴν βίαν ἔξωθεν. Ἄλλὰ τί ὁ ἀπεγνωσμένος δὲν κατορθοῖ; Μετὰ δέκα ἢ δέκα πέντε τιτανώδεις συγκλονήσεις, ἀνασειάσας αὐτάνδρον τῆς αἰθούσης τὸ πόδομα*, ὑπερίσχυσε τέλος ἡ βία τῆς ἀπελπισίας. Αἱ δικλίδες ἀπεσπίασθησαν ἐκ τῶν στροφῶν, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς τῶν ἔξωθεν καταπεσοῦσαι, ἀφῆκαν τὴν ἔξοδον ἀπαρεμπόδιον.

Λυσσώδεις τότε κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπισκύπτουσι οἱ πολιορκούμενοι. Ἦσαν δ' ἐκεῖνοι δεκαπέντε Καπελέτοι*, ὑπὸ σῆμα θεραπόντων μετημφισμένοι. Τρεῖς μόνον ἐπέτυχον νὰ σωθῶσι βοηθεία τῶν περυνῶν. Οἱ πολιορκούμενοι κατέσφαζον τοὺς ὑπολοίπους, ὠρυόμενοι θηριωδῶς.

— Ἄχ, ποῦ εἶσαι φραγκάρχοντα Ἰούδα, ποῦ εἶσαι καὶ σύ; ποῦ κρύβεσαι, δόλιε Ἰσακιῶτα; κατεκραύγαζον αἰμόδιψοι πατοῦντες καὶ λακτίζοντες τοὺς κρεουργηθέντας.

Ἄπὸ τὸν διάδρομον ἐπιστρέφουσι τότε εἰς τὸν τόπον τῶν δημοτικῶν συμποσίων. Ὁ τόπος παρίστανε πεδῖον μάχης τῆ ἐπαύριον φονικωτάτης συμπλοκῆς. Οἱ ὄρθιοι προσφωνοῦσι, σείουσιν, ἐπανασείουσι τοὺς κατακειμένους ἀδελφούς, καταρραγνίζουσι μὲ ψυχρὸν ὕδωρ τὸ πρόσωπόν των. Ἀλλὰ τὰ μὲν προσφωνήματα, φωναὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ δὲ τὸν κλόνον τὰ σώματα ἐπαναπίπτουν ἀναίσθητα χαμαὶ ὡσεὶ νεκρά.

Ἦμαζεν ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ ἐκεῖνον ἡ ναρκωτικὴ ἐνέργεια τοῦ ὀπίου.

Ἐνῶ, ὀδηγούμενοι παρὰ τοῦ Πέτρου καὶ παρὰ τοῦ ἀνανήφαντος ἀδελφοῦ του, ἀφώπλιζον οἱ ἔξυπνοι τοὺς ληθαργοῦντας καὶ ἀπεταμίεον τὰ τηλεβόλα ἐντὸς τοῦ Πύργου, ὁ Καντανολέος ἐν τοσοῦτῳ μὲ τοὺς συναδέλφους, ἐπωφελούμενοι τὴν προθυμίαν καὶ αὐτῶν τῶν γυναικῶν, προδιέταττον ἐν τάχει τὰ τῆς ὀχυρώσεως. Οὐδεὶς διηγεν ἐν ἀργίᾳ πλὴν τῆς Σοφίας. Αὕτη μὲν ἔχαιεν ἐκ διαλειμμάτων καὶ ἐπανέκτα τὰς αἰσθήσεις, ἡ δὲ μήτηρ της περιεφέρετο οἰμώζουσα, παραληροῦσα, συμπεπλεγμένους τηροῦσα τοὺς δακτύλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Εἰς τῶν σωματοφυλάκων ἀπηύθυνεν αὐτῇ ὕβριστικόν τινα ὑπαινημόν.

— Κύριε Καντανολέε! ἐφώνησε, πιάσασα ἀπὸ τὸ κρᾶσπεδον τὸν ἀρχηγόν. Ἐὰν συνένοχον εἰς τὴν σατανικὴν ἐνέδραν ταύτην ὑπολαμβάνεις καὶ ἐμέ, ἰδοὺ τὸ στήθος μου! Ἄδς σὺ ἰδιοχείρως τέλος εἰς μίαν ὑπαρξιν, τὸ αἶσχος τῆς ὀποίας ἄλλως τε καὶ θὰ ὑποστῶ ζῶσα μακρὸν καιρόν. Ἀλλά, πρὸς Θεοῦ, σῶσον, ἂν εἶσαι χριστιανός, σῶσον τὰς ἡμέρας τῆς θυγατρὸς μου! Μᾶλλον ἢ προδότης, εἶναι παράφρων ὁ Μολίν*. Θύματα πρῶτιστα καὶ ἔλεεινότατα τῆς παρακοῆς τῶν φρενῶν αὐτοῦ εἴμεθα αἱ δύο ἡμεῖς.

— Οὐδεὶς τῶν ἐνταῦθα σᾶς διακρατεῖ στανικῶς, ἀπεκρίθη ὁ Ραιτούρης*. Ἐλεύθερα εἶσθε ν' ἀπέλθητε καὶ ἐν τῷ ἅμα' εἰς

τοῦτο μάλιστα σᾶς παρακινῶ κ' ἐγώ. Ὅπωςδὴποτε οἱ πλείονες τῶν κινδύνων, ὅσους ἡ θυγάτηρ σου ἤθελε διατρέξει ἐδῶ, θὰ προήρχοντο μᾶλλον παρὰ τοῦ πατρός της, ἢ παρὰ τῶν συμπατριωτῶν τοῦ συζύγου της.

Τὸ ἀκροσφαλὲς τῆς θέσεως δὲν ἐπεδέχετο βουκολήσεις. Ἦδη ὁ Καντανολέος προεβόλιζεν εὐθυτενῶς τὸ βάραθρον τῆς ἀποτυχίας, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁποίου ἐτοιμόρροποι ἐταλαντεύοντο αἱ ἐλπίδες τῆς Κρήτης, αἱ ἀντιποιήσεις τοῦ γένους, αἱ προσδοκίαι του. Ἄλλ' ἂν καὶ κατ' ἐκείνης ἔτι τῆς ὑπὲρ αὐτονομίας ἀποπειρας συνώμνυε βάσκανος δαίμων, δὲν ἀπέκειτο ἄρᾳ γε τῷ ἀρχηγῷ ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ὀλέθριον τοῦ πεπρωμένου φορᾶν, ὅσῃν εἶχεν ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, ὅπως δι' αὐτῶν ἐξορκίσῃ τὰ δεινὰ ἐντελοῦς καταστροφῆς;

— Δυστυχῆς Κρήτη μου! ἀνέκραξεν ἐκ βαθέων στέργων ἐκπνεύσας πένθιμον στεναγμόν. Τίς μισόκαλος τύχη σὲ καταδικάζει ἐκίστοτε ν' ἀγοράξῃς μὲν ἀντὶ πολλῶν αἱμάτων τὸν ἄρτον τῆς ἐλευθερίας, ν' ἀπομένης δὲ αἰωνίως νησιτικῆ, ὡς ἄλλος Τάνταλος! Δὲν θὰ λήξῃ λοιπὸν ἡ λύσσα τῶν πορθητῶν σου, δὲν θὰ διαλυθῇ ἡ ἀσυνείδητος ἀναλγησία τῶν χριστιανῶν, εἰ μὴ ὅταν παύσῃ μαστιγοῦσα τὰς πλευρᾶς σου ἡ κυματώδης θάλασσα, ἥτις σὲ τηρεῖ δεσμίαν καὶ μεμονωμένην!

Σ. Ζαμπέλιος

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΣΑΤΥΡΙΚΑ

ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΤΑΛΑΡΑ ΤΑ ΛΕΝΕ ΤΑΛΑΡΑ

1.

Ὅντις ἔπρασ' ὁ Θεὸς τὴν Οἰκουμένη,
Τὸ Ληξοῦρι, καὶ τόσους ἄλλους τόπους
Εἶπε στὸ νοῦ του: «Ἄ, τώρα δὲ μοῦ μένει
παρὰ νὰ πλάσω, γέμου, καὶ τσ' ἀθρώπους.»
Κ' ἐκεῖ ποὺ ἐκράτηε τὸν Ἀδάμ στερονόνε,
Τοῦπε: «Σὺ νᾶσαι, Ἀδάμ, τὸ ζὸ τοῦ ζῶνε».

2.

«Ἦγουν, νᾶσαι καλύτερος ἀπ' ὅλα.
«Νᾶχης τὸ γάϊδαρο ἀποκάτουθέσου.
«Νὰ θρέφεται μαρμοῦνη καὶ τριόλα*.
«Νᾶναι ἢ λαγκάδες ὅλες ἐδικέσου,
«Οἱ σκύλοι ταπεινοὶ νὰ σὲ ὑπακοῦνε,
«Καὶ γιὰ σένα νὰ γέννοῦνε.

3.

«Βάνω στὴν ἐξουσία σου τὰ σπανάκια,
«Ἄν θέλῃς νὰν τὰ κάνῃς τσιγαρίδι,
«Γιὰ σένα γεφυτεύω ἁπανάκια
«Ἐσὺ νὰ τρῶς τὸ μῆλο καὶ τὸ ἀπίδι*.
«Ὅλα νὰν τάχῃς χωρὶς νὰ κοπιάζῃς,
«Καὶ σ' ἀγαπᾶω πολὺ, γιὰτὶ μοῦ ἴμοιάζεις.

4.

«Σοῦ χιῶ στὸ περιβόλι μου παλάτι,
«Μ' ὅσα καλὰ ἢ θείαμου Πρόνοια δίνει».

«Καὶ νὰ τρῶς τὸ καλῆτερο κομμάτι
«Χωρὶς νὰ σοῦ στοιχίξῃ ἓνα φαρδίνι*.
«Μὰ ἔτσι κηόλα ζητῶσου, κύρ Ἀδάμμου,
«Νὰ μὴ ᾿γγίξῃς ποτὲ τὰ τάλαράμου.

5.

«Εἶν' τὸ σῶμα τῆς γνώσεως τὰ χρήματα,
«Κι' ὅποιος τάχει, ἔχει γνώση, εἶν' προκομμένος,
«᾽Ωμορφος, ἔχει χίλια προτερήματα,
«Εἶναι ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο ἐπαινεμένος,
«Παντοῦ ἐπιθυμητός. . . μὰ εἶν' καὶ φαρμάκι
«Ποῦ κάνει τὴν ψυχὴ πηλὸ ὄχ* τ' αὐλάκι.

6.

«Μὴν τὰ ᾿γγίξ' τε, γιατί θὲ νὰ γνωρίσετε
«Τὸ βουλιαμὸ τῆς ἀθωότητόςσας,
«Καὶ πλέον δὲ θὰ ᾿μπορέσετε νὰ ζήσετε
«Εὐτυμισμένοι στὸν Παράδεισόςσας.
Τάφτιασ' ὁ Διάολος, κ' εἶναι διαολεμένα,
«᾽Ασ ᾿τετα ἐκεῖ. Τοῦ τάχω ἀμαχεμένα*.

7.

᾽Ενα ὄμορφο καὶ πλούσιο περιβόλι
Εἶχε τότες ὁ Θεὸς εἰς τὴν ᾽Ασία.
Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐμπαίνουνε οἱ διαόλοι
Νὰ κάνουνε στὰ λάχανα ζημία,
Μέσ' τοῖς φράχτες ἐκεῖ τὸς καλαμίνες
Εἶχε σιμένες τσάκες* σιδερένιες.

8.

Μὰ καθὼς ὡς καὶ τώρα συνεβαίνει
᾽Εκεῖ ποῦ σπιοῦμε τσάκες γιὰ ποντίκια,
Ποῦ πιάνετ' ἓνα, κ' ἄλλο πάλε μπαίνει,
Γιατὶ ᾿μποδιέται ἡ τσάκα στὰ χαλίκια,
᾽Ετσι καὶ τότε, ἐμπαίνανε οἱ διαόλοι
Κι' ἀφανίζαν' τὸ μαῦρο περιβόλι.

9.

Μιά ἡμέρα ὁ Ἀδάμ κ' ἡ ἀρχόντισσάτου
Ἔμετρονόντανε ποιὸς-εἶναι ψηλότερος.
Στὰ πόδια ὀρθοί, σὲ μιὰ μηλιὰ ἀπουκάτου
Καὶ καθέννας τους ἦταν εὐθυμότερος
Εἰς τὴν εὐτυχισμένη μοναξιάτους,
Νά! κ' ἕνας Διαολάκης ὀμπροστάτους,

10.

«Ἀδέλφια, λέει καλῶς τὰ κουβεντιάσετε . . .
Ἦ! εὐτυχισμένοι ποὺ εἴστεν' ἐδῶ-πέρα!

.
.
.
.

11.

Ἐκάκωσε τ' ἀνδρόννο κ' ἐσκληρήθηκε
Γιὰ τοῦ Διαόλου τὴν ἄταχτη πράξη
Κι' ὅλη κόκκινη ἡ Εὔα τ' ἀποκρίθηκε,
«Γαῖδαράτσε, ποιὸς σῶδειξε τὴν τάξη
«Νὰ ἔμπαίνης δίχως ἄδεια κοῦτρα-κοῦτρα;
«Μ' ἕνα παποῦτσι σῶπρεπε στὰ μοῦτρα.

12.

— «Συμπάθειο, λέει ὁ Διαόλος, Κυρά μου,
«Γιατὶ δὲν ἦλθα μὲ κακὸ σκοπὸ.
«Διαβάτης εἶμαι, πηαίνω στὴ δουλειάμου,
«Καὶ βαστάω πρᾶμματεῖες καὶ πολῶ.
Μόνε* σὰν ἄκουσ' ἡ Εὔα πρᾶμματεῖες,
Τῶκαμε μιὰ χιλιάδα εὐχαριστίες.

13.

Εἶναι, ἀλαφρή, λιγόμυαλη ἡ γυναῖκα,
Καὶ πολὺ τῆς ἀρέσουν' τὰ στολίδια.
Καὶ μόλις ἀπὸ χίλιες ἔβρισκες δέκα
Νὰ μὴν ἔχουν' τοῦ ἀντρός τους ἀντικλείδια,

Νὰ παίρνουνε ὁμορφάμορφα παραδες,
Νὰ ἔξοδεύουνε στοὺς πραγματευτάδες.

14.

Ἐγὼ ὅμως, δὲν τὸ πέρνω στὴν ψυχίμου
Πῶς ἡ Εὐὰ εἶχε ἀντικλεῖδι κ' ἐτροπούλευε*.
Τὸ λὲν οἱ ἱστορικοίμας, ἀκροατή μου,
Καὶ λένε πὼς ὁ Διόλογος τὴ 'συμβούλευε'
Καὶ πὼς μετατρεμμένος εἰς σὲ φίδι,
Τῆς ἐπῆγε μιὰ ἄμερα τὸ ἀντικλεῖδι.

15.

Βέβαια ποῦ ἔπειτ' ἀπὸ τόσους αἰῶνες,
'Οποῦ ἐφτιαστικε ὁ Κόσμος, δὲ ἔμπορεῖ
Νὰ γνωρίζουμε ἂν ἦναι ἀπαταιῶνες,
'Ἡ ἂ λένε τὴν ἀλήθεια οἱ Ἱστορικοί.
Μ' ἀπὸ τὲς τωρινὲς γυναῖκες κρίνει
Κανείς, ὀμπρὸς ὀπίσω καὶ γιὰ 'κείνη.

16.

Ὅσ τόσο ὁ Διόλογος ἀνοιξε τὴ κόφρες
Κ' ἔβγαине ὅσα στολίζουν' στὴ Κυράδες'
Μεταξωτά, μπατίστες, κρεπά, στόφρες*,
Βελέτες* μπλόντες*, ὀμπρελλέτες μοσάδες*...
Κ' ἡ Εὐὰ ποὺ τὰβλεπε ἔτρεμε ἡ καρδιάτης
Καὶ «σὰ Χριστέ της»¹⁾ νάιναι ὅλα 'δικὰ της!

17.

Σὲ μιὰ ἄλλη κόφρα εἶχε ὁμορφα διαμάντια.
Πουλιό* ὁμορφα δεμένα στὸ Παρίσι.
Καὶ χωριστὰ 'ς ἄλλο κουτὶ μπριλάντια,
κυματερὰ 'σὰν τὸ νερὸ στὴ βρύση.
Κ' ἡ Εὐὰ, ὄντις τᾶειδε, σκουίζει: 'ὦ, γέ! τὰ θέλω
«Τὰ θέλω, μόνε πλέρονε, 'Αδαμιέλο».

¹⁾ Φράσις, ἡ ὁποία ἐκφράζει μεγάλην ἐπιθυμίαν.

18.

Ὁ Διάολος ὡς κ' ἔκειος τὸν ἑρακλῆα
Κι' ὁ Ἄδὰμ δὲν εἶχε, κ' ἔσφιγγε τὴν πλάτην,
Μὰ ἡ Εὐὰ κλαίοντις τὴν ἄλγεα : «Μ' ἔκεινα
Μὲ περνοῦς πάντα. Πρόφασες μονάτες*.
Πάρετα, Ἄδὰμ μου! πάρετα' μπιστιοῦ*...
Τὸν ἄγουστο πλερόνεις... μοῦ... μοῦ... μοῦ...

19.

Τὰ δάκρυα ἐκεῖα τῆς Εὐὰς ἐσουρόνανε*
Μέσ' στὴν καρδιά τοῦ Ἄδὰμ καὶ τὴν ἀνοίγανε.
Ποῦ, ζαχαροφτιασμένος, τὸν ἐλυόνανε,
Τὸν ἐστενοχωρούσανε, τὸν ἑνίγανε.
Καὶ λέει : «Κακὸ ποῦ μοῦρτε τοῦ φτωχοῦ !
«Ἄς γένη γέμου, ἐτοῦτο τὸ μπιστιοῦ.

20.

Τὸ μπιστιοῦ ἔγινε κηόλες, κ' ἐμετρήθηκε
Καὶ τοῦτο μεταξὺν στὰ ἑφτά μυστήρια.
Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ τὸ ἐντύθηκε,
Ἄκουε ἄπισθ' ὁ Ἄδὰμ κλαμπανιστήρια*.
Ἄν τοῦ σκύλου, ὄντις τὸ χουν' τὸ παιδιὰ
Ἄτινο* ἀγγειὸ δεμένο στὴν ὀρά.

21.

Μὰ ἦλθε κι' ὁ ἄγουστος, ποῦταν' ἡ διορία,
Κι' ἦλθε κι' ὁ Διάολος, στὸν Ἄδὰμ μαζύτου.
Ὁ ἄγουστος σὲ μεγάλη δυστυχία,
Κι' ὁ Διάολος ζητᾷ τὴν πληρωμὴ του.
Γιὰ πρώτη φορὰ τότε ἐκειὸς ὁ Διάολος
Ἐφάνηκε τοῦ Ἄδὰμ αἰσθητὸς Διάολος !

22.

Κράζει τὴν Εὐὰ κι' ἀρχινᾷ τὴν γκρίνα*
Κ' ἐγκρίνιαζε, τ' ἀντρώνο ἀνάμεσό του,

Κ' ἐτρωγότουν πουλιὸ πάρι ἔνα μῆνα.
Ὅντις διαλέει καιρὸ γιὰ τὸ σκοπὸ του
Ὁ Διάολος, κ' ἀλλάζοντας μορφή,
Ἦλθε κ' ἤρε τὴν Εὔα μοναχή.

23.

«Εὔα μου, λέει, σὲ βλέπω πικραμένη,
«Καὶ μὲ λυπάει πολὺ, ποῦ ὁ Θεὸς τὸ ξέρει
«Γιατὶ ὡς κ' ἐσεῖσαι καλομαθημένη
«Κ' ἤθελες πάντα τάλαρα στὸ χέρι.
«Μὰ ὑπομονή, Κυρά μου, καὶ θυμήσου
«Πῶς εἰς τὴ χρεία* δὲν εἶσαι μοναχίσου.

24.

«Εἶν' τόσοι ποῦ περισσότερο ἀπὸ σὲ
«Ἐχουνε χρεία στὸν κόσμον γιὰνα γιάλλο,
«Καὶ ποῦ οὔτε σ' ὄνειρο εἶδανε ποτὲ
«Τὸ πλοῦτι τὸ ὀδικόσας τὸ μεγάλο.
«Μὰ ὁ ἄντρασου δὲ θέλει νὰ ἔσοδεύη. . .
«Κάνει καλά! . . εἶναι φρόνιμος . . . σωρεύει.

25.

«—Πλοῦτι! λέ' ἡ Εὔα, ὄξα κ' ἄ μοῦ λὲς
«Γιὰ ἔκειά ποῦ ὁ Θεὸς βασταίνει κλειδωμένα.
«Μὰ ἐκεῖνα εἶναι ὀδικά τ. υ.»—«Μπα! ἴντροπές!»
Ὁ Διάολος λέει. »Ἐκεῖνα εἶναι γιὰ ὄσένα.
«Οὔτε ὁ Θεὸς εἶπε διαφορετικά,
Μόνε τὸν ἄκαταλάβατε κακά.»

26.

«Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει χρεία γιὰ παράδες,
«Κ' ἤσθενε σ' ἔνα σφάλμα μεγαλότατο.
«Μόνε ἄ* θέλης νὰ ἐβγῆς ὄχ τσοῦ ἄμελιάδες*,
«Εἶναι τὸ μέσο, Εὔα μου, εὐκολώτατο.
«Νά! τὸ κλειδί, τρέχα ἔπαρε ὄλα ἔκεινα.
«Ὅποῦ ἔχεις χρεία, γιὰ νὰ πάγη ἡ γκρίνα.»

27.

Ἔτσι ἐκλεφτήκαν' τοῦ Θεοῦ οἱ παράδες
Κ' ἡ Εὐὰ κάγει τὴν πρώτην ἁμαρτία,
Δὲ ἄθυμῶμαι σὲ πόσες ἄκατοστάδες·
Καὶ τὰ ἄδεχτηκ' ὁ Ἄδὰμ γιὰτ' εἶχε χρεία·
Νὰ ἓνα ἔργο τόσο ἀχρεῖο καὶ κακόποιο
Ὁ Θεὸς τὸ ἐκύττα μὲ τὸ τηλεσκοπίο.

27.

Σημαίνει μὲ θυμὸ τὸ καμπανέλι.
Κ' ἔρχονται εὐθὺς ὀμπρὸς, ξεσκουφομένοι
Μικέλης καὶ Γαβρίλης, δύο Ἄγγελοι,
Ποῦναι στὸν Οὐρανὸ συνηθισμένοι
Νὰ κάνουνε μὲ τέσσερα πηδήματα
Τὰ πουλιὰ μακρινώτερα θελήματα.

29.

«Φέρετε μου, λέει, τὸ Διάολο, ἄγγελοί μου...
«Μὰ ὄχι, ὄχι ἀφήτε καὶ πηγαίνω ἐγὼ
«Γιὰ νὰν τοῦ δείξω ὁ ἴδιος τὴν ὁργή μου.
«Κι' ὡστόσο μιὰ φορὰ κ' εἴσθεν' ἐδῶ,
«Προβατεῖτε νὰ ἰδῆτε μιὰ δουλειά,
«Γιὰ νὰ σᾶς βάλω καταμαρτυριά*.

30.

Τοὺς φέρνει καὶ τοῦ δύο στὸ περιβόλι·
Καί, φτάνοντας ὀμπρὸς τοῦ Ἄδὰμ τὸ σπῆτι,
Φωνάζει δυνατὰ καὶ ἄβγαίνου' ὄλοι.
Καὶ πιάνει τὸν Ἄδὰμ ἀπὸ τὴ μύτη:
«Ἐδῶθε, λέει, σὲ σέρνει τὸ βελέσι*,
Γάϊδαρε! μασκαρά! Ἔτσι σ' ἀρέσει!

31.

«Καὶ σύ, Εὐὰ εἶν' τοῦτες ὄμορφες δουλειές;
«Ἔτσι ἡ γυναῖκες κάνουνε Ἄη-γιάννη*;

«Μά, μὰ τὴ Δραπανιότισσα*, μωρὲς
«Θὲ νὰ σᾶς διώξω ἐδῶθε. Ἄς εἶναι φτάνει·
Τᾶχασ' ἢ Εὔα, ἐσβύστηκε, ἐσκοτίστηκε.
Κι' ὄχ τὴν πολλὴ τρομάρα,»

32.

Ὡστόσο ὁ Διάολος ἦτανε φευγάτος
Κ' ἐπήαινε τραγουδῶντας: τὰ, λά, ρά,
Τ' ἄκουσε καὶ ὁ Ἄδης, καὶ χαρὰ γιομάτος
—Ἐτραγοῦδα ὄλη—μέρα τα λα ρά.
Κι' ἀπὸ 'κειὸ τὸ τραγοῦδι τα, λα, ρά,
Εἶπαν' τοῦ ἐγκλήματος τὸ σῶμα τάλαρα!..

Ἀνδρέας Δασκαράτος

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΨΕΥΣΤΗΝ

1.

Ἡ Μοῦσα ἀλαφροπάτηση, κ' ἐστήθηκε ὀμπροστά μου,
Καὶ μῶδειξε τὴ μύτη του γιὰ τὴ σκορδομουτιὰ μου.

2.

Μοῦσα, καὶ πῶς νὰ τότε πῶ γιὰ νὰ βαλθῇ σὲ μέτρο;
—Βάλε του κάλπικ' ὄνομα, καὶ πές τονε Κύρ Πέτρο

3.

Στρέψε, σίρ Πέτρο, κατὰ μὲ τὸ γαληνὸ σου βλέμμα,
Κι' ἂν ἠμπορῆς, βγάλε πνοή, ποὺ νὰ μὴν εἶναι ψέμα.

Δ. Σολωμὸς

ΣΤΟΛΙΔΑΡΗΣ

Σὲ γάμον ἄρχοντος προσκαλεσμένος,
ὁ Νούλας βρίσκονταν ἀπελπισμένος,
τί δὲν ἐγίνονταν νὰ καταφθάσουν
σκουτιά* ὀλοκαίνουργα νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν.

Νὰ πάη δὲν ἔστεργε καθὼς φοροῦσε
κ' ἀπαρηγόρητος ἐβλαστημοῦσε.

Τοῦ λέει ὁ φίλος του: — «Καὶ τίς ἡ χρεία
νὰ καταθλίβεσαι χωρὶς αἰτία;

Μὴ γὰρ εἶν' ἄφρευκτο ν' ἀτραλωθοῦμε,
ἐκεῖ γιορτιάτικα γιὰ νὰ φανοῦμε;

Παρόμοιες πρόληψες γιὰ τὰ στολίδια
μικρῶν καὶ ἀνήλικων ἀνθρώπων ἴδια.

Κ' ἐγὼ ἐκίνησα μὲ τὰ παλιὰ μου,
μηδὲ κἂν διάλεξα τὰ πλεῖο καλά μου.»

Ὁ φίλος πάσκαγε μὲ λόγου κρίσι
τὸν ἰσχυρόγνωμο νὰ καταπέιση.

Τοῦ κάκου, ἀπόσταινε τὸ λάρυγγά του.
Ἐκεῖνος ἤθελε τὴ φορεσιά του!

Κριτὴ μ' ἐξήτησαν ν' ἀποφασίσω,
τὴ γνώμη μου ἔδωκα χωρὶς ν' ἀργήσω,

Καὶ πρὸς τὸ σύμβουλο εὐθύς τηρῶντας
παρόμοια μίλησα χαμογελῶντας.

— «Κραίνεις ἐξαίρετα ἢ ἀφεντιά σου,
μόν' ἓνα δίκιο του καλοστοχά σου.

* Ἄν πάη ἀστόλιστος καὶ δὲν φαντάξῃ
ποιὸς τὸν στοχάζεται νὰ τὸν κοιτάξῃ.

I. Βηλαρᾶς

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ

Τέσσαρα ἔτη ἐξοῦσαν μαζί, οὔτε μίαν στιγμήν δὲ εἰς ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα εἶχαν λησμονήσει ὁ ἕνας ὅτι ἦτο ἀξιωματικὸς καὶ ὁ ἄλλος ὅτι ἦτο στρατιώτης. Ὁ ἕνας ἦτο στρατιωτικὸς αὐστηρὸς, ὁ ἄλλος στρατιωτικῶς εὐπειθής. Ἀγαποῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγάπην ἐκείνην τὴν τραχεῖαν, τὴν ἀκατέργαστον, τὴν ἄφωνον, ἢ ὁποῖα δὲν ἐπιδεικνύεται, δὲν φανερόνεται, καὶ κρύπτει μίαν ὀρμὴν στοργῆς ὑποκάτω ἀπὸ ἕνα βάνασσον κίνημα, ἢ ὁποῖα εἶναι εὐγλωττος ὅταν σιωπᾷ καὶ ἀδεξία ὅταν ὁμιλῇ· ἢ ὁποῖα εἶναι ἐχθρὰ τῆς τρυφερότητος καὶ συνηθίζει, ὅταν τὴν καταλαμβάνῃ ἡ ἀνάγκη νὰ κλαύσῃ, νὰ σφίγγῃ τὰ χεῖλη καὶ νὰ καταπίνῃ τὰ δάκρυά της, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὀλιγόφρυχη καὶ ἄνοστη.

Μεταξύ των ἡ συνομιλία ἦτο πάντοτε λακωνική. Συνεννοοῦντο μὲ μονοσύλλαβα, μὲ νεύματα, μὲ βλέμματα. Κοινὸς διερμηνεὺς ἦτο τὸ ὄρολόγιον, τὸ ὁποῖον ἐκανόνιζε τὰ πάντα, ὡς καὶ τὰ βήματα καὶ τὰς λέξεις, μὲ αὐστηροτάτην πειθαρχίαν.

— Κύριε ὑπολοχαγέ, θέλετε τίποτε ἄλλο;

— Ὁχι.

— Νὰ φύγω;

— Πήγαινε.

Αὐτὸς ἦτο ὁ καθημερινὸς τύπος τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, οὔτε λέξιν περισσότερον δὲν ἀντήλλασσον.

Οὕτω πως εἶχον περάσει αἱ ἡμέραι, οἱ μῆνες, τὰ ἔτη, τέσσαρα ἔτη, εἰς τὸν στρατῶνα, εἰς τὸ σπίτι, εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰς τὰς πορείας, εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἶχε σιγὰ σιγὰ γεννηθῆ μίση εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τῶν δύο ἕνα αἶσθημα ἀγάπης βαθύ, αὐστηρόν, τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἦτο ἀσυνείδητον. Ἐνυπῆρχεν εἰς ἐκείνην τὴν ἀναλλοίωτον σιγηλότητα, εἰς ἐκείνην τὴν στρατιωτικὴν ὀλιγόλογον συνδιάλεξιν, εἰς ἐκείνην τὴν στιγμιαίαν ἀνταλλαγὴν βλεμμάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τὸν ἕνα ἐσήμαινον «κάμε αὐτὸ» καὶ διὰ τὸν ἄλλον «ἐννόησα», δι' ὅσους ἐγνώριζαν τὸν χαρακτήρα τοῦ καθε-

νός ἐξ αὐτῶν τόση ἀβρότης, τόση φιλοστοργία, τόση καρδιά, ὥστε καὶ ἡ πλέον διαχυτικὴ ἀνταλλαγὴ τροφεροτήτων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ μὲ αὐτάς.

Εἶχαν εὐρεθῆ σιμὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον εἰς στιγμὰς κρισίμους, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ἑκατοντάδων βημάτων ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν τηλεβόλων καὶ ὕστερα ἀπὸ κάθε σύριγμα ὀβίδος ἐστρεφεν ὁ ἕνας ταχέως τὸ βλέμμα καὶ ἀνεζήτει τὸν ἄλλον καὶ ἀφοῦ τὸν ἐσυναυτοῦσεν, ἔβγαζεν ἕνα στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, ὡς νὰ ἔλεγεν :

— Ἐπέρασε καὶ αὐτή!

Εἶχαν ἀγρυπνήσει μαζὶ εἰς τὰς προφυλακὰς πολλὰς νύκτας παγεράς, καὶ βροχεράς, μὲ τὰ πόδια εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸν ἄνεμον ὁποῦ τοὺς ἐκτύπα κατὰ πρόσωπον· καὶ τὸ πρῶτ', ὅταν ἔφθανε τὸ τάγμα ὁποῦ τοὺς ἀντικαθίστα, ἀντήλλασσον ἕνα μειδίαμα, ὡς νὰ ἔλεγεν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον :

— Τώρα θὰ γυρίσωμεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Κουράγιο! . . .
Θὰ ἠμπορέσης νὰ ἀναπαυθῆς.

Πολλάκις ἐν ὄρα πορείας κατὰ τὸ θέρος, ἐστρέφοντο καὶ οἱ δύο ταυτοχρόνως πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐκύτταζον τὰς πέτρας ὁποῦ ἔδειχναν τὰ χιλιόμετρα εἰς τὸ πλάγι τοῦ δρόμου καὶ πολλάκις εἶχον μετρήσει περισσότερον ἀπὸ σαράντα καὶ ἀντήλλασσαν, ὅταν ἔφθαναν εἰς τὰς τελευταίας, ἕνα βλέμμα παρηγοριᾶς καὶ εὐχαριστήσεως, τὸ ὁποῖον ἐσήμαινε :

— Δύο ἔχομεν ἀκόμη, ἀκόμη ἕνα—ἐφθάσαμεν!

Πολλὰ βράδια εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν εἶχεν ὁ καθένας ὑπ' ὄψιν τοὺς τουφεκισμοὺς ὁποῦ θὰ τοὺς ἐξυπνοῦσαν ἔξαφνα τὴν νύκτα, ἀφοῦ ὁ ἀξιωματικὸς ἐπλάγιαζεν εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ ὁ ὑπηρέτης του τοῦ ἔρριπτεν ἀπ' ἐπάνω τὸν μανδύαν του, διὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ νυκτερινὸν ψῦχος, ὁ στρατιώτης ἔλεγεν ἀπομακρυνόμενος :

— Καλὴν νύκτα, κύριε ὑπολογαχέ.

Καὶ εἰς τὸν ὑπολογαγὸν ἐφαίνετο ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ ὑπηρέτου του ἔτρεμεν ἑλαφρὰ καὶ ὅτι τὴν τελευταίαν λέξιν δὲν τὴν εἶχε προφέρει ὀλόκληρον, καὶ μὲ τὸν ἴδιον τόνον τοῦ ἀπέδιδε καὶ ἐκεῖνος τὸν χαιρετισμόν.

Ἄλλοτε πάλιν ἐνῶ ὁ ἕνας ἔδιδεν εἰς τὸν ἄλλον κανένα γράμμα καὶ αὐτὸς ἤπλωνε τὸ χέρι ἀνυπόμονον νὰ τὸ πάρῃ, ἑλαφρὸν μειδίαμα ἐξωγραφίζετο καὶ εἰς τῶν δύο τὸ πρόσωπον ταυτοχρόνως.

—Εἶναι γράμμα ἀπὸ τὸ σπίτι σου, τὸ ἐκατάλαβα ἀπὸ τὸ γράψιμον· εἶναι τῆς μητέρας σου—ἤθελε νὰ εἰπῆ τὸ ἓνα χαμόγελον.

Καὶ τὸ ἄλλο ἔλεγεν :

—Εὐχαριστῶ, μ' ἔκαμες νὰ προαισθανθῶ τὴν εὐχαρίστησιν.

Μετὰ τοῦτο καὶ οἱ δύο τῶν ἐπανελάμβανον τοὺς συνηθισμένους τῶν σιωπηλοῦς καὶ αὐστηροῦς τρόπους. Οὐδέποτε ὁ στρατιώτης, ὅταν παρουσιάζετο ἔμπρὸς εἰς τὸν ἀξιωματικόν, ἢ ὅταν τὸν ἄφινεν, ἐλησμονοῦσε νὰ φέρῃ τὸ χέρι εἰς τὸ πιλήκιον καὶ νὰ κάμῃ τὸ σχῆμα μὲ κίνημα ἀποφασιστικόν, μὲ ὑψωμένον τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα ἐπάνω του, ἀκίνητος, ἀλύγιστος. Καὶ ὅταν ἔφευγε, τὸ κίνημα μὲ τὸ ὅποιον ἔκαμε τὴν «μεταβολήν», ἦτο πάντοτε κανονικώτατον.

Ἐξοῦσαν μαζὶ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Ἄλλ' ὁ στρατιώτης, ὅστις ἤρχισε νὰ ἐκτελῆ χρέη ὑπηρετου μετὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς θητείας του, ἐπρόκειτο ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀπολυθῆ.

Μίαν ἡμέραν ἔφθασεν εἰς τὸν σωματάρχην ἡ διαταγὴ περὶ τῆς ἀπολύσεως τῆς τάξεώς του.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεταξὺ τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ δὲν ἀντηλλάχθησαν πολλαὶ λέξεις περισσότεραι ἀπὸ τὸ συνηθές. Ἄλλ' αἱ καρδίαι καὶ τῶν δύο ὠμίλου καὶ ἔλεγον πολλά.

—Προστάζετε τίποτε ἄλλο;

—Τίποτε . . . Ἦλθεν ἡ διαταγὴ νὰ ἀπολυθῆ ἡ τάξις σου μετὰ δέκα ἡμέρας θὰ ἀναχωρήσῃς.

Ἦκουλούθησε σιωπῇ διὰ μερικὰς στιγμάς, κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ τὰ μάτια τῶν δὲν συναπαντήθησαν.

—Νὰ πηγαίνω;

—Πήγαινε, ἂν θέλῃς.

Τὸ «ἂν θέλῃς» αὐτὸ ὅπου προσετέθη ἦτο ἓνα μέγα βῆμα πρὸς τὸν δρόμον τῆς τρυφερότητος.

Ἐπονοῦσεν ἡ καρδιά τῶν, ἀλλὰ ὄχι καὶ διὰ τοὺς δύο ἐξίσου. Ὁ ἓνας ἔχανεν ἓνα φίλον, περισσότερον ἀπὸ φίλον, ἓνα ἀδελφόν, ὁ ὅποιος τὸν ἀγαποῦσε μὲ θρησκευτικὴν σχεδὸν ἀφοσίωσιν. Ὁ ἄλλος ἔχανεν ἐπίσης ἓνα φίλον, ἓνα ἀδελφόν· ἀλλὰ ὁ πρῶτος ἔμενεν, ἐνῶ ὁ δεῦτερος ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι του καὶ αὐτὸ πολὺ τὸν ἀνεκούφιζε. Νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι του! Ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, ὕστερα ἀπὸ τόσους κινδύνους, ἔπειτα ἀπὸ τόσας καὶ τόσας φορὰς ὅπου τὸ βράδυ εἰς τὸ στρατόπεδον, τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντηχοῦν οἱ ἤχοι οἱ μελαγχολικοὶ καὶ

παρατεταμένοι τοῦ σιωπητηρίου, καὶ ὑποκάτω ἀπὸ τὰς σκηνὰς. Ξεψυχοῦν τὰ ἀμυδρὰ φῶτα καὶ εἰς ὄλην ἐκείνην τὴν κινήτην πᾶνινην πόλιν, τὴν πρὸ ὀλίγου τόσον ζωντανὴν καὶ εὐθυμον καὶ γεμάτην ἀπὸ κίνησιν, ξαπλώνεται βαθεῖα ἡσυχία, ἔπειτα ἀπὸ τόσας φορὰς ὅπου εἰς ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῆς μελαγχολίας καὶ τῆς ἀποθαρρύνσεως, κρατῶν σκυμμένην τὴν κεφαλὴν ἀνάμεσα εἰς τὰ χέρια του, ἐσυλλογίσθη τὴν μετέρα του καὶ ἔλεγε μέσα του :

— Τὶ νὰ κάμνη τάχα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἢ καυμένη ἢ γρηῃά μου !

Νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι του ! Ὑστερα ἀπὸ τόσας φορὰς ὅπου ἤκουσε κατὰ τὸ δεῖλι εἰς τὸ στρατόπεδον τὰς συντροφιάς τῶν συγχωρικῶν του νὰ τραγουδοῦν τὰ γνωστὰ λαϊκὰ τραγούδια, ἐκεῖνα ὅπου τραγουδιῶνται κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν πατρίδα του τὸ καλοκαίρι καὶ ὅπου ἤκουεν ὅταν ἐξενυκτοῦσε εἰς τὸ ἄλῶνι μὲ τὸ ὄραιον φεγγάρι καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς τόσας γνωστάς φωνὰς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν του διέκρινε μίαν πρὸ πάντων καθαρὰν ἀργυρόχρον, τρεμουλιαστήν, ἢ ὅποια ἤξευρε νὰ ἐγγίξῃ τόσον καλὰ τὴν καρδίαν ! Ὑστερα ἀπὸ τόσας φορὰς ὅπου ἐμακάρισε τὰ εὐλογημένα ἐκεῖνα τραγούδια, τὰ ὅποια μοιάζουν μὲ χαιρετισμὸν τοῦ σπτιοῦ καὶ τῆς μητέρας ποῦ εὐρίσκονται μακρῶν

Νὰ ἐπιστρέψῃ ! Νὰ ἐπιστρέψῃ χωρὶς νὰ τὸν περιμένουν ! Νὰ ξαναἰδῇ ἐκείνην τὴν ἐξοχὴν, τὴν πεδιάδα, τὰ σπίτια ν' ἀναγνωρίσῃ ἀπὸ μακρῶν τὸ ἰδικόν του, νὰ ταχύνῃ τὸ βῆμα, νὰ φθάσῃ ἀσθμαίνων ἐκεῖ, εἰς τὸν μικρόν του κῆπον, νὰ ἰδῇ νὰ ἐμφανίζεται ἐμπροστά του ἡ ἀδελφοῦλα του, ἢ ὅποια ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει μεγαλώσει, ὁ μικρότερος ἀδελφός του, ὁ ὅποιος θὰ εἶναι τώρα παλληκάρι, καὶ εἰς τὰς φωνὰς των θὰ τρέξουν ὅλοι οἱ ἄλλοι, νὰ ὀρμήσῃ εἰς τὸ μέσον των, ἔπειτα ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς ἐναγκαλισμούς των, νὰ τρέξῃ εἰς τὸ σπίτι, νὰ φωνάξῃ τὴν γρηῃάν μετέρα του, νὰ τὴν ἰδῇ νὰ ἔρχεται εἰς συνάντησίν του μὲ τὰς ἀγκάλας ἀνοιχτάς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γεμάτους δάκρυα, νὰ ριφθῇ εἰς τὸν λαιμόν της, νὰ αἰσθανθῇ νὰ τὸν ἀγκαλιάζουν τ' ἀγαπημένα της χέρια, νὰ δοκιμάσῃ τὰς ὄραιότερας στιγμὰς κάθε ἀνθρώπινης χαρᾶς ! . . . Εἶναι πράγματα αὐτὰ ὅπου καὶ νὰ τὰ σκέπτεται μόνον κανεὶς τοῦ γλυκαίνουν κάθε πικρίαν καὶ τοῦ θεραπεύουν κάθε πληγὴν :

Καὶ ἐν τούτοις ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ καλοῦ ἐκείνου νέου δὲν ἤμποροῦσε νὰ φύγῃ ἡ ἰδέα καὶ τὸν ἐβασάνιζεν ἢ σκέψις ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸν ἀξιωματικόν του. Ἐπειτα

κάθε στρατιώτης μὲ καρδιά δὲν ἀφίνει ἔτσι τὸν χόνδροκομμένον ἐκεῖνον μανδύαν του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχρησίμευσε τόσα ἔτη ὡς σκέπασμα καὶ ὡς προσκέφαλον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπάνω τόσον ἐκοπίασε μὲ τὴν βοῦρτσαν, μὲ τὴν βελόνην, μὲ τὸ σαποῦνι, χωρὶς νὰ αἰσθανθῆ κάποιαν λύτην μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, κάποιαν φιλόστοργον στενοχωρίαν καὶ ἀνησυχίαν, ὅπως ὅταν πρόκειται νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ κάποιον παλαιὸν μας φίλον, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀδίκησε κάποτε καὶ θέλομεν νὰ τοῦ κρατοῦμεν μοῦτρα, ἀλλὰ κατὰ βάθος τὸν ἐκτιμῶμεν πάντοτε καὶ τὸν ἀγαπῶμεν.

Ὁ ἀγαθὸς ἀξιωματικὸς ἦτο συλλογισμένος καὶ δὲν εἶχε προσθέσει πλέον οὔτε μίαν λέξιν εἰς τὰς συνηθισμένας φράσεις του. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ στρατιώτης. Ἀλλὰ τὰ βλέμματά των ἐξυναντῶντο συχνότερα καὶ διαρκέστερα καὶ ἐφαίνοντο ὡσὰν νὰ ἔλεγον :

— Ὑποφέρεις!... Τὸ ξεύρω.

Ὁ στρατιώτης ἔκαμνε τὴν ἐργασίαν του πλέον ἀργά, διὰ νὰ μένη περισσότερον καιρὸν εἰς τὸ σπίτι καὶ ν' ἀποζημιωθῆ τοιουτοτρόπως κατὰ τὰς τελευταίας ἐκείνας ἡμέρας διὰ τὸν προσεχῆ ἀποχωρισμὸν. Κατ' ἀρχὰς ἔκαμνε τὴν δουλειάν του μὲ κάποιαν βραδύτητα, ἔπειτα μὲ βραδύτητα φανερά προμελετημένην, εἰς τὸ ὕστερον ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἐξεσκόνιζε τὰ τραπέζια καὶ τὰ καθίσματα, ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας φορὰς, βυθισμένος εἰς τὰς θλιβερὰς σκέψεις του, ἐκίνει τὴν πετσέταν ἀσκόπως χωρὶς νὰ ἐγγίξη τὰ ἀντικείμενα. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἀξιωματικὸς ὄρθιος καὶ ἀκίνητος, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα ἐμπρὸς εἰς τὸν καθρέπτην, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ μορφή τοῦ στρατιώτου του, παρηκολούθει προσεκτικὸς τὰ βήματά του καὶ τὰς κινήσεις τοῦ προσώπου του καὶ ἀπεύφηνε τὰ βλέμματά του, ἀνυψῶνων γοργὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὰ μάτια πρὸς τὴν ὄροφην μὲ ὕφος τάχα ἀφρημένον.

— Κύριε ὑπολοχαγέ, ἤμπορῶ νὰ φύγω :

— Πήγαινε, ἂν θέλῃς.

Μόλις εἶχε καταβῆ δύο σκαλοπάτια καὶ ἠκούετο μέσα ἀπὸ τὸ δωμάτιον ἓνα βιαστικόν : « Ἔλα ἐδῶ ! »

Ὁ στρατιώτης ἐγύριζεν ὀπίσω.

— Προστάξτε τίποτε ;

— Τίποτε... Ἦθελα νὰ σοῦ εἰπῶ... Ἀλλά τίποτε, τίποτε...

Τὸ κάνεις αὐριον; πήγαινε τώρα.

Ἦσως τὸν εἶχε φωνάξει διὰ νὰ τὸν ἰδῆ μόνον, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔβλεπε νὰ φεύγῃ καὶ διὰ δευτέραν φορὰν, ἐξηκολούθει νὰ κρατῆ

τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὴν θύραν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν.

Ἐφθασε τέλος πάντων καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔστειλε καθισμένους εἰς τὸ δωμάτιόν του, σιμὰ εἰς τὸ τραπέζι καὶ ἀπέναντι τῆς θύρας ὁποῦ ἦτο μισοανοικτή. Μετὰ μισὴν ὥραν ὁ στρατιώτης του ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ καὶ νὰ φύγῃ. Ἐκάπνιζε καὶ ἐφύσα ὑψηλὰ τὰ σύννεφα τοῦ καπνοῦ καὶ παρηκολούθει μὲ τὸ βλέμμα ἀφηρημένον τὴν βραδείαν καὶ ἐλικοειδῆ ἀνύψωσίν των ἕως ὅτου ἐξηφανίζοντο. Ὁ καπνὸς ὁποῦ ἐπερνοῦσε σιμὰ ἀπὸ τὰ μάτια του τοῦ τὰ ἔκαμνε νὰ δακρῦζουν καὶ αὐτὸς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ἐσκοῦπιζε μὲ τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ χεριοῦ, ἐκκληττόμενος διότι τὰ δάκρυα ἔβγαιναν τόσον χονδρά, ὥστε ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ κλαίῃ. Ἀπέδιδε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν καπνόν, θέλων νὰ πλανᾷ τὸν ἑαυτὸν του ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τῆς συγκινήσεώς του, νὰ τὴν ἀποκρύπτει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν καπνὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν εἰς τὴν καρδίαν.

Καὶ ἐσυλλογίζετο :

— Μὰ αὐτὸ ἦτο ἓνα πρᾶγμα ποῦ ἔπρεπε νὰ τὸ περιμένω. Λοιπὸν διατὶ νὰ τὸ παίρνω κατάκαρδα; Μήπως τάχα δὲν τὸ ἤξευρα ὅταν τὸν ἐπῆρα μαζί μου ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐκρατοῦσα αἰωνίως; Δὲν τὸ ἐγνώριζα ὅτι ἡ θητεία διαρκεῖ πέντε ἔτη; Ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει σπῆτι, ὅπου ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη, ἔχει οἰκογένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεμακρύνθη μὲ θλίψιν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιστρέψῃ μὲ χαρὰν; Μήπως ἔχω τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑπηρετῇ ὡς στρατιώτης διὰ τὸ χατήρι μου; Θὰ ἤμην ἐγωιστὴς τότε . . . Καὶ εἶμαι καὶ τώρα. Ποῖος δεσμὸς εὐγνωμοσύνης τὸν συνδέει μαζί μου; Τί τοῦ ἔκαμα ἐγὼ; Τί μοῦ ὀφείλει αὐτὸς; . . . Ὡ, πολὺ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια! . . . Ὀλίγες φορὲς ἐφέρθηκα ἄσχημα μαζί του, βλέπεις! Στέκω πάντοτε ἐμπρὸς του μ' αὐτὸ τὸ μῦτρο τὸ σοβαρὸ καὶ τὸ ἀγριεμένον! Εἶναι τὸ ἰδίωμά μου, τὸ ξεύρω . . . Δὲν πταίω εἰς αὐτὸ . . . Δὲν ἠμπορῶ νὰ εὐρίσκω λέξεις καταλλήλους διὰ νὰ λέγω μερικὰ πρᾶγματα . . . Τὶ τὰ θέλεις! . . . Ἐπειτα δὲν πρέπει καὶ νὰ λέγονται αὐτά . . . Ἀλλὰ τοῦλάχιστον νὰ τοῦ φέρονται ἀνθρωπινότερα! . . . Τώρα φεύγει. Ἐπιστρέφει εἰς τὸ σπῆτι του νὰ ἐργάζεται εἰς τὰ κτήματά του, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρώτην του ζωὴν ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ χάσῃ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς ἔξεις . . . θὰ τὰ λησμονήσῃ ὅλα . . . καὶ τὸ σύνταγμά του καὶ τοὺς συντρόφους

του και τον αξιωματικόν του . . . Δέν πειράζει· φθάνει νά ζήση εὐχαριστημένος. Ἄλλὰ ἐγὼ ἤμπορῶ τάχα νά τὸν λησμονήσω; Πόσος καιρὸς θὰ περάσῃ ἕως νά συνηθίσω νά βλέπω ἄλλα μούτρα, ἕως ὅτου νά μὴ παραξενεύωμαι κάθε πρωτὶ ὁποῦ θὰ ξυπνῶ καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπω ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ δωματίου καταγιγνόμενον νά κάμνῃ τὴν δουλειάν του ἤσυχα ἤσυχα, χωρὶς νά κινῆται, χωρὶς ν' ἀναπνέῃ σχεδὸν μὴ τυχὸν καὶ μὲ κάμῃ νά ξυπνήσω ἐνωρίτερα; Πόσας φορὰς μόλις ἐξυπνήσω, δὲν θὰ τὸν φωνάζω μὲ τὸ ὄνομά του; . . . Τόσα χρόνια νά τὸν ἔχω συντροφιά, νά μοῦ εἶναι ἀφωσιωμένος, νά μὲ ὑπηρετῇ μὲ ἀγάπην καὶ ἔπειτα . . . νά τὸν βλέπω διὰ μιᾶς νά φεύγῃ . . . ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην! . . . Ἄλλὰ τί νά εἰπῆς! Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπαγγέλμά μου. Ὑπομονή! . . . Τί καλὸ παιδί! Τί χρυσῆ καρδιά! . . . Ὅταν καμμιά φορὰ εἰς τὴν πορείαν, κατακουρασμένος, φλογισμένος ἀπὸ τὸν ἥλιον, πνιγμένος ἀπὸ τὴν σκόνην ἐσταματοῦσα μίαν στιγμὴν καὶ ἐκύτταζα τριγύρω μήπως εὔρω ὀλίγον νερόν, εὐθὺς μοῦ ἐπαρουσιάζετο ἐμπρὸς μου ἕνα παγοῦρι καὶ μία φωνὴ κοντὰ μου μοῦ ἔλεγε:

—Θέλετε νά πιῆτε, κύριε ὑπολοχαγέ;

Ἦτον αὐτός. Εἶχε βγῆ κρυφὰ ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ εἶχε τρέξει νά εὔρω νερό, μακρὰ. Κύριος οἶδε ποῦ! καὶ ἐγύρισε γρήγορα γρήγορα, ἀσθμαίνων, καταϊδρωμένος, κατακουρασμένος καὶ ἦλθεν ἀπὸ πίσω μου καὶ ἐπερίμενε πότε νά ἰδῆ πῶς εἶχα ἐπιθυμίαν νά πιῶ. Εἰς τὸ στρατόπεδον, ἂν ἀποκοιμώμην κάποτε ἀπὸ κάτω ἀπὸ κανένα δένδρον καὶ ὁ ἥλιος σιγὰ σιγὰ ἤρχιζε νά μοῦ καίῃ τὸ πρόσωπον, ἕνα χέρι προνοητικὸν ἐτοποθετοῦσε δίπλα κανένα κλαρί, ἢ κανένα σκέπασμα, ἢ ἔβαζε τὸν ἕνα ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον τρεῖς τέσσαρας γυλιούς, ἢ ἐτέντωνεν ἐπάνω εἰς μίαν ποραμίδα τουφεκιῶν ἕνα μανδύαν καὶ ἔτσι ὁ ἥλιος δὲν μ' ἐνοχλοῦσε. Τίνος ἦτο αὐτὸ τὸ χέρι; Τὸ ἰδικόν του, πάντοτε τὸ ἰδικόν του. Μόλις ἐφθάναμεν εἰς τὸν τόπον τοῦ καταυλισμοῦ μετὰ ἕξι, ἑπτὰ, ὀκτῶ ὥρῶν πορείαν καὶ ἐστήναμεν τὰς σκηνάς, αὐτὸς ἐγίνετο ἄφαντος· τὸν ἐζητοῦσα, τὸν ἐκραζα μέσα εἰς τὸ στρατόπεδον μὲ τὸ ὄνομά του καὶ ἐφουρκιζόμην, καὶ ἔλεγα: «ποῦ νά εἶναι; ποῦ ἐτρέψασε; τί ξεροκέφαλο! εἶναι τρόπος αὐτὸς νά κάμνῃ τὴν δουλειά του; ἄφισέ τον νά ἔλθῃ καὶ νά ἰδῇ! . . . θὰ τὸν διορθώσω ἐγὼ!» καὶ ἄλλὰ τέτοια . . . Μετὰ ὀλίγας στιγμᾶς τὸν ἔβλεπα νά ἔρχεται ἀπὸ μακρὰ σκυμμένος καὶ νά κουβαλῇ ἕνα δεμάτι

μεγάλο ἀπὸ ἄχυρα, νὰ περιπατῆ κλονιζόμενος, νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ μαλλώνῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μ' ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν νὰ τοῦ ἀρπάξουν μέρος ἀπὸ τὸ φορτίον του, νὰ σκοντάτῃ ἐπάνω εἰς τὰ σχοινιά τῶν σηνηῶν, νὰ πηδᾷ ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ φορτίου καὶ ἀπὸ χανδάκια, νὰ καταπατῆ τοὺς γυλιούς καὶ τὰ ὑποκάμισα τὰ ἀπλωμένα εἰς τὸν ἥλιον· νὰ πέφτῃ ἐπάνω εἰς τοὺς ἄνδρας ὁποῦ ἐκοιμῶντο καὶ ν' ἀκούῃ ἀπὸ πίσω του ἓνα σωρὸ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. Ἦρχετο σιμά μου, ἔρριπτε κάτω τὸ ἄχυρον, ἔβγαξε μὲ δυνατὴ στεναξιά, ἐσκούπιζε τὸ μέτωπόν του καὶ μοῦ ἔλεγε φοβισμένος :

— Κύριε ὑπολοχαγέ, θὰ μὲ ἀποζητήσατε, αἱ; Ἀρχησα, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάγω πολὺ μακρὰ.

Ἐξήπλωνε τὸ ἄχυρον ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα ὅσον ἔφθανε διὰ ἓνα ἄνθρωπον, τὸ ὕψωνεν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἔβαζεν ὑποκάτω τὸν γυλιόν του διὰ προσκέφαλον καὶ ἔπειτα στρεφόμενος πρὸς ἐμὲ μοῦ ἔλεγε :

— Κύριε ὑπολοχαγέ, εἶναι καλὰ ἔτσι;

— Καῦμένο παιδί! ἔλεγα μέσα μου· τί ἄδικον ποῦ εἶχα νὰ θυμῶνω μαζί σου! Πήγαινε, τοῦ ἔλεγα ὕστερα, πήγαινε ν' ἀναπαυθῆς κ' ἐσύ, καὶ θὰ εἶσαι κουρασμένος.

— Μὰ εἶναι μαλακά; Ἐπέμενεν ἐκεῖνος νὰ λέγῃ· ἀλλῶς νὰ ὑπάγω νὰ φέρω καὶ ἄλλο.

— Ναί, ναί, καλὰ εἶναι· πήγαινε ν' ἀναπαυθῆς· πήγαινε, μὴ χάνῃς καιρόν.

Καὶ εἰς τὰς πορείας τῆς νυκτὸς ἂν ἐτύχαινε νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος καὶ νὰ περιπατῶ, ὅπως συμβαίνει, κλονιζόμενος καὶ λοξὰ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ νὰ πλησιάζω κάποτε πολὺ εἰς κανένα χανδάκι, ἓνα χέρι ἐλαφρὸ ἀπλωνόταν εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ μὲ ἐσπρωχνε σιγὰ πρὸς τὸ μέσον τοῦ δρόμου καὶ μία φωνὴ σιγανὴ καὶ δειλὴ ἐψιδύριζε :

— Προσέχετε, κύριε ὑπολοχαγέ, ἐδῶ εἶναι χανδάκι.

Ἦτο πάντοτε αὐτὸς ὁποῦ ἀγρυπνοῦσε. Τί ἔκαμα ἐγὼ τάχα εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ μὲ προσέχῃ μὲ τόσας φροντίδας καὶ μὲ τόσας περιποιήσεις ὡσὰν μητέρα; Τί ἔχω ἐγώ, τί εἶμαι, διὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷ μὲ τόσην ἀφοσίωσιν; Τί τοῦ εἶμαι διὰ νὰ ζῆ δι' ἐμένα καὶ ἐν ἀνάγκῃ, εἶμαι βέβαιος, νὰ εἶναι πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ πρὸς χάριν μου καὶ τὴν ζωὴν του; Διὰ ποῖον λόγον καὶ κατὰ τίνα τρόπον αὐτὸς ὁ καῦμένος ὁ νέος μὲ τὰ

ἄξεστα χαρακτηριστικά, μὲ τὰ χέρια ποῦ ἐσκληρύνθησαν ἀπὸ τὸ τσαπί, μὲ τὸ σῶμα τὸ σκληραγωγημένον ἀπὸ τὰς στερήσεις καὶ τὰς κακουχίας, ὁ χωρὶς παιδείου καὶ χωρὶς ἀνατροφῆς, γεννημένος καὶ ἀναθρεμμένος μέσα σ' ἓνα καλύβι χωρικό, ξένος καὶ ἄπειρος ἀπὸ κάθε συνήθειαν τῆς ζωῆς τῶν πόλεων, ἔγινε τόσο εὐγενικός καὶ περιποιητικός ὡσάν κορίτσι καὶ κρατεῖ τὴν ἀναπνοὴν του μὴ τυχόν καὶ μὲ ἐξυπνήση καὶ ἀπλόγη ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ τὸ χέρι του ἐπάνω εἰς τὰ ροῦχά μου διὰ νὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπὸ ἓνα κίνδυνον, καὶ μοῦ δίδει τὴν ἐπιστολὴν κρατῶν αὐτὴν μὲ τὴν ἄκρην τῶν δακτύλων του, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ τὴν βεβηλώσῃ· καὶ εἶναι εὐτυχὴς ὅταν τοῦ ρίπτω ἓνα βλέμμα εὐμενὲς καὶ τοῦ λέγω κανέναν καλὸν λόγον καὶ τοῦ κάμνω κανένα νεῦμα, τὸ ὁποῖον σημαίνει. «Καλά. Γειά σου!»; Πῶς συμβαίνει αὐτό; Ὡς πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ κανεὶς, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ μανθάνει ὑποκάτω ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα αἰσθήματα καινούργια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄγνωστα εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ δὲν εἶναι, ἢ δὲν ὑπῆρξε ποτέ, στρατιώτης. Ὁ κόσμος νομίζει πῶς δὲν ἔχομεν ἄλλα αἰσθήματα παρὰ ἐκεῖνα ποῦ μᾶς συνταράσσουν τὴν ψυχὴν ἐν ὄρα πολέμου. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ κόσμος μᾶς γνωρίζει πολὺ ὀλίγον. Δὲν γνωρίζει ὅτι ὅταν κανεὶς εἶναι στρατιώτης, ἡ καρδιά του ὄχι μόνον δὲν γηράσκει ποτέ, ἀλλὰ καὶ ξαναεινώνει, καὶ ξαναβρίσκει τὰ πλέον τρυφερὰ αἰσθήματα τῆς παιδικῆς ηλικίας καί, ζῆ καὶ ἐνθουσιάζεται περισσότερο μὲ αὐτὰ παρὰ μὲ τὰ τρικυμιώδη καὶ φοβερὰ αἰσθήματα τοῦ πολέμου. . . Ὡς! ὁποῖος δὲν εἶναι στρατιώτης δὲν θὰ ἐννοήσῃ ποτέ τι εἶδους εἶναι ἡ ἀγάπη ὁποῦ μὲ συνδέει μὲ αὐτὸν τὸν νέον! Εἶναι ἀδύνατον! Πρέπει νὰ ζῆσῃ πολὺν καιρὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰς ἐκστρατείαν, νὰ περᾶσῃ ἐκεῖ πολλὰς νύκτας, νὰ κάμῃ πολλὰς πορείας μὲ τὴν ζέστην τοῦ καλοκαιριοῦ, νὰ μείνῃ πολλὰς φορὰς σκοπὸς εἰς τὰς προφυλακὰς ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν, νὰ ὑποφέρῃ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν μέχρις ἐξαντλήσεως, καὶ νὰ ἔχῃ πάντοτε εἰς τὸ πλευρόν του ἓνα φίλον, ὁ ὁποῖος νὰ τὸν σκεπάσῃ μὲ τὸν μανδύαν του διὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ ψῦχος, νὰ τοῦ στεγνώνῃ τὰ ροῦχα του, νὰ τοῦ φέρῃ ὀλίγον νερό, νὰ τοῦ προσφέρῃ ἓνα κομμάτι ψωμί, τὸ ὁποῖον στερεῖται αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ νὰ τοῦ τὸ δώσῃ. Ὑπηρέτης! . . . Ἔτσι τὸν λέγουσιν μερικοὶ! Ὡς! (καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἔκαμε μὲ τὴν ἀναφώνησιν ταύτην κίνημα ἀγανακτικῆς καὶ ἀηδίας), αὐτὸ εἶναι βλασφημία! Ναί! . . . διότι ὅταν αὐτὸς ὁ

άνθρωπος παρουσιάζεται εκεί εις τὴν θύραν καὶ μὲ χαιρετᾷ καὶ μὲ βλέπη κατὰ πρόσωπον μὲ ἔκφρασιν ὑποταγῆς συνεσταλιμένης καὶ φιλοστόργου, αἰσθάνομαι ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν ἴδιον σεβασμὸν τοῦ κάμνω νεῦμα νὰ κατεβάσῃ τὸ χέρι του μὲ ὅσον ἐκεῖνος τὸ ὑψώνει . . . Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ ἐγκαταλείπει μὲ ἀφίνει μόνον . . . ἀναχωρεῖ . . . δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῶ πλέον! . . . Ἄλλὰ ὄχι! Θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἰδῶ ἐγώ! Θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ζητήσω ἐκεῖ κάτω, ὅταν θ' ἀφεθῆ· ἤξεύρω τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ του· θὰ ζητήσω νὰ μῶθω καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐνορίας του καὶ τὸ κτῆμα του, θὰ τρέξω ἐκεῖ, θὰ τὸν εὔρω νὰ ἐργάζεται εἰς τὸ χωράφι του . . . θὰ τοῦ φωνάξω μὲ τὸ ὄνομά του.

— «Δὲν ἀναγνωρίζεις τὸν ἀξιωματικὸν σου;

— «Τὶ βλέπω! ὁ κύριος ὑπολοχαγός! Ἔσεῖς ἐδῶ! . . . θὰ μοῦ εἰπῆ μὲ μεγάλην συγκίνησιν.

— «Ναί, ναί! . . . εἶχα ἀνάγκην νὰ σὲ ἰδῶ! . Ἔλα ἐδῶ, καλὲ καὶ ἀγαπημένε μου στρατιώτη, ἀγκάλιασέ με!»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤκουσεν εἰς τὴν κλίμακα ἓνα βῆμα ἐλαφρόν, βραδὺ καὶ ἄνισον, ὡσὰν ἀνθρώπου δυστάζοντος καὶ βραδύνοντος ἐπιτήδες τὴν ἀνάβασιν. Ἠκροάσθη χωρὶς νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν· τὸ βῆμα ἐπλησίασεν ἤσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ σφίγγεται. Ἐστράφη Νάτος! ἦτον αὐτὸς ὁ στρατιώτης.

Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ταραγμένον καὶ τὰ μάτια του κόκκινα. Ἐχαιρέτησεν, ἔκαμεν ἓνα βῆμα ἔμπρὸς καὶ ἔσταμάτησε βλέπων τὸν ἀξιωματικὸν του. Αὐτὸς εἶχε τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος.

— Κύριε ὑπολοχαγέ, φεύγω.

— Ὁρα καλὴ! ἀπήνησε ὁ ἀξιωματικὸς σφίγγων τὰ χεῖλη εἰς κάθε λέξιν καὶ ἐξακολουθῶν νὰ κοιτάζῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Καλὸ ταξεῖδι Γύρισε εἰς τὸ σπίτι σου Ἐργάζου ἔξακολουθεῖ νὰ ζῆς ὡς καλὸς νέος ὅπως ἔζησες μέχρι σήμερον καὶ καλὴν ἀντάμωσιν

— Κύριε ὑπολοχαγέ! ἀνεκραξεν ὁ στρατιώτης μὲ φωνὴν τρέμουσαν, προχωρῶν ἓνα βῆμα πρὸς αὐτόν.

— Πήγαινε, πήγαινε . . . , μὴ χρονοτριβῆς γιατί εἶναι ἀργά! κάμε γρήγορα

Ἄρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 12

— Καὶ τοῦ ἔτεινε τὸ χέρι. Ὁ στριπώτης τὸ ἔσφιξε δυνατά.

— Καλὸ ταξεῖδι καὶ νὰ μ' ἐνθυμῆσαι, ἀκοῦς! Νὰ θυμᾶσαι καμμίαν φορὰν τὸν ἀξιωματικὸν σου.

— Ὁ ἀγαθὸς νέος ἤθελε νὰ ἀπαντήσῃ ἐπροσπάθησε νὰ προφέρῃ μίαν λέξιν καὶ ἀντὶ λέξεως ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ στόμα του ἕνας λυγμὸς. Ἐσφίξεν ἄλλην μίαν φορὰν τὸ χέρι του, ἐστράφη, ἐκοίταξε τὴν θύραν καὶ ὕστερα πάλιν τὸν ἀξιωματικόν, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ ἔχη τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, ἔκαμε καὶ ἄλλο ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ

Ὁ ὑπολοχαγὸς μείνας μόνος ἐκοίταξε τριγύρω, ἐστάθη μερικὰς στιγμὰς μὲ τὸ βλέμμα ἀκίνητον πρὸς τὴν θύραν, ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χεῖρας του καὶ δύο χονδρὰ δάκρυα ἐσχηματίσθησαν μέσα εἰς τὸ κοίλωμα τῶν ὀφθαλμῶν του, ἤστραψαν διὰ μίαν στιγμὴν καὶ κατέβησαν καὶ ἐκυλίσθησαν γρήγορα ἀπὸ τὰς παρεῖάς του ὡς νὰ ἐφοβοῦντο μήπως τὰ ἰδῆ κανεῖς. Ἐφερε τὸ χέρι εἰς τὰ μάτια του, ἐκοίταξε τὸ τσιγάρον του εἶδεν ὅτι ἦτο σβυστόν . . . Ἄ! αὐτὴν τὴν φορὰν ἦσαν δάκρυα ἀληθινά . . . Τὸ κεφάλι του ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὸν βραχίονα καὶ ἀφῆκε τὰ δάκρυά του νὰ ρεῦσουν διὰ διότι ἠσθάνθη πραγματικῶς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην.

(Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου)

Ἐδμόνδος Δὲ Ἀμίτση

ΚΑΛΟ ΚΟΝΑΚΙ

— Ἄ φτωχομάννα, τὶ χαλᾶς ᾽ς τὸ τζάκι τόσα ξύλα!
Ζεστό ἔναι τὸ καλύβι σου καὶ δίχως τὴ φωτιά!
Ἐστῆγνωσα, τοῦ κρύου πιά δὲ νοιώθ' ἀνατριχίλα,
Κρύβε τὰ ξύλα σου . . . διψοῦν φωτιά τὰ γηρατεῖά.

Καὶ τρέμεις σύ, γερόντισσα . . . Μὰ ἡ καλὴ γρηοῦλα
Μοῦ κάνει τὸν κουφὸ καὶ νά, τὴν χόβολη σκαλίζει . . .
Πετᾶ μὴν ἀγκαλιὰ κλαδιὰ ᾽ς τὸ τζάκι καὶ γιομίζει
Καπνὸ καὶ λάμψη μονομιᾶς ἡ φτωχοκαλυβοῦλα . . .

— Ζεστάσου, παλληκάρι μου, καὶ τουρτουροχιονίζει! . . .

—“Α, φτωχομάνα! δὲν πεινώ! . . . ταῦτά σου, φτωχομάνα,
Τὸ σῶσμα ρετσινάτο σου γιὰ σένα νὰ φυλάξ . . .
Ἐγὼ ξεροτραγάμισα ἔς τὸ δρόμο κουραμένα . . .
Ταῦτὰ τὸ ρετσινάτο σου γιὰ μένα μὴ χαλῆς! . . .

Μὰ τὶ τραπεζομάντηλα, μοῦ στρώνεις χριστιανή μου! . . .
“Ἄς λείπουν, σαυροπόδι ἄγὼ τὸ τρώω τὸ ψωμί! . . .
Τραπέζι ἄχω τὰ γόνατα, μαχαίρι τὸ σπαθὶ μου,
Καὶ μὲ τὴ βοῦκ’ ἀμάσητη, πετιοῦμαι ἔς τὴ γραμμὴ!

—“ὦ φάε, παλληκάρι μου καὶ πιὲ καὶ τὸ κρασί μου! . . .»
—Μὰ τὰ σεντόνια τὶ τὰ θῆς; . . . Γιὰ μένανε παλάτι
Θὲ νᾶν’ ὁ ἄχερῶνας σου, ποῦ ἔς ἄχερο παχύ,
Παίρνει τὸ μέτρο του κανεὶς καὶ στρώνει τὸ κρεββάτι . . .
Ἐκεῖ, κυρά, ἴσά βασιλιᾶς κοιμοῦμ’ ὡς τὸ ταχύ* . . .

Μὰ κείνη πάλι τὸ γουδί, γουδί τὸ γουδοχέρι!
Σεντόνια στρώνει κάτασπρα, ποῦ μοσχομαρτυροῦν
Σπιτίσια πλύση, ἄλουσιὰ καὶ δάφνη καὶ νυχτέρι,
Καὶ ἔς τὸ σεντούκι σιβακτὰ τὸν ξένο καρτεροῦν!
«—Παίδι μου, πέσε, κάμ’ ἐδῶ κονάκι καὶ λημέρι!

* * *

Γλυκοχαράζει καὶ βαρεῖ ἀργὰ γλυκὰ ἢ διάνια . . .
Ἐυπνῶ, πετιοῦμαι ἔς τὸ λεπτὸ νὰ τρέξω ἔς τὴ γραμμὴ!
Ἐμπρός! σ’ ἀφίνω! ἔχε γειά! . . . μ’ ἀλήθεια φτωχομάνα.
Ἵσαν πιὸ βαρὺ τὸ σάκκο μου ἀνοιώθω ἔς τὸ κορμί!

Γιατί, καλὴ γερόντισσα, ἴσά μάνα μου σὺ ξένη,
Τόσο πολὺ μ’ ἐχάιδεψες; γιὰ πές μου σὲ ὥτῳ . . .
Κ’ κείνη μισογελαστή, μισοκλαμμένη κραίνει . . .

—«Ἐχω κ’ ἐγὼ τ’ ἀγόρι μου, παιδί μου ἔς τὸ στρατό»!

(Μετάφρασις Κ. Ν. Τριανταφύλλου).

Παῦλος Δερονδὲλ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΛΥΡΙΚΑ

Τ' ΟΝΕΙΡΕΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Ένα μονάχα πάτωμα θά ἔχη. Τὰ πολλὰ
φέρνουν τ' ἀνθρώπου ἴλιγγο, γεννᾶν φιλοδοξίες,
ὄνειρα περιπετειῶν καὶ πλούτου τρελλοὺς πόθους.

Αὐγουστος Γκίλ

Ἐπὶ ἀπογοήτεψη γεμίζουν τὶς ψυχές.
Ἐ εὐτυχία ἔρχεται στὸν ἄνθρωπο μονάχα,
σὰν ἡ καρδιά του, ἡ φτωχὴ καρδιά του γαληνέψει.

Οἱ πόρτες νὰ μὴν ἔχουνε κανένα σκαλοπάτι.
Μὰ νᾶναι σύρριζα στὴ γῆς. Πόρτες πλατειῆς μεγάλες,
ποὺ νὰ καλοσωρίζουνε καὶ ποὺ νὰ προσκαλοῦνε.

Σύριζα νᾶναι μὲ τὴ γῆς, γιὰ μποροῦν οἱ γέροι
ζητιάνοι καὶ σακάτηδες κ' οἱ κουρασμένοι ἀλλήτες
νᾶρχουνται νὰ ζητᾶν ψωμὶ χωρὶς νὰ κουραστοῦνε.

Μεγάλα τὰ παραθυρα ν' ἀνοίγουν πρὸς τὴ φύση,
γιὰ νὰ μπορῆ μὲ τὴ χρυσῆ φεγγοβολή του ὁ ἥλιος
νὰ μπαίνει κ' ἀπ' τὸ σπίτι μας τὴ θλίψη νὰ τὴ διώχνη

Περβόλι θᾶχη μὲ καρπούς καὶ κῆπο μὲ λουλούδια,
μὰ δίχως κάγγελα ψηλά τὰ οὐράνια ποὺ σουβλίζουν
Εἶν' ἐχτρικὰ τὰ κάγγελα καὶ σὰν νὰ προκαλοῦνε,

καὶ πάντα τὴν ἐντύπωση μοῦ δῶσαν τὴ σκληρή,
ἐνὸς ἀστοῦ τὰ χέρια του ποὺ ὑψώνει καὶ φωνάζει
σ' ὅποιον περνάει :—“Ὅλα αὐτὰ ποὺ βλέπεις εἶν' δικά μου !

Δὲν θάχη καγγελόφραγμα. Ἐνα τοιχάκο μόνο
γεμάτο ἀγριοτριανταφυλλιές μὲ ἄνθια φορτωμένες,
ἀγιόκλημα ἀρωματικὸ καὶ ταπεινὸς βερβένες

Ἐνα τοιχάκο χαμηλὸ κ' ἔτσι ποὺ νὰ μποροῦνε
ὅσοι περνᾶν νὰ βλέπουνε ἄνθια, παντοῦθε ἄνθια
— Καὶ τὴν εἰρήνη, τὴ γλυκειὰν εἰρήνη τοῦ σπιτιοῦ μας !

(Μετάφρ. Κώστα Οὐράνη).

Αὐγουστος Γκιλ

ΤΑ ΚΟΛΥΒΑ

Κτυπάει τοῦ Ψυχοσάββατου βαρειά—βαρειά ἡ καμπάνα.
καὶ νυσταγμένος ὁ παπᾶς τὸν ὄρθρο του ἀρχινᾷ·
στὸ φτωχικὸ της κοίτεται ἀρρωστη χίρα μάννα
καὶ μὲ παράπονο ξυπνοῦν τὰ δύο της ὄρφανά.

Σ' ἓνα τραπέζι ξύλινο δίχως, κανένα ξάρτι,
ρηχὸ ἓνα πιάτο κόλυβα στὴ μέση καρτερεῖ
δίπλα τοῦ ἀνδρός της τ' ὄνομα σ' ἓνα συγχωροχάρτι
καὶ πάρα πέρα . . . ἓνα μικρὸ πεντάρικο κερί.

—Σύρτε, παιδιά, τὰ κόλυβα στήν ἐκκλησιά τρεχάτοι,
ναύρη ἢ ψυχὴ τοῦ δύστουχου πατέρα σας δροσιά.

—Πεινάμε, μάννα, δόσε μας πρώτα νὰ φάμε καὶ
κ' ὕστερα πᾶμε τρέχοντας κ' οἱ δυὸ στήν ἐκκλησιά.

—'Απ' τὸ καρβέλι τὸ στερνὸ τρεῖς φέτες ἔχουν μείνει
φᾶτε τὶς δυὸ κ' ἀφήσετε σ' ἐμὲ τὴν πιὸ μικρὴ.

Κι' ἂν δὲν χορτάσετε μ' αὐτές, φᾶτε, παιδιά κ' ἐκείνη
εἶναι στεγνὰ τὰ χεῖλη μου κ' ἡ γλῶσσα μου πικρὴ.

Τρῶνε τὶς δυὸ, τρῶνε τὶς τρεῖς μ' ἀχόρταγο τὸ στόμα
καὶ δὲν ἀφήνουν ψίχουλο νὰ πέση χάμω ἐκεῖ.

—Μάννα, ἦταν λίγο τὸ ψωμί, μάννα, πεινάμε ἀκόμα,
μάννα, πῶς θέλεις νᾶβγωμε στὸ δρόμο νηστικοί;

Θωρεῖ ἢ φτωχὴ τὰ κόλυβα κ' ἄθελα ψιθυρίζει :

—Βουβάσου, πόνε, μέσα μου καὶ θλίψη περισσὴ!...

Ἔδωκα ἄγὼ τὴ φέτα μου κ' ἡ πεῖνα μὲ θερίζει
δόσε, πατέρα δύστουχε, τὰ κόλυβά σου ἐσύ...

Κι' ἀπλώνοντας τρεμουλιαστά, γλωμὸ κ' ἄσαρκο χέρι

παίρνει κ' ἀνάβει τὸ κερὶ μὲ θλιβερὴ καρδιά,

μοιράζει καὶ τὰ κόλυβα σὲ δυὸ μονάχα μέρη

καὶ λέει ἀναστενάζοντας : Χορτάσετε παιδιά!...

Ἰ. Πολέμης

ΑΠΟΒΡΟΧΟ

Τὴ νύχτα ἀπόψε ἡ θλίψη τῆς μ' ἀνάστησε ἡ τρανὴ

τὴ θλίψη μας σὰ νὰ εἶχε μελετήσει,

τὴ νύχτα ἀπόψε ἀνοίξαν οἱ ἔβδομοι οὐρανοὶ

καὶ πότισε νερὸ κατακλυσμὸς τὴν γῆση.

Στὰ σκοτεινὰ ἐξεχείλισαν τῶν θλίψεων οἱ πηγές

καὶ χύθηκαν οἱ κρατημένοι οἱ θρηνοί,

κι' ἐλπίδα πιά δὲν ἔμεινε γιὰ νέες πάλι αὐγές
τῆ νύχτα, πού εἶπες ἢ στερνὴ πὼς θὰ εἶχε μείνει.

Μὰ ἔδωκε καὶ ξημέρωσε ἡ ἀνέλπιστη ἢ αὐγὴ
καὶ στὴ δροσιὰ τοῦ ἀπόβροχου λουσμένη,
σὰ θάμα νέο, πεντοβολᾶ κι ἀναγαλιάζει ἢ γῆ,
ὅσο ὁ χρυσὸς ὁ θριάμβος τοῦ ἡλίου προβαίνει.

Στὸ μυριοθορυβούμενο κ' ἠλιόβολο γυαλὸ
οἱ ναῦτες τὰ πανιὰ τῶν πλοίων ἀνοίγουν
καὶ ἰδέ· φαντάζουν τ' ἄρμενα στὸ κύμα τὸ ψηλὸ
πὼς πρῶμα καρτεροῦνε τὸν καὶ καιρὸ νὰ φύγουν.

Πὼς μᾶς πλανεύει τ' ὄνειρο τῆς εὐτυχίας ξανά
σὰν νὰ ἦταν μιὰ φορὰ νὰ μᾶς γελάσει.
Σὲ νέα ταξίδια μᾶς καλοῦν τὰ πλοῖα, στὰ γαλανὰ
τὰ κύματα, πού ὡς νὰ ἦπιαν φῶς κι' ἔχουν χορτάσει.

Κι ἂν τὰ κρατοῦνε οἱ ἄγκυρες τ' ἄρμενα ἐκεῖ στὴ γῆς
κι ἂν τὰ τιμόνια στὴ στεριά βγαλμένα,
κρυφὴ λαχτάρα ἐπέρασε τὰ βάρη μιᾶς ψυχῆς
κι ἀνατριχιάζουν τὰ φτερὰ τὰ διπλωμένα.

Κι' ἦρθε κι' ἐστάθη ἢ μιὰ ψυχὴ σὲ ἀπόψηλη κορφὴ
καὶ τίς ζυγὲς φτεροῦγες δοκιμάζει,
ἔσχώντας πού τίς λάβωσε—ψυχὴ, πικρὴ ἀδερφή,
τ' ἀστροπελέμι τὸ παλιὸ καὶ τὸ χαλάζι.

Ἰ. Ν. Γρουπάρης

ΤΟ ΞΩΤΙΚΟ

Ποιὸς τὰ μεσάνυχτα καρβαλιεύει ;
Εἶν' ὁ πατέρας μὲ τὸ παιδί
Τῶχει στὰ στήθια του καὶ τὸ χαιδεύει
Καὶ κάπου σκύβει καὶ τὸ φιλεῖ.

— Παιδί μου, τι ἔκρουψες τὸ πρόσωπό σου ;

— Δὲν βλέπεις τ' ἄγριο τὸ ξωτικό,

Πατέρα ; πέρασεν ἀπ' τὸ πλευρό σου·

— Τὰ νέφη ἀπλώνονται μέσ' τὸ νερό,

— Παιδί μου, ἔλα στὴν συντροφιά μου,

Μ' ἀρέσ' ἡ ὄψη σου ἢ δροσερή,

Περίσσια λούλουδα ἔχ' ἢ ὄχθιά μου,

Κ' ἔχ' ἡ μητέρα μου στολή χρυσῆ,

— Ἀκοῦς, πατέρα μου, ἀκοῦς τι λέει ;

Μὲ θέλει σύντροφο τὸ ξωτικό

— Παιδί μου, ἠσύχασε, τ' ἀέρι κλαίει

Σ' ἄγριο χαμόδενδρο, θάμνο ξερό.

— Παιδί μου, ἔλα, τι σὲ τρομάζει ;

Θάχης τίς κόρες μου γιὰ συντροφιά,

Ποῦ ὅταν τῆ λίμνη μας νύχτα σκεπάζῃ

Χορεύουν εὐθύμες στὴν ἀμμουδιά,

— Πατέρα, κοίταξε δὲ βλέπεις πέρα,

Σὰν νὰ χορεύουνε οἱ κορασιές !

— Παιδί μου, βλέπω, ἀπ' τὸν ἀέρα

Κουνιοῦνται πένθιμα γρηῆς λιτιές,

— Μ' ἀρέσει ἡ ὄψη σου χρυσό μου ἀστέρι,

Μὰ σὺ δὲν ἔρχεσαι, σὲ παίρνω ἐγώ. . .

— Πατέρα, ἀπλωσε τὸ ἄγριο χέρι,

Πατέρα, μ' ἔπνιξε τὸ ξωτικό !

Τρέμει ὁ πατέρας καὶ τ' ἄλογό του

Κεντᾶ καὶ χάνεται σὰν ἀστραπή·

Φθάνει στὴ θύρα του . . ὠϊμὲ τὸ γυιό του

Κρύο στὸν κόρφο του, νεκρὸ κρατεῖ.

(Μετάφραση Ἰ. Παπαδιαμαντοπούλου)

Ἰωάννης Βολφγκάγκ Γκαϊτε

ΠΟΥ ΘΕ Ν' ΑΒΡΩ

Ποῦ θὰ ν' ἄβρω τὸν παλιὸ
Τεχνίτην ἐδῶ πέτρα,
Τῆς παρθένας Ἑγησῶς
Τὸ δεύτερο πατέρα,

Ποῦ θὰ βρῶ τὸν ἄγνωστο
Τῶν τάφων Πραξιτέλη,
Σὲ μιὰ πλάκα λιγοστή,
Μιὰ πέτρα ἀπ' τὴν Πεντέλη,

Ἔτσι ἀπλὰ κι ἀστόλισα
Καὶ τρισαριτωμένα
Νὰ κεντήση ἀνεβατά,
Νὰ σ' ἀναστήση ἐσένα;

Νὰ σὲ ξαναφέρῃ ἀγνὰ
Πιστὰ στὴν πέτρα ἐπάνω
Μὲ τὸ μάτι δλόφωτο
Καὶ μὲ τὸ γέλιο πλάνο·

Καὶ μὲ τὸ οὐρανόχρωμον
— ὦ ἐσὺ — φορεματάκι,
Καὶ μὲ τὰ παιγνίδια σου
Καὶ μὲ ὄλο τὸ σπιτάκι

Καὶ μὲ τῶν ἀφρόντιστων
Τῶν ἀδερφιῶν τὸ ταῖρι
Καὶ μὲ τὴ μανούλα σου,
— ὦ, ἀτέλειωτο μαχαῖρι, —

Μ' ὄλη τὴ ζωούλα σου,
Φτωχὴ κ' εὐτυχισμένη,
Καὶ μὲ μιὰ παράμερα
Κιθάρα συντριμμένη . . .

Ποῦ θὲ νᾶβρω τὸν ἀρχαῖο
Τεχνίτην ἐδῶ κάτου,
Νὰ τις βάλῃ δλόλευκα
Τῆς νύχτας τοῦ θανάτου,

Καί, μαγνάδι ἐρωτικὸ
Στοῦ χάρου τὴ φοβέρα,
Νὰ ξαπλώσῃ ἐπάνω της
Τὸν ἀπτικὸν ἀέρα;

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟ ΔΕΝΤΡΟ

—«Δέντρο, πῶς κοίτεσαι νεκρὸ στὸν ἄμμου τοῦ γιαιλοῦ μας;
Ποῖο χέρι σὲ ξερρίζωσε, ποιά δύναμη σὲ πῆρε
ἀπὸ τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ σ' ἔρριξε στὸ κῦμα;
Ἐσένα τὰ γεράματα δὲ σ' εἶχαν σαρακώσει
στὰ ἀτάραγα κλωνάρια σου ἑκατοσιτίδες χρόνοι,
χωρὶς νὰ τὰ λυγίσουνε, ἐστέκαν σωριασμένοι,
στὴ σιδερένια φλούδα σου, χωρὶς νὰ τήνε γδάρῃ
τοῦ λόγγου τᾶγριοδάμαλο τὰ κέρατα ἐτροχοῦσε,
Πές μου, πῶς κοίτεσαι νεκρὸ, ρουπάκι*, στὸ γιαιλό μου;

—«Κατέβαινε δλοφούσκωτο προχτὲς τὸ Δημοσάρι.*
μουγκρίζοντας στὸ διάβα του, σὰν νὰ ζητοῦσε ἀμάχη.
Δὲν τὸ βαστοῦσαν ριζιμιά*, δὲν τὸ κρατοῦσαν φράχτες
στὸ πέρασμά του ἐγέρονε σὰ νὰ τὸ προσκυνοῦσαν
οἱ σχῆνοι, τ' ἀγριοπρίναρα. Τὸ κῦμα στὸ θυμὸ του
ἐρροβολοῦσε πάντα ἐμπρός, θεότυφλο ὄργισμένο,
καὶ πέφτει κατακέφαλά μ' ὅλη τὴν ἀντρεία του,
γιὰ νὰ ρουφήξῃ ἓνα κοντρί* ποὺ τᾶφραζε τὸ δρόμο.
Ἔστεκα ἐγὼ κ' ἐκοίταζα κ' ἀπ' τὴ βουβὴ τὴν πέτρα,
ἄκουσα τότε μιὰ φωνὴ σὰν νᾶβγαινε ἀπ' τὸν Ἄδη.

— «Πέραν ποτάμι, μέριασε σύρε νὰ σκιαζης* ἄλλους,
ἐμὲ μ' ἐπάτησε βαρὺ ποδάρι ἀντρειωμένον,
μ' ἐστοίχειωσε τὸ αἷμα του, κ' εἶμαι θεμελιωμένο,
γιὰ νὰ φωνάζω ἀνάθεμα σ' ἐκείνους ποὺ προδίνουν,
Εἶμαι τ' Ἀργύρη τὸ κοντρί, εἶμαι τ' Ἀργύρη ὁ τάφος». ¹⁾
Τὸ κῆμα ἀναστυλώθηκε, ἀφρομανάει, θεριεύει.
Τότε μὲ μῖα εἰσήλωσε κ' ἡ πέτρα τὸ κεφάλι
Καὶ στὸν πλατὺν τὸν ὄμο της τ' ἀγιόκλημα ἀνθισμένο-
ξαπλώθηκε σὰν νάτανε τοῦ σκοτωμένου ἡ χήτη.
Ὀλόγυρά της οἱ μυρτιὲς γοργὰ συμπυκνωθῆκαν,
σφιχτὰ τὴν ἐπερίπλεξαν καὶ φάνηκε ὁ Ἀργύρης
ὀλόρθος, τὴ φλοκάτη* του σὰν νὰ φοροῦσε ἀκόμα
Φεύγουν μὲ τρόμο τὰ νερά. Τοῦ πεθαμένου ὁ ἴσκιος
τὰ κυνηγáει καὶ τὰ πατεῖ. Τὸ χρωτὸ του τὰ σχίζει.
Ἀρμένιζε τὸ φάντασμα. Τὰ νεκρολίβανά του
τᾶχει φτερούγια στὰ πλευρὰ κι ἀνεμοδέρνει Χάρος.
Ἔτρεμε ἡ γῆ στὴ ρίζα μου, μ' ἐπλάκωσε ἡ θολοῦρα
μ' ἀγκάλιασεν ὁ χαλασμός, μ' ἐσύντριψε, μ' ἐπῆρε,
καὶ τώρα σέβνομαι νεκρό... Τήραξε μὲ γνωρίζεις; ...
Θυμᾶσαι ποὺλθες μὰ φορὰ μὲ τὰ λαγωνικά σου
κ' ἐπλάγιασες στὸν ἴσκιό μου; Ἐγὼ μὲ τὰ κλωνάρια
σ' ἐσέκαπα στὸν ὕπνο σου καὶ σὺ μὲ τὸ λεπίδι
ἐχάραξες στὴ φλούδα μου, πρὶν φύγης, τ' ὄνομά σου.
Ἡ μοῖρα μᾶς ἀδέρφωσε, ξερριζωμένο τώρα,
γυρεύω τόπο νὰ ταφῶ... Σ' ἀγάπησα... μὲ θέλεις; ...

— «Μεῖνε, σὲ θέλω, δέντρο μου... Σὰν ἔρθη καὶ γιὰ μένα
ἡ ὥρα ἢ ἀναπόφευκτη, ὁποῦ σὲ συνεπῆρε,
θὰ πῶ μὲς στὰ σανίδια σου νὰ κλείσουν τὸ κορμί μου
καὶ τ' ὄνομα, ποὺ φύλαξες στὴ φλούδα σου γραμμένο,
ἂν θὰ τὸ φάγ' ἡ μαύρη γῆ, θέλω μὲ σὲ νὰ λυώση.
Μεῖνε, σὲ θέλω, δέντρο μου, τάφο καὶ συντροφιά μου.
Ὅποιος κ' ἂν σ' ἔστειλε σ' ἐμέ, ρουπάκι κολῶς ἦρθες» ...
Ἔστεκ' ἀκίνητος ἐκεῖ, θωρώντας ξαπλωμένο
τὸ δέντρο τὸ περήφανο, ποὺ μοῦχε στείλ' ἡ μοῖρα.

¹⁾ Κοίταξε εἰς βιβλιογρ. σημείωμα τοῦ ποιητοῦ.

καὶ χίλιοι μύριοι στοχασμοὶ σκληρὰ μ' ἐμαρτυρούαν.
Θυμῆθηκα τὴ νειότη μου, ὅταν μὲς στὴν καρδιά μου
ἐφύτρων' ἄδολη ἢ χαρὰ μὲ φτερωτὲς ἐλπίδες . . .

Ἐγγυοιατὴ τότε ἀνέμιζε, σὰν νάτανε ξεφτέρει,
ἀκαταδάμαστη ἢ ψυχὴ, κ' ἔπαιρνε γιὰ λημέρι
πότε τὰ πεῦκα τοῦ βουνοῦ, πότε τὰ κυπαρίσσια
καὶ πότε ἐφώλιαζε κρυφὰ μέσα στὰ ρημοκκλήσια,
κ' ἐγύρευε φαντάσματα. Μονάχη, ἀποσταμένη
εὔρισκ' ἐκεῖ παρηγοριά. Τὴ νύχτα οἱ πεθαμένοι
τὴν ἔπαιρναν πνευματικὸ κ' ἐκείνη γιὰ λουλούδια
τοὺς ἔριχνε μνημόσυνα, τοὺς ἔδινε τραγούδια.

Πόσες φορὲς καθήμενος στὸ βράχο μοναχὸς μου,
ἔβλεπα νᾶρχεται νεκρὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ κόσμου,
νὰ ξεψυχᾷ στὰ πόδια μου, σὰν τὸν ἀφρὸ στ' ἀγέρι,
καὶ πόσες ἄμετρες φορὲς, μ' ἀντάρα, μ' ἀγριοκαῖρι
Ἐκρῶφτηκα στὴν λαγκαδιὰ καὶ μέσα στὰ πλατάνια,
ἔνοιωθα ἀπόκρυφη χαρὰ, ἔνοιωθα περηφάνεια
πιστεύοντας ὅτ' ἤμουνα θεοῖο μὲ τὰ θερία,
ἀνήμερο, ἀνυπόταχο κ' ἐγὼ σὰν τὰ στοιχεῖα . . .
Τὰ δέντρα ἐτρίζαν καταγῆς, γυρτὰ, ξερριζωμένα,
τὰ νυχτοπούλια ἔσκούζανε τριγύρω μου ἀγριωμένα
κ' ἐγὼ μ' ἓνα τουφέκι
ἐπίστευα πὼς ἤμουνα βροντὴ κ' ἀστροπελέκι . . .

Πικρὲς ποῦν' οἱ ἐνθύμησες! . . . Τότε τὸ μετωπὸ μου,
πλατύς, καθάριος, οὐρανὸς δὲν τοῦχαν αὐλακώσει
τοῦ χρόνου τὰ ξεσχίσματα, οἱ πόθοι τὰ φαρμάκια
Σὰν πύργος ἔστεκε ψηλὸ κι ἀπάνω του ἐφωλιάζαν
χιλιάδες ὄνειρα χρυσά, λὲς κ' ἦταν χελιδόνια
κ' ἔφυγαν μὲ τὴν ἀνοιξη, τὰ σκόρπισε ὁ χειμῶνας
Τώρα τὸ σκέπασαν μὲ μιᾶς οἱ καταχνιὲς τοῦ κόσμου,
συνέφιασε, σκοτεΐδισε καὶ ραγισμένη πλάκα
κατάμεσα στοῦ κεφαλιοῦ τᾶψυχο μοναστηρι,
στεῖρο ξαπλώνεται, βουβό, τοῦ λογισμοῦ μου τάφος . . .
Τὶ κρῖμα τόσο γρήγορα νὰ φεύγουνε τὰ νειῶτα!
"Ὅποιος κ' ἂν σ' ἔστειλε σ' ἐμέ, ρουπάκι, καλῶς ἦρθες.

“Όταν κ’ ἐσὺ τὸ δύστυχο, γλωρὸ καὶ στολισμένο,
ἐσήκωνες μεσουρανίς τ’ ἀλύγιστα κλωνάρια,
βελιάζοντας στὸν ἴσκιο σου ἔτρεχε τὸ κοπάδι,
ὁ πιστικὸς χαρούμενος σ’ ἀγάπαε σὰν πατέρα.
Χῆρες, γρηές, πανόρφανες καὶ ξετραχηλισμένες.
σοῦ ἐπαίρναν τάντροιμάτα, ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
κ’ ὅταν τὰ ρίχναν στὴ φωτιὰ κ’ ὀλόγυρα στὰ θράκια,
μὲ τὸ φτωχὸ προσάναμμα τῆ νήστεια ἀποκοιμοῦσαν,
τότε σ’ εὐχολογοῦσαν κ’ ἔλεγαν στὴν Παρθένο
νὰ σοῦ στοιχειῶν τὰ κλαριά, νὰ σοῦ χαράξῃ χρόνια . . .

Ἐμαρθῆκανε γιὰ μᾶς τοῦ κόσμου οἱ πρασινάδες.
Ἐσένα σ’ ἐξερρίξωσε τὸ κύμα στὴν ὀργή του,
ἐμὲ μοῦ τρώγουν τὴν καρδιὰ ἀχόρταγες ἐλπίδες.
Νᾶξερεις πῶς τίς ἔτρεφα! Καὶ τώρα μία, μία
μαραίνονται καὶ πέφτουνε σὰ φύλλα τὸ χειμῶνα
Πλάστη μεγαλοδύναμε! Σπλαχνίσου με τὴν ὥρα
ποῦ θᾶρθη ὁ Χάρος νὰ μ’ εὐρῆ, καὶ πρὶν σβυστῆ τὸ φῶς μου
στεῖλε μου πάλα νὰ τὰ ἰδῶ μ’ ὅλη τὴν εὐμορφιά τους
τῆς νειότης μου τὰ ὄνειρα! Ἄφες τα νὰ φορέσουν
τὰ ροδοκάλια τῆς αὐγῆς καὶ στὸ προσκέφαλό μου
νᾶρθοῦν νὰ μὲ ραντίσουνε χτυπώντας τὰ φτεροῦγια
μὲ πάχνη ἀπὸ τὸν Κίσαβο . . . Πατέρα, στεῖλέ μου τα.

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης

ΝΕΚΡΟΨΙΑ

«Μαῦρε γιατρέ, ποῦ ἀχόρταγα κοιτάξεις
τὸ σῶμα τὸ νεκρὸ ποῦ σοῦχουν φέρει,
καὶ τὸ γυμνὸ μου κρέας κομματιάξεις
μ’ ἀκονισμένο, ἀπονο μαχαίρι,*

Ἄκουσε! Ἐέρεις τί ἤμουν πρὶν πεθάνω ;
— Κόψε ὅσο θέλεις, σχίσε τὸ κορμί μου . . . —
Ἐδῶ, σ’ αὐτὸ τὸ μάρμαρο ἐπάνω
Θὰ σοῦ ἱστορήσω τὴν παλιὰ ζωὴ μου !

Στους δρόμους ξεμέγαλσα. Πατέρα,
ἀδελφια, σπίτι, συγγενείς δὲν εἶδα
Ευπόλυτη, μισόγυμνη, ἀγέρα
καὶ σύννεφα εἶχα μόνη μου κοιτίδα.

Δοκίμασα τῆς νύχτας τὴν ἀγρύπνια,
τὴν προσευχὴ πού λές καὶ πάει χαμένη·
δοκίμασα τὴν κρύα πείνα ξύπνια,
κι' ἀπελπισιὰ πικρῆ, φαρμακωμένη.

Ὅλους δοκίμασα τοὺς μαύρους κόπους,
τῆς φτώχειας, τῆ ντροπῆ καὶ τῆ λαχτάρα
ἐγνώρισα ἐχθρούς, ὄχι ἀνθρώπους
καὶ τράφηκα μὲ δάκρυ καὶ τρομάρα.

Μιά μέρα—ἦταν ἡ στερνὴ μου τύχη—
εἰς τοῦ νοσοκομείου τὸ κρεβάτι
χύμιξ' ἓνα πουλὶ μὲ μαῦρο νύχι
καὶ τὸ φτερό του μοῦγκλεισε τὸ μάτι.

Καὶ πέθανα. . . —τ' ἀκοῦς ;—ἔτσι, μονάχη,
σὺν σκύλος πού φοβάει μέσ' στὸ σκουπίδι,
χωρὶς τ' αὐτί μου ἓνα λόγο νᾶχη
γιὰ συντροφιά στὸ μακρυνὸ ταξίδι.

Γιὰ δὲς μαλλιά ! γιὰ κοίταξε πὼς λάμπουν
μαῦρα, πυκνά, μακρὰ ! δὲν τᾶχε ἄλλη !
Ἄφίλητα κι' ἀχάιδευνα θὰ νᾶμπουν
στῆς κρύας γῆς τὴν παγωμένη ἀγκάλη

Σχίσε το, κόψ' το ! κόψε το κομμάτια,
ἀκούραστος καὶ μὲ βουβὸ τὸ στόμα.
Χόρτασ' τὸ χέρι, χόρτασε τὰ μάτια
στὸ σῶμ' αὐτὸ, στὸ πουλημένο σῶμα !

Ψάξε με, σκάλεψέ με ! μὴ σὲ νοιάζει !
εἶμαι σκουπίδι , . . κρέας πεταμένο.
Σκάψε βαθειά μου, ναύρης πού φολιάζει
τῆς πείνας τὸ μυστήριο κρυμμένο.

Βάλ' τὸ μαχαῖρί σου πὶδὲ μέσ' ἀκόμα.
Ξεφοίρωσ' τὴν καρδιά μου ἀπὸ τὰ βάρη, ...
καὶ ρώτησ' τὴν, ... τὸ ἄλλο τῆς στόμα
τοῦ πόνου τὸ μυστήριον νὰ σοῦ μάθῃ.

Μπροστά σου ἔδῳ γυμνή, πονῶ, στενάζω·
τὸ ξέρεις; ὑποφέρω ἀκόμη, ... κλαίω!
Μὲ τὰ γυαλένια μάτια σὲ κοιτάζω,
καὶ δὲ θὰ μὲ ξεχάσης, - σοῦ τὸ λέω!

Γιατὶ ἀπ' τὸ χεῖλι μου τὸ πικραμμένο
βγαίνει στερνὴ φωνή, στερνὴ λαχτάρα, ...
κ' εἶναι - τ' ἀκοῦς; - ῥοχαλητὸ πνιγμένο,
εἶναι βλαστήμια, ἀνάθεμα, ... κιτάρια!

(Μετάφρ. Ἀγγέλου Βλάχου)

Ἄντα Νέγρη.

ἩΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἡ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑ ΜΑΣ Ἡ ΧΙΟΝΑ

Ἄπ' τὸ χωριὸ μᾶς στείλανε μιὰ ψυχοπαίδα σπίτι. Εἴχαμε ἀνάγκη κιόλα· ἡ μάννα εἶχε βαρεθῆ τις ξένες δοῦλες, τις σπιτο-γυρίστρες. Ὅλες μὲ τὰ κακά τους φυσικά, κρυφὰ καὶ φανερά τους, κ' οἱ περισσότερες κλεψοῦδες, καὶ φαγοῦδες, καὶ γλωσσού-δες, θέ μου φύλα!

Ἡ μάννα εἶχε ἀποκάμει πιά. Τὴν τελευταία τὴν εἶχε διώξει μὲ τὸ ξύλο· τὴν ἔπιασε νὰ δέρνῃ τὸ μωρὸ μας· φαντάσου, πλάσμα ἐνὸς χρόνου, νὰ τὸ χτυπή στὰ μάγουλα! Ἦθε καὶ στὸ κορμάκι του κάτι μελανὰ σημάδια ἡ μάννα - ἀπὸ τοιμπιές! «Ὅξω τὸ λοιπόν, κακούργα.»

Γιὰ μέρες μέινανε χωρὶς δούλα. Κ' εἶχε πάρει ἡ μάννα ἀπάνου τῆς ὅλο τὸ σπίτι· μάννα μὲ τρία παιδιά, τὸνα νὰ χρέμεται στὰ στήθια τῆς, τὸ δεύτερο νὰ τριγυρίζῃ στὰ φουστάνια τῆς· ἐγὼ μονάχα

ἄξιζα κάτι μὲ τὰ ὀχτὼ χρονάκια μου, κ' ἔδινα χέρι ὅσο μποροῦσα. Τόκανα γιὰ ν' ἀκούω τῆς μάννας τὰ παυνέματα, καὶ γιὰ νὰ τρώω τῆς θεῖα Ταρσίτσας τὰ γλυκά. Γιὰ παραγγελίες ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι ἤμουνα πρόθυμος· φτάνει νάτανε νὰ τρέξω, καὶ βρισκόμουνα στὸ πόδι. Ἔνα μονάχα δὲν ὑπόφερνα· νὰ κουνῶ τὸ μωρό. Αὐτὸ πὰ τ' ἄφινά στη θεῖα Ταρσίτσα, ὅσο ἡ θεῖα Ταρσίτσα ἦτανε σπίτι. Ἄμα ἔλειπε, κ' ἦτανε πιασμένη ἡ μάννα σὲ δουλειά, τ' ἄφινά τὸ μωρὸ νὰ κλαίῃ.

— Κούνα τὸ μωρὸ, παιδί μου, πάει νὰ σκάσῃ! φώναζε ἡ μάννα.

— Τὴν κουνήτρα δὲ σᾶς κάνω γώ... ἄς τὸ κουνήσῃ ἡ θεῖα Ταρσίτσα.

— Δὲν εἶν' ἔδῳ ἡ θεῖα Ταρσίτσα!

— Ἄμα ῥθῆ, ἄς τὸ κουνήσῃ.

Ἄν μ' ἀναγκάζανε καμμιά φορὰ, ἀποφάσιζα νὰ τὸ κουνήσω κ' ἔδινα τέτοιο κούνημα στὴ μικρὴ μας τὴ δρακοῦλα*, ποῦκανα καὶ τὸ σπίτι ἀντάμα τῆς νὰ κουνηθῆ.

— Γιὰ τὸ θεό, ἴθι μού γκρεμίσης τὸ παιδί! ἔλεγε ἡ μάννα...

Ἄχ πότε θὰ μοῦ στείλουν ἐκεῖνο τὸ κορίτσι· βαρέθηκε πὰ ἡ ψυχὴ μου... Κούνα τὸ μωρὸ, παιδί μου.

— Δὲν τὸ κουνῶ, τί κάνω;

— Μὰ ὄχι τόσο δυνατὰ, παιδί μου.

— Τότε δὲν κουνῶ οὔτε μωρὸ οὔτε τίποτα!

Τέλος, μᾶς ἦρθε ἡ ἀκριβὴ μας παραγγελιά τοῦ χωριοῦ μας τὸ σταλίδι! Ἐνῶ ἡ μάννα ἔπαιρνε τὸ γράμμα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ταχυδρόμου (πατριώτης μας κ' αὐτὸς τοῦ χωριοῦ μας ταχυδρόμος, ὄχι ἐπίσημος) κι ἐνῶ ἐδιάβαζε τὸ γράμμα μὲ μιὰ προσοχὴ παρατεντωμένη, γιὰ τ' ἦτανε κίολα κακόγραφο, — μὰ τί τὰ θέλεις, γράμμα ἀπ' τὸ χωριὸ τὸ πατρογονικό, πάντα εἶναι καλοδεχούμενο, γιὰτὶ φέρνει τὴ μυρουδιὰ τοῦ τόπου σου μαζί μὲ τοὺς χαίρετισμοὺς ἀπὸ κουμπάρες, — οἱ ἄλλοι ἐμεῖς κάναμε κύκλο γύρω στὴ μικρὴ τὴ νύφερτη καὶ τὴν κοιτάζαμε σὰν πλάσμα ριγμένο ἀπ' ἄλλον κόσμον, καθὼς ἦτανε ντυμένη μὲ τὰ παρδαλά* τῆς, κ' εἶχε τὰ μικρά τῆς τὰ κοτσίδα μισοξεπλεγμένα, σγατζαρά ἀπὸ τὰ λιόπυρια τοῦ χωριοῦ κ' ἀπὸ τὰ ξεροβόρια καὶ φοροῦσε κάτι, σκληροπάπουτσα καὶ κάτι τράγινα περπόδια* στὰ λιγνά τῆς καλαπόδια*, καλοκαιρι καιρό! Χάσκαμε μπροστά τῆς ἐγὼ καὶ τ' ἀδεράκι μου τὸ πιὸ μικρό. κ' ἡ θεῖα Ταρσίτσα τὴν ξέταζε τὴ νύφερτη ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια, καὶ τὴν κουνοῦσε, καὶ τὴ στριφογύριζε.

σὰ νάτανε κανένα ζῶ νὰ τ' ἀγοράση. Τέλος ἡ θειά Ταροίτσα στράβωσε τὴ μούρη της· δὲν τῆς εἶχε ἀρέσει ἡ νιόφερτη.

Αὐτεινῆς ὅμως τῆς πατριωτοπούλας μας, ἀλύγιστο τὸ μάτι της. Μᾶς κοίταξε μὲ τὴ σειρά μας ἕναν ἕνα κ' ὄλους ἀντάμα ὕστερα, καὶ μᾶς χαμογελοῦσε κίολα, σὰ νὰ μᾶς γνώριζε πολὺν καιρό. Βλέπεις, πατριωτοπούλα μας, καὶ κουμπαραπούλα κίολα... Ἐμένα μ' ἄρεσε τὸ θάρρος της αὐτό· μὲ τὰ μάτια, γλήγορα εἶχαμε γίνει φίλοι. Τ' ἀδεοφάκι μου πάντα του χοντροκέφαλο, τὴν ἔβλεπε βαρὺ, κ' ἔκανε τὸν ψευτοσοβαρό, σὰ νὰ κρεμόταν ἀπ' αὐτὸ ἡ ἀπόφαση. Αὐτὸ τὸ παιδί τῶξε χαλάσει ἡ μάννα μὲ τὰ χάρδια της. Τέλος ἤρθε καὶ τῆς δρακούλας ἡ σειρά. Ἄπλωσε τὰ δύο χεράκια καὶ τὴν ἄρπαξε τὴ νιόφερτη ἀπὸ τὸ κοτσίδι. Τὸ κίνημά της ὄλοι τὸ πήραμε γιὰ φιλικὸ σημάδι. Τὴν πήγε ἡ μάννα τότε πρὸ κοντὰ τῆ δρακούλα στὸ κορίτσι, κ' ἀπλώνει αὐτὴ τὰ χέρια της καὶ τεντώνει τὸ μωρὸ τὰ δικὰ του, καὶ ὡς ποὺ νὰ τὸ καταλάβουμε βρέθηκε στὴν ἀγκαλιά της.

— Καλὰ σημάδια! εἶπε ἡ μάννα· ἡ δρακούλα τὴν παίρνει μὲ καλὸ μάτι..... θάνα καλὸ κορίτσι· πῶς σὲ λένε;

— Χιόνα! εἶπ' ἐκείνη μὲ μιὰ παράτορη* φωνή, σὰ ν' ἀποκρινόταν ἀπὸ καμμιὰ ψηλὴ ραχοῦλα.

— Σὲ λένε Χιόνα; εἶπε ἡ μάννα γιὰ νὰ τῆς δώση θάρρος· μπράβο! Τότε θάσαι καλὸ κορίτσι..... φέρε ἴδω τώρα τὸ παιδί, καὶ ζώσου τὴν ποδιὰ κ' ἔλα νὰ πιάσης δουλειά. Κοίτα, νὰ σὲ ἴδω καυμένη μου.

* * *

Ὡς ποὺ νὰ τῆς βγάλουμε τὰ παρδαλά της, καὶ τὴν κάνουμε νὰ φορέση τ' ἄλλα, ποὺ τῆς τᾶφτιαξε ἡ ἴδια ἡ μάννα, κ' ὡς ποὺ νὰ ρίξη πέρα τὰ χοντρὰ παπούτσια καὶ τὰ τραγοτσουράπα*, κ' ὡς ποὺ νὰ τῆς λύση ἡ θειά Ταροίτσα τὰ κοτσίδια της, ποῦτανε σὸν ποντικονουρές, καὶ νὰ τῆς τὰ πλέξη σ' ἕνα τέλος, ὡς ποὺ νὰ τὴ μερέψουνε καὶ νὰ τὴν ἀνθρωπέψουνε τὴ Χιόνα καὶ νὰ τῆς γυρίσουμε τὸ χωριάτικο κεφάλι, τραβήξαμε πολλὰ κ' ἡ μάννα κ' ὄλοι μας. Βοηθοῦσα κ' ἐγὼ τάχα, καὶ τὴν πείραζα.

— Ἄφ' ἴσου με, μωρ' οὐ! μοῦλεγε ἅμα θύμωνε.

Κ' ἐγὼ, γιὰ νὰ τὴν ξεθεύζω πειότερο, τῆς τῶκανα παρατσούκλι τὸ «μωρ' οὐ» καὶ τῆς τὸ κόλλησα.

Ἄρσ. Γαμπκοπούλου Νεοελλ. Ἀγαγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου. 13

— Πῶς τὸ φορεῖς ἔτσι τὸ φουστάνι σου, μωρὴ Μωρσού; τῆς ἔλεγα· λύθηκε τὸ κοτσίδι σου, Μωρσού.....

— Ἄφ' σε με..... θὰ σὲ εἶποῦ κ' ἐγώ.....

— Λέγε με, τί θὰ μὲ πῆς;

— Δὲν τὸ λέου.....

Τὴν κυνηγοῦσα, τὴ βασάνιζα νὰ τὸ πῆ αὐτὸ ποῦ μὲ φοβέ-
ριζε, μὰ ποῦ! Ἔγραβε τὸ στόμα τῆς· ὁ θυμὸς τῆς σταματοῦσε
στὸ «μωρ' σὺ».

Στὰ λόγια τῆς πολὺ ἰκονόμα ἡ Χιόνα, πονηρῆ· ἂν τύχαινε
νὰ τὴν παραπεισώσω, τῶρριχνε γιὰ ὄρες ἰστὸ βουβὸ καὶ στὸ
κουφὸ. Κάποτε ξεσποῦσε.

— Κυρᾶ, μὲ παλαίβει ὁ Φορῖος!

— Εὐφορῖων, ἄφησε τὴ Χιόνα!

— Μὲ λέει «Φορῖο!»

— Καλὰ σοῦ κάνω, σὰ μὲ παλαίβεις!

— Νὰ μὴ μὲ ξαναπῆς «Φορῖο», θὰ σὲ πῶ Μωρσού!.....

— Νὰ μὴ μὲ λὲς κ' ἐσύ!

Ἦταν ἡ ἀδυναμία τῆς, νὰ μὴ μπορῆ νὰ προφέρῃ τ' ὄνομά
μου. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ μικρότερο ἀδερφάκι μου. «Γιμολέος» καὶ
καλὰ, ἡ Χιόνα· σὲ λίγον καιρὸ τῶκαμε «Λέος», ὕστερα «Λιονῆς,
Λιονιάκης». Τὸ παραδεχτήκαμε κ' ἐμεῖς! Καὶ τὸ «μωρ' σὺ» τῆς
δὲν τ' ἄφησε ὅσο ζοῦσε· ἀφοῦ καὶ τὴ θειά Ταρσίτσα ἔτσι τὴ
φώναξε μιὰ μέρα θυμωμένη, καὶ τὴν ἔκαμε ν' ἀφρίση ἀπὸ τὸ
θυμὸ τῆς

Στ' ἄλλα ἤμαστε φίλοι· ἤμουνα ἔγὼ κάνα δυὸ χρόνια ποῦ
μικρός, καὶ μοῦ πῆρε τὸν ἀέρα γλήγορα, καὶ μοῦ φερνότανε σὰ
νάμουνα μωρό. Πολλὲς φορὲς μὲ σήκωνε στὰ χέρια τῆς καὶ φρόν-
τιζε γιὰ μένα σὰν νάμουν ἀδερφάκι τῆς. Μὲ συγκύριζε, μὲ ταίιζε,
μὲ κοιμίριζε σὰν ἄλλη μάννα μου, μαννίτσα μου καλύτερα. Ἄφησε
παὶ τὴν ἀγάπη τῆς στὸ μπουφο τὸ Λιονάκη καὶ στὴ Δράκα μας.

Τὴν κυρᾶ τῆς τὴν κοίταξε στὰ μάτια· ὅ,τι ἔπῃ κ' ὅ,τι προστάξῃ!
Κομμάτια γινότανε στὸ θέλημά τῆς· νόμος ἢ κάθε τῆς παραγ-
γελιά. Κ' ἢ προκοπὴ τῆς; Τὸ κάθε τι ποῦχε νὰ κάμῃ μὲ τὸ
σπίτι, ἀπόξω τῶξερε· τὸ μάντευε πρὶν τῆς τὸ ποῦνε. Σ' ἔξι μῆνες
γίνηκε μιὰ σπάνια νοικοκυροῦλα, τοῦ σπιτιοῦ καμάρι. Ἄμμη τὸ
τὸ φέρομιό τῆς; Καὶ τὸ ντύσιμο, καὶ τοῦ κορμιοῦ τῆς τὸ στολίδι;
Ποῦ νὰ τὴ φανταστῆς, πὼς ἦταν ἡ χωριατοπούλά ἢ χοντροκομ-
μένη ἔδῳ καὶ κάμποσο καιρὸ; Ἦταν ἄλλη ἡ Χιόνα, ἀλλοιώτικη!

Κ' είχε σιάξει και λιγνέψει κείνο τ' άχαρο κορμί της κ' είχε γίνει ή ύψη της σπινή*, ξευγενισμένη κ' είχε γίνει ή μέση της λισβή* και λιγωμένη. Κ' ή κοτσίδα της ή μαδημένη είχε χοντρύνει σά δεντρογαλιά*, και γνάλιζε χωρίς φριασίδι.

Τέτοια ήταν ή Χιόνα ή ψυχοπαίδα μας.

* * *

Βαφτίσαμε τή δρακούλα. Ή θειά Ταρσίτσα είχε ζητήσει νά γίνη αυτή νουνά της. Δέν τής είχαν άρέσει τά παράξενα τά όνόματα, ποϋχανε δώσει σ' έμας τ' άλλα παιδιά. Και τήν είπε- πώς; Τήν είπε Θωμαή, σά νά τήν είχε καλόγρια νά τήν κάμη. Άλήθεια όμως, ήτανε και τής γιαγιάς της τ' όνομα, ποϋτανε και τής δικής μας τής γιαγιάς ή μάννα. Αυτό όμως τ' όνομα άρεσε πολύ στη Χιόνα και τó πήρε αυτή με τή γλωσσίτσα της και τόκαμε Μαΐστα. Τι νά κάμουμε, τó συνηθίσαμε κ' έμεις. Μά δέν τó παραδέχτηκε ή θειά Ταρσίτσα!

Κ' ή Μαΐστα πιά ήταν ή χαρά και ή έγνοια κ' ή παραφορά τής Χιόνας, τώρα μάλιστα πού τ' όνομά της ήτανε γνωστό της άπό τó χωριό, και λέγαν έτσι μιá μικρή της ξαδερφούλα. Αϊ, και τί παιχνίδι, και τί χάδι και τραγουδι ξωμεριτικό και νανούρισμα χωριάτικο και τί φιλή! Δέν τήν άφινε άπ' τήν άγκαλιά της τή μικρούλα, και τή λύγωνε με τά φιλιá στα μάγουλα πυκνά, ανεχόταγα. Τά παιδιά θυμώνανε, τήν άποπαίρνανε τή Χιόνα. Ή μάννα τότε μäs άπόπαιρνε κ' αυτή.

—Άφήστε! έλεγε. Δέ φαριστιάτε τó θεό, πού βοήχαμε άνθρωπο νά προσέχη τó μωρό μας. Τέτοια λάτρα, ούτε κ' άδερφάκι της, συμπαθησμένα τά φιλιá κ' όλες οι άλλες παραξενιές της.

Και τί ήταν οι παραξενιές αυτές; Ή Χιόνα στο φαί της ιδιότροπη όσο έπαιρνε κρέας δέν άγγιζε στο στόμα της, τó σιχνανότανε σάν τόν όχτρό της. Βρε καλή μου, βρε κακή μου... έτρωγε ξερό ψωμί τó πολύ, παραμέριζε τó κρέας, κ' έτρωγε τó χορταρικό. Κάποτε άποφασίσαμε νά μείνουμε στο περιβόλι δυό τρεις μέρες. Για νά γελάση ή μάννα στο τραπέζι, είπε πώς όποιος δέ φάη σήμερα άπ' τó φαί, κρέας τού φύρνου, δέν έχει περιβόλι. Ή Χιόνα ποϋταν ή λαχτάρα της τó περιβόλι, κρέμασε τά μωϋτρα στο τραπέζι δέν κάθισε μαζί μας, όπως τήν είχαμε πάντα μαθημένη. Με τó στανιό τήν έφερα άπ' τó μαγερειό και

τὴν ἔβαλα σιμά μου· κ' ἄξαφνα πῆρα ἓνα μικρὸ κοψίδι* καὶ τῆς τῶχασα στὸ στόμα. Τότε, τὸ τί γίνηκε! Στὸ τέλος ἡ Χιόνα ἔπεσε μὲ θέρμη ἀπ' τὸ κακό της. Πάει καὶ τὸ ταξίδι τοῦ περιβολιοῦ! Κι' ἄλλα τέτοια περιστατικά ὅσα θές. Ντομάτα ὠμὴ τὴν ἔτρωγε σὰ μῆλο· μαγερεμένη ἢ φρίκη της! Ἐλιά χαμάδα* δός της καὶ ψωμί, ἢ ζωή της. Κολυμπάδα* ὁ τρόμος της. Δός της φασόλια λόπια, κ' ἢ χαρά της. Τέτοια, κ' ἄλλα τέτοια. Νὰ τρώῃ τὸνα τ' ἄλλο νὰ μὴν τρώῃ. Καὶ τί φαί; πουλιοῦ φαί· ἓνα κάτι τίποτα.

Πῶς ζοῦσε, καὶ κοκκίνιζαν ἐκεῖνα τὰ τριαντάφυλλα στὰ μάγουλά της, κ' ἔλαμπε ἡ ματιὰ της, κ' ἦτανε λιγερό σὰν κλῆμα τὸ κορμί της, κ' ἦταν ὄλη ἓνα τραγουδί, γέλιο καὶ παιγνίδισμα. Ναί, μὰ καὶ δουλειὰ καὶ γνώση. Ἀξίζει τὸ λοιπὸν νὰ κάθεται νὰ τῆς μετρᾷς γιὰ ἑλαττώματά της, ὅλα αὐτὰ τῆς ὀρεξῆς της καὶ τῆς στραβοκεφαλιᾶς της τὰ καμώματα; Δὲν κοιτάξεις τ' ἄλλα τὰ καλά της—νὰ τὰ λέμε πάλι; Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο, παστοικά τὰ χέρια της δὲν ἔλειψε ποτὲ ἀπ' τὸ σπίτι ἓνα βελόνι. Μά, ὄχι, ἀλήθεια, ἔλειψε κάτι τι. . .

Μιά μέρα, ποῦ εἶχαμε τὴ θειά Ταρσίτσα στολισμένη σπίτι ἀπ' τὸ πρωτὶ, δὲ θυμῶμαι, ἦτανε θαρρῶ, τῆς ἀναδεχτῆς της ἢ γιορτῆ (ἄφησε δὰ ποῦ ἡ θειά Ταρσίτσα πίμενε νὰ τὴ λήθῃ Θωμαῖ, ἄνοστα). Ἦρθε λοιπὸν ἡ θειά Ταρσίτσα στολισμένη, μυρισμένη καὶ καμαρωμένη, καὶ θὰ γύριζε τὸ βράδυ ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαί στὸ σπίτι της, ποῦ ζοῦσε καταμόναχῃ· ἔχασε λοιπὸν ἡ θειά Ταρσίτσα ἓνα φιογκάκι, ποῦ τῶχε καρφωμένο στὸ λαιμὸ ἴσ' ἀπὸ κάτου στὸ ριζαῦτι κατὰ τὸν παλαιικὸ συρμό, καὶ γύριζε καὶ τὸ καμάρωνε κάθε στιγμῇ, στραβοκοιτώντας στὸν καθρέφτη. Κ' ἔφυγε ἡ θειά Ταρσίτσα ἀργὰ λιγάκι, ροδινὴ ἀπὸ τὸ κρασάκι ποῦχε πιῆ, αὐτὴ ἢ χλωμὴ καὶ στεγνωμένη, γεροντοκόρη δὰ ἢ καφκοκαμένη*, κ' ἔφυγε μὲ τὴν πολύδιπλη τὴ φούστα της, τὴν ἀνοιχτόχρωμη, τσαλακωμένη, καὶ μὲ τζαμφένια* της τὴν πόλκα, τὴ μελιτζανιά κάπως στραβοφορεμένη. Ἄχ! κ' ἔφτασε τὸ πρωτὶ χλωμὴ, ξαγρυπνισμένη ἡ θειά Ταρσίτσα, κ' ἴσως ἦταν ἀπὸ τὸ πολλὸ φαί καὶ τὸ κρασί, μὰ ἴσως ἦτανε κ' ἀπ' τὸ φιογκάκι ποῦχασε. Γιατὶ καθὼς ζητούσαμε καὶ δὲν τὸ βρῖσκαμε στὸ σπίτι τὸ φιογκάκι, καὶ τῆς εἴπαμε τῆς θειά Ταρσίτσας πὼς θὰ τῶχασε στὸ δρόμο, αὐτὴ θύμωνε καὶ πίμενε πὼς ὄχι, αὐτὴ δὲν τῶχασε στὸ δρόμο, κοίταξε αὐτὴ πρωτὶ-πρωτὶ στὸ δρόμο, καὶ δὲν τῶβρε τὸ φιογκάκι. Καὶ χωρὶς νὰ δώση καιρὸ σ' ἄλλοι νὰ τὸ συλλογιστῇ, ἔκραξε μὲ

μιὰ σπιφή φωνή τῆ Χιόνα, ποὺ δούλευε στὸ μαγερευιὸ καὶ δὲν ἄκουγε τὸ σούσουρο.

Μπῆξε ἡ Χιόνα ἀνάμαλλη* καὶ ξαναμιμένη, κ' ἡ θειά Ταροσίτσα, ἀφοῦ τὴ μέτρησε μὲ τὴ ματιὰ τῆς τὴν ξαγριεμένη, καὶ τὴν ἄφησε καμπόσο ἐκεῖ μπροστά τῆς ἄλαλη, ὕστερα τῆς ἔστειλε τ' ἀπότομο τὸ ρώτημά τῆς.

— Δὲν εἶδες, ἐσὺ μωρὸ, κανένα φιογκάκι πουθενὰ ἴδῳ μέσ' τὸ σπίτι;

— Ὅχι, εἶπε ἡ Χιόνα ἀθῶα (μὰ καθὼς κοίταξε τὴ μάννα μέσ' τὰ μάτια, ξαφρισμένη τότε) ἕνα φιογκάκι; εἶπε... τὸ ἡῦρα ἕνα φιογκάκι... τὸ συμμαίξεψα: Στεκάτε νὰ τὸ φέρω.

Ὡς ποὺ νὰ τρέξει κ' ὡς ποὺ νὰ τὸ φέρη, εἶχε συρθῆ σιγὰ ἀπὸ πίσω τῆς κ' ἡ θειά Ταροσίτσα. Καὶ σέ λίγο ἀκούσαμε ξεφωνητὰ στὸ μαγερευιὸ, μαλλώματα* καὶ σέ λίγο φάνηκε ἡ θειά Ταροσίτσα κρατώντας καὶ ἀνεμίζοντας στὰ δύο τῆς χέρια τὰ καλαμωτὰ λίγες κορδέλλες καὶ μπαλώματα μεταξωτὰ, ὅλα ἀπὸ παλιὰ φορέματα τῆς μάννας, ἄχρηστα, λίγες τοῦ κεφαλιοῦ διπλοβελόνες, πρᾶμα ἐνοῦ λεφτοῦ, καὶ μαζί μ' αὐτὰ ὅλα—τὸ φιογκάκι, μὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα* ἕναν καθρέφτη πρόστυχο, μισῆς πιθαμῆς πρματάκι.

Κι' ἀπὸ πίσω ἡ Χιόνα κατακόκκινη, σασισιμένη καὶ σὰν ἀποχαμένη.

— Νὰ τὸ φιογκάκι μου! εἶπε ἡ θειά Ταροσίτσα* εἶδες ἐκεῖ, τῶχε φυλάξει... μάτια μου, γιὰ σένα τῶχα... Νὰ κοιτάξω μὴ μοῦ λείπη κ' ἄλλο τίποτα.

Τέλος ἡ θειά Ταροσίτσα σύχασε μὲ τὸ εὔρεμά τῆς. Ὡμως ἡ μάννα σοβαρή, ἔβλεπε κατάματα τὴ Χιόνα.

— Ἐλα πὺδ κοντά... τῆς εἶπε τὶς βελόνες τὶ τὶς θέλεις; Μοῦ πέφτουνε καμμιὰ φορὰ στὸ πάτωμα ἀπὸ τὸ κεφάλι... μὰ σένα τί σοῦ χρειάζονται; Στάσου νὰ ἴδῳ φέρε σιμὰ τὸ κεφάλι σου.

— Μπᾶ, μπᾶ, Χριστός! φώναξε ἡ θειά Ταροσίτσα εἶδες «μια-νῆς¹⁾ χαφιᾶς κοφίδι», ἄρχισε κιόλα νὰ καρφάνη τὰ μαλλιά τῆς... Μάτια μου!

Ἐλα πὺδ κοντά μου, Χιόνα! εἶπε ἡ μάννα πάλι τραβηχτῆτε σεῖς... Καὶ τὸν καθρέφτη μὲ τί χρήματα τὸν πῆρες;...

— Πενῆντα λεφτὰ... τρεμούλιασε ἡ Χιόνα. Εἶχε γίνει τώρα κίτρινη.

¹⁾ Φράσις σημαίνουσα τὸν πολὺ μικρὸν εἰς τὴν ἡλικίαν.

Ποῦ τὰ βροῆκες τὰ λεφτά ;

Μούγκα* ἡ Χιόνα.. Ἄμα τὸ κλείδανε τὸ στόμα της, δὲν τ' ἄνοιγε ! Τῆς ἄρπαξε ἄξαφνα τὰ δυό της χέρια ἢ μάννα μέσ 'τῆ φούχτα καὶ τῆς τᾶσφιξε, καὶ τραβῆξε τὸ σιδερένιον κλώστη* ἀπὸ τῆ ζώνα νὰ τῆς τσακίση τὰ δάχτυλα, μὰ κρατήθηκε· ὁ θυμὸς της βαστοῦσε μιὰ στιγμή μονάχα. Τὴν ἔσπρωξε πέρα ὕστερα, καὶ τὴν ἔδιωξε μ' ἀποστροφή ἀπὸ μπροστά της.

Μὰ τώρα ἡ θειά Ταροίτσα σὰν τὴ μανισμένη κλώσσα ρίχτηκε στὴ Χιόνα· ποιὸς ξέρει, θὰ τὴν ἔδερνε, θὰ τῆς ἔγδερνε τὰ μαλακά της μάγουλα, θὰ τῆς χαλοῦσε τὰ στρωμένα της μαλλιά, τὰ ροῦχα τὰ καλοβαλμένα της, ποὺ τὰ καμάρωνε πρωτόφορα ἀπὸ χθὲς ἢ Χιόνα· τόσο εἶχε ἀγριέψει τῆς θειά Ταροίτσας τὸ τομάρι, τὸ νύχι καὶ τὸ μάτι της. Ἦταν ἔτοιμη καὶ μὲ πικρόλογα ἴσως νὰ τὴν ἀποπάρῃ, βέβαια καὶ κλέφτρα νὰ τὴν 'πῆ—τότε τὸ κακὸ θάταν ἀγιάτρευτο. Τὸ κορίτσι αὐτὸ ἦταν ἀγγιχτο, παθιάρικο στὰ νεῦρα. Ὅμως ἐγὼ μ' ἕνα γοργό μου κίνημα μπῆκα μπροστά κ' ἀντίκοψα τὴ θειά Ταροίτσα.

— Δὲ θέλω νὰ τὴ χτυπήση κανεὶς ! εἶπα ἄγρια.

Κ' ἐγὼ δὲ θέλω ! εἶπ' ὁ Λιονάκης δὲ μποροῦσε νὰ μὴν πῆ κ' αὐτὸς τὸ λογάκι του.

— Πήγαινε σὸ μαγερεϊό ! εἶπε στὴ Χιόνα ἢ μάννα καὶ νὰ μοῦ μαρτυρήσης ὕστερα ποῦ βροῆκες τὰ λεφτά καὶ πῆρες τὸν καθρέφτη.

Ἐφυγε ζεματισμένη ἡ Χιόνα. Πῆγα γὼ μὲ τρόπο ἀπὸ κοντὰ της, χωρὶς νὰ μὲ καταλάβῃ ἡ μάννα. Πῆγα καὶ τὴ βροῆκα σ' ἕνα σπαραγμὸ κακό· τὰ δάκρυνά της τὴν πνίγανε, τὴν εἶχε πιάσει κόμπος σὸ λαιμό. Θέρμη ἀκολούθησε κ' ἀνησυχίσσαμε· ἀπ' ὅλους πὺδ πολὺ φοβήθηκε ἡ μάννα μὴν πάθῃ τίποτα τὸ στρίγκλιο τὸ πλάσμα, κ' ἔχη νὰ λήθ τὸ χωριὸ κ' ἔχουνε νὰ καταριῶνται κ' οἱ δικοὶ του. Γ' αὐτό, ἀφοῦ γίνθηκε καλά, δὲν τόλμησε πιά οὔτε νὰ τὴν ξαναρωτήσῃ ἡ μάννα ποῦ τὰ βροῆκε κεῖνα τὰ λεφτά.

Ὅμως ἐγὼ δὲν σύχασα καθόλου. Τὴν ἔπιασα μὲ τὸ καλὸ ἀπόξω ἀπόξω, τὴν πονηρὴ τὴ Χιόνα, καὶ τέλος τί ἀνακάλυψα ἀπ' τὸ σουφρωμένο της τὸ στόμα ; Πῶς μιὰ πατριώτισσα, ἡ Θανάσω ἢ Κατοίκαινα, συνυφάδα τῆς Ἀρέτως τῆς κουμπάρας μας, ποῦχε ῥθῆ ἀπὸ τὸ χωριὸ μὲ τ' ἄρρωστο παιδί της κ' εἶχε νὰ φωνίσῃ κιόλα γιὰ τὴν κόρη της προικιά, καὶ τὰ λοιπιά, καὶ τρέχα γύρευε, λοιπὸν ἢ κυρὰ Θανάσω, ἅμα ἦρθε σπῆτι νὰ μᾶς

χαιρετήση, ἔδωσε κρυφὰ στὴ Χιόνα ἀπὸ τὴ μάννα τῆς πενήντα λεφτά. Κ' ἔτσι ἡ Χιόνα πῆρε τὸν καθρέφτη· καὶ ντραπήκε νὰ μᾶς τὸ πῆ ὄχι μονάχα γιὰ τὸ ψώνιο τῆς ἦταν ὁ καθρέφτης, μὰ καὶ γιὰ τὴ τάχε παραγγέλλει αὐτὰ τὰ λεφτὰ τῆς μάννας τῆς νὰ τῆς τὰ στείλῃ. Καὶ τὸ γράμμα τ' ὄχε γράψῃ μὴ ἄλλη δουλίτσα ἀπὸ τὴ γειτονιά, καὶ τὰ λοιπά, καὶ τρέχα γύρευε. Τότε ἡ γὼ κίνησα καὶ πῆγα καὶ τὴ βρῆκα τὴν Κατοίκαινα τὴν πατριώτισσα, καὶ τὴν ἔβαλα νὰ μοῦ τὰ ξιστορήσῃ ὅλα. Εἶχε πῆ τὴν ἀλήθεια ἡ Χιόνα, γύρισα σπῆτι μ' ἓνα θυμό, μ' ἓνα θυμό! Καὶ τῆς λάλησα τῆς θεῖα Ταροίτσα, ἀκόμα καὶ τῆς μάννας ὅπως ἔπροσε.

Ἔτσι βγήκε ἡ Χιόνα καθαρὴ ἀπὸ κάθε κατηγορία. Καὶ βγήκε ἀνθός, ἀθέρας σ' ὅλη αὐτὴ τὴ δοκιμὴ. Καὶ πῆρε πάλι τόπο στὴν ὑπόληψη καὶ τὴν ἀγάπη μας.

* * *

Ἡ Μαίτσα δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ παχαίνῃ· κ' ἡ Χιόνα εἶχε τὴν ἄδεια νὰ προσέχῃ σ' ὅλα τὴ μικρὴ· κ' ἡ μάννα πὰ καμάρωνε. Ὅμως ἔπαιρνε κ' ἡ μάννα συχνὰ στὰ χέρια τὴ μικρὴ, κ' ἄφινε στῆς Χιόνας τὴν ἀξιότη πότε τὴ μὴ δουλειά, πότε τὴν ἄλλη. Ναί, μὰ ποῦ νὰ τὴν καταφέρῃ ἡ μάννα κείνη τὴ μικρὴ τὴν πονηρὴ Μαίτσα, νὰ παραδοθῇ στὴν ἀγκυλιά τῆς. Γύρευε τὴ Χιόνα πάντα σ' τὰ ξορέξια, νεῦρα τῆς, γεροντικὲς παραξενιές, χορεῖες καὶ θυμούς τῆς, τὸ ζουδάκι, ἡ Χιόνα νὰ τὴ ντύσῃ, νὰ τὴν γδύσῃ, νὰ τὴν πλύνῃ καὶ νὰ τὴν ταῖσῃ, αὐτὴ νὰ τὴν ξυπνήσῃ καὶ νὰ τὴν ἀποκοιμίσῃ αὐτὴ τὰ κλάματά τῆς νὰ λαρώσῃ* καὶ τὰ δάκρυά τῆς καὶ κάθε τι νὰ τῆς σφουγγίσῃ. Κι' ἄμα στρίγκλιζε μὲς τὸ θυμό τῆς καὶ δὲν εἶχε λαρωμό*, ἡ Χιόνα νὰ τὴν ξεστογκλίσι, δίνοντας τὰ μάγουλα καὶ τὰ μαλλιά τῆς στῆς στρίγκλιτσας τὸ θυμό.

Μὰ δὲ μοροῦσε αὐτὸ μέρες καὶ νύχτες νὰ βαστάῃ γιὰ τὸ τόχαινε νάχῃ πολλὴ δουλειὰ ἡ Χιόνα, καὶ νὰ μὴν προφταίνῃ. Καὶ νὰ, ἓνα βράδυ, ξημερώνοντας γιορτὴ, πνιγμένη καθὼς ἦτανε στὴ σκοτοῦρα τοῦ σπιτιοῦ κ' αὐτὴ κ' ἡ μάννα, ἔκλαιγε τὸ παιδὶ καὶ ζητοῦσε τὴ Χιόνα νὰ τὸ βάλῃ στὸ κρεββάτι. Τέλος ἡ μάννα ἀφοῦ τ' ἄφησε νὰ κουραστῇ στὰ κλάματα, καὶ μὲ τῆς Χιόνας τ' ὄνομά ν' ἀποκοιμηθῇ, τὸ σήκωσε, τὸ ξέγδυσε, τοῦβγαλε τὸ φυλαχτάκι ἀπ' τὸ λαιμό του καὶ τὸ πλάγιασε, ἐνῶ τὸ στηθάκι του σιγαστέναζε καὶ μὲς τὸ κοίμισμά του ἀκόμα. Ἦρθε ἡ Χιόνα ὕστερα ἀνασκουμπωμένη, κατακουρασμένη, κάθισε κον-

τά του, τὸ νανούρισε γλυκά—μὰ κ' ἡ ἴδια κουτουλοῦσε ἀπὸ τὴν κούρασῃ.

Τὴ νύχτα τὸ παιδί εἶχε θέρμη. Ἡ Χιόνα ροχάλιαζε βαθιά, μὰ ἡ μάννα τὸ κατάλαβε. Ἀνήσυχη, σηκώθηκε πρῶτ', τῷβρε καλύτερα τῶλουσε, τόντυσε, τοῦδωσε κάποιον φάρμακον, τὸ ξαναπλάγισε, κ' ἄρχισε μαζί του νὰ παιζογελάη. Ὑστερα θυμῆθηκε πὸς δὲν τοῦχε βάλει τὸ φυλαχτάρι στὸ λαιμὸ του. Ἦταν αὐτὸ λογιῆς λογιῶνε πραγματάκια κρεμασμένα ἀπ' τῆς Μάϊτσας τὸ λαιμὸ, ποῦ αὐτὴ μάλιστα δὲν τὰ πολυαγαποῦσε, σκόρδο μονόλουβο, ὕψωμα λειτουργιάς*, γκαίνιασμα*, ἐκκλησιαῖς, τρίχες ἀρκούδας, μοσχολίβανο, ὅλα ραμμένα σ' ἓνα σακουλάκι· ὕστερα σταυρὸς ἀπὸ λιόκρνον*, κ' ἓνα χρυσὸ Κωσταντινᾶτο*. Αὐτὰ ὅλα, κ' ἴσως ἀκόμα κ' ἄλλα τᾶχε συνάξη, δέση, ράψη καὶ κρεμάση ἡ θειά Ταρσίτσα στὸ παιδί γιὰ γκόλφι φυλαχτό του ἀπὸ βάσκαμμα καὶ κάθε ἄλλο κακό. Τέλος ἔν' ἀρμάθιασμα ἀπὸ πρᾶμματ' ἅγια καὶ ἀπὸ ξορχολόγια. Τόσο ἓνα βάρος πλήγωνε τῆς μικρούλας τὸ λαιμὸ στὸν ὕπνο της, καὶ τῷβγαζε ἡ μάννα κάθε βράδου καὶ τὸ φύλαγε ἀπὸ κάτω στὸ προσκεφαλᾶκι της· ὕστερα σταύρωνε τὸ παιδί, τὸ φιλοῦσε καὶ τ' ἄφινε νὰ κοιμηθῇ. Ὅμως αὐτὸ τὸ βράδου ἀπὸ τὴ βία της εἶχε ἀποθέσει τοῦ παιδιοῦ τὸ φυλαχτὸ στὸ κάθισμα, κοντὰ στὴ κούνια.

Πῆρε λοιπὸν τὸ φυλαχτὸ ἡ μάννα καὶ τὸ πέρασε στὸ λαιμὸ του. Τότε μονάχα εἶδε πὸς ἔλειπε τὸ Κωσταντινᾶτο ἀπ' τὸ γαϊτάνι· τ' ἀνεζήτησε, μὰ δὲν τὸ βρῆκε. Σκούντησε σιγὰ τὴ Χιόνα καὶ τὴ ρώτησε. Τινάχτηκε αὐτὴ ἀπ' τὸν ὕπνο της ἀπότομα, σὰν τρομασμένη. Μάσησε λόγια ἀνάκατα.

—Τ' εἶναι ἄχ' Παναγίτσα μ' ! Τ' εἶναι μωρ' σύ... τί γυρεύεις, ἄφ' σε με νὰ κοιμηθῶ... Τὸ φυλαχτό, κυρὰ—δὲν ξέρω !

Τὴν ἄφησε ἡ μάννα καὶ ξανάπεσε στὸ στρώμα της. Τὴν ἔβλεπε 'κεῖ ποῦτανε κοιτάμενη' τέλος ἡ Χιόνα σείστηκε πάλι, ξύστηκε, ἔτριψε τὰ μάτια, κ' ἀφοῦ ἀνακαθισμένη γύρισε καὶ μᾶς κοιτάξε ὅλους, μ' ἓνα θάμπωμα βαθύ, σηκώθηκε βιαστικὰ καὶ βγήκε.

Σ' αὐτὰ ὅλα ἀνάμεσα εἶχε ῥθῆ κ' ἡ θειά Ταρσίτσα καὶ τὰ λέγανε μὲ τὴ μάννα. Ἡ Χιόνα εἶχε ξαναμπῆ ἤσυχια καὶ συγκύριζε. Τότε ὁ μικρὸς Λιονάκης, τὸ βοιδάκι μας, πάει ἄξαφνα καὶ τὴν ἀρπάζει τὴ Χιόνα ἀπ' τὸ φουστάνι. Ἦθελε νὰ δείξη κ'

αὐτὸς τὸ ζῆλο του μὲ τὸ κουτὸ μυαλό του. Εἶχε ἀκούσει κάποιες μιλιῆς τῆς θειά Ταροίτσας μὲ τὴ μάννα, καὶ θέλησε ν' ἀνακατευτῆ κι' ἡ ἀφεντιά του στοὺς μεγάλους. Κουτόμυαλο παιδί.

—Μωρή, τῆς λέει τὸ βοϊδάκι, τί τόκαμες τὸ Κωνσταντινάτο;

Ἡ Χιόνα τινάχτηκε σὰ νὰ τὴ δάγκασε σκορπιός. Ἄν μποροῦσε θὰ τὸν ἔδεχνε τὸ Λιονάκι. Τὸν κοίταξε ἄγρια καὶ δὲ μίλησε—τί νὰ πῆ σ' ἓνα βοϊδάκι; Τότε σοῦ τὸν ἀρπάξει ἡ μάννα τὸν καλό σου, ποῦ τοῦχε πῆ κιόλα ποτὲ νὰ μὴ λήη τὸ «μωρή», καὶ τοῦ κόβει καμπόσες παντοφλιῆς ἐκεῖ ποῦ τοῦπρεπε, καὶ τὸν τινάζει ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐκλαψε μ' ἐκείνη τὴ φωνάρα του καμπόσο· ὕστερα τὸν ἀκούσαμε νὰ γελᾷ, ὁ χάχας.

Ἡ Χιόνα, ἀμίλητη, τὴ δουλειά της. Τὴν ἀκολουθοῦσε ἡ ἡ θειά ἡ Ταροίτσα μὲ τὴν κρύα ματιὰ της, ποῦχε τὴ μπιρμπιλῆ καὶ τὴ θαμπὴ τὴ λάμψη σὰν ἀπὸ φειδιοῦ τομάρι. Μὰ ἡ θειά ἡ Ταροίτσα σὴναι πειραγμένη ἀπ' τὴν ἄλλη φορὰ, ποῦ δὲν τὴν ἄφησε ἡ μάννα ν' ἀνακατευτῆ. Κ' ἡ μάννα ἦσυχὴ τάχα καὶ σ' ἐμᾶς μιλώντας τάχα, μὰ ἡ ἀλήθεια, γιὰ νὰ τὴν ἀκούη ἡ Χιόνα, ἔλεγε:

—Τὶ γίνηκε τὸ νόμισμα, παράξενο μοῦ φαίνεται. Νὰ κοβόταν τὸ γαϊτάνι... πάλι νὰ βγῆκε ἀπ' τὸ χαλκὸ μονάχο του, καὶ νᾶπεσε, κάπου θὰ βρισκόταν. Ἐψαξα, ἔκαμα ἄνου κάτου τὸ δωμάτιο, κοίταξα μέσ' τὴν κούνια, στίς χαραμιάδες, στὸ ὑπόγειο, τίναξα τὰ ροῦχα-τίποτα! Κεῖνο ποῦ μὲ πονεῖ εἶναι ποῦχασε τὸ παιδί τὸ φυλαχτό του· τόχα τ' ἅγιο Κωνσταντινάτο ἀπὸ τὴ μάννα μου καὶ τὸ φοροῦσαν ὅλα τὰ παιδιά μου ὅσο ἦτανε μικρά. Ἄς βάλῃ ἡ Παναγιὰ τὸ χέρι της νὰ γίνῃ καλὰ ἡ μικροῦλα... ἄς τὴ φυλίῃ ὁ σταυρὸς ποῦχει ἀκόμα στὸ λαιμό της... μὰ πᾶν νὰ χάσω τὸ μυαλό μου! Ξένος ἄνθρωπος δὲ μπῆκε σπῆτι, τὰ παιδιά κοιμοῦνταν... τότε ἐγὼ τὸ πῆρα; Ἡ θειά Ταροίτσα τώρα δὲ εἶναι ποῦρθε... Τέλος, ἀναλήφτηκε;...

Κοίταζε κατὰ ἑμᾶς, μὰ ὁ τόνος τῆς φωνῆς της ἔλεγε «γιὰ σένα».

—Θὰ βρεθῆ! εἶπε σκληρὰ ἡ θειά Ταροίτσα, ἐνῶ ἡ ματιὰ της ἔδειχνε τὴ Χιόνα, ποῦφευγε θυμωμένη καὶ βροντοῦσε πίσω της τὴν πόρτα.

—Κοιτᾶτε καλὰ, εἶπε ἡ μάννα, σεῖς οἱ ἄλλοι μὴν ἀνακατευθῆτε, ἀφήστε τὴ σὲ μένα τὴ δουλειά...

— Καὶ νὰ μ' ἀνακατέψης, κυρά μου δὲν ἀνακατεύομαι, εἶπε ἡ θειά ἢ Ταρσίτσα, ξυδομύτα, πειραγμένη, κ' ἔφυγε.

— Ἄκου, σὺ παιδί μου, εἶπε ἡ μάνα σὲ ξέρω ἔσένα, εἶσαι πονηρὸς καὶ κάτι θὰ θελήσης νὰ σκαρώσης.... κοίταξε καλά! Καὶ στὰ χέρια της ἐκεινῆς νὰ ᾄδῃς τὸ νόμισμα, θὰ κάμῃς πὼς δὲν τ' ὄδες, καὶ θάρθῃς νὰ μοῦ τὸ πῆς. Τοῦ κεφαλιοῦ σου δὲ θὰ κάμῃς τίποτα, ἄκουσες; Αὐτὸ τὸ κορίτσι εἶναι λίγο σαλό, ἄρρωστο ἀπὸ πρὶν νὰ γεννηθῇ, καὶ μπορεῖ στὰ χέρια μας νὰ κακοπάθῃ. Ἄφησε ποῦχει τὴ λάτρα τοῦ παιδιοῦ μας, κ' ἔχει γιὰ μᾶς ὅλους μιά ζεστή καρδιά, ἔτοιμη θυσία νὰ γίνῃ στὴν ἀγάπη μας. Δὲν ξέρουμε ἀκόμα κ' ἂν αὐτὴ τὸ πῆρε.... μὰ τί νὰ πῶ ὁ Θεὸς νὰ μὲ χωρέσῃ, τῆς ἀρέσουν τὰ γυαλιστερά, κ' ἀγαπάει ἀπὸ τώρα τὰ στολίδια· εἶναι φιλάρεσκη—ἐνα πλάσμα μᾶς γροθιάς ἐκεῖ. Εἶδες τίς κουροῦνες τί μαζεύουνε στὶς φωλιές τους; Ἔτσι εἶν' ἡ κασσέλα της! Ἄς εἶναι καλά ἡ θειά Ταρσίτσα πὺν τὴν ἄνοιξε καὶ τᾶπε· ἀφοῦ καὶ τὰ χρυσοχάρτα ἀπὸ τὰ γλυκά, κάτι μαντήλια χάρτινα κ' ἄδεια κοντιὰ—φαντάσου, καὶ τὰ μολυβένια φύλλα ἀπὸ τὰ πούματα τῶν μπουκαλιῶν—ἴδια φωλιά κουρούνας. Κι' ὄλα αὐτὰ τὰ τοιμάζει γιὰ τὸ νοικοκυριό της στὸ χωριό. Μωρὸ πλάσμα ἀκόμα... Ἐσύ, σοῦ τ' ὄπα, μακρὰ ἀπ' τὴν κασσέλα της. Ὅμως, ἂν τὴν πιάσουμε νᾶχῃ τὸ νόμισμα, εἶναι φόβος μὴν τρελλαθῇ, μὴν πεθάνῃ ἀπ' τὸ κακό της, μὴν πάῃ καὶ πινηγὴ στὸ πηγάδι—τί ἄλλο χειρότερο; Τ' ἄκουσες, παιδί μου.

— Τ' ἄκουσα! εἶπα. Μὰ εἶχα τὸ σκοπό μου ἐγὼ τὸν πονηρό. Ἄς ἦτανε καλά τῆς θειά Ταρσίτσας τὰ μαθήματα.

* * *

Τὸ παιδί μας γίνηκε καλά· ἡ μάνα ἔδειξε πὼς εἶχε ἀποξεχάσει τοῦ Κωνσταντινάτου τὸ χάσιμο. Μὰ ὅσο αὐτὴ κ' ἂν ἤθελε νὰ κἀνῃ τὴν ἀδιάφορη, εἶχε ἀλλάξῃ ὁ τρόπος της στὴ Χιόνα. Τῆς φερνότανε κάπως ψυχρά, ἴσως κ' ἄδικα καμμιά φορά. Ἡ Χιόνα πάλι ἡ τόσο θαρρετὴ μαζύ μας, ἔτρεμε στὴ ματιὰ της τώρα. Γιὰ νὰ τῆς κἀνῃ τὴν καρδιά, σκοτωνόταν ἀπὸ τὴν πολλὴ δουλειά. Ὁ ζῆλος της κ' ἡ προθυμιὰ βουνό, μὰ πάει τοῦ κάκου. Ὅχι ἡ μάνα μοναχά, ὄχι ἡ θειά Ταρσίτσα, πὺν φερνόταν ἀκαρδα στὴ Χιόνα, μὰ κ' ἐγὼ ἀκόμα εἶχ' ἀλλάξῃ τὸ φέροσιμό μου, ἀκόμα κ' ὁ Διονάκης, μὲ τὸ παχὺ του τὸ μυαλάκι, ποῦτανε παχὺ σὰν τὸ στρογγυλό του τὸ κορμί. Τέλος ὄλο τὸ σπύ-

τι, τ' ἄψυχα καὶ τὰ ζωντανὰ τοῦ ἀέρα τὸ περίθεμα, τὴν ἀγκαλιάζανε ψυχρά, βουβὰ τὴν περιτριγυρίζαν. Τότε καὶ τῆς Χιόνας ἡ ἀγάπη ποῦ διψοῦσε γι' ἄλλη ἀγάπη, καὶ πιά δὲν τὴν εὔρισκε 'κεῖ ποῦ τὴ ζητοῦσε, ἄρχισε νὰ στερεεύη, νὰ στεγνώνη. Τὸ κορίτσι μαραινόταν, ἔλυωνε· σὰν τὸ τριαντάφυλλο τῆς πρώτης ἀνοιξιῆς, ποῦ τ' ἀπαντήσανε βοριάδες, ἄρχισε νὰ κτρινοφυλλιάζει.

Κανένας μας ἀμέσως δὲν τὸ πρόσεξε. Μονάχα τῆς Χιόνας τ' ἄφτονα τὰ λόγια καὶ τὰ κελαδίσματα τὰ βροίσαμε συμμαζεμένα. Στὸ ὕστερο γίνηκε νευρική, φερνότανε κακὴ στὸ Λιονάκη μάλιστα, γιατί κ' αὐτὸς ὁ κοῦκος, τῆς φερνότανε τὸ ἴδιο. Τέλος κ' ἀπὸ μένα ἡ Χιόνα εἶχε σηκώσει τὶς ἐγνοιες τὶς διακριτικὲς τῆς καὶ τὶς συνομήλικες φιλιές τῆς. Ὅσο γιὰ τὴ θεῖα Ταρσίτσα, μάτια δὲν εἶχε νὰ τὴ ᾄδῃ. Καὶ μοναχὰ στὴ μικρὴ μας τὴ Μαίτσα εἶχε χαρίσει ὅλον τῆς ἀγάπης τὸ θησαυρό.

Κάποτε τὴ βοήκαμε γυρτή, κλαμένη, ἀπάνω στὸ παιδί.

— Τὶ ἔχεις, τί ἔπαθες, τῆς εἶπε ἡ μάννα. Γιὰ ἔλα πὸ κοντά μου νὰ σὲ ᾄδῃ... τί μάτια κόκκινα; Λέγε; τί σοῦφταίξε; Μοῦ φαίνεται κ' ἄλλη φορὰ σ' εἶδα κλαμένη.

— Κρυφοκλαίει, εἶπα ἄγῳ, σὰ νὰ τῆς κάμαμε καϊό...

Ὁ Λιονάκης εἶχε χάσει τὰ μούτρα του μέσ' τὰ δικὰ τῆς καὶ τὴν κοίταξε ἔτσι ἀπὸ κοντά. Τοῦδωσε μιὰ καὶ πῆγε πέρα ἡ Χιόνα· τοῦπρεπε. Ἡ θεῖα Ταρσίτσα ἔλειπε. Τότε μᾶς ἔβγαλε ὄξω ἡ μάννα μᾶς τὰ δυὸ παιδιά, καὶ κλείδωσε τὴν πόρτα. Σὲ λίγο ἄκουσα κλάματα δυνατὰ τῆς Χιόνας, κλάματα λυγριαστά*, δάκρυα πλημμύρες. Εἶχε πέσει κατατῆς στῆς μάννας τὴν ποδιά, καὶ τὴν παρακαλοῦσε ὕστερα τάματα.

— Θέλω νὰ πάω στὸ χωριό μου!

Καὶ δὸς του, θροῆνοι καὶ δαρμοί. Τὴν ἀποπῆρε ἡ μάννα, ἀνοίξε τὴν πόρτα βροντερῇ καὶ τὴν ἔστειλε μὲ τ' ἀναφυλητὰ καὶ τὰ παράπονά τῆς.

Τὴν ἄλλη μέρα, καὶ τὴν ἄλλη τὴν ἔκραξε ἡ μάννα καὶ τῆς μίλησε σιγανὰ καὶ τὴ συμβούλεψε· γύρευε νὰ τῆς γυρίσῃ τὸ κεφάλι, ν' ἀφήσῃ τὴ στραβὴν ἰδέα τοῦ χωριοῦ. Ἀμμή δά; Τὸ κορίτσι εἶχε κολλήσῃ σ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα τὴν καρδιά του. Ἐγραψε τότε ἡ μάννα στὸ χωριό, κ' ἦρθε ἓνα γράμμα ἀπ' τοὺς δικούς τῆς κ' ἔλεγε· τὸ χωριό νὰ μὴν τὸ βάνῃ πιά στὸ νοῦ τῆς, κ' ἂν ἀποφασίσῃ νὰ πατήσῃ ἐκεῖ, θὰ βρῇ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ κλειστή, καὶ τέτοια.

Ἡ Χιόνα, ὀρθῆ μπροστά στὴν μάννα, εἶχε ἀκούσει αὐτὴ τὴν πανταχοῦσα καὶ δὲν ἔβγαλε ἄχνα. Καὶ τραβήχτηκε σκυφτῆ, μὲ τὰ σφιχτά της φρύδια, μὲ τὰ χεῖλη σουφρωτὰ καὶ μὲ τὰ μάτια της συννεφιασμένα, κάνοντας τὴν κουφὴ στὴ μάννα, ποὺ τὴν ἔκραζε πίσω νὰ γυρίσῃ. Πῆγα ἀπὸ κοντὰ της ἐγὼ καὶ κρυφοκοίταξα στὴν πόρτα, μὰ ἡ Χιόνα μὲ κατάλαβε καὶ μοῦδειξε τὴν πλάτη, καθὼς ἦτανε σὲ μιὰ καρέκλα καθισμένη. Τὸ βράδου δὲν ἔφαγε καθόλου.

Ἄργα, πρὶν πέσω ἔγὼ νὰ κοιμηθῶ, τὴ θυμήθηκα τὴ Χιόνα τὴ λυπήθηκα λιγάκι.

* * *

— Τί νὰ γίνεταὶ ἡ Μωρσὺ ἢ κακομοῖρα; εἶπα· θὰ πάω νὰ δῶ!

Χωρὶς παπούτσια πῆγα σιγὰ στοῦ μαγερευτοῦ τὴν πόρτα καὶ κρυφάκουσα. Μιὰ κλαψάρικη φωνὴ ξεχώρισα, μονότονη καὶ τραβηγμένη· ἔσκυψα καὶ κοίταξα ἀπ' τὴν κλειδαριά, δὲν ἔβλεπα τὴ Χιόνα· ἀντίκρου ἦταν ἡ μικρὴ κασέλα της καὶ μονάχα ἐκεῖ ξεχώρισα τὴν ἄκρη ἀπ' τὸ φουστάνι της. Ἔτριξα στὴ μάννα.

— Ἡ Χιόνα κλαίει! τῆς εἶπα, ἔλα ν' ἀκούσης! Σοῦ πιάνεται ἡ καρδιά... κλαίει σὰν ἀλλοιώτικα. Σήκου, μάννα!

Δὲν εἶχε πέσει ἀκόμα, κ' ἦρθε μὲ τὶς παντοῦφλες της συρτές. Ἡ Χιόνα τίποτε δὲν εἶχε ἀκούσει ὄλη· ἦτανε στὸ κλάμα της δοσμένη. Ἡ μάννα πολὺ ταραγμένη εἶχε βάλει τὸνα της χέρι στὴν καρδιά, καὶ μοῦγγνευε μὲ τ' ἄλλο νὰ μὴν κάνω θόρυβο· θέλησα στὴν κλειδαριά νὰ σκύψω, καὶ μὲ τραβήξε ἀπὸ κεῖ μὲ δύναμη, ποὺ μ' ἔκαμε λίγο νὰ πονέσω. Ἐκεῖ, νὰ κ' ὁ μποῦφος ὁ Λιονάκης, εἶχε ῥθῆ κι' αὐτὸς μισόγυμνος, καὶ στάθηκε μπροστά μας καὶ μᾶς κοίταξε μὲ μάτια γουρλωμένα καὶ κοντά, μὴν καταλαβαίνοντας τί ἔτριχε. Τὸ φῶς ἀπ' τὸ δικό μου τὸ δωμάτιο ἔπεφτε στὸ στενὸ καὶ μᾶς χρωμάτιζε μονόπλευρα τοὺς δύο, κ' ἔρριχνε μιὰ λάμψη κατακόκκινη σιὰ χάχικα τὰ μοῦτρα τοῦ Λονάκη. Δάγκωνα ἔγὼ τὸ δάχτυλο καὶ τὸν ἀγριοκοίταξα νὰ μὴν κάμῃ καμμιά ξυπνάδα καὶ φωνάξῃ.

— Σοῦτ! ἔκανε κ' ἡ μάννα σιγανά. Μοιρολογαίε!

Καὶ τὸλογε τὸ μοιρολόγι ἡ Χιόνα μὲ τὸ λάρυγγα, μὲ μιὰ φωνὴ βραχνή, βαθεῖα κ' ἀγνώριστη. Θάλλεγες, μοιρολογοῦσε μιὰ γριά ξεπερασμένη. Σ' ἔσκιαζε* ὁ πικρὸς ἤχος τοῦ τραγουδιοῦ, ποῦμοιαζε πόθου μακρινοῦ, προσκάλεσμα ἀκαρτέρητο, σοῦκοβε

τὴν καρδιά ἢ σφαγὴ τοῦ πόνου, ποῦ κρυβε ὁ ἦχος αὐτοῦ τοῦ μοιρολογιοῦ :

Ἡ μοῖρα μου ξεκίνησεν ἀπὸ τὴ Λουμπαρδιά
στὴν κούνια πὺν γεννήθηκα νὰ ῥθῆ νὰ μὲ μοιράνη.
Μὰ εἶχε λυμένα τὰ σκυλιά, ἡ μάννα στὴν αὐλή μας,
κ' ἀπάνου τῆς χιομίσανε σάν ἄγρια θερία
καὶ πέφτει ἐδῶ καὶ πέφτει ἐκεῖ στοῦ πηγαδιοῦ τὸ γῦρο . . .
Τότε μὲ καταράστηκε χαῖρι* νὰ μὴν κάμω.

— Ἄνοιξε, Χιόνα ! εἶπεν ἡ μάννα μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή,
ποῦθελε νὰ τὴν κάμη ὅσο μποροῦσε μαλακή.

Τὰ μάτια τῆς ἦτανε γιομάτα δάκρυα.

— Ἄνοιξε δὲν ἀκοῦς ; Ἡ μάννα σοῦ μιλεῖ ! εἶπα ᾄγω.

— Δὲν ἀνοίγω ! ἀκούσθηκε στεγνὴ ἀπὸ μέσα ἡ φωνὴ τῆς
Χιόνας.

Μὲ τράβηξε ἡ μάννα ἀπὸ τὴν πόρτα.

— Ἄνοιξε, παιδί μου ! εἶπε πάλι ἡ μάννα, ἄνοιξε μὴ φοβά-
σαι, κάτι θέλω νὰ σοῦ πῶ . . .

Εἶχε βάλει ὅλη τὴ γλύκα τῆς καρδιάς σ' αὐτὰ τὰ λόγια τῆς.

— Ὁχι ! ἔφτασε βαθεῖα ἡ φωνὴ τῆς Χιόνας.

— Δὲν ἀνοίγεις κλαίει ἡ μάννα ! εἶπε ὁμποῦφος ὁ
Λιονάκης.

Τέλος εἶπε κ' αὐτὸ τὸ παιδί μιὰ κουβέντα ποῦ κρυβε ! Ἄνοιξε
ἡ πόρτα. Μπῆκε ἡ μάννα μέσα κ' ἐμεῖς ἀπὸ πίσω. Καταγῆς στίς
πλάκες εἶχε στρώσει ἡ Χιόνα γιὰ νὰ κοιμηθῆ, ἐνῶ ἡ θέση τῆς
ἦτανε κοντὰ στὴ Μαῖτσα. Καὶ κοιμότανε κ'εῖ πέρα, δὲ γύρισε
οὔτε νὰ μᾶς κοιτάξῃ. Ἄσειστη, ἔβλεπε κατὰ τὴ γωνιά.

— Βλέπει τὴ σιάχτη ! εἶπε ὁ Λιονάκης

Τὴν ἔσυρε ἡ μάννα ἀπάνου τῆς, τὴ χάιδεψε ἀθελή τῆς, τὴ
φίλησε, καὶ μὲ τὸ στανιὸ κρατοῦσε τὰ δάκρυα. Τότε ξέσπασε κ'
ἡ Χιόνα ἀρχίζει κ' ὁ βλάκας ὁ Λιονάκης, βλέποντας αὐτὰ ὀλα-
θρηῆνος καὶ δακρὸς μεγάλος καὶ ξύλο, ποὺ χρειαζότανε σ' αὐτὸν
καὶ σ' ἐκείνη τὴ κλαφοῦ τὴν Χιόνα. Ἄφου τέλος πέρασε ἡ πόρτα
αὐτὴ ἀπὸ τὰ κλάματα, τὴ ρώτησε τὴ Χιόνα ἡ μάννα τί τραγοῦδι
ἦταν ἐκεῖνο ποῦλεγε.

— Τ' ἄμοιρο ! εἶπε ἡ Χιόνα.

— Τί ἄμοιρο ;

— Τ' ἄμοιρο . . . εἶμαι ἄγ' ἄμοιρο.

— Ἐλα, σὺ πάρα τώρα ! Τί νὰ κάμω ; Θὰ σὲ στείλω στὸ χωριό σου !

Γύρισε ἀργὰ τὰ μάτια καὶ τὴν κοίταξε τὴ μόννα ἀμίλητη. ἀπὸ μιὰ στιγμή σ' ἄλλη ἄλλαξε ὄψη. Σὰν κῦμα ἔφευγε τὸ αἷμα ἀπ' τὴν καρδιά της, κ' ἔφτανε ὡς τ' ἀφτιά της, ὡς τὰ μάτια της. Ἀνέβηκε τὸ στήθος της σιγά, κ' ἔπεσε μ' ἓν' ἀναστέναγμα βαθύτατο. Ἦταν ἔτοιμη νὰ λιγοθυμήσει, μὰ κρατήθηκε. Τίποτα δὲν εἶπε.

Ἡ Χιόνα πολεμοῦσε νὰ κρύψει τὴ χαρὰ της.

* * *

Μοῦπε ἡ μάννα τὸ πρωί.

— Ἐλα, πάρε χρήματα, παιδί μου, καὶ πήγαινε μὲ τὴ Χιόνα ν' ἀγοράσετε ὅ,τι τῆς ἀρέσει γιὰ νὰ πάρη στὸ χωριό. Θὰ βγῶ κ' ἐγὼ τ' ἀπόγιομα καὶ θὰ τῆς ἀγοράσω κάτι.

— Ἀλήθεια, θὰ τὴν ἀφήσουμε νὰ γυρίσει στὸ χωριό ; ρώτησα μὴν πιστεύοντας ἀκόμα.

— Παρὰ νὰ πεθάνη ἀπ' τὸ μαρῶζι σπίτι μας, καλύτερα παιδί μου..... Ἄχ, συλλογίζομαι τὸ πῶς θὰ κάμουμε μὲ τὴ Μαίτσα μας.

— Ἀφήστε τὴ νὰ πάη ἀπὸ κεῖ ποῦθε, εἶπε ἡ θειά Ταροσίτσα, ξυρισμένη πάντα· δοῦλες δὲ χαθήκανε στὸν κόσμο. Ἀπὸ τὴ μέρα ποῦ σὰς ἔλειψε τὸ φυλαχτό, ἀπὸ τότε χάλασε αὐτὸ τὸ ζαλισμένο πλῶσμα. . . Ἄς φύγη νὰ βρῆτε τὴν ἡσυχία τοῦ κεφαλιοῦ σας.

— Ὅχι, ἐγὼ δὲ θέλω νὰ φύγη ! φώναξε ὁ Λιονάκης ἀπ' τὴν ἀγκωνή του ποῦπαιζε.

Εἶχε κ' αὐτὸς τὸ λόγο του, καὶ τὸν ἀφήσαμε νὰ μαλλώνη μὲ τὴ θειά Ταροίτσα.

— Τώρα δὲ μένει, παρὰ νὰ ρωτήσουμε καὶ τὴ Μαίτσα ! εἶπε ἡ μάννα. Ἀλλοίμονό μας, καὶ νὰ τῶξερε !

Πῆρα τὴ Χιόνα καὶ τραβήξαμε κατὰ τ' Ὄξω παζάρι στὰ Ψιλικά. Στὸ γῶμα δὲν πατοῦσε, φτερούγιαζε ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Δὲν ἤξερε τί νὰ πρωτοψωνίση· εἶχε ζαλιστὴ καὶ παραλόγιαζε.

Τῆς ἔδειχνα ἄγ' ἄγ' ἄγ' χωριάτικα μαντήλια τάχα, κάτι κόκκινα παπούτσια, καὶ μοῦ θύμωνε.

— Ἄφ' σε μέ, μωρ' σύ, δὲ θέλω τέτοια !

— Δὲ θὰ ξαναβάλῃς τὰ ρούχα τοῦ χωριοῦ σου ;

—'Αμμ' δὲ θὰ τὰ ξαναβάλω 'γώ!

— Τότε τι θέλεις νὰ ξαναπᾶς στὸ χωριό σου. Θὰ σὲ γελοῦνε τ' ἄλλα τὰ κορίτσια, ἅμα φορῆς χωραίτικα.

—'Αμ' δέ, θὰ μὲ περγελοῦν ἐμένα! Θὰ μὲ ζηλεύουν κιόλα!.. Θέλω νὰ γυρίσω στὸ χωριό... τελείωσε μ' ἕνα παράπονο σοβαρὸ καὶ κομικὸ μαζί.

— Μαίμου, παλιο—Μωρσὺ!...

— Θὰ σὲ εἰποῦ κ' ἐγώ!...

Τέλος πήραμε κίτι παλιο-πραγματάκια, ἕνα ψεύτικο βραχιόλι, καὶ δακτυλιδάκια μὲ γυαλόπαιρες, καὶ τέτοια. Μήπως ἤξερε νὰ φωνίση, τὸ χαζό;

— Καλέ, εἶπε ἡ μάννα, ὄλ' αὐτὰ ποὺ πήρατε δὲν ἀξίζουνε μιὰ πεντάρα! Σᾶς γελάσανε. Δὲν ἔπαιρνες τίποτα καὶ γιὰ τὸ λαιμό, Χιόνα; Ἕνα μενταγιόνι... .

—'Οχι, εἶπε ἡ Χιόνα κ' ἔσκυβε τὸ κεφάλι της.

— Καλὰ ἔκαμες! Νὰ ἴδῃς ἐγὼ τὶ θὰ σοῦ δώσω νὰ τὸ βάνης στὸ λαιμό, μὲ μιὰ χρυσῆ ἀλυσίδα κιόλα! Θὰ κάμης τ' ἄλλα κορίτσια τοῦ χωριοῦ νὰ σκάσουν!

— Ποῦν' το; ρώτησε ἡ Χιόνα δειλιά.

—'Αφησε, καὶ θὰ ἴδῃς, τὴ μέρα ποὺ θὰ φύγης...

* * *

'Απ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδι κελαδοῦσε. Συγκρατητὸ τραγοῦδι, ἀτελείωτο νανούρισμα, παιγνίδι καὶ φιλι τῆς Μαίτσας· καὶ κλάματα φτηνά, ποὺ θὰ τὴν ἄφινε. Κι' ἄστραφτε τὸ σπίτι ἀπὸ τὴν πάστρα, καὶ βροντολογοῦσε ἡ πόρτα τῆς αὐλῆς ἀπὸ τὸ ἔμπα κ' ἔβγα της. 'Αμμή, ἡ μικρὴ κασσέλα της; Τὴ νύχτα, σὰ γαλήνευε τὸ σπίτι, αὐτὴ ἦτανε τῆς Χιόνας ἡ ξεκουράση· τὴν ἄνοιγε, τὴν ἔκλεινε, δίπλωνε τὰ πράγματα καὶ τὰ ξεδίπλωνε. Καὶ σιγοτραγουδοῦσε.

Πήγαινα τὴν ἔβλεπα, σὰν πονηρὸ παιδί, ἀπ' τὴν κλειδαριά. Μοῦχε χαλάση ἢ θεία Ταρσίτσα τὸ μυαλό μὲ τὰ κακὰ της λόγια. Μοῦπε νὰ παραφυλιάω τὴ Χιόνα· «νὰ μὴ σὲ πιάση ἡ μάννα, πρόσεξε!» Περάσανε καμπόσες μέρες ἔτσι. Ἄξαφνα ἔδειξε ἡ Χιόνα κάποια ἀνησυχία. Τὴ ρώτησα.

—'Αφ' σε με, μωρ' σύ! εἶπε... δὲ θὰ μὲ μαρτυρήσης; Νά, ρώτα τὴν κυρά μου πότε θὰ μὲ στείλῃ στὸ χωριό... μὴν πῆς πὼς σοῦπα 'γώ!

Τῆς ἔκαμα τὸ θέλημα ὅσο καλύτερα μποροῦσα.

— Νὰ κοιτάξης τὴ δουλειά σου ! εἶπε ἡ μάνα. Αὐτὴ σ' ἔβαλε νὰ μὲ ρωτήσης ; Εἶναι δυὸ μέρησ πού ξανακύλησε τὸ παιδί μας-αὐτὸ τώρα θὰ συλλογιστοῦμε ; Θὰ τὴ στείλουμε μιὰ μέρα, πρέπει καὶ νὰ βροῦμε δούλα πρῶτα.

Ἡ Μαίτσα ἦτανε πάλι ἄρρωστη, εἶχαμε φέρει καὶ γιατρό. Ἡ μάνα ὅλο μὲ τὸ ἡμερο φερνότανε στὴ Χιόνα. Ὅλο τῆσ παρ' ἀγγέλνε νὰ προσέχη τὸ παιδί. Μὰ κοίτα, πρᾶμα παρ' ἄξενο, πρώτη φορὰ ἡ Χιόνα δέχτηκε ψυχρὰ τῆσ Μαίτσασ τὴν ἄρρώστεια ἀφοῦ κ' ὁ μπουφροσ ὁ Λιονάκησ θύμωνε μ' αὐτὴ τὴν ἀκαρδιά τῆσ. Κ' ἡ θειά Ταρσίτσα σκύλιαζε.

— Ἀφῆστε τὴ νὰ πάη νὰ γκεμισθῆ ; ἔλεγε. Ἀπὸ τότε ποῦθε ἔφερε κακὸ ποδαρικό στὸ σπίτι.

— Μὴν τὸ λῆσ αὐτό, καὶ κακομελετᾶσ ! ἔλεγε ἡ μάνα. Ἐχουμε ἄρρωστο . . . ἄχ, ἀκόμα δὲ θέλει νὰ 'δῆ γειὰ αὐτὸ τὸ παιδί !

— Ἀπὸ τότε ποῦ τοῦ κλέψαν τ' ἅγιο Κωνσταντινᾶτο του ! εἶπε ἡ θειά Ταρσίτσα.

— Παρθένα μου, βάλε τὸ χέρι σου ! εἶπε ἡ μάνα τρομασμένη.

Ναί, ἀπὸ τότε ! πάλι εἶπε μὲ πείσμα ἡ θειά Ταρσίτσα.

— Σοῦ εἶπα Ταρσίτσα, μὴν κακομελετᾶσ !

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔμπαινε ἡ Χιόνα' κοντοστάθηκε ν' ἀκούση, τάχα ἀδιάφορη.

— Ἀκοῦσ τί λέει ἡ θειά Ταρσίτσα ; εἶπε ὁ Λιονάκησ. Ἀπ' τὴ μέρα πού . . . τ' ἅγιο Κωνσταντινᾶτο . . .

— Θὰ σοῦ ψαλλιδίσω αὐτὴ τὴ γλῶσσα ! εἶπε ἡ μάνα.

— Καὶ πὼσ τὸ λέει τί ; εἶπε ἡ Χιόνα. Μὲ παρ' ασκότισε κ' αὐτή !

— Μπᾶ, μπᾶ, γλῶσσα ! εἶπε ἡ θειά Ταρσίτσα. Φύγε ἀπὸ μπροστά μου ! Αὐθάδισσα.

— Δὲν εἶμαι γὼ αὐτάδισσα.

— Αὔριο νᾶσαι ἔτοιμη νὰ γυρίσης στὸ χωριό σου ! Πήγαινε τώρα εἶπε ἡ μάνα.

* * *

Τὴ νύχτα τὸ παιδί γύρισε στὸ χειρότερο. Μὲ ξύπνησε ἡ μάνα.

— Σήκον, παιδί μου, εἶπε, πήγαινε στὸ μαγερεϊὸ νὰ τὴν ξυπνήσης αὐτὴ τὴ λάμα νὰ ζεστάνη τοῦ παιδιοῦ τὸ γιαιρικό . . . νὰ

πάρε τὸ μπουκάλι, νὰ μοῦ κάψη κ' ἓνα κεραμίδι. Ξύπνησέ τηνε μὲ τὸ στανιό, Ἄπόψε δὲ θὰ κλείσω μάτι μὲ τὸ σαράκι ποῦββαλε στὴν καρδιά μου αὐτὴ ἢ Ταρσίτσα. Ἄχ! τὶ τραβᾷ.

Σηκώθηκα καὶ βγήκα στὸ στενό, μὰ εἶδα φῶς στὴν κλειδα-
ριά. Ἔσκυψα κ' ἀκροάστηκα. Ψιλό τραγούδι, μόλις ἀκουστό,
ἔφθασε ὡς τ' ἄφτιά μου.

«Φύσα, βοριά, νὰ ζῆς, νὰ ζῶ, φύσα νὰ πᾶμε.....»

Ἦλο γοργὰ τσακίσματα ἔλεγε ἡ Χιόνα. Ἡ καρδιά της πε-
ριβόλι, καὶ τὸ παιδί ἄρρωστο βαριά....

«Ἐλα νὰ πᾶμ' ἐκεῖ ποῦ λές, ποῦ κάνουν τὰ πουλιὰ φωλιές». Κοίταξα ἀπὸ τὴν τρύπα τὸ κασσελάκι ἀνοιχτό, καὶ στὴ γωνιά του ἀκουμπημένο τὸ λυχάρι. Κ' ἡ Χιόνα ἐκεῖ γονατιστή, εἶχε ἀπλώσει τὰ καινούργια της φορέματα, τῆς μάννας δῶρο· πάνου μεριά στὸ σκέπασμα εἶχε βάλει τὸ καπέλλο, ὕστερα τὸ πολκάκι μὲ τὴν τραχηλιά, καὶ πῶς κάτου τὸ φουστάνι. Κ' ἔκαν' ἔτσι μὲ τὴ φαντασία της, ἓναν ἄνθρωπο, ποῦ τὰ φοροῦσε τάχα· ἦταν ἡ ἴδια αὐτή, ποῦ μὲ τὸ νοῦ παρίστανε τὸ ἑαυτὸ της. Καὶ βαστοῦσε μὲ τὸνα χέρι τὸ μικρὸν καθρέφτη γυριστὸν κατὰ τὸ εἶδωλό της καὶ τὸ-
κανε ἔτσι τάχα νὰ γυαλίζεται, καὶ στ' ἄλλο..... κάτι στρογγυλὸ χρυσό, σὰ μενταγιόνι, ἀστραφτε στὸ φῶς καὶ τὸπιανε καὶ τ' ἀκουμποῦσε αὐτὴ συχνὰ στὴ θέση, ἐκεῖ ποῦ θάταν ὁ λαιμός της στ' ἄδειο τ' ἀνοιγμα τοῦ πολκακιοῦ. Καὶ τὸκανε κ' αὐτὸ νὰ καθρεφτίζεται μονάχο του, σὰ νᾶνοιωθε. Ὑστερα τὸ σήκωνε καὶ τ' ἀκουμποῦσε στὸ δικό της τὸ λαιμό, κ' ἔβλεπε στὸν καθρέφτη κ' αὐτὴ τώρα, νὰ ἴδῃ πῶς τῆς πηγαίνει... Τὸ ὑποψιάστηκα...
τὸδα καλά! Ἦτανε τὸ Κωνσταντιναῦτο!

Χωρὶς νὰ ξεκολλήσω τὸ μάτι ἀπὸ τὴν κλειδαριά, χτύπησα στὴν πόρτα. Ἔβαλε τὸ χέρι στὸ στόμα της ἡ Χιόνα καὶ τινάχτηκε. Ἄνοιξα καὶ μπῆκα· δὲν εἶχε κλειδομένα τώρα. Δὲν περίμενε κανένα νὰ τὴ ἴδῃ, μεσάνυχτα περασμένα.

— Τί κάνεις τέτοιαν ὥρα ἀκοίμητη; τῆς εἶπα.

Δὲ μιλοῦσε ἔσφιγγε τὰ σαγόνια της, καὶ γύριζε ἀλλοῦ καὶ κοίταξε. Εἶχε κλείσει τὴν κασέλα, μὰ τὰ πράματα ἦταν ὄξω τὰ μισά.

— Δὲ μιλάς; τῆς εἶπα· ποῦναι τὰ σπύρτα, καὶ τὸ μπρῖκι...
φέρε ἓνα κοντάλι! Κουφάθηρες μωρή;

Ἦμουν ἀδυνατώτερός της στὰ παιγνίδια· μὰ τώρα μιὰ ἄλλη

δύναμη μούδωσε ο θυμὸς κ' ὁ φόβος ὁ δικὸς της, σὰν κορίτσι ποῦταν, τῆς παράλυνε τὰ χέρια. Τὴν ἀρπάξω τότε, καὶ τὴ ρίχνω ἀπάνου στὴν κασσέλα, καὶ τῆς ἀστράφτω μερικὲς σὰ μάγουλα, καὶ χώνω τὰ δάχτυλά μου στὰ δυὸ της τὰ σαγόνια τὰ σφιχτὰ νὰ τῆς τὰ σκίσω. Τίποτ' αὐτῆ! Τὴν ἔπιασε πάλι τὸ κακό της· σπάρραζε σὰν ψάρι, μὰ δὲν ἔβγαζε μιλιὰ. Τὰ μάτια της ἀκίνητα. Φοβήθηκα. Τὴν ἄφησα καὶ βγῆκα. Πῆγα καὶ τᾶπα ὅλα στὴ μάννα. Μὲ κοίταξε ἄλλαλῃ μὲ τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη μούκαμε νόημα νὰ σωπαίνω.

* * *

Ἡ Χιόνα ἴποτα δὲν εἶπε στὴ μάννα γιὰ τὸ ξύλο, τὸ προῦ. Ἡ Μαῖτσα ὄλο καὶ βίαραινε. Ἀπ' τὴν ἀνησυχιὰ καὶ τὴν ἀγρύπνια ἡ μάννα εἶχε γίνει ἀγνώριστη. Μὲ μάτια παράξενα κοίταζε τὴ Χιόνα στὰ γυρίσματά της μέσ' τὸ σπίτι· ἅμα ἡ Χιόνα τῶνοιωθε, γύριζε τὰ μάτια ἀλλοῦ. Ἐνα προῦ ἤσυχο φύλαξε νὰ λείπη ἡ θειά Ταροίτσα καὶ μᾶς ἔκραξε ὄλους γύρω της ὀρθοὺς τὴ Χιόνα, ξμένα, ἀκόμα κὺ τὸ μπουφο τὸ Λιονάκι. Ἦτανε πολὺ σοβαρὴ καὶ καλομίλητη ὅσο δὲν ἦτανε ποτέ της.

— Ἀπόψε, παιδιά μου, εἶπε, εἶδα ἓν' ἀλλόκοτο ὄνειρο. Ἐκεῖ πού παρακαλοῦσα τὴν Παρθένα, ἀποκοιμήθηκα στὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ. Ἦρθε μιὰ γυναῖκα μελανόφορη, τρανή, καὶ στάθηκε σιμά μου. Μ' ἔπιασε ἀπὸ τὴν πλάτη καὶ μοῦ φάνηκε, πὼς ξύπνησα· ξύπνησα τάχα, κ' ἔχω ἀκόμα τὴν τρεμούλα πούχα καθώς ἄκουσα τὴν μιλιὰ της. «Νὰ πέρετε τ' ἅγιο Κωνσταντινάτο νὰ τὸ βάλετε στοῦ παιδιοῦ τὸ λαιμὸ καὶ πάλι..., τότε θὰ γίνη καλά. Ἄχ, Κυρά μου, Ἀρχόντισσα, Μαγίστρα μου, εἶπα γὰ τὸ Κωνσταντινάτο ποῦ νὰ τὸ βρῶ πιά; Τὸ Κωνσταντινάτο εἶναι στὸ σπίτι σας, καὶ νὰ τὸ βρῆτε!» (ἡ μάννα πῆρε μιὰ φωνὴ βαθειά, θέλοντας νὰ παραστήση τῆς Γυναίκας τὴ φωνή, πού μᾶς ἔκαμε κ' ἀνατριχιάσαμε· ἡ Χιόνα εἶχε χάσει τὴ θωριά της. Ξύπνησα, μὰ τώρα ἀληθινά, καὶ τὸ συλλογίστηκα ὀληνύχτα.... Κάπου ἔχει παραπέσει τὸ Κωνσταντινάτο, δὲ μπορεῖ, ἀλλοιῶς δὲ γίνεται... τὸλε ἡ Χάριη της! Γι' αὐτὸ σᾶς φώναξα, παιδιά μου, νὰ ψάξετε... καὶ νὰ τὸ βρῆτε! Θὰ τὸ βρῆτε! Ὅποιος ἀγαπάει τὴ Μαῖτσα μας καὶ θέλει νὰ τὴ δῆ καλά καὶ πάλι, αὐτὸς θὰ τὸ βρῆ!

— Θὰ ψάξω γὰ, καὶ θὰ τὸ βρῶ! Θὰ σκάψω στὸ ὑπόγειο, στὸ χῶμα! εἶπε ὁ μοῦφος ὁ Λιονάκης..

—Ναί, κ' ὅποιος τὸ βροῦ θὰ ἴδῃ τὶ θὰ τοῦ δώσω.

—Ἐμένα τί θὰ μοῦ δώσης; ρώτησε ὁ Λιονάκης.

—Ὅποιο ἀπὸ σὰς τ' ἀγόρια μπορέση νὰ τὸ βροῦ—τὸ βλέπετε αὐτὸ τὸ ταλλαράκι;

—Κι' ἂν τὸ βροῦ αὐτὴ; εἶπε ὁ Λιονάκης δείχνοντας τὴ Χιόνα.

—Νά, αὐτὸ τὸ διπλὸ φλουρί τὸ τρύπιο θὰ τῆς τὸ δώσω μὲ τὴ χρυσοῦ τὴν ἀλυσίδα νὰ τὸ βάλῃ στὸ λαιμὸ τῆς τώρα, ποῦ θὰ πάῃ στὸ χωριό.

—Ἐγὼ θέλω τὸ τάλλαρο! εἶπε μὲ τὸ παχὺ τὸ γέλιο του ὁ Λιονάκης ὁ ἔξυπνος.

Ἡ Χιόνα ἔφερε μιὰ σαλεμένη ματιά, ἄτακτη, τριγύρω καὶ τραβήχτηκε βουβή, μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι. Ἡ μάνα πάλι ἔβαλε τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη καὶ μὲ κοίταξε ἄλαλη. Τὸ βράδυ πρὶν ἀπ' τὸ φαῖ εἶδαμε τὴ Χιόνα νὰ φέρῃ τὰ στρωσίδια τῆς στὸ πλάι τῆς Μαίτσα, εἶχε σκοπὸ νὰ πέσῃ ἐκεῖ. Πιὸ ἀργὰ τὴν πιάσαμε γονατιστὴ ἔμπρὸς στὸ παιδί κ' ἀκίνητη, σὰ νᾶκανε τὴν προσευκὴ τῆς. Ἡ ἀγάπη τῆς ἢ περασμένη εἶχε γυρίσει πάλι στὴ Μαίτσα!

Τὶ νὰ τὰ λέω τὰ παρακάτου; Τὴν ἄλλη μέρα ἢ Χιόνα ἔβαλε κάτι φωνὲς τρελλὲς ἀπ' τὸ ὑπόγειο. Εἶχε βροῦ τὸ Κωνσταντινάτο μὲς' τὸ χῶμα, μπρὸς στὰ πόδια τοῦ Λιονάκη. Γίνηκε χαρὰ μεγάλη σπιτι καὶ μόνο ὁ μοῦφος ὁ Λιονάκης ἔκλαιγε, πὼς τὸ βροῦκε αὐτός, καὶ σύχασε ἀφοῦ τίμησε τὸ τάλλαρο. Ἡ θειά Ταροῖτσα ἔπιασε στὰ χέρια τῆς τὸ εὔρεμα καὶ δὲν τὸ πίστευε γι' ἀληθινό· «αὐτὸ εἶναι τάχα;» Ἐγὼ τίποτα δὲν ἔλεγα. Καὶ τὸ παιδί μας τώρα πῆγαινε ὅλο καὶ καλύτερα, ὅπως τὴν πῆ καὶ τὸ νεῖρο τῆς μάνας, ἂν εἶχε ἀλήθεια ἴδῃ τέτοιο ὄνειρο. Ἡ Χιόνα εἶχε πῆ, πὼς θὰ περιμένη πρῶτα νὰ γίνῃ τὸ παιδί καλά κ' ὕστερα θὰ φύγῃ. Κι' ἔφυγε ἢ Χιόνα.

Μὰ σὲ λίγους μῆνες ἔφθασε ἓνα γράμμα τῆς γιομάτο ἀγάπης καὶ φιλιὰ γιὰ ὅλους καὶ γιὰ τὴ Μαίτσα χωριστά. Ζητοῦσε, ἂν θέλουμε, νὰ ξαναρθῇ στὸ σπίτι. Ἡ θειά Ταροῖτσα μὲ κάθε τρόπο δὲ μᾶς ἄφινε· μὰ ξανάθρε ἢ Χιόνα. Καὶ δὲ μᾶς ἔφταξε πιά σὲ τίποτα! Ἐξῆσε μαζί μας ὡς ποῦ ἀρραβωνιάστηκε, καὶ γύρισε πιά γιὰ πάντα στὸ χωριό τῆς.

Ὅμως ὡς τὸ τέλος εἶχε μείνει ἢ ἴδια, ἀνέγγιχτη, κλαψοῦ καὶ παιγνιδίστρα. Καμμιὰ φορὰ τὴ βάναμε ἔμεις τὰ παιδιά νὰ κλάψῃ. Τῆς λέγαμε:

— Πές μας τ' ἄμοιρο νὰ ζῆς, Χιονίτσα.

Κι' αὐτὴ ἔτοιμη, στρωνόταν κάτω κι' ἄρχιζε. Καὶ τὰ δάκρυα τῆς ἐρχότανε μαζί με τὸ τραγούδι. Κι' ἔκλαιγε αὐτὴ στ' ἀλήθεια, καὶ γελοῦσαμε ἄλλοι τὰ παιδιά. Ὅμως γιὰ τὸ Κωνσταντινάτο πιά κανεὶς δὲν ξαναμίλησε μπροστά της. Οὔτε ὁ μπουφος ὁ Λιονάκης. Τέτοια ἦταν ἡ Χιόνα ἢ ψυχοπαίδα μας.

Γιάννης Βλαχογιάννης

Τ Α Μ Ε Σ Α

Ὁ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων, Φεντόρ Πετροβίτς, ὁ ὁποῖος ἐκολακεύετο νὰ θεωρῆται φιλελεύθερος καὶ δίκαιος ὑπάλληλος, ἐδέχθη τὸν δάσκαλο Βρεμένσκυ.

— Κύριε Βρεμένσκυ, εἶπε, ἡ ἀπόλυσίς σας εἶναι ἀναπόφευκτος. Μὲ τέτοια φωνὴ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διδάξη. Πῶς ἐχάσατε λοιπὸν τὴν φωνὴν σας;

— Ἦμουν ἰδρωμένος, ἦπια κρύα μύτρα....., ἐψιθύρισε ὁ δάσκαλος.

— Τί δυστύχημα! Νὰ ὑπηρετῆ ἓνας ἄνθρωπος δεκατέσσαρα χρόνια κι' ἔξαφνα— τί δυστύχημα! Ὁ διάβολος ξέρει ἀπὸ τί μικροποράγματα μπορεῖ νὰ χάση κανεὶς τὴν καρριέρα του.... Καὶ τί σκέπτεσθε νὰ κάνετε τώρα; Εἶστε παντρεμένος;

— Ἐχω γυναῖκα καὶ παιδιά.... ἐψιθύρισε ὁ δάσκαλος.

Ἐγινε μιὰ παῦσις. Ὁ ἐπιθεωρητὴς ἐσηκώθη κι' ἄρχισε νὰ βηματίζη ταραγμένος μέσ' στοῦ γραφείου του.

— Naί, δὲν ξέρω, μὰ τὴν ἀλήθεια, τί νὰ κάμω μαζί σας, εἶπε. Δάσκαλος δὲν μπορεῖτε νὰ μείνετε. Σύνταξη δὲν ἔχετε ἀκόμα.... Νὰ σᾶς ἀφήση κανεὶς στὴν τύχη, δὲν πάει. Ὑπηρετήσατε δεκατέσσαρα χρόνια, ἐπομένως εἶναι καθῆκόν μας νὰ σᾶς βοηθήσωμεν.... Ἄλλὰ πῶς; Τί μπορῶ νὰ κάνω γιὰ σᾶς;

Πάλιν ἔγινε μιὰ παῦσις. Ὁ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων ἐπερπατοῦσε σκεπτικὸς ἄνω— κάτω. Συντριμμένος ἀπὸ τὴ λύπη του, ἐκαθότανε ὁ Βρεμένσκυ σὲ μιὰν ἄκρη τῆς καρέκλης κι' ἐσκέπετο κι' αὐτός. Ἄξαφνα τὸ πρόσωπο τοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἐφαιδρύνθη.

— Και δὲν τὸ συλλογίσθηκα τόσην ὥρα! Ἀκοῦστε.... Τὴν ξερομένη βδομάδα ἀναχωρεῖ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ὁρφανοτροφείου. Ἄν θέλετε, μπορεῖτε σεῖς νὰ πάρετε τὴ θέση του! Ἐ, θέλετε;

ἘΟ Βρεμένσκυ, πού δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ τὴν ὄνειρευτῆ, μὴ τέτοιαν εὐτυχία, ἄρχισε νὰ λάμπη ὅλος ἀπὸ χαρά.

— Λοιπόν, ὠραία! εἶπε ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, ὑποβάλετε, σήμερα μάλιστα, μὴν αἴτηση.

Ἀπὸ τὴν στιγμή πού ἔφυγε ὁ Βρεμένσκυ, ὁ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητῆς τῶν σχολείων, αἰσθανόταν μὴν ἀνακούφιση. Τοῦ ἦταν πολὺ εὐχάριστο νὰ μπορῆ νὰ λήη στὸν ἑαυτό του, ὅτι ἔφευρεν εἰς πέρας μίαν ὠραίαν κ' εὐγενῆ πράξιν, ὅτι ἐδείχθη ἀκόμη μίαν φορὰν φιλελεύθερος καὶ δίκαιος ὑπάλληλος.

— Ἄμα ἐγύρισε στὸ σπίτι του κ' ἐκάθησε στὸ τραπέζι, τοῦ εἶπε ἄξαφνα ἡ γυναῖκά του Ναστάγια Ἰβανόβνα:

— Ἄχ, ναί! Παρὰ λίγο νὰ τὸ ξεχάσω.. Χθὲς μ' ἐπεσεκέρθη ἡ Νίνα Σεργκέγεβνα. Ἐνδιαφέρεται γιὰ κάποιον νέο. Μοῦ εἶπε, πὼς στὸ Ὁρφανοτροφεῖο εἶναι ἄδεια μὴ θέσις...

— Αὐτὴ ἡ θέσις κατελήφθη πλέον... διέκοψεν ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς κ' ἐξάρωσε τὸ μέτωπό του. Ξέρεις πολὺ καλὰ τὴν ἀρχή μου· δὲν δίνω ποτὲ μὴ θέση, ὅταν ἀνακατεύονται προστασίς καὶ μέσα...

— Βεβαίως, βεβαίως, ἀλλά ἡθαρῶ, πὼς γιὰ χάρη τῆς Νίνας Σεργκέγεβνας μπορεῖς νὰ κάνης μίαν ἐξαίρεση. Μᾶς ἀγαπάει σὰν συγγενῆς, εἶναι τόσο καλὴ κ' εὐγενῆς μαζί μας... Κατ' οὐδένα λόγον δὲν πρέπει νὰ πῆς ὄχι, Φέντγια! Ἄν τὸ κάνης, θὰ λυπηθῆς κ' αὐτὴ καὶ μένα....

— Καὶ γιὰ ποιὸν ἐνδιαφέρεται λοιπόν;

— Γιὰ τὸν Πολσοῦχιν.

— Μήπως ἐκεῖνον τὸν Πολσοῦχιν, πού ἔλαβε μέρος τὴν πρωτοχορονία στὴν παράσταση τοῦ καζίνου; Ἐκεῖνον τὸν ἐρωτόκριτο; Ποτέ, ποτέ! Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ!

ἘΟ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητῆς τῶν σχολείων, ἔπαψε νὰ τρώῃ.

— Ἀλλά, γιὰτι λοιπόν;

— Γιατί.... Κατάλαβε λοιπόν, παιδί μου, πὼς ἕνας νέος δὲν πρέπει νὰ χώνεται πίσω ἀπ' τὰ φουστάνια τῶν γυναικῶν. Ἐτσι ἕνας νέος φέρεται σὰν παλιάνθρωπος! Γιατί τάχα δὲν ἔρχεται μόνος του ἐδῶ;

Μετὰ τὸ φαγητὸν ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς ξαπλώθηκε πάνω στὸ σοφὰ κ' ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὶς ἐφημερίδες ποῦχαν ἔλθει, καὶ τὰ γράμματα.

«Ἀγαπητέ μου Φεντόρ Πετρόβιτς!» τοῦ ἔγραφε ἡ γυναῖκα τοῦ Δημάρχου. «Μοῦ λεγατε τελευταῖα, πὼς μ' ἐκτιμᾶτε ὡς ἔμπειρον ψυχολόγον καὶ ἀνθρωπογνώστριαν. Τώρα μπορεῖτε νὰ κάνετε τὴν δοκιμὴν ἐπάνω σ' αὐτό. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες κάποιος Πολσοῦχιν, τὸν ὁποῖον ὡς εὐχάριστον νέον ἐκτιμῶ καὶ ὑπολήπτομαι, θὰ ἔλθῃ σὲ σᾶς γιὰ νὰ σᾶς ζητήσῃ τὴν θέση τοῦ γραμματέως τοῦ Ὁρφανοτροφείου. Εἶναι ἓνας πολὺ συμπαθητικὸς ἄνθρωπος.

Ζητοῦσα τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον σας, θεωρῶ ἑμαυτὴν λίαν ὑπόχρεων κλπ.»

— Κατ' οὐδένα λόγον! εἶπε μέσα του ὁ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ!

Ἐκείνη τὴν ἡμέραν δὲν ἐπέρασε μέρα χωρὶς νὰ λαβαίνει συστατικὰ γιὰ τὸν Πολσοῦχιν.

Ἐνα πρωτὶ ἐφάνη κ' ὁ Πολσοῦχιν ὁ ἴδιος, ἓνας παχὺς νέος μὲ ξυρισμένο πρόσωπο καὶ μαῦρα ροῦχα.

— Γιὰ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα δέχομαι μόνο στὸ γραφεῖό μου, εἶπε ξηρὰ ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, ἀφοῦ ἔμαθε τὸ σκοπὸ τῆς ἐπισκέψεώς του.

— Συγχωρήσατέ με, ἀλλὰ οἱ γνωστοὶ μου μὲ συνεβούλευσαν νὰ σᾶς ζητήσω ἐδῶ.

— Χμ... ἐμουρμούρισε ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, κοιτάζοντας τὰ λουστρίνια τοῦ νεαροῦ ἐπισκέπτου. Καθ' ὅσον γνωρίζω, ὁ πατέρας σας ἔχει περιουσία, γιατί λοιπὸν ἐπιζητεῖτε μιὰ θέση, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θ' ἀπολαμβάνετε τόσα λίγα πράγματα;

— Δὲν τὸ κάνω τόσο γιὰ τὸ μισθό... Εἶναι ὅμως μιὰ δημοσία θέσις...

— Αὐτὸ βέβαια!... Ἄλλὰ ξέρω πολὺ καλά, ὕστερα ἀπὸ ἓνα μῆνα θὰ τὰ βαρεθῆτε καὶ θὰ τ' ἀφήσετε... Ἐγὼ ὅμως ἔχω ἓνα ὑποψήφιο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ θέση αὐτὴ εἶναι ζήτημα ζωῆς... Καταλαβαίνετε; γι' αὐτό...

— Δὲν θὰ τὴν βαρεθῶ διόλου αὐτὴν τὴν θέση... διέκοψε ὁ Πολσοῦχιν. Λόγον τιμῆς! Θὰ ἐργασθῶ μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις...

Ὁ ἐπιθεωρητὴς ἄρχισε νὰ θυμῶνῃ.

— Ἀκούστε! Καὶ γιατί τὸ ἐθεωρήσατε προτιμώτερο, νὰ μοῦ στείλετε πρὶν τίς κυρίες καὶ δὲν ἐρχόσαστε μόνος;

— Δὲν ἤξερα, πὼς αὐτὸ θὰ σᾶς ἦταν δυσάρεστο... ἀπάντησε ὁ Πολσοῦχιν ταραγμένος. Ἄλλά, ἂν δὲν δίδετε καμμιά ἀξία στὰ συστατικά γράμματα, μπορῶ νὰ σᾶς δείξω καὶ πιστοποιητικά...

Ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα χαρτί καὶ τὸ ἐπρότεινε. Κάτω ἀπὸ τὸ πιστοποιητικὸν ἦτο ἡ ὑπογραφή τοῦ κυβερνήτου. Φανερό, ὁ κυβερνήτης ὑπέγραψε, χωρὶς νὰ διαβάσῃ, καί, ἴσως μόνο καὶ μόνο, γιὰ νὰ ξεφορτωθῇ καμμιά ἐνοχλητικὴ κυρία.

— Δὲν μπορεῖ νὰ κίνη κανεὶς τίποτα... Πρέπει νὰ ὑποκύνω... Ὑπακούω..., ἐσκέφθη ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸ πιστοποιητικόν, κ' ἀναστέναξε.

— Τέτοιος μάγκας! ἔμουρμούρισε. Τόκανε ὡς τόσο τὸ δικὸ του! Τὶ αὐθάδης! Σύχαμα! Φτοῦ....

Κ' ἔφτυσε πρὸς τὴν πόρτα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μόλις εἶχε βγῆ ὁ Πολσοῦχιν, κ' ἔξαφνα ἔγινε τόσο πολὺ ταραγμένος καὶ νευρικός, ὅταν ἀμέσως σὲ λίγο ἐφάνηκε νὰ μπαίνει ἡ γυναίκα τοῦ προέδρου τοῦ τοπικοῦ δικαστηρίου.

— Ἐρχομα μόνον γιὰ μιὰ στιγμὴ... μόνο γιὰ μιὰ στιγμὴ..., ἄρχισε ἡ κυρία. Καθήσετε, ἀξιότιμε κύριε ἐπιθεωρητά, καὶ ἀκούστε με προσεκτικά.... Ἡ ὑπόθεσις, λοιπὸν εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἡ θέσις τοῦ γραμματέως τοῦ Ὀρφανοτροφείου εἶναι ἄδεια. Αὐριο ἢ καὶ σήμερα ἴσως νὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς ἐπισκεφθῇ ἓνας νέος, ἓνας κάποιος Πολσοῦχιν....

Ἡ κυρία ἐξακολουθοῦσε νὰ φλυαρῇ, καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς τὴν ἐκοιτοῦσε μὲ βλέμμα θολόν, σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἶν' ἔτοιμος νὰ λιποθυμήσῃ.

Ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ἐδέχθη στὸ γραφεῖο του τὸν Βρεμένσκυ, δὲν μπόρεσε νὰ τοῦ πῇ τὴν ἀλήθεια. Τοῦ βρῆκε διάφορες προφάσεις, ἦταν ταραγμένος καὶ δὲν ἤξερε καλὰ-καλὰ τί τοῦ ἔλεγε. Ἦθελε νὰ τοῦ ζητήσῃ συγνώμην, νὰ τοῦ εἰπῇ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα του ἦταν βαρεὶά σὰν τὴν γλῶσσα τοῦ μεθυσμένου, κ' ἄξαφνα αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτὸ του στενοχωρημένο καὶ προσβεβλημένο, ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ παίξῃ αὐτὸν τὸν κωμικὸν ρόλο μέσ' στὸ γραφεῖόν του, μπρὸς στὸν ὑφιστάμενό του.

Ἄξαφνα ἐχτύπησε στὸ τραπέζι, ἐπετάχτηκε πάνω κ' ἄρχισε νὰ φωνάζῃ δυνατὰ:

— Δὲν ἔχω καμμιά θέση γιὰ σᾶς! Ὁχι, καὶ πάλι ὄχι! Χίλιοι

Μετὰ τὸ φαγητὸν ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς ξαπλώθηκε πάνω στὸ σοφὰ κ' ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὶς ἐφημερίδες ποῦχαν ἔλθει, καὶ τὰ γράμματα.

«Ἀγαπητέ μου Φεντόρ Πετρόβιτς!» τοῦ ἔγραφε ἡ γυναῖκα τοῦ Δημάρχου. «Μοῦ λεγατε τελευταῖα, πὼς μ' ἐκτιμᾶτε ὡς ἔμπειρον ψυχολόγον καὶ ἀνθρωπογνώστριαν. Τώρα μπορεῖτε νὰ κάνετε τὴν δοκιμὴν ἐπάνω σ' αὐτό. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες κάποιος Πολσοῦχιν, τὸν ὁποῖον ὡς εὐχάριστον νέον ἐκτιμῶ καὶ ὑπολήπτομαι, θὰ ἔλθῃ σὲ σᾶς γιὰ νὰ σᾶς ζητήσῃ τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τοῦ Ὁρφανοτροφείου. Εἶναι ἓνας πολὺ συμπαθητικὸς ἄνθρωπος.

Ζητοῦσα τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον σας, θεωρῶ ἑμαυτὴν λίαν ὑπόχρεων κλπ.»

— Κατ' οὐδένα λόγον! εἶπε μέσα του ὁ ἐπαρχιακὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ!

Ἄπὸ τότε δὲν ἐπέρασε μέρα χωρὶς νὰ λαβαίνει συστατικὰ γιὰ τὸν Πολσοῦχιν.

Ἐνα πρωτὶ ἐφάνη κ' ὁ Πολσοῦχιν ὁ ἴδιος, ἓνας παχὺς νέος μὲ ξυρισμένο πρόσωπο καὶ μαῦρα ροῦχα.

— Γιὰ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα δέχομαι μόνο στὸ γραφεῖό μου, εἶπε ξηρὰ ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, ἀφοῦ ἔμαθε τὸ σκοπὸ τῆς ἐπισκέψεώς του.

— Συγχωρήσατέ με, ἀλλὰ οἱ γνωστοί μου μὲ συνεβούλευσαν νὰ σᾶς ζητήσω ἐδῶ.

— Χμ... ἐμουρμούρισε ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, κοιτάζοντας τὰ λουστρίνια τοῦ νεαροῦ ἐπισκέπτου. Καθ' ὅσον γνωρίζω, ὁ πατέρας σας ἔχει περιουσία, γιατί λοιπὸν ἐπιζητεῖτε μιὰ θέσιν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θ' ἀπολαμβάνετε τόσα λίγα πράγματα;

— Δὲν τὸ κάνω τόσο γιὰ τὸ μισθό... Εἶναι ὅμως μιὰ δημοσία θέσις...

— Αὐτὸ βέβαια !... Ἄλλὰ ξέρω πολὺ καλά, ὕστερα ἀπὸ ἓνα μῆνα θὰ τὰ βαρεθῆτε καὶ θὰ τ' ἀφήσετε... Ἐγὼ ὅμως ἔχω ἓνα ὑποψήφιο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ θέσιν αὐτὴ εἶναι ζήτημα ζωῆς... Καταλαβαίνετε; γι' αὐτό...

— Δὲν θὰ τὴν βαρεθῶ διόλου αὐτὴν τὴν θέσιν... διέκοψε ὁ Πολσοῦχιν. Λόγον τιμῆς! Θὰ ἐργασθῶ μὲ ἄλλας μου πὰς δυνάμεις...

Ὁ ἐπιθεωρητὴς ἄρχισε νὰ θυμῶνῃ.

— Ἀκούστε! Καὶ γιατί τὸ ἐθεωρήσατε προτιμώτερο, νὰ μοῦ στείλετε πρὶν τίς κυρίες καὶ δὲν ἐρχόσαστε μόνος;

— Δὲν ἤξερα, πὼς αὐτὸ θὰ σᾶς ἦταν δυσάρεστο... ἀπάντησε ὁ Πολσοῦχιν ταραγμένος. Ἄλλά, ἂν δὲν δίδετε καμμιά ἀξία στὰ συστατικά γράμματα, μπορῶ νὰ σᾶς δείξω καὶ πιστοποιητικά...

Ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα χαρτί καὶ τὸ ἐπρότεινε. Κάτω ἀπὸ τὸ πιστοποιητικὸν ἦτο ἡ ὑπογραφή τοῦ κυβερνήτου. Φανερό, ὁ κυβερνήτης ὑπέγραψε, χωρὶς νὰ διαβάσῃ, καί, ἕως μόνου καὶ μόνου, γιὰ νὰ ξεφορτωθῇ καμμιά ἐνοχλητικὴ κυρία.

— Δὲν μπορεῖ νὰ κινή κανεὶς τίποτα... Πρέπει νὰ ὑποκύψω... Ὑπακούω..., ἐσκέφθη ὁ Φεντόρ Πετρόβιτς, ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸ πιστοποιητικόν, κ' ἀναστέναξε.

— Τέτοιος μάγκας! ἐμουρμούρισε. Τόκανε ὡς τόσο τὸ δικὸ του! Τὶ αὐθάδης! Σύχαμα! Φτοῦ....

Κ' ἔφτυσε πρὸς τὴν πόρτα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μόλις εἶχε βγῆ ὁ Πολσοῦχιν, κ' ἔξαφνα ἐγινε τόσο πολὺ ταραγμένος καὶ νευρικός, ὅταν ἀμέσως σὲ λίγο ἐφάνηκε νὰ μπαίνει ἡ γυναίκα τοῦ προέδρου τοῦ τοπικοῦ δικαστηρίου.

— Ἐρχομα μόνον γιὰ μιὰ στιγμὴ... μόνου γιὰ μιὰ στιγμὴ..., ἄρχισε ἡ κυρία. Καθήσετε, ἀξιότιμε κύριε ἐπιθεωρητά, καὶ ἀκούστετέ με προσεκτικά.... Ἡ ὑπόθεσις, λοιπὸν εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἡ θέσις τοῦ γραμματέως τοῦ Ὁρφανοτροφείου εἶναι ἄδεια. Αὔριο ἢ καὶ σήμερα ἕως νὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς ἐπισκεφθῇ ἓνας νέος, ἓνας κάποιος Πολσοῦχιν....

Ἡ κυρία ἐξακολουθοῦσε νὰ φλυαρῇ, καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς τὴν ἐκοιτοῦσε μὲ βλέμμα θολόν, σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἶν' ἔτοιμος νὰ λιποθυμήσῃ.

Ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ἐδέχθη στὸ γραφεῖο του τὸν Βρεμένσκου, δὲν μπόρεσε νὰ τοῦ πῇ τὴν ἀλήθεια. Τοῦ βρῆκε διάφορες προφάσεις, ἦταν ταραγμένος καὶ δὲν ἤξερε καλὰ-καλὰ τί τοῦ ἔλεγε. Ἦθελε νὰ τοῦ ζητήσῃ συγγνώμην, νὰ τοῦ εἰπῇ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα του ἦταν βαρειά σὰν τὴν γλῶσσα τοῦ μεθυμένου, κ' ἄξαφνα αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτὸ του στενοχωρημένο καὶ προσβεβλημένο, ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ παίξῃ αὐτὸν τὸν κωμικὸν ρόλον μὲς' στὸ γραφεῖόν του, μὲρὸς στὸν ὑφιστάμενον του.

Ἄξαφνα ἐχτύπησε στὸ τραπέζι, ἐπετάχτηκε πάνω κ' ἄρχισε νὰ φονάζῃ δυνατὰ:

— Δὲν ἔχω καμμιά θέση γιὰ σᾶς! Ὁχι, καὶ πάλι ὄχι! Χίλιου

διαβόλοι! Μή μ' ἐνοχλήτε πειά! Κάνετε μου τὴν μοναχὴ χάρη
καὶ ξεκουμπιστῆτε ἀπὸ δῶ.....

Ἔτσι ἐμίλησε κ' ἔφυγε γρήγορα ἀπ' τὸ γραφεῖό του.

(Μετάφρασις Α. Μίχα).

Ἄντ. Τσέχωφ

ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΑ

ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΚΑΙ Ο ΧΩΡΙΑΤΗΣ

Ἦτανε μιὰ φορά, στὰ παλιὰ—παλιὰ τὰ χρόνια, ἓνας πλούσιος
χωριάτης, ποὺ εἶχε δικὰ του ἀμέτρητα χωράφια, δάση καὶ ποτά-
μα. Κι' ἀπὸ τᾶλλα τᾶγαθὰ, εἶχε ὅσα θέλετε· κ' εἶχε ἓνα καστέλ-
λι* ποὺ δὲν εἶχε ταίρι σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη, καὶ τόσο θαυμαστό,
ποὺ νὰ σᾶς τὸ ἱστοροῦσα θὰ φαινόταν παραμῦθι.

Δὲν πιστεύω ποτὲ νὰ ξαναχτίσουνε τέτοιο πυργοκάστελλο,
οὔτε τόσον πλούσιο πύργο. Ἐνα ποτάμι τὸ περικύκλωνε, καὶ τὸ
περβόλι, ἀτίμητο περβόλι, πλήθος εἶχε τὰ φυτὰ, σπάνια καὶ
ῥαῖα.

Δὲν ἦτανε κανεὶς λιγόμευαλος, μὰ πολὺ ἔξυπνος ἱππότης, ἐκεῖ-
νος ποὺ σοφίστηκε νὰ τὸ σιάξῃ ἔτσι ὁμορφα.

Ἐστερα ἀπὸ τὸν κύρη, πῆρε τὸ χεῖμα ὁ γιὸς κληρονομιά,
κι' αὐτὸς τὸ πούλησε σὲ κείνον τὸν χωριάτη. Ἔτσι πῆγε ἀπὸ χέρι
σὲ χέρι καὶ βέβαια μὲ τοὺς κακοὺς τοὺς κληρονόμους, πᾶνε στὰ
νάθεμα κίστρα καὶ πολιτεῖες.

Ποῦ νὰ τὰ πῶ καὶ νὰ τὰ ὀνοματίσω ὅλα τὰ βότανα, ποὺ βλα-
στολογούσανε στὸν ὁμορφο τὸν κῆπο· ἀληθινὰ ὁμως τὰ ρόδα καὶ
τὰ λογιῆς-λογιῆς λουλουδία ἐσκόρπιζαν ἐκεῖ τὴν εὐωδιά τους τὴ
γλυκειά, κ' εἶχανε τᾶρώματα τόση δύναμη καὶ χάρη, ποὺ ἓνας
ἄρρωστος καὶ πιασμένος, κοιτάμενος στὴ σέντια*, ἔφτανε νὰ πε-
ράσῃ μιὰ καὶ μόνη βραδυὰ στὸν κῆπο, γιὰ νὰ φύγῃ τὸ πρῶτ' γε-
ρὸς καὶ γιατρεμένος.

Τὰ λειβάδια ἦτανε τόσον ὁμαλά, ποὺ δὲν ἔκανε τὸ χόρτο

οὐτ' ἀπάνω οὔτε κάτω. Τὰ δένδρα ἴσια καὶ ψηλά, κίνανε καρπὸ χειμῶνα — καλοκαίρι.

Τέλος πάντων, πρέπει νὰ ξέρετε, πὼς ὅλα σὲ κείνο τὸ περβόλι, ἦτανε κατωμένα μὲ τὰ μαγικά.

Καταμεσῆς ἀνάβρυνε μιὰ βρῦση, μὲ γάργαρο καὶ ὑγιεινὸ νερό. Τὴν ἰσκιώνανε τὰ ὁμορφότερα δένδρα, κ' ἦτανε τὰ κλώνια τους μὲ τόσο τέλεια τέχνη βαλμένα, ὥστε καὶ τὶς μεγαλύτερες μέρες τοῦ καλοκαιριοῦ, δὲν τὰ περνοῦσε ὁ ἥλιος. Καὶ δὲν ἦτανε στὸν κόσμον ἀνεμικὴ καὶ μπόρα, μ' ὅση δύναμη κ' ἄν εἶχαν, ἄξιες νὰ μαδήσουνε τὰ φύλλα ἢ νὰ ξεκολλήσουνε τὴ φλούδα ἀπὸ κείνα τὰ δένδρα.

Ἐκεῖ μέσα, σ' ἓναν πεῦκο ὅπου ψήλωνε μὲ χάρη, ἓνα πουλί ἐρχόταν καὶ λαλοῦσε, δυὸ φορές τὴ μέρα τὸ πρωτὶ, κ' ὕστερα τὸ βράδυ.

Πὼς νὰ μιλήσω γιὰ κείνο τὸ ἐξαίσιον πουλί, δίχως ν' ἀστοχήσω τίποτα; Θὰ πῶ μονάχα πὼς ἦτανε πρὸ μικρὸ παρὰ ὁ σπουργίτης καὶ πρὸ μεγάλο παρὰ τὸ τροποκάρυδο, καὶ πὼς λαλοῦσε τόσο καλά, πρὸ ξεπερνοῦσε τὴ γαλιάνδρα καὶ τὰ ἡδόνι. Γιατί, βέβαια, ἦτανε στὶς οἴμες καὶ τὰ λανοτριγούδα πρὸ διαβασμένο παρὰ κάθε παιγνιδιάτορα τῆς ἀρπας ἢ τῆς λύρας. Καὶ τὸ τραγούδι του εἶχε τὴ χάρη νὰ διώχνῃ τὸν πόνο ἀπ' τὸν κακοτυχημένο καὶ νὰ κάνῃ τὸν ἀσπρομάλλη γέρο νὰ θαρρῇ, πὼς ξαναγίνονται νὰ παλλημαράκι καὶ ἄξιος ν' ἀρέσει.

Πρέπει νὰ μάθετε ἀκόμα, πὼς τὰ γλυκολαλήματα τοῦ που-

Ζῆν Μωρεῆς

λιού ἦτανε, πού συντηρούσανε στὸ περβόλι τὸ πλοῦτος καὶ τὴν ὁμορφιά του. Γιατὶ ἀπ' τὸ τραγούδι γεννιοῦνται οἱ ἔρωτες, πού κάνουν καὶ προκόβουν τ'ἀνθη καὶ τὰ δένδρα.

Ἄς μὴ ξανάρθῃ τὸ πουλί, καὶ τὸ περβόλι θὰ μαραθῇ κ' ἡ βρύση θὰ στερέψῃ!

Ὁ χωριάτης εἶχε συνήθειο νᾶρχεται κάθε μέρα νᾶκούῃ τὸ πουλί. Ἔνα πρωτὶ ἦρθε νὰ πλύνη τὸ πρόσωπό του στὴ βρύση, καὶ τὸ πουλί, πού ἦτανε ψηλὰ στὸν πεῦκον ἀπάνω, ἀρχίζει νὰ τραγουδάῃ ἕνα σκοπὸ πολὺ διασκεδαστικὸ καὶ γεμάτο διδαχές.

Τὸ πουλί ἔλεγε στὴ δική του γλῶσσα :

Ἀκοῦστε μου ὅλοι τὸ τραγούδι,
νιοί, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί,
ὅσοι δουλεύετε σὲ ἀγάπη
κ' ὅσοι στὸν πόνον εἶστε πιστοί.
Ἀκοῦστε με καὶ σεῖς κοπέλλες
τρισεύγενες καὶ πανωραῖες!
Νὰ κάνετε τὴν προσευχή σας
καὶ τοῦ Θεοῦ τίς ἐντολές.
Συχνὰ-συχνὰ νὰ λειτουργίσετε
σὲ μοναστήρια κ' ἐκκλησιές,
γιατὶ ὅποιος πᾶει στὴν ἐκκλησία
ποτὲ δὲν πέφτει σὲ ἁμαρτία.
Καὶ βάλτε το καλὰ στὸ νοῦ σας :
Ἔχουν μιὰ γνώμη Θεὸς καὶ Ἀγάπη.
Ὁ Θεὸς τὴν Φρόνηση ἀγαπᾷ,
κ' ἡ Ἀγάπη δὲν τὴν ἀψηφᾷ.
Ἐπαρση, Ψέμα ὁ Θεὸς τὰ ὀχτρύεται,
κ' ἡ Ἀγάπη στὴν Ἀλήθεια χαίρεται.
Τιμὴ κ' Εὐγένεια στέργει ὁ Θεὸς
κ' ἡ Ἀγάπη δὲν τοὺς εἶναι ὀχτρός.

Ἔτσι τραγουδοῦσε τὸ πουλί, καὶ ἅμα εἶδε καθισμένο κάτω
στὸ δέντρο, τὸ χωριάτη πού ἄκουε, ἀρχισε νὰ τραγουδάῃ μὲ
ἄλλο ῥυθμὸς.

Ὁ ρυάκι, κράτα τὴ ροή,
καστέλλι, πύργοι, σωριαστῆτε,
ἄνθη καὶ δέντρα, μαραθῆτε,

σαπίσετε ἄγουροι καρποί.
Πρῶτα στίς σκιερὲς βραγιᾶς
ἐρχόνταν Νιοὶ καὶ Κοπελλιᾶς,
κ' εὐφραίνονταν μὲ τοὺς σκοπούς μου,
κ' ἦταν ἡ ἀγάπη τους ἀγάπη,
κ' ἦταν ἀπλόχεροι περίσσια·
μ' εὐγένεια καὶ μ' ἀντρειωσύνη
δοξάζανε τὴν Ἰππωσύνη.
Ἄλοῦ μου! ἀχόρταγος χωριάτης,
ποὺ ἔχει Θεό του τὰ φλουριά
τώρα μ' ἀκούει ὅσο τοῦ ἀρέσει.
Γιὰ νὰ πληθαίνει τους ἡ ἀγάπη,
ἐκεῖνοι ἐρχόνταν νὰ μ' ἀκούσουν·
κι' αὐτὸς μόνον γιὰ νὰ γλεντάη,
νὰ τρώη καὶ νὰ μεθοκοπάη.

Ἄμα εἶπε τὰ λόγια τοῦτα, πέταξε τὸ πουλί. Ὁ χωριάτης δια-
λογίζεται πῶς, ἂν μπορέση καὶ τὸ πιάση, θὰ τὸ πουλήσῃ, βέ-
βαια, σὲ καλὴ τιμῆ, καὶ ἀνίσως καὶ δὲν τὸ πουλήσῃ, θὰ τὸ βάλῃ
στὸ κλουβί, νὰ κελαιδῆ μέρα καὶ νύχτα.

Ψάχνει καὶ μηχανεύεται τόσο, ποὺ βρίσκει τὰ κλαδιά, ὅπου
συχνότερα πᾶει καὶ κουρνιάζει τὸ πουλί.

Καὶ τότε προετοιμάζει μιὰ θηλειά, καὶ τὴ στήνει μὲ προσοχὴ
στὸ δέντρο.

Τὸ βράδυ, ἅμα τὸ πουλί ξαναῆρθε νὰ κουρνιάξῃ στὸν πεῦκο,
πιάστηκε στὰ βρόχια. Καὶ ὁ συχαμερὸς χωριάτης ἀνεβαίνει ἀμέ-
σως καὶ τ' ἀρπάζει.

— Τὸ χωριάτη ὅποιος, δουλεύει τέτοια πλε-
ρωμὴ θὰ λάβῃ, κάνει τὸ πουλί. Δὲν ἔχεις ὅμως νὰ
κερδίσης τίποτα, γιατί μεγάλη δὲ θᾶνα ἡ ξαγορά μου.

— Τραγουδοῦσες γιὰ τὸ κέφι σου, κάνει ὁ χωριάτης, θὰ
τραγουδᾷς τώρα γιὰ μένα.

— Μοῦ φαίνεται, πῶς τερπατεῖς σὲ στράτα ποὺ δὲν ξέρεις,
κάνει τὸ πουλί. Εἶχα ἐγὼ στὴ διάθεσή μου κάμπους καὶ λαγγά-
δια, ποτάμια καὶ λειβάδια, καὶ τώρα θὰ μὲ βάλουνε μέσα σ' ἕ-
να κλουβί, ὅπου θὰ μοῦ δίνουνε νὰ τρώω ὅπως τοὺς φυλακι-
σμένους. Ἄφησέ με νὰ φύγω, καλέ μου καὶ γλυκέ μου γιατί πο-
τέ μου δὲ θὰ τραγουδήσω, ὅσο εἶμαι στὴ σκλαβιά.

— Μὰ τὴν πίστη μου, λέει ὁ χωριάτης, θὰ σὲ φάω.

— Θὰ κάνης φτωχικὸ προσφάγι, λέει τὸ πουλί, γιὰτ' εἶμαι ἄπαχο καὶ μικρό. Ἐφῆσέ με νὰ πηγαίνω· θὰ κάνης κρῖμα δίχως ὄφελος, ἀνίσως μὲ σκοτώσης.

— Μὰ τὴν πίστη μου, τοῦ κάκου χάνεις τὰ λόγια σου, καὶ ὅσο μὲ παρακαλᾷς, λιγώτερα θὰ κάμω.

— Βέβαια, λέει τὸ πουλί, σωστὰ καὶ ὅπως ἡ τάξη τὸ ἀπαιτεῖ· πολλῆς φορῆς ἀκούσαμε νὰ λένε: Ὁ γλυκὸς ὁ λόγος ξυνίζει τὸ χωριάτη. Μιὰ ἄλλη παροιμία μᾶς μαθαίνει ὅτι καὶ αὐτὸς στὸ ὕστερο κάνει τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία. Ἐκούσέ με, ἀνίσως καὶ μ' ἀφήσης νὰ φύγω, θὰ σοῦ μάθω τρία ρητά, ποὺ κανεῖς ἀπ' τὴ γενιά σου δὲν τὰ ἤξερε ποτέ. Καὶ θὰ μπορέσης ἀπ' αὐτὰ μεγάλο νάχης ὄφελος.

— Ἀνίσως κ' ἤμουν βέβαιος γι' αὐτό, λέει ὁ χωριάτης, θάκανα στὴ στιγμή αὐτὸ ποὺ μοῦ ζητᾷς.

— Στὴν πίστη μου, λέει τὸ πουλί, δὲ σοῦ λέω ψέματα.

Ὁ χωριάτης ἀνοίγει τὸ χέρι καὶ τὸ ἀφήνει νὰ φύγη. Πεταεῖ τὸ πουλί καὶ πᾶει καὶ κάθεται στὸ δέντρο. Ἦτανε σὲ κακὴ κατάσταση καὶ μὲ τὰ φτερά του ἀναφρικιασμένα γιὰτὶ τὸ κακομεταχειρίστηκε ὁ χωριάτης. Μὲ τὴ μύτη του ἄρχισε νὰ γυαλίξῃ τὰ φτερά του, ὅσο καλύτερα μποροῦσε.

Ἐρωτᾷτε γιὰ τὸ χωριάτη, αὐτὸς δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε ν' ἀκούσῃ τὰ τρία ρητά.

— Χωριάτη, χωριάτη τοῦ εἶπε, τὸ πουλί περιγελώντας, ἄκουσε, καὶ ἂν εἶσαι ἄξιος νὰ καταλάβῃς, θὰ μάθῃς μιὰ μεγάλη ἀλήθεια: ὅσ' ἀκοῦς, μὴν τὰ πιστεύῃς ὅλα.

Ὁ χωριάτης σουφρώνει ἀπ' τὸ θυμὸ τὴ μύτη του καὶ λέει.

— Ἀμ' τ' ὄξερα ἐγὼ αὐτό.

— Φίλε μου, τοῦ κάνει τὸ πουλί, βάλε το καλὰ στὸ νοῦ σου, καὶ πρόσεξε μὴν τὸ ξεχάσης.

Ἄχ! τοῦ κάνει ὁ χωριάτης, νὰ μποροῦσα νὰ σὲ ξαναπαίσω ἄλλη μιὰ φορὰ, δὲ θάναγελοῦσες ὕστερα κανένα πιά ἐσύ.

Ἄσ' τ' αὐτά, τοῦ κάνει τὸ πουλί καὶ ἄκουσε τοῦτο, ποὺ εἶναι καλὸ γιὰ νὰ τὸ ξέρῃς: μὴ λυπᾶσαι ποὺ δὲν ἔχεις ὅ,τι ποτὲ δὲν εἶχες.

— Μοῦ ἔταξες στὴν τιμὴ σου, νὰ μοῦ μάθῃς τρία ρητά, ποὺ κανεῖς ἀπ' τὴ γενιά μου δὲν τὰ ἤξερε ποτέ. Καὶ κάθου καὶ μ'

ἀραδιάζεις, ὅτι κάθε ἄνθρωπος ξέρει καὶ καλοξέρει. Τὸ βλέπω
τώρα, μὲ γέλασες δίχως καμμιά ντροπή.

Καὶ τὸ πουλί τοῦ ἀποκρίνεται :

— Θέλεις νὰ σοῦ τὰ ξαναπῶ ; Πολὺ φοβοῦμαι μὴν τὰ ξεχάσης.

— Τὰ ξέρω καλύτερα ἀπὸ σένα, τοῦ κάνει ὁ χωριάτης δὲν
εἶμαι τόσο ἀγράμματος, ὅσο θαρρεῖς. Μὰ τώρα μοῦ ξέφυγες καὶ μὲ
περιπαίζεις. Κατὰ τὴ συμφωνία μας, μένει ἀκόμα τὸ τρίτο ρητό :
πές μου τὸ ἂν θέλῃς γιατί δὲν ἔχω πιά ἐξουσία ἀπάνω σου. Λέ-
γε μου τί εἶναι ; Θὰ τὰκούσω μὲ τὴν καρδιά μου.

— Ἄκουσε καλά, τοῦ κάνει τὸ πουλί, τὸ τρίτο ρητὸ εἶναι τέ-
τοιας λογιῆς, πὸν ὅποιος τὸ μάθῃ, δὲ θάξῃ ποτέ του φόβο νὰ
φτωχήνῃ.

— Ναί, τοῦ κάνει ὁ χωριάτης, γεμάτος χαρὰ, αὐτὸ εἶναι τὸ
ρητὸ πὸν μοῦ χρειάζεται.

— Κακόμοιρε χωριάτη, τοῦ λέει τὸ πουλί : μὴν πετᾶς
στὰ πόδια σου ὅ,τι κρατᾶς στὸ χέρι.

Ὁ χωριάτης ἀναψε καὶ νόρωσε. Κρατήθηκε μιὰ στιγμή κ'
ὕστερα εἶπε.

— Αὐτὰ εἶναι παραμαντέματα γιὰ παιδιά. Μὲ γέλασες. Ἐγὼ
τᾶξερα καὶ τὰ καλοῖξερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ ὅλ' αὐτὰ, πὸν ἦρθες
νὰ μὲ μάθῃς.

Τὸ πουλί τοῦ ἀπολογήθη τώρα :

— Μὰ τὴν πίστη μου, ἂν ἦξερες τὸ τρίτο αὐτὸ ρητὸ, δὲ θὰ
μ' ἀφινες νὰ φύγω, τὴν ὥρα πὸν μὲ κρατοῦσες στὰ χέρια σου.

— Ἀλήθεια λές, τοῦ κάνει ὁ χωριάτης, τᾶλλα δυὸ ὅμως τὰ
ἦξερα καλά.

Τὸ πουλί, τὸ πονηρὸ πουλί, τοῦ λέει τότε :

— Ἐλεεινὲ χωριάτη, δὲν ξέρεις τί ἔχασες πὸν δὲ μ' ἐσκό-
τωσες !

— Τί εἶπες νὰ σὲ χαρῶ ; τοῦ κάνει ὁ χωριάτης.

— Χωριάτη συχαμένε, μάθε πὸς μέσα στὸ κορμί μου εἶναι
ένα πολύτιμο πετράδι, πὸν ζυγιάζει τρεῖς οὐγγιές ὅποιος τὸ κρα-
τεῖ, ὅ,τι πρᾶμα κ' ἂν ζητήσῃ, ἀμέσως γίνεται, γιατί τέτοια χάρη
ἔχει ἐκεῖνο τὸ πετράδι.

Τὰκούει ὁ χωριάτης αὐτὸ, καὶ στηθοδέρνεται, καὶ σκίζει τὰ
ροῦχα του, καὶ κομματιάζει μὲ τὰ νύχια τὸ πρόσωπό του, καὶ
φωνάζει, πὸς εἶναι ὁ πὸν ἄτυχος τοῦ κόσμου.

Τὸ πουλί, πὸν τὸν κοίταζε ἀπὸ τὸ δέντρο ἀψηλά, διασκέδα-

ζε πολὺ μὲ τὴν ἀπελπισίᾳ του. Καὶ ἅμα εἶδε πὼς ὁ χωριάτης εἶχε κάνει τὰ ροῦχα του κομμάτια, κ' εἶχε κάνει τὸ κορμί του ὄλο πληγές τοῦ εἶπε :

— Ἐλεεινὲ χωριάτη, ὅσην ὥρα μὲ κρατοῦσες στὰ χέρια σου, μποροῦσες νὰ ἰδῆς, πὼς ἤμουν κ' ἀπὸ σπουργίτη πὸ μικρό, κ' ἀπὸ μελισσοουργό, κ' ἀπὸ σπῖνο ἀκόμα, πὸν δὲ ζυγιάζουν τὸ καθένα οὔτε μισὴ οὐγγιά.

— Στὴν πίστη μου, λέγει ὁ χωριάτης βαρυνκαρδισμένος ἀλήθεια λές.

— Χωριάτη, χωριάτη, τοῦ κάνει τὸ πουλί, ἔπρεπε λοιπὸν νὰ καταλάβης, πὼς σὲ περιπαίζα μιλώντας σου γὰ τὸ πετράδι.

— Τὸ βλέπω καὶ τὸ καλοβλέπω, λέγει ὁ χωριάτης· ὅμως πρωτίτερα τὸ πιστεῖσα, μὰ τὴν ἀλήθεια.

— Χωριάτη, χωριάτη τοῦ κάνει τὸ πουλί, φανερώθηκε πᾶ τώρα, πὼς δὲν τὰ ἤξερες τὰ ρητά. Μοῦ φαίνεται, πὼς λυπήθηκες τὸ πράμα πὸν ποτὲ δὲν εἶχες, σὰν ἔδειξες τόση μεγάλη ἀπελπισία γιὰ τὸ πετράδι· μοῦ φαίνεται πὼς πέταξες στὰ πόδια σου ὅ,τι κρατοῦσες στὸ χέρι, ἀφίνοντάς με νὰ φύγω. Χωριάτη, χωριάτη, ἄκουσε καὶ τοῦτο ἀκόμα: τοῦ κάκου, ὅποιος δὲν ἔχει γνώση, ἀκούει τὸ λόγο τὸ γνωστικὸ, ἢ τὸν εὐγενικὸ τὸ λόγο, ὅποιος δὲν ξέρει καὶ νὰ τὸν πράξῃ· καί, θαρρεῖ πὼς εἶναι ὅλος γνώση, ὅποιος εἶναι γεμάτος τρέλλα.

Ἔστερ' ἀπὸ τὴ διδαχὴν αὐτὴν, ἄνοιξε τὸ πουλί τὰ φτερά του κ' ἔφυγε ἀπ' τὸ περιβόλι, καὶ δὲν ξαναγύρισε

Τὰ φύλλα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ δέντρα, τὸ περιβόλι ρήμαξε καὶ ξεράθηκε, κ' ἡ βρῦση στέρεψε καὶ πάει.

(Ἀπὸ τὰ «Παραμῦθια τῆς παλιᾶς Γαλλίας»)

Ἰωάν. Παπαδιαμαντόπουλος (Ζὰν Μωρεὰς)

ΑΠ' ΤΙΣ ΣΤΡΟΦΕΣ

Ποτὲ μὴν πῆς: εἶναι ἡ ζωὴ χαρὰ καὶ γιορτασμός,
Ἔτσι μιλάει μιὰν ἄσοφην ψυχὴ καὶ τιποτένια
Κ' ἀκόμα πλιότερο μὴν πῆς: ἀτέλιωτος καημός
Γιατὶ θὲ νᾶσαι ὁ ἄτολμος, ποὺ δὲ βαστᾶ τὴν ἔννοια

Γέλα, καθὼς τὴν ἀνοιξὴ σαλεύουν τὰ κλαριά,
Καὶ σὰν τᾶγέρι στέναζε καὶ σὰν τὸ κῦμα μοῖρου,
Κάθε χαρὰ δοκίμασε καὶ κάθε συφορὰ
Κ' ὕστερα πὲς: εἶναι πολὺ, κ' ἴσκιος ἑνὸς ὄνειρου.

(Μετάφρ. Λεάντρου Παλαμᾶ)

Ἰωάν. Παπαδιαμαντόπουλος (Ζὰν Μωρεᾶς)

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

—Τί περιμένουμε στὴν ἀγορὰ συναθροισμένοι;
Εἶναι οἱ βάρβαροι νὰ φθάσουν σήμερα..

—Γιατὶ μέσα στὴ Σύγκλητο μιὰ τέτοια ἀπραξία;
Τί κάθονται οἱ Συγκλητικοὶ καὶ δὲν νομοθετοῦνε;

Γιατὶ οἱ βάρβαροι θὰ φθάσουν σήμερα;
Τί νόμους νὰ κάμουν, οἱ Συγκλητικοὶ;
Οἱ βάρβαροι, σὰν ἔρθουν θὰ νομοθετήσουν.

—Γιατὶ ὁ Ἀὐτοκράτωρ μας τόσο πρωτὶ σηκώθη
καὶ κάθεται στῆς πόλεως τὴν πρὸ μεγάλη πύλη,
στὸ θρόνον ἀπάνω ἐπίσημος φορῶντας τὴν κορῶνα;

Γιατί οἱ βάρβαροι θὰ φθάσουν σήμερα,
κι' ὁ αὐτοκράτωρ περιμένει νὰ δεχθῆ
τὸν ἀρχηγό τους. Μάλιστα ἐτοίμισε
γιὰ νὰ τὸν δώση μιὰ περγαμηνή. Ἐκεῖ
τὸν ἔγραψε τίτλους πολλοὺς κι' ὀνόματα.

—Γιατί οἱ δύο μας ὕπατοι καὶ πρᾶιτορες* ἐβγήκαν
σήμερα μὲ τίς κόκκινες καὶ κεντημένες τόγες*,
καὶ δαχτυλίδια μὲ λαμπρά, γυαλιστερὰ σμαράγδια,
γιατὶ νὰ πιάσουν σήμερα πολῦτιμα μαστοῦνια,
μ' ἀσήμια καὶ μαλάματα ἔκτακτα σκαλισμένα;

Γιατί οἱ βάρβαροι θὰ φθάσουν σήμερα
καὶ τέτοια πράγματα θαμπώνουν τοὺς βαρβάρους.

—Γιατί κ' οἱ ἄξιοι ρήτορες δὲν ἔρχονται σὰν πάντα
νὰ βγάλουνε τοὺς λόγους τους, νὰ ποῦνε τὰ δικά τους;

Γιατί οἱ βάρβαροι θὰ φθάσουν σήμερα
κι' αὐτοὶ βαρειοῦνται εὐφράδειες καὶ δημηγορίες.

—Γιατὶ ν' ἀρχίσῃ μονομιᾶς αὐτὴ ἡ ἀνησυχία
κι' ἡ σύγχυσις; (Τὰ πρόσωπα τί σοβαρὰ ποὺ ἐγίναν!)
Γιατὶ ἀδειάζουν γρήγορα οἱ δρόμοι κι' οἱ πλατέες
κι' ὅλοι γυρνοῦν στὰ σπῖτια των πολὺ συλλογισμένοι;

—Γιατὶ ἐνύχτωσε, κι' οἱ βάρβαροι δὲν ἦρθαν.
Καὶ μερικοὶ ἔφθασαν ἀπ' τὰ σύνορα
καὶ εἶπαν, πὼς βάρβαροι πιά δὲν ὑπάρχουν.

Καὶ τώρα τί θὰ γένομε χωρὶς βαρβάρους;
Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἦσαν μιὰ κάποια λύσις.

Κ. Π. Καβάφης

Τ Α Κ Ε Ρ Ι Α

Οἱ ἀγαπητὲς τοῦ μέλλοντος μας μέρες,
Ὅσὰν κεράκια στέκονται ἐμπροστά μας,
σὰν μιὰ σειρὰ κεράκια ἀναμμένα

χρουσά, ζεστά και ζωηρά κεριάκια.
Οί περασμένες μέρες πίσω μένουν
μιὰ θλιβερή σειρά κεριῶν σβησμένων·
τὰ πιδ κοντὰ βγάζουν καπνὸν ἀκόμα,
κατάμαυρα κεριά, κυρτά, λυωμένα
Δὲ θέλω νὰ τὰ βλέπω· μὲ λυπεῖ ἡ μορφή των
καὶ μὲ λυπεῖ τὸ πρῶτο φῶς των νὰ θυμοῦμαι.
Ἐμπρὸς κοιτάζω τ' ἀναμμένα μου κεριά.
Δὲ θέλω νὰ γυρίσω νὰ μὴ δῶ και φρίξω...
Τί γρήγορα πού ἡ σκοτεινὴ γραμμὴ μακραίνει. . .
Τί γρήγορα πού τὰ σβηστὰ κεριά πληθαίνουν.

Κ. Π. Καβάφης

ΛΗΘΗ

Καλότυχοι οἱ νεκροὶ πού λησιμονᾶνε
τὴν πίκρια τῆς ζωῆς. Ὅταν βυθίση
ὁ ἥλιος καὶ τὸ σούρουπο ἀκ' λουθήση,
Μὴν τοὺς κλαίς, ὁ καῦμός σου ὅσος καὶ νᾶναι

Τέτοιαν ὥραν οἱ ψυχὲς διψοῦν καὶ πᾶνε,
ἔτις λησιμονιάς τὴν κρουσταλλένια βρύση·
μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαυρίση,
ἂ στάξη γι' αὐτὲς δάκρυ ὅθε ἀγαπᾶνε.

Κι' ἂν ποῦν θολὸ νερὸ ξαναθυμοῦνται,
διαβαίνοντας λιβάδια ἀπὸ ἀσφοδεῖλι,
πόνους παλιούς πού μέσα τους κοιμοῦνται.

Ἄ δὲν μπορεῖς, παρὰ νὰ κλαίς τὸ δεῖλι
τοὺς ζωντανούς τὰ μάτια σου ἄς θρηνήσουν :
θέλουν, μὰ δὲν βολεῖ νὰ λησιμονήσουν.

Δορέντζος Μαβίλης

Ἄρσ. Ταμπάκοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου. 15

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ

ΕΙΣ ΣΟΥΛΙ

Α

Φυσάει σφοδρὸς ὁ ἀέρας,
Καὶ τὸ δάσος κυμαίνεται
τῆς Σελλαίδος*· φθάνουσι
Μακρὰν ἐδῶ, ὅπου κάθομαι,
Μουσικὰ μέτρα.

Β

Ἄφροντίστων ποιμένων
Στίχοι δὲν εἶναι, ἢ γάμου,
Ἡ πανηγυρίζοντων
Νέων γυναικῶν καὶ ἀνθρώπων
Μήτε ἱερέων.

Γ

Ἄλλη λαμπρὰ πανίγγυρις
Τὴν σήμερον ἐορτάζεται
Εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ ἄγγελος
Χορεύει τοῦ πολέμου·
Δάφνας μοιράζει.

Δ

Βράχοι ὑψηλοί, διαβόητοι,
Βουνὰ τοῦ τετραγώρου,
Ἄπὸ σᾶς καταβαίνουνσι
Πολλοὶ καὶ δυνατοὶ
Ἄδάμαστοι ἄνδρες.

Ε

Κάθε χέρι, κλαδί·
Κάθε κεφάλι φέρνει
Στέφανον· ἀπὸ βράχον
Πηδάουν εἰς βράχον ψάλλοντες
Πολέμιον ἄσμα :

ΣΤ

«Μακρὰν καὶ σκοτεινὴν
»Ζωὴν τὰ παλληκάρια
»Μισοῦν· ὄνομα ἀθάνατον
»Θέλουν καὶ τάφον ἔντιμον
»Ἀντὶς διὰ στρω̄μα »

Ζ

Οὕτως ἐβόουν· συμφώνως
Τ' ἄρματα τους ἐβρόνταον
Καὶ τ' ἄντρα...—᾿Ω, δὲν ἀκούω
Πλέον παρὰ τὸν ἄνεμον
Καὶ τοὺς χειμάρρους.—

Η

Ἐσὺ ὅπου τρέχεις, πρόσμενε,
᾿Ω στρατιῶτα· εἰπέ μου,
Καὶ ἄς μὴ σὲ κυνηγήσῃ
Βόλι τοῦ ἐχθροῦ, ποῦ ἐπῆγαν
Οἱ σύντροφοί σου;

Θ

«Λεῖπει ὁ καιρὸς. Ἄν ἔχῃς
»Ἐλαφρὰ τὰ ποδάρια,
»Καὶ στήθος, ἀκολούθα με·
»Τρέξε καὶ σὺ μ' ἐμένα·
»Μᾶς φεύγει ἡ ὥρα ».—

< Ἡ Δόξα > Ν. Γκόζη.

I

Γνωρίζω τὴν φωνὴν σου.
Ὅδηγεί.—Οἱ βράχοι φεύγουσα
Τώρα ὑπὸ τὰ πατήματα
Συχνά, φεύγουν ὀπίσω
Σπήλαια καὶ δένδρα·

IA

Τῶν ποταμῶν πλατέα
Νερά, βαθέα λαγγάδια,
Ἐρημα μονοπάτια,
Δάση, βουνά, χωράφια,
Φεύγουν ὀπίσω.

IB

Ἴδον τὸ Καρπενῆσι·
Αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ψηλόμενα
Ὅπου ἀναμένω, βλέπω
Κρυπτὸν στεφανομένων
Σύνταγμα ἡρώων.

IG

Καὶ ἀντίκου τὰ ἀναθρέματα
Τοῦ Ὄσμαν με δίχως τάξιν,
Πλὴν χιλιάδας, χιλιάδας
Βλέπω συγκεχυμένων
Πεζῶν καὶ ἵππέων.

IA

Ὡς εἰς χώραν ἐορτάζουσιν
Συντρέχει μὲν ὁ κόσμος
Πολύς, κλαγγὰς δὲ ὀργάνων,
Φωνὰς δὲ ἀνδρῶν χαιρόντων
Ἀκούεις καὶ κρότον,

ΙΕ

Οὕτω καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον
Ἰῶν βαρβάρων ἀκούεις
Κραυγὰς, τύπανα, κτύπους·
Ὅμως ἀτρέμα ὁ θάνατος
Στέκων τοὺς βλέπει.

Ις

Ὡς τόσον τῆς ἡμέρας
Τὸ φῶς ἐγίνηκ' ἄφαντον·
Τοὺς οὐρανοὺς σκεπάζει
Τὸ φοβερόν σου κάλυμμα
Ἰερὰ νύκτα.

ΙΖ

Μητέρα φρονημάτων
Ἵψηλῶν, συνεργὲ
Ψυχῶν τολμηροτάτων
Νύκτα οὐρανία καὶ σύγχρονη
Δικαιοσύνης.

ΙΗ

Συχνὰ ἀπὸ σὲ παιδεύονται
Λαοὶ ἄφρονες, ἄσωτοι·
Συχνὰ καὶ τῶν τυράννων
Ἀλλάξεις τὴν χρυσῆν
Ζώνην εἰς στάκτην.

ΙΘ

Τώρα ἐδῶ τὸ πικνότερον
Σκότος σου χῦσε. Ἄνθρωπος
Ἄνθρωπον ἄς μὴ βλέπη,
Ἄς μὴ ξανοίγη μάτι.
χεῖρα ὀπλισμένην.

Κ

Τὸ πνεῦμα ταραγμένον
Τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μου
Ἄς πλάσση φοβεροῦς
Γίγαντας, καὶ ἄς φαντάζεται
Παντοῦ μαχαίρας.

ΚΑ

Ἄκούω, ἀκούω τὸν θόρυβον
Ὡς ἀρχομένης μάχης·
Κουφοβροντάει τοιοῦτως,
Ὅτε ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους
Ὶρίχεται ἡ θάλασσα.

ΚΒ

Δάσος βοᾷει τοιοῦτως,
Ὅποτε ἀπὸ τὰ σύγνεφα
Σκληρὸς τὸ δέρνει ὁ ἄνεμος·
Ξηρὰ τὰ φύλλα φεύγουσιν
Εἰς τὸν ἄερα.

ΚΓ

Νά, τῶν σπαθιῶν ὁ κρότος
Προδήλωξ τώρα ἀκούεται·
Νά, πέφτουν ὡς σφάγια
Βρονταί, πολλά, ἀπροσδόκητα
Βόλια θανάτου.

ΚΔ

Νά, πανταχοῦ σηκώνονται
Ὅμοῦ καὶ τῶν νικόντων,
Καὶ τῶν νενικημένων
Ἡ φωναί, τρομερῆ
Φρικτὴ ἄρμονία.

ΚΕ

Ὡ ἄγγελοι, ὁποῦ ἐτάχθητε
Φύλακες τῶν δικαίων,
Τῆς Σελαίδος σώσατε
Τὰ τέκνα καὶ τὸν Μπότσαρην
Διὰ τὴν Ἑλλάδα

ΚΣΤ

Ἐπαισ' ἡ μάχη δλότελα,
Ἀναχωρεῖ καὶ ἡ νύκτα
Ἴδου ποῦ τ' ἄστρα ἀχνίζουσι,
Καὶ οἱ καθαροὶ λευκαίνονται
Αἰθέριοι κάμποι.

ΚΖ

Πυκναί, πυκναί ὡς ὀμίχλη,
Περνάουν ἀπ' ἔμπροσθέν μου
Τῶν ψυχῶν ἢ χιλιάδες
Τὰ χέρια των ἀκόμα
Στάζουν αἷμα.

ΚΗ

Ἄνομοι, τὸν Σταυρὸν
Ἐχθρὸν ἐπῆραν· καὶ ἄγγελος
Τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὸ πρόσωπον
Τοῦ λάμπει ἡ καταδίκη,
Ῥομφαία ἔς τὸ χέρι.

ΚΘ

Ἴδου ἀνὰ δεκάδας,
Πετᾶουν καὶ τῶν Ἑλλήνων
Τὰ πνεύματα ἔλαφρά
Ἀστράπτουν ὡς ἡ ἀκτῖνες
Τοῦ πρώτου ἡλίου.

Λ

Φέρνει Σταυρὸν καὶ βία
Ὁ περωμένος ἄγγελος
Ποὺ τοὺς ἡγεμονεῦει
Ψάλλοντες ἀναβαίνουσιν
Ἐπὲρ τὰ νέφη.

ΛΑ

Ψυχὰι μαρτύρων, χαίρετε·
Τὴν ἀρετὴν σας ἄμποτε
Νὰ μιμηθῶ εἰς τὸν κόσμον,
Καὶ νὰ φέρω τὴν λύραν μου
Μὲ σᾶς νὰ ψάλλω.

Ἀνδρέας Κάλβος

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ

Τὸ πατρικὸ χωράφι μου στὴ γῆ τὴν ποθητὴ
Κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο ἀπλώνεται σὰν ἀρχοντίας κιτάπι
Κι' ἄλλη καμμιά δὲν πόθησα περγαμηνὴ ἀπ' αὐτὴ
Ποὺ τὴν ζητῶ μὲ τ' ὄργωμα καὶ μὲ τὸ σιαλοπάτι.

Μέσ' τῆς δουλειᾶς μου τὴ σειρὰ μοῦ ἀρέσει νὰ θωρῶ
Κι' ὅταν οἱ μπλάνες* τρίβονται κι' ὅταν θροοῦν τὰ στάρια,
Τῆς χαμηλῆς μου τῆς γενιᾶς τὸν τιμιμμένο ἰδρὸ,
Τῶν ταπεινῶν προγόνων μου τὰ κουρασμένα χνάρια.

Καὶ δὲ φιλοδοξῶ παρὰ τὴν ὄμορφη αὐγινή,
Ποῦ κελαῖδουσνε τὰ πουλιὰ κι' ἀνθοῦν οἱ ματζουράνες,
Ἐγὼ νὰ μπήγω* μέσ' τὴ γῆ βαθύτερα τὸ ὕνι,
Καὶ πέρα ὡς πέρα νὰ τραβῶ ἴσιες, δλόϊσιες δράνες.*

Στὴν χειροτάβα τοῦ ἀλετριοῦ περήφανα ἀγκουφῶ*,
Κάθε φορὰ πού τὸ πλατὺ χωράφι μου ξακρίζω,*
Καὶ νοιώθω ἕνα λαχτάρισμα μεγάλο καὶ κρυφὸ,
Συντελειωμένο τὸ ἔργο μου μπροστά μου ὡς ἀντικρύζω.

Στὴ ῥίζα γέρονω τῆς ἐληᾶς· κι' ἄθιελα πάει ὁ νοῦς
Στὸ σπῆτι καὶ στὴ φαμελιά καὶ σιὸ χωριὸ κι' ἀκόμα,
Σ' ὄλη τὴ χώρα μας καὶ στοὺς, πού κυβερνοῦν τρανοῦς,
Καὶ λέω, πὼς θ' ἄπρεπε κι' αὐτοὶ νὰ ὀργώνουνε τὸ χῶμα.

Γ. Ἀθάνας

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

DE PROFUNDIS ¹⁾

Εἰσαγωγή. Ὁ ποιητὴς τὸ ἔργον του τοῦτο ἔγραψεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς καταδικασθεὶς εἰς διετῆ καταναγκαστικὰ ἔργα. Ἐφορμὴ τῆς καταδίκης του ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ του καὶ εἰδικὰ αἱ σχέσεις του μὲ κάποιον νέον εὐγενῆ, αἵτινες ἐκρίθησαν ὅτι ἔθιγον τὴν ἠθικὴν τῆς Ἀγγλίας. Τὸ «De Profundis» εἶναι εἰδὸς τι αὐτοελέγχου καὶ αὐτοαπολογίας· ἐπὶ πλέον δὲ μᾶς δίδει καὶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ φυλακισμένου εἰς πολὺ ἄδρᾶς εἰκόνας. Τὸ «De Profundis» ὁ συγγραφεὺς ἔγραψεν ἕξ μῆνας πρὸ τῆς ἀποφυλακισεῶς του καὶ εἶναι τὸ τελευταῖον πεζὸν ἔργον πού ἔγραψε. Ὅπως, ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸν φίλον του Ροβέρτον Ροσσ. πού τοῦ εἶχε στείλει τὸ χειρόγραφον ἀπὸ τὴν φυλακὴν του, δὲν προσπαθεῖ μ' αὐτὸ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διαγωγὴν του, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐξηγήσῃ.

(Ἀπόσπασμα)

.....Ὁ πόνος εἶναι μιὰ πολὺ μακρὰ στιγμή. Δὲν μποροῦμε νὰ τὸν διαιρέσωμεν εἰς ἐποχές. Μποροῦμε μοναχὰ νὰ ἀναγράψωμε τοὺς παροξυσμούς του, καὶ νὰ σημειώσωμε τὴν ἐπανάληψή του.

1) Ἐκ Βαθῶων.

Γιὰ μᾶς, κι' αὐτὸς ὁ χρόνος δὲν προχωρεῖ. Εἶναι σὰν νὰ γυρίζη γύρω σ' ἓνα κέντρον ἀκίνητον, τὸ κέντρον τοῦ πόνου. Ἡ παρὰ λύουσα μονοτονία μᾶς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ κάθε μία περίστασις εἶναι κανονισμένη σύμφωνα με ἓνα ἀναλλοίωτο σχέδιο, ὥστε νὰ τρωῶμε, νὰ πίνωμε, νὰ ξεαπλωνώμεθα, νὰ προσευχώμεθα ἢ νὰ

Ὅσκαρ Οὐάιλντ

γονατίζωμεν τοῦλάχιστον γιὰ νὰ προσευχηθῶμεν, πάντοτε σύμφωνα με τοὺς ἀκάμπτους νόμους κάποιου σιδηροῦ τύπου: ἡ μονοτονία αὐτή, ποὺ κάνει κάθε φοβερὴ ἡμέρα καὶ εἰς τὶς παραμικρότερες λεπτομέρειες ἀπαράλλακτη σὰν τὴν ἄλλη, φαίνεται πὼς μεταδίδεται καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἔξωτερικὲς δυνάμεις, τῶν ὁποίων τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεως εἶναι διαρκῆς καὶ ἀκατάπαυστος ἀλλαγὴ. Γιὰ τὴν ἐποχὴ, ποὺ σπέρνουν ἢ θερίζουν, γιὰ τοὺς θεριστάς, ποὺ περνοῦν μέσα ἀπὸ τὰ ὄρμα καλαμπόκια, γι' αὐτοὺς, ποὺ σ' ἀμπέλια μαζεύουν τὰ σταφύλια, γιὰ τὸ χορτάρι στὸν κήπο, ποὺ ἀσπρίζει ἀπὸ ξεφυλλισμένα ἄνθη, ἢ εἶναι στρω-

μένο με πεσμένα φρούτα, για όλα αυτά δεν ξέρουμε τίποτε ούτε μπορούμε να ξέρουμε τίποτε.

Για μας υπάρχει μόνον μία εποχή, ή εποχή του πόνου. Κι' αυτόν τον ήλιο και την σελήνη μας τους έχουν πάρη. Έξω ή ημέρα μπορεί να είναι χρυσή ή γαλάζια, τὸ φῶς ὅμως, πὸν κλέφτικα μπαίνει μέσα ἀπὸ τὸ θαμπὸ τζάμι τοῦ μικροῦ σιδηρόφρακτου παραθύρου τοῦ κελλιοῦ, εἶναι λιγοστὸ καὶ θαμπό. Εἶναι πάντα μισοσκότεινα μέσ' τὰ κελλιά μας, ὅπως εἶναι πάντα μισοσκότεινα μέσ' στὶς καρδιές μας. Καὶ ὅπως ὁ καιρὸς γιὰ μᾶς δὲν περνᾷ, ἔτσι καὶ στὸν κόσμον τῶν σκέψεών μας, εἶναι ἡ ἴδια μονοτονία. Αὐτὸ πῶς εἶχετε λησμονήσει πρὸ πολλοῦ ἢ μπορεῖτε εὐκόλα νὰ λησμονήσετε, μοῦ συμβαίνει τώρα ἐμένα καὶ θὰ μοῦ συμβῆ καὶ αὔριο. Θυμηθῆτέ το αὐτὸ καὶ θὰ κατορθώσετε νὰ ἐνοήσετε λιγάκι τὸ γιατί γράφω καὶ γιατί γράφω ἔτσι...

Μία ἐβδομάδα ἀργότερα, μ' ἔφεραν ἐδῶ. Τρεῖς ἀκόμη μῆνες περνοῦν καὶ ἡ μητέρα μου πεθαίνει. Κανένας δὲν ξέρει πόσο βαθειὰ τὴν ἀγαποῦσα, καὶ τὴν ἐκτιμοῦσα. Ὁ θανατὸς τῆς ἦταν φοβερὸς γιὰ μένα· καὶ ὅμως ἐγώ, πὸν ἤμουν μιὰ φορὰ τεχνίτης τοῦ λόγου, δὲν βροῖσκω λόγια νὰ ἐκφράσω τὴν ἀγωνία μου καὶ τὴν ντροπή μου. Ἐκείνη καὶ ὁ πατέρας μου, μοῦ εἶχαν δώσει ἓνα ὄνομα τιμημένο καὶ γνωστὸ, ὄχι μόνον στὴ φιλολογία, στὶς τέχνες, στὴν ἀρχαιολογία, καὶ στὶς ἐπιστῆμες, ἀλλὰ καὶ στὴν ἱστορία τῆς χώρας μας, κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐξελίξεώς της εἰς κράτος. Ντροπίασα τὸ ὄνομα αὐτὸ γιὰ πάντα. Τὸ ἔκανα ἓνα ἐλεεινὸ παρατσούκλι, μεταξύ ποταπῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔσυρα μέσα στὴ λάσπη. Τὸ ἔδωσα σὲ κτήνη γιὰ νὰ τὸ κάνουν κτηνώδες καὶ σὲ τρελλοὺς γιὰ νὰ τὸ κάνουν συνώνυμον τῆς τρέλλας. Τὸ τί ὑπέφερα τότε καὶ ἀκόμη ὑποφέρω δὲν μπορεῖ νὰ τὸ γράψω πέννα, οὔτε νὰ τὸ κρατήσω χαρτί. Ἡ γυναῖκα μου, πάντα καλὴ καὶ εὐγενικὴ μαζί μου, γιὰ νὰ μὴ μάθω τὰ νέα ἀπὸ ἀδιάφορα χεῖλη, ἐταξείδευσε, ἄρρωστη καθὼς ἦταν, ἀπὸ τὴν Γένοβα στὴν Ἀγγλία, γιὰ νὰ μοῦ φέρῃ ἡ ἴδια τὴν εἶδηση μᾶς τόσον ἀνεπανορθώτου ἀπωλείας. Ἀποδείξεις συμπαθείας μὲ ἔφθασαν ἀπὸ ὅλους, ὅσοι εἶχαν κάποια συμπάθεια γιὰ μένα. Ἀκόμη καὶ ἀνθρώποι, πὸν δὲν με ἐγνώριζαν προσωπικῶς, ἀλλ' ἄκουσαν, πὸς μιὰ καινούργια λύπη με βροῖκε, ἔγραψαν γιὰ νὰ ζητήσουν νὰ μοῦ γίνῃ γνωστὴ κάποια ἔκφραση τῆς συμπαθείας των...

Τρεῖς μῆνες πέρασαν. Τὸ ἡμερολόγιον τῆς καθημερινῆς μου

συμπεριφορᾶς καὶ ἐργασίας, πὸν κρέμεται ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κελλιοῦ μου, μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν καταδίκη μου γραμμένα ἀπάνω, μοῦ λέει, πὸς εἶναι Μάϊος...

Ἡ εὐτυχία, ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ δόξα μπορεῖ νὰ εἶναι φτιασμένες μὲ χονδροὺς κόκκους καὶ κοινὲς ἴνες, ὁ πόνος ὅμως εἶναι τὸ πιὸ εὐαίσθητο ἀπ' ὅλα τὰ δημιουργήματα. Τίποτε δὲν πάλλεται σ' ὅλο τὸν κόσμον τῆς σκέψεως, χωρὶς νὰ πάλλεται κατὰ συμπάθειαν καὶ κάποια χορδὴ τοῦ πόνου μὲ φοβεροὺς καὶ θαυμάσιους παλμούς. Τὸ λεπτότατο φύλλο τοῦ χρυσοῦ, πὸν μᾶς δείχνει τὴ διεύθυνση δυνάμεων, πὸν τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῆ, εἶναι σχετικῶς τραχύ. Εἶναι μιὰ πληγὴ, πὸν ματώνει ἅμα τὴν ἐγγίξει ἄλλο χέρι, ἀπὸ τὸ χέρι τῆς ἀγάπης—καὶ ἀκόμη καὶ τότε ματώνει πάλι, χωρὶς ὅμως νὰ πονῆ.

Ὅπου ὑπάρχει πόνος, εἶναι τόπος ἱερός. Κάποια μέρα οἱ ἄνθρωποι θὰ καταλάβουν τί θὰ εἰπῆ αὐτό. Δὲν θὰ ξέρουν τίποτε ἀπὸ τὴ ζωὴ ὅσο νὰ τὸ ἐννοήσουν—καὶ φύσεις σὰν τὴ δική του μποροῦν νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν. Ὅταν μὲ κατέβασαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ μου κάτω στὸ δικαστήριον τῆς χρεοκοπίας, μεταξὺ δύο χωροφυλάκων, ὁ *** ἐπερίμενε μέσα στὸ μακρὺ, μελαγχολικὸ διάδρομο γιὰ νὰ μπορέσῃ, μπροστὰ σὲ ὅλο τὸν κόσμον, πὸν μιὰ τόσον ἀπλῆ καὶ συγκινητικὴ πράξις ἄφισε βωβόν, ἴσοβαρὸς ν' ἀποκαλυφθῆ, ὅταν μὲ χέρια δεμένα καὶ κεφάλι σκυφτό, πέρασα μπροστὰ του. Πῆγαν ἄλλοι στὸν παράδεισον γιὰ πιὸ ἀσήμαντες πράξεις ἀπὸ αὐτήν. Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀγάπης οἱ Ἅγιοι γονάτιζαν γιὰ νὰ πλύνουν τὰ πόδια τοῦ πτωχοῦ ἢ ἑσταματοῦσαν γιὰ ν' ἀσπασθοῦν τὸν λεπρὸ στὸ πρόσωπο. Δὲν τοῦ ἔκανα ποτὲ λόγο γι' αὐτὸ πὸν ἔκανε. Ἐὼς τώρα δὲν ξέρω ἂν ἐκατάλαβε ὅτι τὸ ἀντελήφθην. Δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς πράξεις, γιὰ τὶς ὁποῖες μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ τυπικὰς εὐχαριστίαις, μὲ τυπικὰ λόγια. Τὴν ἀποθηκεύω στὸ θησαυροφυλάκιον τῆς καρδιάς μου. Τὴν φυλάω ἐκεῖ σὰν κρυφὸ χρέος, πὸν—μ' εὐχαριστεῖ νὰ τὸ σκέπτομαι—ποτὲ δὲν θὰ μπορέσω νὰ ξεπληρώσω. Εἶναι βαλσαμωμένο καὶ τὸ κρατοῦν πρόσφατο, τὸ μῦρον καὶ ἡ κάσσια πολλῶν δακρύων. Ὅταν ἡ φρόνησις δὲν μ' ἐβοήθησε καθόλου, ὅταν ἡ φιλοσοφία ἔμεινε στεῖρα καὶ οἱ παροίμιαι καὶ φράσεις ἐκείνων, πὸν προσπαθοῦσαν νὰ μοῦ δώσουν παρηγοριὰ ἦταν σὰν στάχτη καὶ σκόνῃ μέσ' στὸ στόμα μου, ἡ ἀνάμνησις τῆς μικρῆς αὐτῆς χαριτωμένης, σιωπηλῆς ἀποδείξεως

τῆς ἀγάπης, ἄνοιγε γιὰ μένα ὅλες τὶς πηγές τοῦ ἐλέους· ἔκανε τὴν ἔρημο ν' ἀνθίξει σὰν τριαντάφυλλο, καὶ μ' ἔφερνε ἔξω ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς ἐρημικῆς ἐξορίας μου σὲ ἀρμονία μὲ τὴν πληγωμένη, ραγισμένη καὶ μεγάλη καρδιὰ τοῦ κόσμου. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι θὰ μπορέσουν νὰ καταλάβουν, ὄχι μόνον πόσον ὠραία ἦταν ἡ πράξη τοῦ *** ἀλλὰ καὶ γιατί εἶχε τόση σημασία γιὰ μένα, καὶ πάντα θὰ ἔχη τόση σημασία, τότε, ἴσως, θὰ ξέρουν, πῶς, καὶ μὲ ποῖο τρόπο θὰ πρέπει νὰ μὲ πλησιάξουν...

Οἱ πτωχοὶ εἶναι σοφοί, εἶναι πρὸ συμπαθητικοί, πρὸ καλοὶ πρὸ εὐαίσθητοι ἀπὸ μᾶς. Στὰ μάτια τους ἡ φυλακὴ εἶναι μιὰ τραγωδία σὲ μιὰ ζωὴ, μιὰ δυστυχία, κάτι τι μοιραῖον, κάτι, ποῦ προκαλεῖ τὴν συμπάθεια τῶν ἄλλων. Μιλοῦν γιὰ κάποιον, ποῦ εἶναι στὴ φυλακὴ, σὰν γιὰ κάποιον, ποῦ βρίσκεται «σὲ δυστυχία» ἀπλῶς. Εἶναι ἡ φράση, ποῦ πάντα μεταχειρίζονται, καὶ ἡ ἔκφραση αὐτὴ ἔχει τὴν τέλεια σοφία τῆς ἀγάπης. Οἱ ἄνθρωποι τῆς τάξεώς μας εἶναι ἐντελῶς διαφορετικοί. Σὲ μᾶς, ἡ φυλακὴ κάνει ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο, ἕναν παρῖα. Ἐγώ, καὶ ἔτσι ποῦ εἶμαι, ζήτημα ἂν ἔχω δικαίωμα στὸν ἥλιο καὶ τὸν ἀέρα. Ἡ παρουσία μας μολύνει τὴν γὰρὰ τῶν ἄλλων. Δὲν μᾶς βλέπουν εὐχαρίστως, ἅμα ξαναπαρουσιάζομεθα. Τὸ νὰ ξαναβλέπουμε τὶς ἀκτῖνες τῆς σελήνης, δὲν εἶναι γιὰ μᾶς. Καὶ αὐτὰ τὰ παιδιά μας, μᾶς τὰ πέρνουν. Οἱ τρυφεροὶ αὐτοὶ κρῖκοι, ποῦ μᾶς συνέδεαν μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, ἔχουν σπάσει. Εἴμεθα καταδικασμένοι νὰ μένωμεν ἔρημοι, ἐνῶ τὰ παιδιά μας ζοῦν ἀκόμη. Μᾶς εἶναι ἀπηγορευμένο τὸ μόνον προᾶγμα, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς γιατρέψῃ καὶ νὰ μᾶς κρατήσῃ, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ χύσῃ βάλαμον στὴν πληγωμένη καρδιὰ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ τὴν ψυχὴ ποῦ πονεῖ...

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι κατέστρεψα τὸν ἑαυτόν μου καὶ ὅτι κανένας μεγάλος ἢ μικρὸς δὲν μπορεῖ νὰ καταστραφῇ, παρὰ ἀπ' τὸ ἴδιο του τὸ χέρι. Εἶμαι ἔτοιμος νὰ τὸ ὁμολογήσω. Προσπαθῶ νὰ τὸ εἰπῶ, ἂν καὶ μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ μὴ τὸ σκέπτεται ἀκριβῶς τώρα. Τὴν ἀσπλαχνὴ αὐτὴ κατηγορία τὴν φέρνω, χωρὶς ἔλεος, ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἄν καὶ ἦταν φοβερὸ αὐτό, ποῦ μοῦναναν οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸ ποῦ ἔκανα ἐγὼ στὸν ἑαυτό μου ἦταν πολὺ φοβερότερο.

Ἦμουν ἕνας ἄνθρωπος, ποῦ βρισκότανε σὲ συμβολικὲς σχέσεις μὲ τὶς τέχνες καὶ τὴ μόρφωση τῆς ἐποχῆς του. Αὐτὸ τὸ εἶχα καταλάβει στὴν αὐγὴ τῆς ἀνδρικῆς μου ἡλικίας, καὶ ἀνάγκασα

ἔπειτα τὴν ἐποχὴ μου νὰ τὸ καταλάβῃ. Λίγοι ἄνδρες κρατοῦν τέτοια θέση στὴ ζωὴ τους, καὶ εἶναι ἀναγνωρισμένοι. Συνήθως ἡ ἀξία τους ἀνακαλύπτεται, ἂν ποτὲ ἀνακαλυφθῇ, ἀπὸ κανέναν ἱστορικό ἢ κριτικό, ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρὸ, ἀφοῦ πέρασαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ ἐποχὴ τους. Μὲ μένα τὰ πράγματα ἦσαν διαφορετικά. Τὸ αἰσθανόμουν ὁ ἴδιος, καὶ ἔκανα καὶ ἄλλους νὰ τὸ αἰσθάνωνται. Ὁ Βύρων ἦταν ἓνα συμβολικὸ πρόσωπο, ποῦ εἶχε σχέσεις μόνον μὲ τὸ πάθος τῆς ἐποχῆς του καὶ τὴν ἀπαγοίτευση τοῦ πάθους. Ἐγὼ εἶχα συνδεθῆ μὲ κάτι πιὸ ψηλὸ, πιὸ μόνιμο, μὲ πιὸ ζωτικὸ ἀποτέλεσμα, μὲ εὐρύτερο σκοπὸ.

Οἱ θεοὶ μοῦ εἶχαν δώσει σχεδὸν ὅλα. Ἐγὼ ὅμως ἄφησα τὸν ἑαυτό μου νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὴ γοητεία ἀνόητης καὶ ἡδονικῆς τρυφῆς. Ἐδιδασκέδαζα μὲ τὸ νὰ εἶμαι ἓνας περιπλανώμενος, ἓνας δανδῆς, ἓνας κύριος τῆς μόδας. Ἐμάζενα γύρω μου τὶς ἀσημότερες φύσεις καὶ τὶς χειρότερες διάνοιες. Ἐγεῖνα ὁ καταστροφεὺς τῆς μεγαλοφυΐας μου, καὶ τὸ νὰ σπαταλῶ μιὰ αἰώνια νεότητα μοῦδινε μιὰ περιέργη χαρὰ. Κουρασμένος νὰ βρίσκωμαι στὰ ὕψη, κατέβηκα μόνος μου στὰ βάρη, γυρεύοντας νέες ἐντυπώσεις. Ὅ,τι ἦταν τὸ παράδοξο γιὰ μένα στὸν κόσμον τῆς σκέψεως, ἔγινε ἡ διαφθορὰ στὸν κόσμον τοῦ πάθους. Ἡ ἐπιθυμία στὸ τέλος, ἦταν μιὰ ἀρρώστεια, μιὰ τρέλλα, ἢ καὶ τὰ δύο. Ἐγίνα ἀδιάφορος γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων. Ἐπαιρνα τὴν ἡδονὴ ὅπου μ' ἄρесе καὶ τραβοῦσα τὸ δρόμο μου. Εἶχα ξεχάσει, πὼς κάθε μικρὴ πράξι τῆς καθημερινῆς ζωῆς φτιάνει ἢ χαλάει, τὸ χαρακτῆρα καὶ ὅτι γι' αὐτὸ ὅ,τι ἔχει κάνει κανεὶς κρυφά, κάποια μέρα θ' ἀναγκασθῇ νὰ τὸ φωνάξῃ δυνατὰ ἀπ' τὰ κεραμίδια. Ἐπαυσα νὰ εἶμαι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Δὲν ἤμουν πιὰ ὁ κυβερνήτης τῆς ψυχῆς μου καὶ δὲν τὸ ἤξερα. Ἀφίνα τὴν ἡδονὴ νὰ μὲ κυριεύῃ. Κατέληξα σὲ φοβερὴ ντροπὴ. Δὲν μένει παρὰ ἓνα πράγμα γιὰ μένα τώρα: ἀπόλυτος ταπεινότης!

Ἔοσαρ Οὐάιλδ

Η ΘΕΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ

Εισαγωγή (Κατὰ τὸν κ. Καιροφύλλα). Ἡ θεία κωμῶδια εἶναι φανταστικὸ ταξίδι τοῦ ποιητοῦ Δάντη εἰς τὸν Ἄδην καὶ περιγραφὴ αὐτοῦ. Τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, τὴν Κόλασιν, τὸ Καθαρτήριον, καὶ τὸν Παράδεισον. Ἀλληγορικῶς τὸ ταξίδι αὐτὸ φανερώνει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀμαρτήματος εἰς τὴν τῆς Θεογνωσίας. Ἠθικῶς δὲ διδάσκει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν καλῶτερον τρόπον, ὅπως ὑψωθῆ ἀπὸ τὸ ἀμάρτημα εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θείου.

Ὁ τόπος, τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς φαντάζεται ὡς κόλασιν, εἶναι μία στρογγυλὴ, ἀπέραντη σπηλιά, σχήματος ἀναποδογυρισμένου κώνου, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ θόρειον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ κατεβαίνει ὀλονὲν στενεύοντας, μέχρι τοῦ κέντρου τῆς.

Ὁλη ἡ Κόλασις διαιρεῖται εἰς ἑννέα ὁμοκέντρους κύκλους, ὅπου τιμωροῦνται μὲ ποικίλας ποινάς, τὰ διάφορα τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτήματα.

Εἰς τοὺς πέντε πρώτους κύκλους, μαζὺ μὲ τὰ ἀβάπτιστα παιδιὰ καὶ τίς ψυχὲς τῶν διασῆμων ἀνδρῶν τοῦ παλίου καιροῦ, τιμωροῦνται οἱ φιλήδονοι, οἱ λαίμαργοι, οἱ φιλάργυροι, οἱ σπάταλοι καὶ οἱ δξύθυμοι.

Οἱ τέσσαρες τελευταῖοι κύκλοι ἀποτελοῦν τὴν ἀληθινὴν Κόλασιν, τὸ βασίλειον τοῦ Σατανᾶ, ποὺ ἐκτείνεται, κλεισμένον, γύρω μὲ τεῖχην καὶ ὀχυρώματα πύρινα, ἀπὸ τὸν ἔκτον κύκλον ἕως τὸ βάθος, ὅπου βασιλεύει ὁ Ἐωσφόρος, σφηνωμένος εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, μὲ τὸ κεφάλι καὶ τίς φτεροῦγες πρὸς τὴν κόλασιν, καὶ τὰ πόδια πρὸς τὸ ἀντίθετον νότιον ἡμισφαίριον.

Μέσα εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σατανᾶ τιμωροῦνται τὰ ἐγκλήματα, ποὺ προέρχονται ἀπὸ κακεντρέχειαν καὶ τρελλὴν κτηνωδίαν καὶ διακροῦνται εἰς ἐγκλήματα θιασίου καὶ ἀπάτης. Ἐκεῖ μέσα τιμωροῦνται ὅλα τὰ φοδερῶτερα ἐγκλήματα. Καὶ εἰς τὸν ἑνατον Ἄρσ. Ταμπσκοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 16

κύκλον, ὁ ποιητὴς τοποθετεῖ, ὡς τοὺς χειροτέρους ἐγκληματίας, τοὺς προδότας. Γενικῶς, εἰς τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντου, αἱ ποιναὶ ἐφαρμόζονται ὑπὸ τύπον ἀναποδόσεως τοῦ ἐγκλήματος, συχνὰ δέ, μὲ τὴν ἰδίαν ποινὴν τιμωρεῖται καὶ τὸ ἀντίθετον ἐγκλημα.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ

ΑΣΜΑ Α΄.

(Δείχνει τὸν ποιητὴν, πὺ χαμένος μέσα σὲ σκοτεινότατον δάσος καὶ ἐμποδισμένος ἀπὸ μερικὰ θηρία ν' ἀνεβῆ σ' ἓνα λόφον, συναντᾶται μὲ τὸν Βιργίλιον, ὁ ὁποῖος· τοῦ ὑπόσχεται νὰ τοῦ δείξῃ τὰ βάσανα τῆς Κολάσεως καὶ τὸ Καθατήριον καὶ ἔπειτα ἡ Βεατρίκη νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν Παράδεισον. Καὶ ὁ ποιητὴς ἀκολουθεῖ τὸν Βιργίλιον).

Στὸ μισὸ δρόμο τῆς ζωῆς¹⁾ εὐρέθηκα σ' ἓνα σκοτεινὸ δάσος,²⁾ γιὰτὶ τὸν ἴσιο δρόμο εἶχα χάσει. Εἶναι δύσκολο νὰ εἰπῶ τί ἦταν τὸ ἄγριο καὶ πυκνόδενδρο κ' ἀπάτητο αὐτὸ δάσος, ὅπου καὶ μόνῃ ἢ σκέψῃ του μοῦ ξαναφέρει τρόμο. Τὸν τρόμο μου τὸν ξεπερνᾷ μονάχα τοῦ θανάτου ὁ τρόμος. Μὰ γιὰ νὰ παραστήσω τὸ καλὸ, πού, ἐκεῖ μέσα βρῆκα, θὰ πῶ τὰ μεγάλα πράγματα, πού ἐκεῖ εἶδα.

Δὲν ξέρω καλὰ νὰ ξαναπῶ πῶς ἐκεῖ μέσα μπῆκα, τόσο ἤμουν σκοτισμένος ἀπὸ ὕπνο, τῇ στιγμῇ πού τὸν ἀληθινὸ δρόμο ἄφησα.

Ἄλλὰ, σὰν ἔφθασα στὰ πόδια ἐνὸς λόφου,³⁾ ἐκεῖ ὅπου τελείωνε ὁ κάμπος, πού εἶχε τὴν καρδιά μου γεμίσει τρόμο, ἐκοίταξα ψηλὰ κ' εἶδα τίς ράχες τοῦ λόφου ντυμένες πὰ μὲ τίς ἀκτίνες τοῦ Ἥλιου, πού τὸν καθένα ὀδηγεῖ ἴσια σὲ κάθε δρόμο. Τότε, ἐγαλήνευσε λιγάκι ὁ τρόμος, πού εἶχε κρατήσῃ μὲσ' στὸ βάθος τῆς καρδιάς μου τὴ νύχτα, ὅπου μὲ τόσο καρδιοκτύπι ἐπέρασα.

Κι' ὅπως ἐκεῖνος, πού λαχανιασμένος, βγαίνοντας ἀπ' τὴ θάλασσα στὴν ὄχθη, γυρίζει στὸ ἐπικίνδυνον νερὸ καὶ μὲ τρεμουῖλα τὸ κοιτάζει, ἔτσι κ' ἡ ψυχὴ μου, πού ἀκόμη ἔτρεμε, γύρισε πίσω γιὰ νὰ ξαναἰδῇ τὸν δρόμο, ἀπ' τὸν ὁποῖο ζωντανὸς κανεὶς δὲν βγῆκε.

¹⁾ Ὁ Δάντης ὀρίζει τὴν μετάβασιν του εἰς τὴν Κόλασιν τὴν ἀνοίξιν τοῦ ἔτους 1300. Ἐγεννήθη τὸ 1265· ἐπομένος ἦτο 35 ἐτῶν, εἰς τὸ μέσον δηλαδὴ τοῦ κανονικοῦ ὀρίου τῆς ζωῆς.

²⁾ Τὸ δάσος τῶν σφαλμάτων καὶ τῶν κακιῶν τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν σύγχυσιν.

³⁾ Τοῦ λόφου τῆς ἐναρέτου ζωῆς.

Βιργίλιος

Ἄφοῦ τὸ κουρασμένο μου κορμὶ ξανάσανε λιγάκι, πήρα τὸν δρόμο πάλι στὴν ἀνηφοριὰ τὴν ἔρημη, κ' ἦταν χαμηλότερα τὸ πόδι, ἐπάνω στὸ ὁποῖο τὸ κορμὶ μου ἐστήριζα. ¹⁾

Μόλις ἄρχισε ν' ἀνηφορίζῃ ὁ δρόμος κ' ἕνας λύγξ, ²⁾ ἐλαφρὸς καὶ γρήγορος πολὺ, ποὺ εἶχε δέσμα πολύχρωμο, παρουσιάσθηκε καὶ δὲν ἔφευγε ἀπὸ μπροστά μου, μάλιστα ἐμπόδιζε τόσο τὸν δρόμον μου, ὥστε πολλὲς φορὲς ἔκαμα νὰ γυρίσω πίσω.

Ἡ ἡμέρα εἶχε προχωρήσει κ' ὁ ἥλιος ἀνέβαινε ψηλὰ μὲ τὰ ἴδια ἐκεῖνα τ' ἄστρα, ποὺ ἦσαν μαζύ του, ὅταν ἡ θεία ἀγάπη ἔδωσε τὴν πρώτη κίνησι σ' ἐκεῖνα τὰ ὠραῖα πράγματα. ³⁾

Ἡ πρωϊνὴ ὥρα κ' ἡ γλυκεῖα ἐποχὴ μουῦδιαν θάρρους, γιὰ νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸ θηρίο μὲ τὸ πολύχρωμο δέσμα, ἀλλ' ὄχι τόσο ὥστε νὰ μὲ φοβίζῃ ἡ θεὰ ἐνὸς λιονταριοῦ. ⁴⁾ Ἐφαίνεται σὰν νᾶρχεται κατεπάνω μου, μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ μ' ἄγρια πεῖνα, τόσο ποὺ λὲς πὸς κ' ὁ ἀέρας τὸ ἐφοβεῖτο ἀκόμη. Καὶ μία λύκαινα ⁵⁾ παρουσιάσθηκε, ὀλόλυγνη, ποὺ ἐφάνερονε ὅλες τὶς ὀρμές της καὶ σὲ πολλοὺς ἔκαμε τὴ ζωὴ θλιβερή.

Ἡ τρομακτικὴ της θεὰ μ' ἐτάραξε τόσο, ὥστε ἔχασα τὴν ἐλπίδα νὰ φθάσω ψηλά. Κι' ὅπως ἐκεῖνος, ποὺ γιὰ κέρδος διψασμένος, βλέπει νᾶρχεται ἡ στιγμὴ νὰ χάσῃ ὅτι ἀπόκτησε καὶ σ' ὅλες του τὶς σκέψεις κλαίει καὶ θλίβεται, ἔτσι μ' ἐκατάντησε τὸ ἀνήσυχο θηρίον, ποὺ ἐρχόμενον κατ' ἐπάνω μου σιγά-σιγά μ' ἔσπρωχνεν ἐκεῖ, ποὺ ὁ ἥλιος δὲν φθάνει.

Ἐνῶ γκρεμιζόμουν κάτω στὴν κοιλάδα, ἔξαφνα παρουσιάσθη μπροστά μου ἕνας. ποὺ ἦτο γιὰ πολὺ ἀμίλητος καὶ γιὰ τοῦτο φαινόταν σὰν νικημένος ἀπὸ τὴν ἀδυναμία.

¹⁾ Ὅταν κανεὶς περπατῇ γιὰ ν' ἀνεβῇ ἕνα ἀπότομον ὕψωμα τὸ ἀκίνητον πόδι, ποὺ εἶναι τὸ ἀριστερό, ἐπὶ τὸ ὁποῖον βαθαίνει τὸ σῶμα, εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τ' ἄλλο, ἐξ αἰτίας κατηφόρου τοῦ ἐδάφους.

²⁾ Ὁ Δάντης συμβολίζει μὲ τὸ θηρίον αὐτὸ τὸν φθόνον.

³⁾ Παραδέχεται ὁ ποιητὴς τὴν γνώμην ἐκείνην, ποὺ πιστεύουν ὅτι ὁ κόσμος ἐπλάσθηκε τὴν Ἄνοιξιν, λέγων ὅτι ὁ ἥλιος ἐτριγυρίζετο ἀπὸ τὰ ἴδια ἄστρα τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κριοῦ, ποὺ τὸν ἐσυντρόφευαν τὴν ἡμέραν τῆς Δημιουργίας.

⁴⁾ Σύμβολον τῆς ὑπερηφανείας καὶ φιλοδοξίας.

⁵⁾ Σύμβολον τῆς φιλαργυρίας. Κατὰ τὸν ποιητὴν, ὁ φθόνος, ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ ἡ φιλαργυρία εἶναι τὰ κακὰ τοῦ ἀνθρώπινου βίου.

Μόλις τὸν εἶδα μέσα στὴν ἀπέραντη αὐτὴ ἔρημο, τοῦ φώ-
ναξα·

— Δυπήσου με, ὅποιος κι' ἂν εἶσαι, ἢ σκιά ἢ ἄνθρωπος.

Κι' ἐκεῖνος μ' ἀποκρίθηκε·

— Ἄνθρωπος πλέον δὲν εἶμαι, ἀλλὰ ὑπῆρξα. ¹⁾ Οἱ γονεῖς μου
ἦσαν ἀπὸ τὴν Λομβαρδία,* κι' εἶχαν τὴ Μάντοβα* κι' οἱ δύο
πατρίδα. ²⁾

Εἰς τὸν καιρὸ τοῦ Ἰουλίου γεννήθηκα, μὰ στὰ στερνά του
χρόνια,³⁾ κι' ἔζησα, ὅταν ἐβασίλευε στὴ Ρώμη ὁ καλὸς Αὐγουστος,⁴⁾
στὰ χρόνια τῶν ἀπατηλῶν θεϊκῶν εἰδώλων. ⁵⁾ Ἦμουν ποιητὴς κι'
ἔψαλα τὸ καλὸ παιδί τοῦ Ἀγχίσου, ποῦ ἦλθε ἀπὸ τὴν Τροία,
ὅταν τὸ ἀγέρωχον Ἴλιον ἐκάη. ⁶⁾ Μὰ ἐσύ γιατί ξαναγυρνᾷς στὸ
θλιβερὸ αὐτὸ δάσος; Γιατί δὲν ἀνεβαίνεις στὸ χαροπὸ βουνό, ποῦ
εἶν' ἡ ἀρχὴ κι' ἀφορμὴ τῆς ἐπιγείου χαρᾶς;

— Ἐσύ λοιπὸν εἶσαι ἐκεῖνος ὁ Βιργίλιος κ' ἡ πηγὴ, ὅπου χύ-
νει ἐνὰ τόσο μεγάλο ποτάμι κινήσεως; σὰν ντροπιασμένος τοῦ
ἀπάντησα. ὦ, τιμὴ καὶ λάμψη τῶν ἄλλων ποιητῶν, ἄς μοῦ γίνῃ
βοήθεια ἢ μακρὰ σπουδὴ κ' ἡ μεγάλη ἀγάπη, ποῦ ἔδειξα στὴν
στὴν ἔρευαν τοῦ ποιήματός σου. ⁷⁾ Ἐσύ 'σαι ὁ δάσκαλός μου κι'
ὁδηγός μου, ἐσύ 'σαι ὁ μόνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπῆρα τὸ ὠραῖον
ῥοσ, ποῦ μ' ἐτίμησε. Ἴδὲς τὸ θηρίον, ποῦ μ' ἔκαμε νὰ γυρίσω

¹⁾ Τώρα δὲν εἶμαι παρὰ σκιά, λέγει ὁ Βιργίλιος, ποῦ εἰς τὴν Θεῖαν
Κωμωδίαν συμβολίζει τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν.

²⁾ Ὁ Βιργίλιος ἐγεννήθη πραγματικῶς εἰς τὸ Ἄνδες τῆς ἐπαρχίας
Μάντοβας, ἀλλὰ γενικῶς λέγεται Μαντοβᾶνος.

³⁾ Ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος, αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης. Ὁ ἀναχρονι-
σμός ἐδῶ εἶναι ἀναγκαῖος, διότι ὁ Βιργίλιος ἐγεννήθη πράγματι κατὰ
τὰ ἔτη τῆς ὑπατείας τοῦ Πομπηίου καὶ Κράσσου. Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην, ὁ Ἰούλιος Καίσαρ, ὁ μέλλον δικτάτωρ, εἶχε πλέον μεγάλην
δύναμιν καὶ ἔξουσίαν, ὥστε νὰ συμβολίσῃ περισσότερον τὴν ἐποχὴν
τ' ὄνομά του, παρὰ τῶν δύο ὑπάτων. Ὁ Βιργίλιος ἐγεννήθη πολὺ ἀργό,
γιὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ὑμνήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ποῦ ἀπέ-
θανε τὸ 44 π. Χ. ὅταν ὁ ποιητὴς ἦτο μονον 25 ἐτῶν καὶ δὲν εἶχεν
ἀκόμη μεταβῆ εἰς τὴν Ρώμην.

⁴⁾ Κατὰ τὰ ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Αὐγούστου, ἐπῆγεν εἰς τὴν
Ρώμην ὁ Βιργίλιος.

⁵⁾ Τὴν ἐποχὴν τῆς εἰδωλολατρίας.

⁶⁾ Εἰς τὴν «Αἰνεάδα» του ὁ Βιργίλιος ἔψαλε τὰ κατορθώματα
τοῦ Αἰνεΐα, ἰδρυτοῦ τῆς Ρώμης.

⁷⁾ Τῆς Αἰνεΐάδος.

πίσω. ¹⁾ Γλύτωσέ με ἀπ' αὐτό, περίφημε σοφέ, γιατί μοῦ κάνει τὸ κορμὶ ὄλο νὰ τρέμη!

Πρέπει νὰ πάρης ἄλλον δρόμο, ²⁾ μοῦ εἶπε ὅταν μ' εἶδε νὰ δακρῦζω, ἂν θέλης ἀπ' τὸν ἄγριον αὐτὸν τόπον νὰ γλυτώσης. Γιατὶ τὸ θηρίον αὐτό, ποῦ σὲ κάνει νὰ ζητῆς βοήθεια, δὲν ἀφίνει κανένα νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ δρόμον του καὶ τὸν ἐμποδίζει τόσο ὥστε τὸν σκοτώνει. ³⁾ Κι' εἶναι τόσο σκληρὴ καὶ ἀπαισία ἡ φύσις του, ὥστε ποτὲ δὲν χορταίνει τὴν ἄγρια πεινὰ του, κι' ἀφοῦ φάγῃ πεινὰ περισσότερο ἀπὸ πρῶτα. Ζευγαρώνει μὲ πολλὰ ζῶα ⁴⁾ καὶ μὲ πολλὰ ἀκόμη θὰ ζευγαρώνη, ὡς ποῦ νὰ ῥθῃ τὸ Λαγωνικό ⁵⁾ ποῦ θὰ τὸ κάμη ἀπὸ τὴν θλίψη νὰ πεθάνῃ. Αὐτὸ δὲν θὰ χορτάσῃ μὲ τῆς γῆς τὰ πλοῦτη ⁶⁾ ἀλλὰ μὲ σοφίαν, ἀγάπην καὶ ἀρετὴν καὶ τὸ βασιλείον του θὰ εἶναι μεταξὺ τῶν πτωχῶν. Τῆς ταπεινωμένης Ἰταλίας θὰ εἶναι ὁ πατέρας, γιὰ τὴν ὁποίαν ἀπέθαναν ἡ παρθένος Καμίλλα, ⁷⁾ ὁ Εὐρύαλος, ⁸⁾ ὁ Τοῦρνος ⁹⁾ κι' ὁ Νύσσοσ ¹⁰⁾ ἀπὸ πληγές. Αὐτὸς τὴν λύκαιναν θὰ κυνηγήσῃ ἀπὸ τόπο σὲ τόπον, ὡς ποῦ νὰ τὴν ξανασπρώξῃ μέσα στὸν Ἄδην, ἀπ' ὅπου ὁ πρῶτος φθόνος ¹¹⁾ τὴν ἔβγαλε ἔξω. Γιὰ τὸ καλό σου σκέπτομαι λοιπὸν καὶ κρίνω νὰ μ' ἀκολουθήσῃς, καὶ γὰρ θὲ νὰ γενῶ ὁδηγός σου. Θὰ σὲ ὀδηγήσω, ἀπ' ἐδῶ, σ' αἰῶνιο τόπον, ὅπου

¹⁾ Τὴν λύκαιναν ποῦ τὴν ἐπέιραζε περισσότερο ἀπὸ τ' ἄλλα θηρία.

²⁾ Ὁ ποιητής, χαλασμένος ἀπὸ τὰ κακά, ἔπρεπε, κατὰ τὸν Βιργίλιον, γιὰ νὰ σωθῇ, νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον τῆς μετανόιας, μακρὸν καὶ κοπιαστικόν.

³⁾ Ἡθικῶς, ἡ φιλαργυρία προξενεὶ τὸν θάνατον τῶν ψυχῶν.

⁴⁾ Ἡ φιλαργυρία λοιπὸν ἦτο ἐλάττωμα συχνὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

⁵⁾ Ὁ Δάντης γράφει Veltro. Περὶ τοῦ τί ἐννοεῖ ἀλληγορικῶς μὲ τὴν λέξιν αὐτήν, δὲν συμφωνοῦν οἱ σχολιασταί. Μερικοὶ νομίζουσι ὅτι ἐννοεῖ τὸν Χριστὸν ὅπως θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν Δευτέραν Παρουσίαν, ἄλλοι τὸν Πάπαν Βενέδικτον ΙΑ', καὶ ἄλλοι ἄλλους. Νομίζομεν ὀρθοτέραν τὴν πρώτην ἐρμηνείαν.

⁶⁾ Θὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

⁷⁾ Κόρη τοῦ Μετάβου, βασιλέως τῶν Βόλοσκων, ποῦ ἀπέθανε πολέμων ἐναντίον τῆς Τροίας.

⁸⁾ Τρφαδίτης, φίλος τοῦ Αἰνεῖα, ποῦ ἐπῆγε μαζί του εἰς τὴν Ἰταλίαν.

⁹⁾ Βασιλεὺς τῶν Ρουτούλων, ποῦ ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν Αἰνεῖαν.

¹⁰⁾ Σύντροφος τοῦ Εὐρύαλου, μεταβάς καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἰταλίαν.

¹¹⁾ Ὁ πρῶτος φθόνος εἰς τὸν κόσμον ἦτο ὁ φθόνος τοῦ Σατανᾶ, ποῦ, ζηλεύων τὴν εὐτυχίαν των, ἐπέιραξε τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν.

θ' ἀκούσης τις ἀπελπισμένες φωνές τῶν ἀρχαίων πνευμάτων, πού δευτερον θάνατον ζητοῦν, φωνάζοντας. ¹⁾ Κι' ἔπειτα θὲ νὰ ἰδῆς ἐκεῖνους ²⁾, πού μέσ' τῆ φωτιά εἶν' εὐχαριστημένοι, γιατί ἐλπίζουν νὰ πᾶνε, ὅταν σημάνει ἡ ὥρα, ³⁾ μὲ τις μακάριες ψυχές. Κ' ὕστερα ἂν θελήσης νὰ ὑψωθῆς ἕως ἐκεῖνες, θὰ σοῦ χρειασθῆ μιὰ ψυχὴ πιὸ ἄξια ἀπὸ ἐμέ. ⁴⁾ Μαζὺ μ' αὐτὴν θὰ σ' ἀφήσω ὅταν θὰ φύγω. Γιατί ὁ Παντοκράτωρ, πού ἐκεῖ ψηλὰ βασιλεύει, δὲν θέλει ν' ἀνεβῶ στὸ βασίλειό του, γιατί στοὺς νόμους του δὲν ὑπετάχθην. Ἡ δύναμίς του ἀπλώνεται παντοῦ, ἀλλὰ ἐκεῖ βασιλεύει! Ἐκεῖ εἶν' ἡ πρωτεύουσά του κι' ὁ θρόνος του. Εὐτυχισμένοι ὅσους καλεῖ ἐκεῖ ἐπάνω!

Κ' ἐγὼ τοῦ ἀποκρίθην.

«ὦ ποιητή, σοῦ τὸ ζητῶ στὸ ὄνομα ἐκείνου τοῦ Θεοῦ, πού δὲν ἐγνώρισες. Βοήθησέ με νὰ φύγω ἀπ' τὸ κακὸν αὐτὸ κι' ἀπ' τὸ χειρότερο. ⁵⁾ Ὁδήγησέ με ἐκεῖ πού εἶπες, γιὰ νὰ ἰδῶ τὴν θύραν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ⁶⁾ κ' ἐκεῖνους πού μοῦ παριστάνεις τόσο θλιμμένους.

Τότ' ἐξεκίνησε. Κ' ἐγὼ τὰ βήματά του ἀκολούθησα.

(Μετάφρασις Κ. Καιροφύλλα)

Δάντης Ἀλιγκέρης

¹⁾ Τὴν τελευταίαν καταδίκην μετὰ τὴν γενικὴν κρίσιν.

²⁾ Τὰς ψυχὰς τοῦ Καθατηρίου.

³⁾ Νὰ πᾶνε μίαν ἡμέραν νὰ ζήσουν μὲ τοὺς μάκαρας, ὅταν θὰ καθαρῶσθουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των.

⁴⁾ Ἡ Βεατρίκη, ἡ λατρευτὴ τοῦ Δάντου.

⁵⁾ Τὸ ἓνα κακὸ εἶναι τὸ δάσος αὐτό. Τὸ ἄλλο εἶναι ἡ αἰωνία τιμωρία.

⁶⁾ Τὴν θύραν τοῦ Καθατηρίου, εἰς τὸ κατώφλι τῆς ὁποίας κάθεται ὁ ἅγγελος τοῦ Θεοῦ κρατῶν τὰ κλειδιά, πού ὁ Ἅγιος Πέτρος τοῦ ἔδωσε.

Ο Θ Ε Ο Σ

Εισαγωγή : Ὁ Οὐγκὼ εἰς τὸ μέγα τοῦτο φιλοσοφικὸν ἔμμετρον ἔργον του, φαντάζεται ἑαυτὸν ὅτι ὀδηγεῖται ὑφ' ἐνὸς ἀγγέλου καὶ ἀνατρέχων εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ παρελθόντος, ἀναφέρει τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος νὰ ὀρίσῃ ποῖον τὸ Ἄναρχον Ὀν. Ἐν τῷ ἀποσπάσματι τούτῳ ὁ ποιητὴς πείθει ὅτι ἀπὸ τὴν ἔρευναν ταύτην προέκυψε ἡ πρόσδος τῆς ἀνθρωπότητος.

(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἑβδόμου ἁματός).

Ὁ Ἄγγελος ἐσιώπησεν· εἶτα δ' ἤνοιξε πάλιν τὰ δύο ροδόεντα χεῖλη του, ἔξ ὧν αἱ λέξεις ἀφίπταντο καθὼς εὐπετεῖς μέλισσαι, μόλις ἀνοίγεται ἡ κυψέλη μετὰ τὴν ἀναμονὴν τῆς ἡοῦς.

* * *

Ὁ ὕδεις τιμωρεῖται δι' ἔγκλημα ἄλλου. Ἄλλως τε, ὃ ἄνθρωποι, ὁ καρπὸς ἐπλάσθη ἵνα δρέπωμεν αὐτόν.

Τὸ βιβλίον τὸ καλούμενον Κόσμος ἐπλάσθη ἵνα στρέφωμεν τὰ φύλλα αὐτοῦ.

Γινώσκεις ἐστὶ ζῆν, καὶ τὸ ζῆν εἶναι δικαίωμα.

Λατρεύειν ἐστὶ γνωρίζειν, ἡ δὲ θύρα εὐφραίνεται βλέπουσα εἰσερχομένην τὴν ψυχὴν.

Οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦ ἡ πάλῃ, ἢ ἡ ποινὴ, ἢ ἡ δοκιμασία, πάντοτε ὁσάκις ὁ ταπεινὸς καὶ ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας ἐμπεποτισμένος ἄνθρωπος, συλλαμβάνει καινοφανές τι πλάσμα, ἐντὸς τῆς σκοτίας ἐγεύθη τοῦ Θεοῦ, κατέκτησεν αὐτοῦ μέρος, τοῦ φέγγους καὶ τῆς αἰωνιότητος μόριον... Λαμπρὸν τοῦτο. Ἐν πρὸς τὸ φῶς εὐτυχὲς βῆμα.

Ἔχουσι δίκαιον οἱ θνητοί, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐν ἣ διαβιοῦσι, σκιαγραφοῦντες τὸν πελώριον τῆς Ἀληθείας ἀνδριάντα διὰ τολμηρῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀξίνης πληγμάτων· ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἀόριστος καὶ μυστηριώδης γλύπτης, μυστήριον δὲ καὶ οὐτοπία τὸ μάρμαρον.

Ἔργασθητε! Μοχθήσατε! Διαπλάσατε!

Ἡ Εὐὰ ἔχει δίκαιον χωροῦσα πρὸς τὸ δένδρον τῆς γνώσεως· ὁ Προμηθεὺς ἔχει δίκαιον ἀρπάζων τὸ οὐράνιον πῦρ, ὁ Γαλιλαῖος* ἔχει ἐπίσης δίκαιον· ὁ Κολόμβος, ὁ δρέπων ἕνα κόσμον ἐν τῷ βάρθι τοῦ ὀρίζοντος, πράττει καλῶς· ὁ Λάντε ¹⁾ καταλαμβάνει τὸ ἔρρεβος κύκλον πρὸς κύκλον· ὁ Σπινόζας* ἀποσπᾷ τοῦ μηδενὸς τὸ φρικαλέον πῶμα· ὁ Φούλτων* τιθασσεύει τὴν θάλασσαν, ἣν ἐξηγρίωσεν ὁ Ξέροξης· ὁ Γαλβάνης* σφυρηλατεῖ καὶ μινγνύει, παραπλεύρως τοῦ Βόλτα* τὸ θευστά, τὰς δυνάμεις, τὴν ψυχὴν, τοὺς μαγνήτας, τὰ μέταλλα, τοὺς ὑδραργύρους· ὁ Μέσμερ* φρίσσων ὄλος θίγει τὰ σκοτεινὰ ὄρια τοῦ ἀγνώστου· εἶναι δικαίωμά σου ἀνθρώπε.

Ἡ Αἰσχύλος* καὶ ὁ Σαίξπηρ* ἔχουν δίκαιον, ὃ γῆ, νὰ κοσμοῦν δι' ἀστέρων τὴν ὁμοίαν μὲ εἰρκτὴν ὀροφὴν σου.

Ἡ Ρεώμυρος* συλλαμβάνει ἐν τῇ πτήσει τοῦ τὸ ἐκπλήττον φέγγος· ὁ Γουτεμβέργιος* κατασκευάζει φῶς, ἔρωτα, ζωὴν διὰ τοῦ ἀναλυθέντος μολύβδου· ὁ Πυθαγόρας* ὑποτάσσει τὴν σκιὰν εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ· ὁ Παπῖνος* ζευγνύει εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἰς τὴν γοητευμένην γῆν, εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὸ πύρινον ἄρμα, τὸν μέλανα ἵππον καπνόν· ὁ Χάλλεϋ* εἶναι ὁ βροντόφωνος τοῦ κομήτου κῆρυξ· ὁ Λειβνίτιος* δωρεῖται τῷ πνεύματι τὴν πρὸς τ' ἄνω εἰσβολὴν καὶ τὴν κατάκτησιν τῶν αἰθέρων, εἰς ἕνα δὲ βόστρυχον συμπλέκων τὸν ὑπολογισμόν, τὴν σκέψιν καὶ τὴν μελέτην, ῥίπτει ἐντὸς τοῦ ἀπείρου τὴν κλίμακα τοῦ Λατοῦδ* ὁ Χάρβεη* λέγει:

Τὸ αἶμα ὄρει καὶ ὁ ἀνθρώπος ζῆ.

— Ἡ Κέπλερ* συλλαμβάνει ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸν ἀστέρα, καὶ ὁ Φραγκλῖνος* αἰχμαλωτίζει τὴν ἀστραπήν. Ἡ Ἰάξων* ἀφαιρεῖ τὴν ἀγωνίαν ἐκ τῆς σαρκὸς, ἣν ἀκρωτηριάζει· καὶ ὅλοι οὗτοι εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ τοῦ ὀφελίμου.

Ἐμπρός!... Λάβετε ἀνὰ χεῖρας τὸν λίθον καὶ σκιάψατε τὸν κῆπον!

Ἡ Μογγολφιέ* ποιεῖ τὸν αἰθέρα προσδοκῶν τὴν Ἐδέμ· πολὺ καλὰ.

Καὶ ὁ Λούθηρος* πράττει καλῶς διανοίγων τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ Βησάλ* ἐπίσης καταυγάζων τὰ ἔνδον τοῦ κολοσσαίου θανάτου, πράττει καλῶς.

¹⁾ Ἴδε προηγούμενον, σελ. 241 καὶ βιογραφικὰ σημειώματα.

Ἡ θρασύτης καὶ ἡ τόλμη εἰσὶν ἱεραὶ καὶ ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τὴν προσπάθειαν καὶ τοὺς μόθους.

Πᾶσαι αἱ πύρινα ρομφαῖα ὄπισθεν τοῦ Ἀδάμ διαπράττουσιν ἀδικίαν!

Ἀνέρχου, πνεῦμα. Ὁ Θεὸς σὲ ἀναμένει.

Ἐντὸς τῶν δύο ἐκ φλογὸς χειρῶν του κρατεῖ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἰσορροπία, καὶ κρατεῖ τὴν ψυχὴν, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καί, ἐπειδὴ τὸ σύμπαν αὐτὸν ἔχει τὸν σκοπὸν: Εἰ δ' εἶν καὶ γ ν ω ρ ῖ σ α ι διὰ τὸν ἀστέρα καὶ διὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἀ κ τ ι ν ο β ο λ εῖν εἶναι ... καθῆκον!

* * *

Ἀνυροῦ, καὶ μὴ τρέμε. Εἶναι φοβερὰ ἡ ἀνύψωσις αὕτη. Ἐπὶ στιγμὴν διατάζει καὶ ταλαντεύεται ἡ ψυχὴ. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα χωροῦν πρὸς τὸν ἐνώπιον αὐτοῦ σκόπελον, πρὸς τὸ βάραθρον, τὴν φρίκην, τὸ χάος, τὸ σάβανον καὶ τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μελαγχολικὴν, δύσβατον καὶ ἀνωφερῆ ἀτραπὸν, ἔχει τὸ μέτωπον κατὰβροχον ἐξ ἰδρωτὸς ψυχροῦ· περιπάτει, ὁδοιπόρε! Πονηρὸν καὶ Ἀγαθὸν τὴν φρίκην φέρουσιν εἰς τὰ δύο τῶν ἄκρα.

Πολλάκις, θηριώδης πρὸς τῶν γλαυκῶν τὴν εὐτυχίαν ἢ πρόοδος, ταλανίζουσα πάσας τὰς μικρὰς εὐδαιμονίας, ἐξεμεῖ τὰς ἀκτῖνας ἀπάσας εἰς ὅλα τὰ παράθυρα. ¹⁾

Τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἀνηλεές. Διαπερᾶ χωρὶς νὰ φοικιάσῃ πάνθ' ὅσα πέριξ σοῦ θέλεις ἴδει ὠρνώμενα. Ἡ πρόοδος ἔχει ἐνίστε τὸ βᾶδισμα ἀγέρωχον καὶ θηριώδες, καὶ σκιρτῶν τὸ ἀγαθὸν καταπλήσσει τοὺς παρ' αὐτοῦ σωζομένους.

Προχώρει λοιπόν!... Διπλασίασον τὸ βῆμα!... Ὁ ὀρίζων μεγεθύνεται.. Ἐμπρός! Ἀνέρχου! εἰς κάθε σταθμὸν ἀνὰ μία ἀποβιβάζεται νύμφη. Εἶναι τὸ μέλλον ὠρνωμένον ἐνώπιόν σου μὲ τὴν παράδοξον μορφήν του· τὸ μέλλον ὁμοιάζει φάσμα πρὸ τοῦ παρουσιασθῆ ὡς ἄγγελος.

Περιπάτει!... Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ πορευθῆ πρὸς ἐκεῖνον πρέπει νὰ εἶναι παρασκευασμένος πρὸς ἀπάσας τὰς κρισίμους μάχας· ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠπατάτο ἂν ἐφρόνει ὅτι κατακτᾶται ὁ Θεὸς ἀκό-

¹⁾ Διαχέουσα τοῦτέστιν ἡ πνευματικὴ πρόοδος τὰ φῶτα τῆς εἰς ὅλους τοὺς εὐτελεῖς θνητοῦς, ἐξουδετεροῖ καὶ καταστρέφει καὶ αὐτὰς εἰ τὰς ἐλαχίστας ἀπολαύσεις τοῦ θνητοῦ διὸ τῆς ἀπανθρώπου σκαλιότητος τῆς Γνώσεως, ἧς ἡ πρόοδος εἶναι μήτηρ.

πως, καὶ ὅτι προσωθεῖται εἰς τὸν τάφον ὁ ἄδης ἄνευ πάλης καὶ ἄνευ κινδύνων. Ὁ τοκετὸς τοῦ κρείττονος ἔχει τοὺς σπασμοὺς καὶ τὰς ὀδύνας του.

Τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς διαπλάσσονται δι' ἐπαναστάσεων. Τί ἐστὶ πρόοδος;... φεγγοβόλος καταστροφή καταπίπτουσα ὡς βόμβα καὶ συγκρατουμένη ὡς ἀστήρ. Τὸ μέλλον προέρχεται μὲ τὴν πνοὴν ἰσχυροῦ ἀνέμου· διώκει πρὸς τὰ πρόσω τοὺς λαοὺς μετ' ἀγρίας ὀρμῆς· ἐγείρει σεισμοὺς ὑπὸ τὰς ἀγχόνας, ὀρύττει σκαιοῶς, ὑπὸ τὴν φρίκην ἢ ἀναγκάζει νὰ σιγᾷ, ὑπὸ πᾶν ὅτι δειλόν, θηριῶδες, εὐτελές, μικρόν, ὀήγματα σκότους ἐν οἷς βαραιοῦται τὸ πονηρόν.

Πρόβαινε, πάλαιε, πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου! Εἶναι πλάνη νὰ φαντάζεται ἰς, τὸ ἀγαθὸν ὡς ἀπλοῦν καὶ τυχαῖον εὖρημα. Τὸ ἀγαθὸν καταπλήσσει, καὶ ἡ ψυχὴ, πλάττουσ' αὐτὸ, αἰσθάνεται τρόμον· ἔχει τὴν ἀγρίαν τοῦ γίγαντος μεγαλοπρέπειαν, ὅταν ἀφρίζον, καὶ πλήρες συγκεχυμένου θορύβου, ἐξέρχεται λέων ἐκ τοῦ ἄντρου ἢ κύμα ἐκ τῆς δεξαμενῆς.

Καὶ ἡ πρόοδος εἶναι τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς νυκτὸς ἀναβλύζον· ἀνέρχεται, ἐξογκοῦται, πληθύνεται, εἶναι χεῖμαρρος· εἶναι ἡ ποινὴ τοῦ παρελθόντος τὸ ὁποῖον καταστρέφει· ἔρχεται!... πρὸ αὐτοῦ οὐδαμοῦ καταφύγιον· ἀνέρχεται, πλημμυρεῖ, εἶναι ἔλος· ἀνέρχεται, εἶναι... κατακλυσμὸς! φοβερὰ πλημμύρα εὐδαιμονίας!

— ὦ φρίκη! λέγει ὁ ἄνθρωπος.

Καὶ τὸ πνεῦμα, ὁ ἀκαταδάμαστος οὗτος κατάσκοπος, ἀνακράζει:

ὦ χαρά!

Ἐμπρός, περιπάτει, ἀνθρώπινον πνεῦμα, προχώρει! Ἀποδέχου τῶν θεομητιῶν τὴν ἀπέραντον συνενοχίαν! Περιπάτει! Naί, πολλάκις ἀμφίβολος διὰ τὸν ἐπικαλούμενον αὐτήν, ἡ πρόοδος, καταπλήττουσα ἐκ μεγαλείου καὶ λαμπηδόνος, ὁπότεν καταθραύει τὸ ψευδές, τὸ χαμερπές, τὸ φοβερόν, παρουσιάζεται τερατωδῶς χαιτοφόρος. Ἡ ὑπόσχεσίς της ἀπειλεῖ, καί, δι' ὅλα ὅσα ὀφείλου νὰ πέσουν, ν' ἀποθάνουν, νὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀκμῆς των, ψευδεῖς Θεοὺς, ψευδεῖς προφήτας, δολίους μάγους, δικαστὰς ἀσυνειδήτους, ὁ γέλωσ αὐτὸς εἶναι τὸ στόμα τῆς ἀητιότητος ἡοῦς!

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδάμ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε, ἀπὸ

καιρού εις καιρόν, ἢ πρόοδος ἢ καταδιώκουσα τοὺς ἀσθμαίνοντας αὐτοὺς ἡττημένους, ἢ θέλουσα νὰ ὑπάρχουν, νὰ βαδίζουν, νὰ ἐρευνῶσι καὶ νὰ προσκόπτωσι, προσωθεὶ τὰς ἐξ αἴγλης λεγεῶνάς της εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, τοὺς ἀστεροειδεῖς σκεπτικιστὰς της, τοὺς αἰθερίους, τοὺς πελωρίους, πάντας τοὺς Ὀλυμπίους της τοὺς ἐνδεδυμένους δι' ἐνὸς τῶν οὐρανῶν κρασπέδου, ὁ ἀστρῶφός Εὐλερ*, ὁ φωτοβόλος Ἐπίκουρος*, καὶ οἱ ἀντιδημοκρατικοὶ ἐν τῇ φοβερᾷ Βανδαίᾳ*, οἱ ἄνθρωποι τοῦ παρελθόντος, βαρεῖς, τεταραγμένοι, νεφελώδεις, ἀναφωνοῦσι βλέποντες αὐτούς :

— Φύγωμεν! Ἴδου οἱ κ υ α ν ο ἰ ! !).

Καὶ οἱ ἔνθεοι δὲ καὶ οἱ ἠλιαυγεῖς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἀναγκάζουν τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν, ν' ἀκολουθῶσι κατὰ πόδας τὴν ὁργὴν των.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν συνθλίβει τὸ κακὸν καὶ θρυμματίζει αὐτό. Ἐγκολπώθητι, ἄνθρωπε, τὴν ἀκατέσχετον τῆς ἡμέρας πυρκαϊάν! Προχώρει! ῥίφθητι ἐντὸς τῶν χαινόντων αὐτῶν στομάτων, τὰ ὅποια ἀποκαλοῦσιν ἐφευρέσεις, νεωτερισμούς, ἀνακαλύψεις!

Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἰχνηλάτης τοῦ θεοῦ, διακρίνει ἐνίοτε τὰς ἀκτῖνας διακινουμένας ἀγρίως ὡς σμῆνος ἀναθροσκόντων ἀποτόμως σπινθήρων, ὅποταν, ὠθῶν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν ἀγροῖκον ὄχλον προβαίνει ἀπὸ τῆς σκοτεινῆς εἰς τὴν φωτοβόλον ὕδραν!

Ἄλλ' ἀδιάφορον! μὴ φοβοῦ τὴν βρυχωμένην πρόοδον βρυχᾶται διὰ τὸν σοφόν, τὸν ἐρευνητὴν τοῦ ἀληθοῦς, τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀθῶον! Μὴ φοβοῦ τὴν πρόοδον τὴν διαλύουσαν τὰ σκόπη, τὴν ἀνευρίσκουσαν τὸ ἰδεῶδες διὰ τῶν μεθόδων τῆς ἀλγέβρας, τὴν ἀνερχομένην, ὡς γεωμετρία καὶ ποίησις, μέχρι τοῦ Θεοῦ! Μὴ φοβοῦ τὴν πρόοδον, τὴν κατακτήτριαν τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ, τὴν ζωοδότιν σφιγγα, τὴν τοξοῦδα τοῦ αἰωνίου σκοποῦ, τὴν ὀρεσίβιον νύμφην τοῦ ὑπερτάτου, τοῦ ὑψίστου καὶ τοῦ ἀπροσίτου!

Ἀκολουθεὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ τέρας, ὦ ἄνθρωπε! διότι ἀποβαίνει εὐειδὲς τῇ συναφῇ ὄλων ἐκείνων τῶν ἀσχημιῶν, ἅς ἀποκαλοῦσι Μιραμπώ*, Σωκράτην, Καμρόνση*, Κροῦμβελ*, Τυρταῖον, Αἴσωπον, καὶ, κατασκευάζουσα στάθμην ἐκ κέδρου καὶ ὑ-

!) Κυανοὺς εἶχον ὀνομάσει τοὺς δημοκρατικούς οἱ βασιλόφρονες ἀποστάται τῆς Βανδαίας.

σώπου, εμφανίζεται, κρᾶμα Ὀμήρου, Νεύτωνος* καὶ Μουσέως
μετὰ τῆς μορφῆς τοῦ Δαντών*, καὶ ἀναβαίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς
φέρουσα τὴν λυσίκομον κεφαλὴν τῆς ζοφερᾶς νυκτός εἰς τὴν αἰχ-
μὴν τοῦ ἀστερόεντος δόρατός της!

(Μετάφρ. Οἰκονομοπούλου Ἡλία).

Βίκτωρ Οὐγγὼ

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ δῦον ἥλιος καταβαίνει βραδέως ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Πελο-
ποννήσου· ἡ λάμψις του δὲν εἶναι ἀμυδρὰ ὡς ἐν ταῖς χώραις τῆς
Ἄρκτου, ἀλλὰ στίλβει ὡς ἡ φλόξ ζῶντος φωτός, τὸ ὁποῖον οὐ-
δὲν νέφος σκιάζει. Ἐπὶ τῆς ἠρέμου ἀβύσσου τῶν ὑδάτων ῥίπτει
μίαν λαμπρὰν ἀκτίνα καὶ χρυσοὶ τὸ τρέμον καὶ σπινθηρίζον κῆμα.
Ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου βράχου τῆς Αἰγίνης καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Ὑδρας
ὁ θεὸς τοῦ κάλλους ἐπέχει τὸ τελευταῖον μειδιάμα του.

Χαίρει χωρίζων τὰς ἰδίας αὐτοῦ χώρας, ὅς ἀκὼν ἀφίνει καί-
τοι οἱ κάτοικοί του ἔπαυσαν τοῦ νὰ λατρεύωσι τὴν θεότητά του.
Αἱ σκιά τῶν ὀρέων καταβαίνουσιν ἀποτόμως ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου
κόλπου σου, ὦ Σαλαμίς, φίλη τῆς νίκης! Αἱ κυναῖ ἄκρα αὐτῶν
δέχονται τὸ βλέμμα τοῦ ἀνακτος τῶν ἀστέρων, ἐν τῇ εὐρείᾳ ἐκτά-
σει τῶν ἀέρων, τοὺς ὁποίους χρωματίζει ἐρυθροτάτη πορφύρα·
τὰ ἀβρότατα χρώματα, ἀτινα διαδέχονται ἀλληλὰ ἐπὶ τῶν ὑψη-
λῶν κορυφῶν των σημειοῦσι τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν του, καὶ
ἀναγγέλλουσι τὰς χροιάς τοῦ οὐρανοῦ, [μέχρις οὔ, ἀποχωρισθεῖς
ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων, ἀφανισθῆ ἔν τῷ
κόλπῳ τῆς νυκτός, ὅπισθεν τοῦ Δελφικοῦ βράχου.

Τοιαύτη ἦτο ἡ δύσις τοῦ ἡλίου, ὅτε ἔρριπτε τὰς ὠχρὰς ἀκτι-
νάς του ἐπὶ σοῦ, ὦ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ὥραν ὁ σοφός
σου ¹⁾ ἔβλεπεν αὐτὸν διὰ τελευταίαν φοράν! Μὲ ποίαν ἀνησυχίαν
οἱ ἐνάρετοι πολῖταί σου παρετήρουν τὸν φλογερὸν δίσκον του

¹⁾ Τὸν Σωκράτην.

ἔτοιμον νὰ σβεσθῆ, καὶ νὰ κλείσῃ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ κα-
ταδικασθέντος Σωκράτους !¹⁾ — Ὅχι ἀκόμη, ὄχι ἀκόμη, ὁ ἥλιος
ἴσταται ἐπὶ τοῦ λόφου. — Ἡ πολύτιμος ὥρα τῶν ἀποχαιρετισμῶν
δὲν παρήλθεν· ἀλλὰ τὸ φῶς του εἶναι θλιβερόν εἰς τὰ ὄμματα
τοῦ μέλλοντος μετ' ὀλίγον ν' ἀποθάνῃ, καὶ αἱ πρώην γλυκύταται
χροαὶ τῶν ὁρέων τῶ φάινονται ζοφεραί. Ὁ Φοῖβος φαίνεται κα-
λύπτων μὲ πένθιμον φῶς τὴν γῆν, πρὸς τὴν ὁποίαν νῦν σκυθρα-
πάζει· ἀλλὰ πρὶν δύσῃ ὀπισθεν τῆς κορυφῆς τοῦ Κιθαιρώνος, ἡ
δλεθρία κύλιξ ἐκενώθη, ἡ ψυχὴ ἀπέπτη, ἡ ψυχὴ ἐκείνου ὅστις
οὐδόλως φοβούμενος τὸν θάνατον, δὲν κατεδέχθη νὰ φύγῃ, καὶ
ὅστις ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὡς οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς δύναται νὰ
ζήσει καὶ ν' ἀποθάνῃ!

Ἄλλ' ἰδοὺ! ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Ὑμηττοῦ μέχρι τῆς πεδιά-
δος, ἡ ἀνασσα τῆς νυκτὸς ἀρχίζει τὴν βασιλικὴν πορείαν της. Τὸ
ἀγνὸν μέτωπόν της, ὁ φωτοβόλος δίσκος της, δὲν σκιαζεται ὑπ'
οὐδενὸς ζοφεροῦ ἀτμοῦ, προμηνύοντος καταιγίδα. Λευκὴ στήλη
δέχεται τὰς ἀκτῖνας αὐτῆς ἐπὶ τῆς στυλβούσης κορωνίδος της·
καί, περιβεβλημένον μὲ τὰς τρεμούσας ἀναλάμψεις της, τὸ ἔμ-
βλημα τῆς θεᾶς σπινθηροβολεῖ ἐπὶ τοῦ τουρκοικοῦ πύργου (μι-
ναρῆ). Οἱ πυκνοὶ ἐλαιῶνες καλύπτοντες τὴν πεδιάδα εἰς μεγί-
στην ἀπόστασιν, ὁ ῥέων διὰ μέσου αὐτῆς τερπνὸς Κηφισός, καὶ
τὰ παρὰ τὰ ἱερὰ τεμένη τῶν Ὀθωμανῶν μελαγχολικὰ δάση τῶν κυ-
παρίσσαν, ὁ κομψὸς πύργος τῆς τερπνῆς σκιάδος, τῆς ὁποίας ἡ
θεὰ εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη ἐν τῶ μέσῳ τῆς θρησκευτικῆς ἡρε-
μίας, ὁ παρὰ τὸ Θησεῖον μονήρης φοῖνιξ, ὅλα ταῦτα τὰ ποικι-
λόχροα ἀντικείμενα ἐλκύουσι τὰ βλέμματά μου καὶ ἤθελεν εἶναι
λίαν ἀναίσθητος, ὅστις διαβαίων ἐντεῦθεν δὲν ἤθελε συγκινηθῆ.

Περαιτέρω τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τοῦ ὁποίου ὁ ῥόχθος ἀκούε-
ται, πρᾶνται τὴν ὀρμὴν τοῦ εὐρέος κόλπου του καὶ ἐκτείνει τὰ
σαπφείρινα καὶ χρυσοειδῆ κύματά του, μὲ τὰ γλυκέα χρώματα
τῶν ὁποίων ἐνοῦνται αἱ σκιαί πλείστων μακρυνῶν νήσων, ὧν ἡ
ἀγρία ὄψις κάμνει ἀντίθεσιν πρὸς τὴν φαιδρότητα τοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἐνῶ ὑπὸ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐθεώρουν οὕτω
τὰς καλλονὰς τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων, μόνος, ἄνευ φίλων, ἴστα-

¹⁾ Ὁ Σωκράτης ἐπὶ τὸ κῶνιον ὀλίγου πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου,
(ἦτοι καθ' ἣν ὥραν ἐξετελοῦντο αἱ θανατικαὶ ποιναί), καίτοι οἱ μα-
θηταὶ του τὸν παρεκάλουν νὰ περιμείνῃ μέχρις ὅτου ὁ ἥλιος δύσῃ.

μενος ἐπὶ τῆς μαγικῆς ταύτης παραλίας, τῆς ὁποίας ἡ τέχνη καὶ τὰ κατορθώματα δὲν ὑπάρχουσι πλέον εἰμὴ ἐν ποιητικαῖς διη-

γήσειν· ἐνῶ ἔστρεφον τὴν κεφαλὴν μου ἵνα θαυμάσω τὸ ἀπαράμιλλον μνημεῖον, τὸ ἀφιερωθὲν τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ ἀτιμασθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ παρελθὸν ἐπανήροχετο εἰς τὸν νοῦν μου, τὸ παρὸν ἐξηφανίζετο, καὶ ἡ Δόξα κατῴκει πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ προσφιλὲς αὐτῆς ἐνδιαίτημα.

Αἱ ὄρα παρήρχοντο, καὶ ὁ δίσκος τῆς Ἀρτέμιδος εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ θόλου, ἐνῶ οἱ πόδες μου ἐπάτουσαν τὰ ἐρείπια ναοῦ τινος λησμονηθέντος θεοῦ· ἀλλὰ πρὸ πάντων εἶχον πλανηθῆδον νευροπολῶν πλη-

σίον τοῦ ἰδικοῦ σου, ὦ Παλλάς! ἐκεῖ ὅπου τὸ φῶς τῆς Ἐκάτης, θλώμενον ὑπὸ τῶν στηλῶν σου, ἔπιπτε μελαγχολικῶς ἀλλ' ἠδέως

«Ἡ Λημνία Ἀθηνᾶ» τοῦ Φειδίου.

ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ μαρμάρου, τοῦ ὁποίου ἡ ἠχὸς ἐγειρομένη ἐνεποιεῖ φρικίαςιν εἰς τὴν μονήρη καρδίαν, ὡς ἡ ἠχὸς τοῦ τάφου· ὄνειρο-πόλουν θεωρῶν τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς Ἑλλάδος, ὅτε αἴφνης γιγαντιαία μορφή προχωρεῖ εἰς προὔπαντησίν μου, καὶ ἡ Παλλὰς μὲ πλησιάζει ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ αὐτῆς. Ναί, ἦτο αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ· ἀλλὰ φεῦ! πόσον μετεβλήθη, ἀφ' ὅτου ἐφάνη ὠπλισμένη ὑπὸ τὰ Δαρδάνεια* τείχη! Δὲν ἦτο πλέον ἐκείνη ἡ θεία μορφή ἥτις, κατὰ διαταγὴν τῆς, ἐξῆλθε τῆς πλαστικῆς χειρὸς τοῦ Φειδίου· οἱ τρόμοι τοῦ φοβεροῦ μετώπου τῆς εἶχον διαλυθῆ, ἡ ἀχρηστος αἰγίς τῆς δὲν ἔφερε πλέον τὴν Γοργόνα, τὸ κράνος τῆς ἦτο τεθλασμένον, καὶ τὸ συνιετριμμένον ἀκόντιόν τῆς δὲν ἐνεποιεῖ πλέον τρόμον οὔτε εἰς τοὺς θνητούς. Ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας τὸν ὁποῖον ἐκράτει εἰσέτι ἔμαραινέτο εἰς τὴν χεῖρα τῆς. Οἴμοι! οὐράνια δάκρυα ἠμαύρουν τὴν σιλιβηδόνα τῶν κυανῶν ὀφθαλμῶν τῆς, οἵτινες εἰσέτι ὑπερέβαλλον κατὰ τὸ κάλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλων τῶν ἄλλων θεοτήτων. Ἡ γλαῦξ, πτηνὸν καθιερωθὲν εἰς αὐτήν, ἐκάλυπτε θλιβερῶς μὲ τὰς πτέρυγας τῆς τὸ ἐσχισμένον κράνος τῆς, καὶ ἐξέβαλλε πένθιμον ἦχον.

— «Θνητέ, μοι εἶπε, τὸ αἰσχος τὸ ὁποῖον ἐρυθραίνει τὰς παρειάς σου δηλοῖ ὅτι εἶσαι Ἄγγλος—ὄνομα εὐγενοῦς ἄλλοτε ἔθνοους—ὄνομα ἀνδρείου λαοῦ προμάχου τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ τώρα περιφρονούμενον ὑφ' ὄλου τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως ὑπ' ἐμοῦ. Ἔως πότε ἡ Παλλὰς θέλει εἶναι ἡ πρωτίστη ἐχθρὰ τῆς πατρίδος σου; Θέλεις νὰ μάθης τὴν αἰτίαν τοῦ πρὸς ὑμᾶς μίσους τῆς; ὦ θνητέ, παρατήρησον περὶ σεαυτὸν—ἐνταῦθα, καταφρονοῦσα τοῦ θλεθρίου πολέμου καὶ τοῦ καταστρεπτικοῦ πυρός, εἶδον ἐκπνεούσας πλείστας τυραννίδας· διέφυγον τὸν ὀλεθρον τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν Βανδάλων, ἀλλ' ἡ πατρίς σου μοι στέλλει ἓνα ἐχθρὸν χεῖρονα Βανδάλου καὶ Μωυμεθανοῦ. Παρατήρησον τοῦτον τὸν ἔρημον καὶ βεβηλωθέντα ναὸν καὶ ἀρίθμησον πόσα ἀρχαῖα ἐρείπια μένουσιν εἰσέτι. Οὗτοι οἱ λίθοι ἐτέθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Κέκρορος—τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως ἐκαλλωπίσθη ὑπὸ τοῦ Περικλέους, οὗτος ὁ ναός¹⁾ ἰδρῦθη ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἵνα παραμυθῆσῃ τὰς πενθούσας ἐπιστήμας. Ὅσοι ἄλλοι ἔπραξαν τι δ' ἐμὲ εἶναι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης μου, ἀλλὰ

¹⁾ Ὁ ναός τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸν ὁποῖον τινες νομίζουσιν ὅτι ἦτο τὸ Πάνθειον, ἐπερατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ.

μάθε ὅτι ὁ Ἀλάριχος* καὶ ὁ Ἐλγίνος* ἔπραξαν τὰ λοιπὰ καὶ ἵνα γίνῃ γνωστὸν τὸ ὄνομα τοῦ συλητοῦ, ὁ βεβηλωθεὶς ναὸς φέρεται τὸ μαρὸν ὄνομά του¹⁾).

» Ἡ Ἀθηναῖα εὐγνωμονοῦσα ἐνδιαφέρεται εἰς τὴν δόξαν τοῦ Ἐλγίνου· ἰδοὺ λοιπόν, κάτω μὲν εἶναι τὸ ὄνομά του ἄνω²⁾ δὲ αἱ πράξεις του! Ἄς τιμῶνται διὰ παντός ἐξ ἴσου ὁ μονάρχης τῶν Γότθων καὶ ὁ ὁμότιμος³⁾ τῶν Πίκτων. Ὁ πρῶτος εἶχε τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου, ὁ δεύτερος οὐδὲν εἶχε δίκαιον, ἀλλ' ἤλυσεν αἰσχροῦς ὅ,τι κατέκτησαν ἄνθρωποι ἤττον βάρβαροι· αὐτοῦ οὕτως ἀφοῦ ὁ λέων καταλίπη τὴν λείαν του, ὁ λύκος τρέχει καὶ τρέφεται μὲ τὰ λείψανα αὐτῆς, καὶ κατόπιν ἔρχεται ὁ βρωμερὸς θῶς ἵνα λείξῃ τὰ ἀπομείναντα ὄσα.

— Ἄλλ' οἱ θεοὶ εἶναι δίκαιοι καὶ οἱ κακοῦργοι τιμωροῦνται· ἴδε τί ἐκέρδησεν ὁ Ἐλγίνος, καὶ τί ἀπώλεσεν. Ἐν ἑτερον ὄνομα (τὸ τῆς πρώην συζύγου του) πλησίον τοῦ ἰδικοῦ του μιάνει τὸν ναόν μου· ἰδὲ τοὺς λίθους τούτους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ Ἄρτεμις ἀπαξιῶ νὰ εἴψῃ τὰς ἀκτῖνάς της! Αὕτη εἶναι μερικὴ ἱκανοποίησις δοθεῖσα τῇ Ἀθηναῖᾳ ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης τιμωροῦσης τὸν ὑβριστήν της.

Ἡ Ἀθηναῖα εἰσίγησεν· ἐγὼ δ' ἐτόλμησα νὰ τῇ ἀποκριθῶ μὲ τὰς ἐπομένους λέξεις, ἵνα πρᾶνῶ τὴν ὀργήν, ἥτις ἐφλόγιζε τὰ βλέμματά της.

» Κόρη τοῦ Διός, ἐν ὀνόματι τῆς ὑβριζομένης Βρετανίας, εἰς ἀληθείας Ἄγγλος ἀποδιοπομποῦται τὴν πρᾶξιν δι' ἣν μᾶς κατηγορεῖς! μὴ ὀργίζου κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὃ θεὰ τῆς σοφίας! Ὅχι, ἡ Ἀγγλία δὲν τὸν ἀναγνωρίζει ὡς τέκνον της· ἀλλ' ὁ συλητής σου εἶναι Σκῶτος! θέλεις νὰ μάθῃς τὴν διαφορὴν; Ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς Φυλῆς παρατήρησον τὴν Βοιωτίαν· ἡ Σκωτία εἶναι ἡ Βοιωτία τῆς Βρετανίας. Ποτὲ ἡ θεὰ τῆς σοφίας δὲν ἐτιμήθη ἐν τῇ Σκωτίᾳ, τῇ νόθῳ⁴⁾ ταύτῃ χώρα· χώρα κατηραμένη,

1) Ὁ Ἐλγίνος ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας, ἔγραψε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ τῆς κυρίας του ἐπὶ τινος στήλης ἐνὸς τούτων τῶν ναῶν.

2) Ἐνταῦθα ὑπενίσσεται τὸν Ἐλγίνον.

3) Ἄνωθεν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐλγίνου εἶναι τὸ μέρος, ὅθεν ὁ συλητής οὗτος ἀφῆρσε τὰ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα κατασυνέτοιψε μὴ δυνηθεὶς ν' ἀποσπάσῃ αὐτὰ ὀλόκληρα.

4) Νόθος Ἰσλανδία ὀνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σιρ Κάλλαγαν, πρόσωπον ὁπερ ἔζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἄρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 17

ἦν ἡ φύσις κατεδίκασεν εἰς αἰωνίαν ἀκαρτίαν, καὶ ἥς ἔμβλημα εἶναι ὁ σκόλυμος*, ὧν τὸ μόνον προῖόν, τὸ ὁποῖον παράγει ἡ Σκωτία, τόπος αἰωνίου σκοτους, ὀμίχλης, χαμερπείας καὶ τεθρείας. Οἱ ἄτμοι τῶν ὀρέων καὶ τῶν ἐλῶν σκοτίζουσι καὶ ἀπομοραίνουσι τοὺς ὑγροὺς ἐγκεφάλους τῶν κατοίκων της, ἐγκεφάλους ἀγόνους καὶ ψυχροὺς ὡς οἱ πάγοι τῶν ὀρέων της. Μυρία σχέδια αἰσχροκερδείας μηχανῶνται τὰ ἀκόλαστα καὶ ὑπεροπτικά τέκνα της διασκορπιζόμενα εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου ἐλπίζουσι νὰ εὗρωσιν ἀθέμιτον κέρδος· ἐπικατάρατος ἔστω ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔστειλεν ἐνταῦθα ἓνα Πίκτον, ἵνα ἐξασκῆσῃ τὸ ληστρικὸν ἐπάγγελμά του! Ἐν τούτοις ἡ Σκωτία παρήγαγεν ἄξιά τινα τέκνα, ὡς ἡ νοτιῶν Βοιωτία παρήγαγεν ἓνα Πίνδαρον. Εἶθε οἱ ὀλιγαριθμοὶ σοφοὶ καὶ ἀνδρεῖοι αὐτῆς ν' ἀποτινάξωσιν τὴν κόνιν τοιαύτης χώρας, καὶ νὰ λάμπωσιν ὡς τέκνα εὐτυχεστέρας ἀκτῆς! Τὸ πάλοι εἰς μίαν φαύλην χώραν, ἐὰν ἠδύνατο νὰ εὐρεθῶσι δέκα ἐνάρετοι, ἔσώζετο ὅλον τὸ ἔνοχον ἔθνος!»

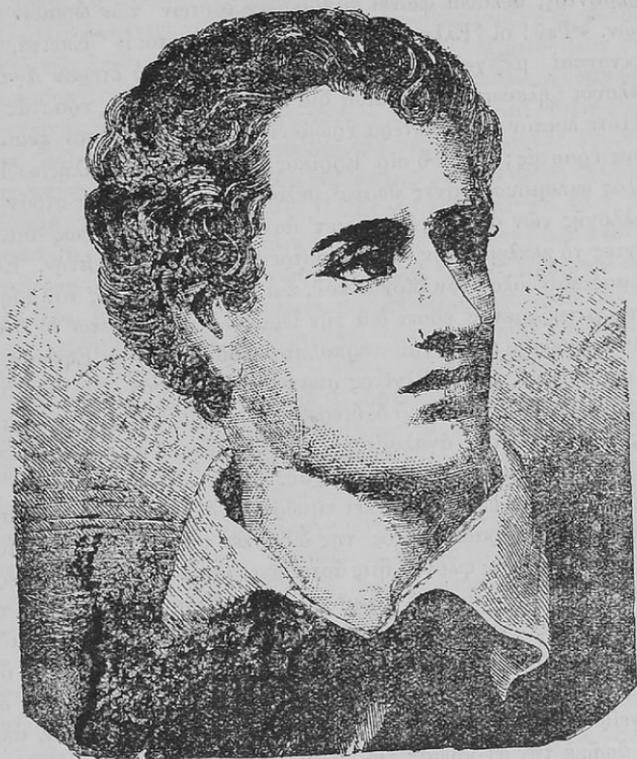
— «Θνητέ, εἶπεν ἡ γλανκῶπις παρθένος, κόμισσον τὰς ἀποφάσεις μου εἰς τὴν πατρίδα σου· καίτοι ἐκπεπτωκυῖα, μὴ μένει εἰσέτι αὕτη ἡ ἐκδίκησις, τοῦ νὰ δύναμαι νὰ στερήσω τῶν συμβουλῶν μου τοιαύτην χώραν οἷα εἶναι ἡ πατρίς σου. Ἄκουσον λοιπὸν ἐν σιγῇ τὰς ἀυστηρὰς προρρήσεις τῆς Ἀθηνᾶς, τὰς ὁποίας ὁ χρόνος θέλει ἐπιβεβαιώσῃ.

» Πρῶτον ἡ κατάρα μου θέλει πέσει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ αἰσχροῦ Σκώτου, ὅστις μὲ ὕβρισε, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὅλης τῆς γενεᾶς του· οἱ ἀπόγονοί του ἔστωσαν οὐτιδανοὶ ὡς αὐτὸς ἄνευ οὐδενὸς σπινθηροῦ πνεύματος. Ἐάν τις αὐτῶν φανῆ ἔχων διάνοιάν τινα, θεωρεῖσθω ὡς νόθος ἀπόγονος καλλιτέρων προγόνων· ὁ πατὴρ αὐτὸς ἐξακολουθεῖτω περιφερόμενος μὲ τοὺς μισθάρους τεχνίτας του καὶ οἱ μοροὶ ἔπαινοι τῶν παραφρόνων ἀμειβέτωσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ μίσους τῶν σοφῶν· οἱ εὐήθειες ἐγκωμιαζέτωσαν τὴν καλλαισθησίαν αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἔμφυτος καλλαισθησία εἶναι τὸ σ υ λ ᾱ ν καὶ τὸ π ω λ ε ῖ ν καὶ τὸ π ο ι ε ῖ ν τὸ κ ρ ᾶ τ ο ς κ λ ε π τ α π ο δ ὄ χ ο ν¹⁾ τῶν ληστειῶν του. Ἐν τούτοις ὁ χρονόληρος καὶ κόλαξ Οὐέστ²⁾ ὁ ἔσχατος ρυπο-

¹⁾ Τὸ 1816, τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἐψήφισε τριάκοντα πέντε χιλιάδας λίρας σεραλίνας πρὸς ἀγορὰν τῶν Ἑλληνικῶν μαμαράων τοῦ Ἑλγίνου.

²⁾ Ζωγράφος τοῦ Γεωργίου Δ'.

γράφος ἐν Εὐρώπῃ, ἐν δὲ τῇ δυστυχεῖ Ἀγγλίᾳ ὁ πρόπιτος, ἅμα ἰδῆ ταῦτα τὰ πρωτότυπα ἀριστουργήματα, θέλει ὁμολογήσει ὅτι εἶναι ὀγδοηκοντούτης μαθητῆς ¹⁾, ἐνῶ οἱ κτηνώδεις πυγμαῖοι θέλουν συναθροίζεσθαι ἐκεῖ καὶ χρῆσιμεύει ὡς ἀντικείμενα συγκρίσεως με-

Λόρδος Βύρων

ταξὺ τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως, θαυμάζοντες συγχρόνως τὴν λιθοποθήκην ²⁾ τῆς ἑξοχότητός του· τότε τὸ πλῆθος τῶν μαρῶν θέλει

¹⁾ Ὁ Οὐέστ ἰδὼν τὴν ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν τοῦ Ἑλγίνου ὁμολόγησεν ὅτι ἦτο πλέον ἀπλοῦς μαθητῆς.

²⁾ Ὁ πυγμαῖος Κρίββης ἠρώτησεν ἐὰν ἡ οἰκία τοῦ λόρδου Ἑλγίνου ἦτο μαρμαράδιο.

συνωθεῖσθαι περὶ τὰς πλήρεις ἀνθρώπων θύρας, φλυαροῦντες ἐν τῇ διεφθαρμένῃ διαλέκτῳ των, ἐνῶ πλείστοι ἀσθενεῖς παρθένοι στεναζούσαι θέλουσι ὀρίπτει περιέργων βλέμμα ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων γιγάντων. Θέλουσι προσποιεῖσθαι ὅτι ὁμιλοῦσι μετ' ἀδιαφορίας, ἀλλά, παρατηροῦσαι πόσον τὸ παρὸν διαφέρει τοῦ παρελθόντος, θέλουσι φωνεῖ ἔμπροσθεν τούτων τῶν ὠραίων μορφῶν. «Φεῦ! οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὄντως ἄνθρωποι!» Ἐπειτα, συγκρίνουσαι μὲ χαμηλὴν φωνὴν τὸ ἐν πρὸς τὸ ἕτερον ἀγαλμα, θέλουσι ζηλεύσει τὴν Λαΐδα διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἐραστάς της· «Πότε λοιπὸν μία νεωτέρα ἐρωμένη θέλει εὐρεῖ τόσον εὐαισθητοῦς ἐραστάς; Φεῦ! ὁ σὶρ Ἐρριτικός¹⁾ δὲν ἦτο Ἡρακλῆς.» Ἰσως τέλος φιλόμουσοί τινες θεαταὶ θέλουσι περιέλθει τὴν στοὰν τῆς συλλογῆς τῶν ἀρχαιοτήτων μετ' ἀφάνου ἀγανακτήσεως θαυμάζοντες τὸ κεκλεμμένον ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι τὸν κλέπτην. Ἔστω ἄτιμος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ ἄμα καταβῆ εἰς τὸν τάφον, ἔστω κατηραμένος ἔσαι διὰ τὴν ἱεροσυλίαν του· ἔστω τὸ ὄνομα του ἠνωμένον μετὰ τοῦ πυρπολητοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Ἐφέσου. Ὁ Ἡρόστρατος* καὶ ὁ Ἐλγίνος συμπαραδοθήτωσαν εἰς τὰς κατάρας τῆς ἱστορίας, ἔξ ὧν ὁ δευτέρος ἔστω ἀτιμότερος τοῦ πρώτου. Ὡς ἐν τούτων τῶν ἀγαλμάτων ἱστάσθω ἔσαι ἀκίνητος ἐπὶ τοῦ βάρθρου τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ αἰσχους!

»Οὐ μόνον δὲ αὐτὸς θέλει τιμωρηθῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ πατρίς σου, ἣτις διὰ τοῦ παραδείγματός της διδάσκει τὰ τέκνα της ἀνοσίους πράξεις!—Ἰδὲ τὴν φλόγα, ἣτις ἀστράπτει μακρόθεν πρὸς τὸ μέρος τῆς Βαλτικῆς—ἡ ἀρχαία σύμμαχός σας²⁾ θρηγεῖ εἰσέτι διὰ τὴν ἀπιστίαν σας· φεῦ, πόσον αἰσχροῦς τὴν καεστρέψατε! εἰς τοιαῦτα ἄτιμα κατορθώματα ἡ Παλλὰς δὲν δὲν σᾶς συνέδραμεν· ὄχι, αὐτὴ δὲν σᾶς συνεβούλευσε νὰ παραβῆτε τὴν συνθήκην, ἣν συνεργεῖα αὐτῆς συνήψατε. Ἡ Ἀθηναῖ ἀπεμακρύνθη ἡμῶν, ἀλλὰ σᾶς ἀφῆκε τὴν φέρουσαν τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνος αἰγίδα της, ἣτις ἀπελίθωσε τοὺς φίλους σας, καὶ κατέλυσε τὴν Ἀλβιῶνα μόνην καὶ μισητὴν. Στρέψατε τὰ βλέμματά σας πρὸς ἀνατολάς, ὅπου τὰ μελᾶγχροα τέκνα τοῦ Γάγγη θέλουσιν ἀνατρέψει τὸ τυρρηνικὸν κράτος σας.³⁾ Ἰδοῦ, ἡ ἐπανάστασις ἐγείρει τὴν φορικόδη κεφα-

¹⁾ Ὑπενίσταται τὸν λόρδον Βρίστολ, ὅστις ἠθέλησε νὰ μετακομίσει εἰς Ἀγγλίαν τὸν ἐν Ἰταλίᾳ ναὸν τῆς Ἐστίας.

²⁾ Ἡ Κοπεγχάγη.

³⁾ Ὁ Βύρων ἐπροφήτευσε τὰ τελευταῖα γεγονότα εἰς τὰς Ἰνδίας.

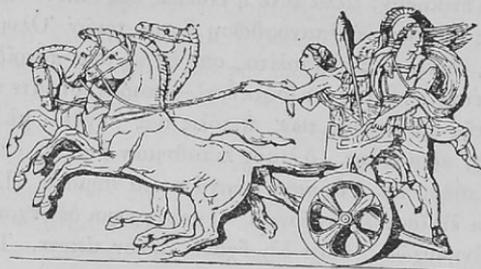
λήν της, ὁμοία μὲ τὴν Νέμεσιν ταῦ ἕδου! Ὁ Ἴνδος κυλῖει κύματα αἵματηρά, καὶ ἀπαιτεῖ τὸ αἶμα τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῆς καταπιεσάσης αὐτὸν Ἄρκτου. Ἀπολεσθεῖητε πάντες! Ὅτε ἡ Παλλὰς ἔδωκεν ὑμῖν τὴν ἐλευθερίαν σᾶς ἀπηγόρευσε τὸ νὰ ὑποδουλώτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους:

»Ἴδετε τὴ Ἰσπανίαν σας! σφίγγει τὴν χεῖρά σας τὴν ὁποίαν μισεῖ, ἀλλὰ φυλάττει τὸ πρὸς τοὺς συμμάχους μῖσος, καὶ φλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐκδιώξῃ αὐτούς. Μαρτύρησον σύ, ὦ Βαρόσσα*! ναί, σὺ δύνασαι νὰ εἴπῃς τίνες ἐπολιόρησαν καὶ ἔπεσαν ἀνδρείως. Ἄλλ' ἡ Λυσσιτανία*, ἡ ἀγαθὴ, καὶ πιστὴ σύμμαχος, μόνις δύναται νὰ διαθέσῃ ὀλίγους πολεμιστάς, οἵτινες ἐνίστε φεύγουσιν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὡ ἐνδοξε νίκη, ἦτις ἐκερδήθης ἕνεκα τοῦ λιμοῦ! Ὁ Γαλάτης ὑποχωρεῖ καὶ ὅλοι νομίζουσιν ὅτι ἐνίκησαν! ἀλλὰ πότε ἡ Παλλὰς σᾶς εἶπεν ὅτι μία ἀπλὴ ὑποχώρησις δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ ἦττας τριῶν Ὀλυμπιάδων;

»Τέλος, ἴδετε τοὺς συμπολίτας σας ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι σας — δὲν σᾶς ἀρέσκει βεβαίως νὰ ἴδητε ἐκεῖ — παρατηρήσατε τὸ ἄγριον μειδιάμα τῆς ἀπελπισίας των ἡ πόλις σας πενθεῖ μὲ ὅλας τὰς κραναὰς τῆς κραυγῆς, ὁ λιμὸς λιποθυμῶν βαδίζει ἐν αὐτῇ μὲ σφαλερὸν πόδα, καὶ ἡ ἀρπαγὴ γυμνώνει τὰ θύματα. Πλούσιοι ἢ πτωχοὶ ὅλοι ἐξ ἴσου ληστεύονται· οἱ φιλάργυροι δὲν ἔχουσι πλέον αἰτίαν ν' ἀνησυχῶσι, διότι δὲν ἔχουσι πλέον τίποτε. Τίς τολμᾷ σήμερον νὰ ἐξυμνήσῃ τὸ «εὐλογημένον χαρτονόμισμα ;»¹⁾ Δὲν εἶναι πλέον εἰμὴ μόλυβδος βαρύνων τὰ κεκηκνυίας πτέρυγας τῆς διαφθορᾶς. Ἐν τούτοις ἡ Παλλὰς ἔσυρεν ἕκαστον πρωθυπουργὸν ἀπὸ τὸ ὠτίον, ἀλλ' ὅλοι ἔμειναν κωφοὶ εἰς τὰς συμβουλάς των τε θεῶν καὶ των ἀνθρώπων, εἰς μόνος, τρέμων εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς χρεωκοπίας, ἐπικαλεῖται τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλά, φεῦ! εἶναι πολὺ ἀργά. Τότε φωνάζει***, καὶ ταπεινοῦται ὑπ' ἐκεῖνον τὸν Μέντορα καίτοι αὐτὸς καὶ ἡ Παλλὰς οὐδέποτε ὑπῆρξαν φίλοι. Τίς νῦν διευθύνει τὰ συμβούλια σας; ὁ παραλογώτατος καὶ μηδαμινώτατος τῶν ἀνθρώπων. Ὅμοιος τὸ πάλαι οἱ λογικοὶ βάτραχοι ὤμοσαν πίστιν καὶ ἔπακοὴν εἰς μίαν δοκόν. Οἱ ἀρχηγοὶ σας ἐξέλεξαν τὸν πατριόκλιόν των, καθὼς ἡ Αἴγυπτος ἐξέλεξεν ὡς θεὸν τῆς ἐν κρόμμυον.

¹⁾ Ὑπενίσσεται τοὺς γνωστοὺς στίχους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: «Ἐσχάτον καταφύγιον, χαρτὶ εὐλογημένον πτερὰ παρέχεις ἑλαφρὰ εἰς τὸν διεφθαρμένον.»

» Τώρα υγιαίνετε! ἀπολάυσατε τῆς τελευταίας ὥρας σας, δρᾶ-
ξατε τὴν σκιάν τῆς ἐκλιπούσης δυνάμεώς σας, θρηνήσατε τὴν
ἀποτυλίαν τῶν ἀγαπητῶν σας σχεδίων ἢ ἰσχύς σας εἶναι ἤδη κενή
λέξις· ὁ πλοῦτος σας ὄνειρον. Δὲν ὑπάρχει πλέον ἐκεῖνο τὸ χρυ-
σίον, τὸ εἶδωλον τοῦ κόσμου, οἱ δὲ λησται ἀρπάζουσι τὸ ὑπόλοι-
πον ¹⁾· οἱ πανταχοῦ ἀγοραζόμενοι μισθοφόροι δὲν τρέχουσι πλέον
ὑπὸ τὰς ἀτίμους σημαίας σας· ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν σας ὁ ἀργὸς
ἔμπορος ἀκουμβᾷ ἐπὶ τῶν πραγματειῶν του, τὰς ὁποίας οὐδὲν
πλοῖον ἔρχεται ν' ἀγοράσῃ, ἢ, ἐπιστρέφων εἰς τὰς ἀποθήκας, εὐ-
ρίσκει τὸν σῖτον του σεσηπῶτα· ὁ ἐργάτης ἀποθνήσκων τῆς πεί-
νης ἐν τῷ ἐσχωριασμένῳ ἱστορογείῳ αὐτοῦ, ἐγκαταλείπεται εἰς
τὴν ἀπελπισίαν. Δεῖξατέ μου ἐν τῇ βουλῇ τοῦ ἐρειπωμένου κρά-
τους σας ἕνα ἄνδρα, τοῦ ὁποίου αἱ συμβουλαὶ νὰ ἔχωσι βαρῦ-

* Ἄρης καὶ Ἐνὼ

τητα· οὐδεμία φωνὴ ἀκούεται πλέον ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε οἱ ρήτο-
ρες ὀμίλουσαν καὶ ἐνέπνεον ὑπακοήν. Οὐδ' αὐταὶ αἱ φατριαὶ θέ-
λουσι πλέον τὴν φατριαστικὴν γῆν σας, ἐνῶ αἱ φατριαστικαὶ αἰ-
ρέσεις σας κλονοῦσι τὴν ἀδελφὴν τῆς Ἄγγλιαν νῆσον καὶ ἀνά-
πτουσι ἐν αὐτῇ τὴν λυσσώδη πυράν, ἣτις μέλλει νὰ κατακαύσῃ
ἀμφοτέρως.

» Τετέλεστα· ἡ Παλλὰς ἠναγκασμένη, παραιτεῖται τῆς βασι-
λείας της καὶ παραδίδει αὐτὴν εἰς τὰς Ἑριννύας, αἵτινες σείουσι
τὰς ἀνημμένας δᾶδάς των ἐπὶ τοῦ βασιλείου σας καὶ σπαράττουσι
τὰ σπλάγγα του μὲ τὰς φλογεράς χειράς των. Ἀλλὰ τελευταῖα
πασσασμωδικὴ πάλῃ θέλει κάμει τὴν Γαλατίαν νὰ κλαύσῃ πρὶν ἢ
Ἄλβιων ὑποδουλωθῇ. Ἡ σημαιοστόλιτος πομπὴ τοῦ πολέμου,

¹⁾ Ὑπαινίσσεται τοὺς νομισματοκόλας.

αἱ στίλβουσαι τάξεις τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς ὁποίους μειδιᾷ
ἡ σκληρὰ Ἐννώ,* αἱ ἤχοι τῶν σαλπύγων, τό προκαλοῦν τὸν
ἐχθρὸν ἠχηρὸν τύμπανον, ὁ ἥρωσ ἐγειρόμενος εἰς τὴν θέαν τῆς
ἐνόπλου πατρίδος του, ὁ ἔνδοξος θάνατος ὅστις τιμᾷ τὴν πτώσιν
του, τὰ πάντα τέλος πληροῦσι μὲ ἀπάτην τὰς καρδίας τῶν νέων
καὶ τοῖς εἰκονίζουσι μὲ λαμπρὰ χρώματα τὸ σκληρὸν παίγιον
τοῦ πολέμου. Ἄλλ' εἶναι ἔτι καιρὸς νὰ μάθῃς ὅτι ὁ θάνατος δί-
δει εὐθηνὰς δάφνας· ἡ σφαγὴ δὲν ἠδύνηται εἰς τὰς μάχας, διότι,
ὅταν οἱ στρατοὶ συγκροῦνται, αὐτὴ διάκειται οἰκτιρμόνως, ἀλλὰ
μετέπειτα, καίτοι καθημαγμένη, διψᾷ ἔτι μᾶλλον, καὶ τότε δια-
πράττει ἐκεῖνα τὰ φρικτὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα μόνον κατ'
ὄνομα γινώσκετε. Ἡ σφαγὴ τῶν γεωργῶν, ἡ ἀτίμασις τῶν γι-
ναικῶν, ἡ διαρπαγὴ τῶν οἰκιῶν, καὶ ἡ λεηλοσύνη τῶν συγκομοι-
δῶν, εἰσὶ τὰ δεινὰ τῶν ὁποίων τὴν σκληρότητα θέλετε τέλος δο-
κιμάσει. Μὲ ποῖον ὄμμα θέλουσιν ἰδεῖ μακρόθεν οἱ φυγάδες
πολιταὶ σας τὴν φλογερὰν στήλην σείουσαν τὰ ἐρυθρὰ χρώματά
της ἐπὶ τοῦ πεφοβισμένου Ταμέσεως! Μὴ ἀγανακτῆς, ὦ Ἀλβιών!
Διὰ τῶν χειρῶν σου ἀνήφθησαν αἱ τοιαῦτα πυρὰ ἀπὸ τοῦ Ρή-
νου μέχρι τοῦ Τάγου· νῦν δὲ ἐὰν μεταφερθῶσιν ἐπὶ τῶν κατη-
ραμένον ἀκτῶν σου, εἰπέ σὺ αὐτὴ τίς εἶναι μᾶλλον ἄξιος αὐτῶν;
Ὁ θεὸς καὶ ἀνθρώπινος νόμος ὀρίζει ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἡ τιμὴ
τῆς ζωῆς, ὁ δὲ κηρύξας τὸν πόλεμον ματαίως θρηνεῖ τὰ φρικτὰ
ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Γεώργιος Νέλ—Γόρδων—Βύρων

ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΑ ΝΙΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Πολλοὶ τίς ἐτραγοῦδησαν, καὶ τόση χάρη ἔχουν
Οἱ χειμωνιάτικες νυχτιές, πού τὰ παιδάκια τρέχουν
Τριγύρω ᾗς ἀσπρομάλισσα καὶ πρόσχαρη γρηούλα
Γιὰ νὰ τ' ἀκούσουν μὲ χαρὰ καὶ πότε μὲ τρεμούλα
Τὰ παραμύθια πού θὰ πῇ. Ἐξω χιονιάς, μαυρίλα,
καὶ μέσα λάμπουν στριμωχτὰ μεσ' τῇ γωνιᾷ τὰ ξύλα

Καὶ μὲ τίς φλόγες τους μαζί πρῶτοῦ νὰ γίνουν θράκια
Τριζοβολοῦνε λυώνουνε γλυκὰ μὲ τραγουδάκια.
“Ὅμως ἡ νύχτα ἡ σημερινὴ δὲν ἔχει παραμύθια
“Ὅπως τὰ θέλουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παλιὰ συνήθεια,
Ὅντε θ' ἀκούουν σὰν ἐπὲς ἀπ' τῆς γιαιγιάς τὸ στόμα
Τὶ ἔκαναν σὰν ἦτανε πολὺ μικρούλι' ἀκόμα,
Καὶ τὶ ρουχάκια εἶχανε, καὶ τὶ λογάκια ἐλέγαν,
Καὶ πῶς καθῶς τὰ χάϊδευαν, τόσο μὲ κάκια ἐκλαΐγαν.

Σὰν κόρη πού καμαρωτὰ νὰ τὰ κρυφοκοιτάξει
Βγάξει ἀπ' τὰ βιάθη τοῦ κομοῦ πνιγμένα ἴστο μετὰξι
Τὰ τιμημένα της προικιά γιὰ νὰ τὰ κρύψη πάλι,
Μὲ τέτοιο τρόπο κ' ἡ γιαιγιά ἔμπροστά της ἔχει βγάλει

Μὲ τὰ τρεμουλιασμένα της τὰ χέρι' ἀπ' τὴν κασέλα
Βαρειά φλοκάτα, φέριμελη χρυσοῦ, καὶ φουστανέλα.
Τῆς φέριμελης τὸ μάλαμα, γερό, ἀκόμα λάμπει,
Μὰ λυώνουν τ' ἄλλα ἀπ' τὸν καιρό, σὰ φύλα ἀπ' τὴ κάμπη,
Κι' οἱ χαρακιές, πού ἔκαμαν πνιχτὰ διπλαρωμένα
Τὰ λὲν ἀπὸ γεράματα πὼς εἶναι ζαρωμένα.
Τῆ στρογγυλὴ σακκούλα του μὴν τύχη κ' εἶναι τρύπια
Δὲν ψάχνει ὁ φυλάργυρος μὲ τόσα καρδιοχτύπια,
“Ὅπως αὐτὴ τὰ ψηλαφᾷ καὶ τὰ κρατεῖ καὶ τρέμει,
Κοιτᾷ πῶς τὰ κατάντησαν καιροί, καῦμοί, πολέμοι,
Καὶ λησμονιέτ' ἀπάνω τους βαθεῖα συλλογισμένη.
Γιαιγιά ζαχαφομίλητη, γερόντισσα γραμμένη!
Τὰ χρόνια δὲν τὴν ἔγυραν καὶ στέκετ' ὀλοῖση.
Θὰ σπᾶσ' ἡ ξεροκαλαμιὰ, μὰ δὲ θὲ νὰ λυγίσῃ.
Ποῖν φύγη ἀπὸ τὴν ὄψη της ἡ ἔμορφιά τῆς νιότης
Τῆς ἄφησε τὸ γέλιο της, ρουφῶντας τὸ δροσὸ της.
Πλειὸ ἄξια γεράματα δὲν ἔχη ἰδιῶ ἀπὸ κείνα,
Κι' ἀπ' τὴ ματιὰ της πειὸ χλωμὴ κ' εὐγενικὴ ἀκτίνα,
Κι' ἀπ' τὰ μαλλιὰ της πειὸ λευκὸ καὶ τιμημένο ἀσῆμι,
Ἄγνὸ χρυσάφι μιὰ φορὰ ἔς τὰ χρόνια τοῦ Μπραΐμη.
Ἄσ' ἔμεσ' τὸ χιόν' οἱ μυγδαλιές, τὰ πειὸ καλά της χρόνια
Χαθῆκαν μέσ' τὸ πόλεμο καὶ μέσ' τὰ καταφρόνια.
Μὰ πάλι βρῖσκει τὸ δεντρὶ καινούριες πρασινάδες.
Καὶ νά! τῆς πρώτης νιότης σου ὅσ' ἂν νᾶναι ἀντηλιάδες,

«Τὸ Πάραμῦθι» τῆς Γ. Γ. Γ. α. γ. ὑπὸ Ν. Γαύρη.

Ἔχεις γιαγιά, τὸ σπίτι σου μὲ τὰ μικρά σου ἀγγόνια,
Χαίρεσ' Ἀπρίλι δεύτερο, γεμάτο χελιδόνια.

Τὴν τρῶν' ἐκεῖνα μὲ ματιές, μὲ λόγια τῆ ρωτᾶνε
Τὶ θέλει αὐτὰ τὰ τρίμματα τὶ κρούβουνε, τὶ νᾶναι,
Κ' ἐκεῖνη τὸ κεφάλι της σιγοκουνᾷ κι' ἀρχίζει.
— Παρέκ' ἢ μάννα τὸ μωρὸ ἔς τὴν κούνη ἄποκοιμίζει
Καὶ τῆς γιαγιάς τὸ μίλημα γλυκὸ ἔς τ' αὐτιά τους φτάνει
Εἶναι ἔς τὴν κούνια τοῦ μικροῦ, νομίζεις, νάνι νάνι.—

«Παιδιά μου, νὰ μ' ἐβλέπατε δροσάτη κοπελούλα,
Εἴκοσι χρόνων φρόνιμη Μισολογιτοπούλα
Ὅταν σὲ ψάθες ἔπλεκα τὰ μακρὰ μαλλιά μου
Φορώντας τὸ φλωρόφεσο καὶ τὸ χρυσὸ σαγιά μου*,
Γιὰ νύφη μ' ἔδνειρεύονταν τὸ κάθε παλληγάρι·
Ἐς τὰ χρόνια μας ἐλέγοταν ἢ φρονιμάδα χάρη.
Μ' ἀνάθρεψ' ὁ πατέρας μου ἀκριβοθυγατέρα
Κι' ὁ δόλιος ἐλαχτάριζε γιὰ μένα νύχτα μέρα,
Ἄπ' τὸν καιρὸ ποὺ πέθανεν ἢ μάννα μου ἢ καὶμένη
Καὶ μ' ἔβλεπεν ἀχνὴ ἀχνὴ καὶ μαυροφορεμένη,
Μὰ νά! ξεσπάει ὁ πόλεμος, πλακώνουν τὰ μαντάτα
Πῶς ξεκινοῦν ἀπάνου μας τοῦ Τούρκου τὰ φουσατά
Καὶ σιέται κι' ἀνταρξιάζεται τὸ μαῦρο Μεσολόγγι.
Ἐδῶ ἀντρίκειο χούγιασμα, ἐκεῖ γυναικίιο βόγγοι,
Μπαίνουν ἔς τὴν πόλη ἀπὸ τὴ μιὰ τ' ἀρματωμέν' ἀσκέρια,
Μιλίων' ἀλάθευτα βροντοῦν, ἀστράφτουνε μαχαίρια,
Κι' ἢ κλεφτουριά μὲ τὸ Μακρῆ, κι' ὁ Μύρκος μὲ τὸ Σούλι
Ἐδῶ γερὰ στυλώνονται καὶ στέκουν καραούλι,
Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά ἔς τὸ ἥσυχο ἀρογιάλι
Στοιβάζονται μὲ κλάυματα κι' ἀλάφιασμα καὶ ζῆλη
Γυναῖκες μὲ ἀνήμπορα παιδιά καὶ γηρατεῖα.
Μπροστά τους στέκετ' ὁ χαμὸς καὶ πίσω ἢ ἀτιμία!
Εἶδες στοφίδ' ἀραδιαστή μὲ προσοχὴ ἔς τ' ἄλῶνι.
Ὅταν βροχὴ Ἀθγουστιατικὴ προδοτικὰ πλακῶνι,
Πῶς τὴ χωρίζει σὲ κλωνιὰ καὶ πῶς τὴ διασκορπάει
Καὶ πέφτει μέσ' τὰ ρεματα καὶ χάνεται καὶ πάει;
Ἄχ, φαμελιές ἀρχοντικὲς καὶ μοσχαναθροεμένες,
Τέτοια φουρτούνα ἐχάλασε καὶ σᾶς, δυστυχημένες!

Γιὰ νὰ γλυτώστ' ἀπ' τοῦ ὄχτροῦ τὰ δόντια τὰ σκυλίσια
Μέσ' ἔς τις σπηλιές σκορπίσατε καὶ μέσ' ἔς τὰ ξερονήσια
Καὶ μέσ' ἀπὸ τὸν Κάλαμο διωγμένες ἴσ' ἀθηρία,
Ζητούσατ' ἀπ' τὴ θάλασσα γονατιστὰ εὐσπλαχνία
Ἵ τὸ χῶμα τῆς πατρίδος σας καὶ πῖλι νὰ σᾶς φέρη.
Κι' ὄσες δὲ ἴμάρανε σκλαβιά, δὲν ἔφαγε μαχαίρι,
Παρθένες ποῦ δὲν ἤξερε τοῦ ἡλίου ἢ ἀκτίνα,
Τις ἔρριξε στὸ θάνατο ἢ γύμνια καὶ ἢ πεῖνα.

Ἐμένα ὁ πατέρας μου μ' ἐκράτησε κοντὰ του.
Ἄν ἤμουνα γιὰ γλύτωμα, ἔς τὸν ἴσκιό τ' ἀποκάτου
Ἦταν γραμμένο, ἔλεγε, γιὰ νὰ σωθῶ μονάχα,
Κι' ἂν χάνομουν, στερνὸ φιλὶ τὸ φίλημά του νάχα.
Ἦταν κεφάλι μὲ μυαλὸ καὶ ἦταν ἀπὸ γένος,
Καραβοκύρης ξακουστὸς καὶ κοσμογυρισμένος,
Καπετὰν Φίλιος ἠκοῦζοταν, παντοῦ Καπετὰν Φίλιος.
Τῆς λίμνης τὰργυρὰ νερά, τὰ μαϊστράλια, ὁ ἥλιος,
Δυνάμωσαν κ' ἐψήσανε κ' ἀργάσαν* τὸ κορμί του,
Κι' ἡ θάλασσα, ἡ νεράιδα του, ἡ ἀγαπητικὴ του
Ποῦ κάθε τόσο ἔσχιζε μ' ἓνα μικρὸ καΐκι,
Ἵ τὰ χέρια ζευγαρώνοντας τρομπόνι καὶ σταλίκι*.
Τὸν προίκισαν ἀπίστευτα μὲ ζώρη* λιονταρίσσα,
Καὶ τὴν καρδιά του χωριστὰ μὲ τῆς σκλαβιάς τὴ λύσσα.
Ἦταν ἀπὸ τοὺς Φιλικοὺς καιρὸ κουβεντιασμένος,
Καὶ μὲ τὸν πρῶτο ἀλαλαγμὸ ποῦ σκόρπισε τὸ Γένος
Πρῶτος τινάχθη μὴ βραδιὰ μ' ἓνα καλὸ μπουρλότο,
Κι' ἀκούσθη τ' ἀστραπόβροντο τῆς λευτεριάς τὸ πρῶτο
Ἄκόμα πρὶν ν' ἀκούσωμε τὴ δόξα τοῦ Κανάρη.

Σὲ λίγ' ὄχεια δικέφαλη μᾶς ἔξωσε κουβάρι
Καὶ τὸ καταραμένο της φαρμάκι μᾶς ξαμῶνει
Ἦ λαπουριά τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ὀμέρ Βριώνη.
Ἄλλ' ἂν τὸ φίδι ἐσφύριζε τριγύρω ἀπὸ τὴν Πόλη
Σφυρίζει πλειὸ μικρότερα τ' ἀλάθειτό μας βόλι.
Ἵ τις πολεμίστρες ξενυχτοῦν, ἄνδρες, παιδάκια, ὄλοι.
Κι' ὄσες γυναῖκες μένουνε μαζύ μας ἔς τὴν πατρίδα,
Ὅλα τ' ἀφίνουν κ' ἔχουνε μονάκριβη φροντίδα

Νὰ τρέχουν νὰ μοιράζουνε ὄρακι, νερό, φουσέκια
Καὶ λὲς πὼς εἶναι ἄγγελοι ὅπου φοροῦν γυναίκεια.

—Θέλω νὰ μάθης μιὰ φορὰ ὀδική μου κόρη νᾶσαι,
Μοῦ εἶπεν ὁ πατέρας μου· θέλω νὰ μὴ φοβᾶσαι,
Ἄν τὸ καλέση, νὰ βαστᾶς ἔς τὸ χέρι τὸ πιστόλι,
Καὶ ἔς τὴ φωτιά ὅταν ὀίχνεσαι, νὰ μὴ σὲ ὀίχνη βόλι !
Μοῦ εἶπε, καὶ μοῦ κρέμασε ἔς τὸν κόρφο Τίμιο Ξύλο.
Κ' ἐκεῖ πού ἐγὼ κοκκίνιζα ὅσᾶν τῆς μηλιᾶς τὸ μῆλο,
Μοῦ φέρνει φέριμελη χρουσῆ καὶ μαλλιαρὴ φλοκατά
Καὶ φουστανέλα κάτασπρη, κιντυνεμένα νιάτα,
Νὰ κρύψω μέσα σὲ στολὴ ἀντρίκεια, καὶ καμάρι,
Κ' ἡ κόρ' ἢ τόσο ντροπαλὴ νὰ γίνη παλληκαρί.
Μὲ ἤθελε ἔς τὴ τάπια* του, νὰ φαίνομαι κοντὰ του,
Νὰ τοῦ δροσίζω μὲ νερὸ τὰ χεῖλη τὰ στεγνά του
Καὶ μὲ τὰ δυὸ μου μάγουλα· φουσέκια νὰ μοιράζω
Νὰ πλύνω ἀπὸ τὰ αἵματα τὸ φοβερό του λάζο,
Νᾶχω τὰ βόλια γιὰ φλωριά, φριασίδι τὴ παραούτη,
Κι' ὅλοι νὰ λέν: Τοῦ Φίλιου μας ἢ θυγατέρα ἐτούτη !
Ἦταν ἔς τὸν κάμπο ἀμέτροτητα τὰ Τούρκικα τᾶσκέρια
Κ' ἦταν χρουσᾶ κι' ἀξίζανε καὶ τὰ δικὰ μας χέρια.
Κι' ἦτανε γνώμη γνωστικιά ἢ γνώμη τοῦ πατέρω·
Καὶ πὼς μιὰ κόρη ἄφοβα νὰ τρέχη νύχτα μέρα
Σὲ τόσο κόσσο ἀνάμεσα, ὀλοῦθε μαζεμένο,
Ἄγριεμένο ἔς τὴ φωτιά, ἔς τὸ αἶμα μεθυσμένο ;
Καλὰ ἢ ντόπια λεβεντιά, καλὰ οἱ πατριῶτες,
Ὅμως οἱ ξένοι, ἔξαφνα νὰ ποῦμε, οἱ Σουλιῶτες,
Πρῶτοι, ἀλήθεια, ἔς τὴ φωτιά, σωστοὶ παλληκαράδες,
Μὰ πάλι κι' ἀνυπόταχοι, γεμάτοι ἀγριαδες,
Δὲ θὰ τὸ εἶχαν τίποτε σιμὰ ἔς τις ἄλλες τρέλλες
Καὶ λόγι' ἀκόμα ἄπρεπα νὰ ὀίξουν σὲ κοπέλες.
Καὶ ἢ τιμὴ καὶ ἢ ζωὴ μὲ ὀλα των τὰ κάλλη
Σ' τὴ φουστανέλα ἦταν ἢ μιὰ, ἔς τὸ Τίμιο Ξύλο ἢ ἄλλη.

Τοῦ Φίλιου ἢ κόρη ἔμαθε, τοῦ Φίλιου ἢ κόρη νᾶναι !
Παιδιά μου, ὅσοι μ' ἐγνώρισαν καὶ ζοῦν, μὲ ἴμολογᾶνε.
Ἦ κόρη μὲ τὰ χἀίδια της, πού ἔτρεμε σὰ φύλλο,
Ζωντάνεψε σὰν ἔνοιωσε τὸ Τίμιο τὸ Ξύλο.

Κ' ἐκεῖ π' ἀσημοβρόντησαν ἔς τὴ μέση τᾶρομάτᾳ τῆς
Ἐντάμ' ἀσημοβρόντησεν ἀντρίκεια κ' ἡ καρδιά τῆς,
Καὶ ὅα νὰ τὴν ἐμάγεψε κανεῖς τὴ φουστανέλα
Εὐθὺς ποὺ τὴν ἐζώσθηκα δὲν ἤμουν πειὰ κοπέλα!
Ἐ! ὄχι δὲν ἀπόμεινα μὲ χέρια σταυρωμένα.
Ἐκεῖ ποὺ ἀγωνίζονται τ' ἀδέλφια μου ὀλοένα,

Ποὺ πέφτουνε οἱ μπόμπες

Καὶ τὰ γιουρούσια χύνονται ὄσᾳ μανιασμένες τρόμπες,
Καὶ ἡ καπνοῦρ' ἀπλώνεται μαύρη ὄσᾳ καλιακούδα,
Καὶ σβεῖ τὴ δίψ' ἀντὶ νερὸ τοῦ μολυβιοῦ ἡ φλοῦδα,
Ἡ ἴδια ποῦ καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Ἀρβανίτη σβύνει,
Ἐκεῖ κ' ἐγὼ ἀνταρδιάζομαι, πετῶ ὄσᾳ τὸ σαῖνι*.

Μοῦ κόβουνε τὸ δρόμο

Θωριές αἱματοβοῦτηχτες ποὺ προξενοῦνε τρόμο,
Ποὺ τρίζοντας τὰ δόντια τους πεινοῦνε γιὰ σφαχτάρια,
Καὶ πάλι κάτι ἀμούστακα τῆς λεβεντιάς βλαστάρια,
Κρατοῦν κ' ἐκείνα ἀνήμερα τὴν πάλα μὲ τὸ χέρι,
Μὰ ἔχουν ὄψιν ἡμερη ὄσᾳ τῆς αὐγῆς τᾶστέρι.
Τὸ κάθε μάτι ἔς τ' ὄπλο τοῦ σπιθοβολᾶ σινυμένο.
Καὶ δὲ ἔγυρίζει νὰ μὲ ἰδῆ, καθὼς συχνοδιαβαίνω,
Καὶ μόνα μάτι' ἀλλοίμονο! μὲ βλέπουν ὀλοένα
Δειλιά, παραπονιάρικα, θολὰ καὶ καρφωμένα,
Τὰ μάτια ἐκείνων ποὺ γυρτοὶ ἔς τὸ αἶμα τους γιὰ στρῶμα
Ἐχουν σβυστῆ, μὰ τὴ ζωὴ κρατοῦν ἔς τὰ δόντι' ἀκόμα
Τώρα ἔς τὸ νοῦ μου δὲ μπορῶ καλὰ νὰ τ' ἀραδιάσω
χωρὶς ν' ἀνατριχιάσω.

Μὰ τότε πῶς ὑπόμεινα, μὲ τὴ καρδιά, Θεέ μου!

Τῆ φρίκη τοῦ πολέμου!

Καὶ τάχα ἡ ἀπελπισιά, τὸ Τίμιο Εὐλο τάχα
Τόσο νὰ τ' ἀντρεῖεῦανε τὰ σπλάγγνα μου μονάχα;
Μπορεῖ.

Μὰ περισσότερο ἀκόμα κάτι ἄλλο:

Μέσ' ἔς τὴν καρδιά μας νοιώθαμεν ἓνα καὶμὸ μεγάλο
Ποὺ ἔχει σβύσει σήμερα ὄσᾳ ἀστραπῆ ποὺ πάει,
Ποὺ γοργοχάνεται, ἀφοῦ τὸν κερανὸ γεννάει.
Παιδιά μου τὸν παλῆν καιρὸ ἡ γνώση κ' ἡ σοφία
Εὐρίσκονταν ἔς τ' ἀρσενικὰ μονάχα τὰ βιβλία
Δὲν εἶν' ἐλέγαν οἱ παλῆοι, καλὰ γιὰ τὰ κοριτσάκια

Καὶ δὲ μαθαίνουν ἀπ' αὐτὰ παρὰ τὰ βασιλῆα!
Ὁ ἀργαλιός μας ἦτανε τὸ μόνο μας σχολεῖο.
Μὰ εἶχαμ' ἓνα μάθημα.—δὲν ἦταν σὲ βιβλίο—
Ποὺ ὅλα τ' ἄλλα γράμματα, μεριάζανε ἔμπροστά του
Τὸν Τοῦρκο νὰ ὀχτρεύωμαστε μὲ τὴν κακὴ σκλαβιά του
Κι' ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοὶ! Καὶ εἶχαμε δασκάλους
Κ' ἐδῶ, κ' ἐκεῖ, γύρω, παντοῦ, ὅλους, μικροὺς, μεγάλους.
Ἵς τῆς μάνας τὸ νανούρισμα, Ἵς τῆς νόνας τὴν κατάρα,
Εἰς τοῦ πατέρα τὴν εὐχή, Ἵς τῆς κόρης τὴν τρομάρα,
Ἵς τὰ παραμύθια τῆς γρηᾶς, Ἵς τὰ χωρατιά, Ἵς τὶς παίγιες
Καὶ Ἵς τῆς γιορτῆς τὶς ξεγνιασιῆς καὶ Ἵς τῆς δουλειᾶς τὶς ἔννοιες
Τ' ἀκούγαμε τὸ πύρινο ἀλφαβητάρι αἰώνια
Τοὺς Τοῦρκους τοὺς ξορκίζαμε μαζὺ μὲ τὰ δαιμόνια,
Καὶ τὰ κορίτσια Ἵς τὸ χορὸ ἴσταν πιάνονταν ἀράδα,
Τέτοια τραγούδια τοῦ χοροῦ φτερόναν τὴ γλυκάδα:
«Κάλλιο ἔχω ἔγω τὸ αἷμα μου τὴ γῆ νὰ κοκκινήσῃ
Παρὰ νὰ ἴδῶ τὰ μάτια μου Τοῦρκος νὰ τὰ φιλήσῃ».

Μιὰ μέρα ποὺ ξεκίνησα γιὰ ναῦρω τὸν πατέρα
Μιὰ καταθόνια βοή μ' ἀντάριασε ἀπὸ πέρα.
Μὴν ἄξαφνα ἐλύσσαξε τὸ ἄπατο κανάλι
Καὶ μέσ' Ἵς τὴ λίμνη ἐχύθηκε νὰ ῥθῆ νὰ μᾶς ξεβγάλλῃ;
Τέτοια βοή ὡσὰν κ' αὐτὴ ποτὲ δὲν εἶχ' ἀκούσει.
Οἱ Τοῦρκ' οἱ Τοῦρκοὶ κάνουνε Ἵς τὸ κάστρο μας γιουρούσι!
Ἄπ' ἄκρη Ἵς ἄκρη Ἵς τὸ φτερὸ ἀστράφτει κάθε τάπια
Καὶ τὰ νερά τοῦ χαντακιοῦ τὰ κόκκινα, τὰ σάπια
Πλαντάζουνε γιομίζοντας ἀπὸ κορμιά χιλιάδες,
Μὰ πνίγεται τὸ πλάνταγμα μέσα Ἵς τοὺς παλαρμάδες
Μολύβια π' ὅπους βρίσκουνε τοὺς κόβουν πέρα πέρα,
Καὶ κάνουν ἓνα σφύριγμα ποὺ σχίζουν τὸν ἀέρα,
Ἵς νὰ τοὺς περιπαίζουνε αὐτοὺς ποὺ θὰ σκοτώσουν.
Μέσ' τὸ ποτάμι τῆς φωτιᾶς ἀγρίευε, χανόσουν.
Νά! κ' ἄλλο ἀκόμα μούγκρισμα πειὸ φοβεροῦ θηρίου,
Κόλαση κόσμου χαλασμός, σεισμὸς ὀργῆ κυρίου!
Ἐνα λαγοῦμ ἐξέσπασε Ἵς τῶν Τοῦρκων τὰ ποδάρια
Καὶ μαῦρο ἀπλώνει σύννεφο μὲ τρίψαλα κουφάρια.
... Μαρμαρωμένη ἀπόμεινα γιὰ μιὰ στιγμὴ, καὶ πάλι
Εὐπνῶ, ἀντρειεύομαι, τραβῶ πρὸς τὴν ἀνεμοζάλη.

Φτωχὸ πουλὶ μ' ἐξάφηνισε τῆς μάχης ἢ φοβέρα,
Καὶ τὴ φωλιά μου ἀναζητῶ, καὶ θέλω τὸ πατέρα.
Σὲ λίγο τὸν ξαγνάντεψα 'ς τὴν τάπια τὴν μεγάλη
Μὲ τὸ ψηλὸ του τὸ κορμί, τὸ ξέσκεπο κεφάλι,
'Σ τὴ μέση, ἀρχιπαλλήκαρο, σκορπᾶ κάθε ματιά του
Γύρω του σπίνδες λεβεντιᾶς, πέρα φωτιῆς θανάτου.
'Απάνου 'ς τὸ κανόνι του μὲ τὸ δαυλί του γέρνει,
Κανόνι ποὺ καμιὰ φορὰ 'ς τὰ χέρια του τὸ κέρνει,
'Σὰν ἀπαντᾷ 'ς τοῦ Πασᾶ μ' ἐκεῖνο τὰ κετάπια
Λυσομοανῶνε τὰ σκυλιὰ μὲ τὴ δική του τάπια,
Πλατεῖα χαλάστρ' ἀνοίγοντας σκαλώνουνε 'ς τὸ κάστρο
Καρφώνοντας τὴν κόκκινη σημαία μὲ τὸ ἄστρο,
Καὶ τὸ κανόνι τ' ἀκουστὸ ἀντάμ' ἀναταράζεται,
Κι' ἀπὸ τὸ στύλο του γλυστρῶ καὶ πέφτει καὶ ντροπιίζεται.
Βόθηθα, Χριστέ, μᾶς πήρανε, μᾶς φάγαν οἱ δαιμόνοι!
'Ἐξαφνα....τόσο ἐλαφρὰ ποιά μίαν' ἀνασηκάνει
Νὰ βάλῃ τὸ παιδάκι τῆς σὲ κούνια πουπουλένια
'Ὅπως τὰ χέρια ἐκεῖ τὰ δυὸ—τὶ χέρια σιδερένια!—

II ἀρπάζουν τὸ κανόνι;

'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τὸ γιόμισε, 'σὰν πρῶτα τὸ στυλώνει,
Καὶ μ' ἓνα βροντοβόλημα, μ' ἓνα καλὸ σημάδι
Σωρὸ μὲ τὴ σημαία των τοὺς ἔστειλε τοῦ ἄδη.
Τσακεῖ τοὺς ἄλλους 'ς τὸ φευγίῳ, τοὺς ρίχνει ἀπ' τὴ χαλάστρα.

Καὶ μιὰ περιγελάστρα,

Καὶ μιὰ φωνὴ ἀκούεται μονάχα: Γ ο υ ρ κ α λ ἄ δ ε ς!
Καί: Τ ο υ ρ κ α λ ἄ δ ε ς! γύρω του οἱ λαμπροὶ παλληκαράδες
'Αντιβοοῦνε καὶ γελοῦν, ἐκεῖ ποῦ ἀπὸ πέρα
Τὴν ἴδιαν ὥρα φτάνοντας ψιθύριζα: π α τ ἔ ρ α!
'Ἐγύρισε, μ' ἐκοίταξε μὲ ξαφνισμένο μάτι,
Κι' ἐνῶ 'ς τὸ χέρι τὸ δαυλί τοῦ κανονιοῦ του ἐκράτει!
Μ' ἀγκάλιασε γιὰ μιὰ στιγμή μὲ τ' ἄλλο τὸ ζερβὶ του.
Τὸ χάρο 'ς τὸ 'να χέρι του, καὶ 'ς τ' ἄλλο τὴ ζωὴ του,
Τότε κοντὰ μας νιὸς ξανθός, θρεφτᾶρι τοῦ πολέμου,
Μὲ κοίταξε... δὲν ἔχασα τὸ μάτι του ποτέ μου.
Τὰ μακρὰ μου τὰ μαλλιὰ 'ς τίς πλάτες εἶχαν πέσει,
Χρυσόζωνη ἐπρόβαλλεν ἢ λιγερὴ μου μέση
Καὶ ἄσπριζεν ὀλόγυμνος ὁ παχουλὸς λαιμὸς μου.
'Σ τὸ καρποφύλλι του γυρτὸς ξεχάστηκεν ἔμπρὸς μου

Καὶ ντροπιασμέν' ἔρριξα κ' ἐγὼ τὰ μάτια χάμου....
Ὁ νιὸς αὐτὸς ἐγέννηκε... παπούλης σας, παιδιά μου.

Σᾶς ἀγαπῶ, στολίδια μου γεμάτα περιφάνεια,
Τιμὴ καὶ δόξα, φέρμελη μὲ τὰ χρυσὰ γαϊτάνια,
Μὲ τῶν πολέμων τίς βολιὲς φλοκάτα, φουστανέλα,
Σᾶς ἀγαπῶ ἢ γερόντισσα μ' ὅλη τῆς νιᾶς τὴν τρέλλα,
Ἐὰν μῶβαναν τὰ στέφανα τοῦ γάμου ἔς τὸ κεφάλι
Τόση χαρὰ δὲν ἔνωθα καὶ τόση παραζάλη
Ἐὰν τὴ χαρὰ ποὺ σᾶς θωρῶ ἠιγμένα ἐδῶ μπροστά μου. . .
Καὶ μὲ τὸ κοντογοῦνι μου, μὲ τὸ χρυσὸ σαγιά μου
Ποτέ μου δὲν καμάρωσα, ξανθοῦλα μαυρομάτα,
Ὅσο καμάρωσα μ' ἑσᾶς, καμάρια μου φευγάτα.
Μ' ἑσᾶς, ῥουχάκια μ' ἄνοιξε χρυσὸ τὸ ἰζικό μου,
Μ' ἀγάπησαν, ἀγάπησα, καὶ ἠῦρα τὸν καλὸ μου.
Γλύτωσ' ἀπίστευτα μ' ἑσᾶς ἀπ' τῆς σιλαβιάς τὰ πάθη
Τὴ νύχτα ποὺ ἡ πατρίδα μας ἐκίηκε κ' ἐχίθη
Καὶ τὸν πατέρα μου κακὴ λαβωματιά πεθαίνει
Μ' ἑσᾶς ἔς τὰ ὄρη ἔφτασα νεκρὴ, ξεψυχημένη,
Μὰ ἔς τὸν ξανθὸ λεβέντη μου, ὅ τὴ φλογερὴ μου ἀγάπη
Δὲν ἐπαράδωκα κορμὶ βρισμένο ἀπ' τὸν Ἀράπη.

Τώρα σὺν ἔρθ' ἡ ὥρα μου καὶ φύγω καὶ πεθάνω.
Ἔσεῖς νὰ τ' ἀπιθώσετε ἔς τὴν κάσα μου ἐπάνω.
Παιδιά μου, δὲ' μοῦ φαίνεται κακὸς ὁ χάρος τόσο
Ἐὰν συλλογέμαι πὼς ἐκεῖ μαζὺ μ' αὐτὰ θὰ λυώσω.

Καὶ ἔς τῆς γρηᾶς τὸ μάγουλο κύλισεν ἕνα δάκρυ.
Μὰ ἐν ἀπὸ τὰ γγόνια τῆς κοιμήθηκε ἔς τὴν ἄκρη,
Καὶ καθὼς τῶειδε ἢ γιατί μὲ τ' ἄγρουπνὸ τῆς μάτι
Τὸ πῆρε ἔς τὸ μικροῦλι του γιὰ νὰ τὸ πάη κρεββάτι.
Καὶ τᾶλλα ποὺ ἀπόμειναν πηγαῖναν ἕνα ἕνα,
Καὶ ψηλαφοῦσαν κ' ἔβλεπαν μὲ μάτια θαμπωμένα
Τὴ φουστανέλα τὴ λευκὴ καὶ τὴ βαρεῖα φλοκάτα
Καὶ τὴ χρυσὴ τὴ φέρμελη. Καμάρια μας φευγάτα! . . .

Κ. Παλαμᾶς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 'Α'.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜΩ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ἄθνας Γ. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Γ. Ἄθανασιάδου. Ἐγενήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1893. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐχὼν ὅμως ἰδιαιτέραν κλίσιν, κατέγινε εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, συνεργασθεὶς κατὰ πρόωτον εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» τοῦ Γαβριηλίδου. Ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς: *Ἡρώϊνὸ ἔκκλημα*, *Ἀγάπη στὸ Ἐπαχτο καὶ Καιρὸς Πολέμου*, ἥτις ἐσχάτως ἐβραβεύθη εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμόν. Τὰ ποιήματά του ζωντανεμένα μετὰ τὸ χρῶμα τῆς πατρίδος του διαχέουν τὸ λεπτόν καὶ εὐγενὲς ἄρωμα τῆς ἐπαρχιακῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν τόσο καλὰ γνωρίζει ὁ ποιητὴς νὰ ζωγραφίσῃ.

Τὸ τοπικὸν τοῦτο χρῶμα, ζωηρότερον καὶ φαιδρότερον διακρίνεται εἰς τὸ ἠθογραφικὸν τοῦ διήγημα *Καπέλλο* ἐκδοθὲν τὸ 1923.

Ἀμίση Δε Ἐδμόνδος. Ἐγενήθη ἐν Ὀνελίᾳ τῆς Ἰταλίας τὸ 1846. Ἐσπούδασε εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Μοδένης ἐξελεθὼν δὲ ἐκ τῆς σχολῆς ἐγένετο ἀξιωματικὸς τοῦ Πεζικοῦ καὶ μετέσχε τὸ 1866 εἰς τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον. Ἐδημοσίευσεν *Στρατιωτικὰ διηγήματα*. Ἀπομακρυνθεὶς τὸ 1871 τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν.

Ἐκτὸς τῶν Στρατιωτικῶν διηγημάτων ἔγραψε σειρὰν *Ὀδοιπορικῶν ἐντυπώσεων* ἐξ Ἰσπανίας, Ὀλλανδίας, Μαρσούρου, Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν ἀναγνωστικὸν βιβλίον διὰ τὰ σχολεῖα: *Ἡ Καρδιά*. Ὁ Ἀμίση ἀπέθανε τὸ 1899 τὰ δὲ ἔργα του διὰ τὴν περιγραφικὴν τῶν δυνάμιν μετεφράσθησαν σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας.

Ἄρσ. Ταμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 18

Ἀντρέγιεφ Λεωνίδας Ἐγεννήθη τὸ 1871 εἰς τὴν Ὁρούλ τῆς Ρωσίας, ὅπου ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς. Πανεπιστημιακὸς σπουδὰς ἠκολούθησε εἰς τὴν Πετρούπολιν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Ἀντρέγιεφ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ οἰκονομικῶς ἀναγκαζόμενος να μὲνη νησιτικὸς ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους. Κατὰ τὸν χρόνον τῶν σπουδῶν του κατέγινε εἰς τὸ διήγημα ἄνευ ὅμως ἐπιτυχίας. Ἡ οἰκονομικὴ του κατάστασις καὶ αἱ ἀποτυχίαι του εἰς τὴν διηγηματογραφίαν τὸν ἠνάγκασαν νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ζωγραφικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν. Τοιοῦτοτρόπως κατόρθωσε πολλάκις ἡ ζωγραφικὴ του νὰ τὸν ἐξάγῃ ἀπὸ τὴν στενόχωρον οἰκονομικὴν κατάστασιν καὶ οὕτω τὸ 1897 κατόρθωσε νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου.

Ἡ ψυχολογία του ὅμως οὐδέποτε κατόρθωσε νὰ προσαρμοσθῇ μετὰ τὰς συνθήκας τοῦ δικηγορικῶν ἐπαγγέλματος καὶ διὰ τοῦτο λίαν ἐνωρίς τὸ ἐγκατέλειψε, διὰ νὰ χαρίσῃ εἰς τὴν παγκόσμιον λογοτεχνίαν τὰ ἀριστουργήματα: *Ἡ ζωὴ τοῦ Πάτερ Βασίλη, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Ἀνθή, ὁ Κυβερνήτης, τὸ Κόκκινο Γέλιο, τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Σατανᾶ, οἱ Μαῦρες Μάσκες, οἱ ἑπτὰ κρεμασμένοι, τὸ Ἀνάθεμα* καὶ ἄλλα.

Εἰς τὰ ἔργα του ὁ Ἀντρέγιεφ συνδυάζει ὅλα τὰ προτερήματα καὶ ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς του. Ἐξετάζων δὲ αὐτὰ ὡς πραγματικὸς ἐπαναστάτης, μετὰ τὴν πλατύτηρα ριζοσπαστικὴν σκέψιν, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς τὴν τύχην ὄλων τῶν μεγάλων ἐξορίστων. Νέος ἀκόμη εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, ἀπέθανε τὸ 1919 εἰς μίαν πόλιν τῆς Φιλανδίας πτωχὸς καὶ ἀπογοητευμένος διὰ τὸ ἀναστάτωμα τῆς Πατρίδος του.

Βαλκωρίτης Ἀριστοτέλης. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Βαλαωρίτου. Ἐγεννήθη εἰς Λευκάδα τὴν 2 Αὐγούστου 1824, καὶ ἀπέθανεν τὴν 24 Ἰουλίου 1879 εἰς τὴν Μαδουρήν, ἰδιόκτητον νησιδα, ὅπου διαρκῶς ἔμενε. Ἡ μήτηρ του κατήγετο ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῆς Κεφαλληνίας Τυπάλδου Φορέστη. Εἰς τὰς φλέβας τοῦ ποιητοῦ ἔρρεεν ἐκ πατρὸς ἀρματολικὸν αἷμα. Ὁ πρόπαπός του, Χρῆστος Βαλαώρας, κατήγετο ἀπὸ τὴν Βαλαώραν τοῦ δήμου Ἀπεραντιῶν τῆς Εὐρυτανίας, πολεμήσας ὡς ἀρματολὸς μετὰ τῶν Ἐνετῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων. Τὸν υἱὸν τοῦτου Μόσχον, ἐλθόντα εἰς Λευκάδα, ἐνεγράμην οἱ Ἐνετοὶ εἰς τὴν χρυσὴν βίβλον καὶ ἔκτοτε ἡ οἰκογένεια Βαλαωρίτη ὑπῆρξεν εὐγενῆς, εὐποροῦς καὶ διακεκριμένη. Ὁ πατήρ τοῦ ποιητοῦ Ἰωάννης ἀνήλθεν εἰς ὕψηλά ἀξιώματα εἰς Λευκάδα, κατὰ τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα αὐτὴ διετέλει ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, ἐκλεγείς ἀντιπρόσωπος καὶ Γερουσιαστής.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐσπούδασεν κατ' ἀρχάς εἰς Λευκάδα καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας, βραδύτερον δὲ ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας ἔλαβε τὰ διπλώματα τῆς φιλολογίας καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ Γενεύης μετέβη εἰς Παρίσιους διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικὰ, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ κλίματος ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ τὸ 1848 εἰς Ἰταλίαν. Ἐκεῖ μετὰ τριετῆ φοίτησιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ Δικαίου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν του Λευκάδα. Τὸ 1848 διαμένον ἐν Ἰταλίᾳ ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν νὰ συμπολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Τούρκων ἕγων ἐθελοντικὸν σῶμα· ἐπειδὴ ὁμως τοῦτο, δὲν τοῦ ἐπετράπη μετέβη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ ἐπολέμησεν ὑπ' αὐτοὺς ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν.

Τὸ 1852 ἐνυμφεύθη τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ Λιμίλιου Τυπάλδου καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Λευκάδα. Εὐπόρος ὢν καὶ οὐδεμίαν ἔχων κλίσιν εἰς τὴν Νομικὴν, οὐδέποτε ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, ἀλλὰ κατέγινεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποιησὶν καὶ εἰς Ἱστορικὰς μελέτας περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἰδίως ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐπίσης φρονεῖς του ὑπῆρξε μεγάλη καὶ ἡ διοργάνωσις ἐπαναστάσεων ἐν Ἡλείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Κρήτῃ, κατὰ τῶν Τούρκων.—Τὴν Λευκάδα ἀντεπροσώπευσεν ὁ ποιητὴς εἰς τὴν Βουλὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του καὶ μέχρι τοῦ 1868, ὅτε ἀποδοκιμασθεὶς ἔνεκα ζωνοῦ τινος ἐπεισοδίου μετὰ τοῦ Ἰακωβάτου, ἀπεσύρθη ὀριστικῶς τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς.

Ἡ ποιητικὴ του σταδιοδρομία ἀρχετα κυρίως ἀπὸ τοῦ 1857 μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν *Μνημοσύνων*, ἅτινα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ θρηνώδεις ἐλεγείας, εἰλημιμένας ἐκ τῶν δημοτικῶν θρύλων τοῦ Κάτω Κόσμου, τοῦ Χάρου, τοῦ Βρυκόλακα κλπ. Τὸ 1859 ἐδημοσίευσεν ἐν Κερκύρᾳ τὴν *Κυρὰ Φροσύνην* καὶ μετὰ ταύτην ἔγραψε τὸν *Ἀθανάσιον Διάκον* τὸν *Ἀστραπόγιαννον*, καὶ τὸν *Φωτεινόν*. Τὰ ἔργα του ὁ Βαλαωρίτης ἐπλούτισεν καὶ διὰ πολυτίμων ἱστορικῶν σημειώσεων ἐκ τῶν ὁσίων καταφαίνεται ὅτι καὶ σοφὸς ἱστοριοδίφης ὑπῆρξεν. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ Ποίησις ἔπρεπε νὰ εἶναι: *«ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διηγητικὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλιν»*. Καὶ πράγματι οὐδεὶς κατάρθωσε νὰ ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους του καὶ ἀπὸ τοὺς θρύλους τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τόσον, ὅσον ὁ Βαλαωρίτης. Ὅπως εἰς τὴν δημοτικὴν ποιήσιν ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῆς φύσεως ζωντανεύουν, ἔτσι καὶ τὰ βουνὰ τὰ δένδρα, τὰ πουλιά, τὰ λουλούδια, τὰ σπαθιά ἀκόμα καὶ τὰ βόλια εἰς τοὺς στίχους τοῦ Βαλαωρίτου παίρνουν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ μιλοῦν καὶ αἰσθάνονται, πονοῦν καὶ ὑποφέρουν. Τὸ ἄλογο, πὸν γίνεται κῆμα ὀλοφούσκωτο πῶχει τὰ γένηται τ' Ἀλήπασα ἀφρό, ὁ πλάτανος πὸν νοιάθει σὶς ῥίξες του τὸ αἷμα τῶν ἀδικωσκοτωμένων ἡρώων καὶ τὸ ζουφάει ἀχόρταγα γιὰ νὰ θεριέψου τὰ κλωνάρια, νὰ γίνουν βαρεῖα κ' ἀτάραγα τὴν Πόλι νὰ

πλακώσουν, τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχη, ποῦ γίνεταί φίδι, τὸ κύμα ποῦ: «τὴ Φροσύνη τὴ νεκρὴ γιὰ νύφη τοῦ ἀγκυλιάζει καὶ με στεφάνια ἀπὸ νερὸ τοὺς γάμους τοῦ γιορτάζει» κλπ., ἂν καὶ εἶναι παρομοιώσεις πολὺ τολμηραὶ συγκρινόν τόν, ὥστε καθυποτάσσουν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ πλαστικότητα τοῦ στίχου, ὅστις πάλαι ἀπὸ τὸ βαθὺ καὶ εὐγενὲς πατριωτικὸν αἰσθημα τοῦ ποιητοῦ

Παρατηροῦμεν γενικῶς εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου μίαν ἐξέλιξιν πρὸς σύλληψιν βαθυτέρας, φιλοσοφικωτέρας καὶ ὑψηλοτέρας ἔμπνευσεως, ἢ ὅποια ὑπὸ τὴν ἀριστοτεχνικωτέραν τῆς ἐκδήλωσιν σταματᾷ εἰς τὸν *Φωτεινόν*, ὅστις ἂν καὶ ἔμεινεν ἡμιτελής, λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του. «Μέσα στὸ ποίημα τοῦ Φωτεινοῦ ἔβαλε τὴν καρδιά του ὁ ποιητὴς πρὸς πολὺ», λέγει ὁ Κ. Παλαμάς. «Ὁ στίχος μέσα στὰ ἀρματολικά του χέρια σὰ λεπίδι ξανάστραψε καὶ ξαναβρόντηξε σὺν καρνοφύλλι. Μὰ τὰ χέρια δὲν τρέμουν καὶ ὁ στίχος ἀλάθευτα χτυπᾷ. Καὶ τὴ δάφνη ποῦ θὰ τὴν ὄνειρευόταν ὁ νέος τὴν ἔδρευσε ὁ μεσόκοπος»..... Δυστυχῶς ὁ πρόωρος θάνατος ἐμπόδισε τὸν ποιητὴ μὲ τὸν *Φωτεινόν* τὸν νὰ δρέψῃ τὴν δάφνην ὀλόκληρη, ἀπὸ τὴν ὄψαν τῆς.

Ὁ Ἄργύρης, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ ποιητὴς εἰς τὸ ποίημα *Τὸ ξερριζωμένο δέντρο* ὑπῆρξεν ἥρωας, ὅστις ζῆ εἰσέτι εἰς τὰς δημοτικὰς παραδόσεις, ἐξυμνοῦμενος παρὰ τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ διὰ τὸ ἀτίθασσον τοῦ χαρακτήρος του. «Τὸ κοντὶ τοῦ Ἀργύρη» εἶναι ἡ πέτρα, ἐφ' ἧς πιστεύεται ὅτι ἔπεσεν ὁ Ἀργύρης δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων του Πατράλα καὶ Κούρη, ἀφοῦ πρῶτον ἀδελφικῶς συνεδειπνήσαν μετ' αὐτοῦ. Ἡ πέτρα αὐτὴ παρασυρθεῖσα ὑπὸ τῶν ὁδάτων κεῖται σήμερον ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ χαιμάρρου «Δημοσάρι».

Βηλαρᾶς Ἰωάννης Ἐγεννήθη εἰς Ἰωάννινα τὸ 1771 ἐκ πατρὸς Ἡπειρώτου τοῦ Στεφ. Βηλαρᾶ, ἱατροῦ καὶ ποιητοῦ καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκ μητρὸς Πελοποννησίας. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Βηλαρᾶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ὡς καὶ τὰς γλώσσας Ἰταλικὴν καὶ Ἀγγλικὴν. Ἀφοῦ εἰς Ἰωάννινα ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του μετέβη εἰς τὴν Πάδοβον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν Ἰατρικὴν. Ἐκεῖ, ἔχων ἔμφυτον κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν, εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῆ μὲ φιλολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας. Ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς του ἐπανήλθεν εἰς Ἰωάννινα, ὅπου προσελήφθη ὡς ἱατρός τοῦ Βελῆ Πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ παρακολουθῆσιν τὸν Βελῆ εἰς τὰς ἐκστρατείας του. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ὁ πολυτάραχος οὗτος βίος δὲν συνεφώνει μὲ τὸν χαρακτήρα του, κατῴρθωσε νὰ ἐγκατασταθῆ μετ' ὀλίγον μονίμως εἰς Ἰωάννινα, ὡς ἰδιαιτέρως ἱατρός τῶν χαρμιῶν τοῦ Βελῆ. Τοιοῦτοτρόπος εὑρισκε καιρὸν νὰ ἀσχολῆται εἰς τὴν ποίησιν, εἰς φιλολογικὰς ἄλλας καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Βοτανικὴν. Δυστυχῶς ἡ εὐγενὴς αὐτῆ προσπάθεια τοῦ Βηλαρᾶ ἀνεκόπη βιαίως. Εὐρισκόμενος εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἔχασε τὴν περιουσίαν του, ἐκίη ἢ οἰκίαν του καὶ μόλις

κατώρθωσε μετά της οικογενείας του νά σωθῆ εἰς τὸ χωρίον Ζαγόριον. Ὁ Βηλαρᾶς δύο περίπου ἔτη μετά τὴν φοβερὰν ταύτην περιπέτειαν ἀπέθανε τὸ 1823.

Αἱ ἰδέαι τοῦ Βηλαρᾶ περὶ τῆς γλώσσης, τῶν ὀρθογραφικῶν καὶ γραμματικῶν κανόνων, τῶν τονισμῶν τῶν λέξεων εἶναι παράτολμοι καὶ παράδοξοι συγχρόνως. Σχετικῶς μὲ τὰς δοξασίας του ταύτας ἔγραψε τὰ γραμματικὰ ἔργα: *Ἡ Ρομείκη γλῶσσα Στὴν τυπογραφία του Κορφον Μικρῆ ὁρμηγία γιὰ τὰ γράμματα καὶ ὀρθογραφία τῆς Ρομείκης γλῶσσας*. Βραδύτερον ἐγκαταλείψας τὸν γλωσσικὸν τοῦ ἀγῶνα μετεχειρίσθη εἰς τὰ ποιήματά του τὴν λαλουμένην ἠπειρωτικὴν. Τὰ ποιήματα τοῦ Βηλαρᾶ δὲν διακρίνονται διὰ τὴν μεγάλην τῶν ἔμπνευσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν γλυκύτητα τῆς ἐκφράσεως, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικώτερον δείγμα ἔχομεν εἰς τὸ ποίημά του τὸ «πούλακι». Ἐχον μεγάλην εὐχέρειαν εἰς τὸ στιχουργεῖν κατορθώνει οἱ στίχοι του νὰ ἔχουν τὸ σπάνιον προσόν τῆς συντομίας τῆς συνοχῆς καὶ τοῦ ἐπιγραμματισμοῦ. Κυρίως ὁ Βηλαρᾶς χαρακτηρίζεται ὡς σατυρικός ποιητής, καθ' ὅσον ὅλον του τὸ ποιητικὸν ἔργον τὸ φωτίζει μία φωτεινὴ καὶ εὐθυμὸς εἰρωνεία.

Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ὁ Βηλαρᾶς μετέφρασε Θουκυδίδην, τὰ Ἀνακρεόντεια, τὸν Κρίτωνα τοῦ Πλάτωνος, Ἡρόδοτον καὶ τὸ ἄριστον πάντων τὴν «Βατραχομομαχίαν».

Βλαχογιάννης Ἰωάννης. Σύγχρονος φιλόλογος, ἱστορικός, διηγηματογράφος καὶ ποιητής. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον τὸ 1868. Ἐσπούδασε εἰς τὸ Γυμνάσιον Πατρῶν καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὰ ἔτη 1887—1890. Τὸ λογογραφικὸν του στάδιον ἤρχισε μὲ τὸ ψευδώνυμον Γιάννης Ἐπαχτίτης, ἐκδόσας τὸ 1893 τὴς *Ἱστορίες τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη*. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1908 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν *Προπόλαια* μὲ πρωτότυπα ἔργα του στίχους, διηγήματα, ἱστορικὰς μελέτας, ὕλην γλωσσικὴν καὶ ἄλλα παντοῖα ἔθθη. Ἐπίσης συνέλεξε καὶ ἐξέδωκε εἰς δύο τόμους: *Τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, τὸ *Ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Μακρυγιάννη* καὶ τὰ *Χιανὰ Ἀρχεῖα* εἰς πέντε τόμους. Ἐξέδωκε ἐπίσης τὰ *Μεγάλα Χρόνια* συλλογὴν πατριωτικῶν πεζογραφημάτων, *Τὸν Πετεινὸν, Τὴν Πεταλοῦδα, Τοῦ χάρου ὁ χιλασμός, Ἐρμος Κόσμος, Γύροι τῆς ἀνέμης* κ. ἄ. Τὰ διηγήματα τοῦ Βλαχογιάννη ζωηρὰ καὶ καλογραμμένα, μὲ ὕψος καὶ φρασσεολογία «βαθεῖα ρομείκη» θὰ μένουν εἰς τὸν ὄριζοντα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ὡς λαμπρότατοι ἀστέρες, ποὺ χύνουν φῶς ἅπλετο μαζὺ μὲ τὴν ἄλλην ἱστορικὴν του ἐργασίαν, εἰς τοὺς πόνους, τοὺς παλμούς, τὰς περιπετείας τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, τοὺς θρύλους καὶ τὰ ἦθη τῆς ἐπαρχιακῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ ἰδίως τῆς Ρούμελης.

Βύρων Γέρδων Νόελ Γεώργιος. Μέγας Ἀγγλὸς ποιητὴς καὶ

φιλέλλην γεννηθεὶς τὸ 1788. Ἡ μήτηρ του ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου της μετέβη τὸ 1790 μετὰ τοῦ υἱοῦ της εἰς Ἀβερδῆν τῆς Σκωτίας, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1898. Ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πάππου του, ἐκληρονόμησε τὸν τίτλον τοῦ Λόρδου, τὴν περιουσίαν τῆς οἰκογενείας καὶ κατέλαβε τὴν ἐπαυλιν αὐτῆς. Τὰ πρῶτα του ποιήματα Ὁραὶ σχολῆς δημοσιευθέντα τὸ 1808 κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς κριτικῆς τοῦ Λονδίνου ἀπαντήσας δὲ ὀ ποιητῆς εἰς τὴν ἐπίκρισιν ταύτην δι' ἑνὸς σατυρικοῦ ποιήματός του: *Ἄγγλοι Βάρδοι Σκῶτοι δημοσιογράφοι* ἐγένετο ἔκτοτε διάσημος. Γενόμενος ἔπειτα βουλευτῆς ἐβαρύνθη ταχέως τὸν ἀστικὸν βίον καὶ ὠθούμενος ὑπὸ ἐμφύτου τάσεως πρὸς τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους περιηγήθη εἰς τὴν Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, Μάλταν, καὶ Ἠπειρον, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Ἀλῆ—πασᾶν. Ἐκείθεν ἐπισκεφθῆ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολιν καὶ Σμύρνην διάγων παντοῦ ζωὴν πολυτάραχον καὶ σκανδαλώδη. Τὰ ὠραιότερα τῶν ἔργων του εἶναι ἡ *Ἀποδημία τοῦ Τσαΐλ Ἀρολδ Γκιαούρ, Μνηστῆτῆς Ἀβύδου, Πολιορκία τῆς Κορίνθου, Ὁ Πειρατής, Ὁ Μαζέπας, Ὁ Μάμφρεδ, Ὁ Σαρδανάπαλος, Οἱ δύο Φόσκαροι, Ὁ Κάϊν* κ. ἄ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἐθριάμβευσε, ἀλλὰ οἰκογενειακὰ ἀτυχήματα καὶ διαζύγιον μετὰ τῆς συζύγου του τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ ἐκ δευτέρου εἰς Γενεύην, Ρώμην, εἰς Βενετίαν καὶ τέλος εἰς Ἑλλάδα, ὅπου ἐν Μεσολογγίῳ ἐβοήθησε τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγωνιζομένους Ἕλληνας, μὴ φαισθεὶς οὔτε κόπον, οὔτε κινδύνων, οὔτε δαπάνης. Ἡ ὑγεία του ὅμως προσβληθεῖσα τὴν 7ην Ἀπριλίου 1824 ἔρριψε τὸν μέγαν Βύρωνα, πόλτην Ἑλληνιστά τότε, εἰς τὸν τάφον. Τελευταῖον ἔργον του εἶναι ἡ θαυμασία αὐτοβιογραφία του *Δὸν Ζουάν*, ὅστις ἂν καὶ ἔμεινε ἡμιτελής δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ ἐξοχώτερον ποιητικὸν ἔργον τοῦ αἰῶνος. Εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐστήθη ἀνδριάς εἰς τὸ Ἡρώδιον τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ζαπτείου.

Γκαίτε Ἰωάννης Βόλφγκανγκ Γ. Ὁ μέγιστος γερμανὸς ποιητῆς 1749—1832. Ἐγεννήθη ἐν Φραγκφούρτῃ.

Ἐσπούδασε νομικά, αἰσθητικὴν καὶ ὠραίας τέχνας. Ἐγράψε πλείστα ἔργα, ποιητικά, δράματα, φυσιολογικὰ συγγράματα κλπ. Ἐκ τῶν ἔργων ἐντύπωσιν μεγάλην προῤῥένησε ὁ *Βέρτερος* καὶ *Φάουστ*. Ἐπίσης πολλοῦ λόγου ἄξια εἶναι καὶ τὰ ἔργα του *Τάσος*, *Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις* δράματα, *Ρωμαϊκαὶ ἐλεγείαι*, *Βενετικὰ ἐπιγράμματα*, *Βίλελμ Μίστερ*, *Ἐρμαν* καὶ *Δωροθέα*. Πλὴν τῶν λογοτεχνικῶν του ἔργων ὁ Γκαίτε ἐθανυμάσθη ὡς φυσιο-

δίφης ἐμβριδέστατος, γράφας πλείστας ἐπιστημονικὰς πραγματείας, αἵτινες μαρτυροῦν τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν εὐρύτητα τῆς διανοίας του.

Γκιλ Αὐγουστος. Σύγχρονος Πορτογάλλος ποιητῆς ἐκ τῶν δημοτικωτέρων. Ἐγράψε ἀπειρες *Κουάδρες* δηλαδὴ λαϊκὰ τετράστι-

χα, ὅπως ἐκεῖνα πού λέγονται ἢ αὐτοσχεδιάζονται ἀπὸ τὰς νεάνιδας τῶν ἐπαρχιῶν μας εἰς τὸν «Κλύδωνα», κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Τὰ λαϊκὰ τετράστιχα ὁμῶς τοῦ Γκίλ ἔχουν τέτοια τελειότητα στὴ φόρμα καὶ ὁμοιότητα μὲ τὰ δημοτικὰ, ὥστε δικαίως νὰ θεωρῆται εἰς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Πορτογαλλίας. Ἐκτὸς τῶν αἰσθηματικῶν *Κουάδρας* ὁ Γκίλ ἔγραψε καὶ τὸ *τραγουδι τοῦ Τζίτζικα* συλλογὴν, ἣτις ἀποτελεῖται ἀπὸ σατυρικά τετράστιχα, διαφόρους ἄλλας σατύρας φιλολογικωτέρας καὶ μεταφράσεις ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων ποιητῶν. Ὁ Γκίλ ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε ἐκτὸς τῶν σατυρικῶν του καὶ τὰς συλλογὰς: *Γεναρῆσιο φῶς*, *Σκιὰ Καπνοῦ* καὶ *Alba Plena*. Εἰς τὴν τελευταίαν ὁ Πορτογάλλος ποιητὴς τραγουδεῖ μὲ λαϊκὴν ἀπλότητα καὶ πίστιν τὴν ζωὴν τῆς Παναγίας. Κατὰ τὸν ποιητὴν μας κ. Κώσταν Οὐράνην, ὅστις εἶνε καὶ ὁ μόνος, πού ἐγγνώρισε εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν δι' ἀξιολόγων μελετῶν του δημοσιευθεισῶν εἰς τὸ περιοδ. «Νέα Ζωή» τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν σύγχρονον Πορτογαλικὴν ποίησιν, ἢ *Alba Plena* τοῦ Γκίλ «εἶναι ἓνα βιβλίον πού δὲν ἔχει τὸ ὅμοιον στὴν πορτογαλικὴν ποίησιν. Ὁ χριστιανισμὸς του δὲν ἔχει τίποτα τὸ δογματικόν, τὸ τραχὺ ἢ τὸ πένθιμο ὅπως τὸν ἐκκληρονομήσαμε ἀπὸ τὸν μεσαίωνα. Δὲν ἔχει τίποτα ἀκόμα ἀπὸ τὸ χριστιανισμὸ τῆς ἀναγγένησης πού εἶναι ὅλος εἰδωλολατρικὸς. Εἶναι εἰρήνην καὶ ἀγάπην. ...». Τ' «ὄνειρεμένο σπίτι» τοῦ Γκίλ, πού δημοσιεύομεν εἰς τὸν παρόντα τόμον, εἶναι ἀπὸ τὰ τρυφερώτερα γεμᾶτο ... ἀπὸ τὴν ἔνθεη καλωσύνη τῶν ὁπλῶν καὶ φτωχῶν ἀνθρώπων...»

Γρυπάρης Ἰωάννης. Σύγχρονος ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1872 εἰς τὴν Σίφνον τῶν Κυκλάδων. Ἐξέπαιδευθὲν εἰς τὴν Μεγ. Σχολὴν τοῦ Γένους ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἔπειτα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν γενόμενος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Πλεῖστα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Γρυπάρης διήλθεν εἰς τὰς ἐπαρχίας ὡς καθηγητὴς καὶ Γυμνασιάρχης, τελευταίως δὲ διαμένει εἰς Ἀθήνας ὡς τμηματάρχης τῶν Γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας. Ἐξέδωκε καὶ ποιητικὰς συλλογὰς *Ἰντερμέδια*, *Λυρικά*, *Σκαραβαῖοι καὶ τερακόττες*. Ἐγραψε ἐπίσης καὶ τὸ *Βιβλίον Τρύφωνος καὶ τῆς Χρυσοφρύδης* ὡς καὶ πολλὰς μεταφράσεις ἀρχαίων συγγραφέων ἐποίησεν, ἐν οἷς καὶ τὴν Τριλογίαν τοῦ Αἰσχύλου.

Δάντης Ἀλικέρης. Εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Ὁ Ὅμηρος δύνатаί τις εἰπεῖν τῆς Ἰταλίας. Ἐγέννηθὲν τὸ 1265 εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἀπὸ εὐγενῆ οικογένειαν. Ἐσπούδασεν εἰς Βολωνίαν καὶ Πάδουαν ἀπερῶσας πλεῖστα ἔτη τῆς νεότητός του εἰς σοβαρὰς μελέτας, τῶν πατέρων τῆς Ἑκκλησίας, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν λοιπῶν φιλοσόφων ὡς καὶ τῶν Λατίνων ποιητῶν.

Ἀπὸ τῆς νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας εἰς τὴν ἀγνὴν ψυχὴν τοῦ ἠσθάνθη ἰδεῶδη ἀγάπην διὰ τὴν Βεατρίκην Πορτινάρη, ἡ ὁποία ἀπέθανε εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν τὸ 1290. Ἡ θλίψις αὕτη ἐγένεσε τὴν τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τόσων ἀπογοήτευσιν, ὥστε ἐσκέφθη διὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον καὶ γὰ γίνῃ καλόγηρος. Ἀργότερα ὡς

παρητήθη τῆς καλογερικῆς ζωῆς καὶ ἀφιερῶθη εἰς σοβαρὰς φυσιο-
λογικὰς μελέτας. Τὸ μεγα-
λόρρημά του τὴν *Θείαν Κομω-
δίαν* ἐγράψε εἰς Ραβένναν, ὅπου
καὶ διέμενε ἐξόριστος ἀπὸ τὴν
πατρίδα του τὰ τελευταῖα ἔτη
τῆς ζωῆς του 1315—1321.

Ἄλλοτε, ὁ Δάντης τὸ 1300 ἐξε-
λέγη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του
μέλος τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ
τὸ 1302 ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς
ἀντιθέτου μερίδος. Ἐκτοτε πε-
ριήλθε πολλὰς πόλεις τῆς Εὐ-
ρώπης καὶ τέλος κατέφυγεν εἰς
τὴν Ραβένναν εἰς τὸ σπίτι τοῦ
ἀρχοντος Γουίδου τοῦ Ζ',
ὅστις τὸν ὑπέδεχθη φιλοφρο-
νέστατα καὶ κατὰ τὸν θάνα-

τόν του ἀπέδωκε τιμὰς ἀληθῶς ἡγεμονικὰς. Ὁ Δάντης ἐκτός τῆς «θείας
Κομωδίας» ἐγράψε καὶ ἄλλα ἔργα ὡς τὰ: *Νέα ζῶη*, *Συμπόσιον*, *Περὶ
μοναρχίας*, *ἐκλογαί*, *ἐπιστολαί* καὶ πολλὰ ἄλλα φιλοσοφικά. Ἐπίσης
ὁ Δάντης κατὰ διαφόρους περιόδους ἐγράψε καὶ διάφορα λυρικά ποι-
ματα, ἅπαντα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν πρὸς τὴν Βεατρίκην ἔρωτά του.
Ἀπέθανεν τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1321.

Δερουλέδ Πκῦλος. Γάλλος πολιτευτὴς καὶ ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς
Παρίσιον τὸ 1846. Ἐγράψε *Τραγῳδία Στρατιώτου* ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα
θεατρικὰ ἔργα. Γενόμενος Πρόεδρος τοῦ «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου» ἐρ-
γάσθη μετὰ ζήσεως κατὰ τῆς Γερμανίας, ἀκράτητος δὲ ὢν εἰς τὰς ἰδέας
καὶ ἀποφάσεις του ἐγένετο πολλὰκις παραίτιος ταραχῶν. Ἐπισκεφθεὶς
τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο ἄκρως δημοφιλὴς. Ἀπέθανεν τὸ 1914.

Ζαμπέλιος Σπυρίδων. Υἱὸς τοῦ λογιῶν Ι. Ζαμπελίου γεννηθεὶς
τὸ 1815 εἰς Λευκάδα. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς
Πίζης, ἀφοῦ δὲ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του περιηγήθη διαφόρους πόλεις
τῆς Εὐρώπης μελετῶν εἰς τὰς βιβλιοθήκας. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα ἐδημοσίευσεν εἰς Κέρκυραν συλλογὴν δημοδῶν ᾠσμάτων τῆς Ἑλ-
λάδος μετὰ μικρᾶς εἰσαγωγῆς περὶ τῆς γεννήσεως καὶ διαδόσεως τῆς
λέξας Ἑλληνικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, ὡς
καὶ μονογραφίαν ὑπὸ τὸν τίτλον: *πόθεν ἢ κοινῇ λέξις τραγοῦδῶ.*
Ἐξέδωκεν Ἱταλιστὶ τὰ *Ἱταλοελληνικά* ἧτοι περὶ τοῦ πολιτισμοῦ

της κάτω Ἰταλίας κατά την ἐποχὴν τῶν εἰκονομάχων, ὡς καὶ εὐφάνταστον μυθιστόρημα *Ἀγαμνήσεις μοναχῆς*. Συνέγραψεν ἐπίσης ἱστορικά ποιήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ εἰς τὴν Ἐνετοκρατίαν ἐν Ἑλλάδι ὡς αἱ *Βυζαντιναὶ μελέται καὶ ἱστορικὰ Σκηνογραφήματα, περὶ τῶν Κρητικοῦ γάμοι*, μυθιστόρημα μεμιγμένον μετ' ἀληθοῦς ἱστορίας, *περὶ τῶν πηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνότητος*, κ.ἄ. Τελευταῖον ἔργον αὐτοῦ εἶναι μέγα ἐτυμολογικὸν λεξικὸν, τοῦ ὁποίου τὸ α' μέρος ἐξεδόθη εἰς Παρίσιους ὑπὸ τὸν τίτλον «Parlers grecs et romains».

Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξέλεγχῆ εἰς τὴν 9ην Βουλὴν βουλευτῆς Λευκάδος. Ἀπέθανεν εἰς Ἑλβετίαν τὸ 1881.

Καβάφης Ν. Κ. Σύγχρονος ἀλεξανδρινὸς ποιητῆς. Παρουσιάζει εἰς τὰ ποιήματά του φόρμα ἐντελῶς πρωτότυπη. Προσωπικὸς ἐπίσης καὶ ἰδιόρρυθμος παρουσιάζεται εἰς τὴν τεχνοτρολίαν καὶ τὸ ὄψος. Τὰ ποιήματά του δὲν τὰ ἐξέδωκε συγκεντρωμένα εἰς τόμους· τὰ σκόρπισε εἰς διάφορα περιοδικὰ ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὰ : *Νέα Ζωή*, καὶ *Γράμματα* τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐσχάτως ὁ Καβάφης τυπᾷ χωριστὰ εἰς ἰδιαίτερα φύλλα τὰ ποιήματά του καὶ τὰ διανέμει εἰς φίλους του. Ἐὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη, ἂν καὶ ἐμπνευσμένα τὰ θεμάτων ἱστορικῶν καὶ ἐντυπώσεων τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἀποπνέουν βαθύτατον λυρισμὸν πεσσιμιστικόν, ὅστις ἀπολήγει εἰς λεπτότατον σαρκασμὸν κατὰ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρώπων.

Κάλβος Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1792 ὅπου ἔμεινε τὰ πρῶτα παιδικὰ του ἔτη καὶ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα. Ἄν καὶ πτωχὸς ἐστάλη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του εἰς Ἰταλίαν νὰ σπουδάσῃ Ἑλληνικὴν Φιλολογίαν ἀφοσιωθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὴν κλασσικὴν. Τότε ηὐτύχησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Φώσκολον Ἰταλὸν ποιητὴν, ἀλλ' Ἑλληνα τὴν καταγωγὴν, ἐν Φλωρεντίᾳ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας ταξιδεύσας μετ' αὐτοῦ εἰς Ἑλβετίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐν Εὐρώπῃ ὁ Κάλβος ἐπαῆλθε εἰς Κέρκυραν τὸ 1826, ὅπου μετὰ τινα καιρὸν διορίσθη Γυμνασιάρχης εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ Γυμνάσιον, προαχθεὶς κατόπιν εἰς Καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Ἴονιον Πανεπιστήμιον, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ δογίλου χαρακτηροῦ του παρητήθη. Μετὰ τὸ 1859 ἔφυγε πάλιν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐντυφθεὶς διὰ δευτέραν φορὰν Ἀγγλίδα καὶ ὅπου τὸ 1867 ἀπέθανεν. Ἡ ποιητικὴ του παραγωγή, εἰκοσὶν ἐν δὲκ ὄδαί, ἂν καὶ μικρὰ, εἶναι κολοσσιαία, εἰς ποῖον διακρινομένη διὰ τὴν πρωτοτυλίαν, τὴν δύναμιν, τὴν σκέψιν, τὴν ἐμπνευσιν, καὶ ὑποβλητικότητα. Ἔχει γράψαι ἐπίσης καὶ ἔργα θρησκευτικὰ, ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικά.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας. Ἐσπούδασε Ἱατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἱατρός εἰς τὰ ἔμπορικά ἀτμόπλοια, ὅπου τοῦ ἐδόθη ἡ ἀφορμὴ νὰ σπουδάσῃ τὸν

Ἑλληνα ναύτην καὶ νὰ βυθίσῃ τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θαλασσινοῦ Ἑλληνοῦ τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Φαρῶν. Ὅχι ὀλιγώτερον ὁ Καρκαβίτσας ἐμελέτησε καὶ τὸν Ἑλληνα τῆς Στερεᾶς, ἀκολουθῶν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός τὰ περιοδεύοντα στρατιωτικὰ συμβούλια. Ἐκ τῶν ταξιδίων του τούτων ὁ Καρκαβίτσας συνεσώρευσεν ἄπειρον καὶ πολὺτιμον ὕλικόν, μὲ τὸ ὅποιον κατάρθωσεν

ἀθορύβως νὰ συνθέσῃ τάξιδιγγήματά του, ἅτινα τὸν ἀναδεικνύουν ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν πεζογράφον. Τὸ ἔργον τοῦ Καρκαβίτσα διαπνεόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἡρωϊσμῶν θὰ παραμένῃ πλάι εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτου καὶ τοῦ νεωτέρου Βλαχογιάννη, ὡς φάρος φωτίζων τὰς μελανὰς σελίδας τῶν ἐθνικῶν μας περιπετειῶν. Τὰ ἔργα τοῦ Καρκαβίτσα δημοσιευθέντα τὸ πρῶτον εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ συνεκεντρώθησαν εἰς τοὺς ἑξῆς τόμους: *Διηγήματα*, *Διηγήματα γὰρ τὰ παλληκάρια μας*, *ὁ ζητιᾶνος*, *ἡ Λυγερή*, *Δόγια τῆς Πλώρης*, *Παλιᾶ ἀγάπες*, *ὁ Ἀρχαιολόγος*. Ὁ Καρκαβίτσας ἀπέθανε κατόπιν ἐξαντλητικῆς νόσου εἰς Ἀμαρούσιον Ἀθηνῶν τὸ 1922.

Κορνᾶρος Βιτσέντσος. Κρής, ποιητῆς τοῦ Ἐρωτοκρίτου, γεννηθεὶς ἐν Σητείᾳ καὶ ἀκμάσας ὡς εἰκάζεται κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα.

Λαμαρτίνος Ἀλφόνσος. Περιήρμος γάλλος ποιητῆς γεννηθεὶς τὸ 1790 εἰς Μανσόν. Τὰ πρῶτα λυρικά του ποιήματα ἐδημοσιεύθησαν τὸ 1820 καὶ ἔτυχον λαμπρᾶς ὑποδοχῆς διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὸ ἀρμονικὸν τοῦ στίχου, ἠνοιξαν δὲ τὸν νέον δρόμον τῆς νέας σχολῆς τῆς ἐπονομασθείσης *ῥωμαντικῆς*. Ὁ Λαμαρτίνος τὸ 1829 ἐγένετο Ἀκαδημαϊκὸς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ποιημάτων του, ἅτινα ἐξέδωκεν εἰς τόμους τὸ 1823 καὶ 1828. Τὸ 1822 ἐταξίδευσεν ἐπὶ ἰδίῳ πλοίου ἀνά τὴν Ἀνατολὴν καὶ μετὰ μεγάλης ἀξιοπροετίας ἐξέδωκε δὲ τὰς ἐντυπώσεις του, τὸ 1834 εἰς τέσσαρας τόμους. Ἀναμνηθεὶς βραδύτερον εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη τὸ 1848 μέλος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ὁμοῦ ταύτας, ὁ Λαμαρτίνος περιέπεσεν ἀπὸ τοῦ 1849 εἰς τὴν κοινὴν δυσμένειαν. Ἐξέδωκεν ἔκτοτε διάφορα ἔργα ἱστορικά, ἄνευ πραγματικῆς ὁμοῦ ἀξίας, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου γραφόμενα. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων εἶναι: *Ποιητικὸς σκέρφεις*, *Ποιητικὸς ἀρμονίες καὶ θερησκευτικὸς ταξίδια εἰς τὴν Ἀνατολὴν*, *Ζωολέν*, *Ἱστορία τῶν Γερουδίνων καὶ ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία τῆς φιλολογίας*. Ὁ Λαμαρτίνος ἀπέθανε σχεδὸν νένης τὸ 1869.

Δασκαράτος Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1811. Τὰ πρῶτα μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν Ἀργοστολίῳ παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ Ἰωάννου Βαρτελότση. Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν μετέβη εἰς τὴν

Κέρκυραν, όπου ήκουσεν μαθήματα από τὸν Ἰταλὸν Βικέντιο Νανούτσιον καὶ τὸν ἡμέτερον σοφὸν καὶ ποιητὴν Ἀνδρέαν Κάλβον. Φοιτήσας ἐν μόνον ἔτος εἰς τὸ Ἴόνιον Πανεπιστήμιον, μετέβη εἰς Πίζαν ὅπου ἐσπούδασε νομικά, καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του τὸ 1839. Ἐπιστρέψας ἐξήσχισε ἐπὶ τὴν χρονικὸν διάστημα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου εἰς Ληξούριον καὶ κατόπιν διωρίσθη δικαστικὸς ὑπάλληλος. Αἰσθανόμενος ὁμως ἔμφυτον ἀποστροφὴν καὶ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο παρητήθη τὸ 1843.

Ὁ Λασκαράτος ὑπῆρξεν ἐνθουσιώδης ὁπαδὸς τῆς δημοτ. γλώσσης διὰ τοῦτο, τόσον εἰς τὰ πεζά, ὅσον καὶ εἰς τὰ ποιήματά του μετεχειρίσθη τὸ γλωσσικὸν ἴδιωμα τῆς πατρίδος του. Τὰ ποιήματά του, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ ἴδιος δὲν παρεδέχεται ὡς ποιήματα, δὲν τὰ διακρίνει οὐδεμίᾳ ποιητικῇ χάριτι ἢ ἀξίᾳ εἰ μὴ μόνον ἢ καυστικῇ σάτυρα.

Μεταξὺ τούτων ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουν τὸ *Δηξούρι*, τὰ *μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς*, ὁ *πνίχτης*, *Γιατὶ τὰ τάλλαρα τὰ λένε τάλλαρα ἢ Βάρκα Κανονιέρα*, καὶ ἄλλα, εἰς τὰ ὁποῖα μὲ εὐθυμον σαρκασμὸν μαστιγώνει διάφορα ἔκτροπα τοῦ Κλήρου καὶ τῆς Κοινωνίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὁ *ναυγᾶς μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ Ἀγαμέμνονος*, εἶναι μία ἐκ τῶν χαριστερῶν παρωδιῶν ἐξ ὧν ἐγράφησαν εἰς τὴν διεθνή λογοτεχνίαν. Ἡ καυστικὴ ἐλευθεροστομία του κατὰ τῶν μαστιγουμένων ἐπρόκάλεσεν τὸν ἀφορισμὸν του ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς συνόδου καὶ ἠναγκάσθη διὰ τοῦτο νὰ φύγῃ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπανελθὼν, ἐξέδωκε τὸ 1859 τὸν *Λύχνον*, ἐνεκα τῆς δομιότητος δὲ τῆς ἀρθρογραφίας του ὑπέστη νέας ἐπιθέσεις, διαχωμοὺς καὶ φυλακίσεις εἰς Ἀργοστόλιον καὶ εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἐναλλὰξ ἐξεδίδετο.

Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καὶ τοὺς τύπους καὶ χαρακτῆρας ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἰδοὺ ἄνθρωπος*, οἵτινες διὰ τὴν ψυχολογικὴν καὶ ἠθογραφικὴν των ἀκριβείαν θεωροῦνται ἐφάμιλλοι τοῦ Θεοφράστου. Ἀπέθανεν εἰς Ἀργοστόλιον τὸ 1901.

Λυκούδης Σ. Ἐμμανουήλ. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849.

Ἐπῆρξεν εἰς τῶν ἐγκριτοτέρων νομομαθῶν χρηματίας ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη ἐφέτης καὶ νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπόνησε πλεῖστα οἰκονομικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ὡς τό: *Περὶ ἀπεργῶν*, *Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ὡς μέσον ἐκτελέσεως*, *Περὶ τῆς ἐκλογῆς νομοθεσίας*, καὶ διαφόρους ἄλλας ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ διατριβάς. Παρ' ὅλην ὁμως ταύτην τὴν ἐπιστημονικὴν του ἐργασίαν ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα καὶ τὸ μυθιστόρημα δημοσιεύσας ταῦτα εἰς τὰ περιοδικά: «Ἐστία», «Παναθήναια», «Ἡμερολόγιον Σκόκου» κλπ. Ἐπίσης

ποικίλα είναι τὰ πεζογραφήματα, τὰ ὁποῖα ἐσχόρπισεν εἰς ἐφημερίδας, περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια. *Τὰ κνηγετικά* καὶ *ἀλιευτικά*, του εἶναι ἀπαράμιλλοι θησαυροὶ προσωπικῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες θὰ παραμείνουν ὡς ξεχωριστὸν εἶδος εἰς τὴν Ἑλλ. Πεζογραφίαν, ὅπως αἱ ἐντυπώσεις τοῦ *Βουνοῦ καὶ τοῦ Δόγγου* τοῦ Στεφ. Γρανίτσα. Τὸ ἔργον τοῦ Λυκοῦδη ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη εἰς τόμους: *Ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης, Τὸ σπιτάκι τοῦ Γυαλοῦ, ὁ Διαχειριστὴς τοῦ Συντάγματος, Ἡ ξένη τοῦ 1854, Ὁ Ἀπόστρατος μουσικὸς, Ἡ κωμόπολις Φθειρία, Ὅδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις, Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας, Κνηγετικά, Ἀλιευτικά* καὶ τελευταίως εἰς δύο τόμους ἐξέδωκε «τὴν Βιογραφίαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν» τοῦ ἔργου τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του Π. Λυκοῦδη.

Μαρίλης Λορέντζος. Ἐγεννήθη εἰς Ἰθάκην τὸ 1860, ὅπου ὁ πατὴρ του, Ἰσπανικῆς καταγωγῆς, ὑπηρετεῖ ἐπὶ Ἀγγλικῆς προστασίας ὡς πρόεδρος τῶν Δικαστηρίων. Ἡ μήτηρ τοῦ Μαρίλλη Ἰωάννα Καποδίστρια ἦτο κερκυραία, ἐπίσης καὶ ἡ μάμμη του ἐκ πατρὸς ἦτο Ἑλλ. καταγωγῆς· ἐκ τῆς οἰκογενείας Δούσημαν, ἀδελφὴ δὲ τῆς μητρὸς τοῦ διατελέσαντος ἄλλοτε πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Θεοτόκη. Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ὁ Μαρίλης διήλθεν εἰς τὸ ἐν Κερκύρῳ Λύκειον «ὁ Καποδίστριας». Βραχῶν τινα χρόνον ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον καὶ ἀκολούθως μετέβη τὸ 1877 εἰς Γερμανίαν, ὅπου φοιτήσας εἰς πλείστα πανεπιστήμια, ἰδίως τοῦ Μονάχου, Φρεμβούργου, Στρασβούργου καὶ τέλος τοῦ Βρεσλάου ἔλαβε πτυχίον τοῦ διδασκατοῦ τῆς φιλολογίας, συγγράφας διατριβὴν: *περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ Σκυλίτη*. Εἰς Γερμανίαν ὁ Μαρίλης ἔμεινεν 12 ἔτη ἐπιδοθεὶς εἰς γλωσσολογικὰς μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὰ πολὺ γλωσσος. Πλὴν τῆς μητρικῆς του γλώσσης, τῆς Ἰταλικῆς, Γαλλικῆς, Ἀγγλικῆς, Γερμανικῆς, Ἰσπανικῆς καὶ Σανσκριτικῆς εἶχεν ἀφοσιωθῆ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων. Μετέφρασε εἰς στίχους πολλὰ ἐκ τῆς ξένης κλασσικῆς φιλολογίας ὡς τῶν: Μπαρουνιγκ, Σέλλεϋ, Σίλλερ, Γκαίτε, Τένυσον, Δάντη, Φωσκόλου, τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον βιβλίον τῆς *Αἰνείαδος* τοῦ Βιργιλίου ἐκ τοῦ λατινικοῦ, ὡς καὶ ἀποσπάσματα τῶν ποιημάτων τοῦ Λεοπάρδη, Βουγέρ, καὶ Οὔλανδ. Ἐπίσης ἐκ τῆς σανσκριτικῆς μετέφρασε τὸ Ἰνδικὸν ἔπος *Ντάλας καὶ Νταμαγιάντη*. Πλὴν τῶν μεταφράσεων τούτων ἐφιλοτέχνησε καὶ ποικίλα ποιήματα πρωτότυπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων θαυμάζονται τὰ σονέττα του, διὰ τῶν ὁποίων ἀναδεικνύεται ἀπαράμιλλος λαξυτήτης τοῦ στίχου μὲ πλουσιωτάτην ὁμοιοκαταληξίαν. Ὁ Μαρίλης ὑπῆρξε φίλος τοῦ Μαρχορά, ὅστις οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν του μόρφωσιν, ὅπως ἐπίσης τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ὀφείλει εἰς τὸν Ἰάκωβον Πολυλάν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἦτο στενὰ συνδεδεμένος. Κατὰ τὴν ἐν Κερκύρῳ διαμονὴν του ἀνεξάρτητος ὢν οικονομικῶς οὐδὲν ἐπάγγελμα ἐξήσκησεν ἀσχολούμενος μόνος εἰς μελέτας καὶ ἐκδρομάς.

Τὸ 1909 ἐξελέγη βουλευτὴς κατὰ δὲ τὴν ἱστορικὴν συζήτησιν τοῦ

γλωσσικού ζητήματος, ύψωσε τὸ ἀνάστημά του ὡς γνήσιος μαθητῆς τοῦ Πολυλά, ὀμιλήσας κατὰ τῆς προσθήκης εἰς τὸ Σύνταγμα σχετικοῦ ἀρθροῦ περὶ τῆς γλώσσης. Ἄν καὶ Ἰσπανικῆς καταγωγῆς ὁ Μαβίλης ὑπῆρξε φανατικὸς Κερκυραῖος καὶ ἐνθουσιώδης πατριώτης, ἐπιζητῶν πάντοτε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς Πατρίδος. Εὐτυχῆσας νὰ πολεμήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης κατὰ τὸ 1896 καὶ τῆς Ἡπείρου τὸ 1897 ἀφῆκε ζωηρὰν ἀνάμνησιν τῆς παλληκαριᾶς του καὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του. Ἡ ἐνθερμος πατριωτικὴ διάθεσις τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀφορμὴ τοῦ θανάτου του. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912, ὀδηγῶν ὡς λοχαγὸς ἐθελοντικὸν σῶμα Γαριβαλδινῶν ἔπεσεν ἐνδόξως μαχόμενος εἰς Δρίσκον τῆς Ἡπείρου, πλησίον τῶν Ἰωαννίνων τὴν 27 Νοεμβρίου 1912, ἐκπληρώσας οὕτω τὸν πόθον του νὰ πῆσῃ: *μέσα σὲ μιὰ ἡπειρωτικὴ ρεματιά.*

Τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ συγκεντρωμένα εἰς ὀγκῶδη τόμον ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Γράμματα» τῆς Ἀλεξανδρείας.

Νέγηρ Ἄδα. Σύγχρονος Ἰταλὶς ποιῆτρια κατέχουσα ἐπιφανεστάτην θέσιν ἐν τῇ Ἰταλικῇ λογοτεχνίᾳ. Ἀπολέσασα τὸν πατέρα ἀπὸ τῆς μικρᾶς τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀνετρέφη ὑπὸ τῆς χήρας μητρὸς τῆς, ἐργάτιδος εἰς βιομηχανικὸν κατάστημα ἐν πενίᾳ καὶ στερηήσει Ἡ Ἄδα λαβοῦσα σχετικὴν μόρφωσιν ἐγένετο διδασκάλισσα ἀγροτικοῦ σχολείου. Ἐκεῖ ἐργαζομένη ἵνα ἀποδώσῃ τὴν πρὸς τὴν μητέρα ὀφειλὴν, ἀνέβλησεν ὅλος αὐθορμήτως ἐκ τῆς αἰσθαντικῆς ψυχῆς τῆς τὰ πῶτα τῆς ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐτόλμησε νὰ στείλῃ πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Μιλάνου. Ἡ δημοσίευσίς των ὡς ἤτο ἐπόμενον προὐκάλεσαν θαυμασμὸν καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς τῆς τὴν προήγαγε ἀπὸ τὴν ταπεινὴν θέσιν τῆς διδασκαλίσης εἰς καθηγήτριαν τῆς λογοτεχνίας ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ θηλέων Μιλάνου.

Οὐάιλδ Ὀσκάρ. Ὑπῆρξε υἱὸς τοῦ διασήμου ὀφθαλμολόγου σερ Οὐίλλιαμ Οὐάιλδ καὶ τῆς φημισμένης Ἰρλανδῆς ποιητρίδος Ἰωάννας Φραντζέσκα. Ὁ Οὐάιλδ ἐγεννήθη τὸ 1854 καὶ ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς κολλέγιον τοῦ Δουβλίνου, ὅπου ἐβραβεύθη εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τὰς σπουδὰς του ἐπεράτωσε εἰς Ὁξφόρδην ὅπου ἐβραβεύθη διὰ τὸ ποιημὰ του *Ravenna*. Κατόπιν διεκρίθη ὡς δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ ἐξέδωκε κατὰ σειράν τὰ ἑξῆς ἔργα: ἡ *Βέρα*, ἡ *Δούμισσα τῆς Πάδουας*, ἡ *Σαλώμη*, *Μιὰ γυναῖκα ἀσημαντῆ*, *Ἐνας ἰδανικὸς σύζυγος*, ἡ *Φλωρεντινὴ τραγωδία*, *τί Σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς εἰλικρινής*, *De Profundis* κλπ. Περισσότερο ποιητῆς ὁ Οὐάιλδ εἶναι στὰ παραμύθια του τὸ *ἀγδόνι* καὶ τὸ *τριαντάφυλλο*, ὁ *εὐτυχισμένος πρίγκηψ*, ὁ *ἐργαῖστῆς γίγαντας* καὶ ἄλλα. Ὁ ἴδιος ὁμοσ θεωρεῖ πῶς στὰ σύνορα τῆς καθαρᾶς καλλιτεχνικῆς του δημιουργίας στέκονται: τὸ *Πορτραῖτο τοῦ Δόριαν Γκρέϋ* καὶ ἡ *Μπαλάντα τῆς φυλακῆς τοῦ Ραῦτκιν*. Δυστυχῶς ὁ Οὐάιλδ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρξε ἓνα πνεῦμα πολὺ πρωτοπόρο

και οι ιδεες του παρεξηγήθηκαν τρομερά. Οι έχθροι του τον κατηγορήσαν και ο μεγάλος ποιητής, που σήμερα θεωρείται μιά δόξα της 'Αγγλίας, κατεδικάσθη σε δύο χρόνια καταναγκαστικά έργα. Μέσα εις την φυλακίην έγραψε το *De Profundis*, που θεωρείται ως άπολογία του. Το άπόσπασμα, που παραθέτομεν εις τον παρόντα τόμον δίδει την ψυχολογία του φυλακισμένου ανθρώπου.

Ούγκω Βίκτωρ. Μέγας γάλλος ποιητής και πατήρ της ρομαντικής σχολής γεννηθείς το 1802 εις Βεζανσών. Ο πατήρ του υπήρξε στρατηγός επί Ναπολέοντος προώριζε δε και αυτόν δια το στρατιωτικόν στάδιον, ένωρίς όμως ο Ούγκω εφανέρωσε την ποιητικήν του ιδιοφυϊαν. Έξέδωκε πολλούς τόμους ποιημάτων, έν οίς κατά το 1828 τα

Ανατολικά έμπνευσμένα κατά το πλείστον από την Ελλάδα. Το 1841 έγινε άκαδημαϊκός αλλά άναμιχθείς έκτοτε εις την πολιτικήν εξωρίσθη υπό των άντιπάλων του το 1848 εις τας Νορμανδικάς νήσους. Έν 'Ιερσέη διαμένων συνέθεσε δύο θαναμασίας σάτυρας κατά των Βοναπαρτιστών : *Ναπολέον ο Μικρός* και *Τιμωρία* φοβηθέντες όμως οι κάτοικοι, μη έκ τούτων κινηθή ή μήνις των καυτηριαζομένων ισχυρών και καθ' όλοκληρόν της νήσου των, παρεκάλεσαν τον ποιητήν να έγκαταλείψη αυτήν και το 1853 άπεσύρθη εις Γουενεσέην. Έδω ένεπνεύσθη και έγραψε τον κολοσσόν των *Αθλιών*, έδω συνετελέσθησαν και αι

άπαραιτίλου ύψους στροφαι του *Θεού*. Ο Ούγκω μετά την άνακήρυξιν της Δημοκρατίας έπανήλθεν εις Γαλλίαν και έξηκολούθησε γραφών μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Το 1871 εξέλεγη μέλος της Έθνικής Συνελεύσεως και το 1876 εξέλεγη γερουσιαστής. Άπέθανε το 1885 έν Παρισίους και έκηδεύθη μετά πρωτοφανούς πομπής, ταφείς εις το Πάνθεον. Έκ των μυθιστορημάτων του κατέστησαν παγκοσμίως δημοφιλή οί *Αθλιοι* και ή *Παναγία των Παρισίων*.

Παλαμας Κωστής. Ο μεγαλύτερος και πλέον βαθυστόχαστος έν των συγχρόνων Έλλήνων ποιητών και ο πολυγραφώτερος. Έγεννήθη έν Πάτρας τῷ 1859. Έγραψε ποιήματα, διηγήματα, δράματα, άρθρα φιλολογικά, κοινωνιολογικά, κριτικάς μελέτας και παντός είδους άλλα πεζογραφήματα. Η σειρά των ποιητικών του έργων έχει ως έξης : *Τραγούδια της πατρίδος μου* (1886), *Ύμνος εις την Αθηνάν* (1889), *Τά μάτια της ψυχής μου* (1892), *Ίαμβοι και Ανάπαιστοι* (1897), *Ο τάφος* (1898), *Οι χαιρετισμοί της Ηλιογέννητης* (1900), *Η άσάλευτη ζωή* (1904), *Η φλογέρα του βασιλιά* (1904), *Η πολιτεία και ή μοναξιά* (1912), *Οι καύμοι της λιμνοθάλασσας* (1912), *Βομοί* (1915), *Τά παράκαιρα* (1918), και *τά Δεκαεπτάρστιχα* (1919) Έπίσης έξεπόνθησε το διήγημα : *Θάνατος παλληκαριού*, ως και έτέραν

συλλογὴν *Διηγημάτων* (1920), τὸ δράμα *Τρισεύγενη* (1905). Τὸ ἔργον τοῦ *Κρυστάλλη* (1894), *Περί Σολωμοῦ*, ἦτοι πρόλογος εἰς τὴν σχετικὴν ἔκδοσιν Μαρσαλῆ (1901). *Γράμματα Α' καὶ Β' τόμον* (1904 καὶ 1907), *Ἡρωϊκὰ πρόσωπα καὶ κείμενα* (1911), *Τὰ πρῶτα κριτικὰ* (1915), *Ἀριστοτέλης* (1914), *Ὁ Βιζυηνὸς καὶ ὁ Κρυστάλλης*, (1916), *Ἰούλιος Τυπάλδος* (1916), *Πῶς τραγουδοῦμε τὸ θάνατον τῆς κόρης* (1918), μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε (1906 τὴν *Ἑλένην τῆς Σπάρτης* τοῦ Αἰμιλίου Βερράφεν κ.ἄ. Πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων του μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν καὶ Γαλλικὴν. Διετέλεσε ἐπὶ εἰκοσαετίαν καὶ πλέον γραμματεὺς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Ἀριστείου Γραμμάτων καὶ τεχνῶν ἐκλεγείς Ἀκαδημικὸς ἐκ τῶν πρώτων. Ἦδη ὑπηρετεῖ ὡς πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας. Τὸ ἔργον του πολυσύνθετον καὶ ὀγκῶδες ἀνέλυσε εἰς δύο ὁμολίαις του ὁ Ἄλκης Θρούλος, γενομένης εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑλλ. Ὁδείου καὶ αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν βραδύτερον ὑπὸ τὸν τίτλον *Κωστής Παλαμᾶς*.

Παπαδιαμαντόπουλος Ἰωάννης. Γνωστὸς εἰς τὴν διεθνή λογοτεχνίαν μετὰ τὸ ψευδώνυμον Ζάν Μωρεᾶς. Ὁ Ζάν Μωρεᾶς ἐγεννήθη τὴν 3 Ἀπριλίου 1858 εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οδοῦ Φιλελλήνων οἰκίαν Βασιλείου Οἰκονομίδου. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀδαμαντίου Παπαδιαμαντοπούλου, τότε ἐφέτου, καὶ τῆς Παρασκευῆς Γιουρδῆ, ἔγγονος τοῦ Ἰωάννου Παπαδιαμαντοπούλου, ποῦ ἐφονεύθη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ δισέγγονος ἐκ μητρὸς, τοῦ ναυάρχου τοῦ Ἀγῶνος Μανουὴλ Τομπάζη. Ἐμεγάλωσε εἰς τὰς Ἀθήνας ἰδιαίτερός του δὲ διδάσκαλος εἰς τὰ γαλλικὰ ὑπῆρξεν ὁ λεξικογράφος Βαρβάτης. Ἐνωρίτατα ἤρχισε δημοσιεύων μελέτας καλλιτεχνικὰς αἰσθητικὰς καὶ ποιητικὰς, ἰδίως εἰς τὸν «Ἀττικὸν Μηνύτορα». Κατὰ τὸ 1874 μετέφρασε τὴν *φωλεάν τῶν Κοράκων* τοῦ Ἀρσὲν Οὔσσαϊ, ἤρχισε δὲ μετάφρασιν τοῦ *Βερθέρου* τοῦ Γκαϊτε ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐτύπωσε 3 τυπογρ. φύλλα. Κατὰ τὸ 1878 ἐξέδωκε συλλογὴν Ἑλληνικῶν καὶ τινῶν γαλλικῶν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον *Τρυφόνες καὶ ἔχθραι*. Τότε ἐστάλη εἰς Μόναχον διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικά. Ἐκείθεν μετέβη εἰς τὸ Παρίσι. Ἐκτοτε ἐπανεῖδε τὰς Ἀθήνας τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου 1897 καὶ κατὰ τὸ 1904 ὅτε ἐπαίχθη εἰς τὸ στάδιον ἢ *Ἰφιγένειά του*. Ἀπέθανεν εἰς τὸ Σαιν Μανδέ τῶν Παρισίων τὴν νύκτα τῆς 17 πρὸς τὴν 18 Μαρτίου 1910.

Ἔργα του, τὰ ὁποῖα ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε εἰς Γαλλικὴν γλῶσσαν εἶναι: *Αἱ Σῦρτες*, *αἱ Ὠδαί*, *ὁ περιπαθὴς προσκυνητῆς*, ἢ *Ἐριφύλη*, ἢ *Οἰνώνη*, *Παραμύθια τῆς παλαιᾶς Γαλλίας* καὶ ἄπειρα ἄλλα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἢ *Ἰφιγένεια* καὶ *αἱ Στροφαί*, εἰς τὰς ὁποίας κατὰ ἀδ. πλείστον ὀφείλει τὴν φήμην του καὶ τὴν δόξαν.

Πολέμης Ἰωάννης. Ἐκ τῶν δημοτικωτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν τῶν τελευταίων χρόνων. Τὰ ποιήματά του τρυφερά καὶ ἀπέριττα ἀνευ συμβολισμῶν συνεκίνησαν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον τεσσαρακοσθετίαν. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862. Ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς τὰς ἐξῆς ποιητικὰς συλλογὰς: *Ποιήματα, Χειμώνανθοι, Ἀλάβαστρα, Σπασμένα Μάρμαρα, Εἰρηνικά.* Μετέφρασε ἐμμέτρως τὰ *Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου.* Ἐπίσης συνέγραψε καὶ τὰ δράματα: *Ὁ Βασιλεὺς Ἀηλιανός, ἡ Γυναῖκα, Τὸ εἰκόνισμα, Τὸ στοίχημα, Γελίμερ, Στὴν ἄκρη τοῦ κρηνοῦ, Τὸ μαγεμένο ποτῆρι, Ὁ πτωχοπρόδρομος, Φρόνη, Μιὰ νόχτα μὲ φεγγάρι* κ. ἄ. ὅλα ἐμμετρα. Τὸ 1917 ἐτιμήθη διὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀριστείου Γραμμάτων καὶ τεχνῶν. Ἀπέθανε τὸ 1924.

Ράδος Κωνσταντῖνος. Διάσημος ναυτικὸς ἱστορικὸς καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ Ναυτικῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1862 καὶ καταγεται ἐξ Ἠπείρου. Εἶναι ὁ πρῶτος ὁ δημιουργήσας ἐν Ἑλλάδι τὸν κλάδον τῆς ναυτικῆς ἱστορίας. Ἀκάματος ἐρευνητῆς, μεγάλως συνέβαλε διὰ τῶν συγγραμμάτων του καὶ διαλέξεων εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν σπουδαιωτάτων θεμάτων τῆς ἀρχαίας ναυτικῆς ἱστορίας. Ἔργα του ἱστορικὰ εἶναι: *οἱ Μηδικοὶ πόλεμοι, οἱ Ἕλληνες τοῦ Ναπολέοντος, Ἀρματολοί καὶ Σουλῶτες, ἡ Ἀπόπειρα τῶν Ὁρλεανιδῶν, Ὁ Ἄστιγξ, ὁ Ἐάνθιππος ἐν Καρχηδόνι, Τὸ Ναυτικὸν τῶν Βυζαντινῶν, Ναυτικὴ τακτικὴ τῶν Ἀρχαίων, Ὁ Μιαούλης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν ναυτικὴν ἀρχαιολογίαν, Ναυτικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ σελίδες, Τὰ καταδρομικὰ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως 1866—1868, Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, Βουνέσκου μετὰ διαγράφματος τῆς κατὰ τὴν Ἀνατ. Ἑλλάδα ἐκστρατείας τοῦ 1828—1829, Ἱστορία τῶν συγχρόνων πολεμικῶν στόλων ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινήτηριον δυνάμεως καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ἐπίσης συνέγραψε σειράς ναυτικῶν διηγημάτων ἱστορικῶν καὶ ἠθογραφικῶν, τὰ ὅποια ἀφηγοῦμενα δράματα τῆς ζωῆς ἀνάγονται ἄλλα εἰς τὸ ἀρχαῖον ναυτικόν, ἄλλα ζωντανεῦσιν σελίδας τοῦ Βυζαντινοῦ ναυτικοῦ καὶ ἄλλα σχετίζονται μὲ τὰ γεγονότα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν Ἀγῶνος. Ὁ Κ. Ράδος πλὴν τοῦ ὀγκώδους τούτου ἔργου του ὑπέρβηεν ὁ ἴδρυτής τῆς ἐν Ἑλλάδι Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας. Τὴν πολισιχιδῆ δρᾶσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ναυτικὴν φιλολογίαν τιμῶσα ἡ Γεωγραφικὴ Ἐταιρεία τῆς Λισαβῶνος, ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν τὴν «Ναυτικὴν ἄλυσιν» ἢ δὲ Ἐταιρεία τῶν ἱστορικῶν σπουδῶν τῆς Γαλλίας, καθὼς καὶ ἡ Γεωγραφικὴ Ἐταιρεία τῆς Μαδρίτης τὸν ἐξέ-*

λεξαν μέλος των, ὡς καὶ ἡ «Ligue Maritime Française» ἀντιπρόσωπόν των ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Ράδος διετέλεσε ἐπὶ πολλὰ ἔτη Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς «Ἱπορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος», ἀπὸ μακροῦ δὲ τυγχάνει Πρόεδρος αὐτῆς, τὰ μέγιστα συμβυλὸν εἰς τὴν πρόοδον ταύτης καὶ τὸν πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου τῆς διὰ ναυτικῶν ἀντικειμένων.

Σολωμὸς Διονύσιος Ἡ μεγαλυτέρα μορφή τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως συντελέσας διὰ τοῦ ἔργου του εἰς τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798, τὸ ἴδιον ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπέθανε ὁ πρῶτος ἐθνομάρτυς καὶ ψάλτης τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ρήγας Φερραῖος. Ἦτο υἱὸς τοῦ κόμητος Νικολάου Σολωμοῦ, καταγομένου ἐκ παλαιᾶς Βενετικῆς οἰκογενείας τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκλη. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν Ζάκυνθον ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον Μαρτελάου, σοφὸν ἄνδρα διὰ τὴν ἐποχὴν του καὶ ποιητὴν. Εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν ἔχασε τὸν πατέρα μετὰ ἐν δὲ ἔτος ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου του Μεσσαλᾶ εἰς Βενετίαν διὰ νὰ σπουδάσῃ συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του Ρώσσην. Ὁ Σολωμὸς ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐμελέτα τοὺς ἀρχαίους ἑλληνας ποιητὰς καὶ ιστορικοὺς, ἐσπούδαζε τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἀπήγγειλε ἀπὸ μνήμης παθητικώτατα ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, τοὺς θρήνους τοῦ τοῦ Ἱερεμίας καὶ τὸ μέγα ποίημα τοῦ Ἰώβ. Εἰς τὴν Ἱταλίαν ἐξέπληξε τοὺς διδασκάλους του διὰ τὴν διὰ εὐκολίαν, μεθ' ἧς ἐξεφώνει τοὺς στίχους τοῦ Βιργιλίου καὶ συνέθετε ποιήματα εἰς λατινικὴν καὶ Ἱταλικὴν γλῶσσαν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1815 ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὸ λύκειον τῆς Κερμώνας καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παρίας εἰς τὴν Νομικὴν. Πρὶν ὅμως συμπληρώσῃ τὸ τρίτον ἔτος τῶν σπουδῶν του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πατρίδα ἄνευ βεβαίως τοῦ διπλώματός του, ἀλλὰ πλούσιος ἀπὸ τὴν Ἱταλικὴν τὴν σοφίαν καὶ ποιήσιν, πού κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤμαζεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Δάντε καὶ τοῦ Πετράρχη, μετὰ τὴν ὄθησιν τοῦ Παρίνη, τοῦ Ἀλφιέρη, τοῦ Φωσκόλου, τοῦ Μαντσόνη καὶ τοῦ Μόντη. Εἰς τὴν Ζάκυνθον ἔμεινεν ἀπὸ τοῦ 1818 μέχρι τοῦ 1828. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δέχεται τὴν ἐπίδρασιν τῶν καλονῶν τῆς πατρίδος του καὶ ἡ ψυχὴ του ξανοίγεται καὶ αἰσθάνεται, σὰν ἕνα νοητὸ λουλούδι, τὰ μυστικὰ χαρίσματα τῆς γῆς αὐτῆς μετὰ τὴν ἀπέραντην πρᾶσινάδα, τὴν ἀξέθυστο μοσχοβολιῶν τῶν περιβολιῶν, τὸ καθάριο σμάλτο τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θάλασσης, τὴν φαιδρότητα καὶ παθητικότητα τῶν κατοικῶν τῆς. Ὅμως ἂν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ ποιητὴς ἔκλεισε μέσα στὴν ποιητικὴν του ψυχὴ τὴν ὀλανθισμένην Ζάκυνθο μετὰ τὸ ξέγνοιαστο τραγοῦδι τῆς καὶ τὴν σατυρικὴν τῆς διάθεσιν, δὲν παρέλειψε νὰ καθαρῶσιν τὴν φιλολογικὴν του συνείδησιν καὶ ἀδίστακτα νὰ διαγνώσῃ τὸν προορισμὸν του: *Κλειῖσε μέσα στὴν ψυχὴ σου τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ αἰσθανθῆς μέσα σου νὰ λαχταρίζῃ κάθ' εἶδος μεγαλεῖο*. Εἶναι τὸ πρόγραμμά του. Καὶ ξεσπαθώνει· δὲν βασταίει μέσα στὰ χόρτα στὰ λουλούδια τὸ ποτῆρι Ἄρα. Γαμπακοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 19

φιλελεύθερα τραγούδια σάν τόν Πίνδαρο ἀρχινάει. Ἡ Ἐθνική Ἰδέα εἶνε συνυφασμένη μὲ τὴν Γλωσσική. Εἰς τὸν περίφημον διάλογον τοῦ σοφολογιατάτου ἀνακράζει, πὼς τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε στὸ νοῦ του *«πάρεξ ἔλευθερία καὶ γλώσσα»*. Εἰς τὴν πίστιν του αὐτὴν μεγάλως συνετέλεσε καὶ ὁ φίλος του Σπ. Τρικούπης ἀπὸ τοὺς πλέον μορφωμένους καὶ κριτικωτέρους ἀνδρας τῆς ἐποχῆς του. «Μὴν ὄνειρεθεσαι περίλαμπρο τόπο στὸν Ἰταλικὸ Παργασὸ», τοῦ ἔλεγε. Ὡς εἶναι γνωστὸν ὁ ποιητὴς συνέθετε ἰταλικά σονέττα· *«ἡ μοῦρα σοῦ ἔγραψε νὰ βάλῃς τὰ θεμέλια τῆς ἔθνικῆς μας Τέχνης»*. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Γάλλος Faugier μετὰ τὴν συλλογὴν του τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν τὸν κάμνει νὰ αἰσθανθῆ ὑπερηφάνειαν γιὰ τὴν ἀγνή ὁμορφίαν, ποὺ δροσοσταλάζει ἀπὸ τὰ τραγούδια ἐκεῖνα. Οἱ ἀντίλαλοι τῶν κανονιῶν τοῦ Μεσολογγίου, τὰ γυναικόπαιδα, ποὺ ἐφυγαν καὶ κατακλύζουν τοὺς δρόμους καὶ τὰ καντούνια τῆς Ζακύνθου, τοῦ ὑψώνου τὸν νοῦν του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἢ ὅποια ἀνασταίνεται καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα *«βγαλμένη ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἔρα»*. Συνθέτει τὸ 1823 τὸν ἐπικόν του ὕμνον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ζωηρὸν καὶ ἐνθουσιώδη, ζτακτον καὶ ἀνήσυχον, ὅπως ἄτακτες καὶ ἐνθουσιώδεις ἦσαν καὶ ἀπαράμιλλες εἰς αὐτοθυσίαν καὶ οἱ ἐπικῆς ἐκείνες σελίδες τῶν ἀγώνων, ποὺ οἱ πατέρες μας μετὰ τὸ αἷμα τῶν ἔγραψαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποκτὰ τὴν φήμην τοῦ Ἐθν. ποιητοῦ. Ὁ ὕμνος του μεταφράζεται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πολλοὶ ποιηταὶ ὡς ὁ Οὐγκώ, ὁ Σέλλεϋ, ὁ Λαμαρτίνος καὶ ἄλλοι φιλέλληνας γράφουν ὕμνους στὴν Ἑλλάδα. Ὅμως ὁ ποιητὴς, ἂν καὶ εἰς τὸ ὕμνον του ὀφείλει τὴν φήμην του, οὐδέποτε ὠμίλησε μὲ ὑπερηφάνειαν περὶ αὐτοῦ, θεωρῶν τοῦτον ὡς τὸ κατώτερον τῶν ποιημάτων του. Τὸ 1824 ἔγραψε τὸν ὕμνον του εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος, ὅπου μὲ γαλήνια συγκίνησιν καὶ μὲ μουσικὸν πάθος θρηνεῖ τὸν θάνατον τοῦ ἄγγλου φιλέλληνος καὶ ποιητοῦ :

Ἄκου Μπάϋρον, πόσον θρηνον
Κάνει ἐνῶ σὲ χαιρετᾶ,
ἢ Πατρίδα τῶν Ἑλλήνων,
Κλαίγει κλαίγει Ἑλευθεριά.

Ὁ Σολωμὸς τὸ 1828 ἦλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου ἐγκατεστάθη ὀριστικά. Ἐκεῖ ἤρχισε νὰ συνθέτῃ τὰ ποιήματα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεζήτηε νὰ ἀνυψώσῃ τὸ ποιητικὸν του ἰδεῶδες εἰς ἀνώτερα ποιητικὰ σύμβολα· Ὁ *Δάμπος*, ὁ *Κρητικὸς*, ὁ *Πόρφυρας οἱ Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι* καὶ ἄλλα δὲν εἶναι ποιήματα ἄρτια. Μόνον ὀλίγους ἄτακτους στίχους καὶ σχεδιάσματα ἀφῆκεν ὁ ποιητὴς. Ἐν τούτοις ἢ γλώσσα αὐτῶν, αἱ λέξεις, τὸ μέτρον, ἢ ἰδέα εἶναι τόσον τελείως ἐναρμονισμένα, ὥστε πάντοτε θὰ ἀποτελοῦν διὰ τοὺς Ἑλληνας ἀντικείμενον μελέτης. Δεικνύουν ἀρχετὰ σαφῶς τὸν δρόμον, ποὺ ἠκολούθησε ὁ ποιητὴς καὶ ποῦ θὰ ἔφθανεν. Ὁ Σολωμὸς εἶχεν ὡς πρότυπον τὸν Δάντε, ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπῆρξεν ἀπὸ ἰδιοσυγκασίας ἐξαιρετικὰ ὀλιγογράφος καὶ τοιουτοτρόπως δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ, ὅπου ὁ μέγας ποιητῆς τῆς Ἰταλίας

ἔφθασε. Τὸν ποιητὴν ἐκλόνισε τρομερά, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἢ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δίκη, ἢ ὁποῖα ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ 1838 ἔληξε ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ἀφῆρεσε τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς του. Ἀπογοητευθεὶς κατέστη μελαγχολικός, θυμώδης, μισάνθρωπος καὶ ἐν τέλει παρεδόθη εἰς τὴν οἰνοποσίαν. Ἀπέθανε τὴν 19 Φεβρουαρίου 1857, μὴ διαγνωσθείσης τῆς ἀσθενείας ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, κατ' ἄλλους ἐξ ἐγκεφαλικοῦ νοσήματος καὶ κατ' ἄλλους ἐκ καρδιακοῦ. Ὁ θάνατος τοῦ ἐπροξένησε πανταχοῦ θλίψιν. Μεγάλῃ ὑπῆρξεν ἡ ἐκδήλωσις τοῦ πένθους καὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἡ Βουλὴ τῶν Ἴονίων, εὐθύς ὡς ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ, διέκοψε τὴν συνεδρίασιν καὶ ἐκήρυξεν δημοσίον πένθος. Δώδεκα νέοι ἐζήτησαν νὰ κρατήσουν τὸ φέρετρον καὶ ὁ λαὸς σύσσωμος τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων παρηκολούθησεν τὴν κηδείαν καὶ πολλοὶ λόγοι ἐξεφωνήθησαν. Τὸ 1865 μετεφέρθησαν τὰ ὄσῳ του καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν πλατείαν τῆς Ζακύνθου, ἣτις ἔκτοτε ὠνομάσθη πλατεία τοῦ Ποιητοῦ.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἔγραψαν πολλοὶ βιογράφοι καὶ κριτικοὶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Κωστής Παλαμᾶς, ἀναλυτικωτάτην βιογραφίαν, ἢ ὁποῖα προτάσσεται εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν «Ἀπάντων» τοῦ τῆς βιβλιοθήκης Μαρασλή.

Τσέχωφ Ἀντώνιος. Διάσημος Ρῶσος συγγραφεὺς, ἐγεννήθη τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1901. Ὁ Τσέχωφ ἔγραψε κυρίως ἠθογραφικὰ διηγήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ἀπαράμιλλος διὰ τὸ ποικιλόμορφον ταλάντον του. Εἰς μερικὰ τῶν διηγημάτων διαφαίνεται μία βαθεῖα πικρία. Γενικῶς τὸ ἔργον τοῦ Τσέχωφ παρουσιάζει ἐν μικρογραφίᾳ τοὺς πλεόν ποιητικούς τύπους τῆς Ρωσσίας καὶ ἀποτελεῖ ἐν σύνολον πολῦτιμον πληροφοριῶν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ρωσικῆς κοινωνίας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Τυπάλδος Ἰούλιος. Ἐγεννήθη εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1814 καὶ ἀπέθανεν εἰς Φλωρεντίαν τὸ 1883. Μήτηρ του ὑπῆρξεν ἡ κόμησα Τερέζα Τριγκέτη ἀπὸ τῆ Βερώνα τῆς Ἰταλίας, πολὺ μορφωμένη καὶ προικισμένη ἐκ φύσεως μὲ τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως. Ὁ Τυπάλδος ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ὑπῆρχε συνήθεια τότε πάντες οἱ νέοι τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἑπτανήσου νὰ ἀποστέλλωνται διὰ σπουδᾶς. Ἐπανελθὼν εἰσηλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνωτάτου συμβούλου τῆς Δ. καιοσύνης. Τὰ ποιήματά του δημοσιευόμενα καὶ εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς του ἐγένοντο δημοφιλέστατα, πολλὰ δὲ τονισθέντα ἐπῳοῦντο ὡς γλυκύτατα σερενάτα. Τὰ ποιήματά του ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον εἰς συλλογὴν ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1856. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, τὴν ὁποίαν ὁ Τυπάλδος ἐθεώρησε πρόφωρον, μετέβη εἰς τὴν Φλωρεντίαν ὅπου καὶ μετέφρασε τὴν «Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Τάσου ἔπος, περιγράφον τὰ τῶν σταυροφοριῶν.

Ἐπῆρε Ἰθαναστής τοῦ Σολωμοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἀφίερωσε τὸ πρῶτόν του βιβλίον ὡς καὶ ἄλλὰ ἀνέκδοτά του. Ἡ ποίησις τοῦ Τυπάλδου εἶναι ἀπόρροια ἠγνησίας ποιητικῆς ἐμπνεύσεως θρησκευτικῆς καὶ πλήρης μυστικισμοῦ. Ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ἀγγέλους εἰς τὰ ποιήματά του ὅπως καὶ ὁ Σολωμός.

Ἡ τέχνη τοῦ Τυπάλδου ἔχει κάτι ἀπὸ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν. Ἡ φύσις τὴν ὁποίαν περιγράφει εἶναι ὅλη μυστήριον, οἱ δὲ στίχοι του ρυθμικοὶ καὶ διαυγεῖς κρύβουν κάτι ἀπὸ τὴ γλαυκὴ χάρι τοῦ Ἴονίου οὐρανοῦ. Γνώστης τῆς Ἱταλικῆς προσδίδει εἰς τοὺς στίχους του τὴν Ἱταλικὴν μουσικότητα, ὅτι δὲ κυρίως χαρακτηρίζει τὸν ποιητὴν

εἶναι ἡ μουσικὴ ἀντίληψις. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του : τὸ παιδί καὶ ὁ Χάρος, ἡ Φυγή, τὸ πλάσμα τῆς φαντασίας, ἡ Μαρία, ἡ Καταδίκη τοῦ Κλέφτη κ. ἄ. θὰ παραμένουν ὡς τὰ καλύτερα λυρικά ἀριστουργήματα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως. Τὸν λόγον εἰς μνημόσυνον τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ τὸν ὁποῖον περιλαμβάνομεν εἰς τὸν παρόντα τόμον, ἐξεφώνησεν ὁ Τυπάλδος εἰς τὸν ᾠδὸν τῶν Ἁγίων Πάντων τῆς Ζακύνθου τὸ 1857.

Χορτάτης Γεώργιος. Ὁμοιωτὴς τῆς Ἐρωφίλης. Ἐγεννήθη εἰς Ρέθυμνον τῆς Κρήτης καὶ ἤκμασε ὡς εἰκάζεται κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου. Ἡ Ἐρωφίλη παρεστάθη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Κρήτης καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ.

Χριστοβασίλης Χρῖστος. Ποιητὴς δημοσιογράφος καὶ λόγιος ἐγεννήθη εἰς Σοῦλι τῆς Ἠπείρου τὸ 1862. Ἐσπούδασε εἰς Σμύρνην καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἐν Γαλατῇ Σεράγιον αὐτοκρατορικὸν Λύκειον, ὡς ὑπότροφος τοῦ Σουλεϊνοῦ. Ἐγκαίρως ἀντιληφθεὶς ὅτι μάλλον ὡς δημογράφος ἐκρατεῖτο, ἐδραπέτευσεν καὶ ἔπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἀνέμιχθη εἰς ἐξεγέρσεις τῶν συμπολιτῶν του κατὰ τῆς Τουρκίας καταδιωχθεὶς. Ἦδη διαμένει ἐν Ἰωαννίνοις. Ἐγράψε : *Διηγήματα τῆς στάνης, τῆς ξηνητεῖας, τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου, Ἡπειρωτικὰ παραμύθια, Θεσσαλικά, Ἡρωικά, Τοῦ σπιτιοῦ μας, Τοῦ χωριοῦ μας*, εἰς τὰ ὁποῖα χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν καὶ μὲ ἀπαράμιλλον φυσικότητα, διηγεῖται τὰς ἱστορίας του, ὅπως τὸς διηγεῖται ὁ λαός. Ἀριστοτεχνικώτατος εἰς τὰς περιγραφὰς του ἀναδεικνύεται βαθὺς γνώστης τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἠπείρου. Συνέγραψε ἐπίσης καὶ τὰ δράματα : *Γιὰ τὴν τιμὴ, Ἀγῶνες Σουλίου, Χρῖστος καὶ Μωαμέτης, ἡ καταστροφὴ τοῦ Γαρδικίου, ἡ Κυρὰ Φροσύνη καὶ Ἀντίοχος καὶ Στρατονίκη*. Ἐπιλοτένησεν ἐπίσης τὰ ἐθνικὰ τραγούδια, ὄρες, τὸ ἐπικὸν τῆς Ἀγάπης, τὰ λυρικά *Καῦμοί*, ὡς καὶ πλείστας ἐθνολογικὰς μελέτας καὶ ἱστορικὰς ἐν αἷς : *ἡ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἠπειρῷ, Ἠπειρος καὶ Ἑλβετία, ἡ Ἠπειρος γεωγραφικῶς καὶ ἐθνολογικῶς, Ἱστορία τῆς Ἠπείρου ἀπὸ ἀρχ. χρόνων, κ. ἄ.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜΩ
ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ, ΦΡΑΣΕΩΝ, ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ κ. λ. π.

Α

- Ἄ=τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα ᾠ.
Ἄβράτην=ὁ ποταμὸς Εὐφράτης.
Ἄγγουρο=ἄγουρο, ἄσπρον, νέον.
Ἄγδίκιωτα=ἄνεκδίκητα, χωρὶς ἐκδίκησιν.
Ἄγιοι Δένα=χωρίον ἐν Κερκύρα.
Ἄγιουτάρισε=ἐβοήθησε· ἄγιοῦτο, ἡ βοήθεια.
Ἄγκουφῶ=ἄκουμπῶ.
Ἄδὰ=μήπως.
Ἄερφὸς=ἄδελφός.
Ἄη-Γιάννη· κάνω ἄη-Γιάννη=κλέπτω.
Ἄθε=εἶναι.
Ἄθιβολή, ἀμφιβολή, ἀφιβολή, ἀθιβολή=ὀμιλία, λόγος.
Ἄθος=αἰθάλη· ἐκ τοῦ αἴθω.
Ἄθδς=ἄνθος, ἄνθος.
Ἄισχύλος (ὁ Εὐφορίωνος)=ἰδρυτὴς τῆς Ἀττικῆς τραγωδίας 525-458 π.Χ. Τὰ ἔργα του ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς τριλογίας. Μέγιστος τραγικὸς τοῦ κόσμου στεφθεὶς 52 φo-ράς. Σῶζονται ἔργα του ἑπτὰ μόνον: «Προμηθεὺς ὁ Δεσμώτης», «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις» «Πέρσαι», «Ἀγαμέμνων», «Χοηφόροι», «Εὐμενίδες» καὶ «Ἰκέτιδες».
Ἄισωπος=ὁ λογοποιός, ὁ διασημότερος τῶν ἀρχαίων μυθογρά-φωv. Ἦτο Φρύγιος, ἐγεννήθη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν Στ' αἰῶνα π.Χ. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς δοῦλος τοῦ φι-λοσόφου Ἰάδμωνος βραδύτερον ἀπελευθερωθεὶς.
Ἄκροφορήθη=ἐφοδήθη ἄκρως, πάρα πολύ.

- ***Ἀλάριχος ὁ Α΄**—βασιλεὺς τῶν οὐρησιγόθων, ὅστις εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πολιορκήσας τρίς τὴν Ρώμην κατέλαβε τέλος αὐτὴν ἐξ ἐφόδου (410) καὶ παρέδωκεν εἰς φοβερὰν λεηλασίαν.
- ***Ἄμ**—ἄμε· ὡς καὶ σήμερον πῆγγαινε, πᾶμε· «ἄμε νὰ φύγωμε ἀπὸ ἴδω», «ἄμε στὸ καλό».
- ***Ἄμα (τὸ)**—τὸ μεταξύ.
- ***Ἀμαχημένα**—μεσεγγυημένα.
- ***Ἄμἐ**—ἀλλά.
- ***Ἄμετε**—πηγαίνετε.
- ***Ἀμνόγω**—ἐκ τοῦ ὄμνουμι, ὀρκίζομαι.
- ***Ἀμπώθ**—ἄμπώνω, σπρώχνω.
- ***Ἀνάβαθος**—ὁ μὴ ἔχων βάθος, ἀδαθής.
- ***Ἀνάδια** γίνεται ἐκ τοῦ ἐνάγνια—ἀντίκρυ.
- ***Ἀναθιβάνοντας**· ἐκ τοῦ ἀναθιδάγω—λέγω, ἀναφέρω. Πολλὰκις ὅμως ἀναφέρεται καὶ δι' ἱστορήσιν σιωπηρὰν καὶ μόνον δι' ἀναμνήσεων γενομένην, ὅποτε τότε λαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ ἐνθυμοῦμαι.
- ***Ἀναλαμπή**—φλόγα, λάμψις.
- ***Ἀνάμαλλη**—ἀναμαλλιασμένη, μὲ ἀνακατεμένα τὰ μαλλιά.
- ***Ἀναπνιδά**—ἀναπνοή.
- ***Ἀναχεντρώνουν**—ἀναρθοῦνται αἱ τρίχες.
- ***Ἀνεγνωριά**—ἐκ τοῦ ἀνέγνωρος, ὁ μὴ γνωρίζων· λέγεται μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἀγνώμονος. Ἀνεγνωρία—ἀχαριστία, ἀγνωμοσύνη.
- ***Ἀνὲ (μπορεῖ)**—ἂν ἤμπορεῖ.
- ***Ἀνειμένη**—ἀνετη, ἤσυχος. Παθ. Παρακ. τῆς μ.τ.χ. τοῦ ρήμ. ἀνίημι.
- ***Ἀνέν**—ἔάν, ἄν.
- ***Ἀνεντρανίζω** (συχανεντρανίζω)—βλέπω μὲ ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν συχνά.
- ***Ἀνεντρανισμα**—ἀνάβλεμμα.
- ***Ἀνεπάντεχο**—ἀπροσδόκητο.
- ***Ἀνθηδών**—ἀρχαία πολίχνη τῆς Βοιωτίας ἐπὶ λόφου παρὰ τὸν Εὔριπον, Μαγούλα σήμερον καλουμένη, ὅπου λείψανα Ἀκροπόλεως.
- ***Ἀντάμη**—ἀντάμα, μὲζύ.
- ***Ἀντιπαιῶ**—πατῶ στερεῶς. Κυρίως λέγεται περὶ τοῦ ἰπέως στηρίζοντος τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως τοῦ ἐπιπιπίου «τσί σκάλες ἀντιπάτησε».

- Ἄντριως**· ὁ Ἄντριως=ὁ μὴν Δεκέμβριος· κατ' ἄλλους ὠνομάσθη οὕτω ἐπειδὴ ἔπεται τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ κατ' ἄλλους ὅτι μὲ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ «ἀντρεεύει τὸ κρύο». Ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν καὶ τὸ δίστιχον· «τοῦ Ἁγ' Ἀντριως ὅπου γυρίζ' ἡ μέρα ἄλλοιως».
- Ἄξάφτει**=ἀστράφτει. «Ἄξάψε κ' ἐβρόντηξε».
- Ἄξιαγόμενο**=ἄξιο.
- Ἀπαρθινά**=ἀληθινά· γίνεται ἐκ τοῦ ἐπαληθινά κατὰ συγκοπὴν ἐπαλθινά καὶ τρέπει τὸ λ εἰς ρ.
- Ἀπείκασαν**, ἀπεικάζω=μαντεύω, ὑποπεύομαι, ἐννοῶ, ἀντιλαμβάνομαι, «τὸ παίρνω χαμπάρι».
- Ἀπεκόιτησεν**· ἐκ τοῦ ἀποκοιτῶ=ἀποτολμῶ.
- Ἀπέσ' τσοὶ Τούρκς ἐπέμμεν**=πῶς τοὺς Τούρκους ἀπέμμεν, δηλ. «ἔμμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων».
- Ἀπῆς**=σύνδεσμος χρόν. ἀφοῦ. Ἀπαντάται καὶ ὁ τύπος ἀπῆ καὶ ἀπήτις.
- Ἀπήτις**, καὶ ἀπήτης, ἀπήτες· ἴδε ἀπῆς.
- Ἀπίδι**=τὸ ἄπιον, ἀχλάδι.
- Ἀπιλογιά**=ἀπολογία, ἀπάντησις· ὅπως καὶ ἀπιλογιάζω=ἀπαντῶ.
- Ἀπόκες**=ἔπειτα.
- Ἀποκουγαίναν**, (κρυγαίνω, κρυώνω).=Ἐκρύωναν ἐντελῶς, ἐπάγωναν.
- Ἀπομινάρους**, ὡς καὶ σήμερον. Ἀπομεινάρι. Ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὅσους στρατιώτας ἀπέμμεν.
- Ἀποσβολώνοντας**=ἐκμηδενίζοντας.
- Ἀπόσταν** καὶ ἀποῦσταν· σύνδ. χρονικὸς=ἄφ' ὅτου.
- Ἀράσσει**, ἀράσσω καὶ βάσσω=ἐφορμῶ (ὡς δράκοντες ἐρράσσα=ἐφόρμησαν ὡς δράκοντες)
- Ἀργανα**=τὰ μουσικὰ ὄργανα· τὸ ἄργανο=μέγα τύμπανον.
- Ἀργατινῆ**=ἡ βραδεία.
- Ἀρίφνητοι**=ἀναρρήθητοι, ἀπειροί.
- Ἀρκαστήρηκα**· ἀρκαστήρηκα=ἐργαστήρια.
- Ἀρκεσίλαος**=εἰς τῶν τεσσάρων στρατηγῶν τῶν Βοιωτῶν, οἵτινες ἐξεστράτευσαν εἰς Τροίαν, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Ἐκτορος.
- Ἀρκυρῆ**=ἀργυρῆ.
- Ἀργάσαν** ἀπὸ τὸ ἀργάζω=δουλεύω. Ἀργάσαν τὸ κορμιτ οὐς=τὸ γύμνασαν, τὸ σκληραγώγησαν, τὸ κατέστησαν ἀντοχῆς.
- Ἀρματωσά**· ὅπως καὶ σήμερον ἀρματωσιά=πανοπλία.

- *Αρμενα**—οί ἴστοι τοῦ πλοίου.
***Αρμηνεύω**—δρμηνεύω, ἐρμηνεύω, δίδω ἐξηγήσεις, συμβουλάς.
***Αρνεύω**—εἰρηνεύω, καταπραύνω, παρηγοροῦμαι.
***Αρπάγη τοῦ πλοίου**—ἀγγιστροειδὲς ἐργαλεῖον, κάντζα.
***Ασκαυλοι**—οἱ παίζοντες αὐλόν.
***Ασούσουμος**—ἀγνώριστος ἐλεεινός.
***Ασπριγιά**—*Ασπράδα.
***Αστιγξ** (Φράγκ) ἄγγλος φιλέλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ καὶ Κυβερνήτης τῆς «Καρτερίας» κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν (1826).
***Αστρικὰ**—Τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, οἱ ἀστερισμοὶ εἰς οὓς ὀφείλονται αἱ καιρικαὶ μεταβολαί.
***Ατὸ**—Αὐτό.
***Ατοῖν**—αὐτοί.
***Ατόναν**—αὐτόναν, αὐτόνα, αὐτόν.
***Ατσιαιγιόλι**· ὠνομάσθη οὕτω τὸ φρούριον ἐκ τῶν Ἐτσαγιόλι οἰκογενείας δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἡ ἀκμὴ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 1364, ὁπότε ὁ Ρενιέρος Ἐτσαγιόλι κατέκτησε τὰς ἀρχοντίας Βοστίτης, Κορίνθου, Θηβῶν, Λεβαδείας, Ἀθηνῶν καὶ ἔκαμε γαμπρόν του τὸν πρίγκηπα Θεόδωρον, ἀδελφὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάν. Παλαιολόγου.
***Αφεντεύω**—εἰμαι ἀρέντης ὀρίζω.
***Αφεντιὰ** ἢ ἀφεντία—ἐξουσία, ἀξίωμα. Ὅπως γίνεται καὶ σήμερον χρῆσις χάριν εὐγενείας «ἢ ἀφεντιὰ σας», ἕπως ἄλλου· ἢ «εὐγενεία σας» ἢ «ἐλόγου σας».
***Αφεντιές**—ἀξιώματα, τίτλοι.
***Αφιόνι**—ὄπιον.
***Αφόντης**—ἀφότου.
***Αφουκρασθῶ** ἴδε λ. φουκράτονε.
***Αχαμνὸ**—ἀναλυτὸ, ἀδύνατο.
***Αχνωρίζω**, ἀγνωρίζω—γνωρίζω· προφανῶς ἐκ τοῦ ἀναγνωρίζω.

B

- Βάαις**—Βάγαις, παραμάνες, ἔμπιστες δούλες.
Βαβούρα—βόμβος, βοή, θόρυβος.
Βάϊ—ἀλλοίμονον· τὸ ἐπιφωνηματικὸν ἀλλαχοῦ βάϊ βάϊ—ἄχ.
Βάνδαλοι—βάρβαρος λαὸς κατοικήσας τὴν ἀρχαίαν Γερμανίαν.

Οὔτοι ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Ρώμης ἐπέφερον παντελῆ καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν. Διὰ τοῦτο ἐπεκράτησε ἔκτοτε νὰ ὀνομάζωνται θάνδαλοι οἱ ἄνευ λόγου φέροντες ζημίας εἰς μέρος τι καὶ ἡ πρᾶξις των «Βανδαλισμός».

Βανδέα καὶ (Βανδαία)—παραθαλάσσιος νομὸς τῆς Δ. Γαλλίας, ὀνομαστή διὰ τοῦς ἐν αὐτῇ συμβάντας πολέμους τῶν βασιλοφρόνων χωρικῶν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν διαρκούσης τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ διὰ τὰς κατόπιν ἐξεγέρσεις, ὧν ἡ περίοδος περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1793—1838.

Βαββαρέσοι—οἱ κάτοικοι τῆς Μπαρμπαριᾶς=Βερβερίας περιληπτικὸν ὄνομα τῶν βορειοαφρικανικῶν χωρῶν Τριπολιτιδος, Τύνιδος, Ἀλγερίας, Μαρόκου καὶ Σιδι—Χεσμάμ. Συγχωνευθέντες οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων μετὰ τῶν Ἀράβων κατέκτησαν ὅμοῦ τὴν Ἰσπανίαν.

Βαρίσκω=τιτρώσκω, βαρῶ, κτυπῶ.

Βαρόσα ἢ Βαρόδα ἄλλοτε πρωτ. τοῦ Γκαϊκόβάρ, Ἰνδικοῦ κράτους, φόρου ὑποτελοῦς εἰς τοὺς Ἄγγλους.

Βάσανα ὡς ἐπιφώνημα. Εἶναι κοινότατον καὶ σήμερον.

Βασιλέας (ὀ). Ἐννοεῖ νὰ ἔδωγουν «τὸ Ἅγια». Ἀναφέρεται οὕτω ἐπὶ τῆς ψαλλομένης φράσεως κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην: «ὡς τὸν βασιλέα τῶν θλων ὑποδεχόμενοι».

Βασιλικίας=ὀ παρ' ἡμῖν βασιλικός, εὐῶδες φυτόν.

Βασιλιὸ (ς)=Βασιλιάς.

Βασιλοσκᾶν—Τὸ βασιλικὸ σκαμνί, ὁ βασιλικὸς θρόνος.

Βατσέλιν καὶ βούτσα, βουτσι, βουτσέλα—τὸ βαρέλι κλπ. Εἰς τὴν «Ἐρωφίλη» ὅπως ἀναφέρεται σημαίνει δίσκος, λεκάνη. Μετὰ τὴν σημασίαν αὐτὴν λέγεται καὶ ἐν Ἐπιτανήσῳ.

Βγα (τὸ)—τὸ ἔβγα, ἡ ἔξοδος.

Βελέσι=φούστα, φουστάνι.

Βελέτα=τὸ βέλο, τὸ ὁποῖον θέτουν αἱ κυρίαι πρὸ τοῦ προσώπου των.

Βεργινάδα=ἡ νέα φοράδα· θηλ. τοῦ ἵππου. Πιθανῶς ἡ λέξις νὰ παρήχθη ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ verginetta.

Βέρσα=στῆχι.

Βησάλ Ἀνδρέας, Φλαμανδὸς ἰατρὸς καὶ ἀνατόμος διάσημος, γεννηθεὶς ἐν Βρυξέλλαις τὸ 1514 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1564.

Βισκάϊα=ἐπαρχία τῆς Ἰσπανίας παρὰ τὸν ὀμώνυμον κόλπον.

Βιάλλει=Βγάλλει.

Βλαντίστρατος—τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως τῶν Βλάχων ἀναφερομένου ἐν τῷ Ἑρωτοκρίτῳ.

Βλάμηδες στὸ Βαγγέλιο—οἱ ἀδελφοποιτοί, οἱ γενόμενοι ἀδελφοὶ δι' ἱεροτελεστίας

Βλαχερονίτης καὶ **Βλαχερονίτισσα**—χωρίον τοῦ δήμου Πόργου Ψηλονέρου ἐπαρ. Κυδωνίας ἐν Κρήτῃ.

Βλαχιά. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδηλοῦτο κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τι πλησίον τῆς Μακεδονίας.

Βλέπεται—φυλάγεται.

Βλεπήση (νά)—νά τὴν προφυλάξῃ.

Βλεπήσου—φυλάξου.

Βόλτα. Διάσημος Ἰταλὸς φυσικός, ζήσας μεταξὺ 1745 καὶ 1826 πλείστας πειήσας ἀνακαλύψεις ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὧν σπουδαιότητῃ ἢ τῆς ἠλεκτρικῆς στήλης, ἣτις καὶ τὸ ὄνομά του φέρει.

Βόμπιρας—τιποτένιος, μικρός.

Βούκινο—τρομπέτα.

Βουλή—σκέψις.

Βουνιά—Τὰ βουνά, τὸ βουνὶ—τὸ βουνό.

Βούρνα—γούρνα. Μέρος ἐσκαμμένον εἰς λίθον ἐν ταῖς βρύσαις ὅπου πίνουσι τὰ ζῶα νερό.

Βουτσέλα· ἴδε **βατσέλι**.

Βράγκος—Φράγκος, εὐρωπαϊός.

Βρένιμη—φρόνιμη.

Βρίκιον καὶ **μπρίκι** ἴδε λ. **πάρων**.

Βρώμα (τὸ)· ἐκ τοῦ βιδρώσκω—ἢ βρώσις, φαγητόν, λεία.

Γ

* **Γάγγης**—μέγας ποταμὸς τοῦ Ἰνδοστάν.

Γαλάρια—αἱ ἀμνάδες αἱ ἔχουσαι γάλα (ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς πλουσίους).

Γαλβάνης Δουδοβίκος. Ἰταλὸς φυσιολόγος ἐκ τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου ἀκμάσας τὸ 1737—1798 ἐφευρέτης γενόμενος τοῦ **γαλβανισμοῦ**, τῆς ιδιότητος τοῦτέστι τῶν μυῶν τοῦ σώματος, καθ' ἣν ἀναπτύσσονται ἐπ' αὐτῶν ἠλεκτρικὰ φαινόμενα τῇ ἐπενεργείᾳ ρεύματος διερχομένου δι' αὐτῶν.

Γαλιλαῖος ὁ κληθεὶς πατὴρ τῆς νεωτέρας φυσικῆς (1564 1642). Ἐφευρε τὸ δρόνον τηλεσκόπιον 1609 καὶ εἶναι ὁ πρῶτος ἀνακαλύψας τὰ ὄρη τῆς σελήνης, τὰς κηλίδας τοῦ ἡλίου, τὸ σύν-

θετον του Κρόνου, τὰς φάσεις τῆς Ἀφροδίτης. Ἐξέδωκε τὴν θεωρίαν του Κοπερνίκου περὶ κινήσεως τῆς γῆς, καίτοι δὲ τυφλωθεὶς τὸ 1637, ἐφευρε τὰ ἐκκρεμῆ ὥρολόγια καὶ ἄλλας διαφόρους ἔκαμε ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις.

Γαλιναῖς. Σύγχρονος Κερκυραῖος ζωγράφος διάσημος ὡς τοπιόγράφος.

Γαρίτσα· προάστειον τῆς Κερκύρας.

Γαστούνη· πολίχνη τῆς Ἡλείας.

Γεῖς (δ) ὁ=εἶς, ὁ ἕνας.

Γέρα (τὰ)=τὰ γεράματα.

Γερά=γεραῖα, γηράσκει.

Γευτήναμεν· ἐκ τοῦ γεύομαι=γευματίζω· μεταφ. δοκιμάζω, βασανίζομαι, ὑποφέρω. Καὶ σήμερον λέγεται : «τὰ βάσανα ποῦ γεύομαι».

Γῆ=τὸ διαζευτικὸν ἤ. Καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν ἀπαντᾶται γιὰ : «ἐκεῖνο γιὰ τὸ ἄλλο».

Γιαγίρει=ἐπιστρέφει.

Γιοφύρα=γιοφύρια, γέφυραι.

Γκαίνιασμα ἐκκλησιᾶς=α!) Τρίμματα ἐκ κηρομαστίχης (σμόρνα, ἄλγη, θυμίαμα κλπ.) χρησιμοποίησις κατὰ τὰ ἐγκαίνια νέου ναοῦ, τὰ ὁποῖα συμβουρίζουσι τὰ μύρα, διὰ τῶν ὁποίων αἱ Μυροφόροι ἤλθον νὰ ἀλείψωσι τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος β') καὶ ἐλάχιστα πολὺ τεμάχια ἐκ τῶν καλυμμάτων τῆς ἀγίας Τραπέζης τῶν χρησιμοποιοηθέντων κατὰ τὰ ἐγκαίνια.

Γκρίνα=ἄσυμφωνία στὸ σπίτι, διχόνοια.

Γκωτιὲ Θεόφιλος. Γάλλος ποιητὴς καὶ κριτικὸς ἐκ τῶν δοκιμωτέρων (1811—1872). Ὑπῆρξεν ὁπαδὸς τοῦ ῥωμαντισμοῦ τοῦ Οὐγκώ.

Γλακά=τρέχει.

Γνοιανὰ=ἄξια μεγάλης ἐγνοίας, φροντίδος, προσοχῆς.

Γνοιασμένος=βαλμένος σὲ ἐγνοίες, φροντίδες· σκεπτικὸς.

Γούνα· ἴδε βούρνα.

Γουτεμβέργος Ἰωάννης. Ἐφευρέτης τῆς διὰ κινήτων στοιχείων τυπογραφίας.

Γρινιασμένος· ἐκ τοῦ γρινιάζω,=θυμώνω, ὀργίζομαι· μεταφ. σκυθρωπάζω.

Δ

Δαμάκιν—μηδαμινό, τιποτένιο, λίγο.

Δάνδης ἴδε Δάντης εἰς βιογρ. σημειώματα.

Δάνδολος.—Ὄνομα οἰκογενειακὸν Ἐνετοῦ δουκὸς ἐν τῇ ἐνετοκρατουμένην Κρήτην.

Δαντῶν Γεώργ. Ἰάκωβος 1759—1794. Διάσημος Γάλλος πολιτικὸς δράσας τὰ μέγιστα κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ὡς μέλος τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ'. ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Ἀποπειραθεὶς τότε γὰρ σῶσθαι τὸν βασιλέα ἀνεφώνησεν τὸ περίφημον ἐκεῖνο: «*Τὰ ἔθνη σώζονται, ἀλλὰ δὲν ἐκδικοῦνται*». περιῆλθεν εἰς τὸ μῖσος τῶν ἀντιφρονούντων καὶ ἐκ τούτου κυρίως προέκυψεν ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ.

Δάρεβιν Ἔρασμος 1731—1802 ἄγγλος ποιητὴς καὶ πολυμαθεὶς, ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὀνομαστὸς ἀπὸ τὸ διαβόητον ἔργον του «Ζωονομία».

Δαχομέη—τέως βασίλειον τῆς Ἀφρικῆς, χώρα πεδινή καὶ εὐφορωτάτη κατοικουμένη ὑπὸ δύο διαφόρων νηγριτικῶν φυλῶν. Κατὰ τῆς Δαχομένης ἐπολέμησαν ἐσχάτως οἱ Γάλλοι ἕνεκα τῶν ἀνθρωποθυσιῶν, ἃς οἱ κάτοικοι ἐτέλουν κατὰ τὰς θρησκευτικὰς των τελετὰς.

Δεῖγμα—φόδος

Δεντρογαλιὰ—εἶδος χοντροῦ ὄφους.

Δημοσάρι—χείμαρος εὐρισκόμενος εἰς τὴν νησίδα Μαδουρήν, ὅπου κατῴκει ὁ ποιητὴς Βαλαωρίτης.

Διάτα—διαταγή, νοθεσία, συμβουλή· ἀλλαγῆς διάταμα.

Διάβασαν—Διάβηκαν.

Διαλεόνα· «βάναμε διαλεόνα»—διαλέγαμε.

Δικὸν—συγγενῆ.

Διχωστὸς—δίχως, χωρὶς.

Δολώνω—δολιεύομαι, κηλιδώνω.

Δόσα (τὰ)—τὰ δῶρα

Δουλευτής—δουλος, ὁ κατώτερος κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ὑποτελής.

Δρακοῦλα—τὸ μικρὸ θῆλυ βρέφος, ἡ μπεμπέκα.

Δράνες—αὐλακες τοῦ χωραφιοῦ.

Δραπανιότισσα ἢ Παναγία· Ἐκκλησία εὐρισκόμενη εἰς τὴν ἀπέ-

ναντι ἀκτὴν τῆς πόλεως Ἀργοστολίου (Κεφαλληνίας), ὅπου τὸ νε-
κροταφεῖον.

Δρασκελιὰ καὶ ἀδρασκελιὰ=ἀπόστασις ὅση τὸ ἀνοιγμα τῶν δύο
ποδῶν.

Δριμιὰ (ἐπιρ.) σφοδρῶς. «ἐκλάψαι δριμιὰ».

Δριμώνω ἐκ τοῦ δριμύς=ἀψώνω, ὀργίζομαι.

Δρόμων καὶ **δρομεὺς**=πλοῖον πολεμικὸν τρίστηλον τοῦ 17ου καὶ
18 αἰῶνος μὲ τετράγωνα ἰστία καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἰστούς, φέρον-
μῖαν σειρὰν πυροβόλων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Δύσμα κατὰ ἡλιοῦ=τόπος πρὸς δυσμάς, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς
ἀνατολῆς.

Ε

Ἐβγα (τοῦ ἡλιοῦ)=ἡ δύσις. Σήμερον ἀνὰ τὸ Πανελλήγιον ἀντι-
θέτως λέγεται: «Ἐβγήκε ὁ ἥλιος»=ἀνέτειλε «ἐμπήκεν ὁ
ἥλιος»=ἔδυσε.

Ἐγλακούσανε=ἐλακούσανε, ἔτρεχαν φεύγοντας. Ἐκ τοῦ λάσκω
ἐλακον. Σήμερον ἀπαντᾶται ὁ τύπος ἐλάκησε.

Ἐγκλησιὰς (τὰ ἐγκλησιὰς)=αἱ ἐκκλησίαι.

Ἐγνοιακὲ ἴδε λ. γνοιανό.

Ἐγνώρισα=ἐκατάλαβα, ἔνοιωσα.

Ἐγριπος=ἡ Εὐβοία.

Ἐδὰ=ἦδη, τώρα ἀπαντᾶται καὶ δά, συνήθως δὲ: «τώρα δά».

Ἐδᾶπε=ἔδω εἶπε.

Ἐδυνάστη ἐκ τοῦ δύναμαι. «ὅτι τὸν ἐδυνάστη»=ὅσο μπόρεσε.

Ἐδώρειεν=ἔδλεπε, ἐκοίταζε.

Ἐλγίνος Θωμᾶς. Διαδόητος διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν «ἐλγινεῶν
μαρμάρων» (1766—1841). Διαμένων ὁ λόρδος ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει κατώρθωσε νὰ λάβῃ φερμάνιον, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς
τοὺς ἀνθρώπους τοῦ νᾶ εἰσέρχονται ἀκωλύτως εἰς τὴν Ἀκρό-
πολιν τῶν Ἀθηνῶν χρησιμεύουσαν τότε εἰς τοὺς Τούρκους ὡς
φρούριον, νὰ ἐνεργῶσιν ἀνασκαφὰς ἐν αὐτῇ καὶ νὰ λάδωσιν
ἐκεῖθεν μερικὰ συντρίμματα καὶ ἀνεπιγράφους πλάκας. Οὕτω
λοιπὸν ἔστησαν ἱκρίωματα καὶ διὰ πολλῶν ἐργατῶν ἀφήρσαν
τὰ πλεῖστα τῶν σωζομένων ἔτι ἀγαλμάτων τοῦ αἰετώματος τοῦ
Παρθενῶνος, τὰς καλύτερον διατηρουμένας μετώπας, μίαν τῶν
Καρυατίδων καὶ τεμάχια τοῦ Ἐρεχθείου, πλάκας τινὰς τοῦ

ναού τῆς Ἀπτέρου Νίκης, τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου καὶ ἄλλα πολυτίμητα τῆς ἀρχαιότητος ἔργα ἐν ὄλῳ 253 τεμάχια, ἐκτὸς τῶν ἀγγείων καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ ὄλη συλλογὴ στοιχίσασα εἰς τὸν Ἑλγίνον 75.000 λίρας, ἠγοράσθη μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀντὶ 35.000 λιρῶν κατατεθεῖσα εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες ἐνήργησαν, ὅπως ἀποδοθῶσι τὰ κειμήλια ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῶν παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει ἀπέβησαν μάταιαι.

Ἐμπα (τοῦ ἡλίου)—ἡ ἀνατολή.

Ἐμπαρτο· εἰμαρμαὶ παθ. παρακ. τοῦ ρ. μείρω. Ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὸ γ' ἐνικὸν πρόσ.—ἐπέπρωτο, ἦτο γραφτό.

Εἶντα—ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία τίνα συγχωνευθεῖσα μετὰ τοῦ εἶναι—τί εἶναι ταῦτα.

Εἰρηναῖος ἐλέγετο καὶ Εἰρήναρχος, ὁ ὑπάλληλος ὁ ἐγκατεστημένος παρὰ τῶν Ἑνετῶν μὲ ἀστυνομικὰ καθήκοντα.

Εἰς (έ) καιρὸ—στὸν καιρὸ, στὴν ὥρα, ἐγκαίρως.

Ἐκαλοτέρεσεν—ἐκαλοτήραξε, παρετήρησε καλὰ.

Ἐκλωθεν· τὸ ρ. κλώθω—στρίβω μαλλίον κάνοντάς το κλωστή.

Ἐλλάγεν—ἔλλαξεν.

Ἐλλεν—ἔλλην, ἐννοεῖ τὸν ἀνδρεῖον, τὸν ἰσχυρόν.

Ἐλίγη—ὀλίγη.

Ἐμπιστὰ—ἐμπιστεμένα (στάθην ἐμπιστὰ)—τὸν ἐνεπιστεύθη τὸν πίστεψε.

Ἐν—δέγ.

Ἐν—εἶναι.

Ἐνωά—θεὰ τοῦ πολέμου, σύντροφος τοῦ Ἄρεως, περιποιουμένη τοὺς ἵππους του καὶ ὀδηγοῦσα τὴν ἄμαξαν.

Ἐξά—ἐξουσία (ρηγατικὴν ἐξά—βασιλικὴν ἐξουσία).

Ἐπὰ—σήμερον λέγεται ἐδωπὰ ἢ ἐπαδὰ—ἐδῶ στὸν τόπον.

Ἐπαῖρην—ἐπήρην.

Ἐπερίσσευσεν—ξεπέρασε. Περισσεύω—εἶμαι περισσὸς ἀνώτερος.

Ἐπῆεν—ἐπήγεν. Τὸ γ ἐν τῇ Κρητικῇ διαλέκτῳ ἀποβάλλεται ὅπως καὶ τὸ β.

Ἐπίκουρος. Ἐλλην φιλόσοφος γεννηθεὶς τὸ 341 π. χ. ἐν Ἀθήναις, ἀρχηγὸς τῆς ἐπικουρίου σχολῆς. Ἡ φιλοσοφικὴ του ἀρχὴ ἦτο ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει ν' ἀναζητῇ τὴν εὐτυχίαν ὄχι εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ὕλης, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς· νὰ ὑποδέχεται δὲ μὲ φρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν τὰς καταδρομάς τῆς τύχης.

- ² **Ἐπίστεγον**—κατάστροφωμα.
² **Ἐπόδες**—ἀπόειδες, εἶδες γιὰ τελευταία φορά.
² **Ἐρθεν**—ἤρθεν.
² **Ἐρνεύασι**—ἴδε ἀρνεύγω.
² **Ἐρχίνησε**—ἀρχίνησε, ἤρχισε.
² **Ἐσμίγα**—ἔσμιγαν, ἔκαναν παρέα.
² **Ἐσκήμισε**—ἀσκήμισε, ἔγινε ἀσχημος, δυσειδής.
² **Ἐσκίαζεν** ἀπὸ τὸ σκιάζομαι—φοβοῦμαι.
² **Ἐσκήγην**—ἐσκήστη, ἐσχίσθη.
² **Ἐσουρόνανε**—ἐστράγγιζαν, κατέβαιναν σιγά—σιγά.
² **Ἐστοντας**—ἐπιρρημ. μετοχή ἐκ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ εἶμαι. εἶστε· κατὰ τὸ πηδῶντας τρέχοντας. Μεταφορικῶς—προτιμῶντας νὰ μὴ ἔχη πιά λαὸ (στρατὸ) πολύ.
² **Ἐσυντυχαίναν**—συνομιλοῦσαν.
² **Ἐτοιας**—τέτοιας, τοιαύτης,
² **Ἐτροπούλευε**—ἔκλεπτε, λέγεται διὰ μικρὲς κλεψιές.
² **Ἐτσά**, ἔτσι, ἔτσάς, ἔτσου ἄτσου (ἐπίρ.)—ὧδε, οὕτως,
Εὐκὴ τὸ εὐκῆς—ἡ καλύτερα μου εὐχή.
Εὐλερ ἢ μάλλον Ἐουλερ Δεονάρδος. Διάσημος Ἑλλετικὸς μαθηματικὸς (1707—1785) καινοτομήσας μεγάλως ἐπὶ τοῦ «διαφορικοῦ λογισμοῦ» καὶ ἐν τῇ περὶ κινήσεως θεωρίᾳ.
² **Ἐφανίστη**· ἐκ τοῦ φανίζομαι—φαίνομαι (Ἐφάνιστήτον πέταξε—τοῦ φάνηκε πὼς πέταξε).
² **Ἐφόλιον**—βάρκα, φελούκα.
² **Ἐφούρκισαν**—ἔθεσαν φούρκα, παγίδα,
² **Ἐφυροῦσα**· ἐκ τοῦ φυρῶ—ἐλαττοῦμαι.
² **Ἐχαλκωμένα**—βαρειά σὰν ἀπὸ χαλκό.

Z

- Ζάλη**—ταραχή, ἴλιγγος.
Ζάλον—βῆμα· μεταφ.—διαγωγή.
Ζιμιὸ—μὲ μιὰς, ἀμέσως. Ἐσχηματίσθη ἀπὸ τό: εἰς μίαν, εἰς μίαν, εἰς μίον, ἔς μίον, ζιμιό.
Ζύγι—ἡ ζυγαριὰ (στὸ ζύγι νὰ καμπανιστοῦν—στὴ ζυγαριὰ νὰ λογαριαστοῦν).
Ζυγώνω—πλησιάζω.
Ζυπόνη—ζυποῦνη, γιλέκο.
Ζώρη—ἡ δύναμις.

Η

Ἦζεν ἀντί ἕζη.

Ἦκρινε ἀντί ἔκρινε.

Ἠρόστρατος. Διαβόητος Ἠφέσιος, ὅστις διὰ τὴν ἀφήσιν τὸ ὄνομα του ἔκαυσε τὸν θαυμάσιον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τὴν νύκτα καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Μ. Ἀλέξανδρος (356 π. Χ.) καταδικασθεὶς δὲ εἰς θάνατον διὰ τοῦτο, ἀπέθανε διὰ φοβερῶν βασάνων.

Ἠστεκε—ἔστεκε. Συνηθέστατα ἢ αὐξησις ἢ συλλαβικὴ ἀπαντᾶται καὶ ὡς χρονική.

Ἠσυρνε—ἔσυρνε, τραβοῦσε.

Ἠσοωσε—ἔσωσε, ἔφτασε. Καὶ σήμερον ἀκόμη λέγεται μετὰ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, συνηθέστατα ὅμως ἐπὶ κατάρας: «να μὴ σώσης».

Ἠχωνε—ἔχωνε, μεταφ. ἐκράτει μέσα του μυστικά.

Θ

Θέλομεν λογιάζομεν—θὰ σκεπτόμεθα.

Θερκά. ἀπὸ τὸ θεριά—θηρία. Συνηθέστατα ἐν τῷ Κυπριακῷ ἰδιώματι ἢ παρὰ τῇ νεοελληνικῇ δημόδῃ γλώσσῃ διφθογγος *ιά*. ἀπαντᾶται κα π. χ. Θωρκὰ ἀντι θωριά. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ τὸ σύμφωνον γ. ὅπως κάτερκα ἀντι κάτεργα.

Θλιφτικὰ (ἐνδύματα)—πένθημα ρούχα.

Θύγω—ἢ θυγάτηρ.

Ι

Ἰάξων Ἀνδρέας. Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν 1787—1845 ἱρλανδικῆς καταγωγῆς λαθὼν μέρος 15ετῆς μόλις εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγώνα. Ὡς πρόεδρος ἔτυχε τῆς προσωνυμίας τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ.

Ἰντα—ἢ ἐρωτηματικὴ ἄντων. τίνα, τί.

Ἰστορήσι—ζωγραφία, εἰκὼν, μορφή.

Κ

Καγκελαρία—σφραγιδοφυλάκιον τοῦ Κράτους, Γραμματεία.

Καδένα—ἢ χρυσὴ ἄλυσις τοῦ ὥρολογίου.

Κάθα—κάθε ἕκαστον.

Κακαδικήση—βλάβη, κακοποιήση.

Καιροῦ σου ἢ φράσις: «ὀποῦσαι τοῦ καιροῦ σου»—εἶσαι ἡλικιωμένος.

Κακαποδομένα· ἐκ τοῦ κακαποδίδω=ἀποδίδω κακὸν τέλος (κορμιὰ κακαποδεμένα=τὰ κορμιὰ ποῦ ἔπαιρναν κακὸ τέλος).

Κακοῦρος=κακορίζικος, κακομοίρης.

Καλδεῶν Δὲ λὰ βάρκα (Δὸν Πέδρο). Διάσημος ἴσπαν. δραματικός (1600—1681) σημειώσας ἐποχὴν ἀναγεννήσεως διὰ τὰ ἰσπανικὰ γράμματα, καίτοι ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης.

Κάλη (ῆ)=ἡ σύζυγος, ἡ μνηστή.

Καλλιὰ=κάλλιον, καλύτερον (δὲν ἤφηκε καλλιὰ ντου=δὲν ἀφήκε καλύτερόν του.

Κάλλιον· ἴδε καλλιὰ.

Καλολογιάζω=σκέπτομαι καλά, καλοξετάζω.

Καλοξανοίγουν (ν)=καλοδιακρίνουν, καλοβλέπουν.

Κάλος=καλός.

Καμῶντας=μισοκλείνοντας τὰ μάτια. Τὸ ἀρχ. ῥῆμα καταμύω.

Καμόνης· ὄνομα περιφανοῦς πορτογάλου ποιητοῦ (1524—1589).

Κανακάρι=χαϊδεμένο.

Κανακίζω=κάνω κανάκια, χάδια, χαϊδεύω.

Κὰν τὴν βολὴν ἐτούτην=τοῦλάχιστον τούτην τὴν φορὰν.

Κανακιστὰ—χαϊδευτικά.

Κανίσκι=δῶρον, ἡ ἀρχ. λέξις «κανίσκιον»=πανέρι· γενικῶς σημαίνει τὰ δῶρα ποῦ βάζουν μέσα στὸ κανίσκι διὰ νὰ τὰ προσφέρουν σὲ κάποιον τιμῆς ἕνεκα.

Καντανολέος Γεώργιος. Περιώνυμος ἀρχηγὸς τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου Κρήτης κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1570 ἐπανάστασιν ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν. Ὑποκύφας εἰς προτάσεις εἰρηνικὰς τοῦ Ἑνετοῦ Διοικητοῦ τῆς νήσου Δαμολλίνου, κομισθεισῶν δι' αὐτογράφων ἐγγράφων του ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦτου κληρικοῦ (Βιθρηναίου) Δὸν Πλατσίδιου καὶ δεχθεὶς καὶ τὴν πρότασιν τοῦ ἰδίου φραγκάρχοντος, πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν τῆς εἰρήνης, νὰ νυμφεῖται τὸν πρωτότοκον υἱόν του καὶ ὑπασπιστὴν του Πέτρον, μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἑνετοῦ ἀρχοντος Σοφίας, ὑπέπεσεν εἰς παγίδα καὶ κατεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ του τὴν ἰδίαν νύκτα τοῦ γάμου. Τὸ ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν, ἐν σελ. 151, διηγεῖται τὴν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην σκηνοθετηθεῖσαν περίπτωτον πλεκτάνην, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν, ὄχι μόνον ἡ σφαγὴ τοῦ γενναίου Καντανολέου καὶ τοῦ υἱοῦ του, ἀλλὰ καὶ

Ἄρσ. Ταμπαιοπούλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 20

δλοκλήρου τῆς ἀκολουθίας του, ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ ἄλλων πολλῶν ἑκατοντάδων ἐκ τῶν κατοίκων, οἵτινες συνέρρευσαν ἐκ τῶν γύρω τόπων. Πάντας τούτους, οἱ ἄνθρωποι τοῦ φραγκάρχοντος, διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ τὸ κακοῦργον σχέδιόν του, ἐπότισαν δι' ὀπίου μεμιγμένου μετ' οἴνου, τὸν ὁποῖον ἄφθονον προσέφερον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γαμηλίου συμποσίου.

Καντούνι—στενὸς δρόμος, σοκάκι.

Καντζία—Καντάρια.

Καπελέτοι—μισθοφόροι στρατιῶται τῶν Ἑνετῶν.

Καρδιά—μεταφ. καρδιά, κουράγιο, θάρρος.

Καρδίσα. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν ὁμώνυμον ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἐνταῦθα πρωτ. τοῦ Δήμου Ἀκραφινίου τῆς Βοιωτίας πρὸς τὴν λίμνην Κωπαΐδα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Διώρυγος, δι' ἧς διωχετεύθησαν τὰ ὕδατα εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Κάρδιφ—πόλις τῆς Οὐαλίας, κέντρον τοῦ ἐμπορίου γαιανθράκων, οἵτινες ἐκείθεν ἐξαποστέλλονται εἰς ὅλας τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου.

Καρπίζω—φέρω καρπὸν, καρποφορῶ· μεταφ. φέρω ἀποτέλεσμα, τελεσφορῶ (ποιᾷς κοπανίς καρπίζου).

Καστέλι—πύργος.

Κατακρούω—κρούω, κτυπῶ δυνατά.

Καταλόνοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰσπανικῆς ἐπαρχίας Καταλωνίας. Οὕτως ἐκαλοῦντο γενικῶς καὶ οἱ ἐκεῖ καὶ οἱ εἰς τὰς πέριξ χώρας στρατολογούμενοι μισθοφόροι τυχωδιώκται, ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς «Καταλανικῆς Ἐταιρείας» ἧτις, κατὰ τὸν μεσαίωνα ἔδρασαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν.

Καταμαρτυριά: «βάνω καταμαρτυριά», =βάνω μάρτυρες.

Καταρδιναίζου—ἐτοιμάζου.

Κατατάσσου (ν) —ἡσυχάζου.

Κατέχει—ξέρε. Τὸ ρῆμα εἶναι κοινότατον καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ.

Κάτερμα—κάτεργα.

Κατηγορημένος—ἐξηγνημένος, στενοχωρημένος.

Κατσιούλα καὶ κατσούλα—κουκούλα, τὸ σκέπασμα τῆς κεφαλῆς.

Κατσουφιάζω—σκυθρωπάζω.

Καύνω—καίω.

Καψοκαμένη—ἡ κακομοίρα.

Κέλης—εἶδος ταχυπλοίου, καΐκι.

Κέπλερ Ἰωάννης· γερμ. ἀστρονόμος (1571—1630) καθηγητῆς

τῶν μαθηματικῶν. Ὡς ἀστρονόμος ἐν Βοημία εἰργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου καὶ εἶναι ὁ κυρίως ἰδρυ-
τῆς τῶν νόμων, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ἡ σύγχρονος ἀστρονομία. Ἀπέ-
δειξε κυρίως: α) Ὅτι, τὸ τετράγωνον τοῦ χρόνου τῆς τροχιάς
τῶν πλανητῶν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν κύβον τοῦ μεγάλου
ἄξονος. β') Ὅτι, αἱ πλανητικαὶ τροχιαὶ εἶναι ἐλλείψεις, τὴν μίαν
τῶν ἐστιῶν τῶν ὁποίων κατέχει ὁ ἥλιος, γ') ὅτι ὁ χρόνος, καθ'
ὃν ὁ πλανήτης διαγράφει τμήμα τι τῆς τροχιάς του, εἶναι ἀνά-
λογος πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἣν διαγράφει κατὰ τὸν χρόνον τοῦ-
τον ἢ ἐπιβατικῆς του ἀκτῆς. Ἀνεγνώρισε προσέτι τὴν γενικότητα
τοῦ νόμου τῆς ἔλξεως, τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου,
τὴν ὑπαρξιν ἀγνώστων ἀκόμη πλανητῶν καὶ ὑπελόγησε μετ'
ἀκριβείας τὰ πλάτη καὶ τὰ μήκη.

Κερὶ διὰ τὴν κηροδοσίαν ἐν τοῖς μνημοσύνοις.

Κῆ—καί.

Κιβούρι—φέρετρο· σήμερον μεταφέρεται καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν
μνήματος.

Κίδαρις—κάρα, σαρξί.

Κλαμπανιστήρια, ἀπὸ τὸ κλάμπανος—ἐργαλεῖον τῶν ψαράδων,
τὸ ὁποῖον μέσθ στῆ θάλασσα κάνει μεγάλο θόρυβο.

Κλιτὸς—γονατιστός, εὐπειθής.

Κοίτη—φωλεά, κλίνη ζῶων ἢ πτηνῶν.

Κοκκαλίστρας—τὰ ἄσκακα μέλη τοῦ σώματος.

Κόκκαλος (ὀ)—ἡ μέση, τὰ ἰσχία ποῦ εἶναι τὸ κόκκαλο.

Κοκκαλιῶ—ξεκοκκαλιάζω, τρώγω μέχρι ὀστέων.

Κολυμπάδα ἐλιά—ἐλιά μέσα σὲ λάδι καὶ ξύδι.

Κολῶ, ὡς καὶ σήμερον.

Κομπώνω—ἀπατῶ, πλανῶ, ξεγελῶ.

Κοντοσιάμπελοι—ἀστυνομικοὶ κλητῆρες.

Κοντρί—μεγάλῃ πέτρα εἶδος βράχου, κοτρόνι. Παρ' Ἡπειρώ-
ταις—κορμὸς δένδρου.

Κοπελίσιτικη—παιδιακιστικη.

Κοπανιὰ—κτύπημα.

Κοπελιὰρι—τὸ κοπέλι, ὁ νέος ἄνδρας, παληκάρι.

Κοράτζα—θώραξ.

Κορβέτα—ἴδε λ. δρόμων

Κουκλώνω—καλύπτω, σκεπάζω.

Κουκουβίζω—κουρνιάζω.

Κουρφά=κρυφά.

Κούτελο=μέτωπο.

Κοῦφος=κουφάρι, θώραξ. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ κοῦφον ἦτο μέτρον χωρητικότητος.

Κρακοῦσι=ἀντὶ κραχοῦσι ἐκ τοῦ κράζω, φωνάζω, καλῶ τὸ κράζω λέγεται κυρίως γὰρ τὸ ἀλλάγμα τῶν πετεινῶν ἀπαντᾷται σήμερον ἢ λ. κράχτης.

Κρασαρικά=Ολινοπωλεῖα.

Κρατῶ ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας=πιστεύω, θεωρῶ.

Κρατημένο=παραλυμένο ἀπὸ κόπο.

Κρατοῦσι (τὸ)=τὸ κρίνουν.

Κρίνω=α'. νομίζω, πιστεύω β'. βασανίζω, ταλαιπωρῶ.

Κριτήρια=βάσανα.

Κρόμβελ Ὀλιθιδι. Περιώνυμος Ἕλληνας πολιτικός καὶ στρατηγός, (1599 - 1658). Ἐξεθρόνισε τὸ 1648 τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Κάρολον τὸν Α'. Κατέλαβε τὸ 1649 τὴν ἐπαναστήσασαν Ἰρλανδίαν μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ φοβεράς αἱματοχυσίας, κατέκτησε τὴν Ἰαμαϊκὴν ἐκδιώξας τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ ἐκυβέρνησε τὴν Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ θανάτου του ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ προστάτου.

Κρούσινε καὶ βαρίσκω=κτυπιῶνται καὶ βαριῶνται.

Κρούω=κτυπῶ.

Κροῦγενν=κρούει, κτυπᾷ.

Κρυγίδς=κρύος, ψυχρὸς ἐκ τοῦ κρυγαίνω=κρυώνω.

Κύρις=ὁ πατέρας.

Κωλοσυρτά=συρόμενα ὀπισθεν, κάτω.

Κωνσταντῖνον. Ἐν τῇ Κυπριακῇ καὶ Χιακῇ διαλέκτῳ τὸ ν εἶναι λίαν εὐχρηστον ὡς κατάληξις ὀνομάτων ἰδίᾳ οὐδετέρων.

Κωνσταντιναῖτο=εἶδος χρυσοῦ φλωρίου παριστάγοντος ἐκ τῆς μιᾶς ὀψεως τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον δηλ. τὸν μέγαν καὶ ἐκ τῆς ἄλλης τὴν μητέρα του ἁγίαν Ἐλένην.

Λ

Δάξο=μαχαίρι.

Δάμνω=κινῶ, πηγαίνω «λάμνιζε μπροστά καὶ φτάνω σε». Ἐκ τοῦ ἐλαύνω. Παρὰ τοῖς Κυπρίοις ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ κτυπῶ ὡς «λάμνε χαρῶσε τὸ βονικόγ σου νὰ πᾶμε στὸ χωρκὸν»=κτύπα νὰ σὲ χαρῶ τὸν ὄνον σου νὰ πᾶμε στὸ χωριό· παρὰ τοῖς νησιώταις σημαίνει κωπηλατῶ.

Δάρυμνα—χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος, κοινῶς Καστρί· ἄλλοτε πόλις ἀρχαία.

Δαρώνω· λέγεται ἐπὶ βρεφῶν ὅταν σωμαίνουσι τὰ κλάματα.

Δαρωμός· «δὲν ἔχει λαρωμό»—δὲν ἔχει σωμασμόν.

Δαιούντ· πρόσωπον περίφημον ἐν Γαλλίᾳ λόγῳ τοῦ διωγμοῦ τοῦ ὑπὸ τῆς Κας Πομπαδούρ καὶ τῆς ἐπὶ 39 ἔτη διαμονῆς τοῦ ἐν τῇ εἰρκτῇ τῆς Βασιλλίης, ἀφ' ἧς ἐδραπέτευσε μὲν ἄπαξ μετὰ πρωτοφανοῦς ἐπιτηδειότητος, ἐξῆλθε δὲ ὀριστικῶς τὸ 1784.

Δαχούρι—πολύτιμον ὕφασμα ἀπὸ τὴν Δαχώρην τῶν Ἰνδιῶν.

Δάχω—ἐκ τοῦ λαγγάνω, τυγχάνω, τυχαίνω.

Δειβνίτιος ἢ μᾶλλον **Δεῖβνιτις**. Διαπρεπῆς, γερμανὸς νομοδιδάσκαλος, δημοσιογράφος, θεολόγος, φυσικός, καὶ ἱστορικός (1646—1716). Τὰ συγγράμματά του εἶναι ἔργα μεγίστου κύρους ἰδίως τὰ φιλοσοφικὰ καὶ φυσιολογικὰ.

Δέσιν· κατὰ συγκοπὴν λέ (γου) σιν.

Δειτουργιάς ὕψωμα—τεμάχιον ἄρτου ἐκ τοῦ ἐσφραγισμένου μέρους τῆς ἱεράς προθέσεως δηλ. τῆς προσφορᾶς, τὸ κοινῶς πρόσφορο.

Δειώνομαι—λυώνω, ἐξαλείφομαι, διαλύομαι.

Δίον—ὀλίγον.

Διμιώνας—λιμνῆ. Ἐκ συμφύσεως πρὸς τὸ λίμνη, λιμνιώνω ἢ κατὰ τὸ καλαμιώνας.

Διόκρινο—εἶδος φυτοῦ θεραπευτικοῦ τῆς λιόκρουσης δηλ. τοῦ ἱκτέρου, τῆς χρυσῆς.

Διόντας· καὶ τύπος ληόντας, λειόντας—ὁ λέων. Οὕτως ἀπαντᾶται καὶ ἐν τῇ κρητικῇ ἰδιώματι.

Δισβῆ—λυγνῆ, κομφῆ, δακτυλιδένιχ.

Δογάρι—θησαυρός.

Δογαριασμός—λογισμός.

Δογιαῖζω—σκέπτομαι, μπαίνω σὲ ἔγνοιες.

Δογοῦμαι—λογαριάζομαι, θεωροῦμαι.

Δόκκε Ἰωάννης. Φιλόσοφος ἄγγλος ἀκμάσας τὸ 1632—1704.

Δομβαρδία· οὕτω ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἢ Ἰταλία ὡς κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Δομβαρδῶν. Δομβαρδία καλεῖται σήμερον ἢ βόρειος ἢ Ἠπειρωτικῇ Ἰταλίᾳ πλὴν τῆς Βενετίας.

Δούθηρος Μαρτίνος. Περίφημος ἐκκλησιαστικὸς ἀναμορφωτῆς τοῦ 16ου αἰῶνος (1483—1546). Καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ 10ου ἕνεκα ἀντικαθολικῶν διδασκαλιῶν του, κατώρ-

- θωσε νά ἐξεγείρη κατ' αὐτοῦ δόλοκληρον τὴν Βόρειον Γερμανίαν
καὶ νά ἱδρύσῃ τὴν Δουθηρανὴν καὶ Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν.
Δουχλουκιᾶ—κλαίει μὲ λυγμούς, ἀναφυλλητά.
Δόχαις—γλῶσσαι πυρός, φλόγες. Εἶναι ἢ λ. λόγχη λαβοῦσα τὴν
σημασίαν ταύτην ἕνεκα τοῦ λογχοειδοῦς σχήματος τῶν φλογῶν.
Δυγκιαστὰ κλάματα—κλάματα μετὰ λυγμῶν, ἐκ τοῦ λύγξ.
Δυκολαινιδί—ἀγέλη λύκων.
Δυσιτανία, ἐπαρχία τῆς ἀρχαίας Ἰβηρικῆς χερσονήσου, τὸ πλεῖ-
στον τῆς σημερινῆς Πορτογαλλίας.

Μ

- Μαθημένα**—γνωστὰ (τὰ μαθημένα ντοῦ καμε—τοῦ ἔκαμε τὰ γνω-
στὰ ἀνδραγαθήματα).
Μαλιὰ (ῆ)—τὸ μάλλωμα.
Μάνιτα—μανία, ὄρμηξ.
Μανιάτο—εἰδησις.
Μανιατοφόροι—ἀγγελιαφόροι.
Μάντοβα ἢ Μάντουα—ἀρχαία πόλις τῆς ἄνω Ἰταλίας.
Μαντοῦκι—χωρίον τῆς Κερκύρας.
Μᾶσ(ε)—ἡ ἀντωνυμία μᾶς· ὁ τύπος οὕτω χάριν τοῦ μέτρου.
Μαστορεμένος—παρασκευασμένος μὲ μαστοριά, μὲ τέχνην γυ-
μνασμένος.
Μαυρομάνικο—σπάθη, μαχαίρι ἔχον μαύρην τὴν λαβὴν του.
Μάχη—θυμός, ἔχθρα· ὡς τὸ λαϊκόν «τὸν μάχομαι»—τὸν μισῶ.
Μεάλον—μεγάλον.
Μεῖντανογέλεκο—τὸ μὲ μανίκια στενὸ σακάκι τοῦ φοροῦντος
φουστανέλα.
Μελίτη—ἡ Μάλτα· μικρὰ νῆσος τῆς μεσογείου πρὸς Ν. τῆς Σικε-
λίας ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἕλληλους.
Μέν—τὸ ἀρνητικὸν μὴ, ὅπως σήμερον ἀπαντᾶται· μὴν, ὅταν ἢ
ἐπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν π. χ. «μὴν ἔρθῃς».
Μερίκα—ἡ Μυρξία ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ στίχος: «ὁ νησὺλικος πάη
τῆς Μερκιάς κ' ἢ κόρη τῆς Μερικιάς» σημαίνει: τὸ παληκᾶρι
πάει στὴν μία ἄκρη κ' ἢ κόρη εἰς τὴν ἄλλην· δηλωτικὸν τοῦ
μεγέθους τῆς ἀποστάσεως.
Μέσα (ἐπίρ.)—ἐντός, ἔνδον, μεταξὺ.
Μέσμερ. Γερμανὸς ἰατρὸς ἀκμάσας μεταξὺ 1733 καὶ 1815 δια-

φημισθείς λόγω τῆς περιφήμου θεωρίας του περί ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ, ὅστις ὑπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη «*μεσμαρισμός*».

Μεταθεμός—ἀναβολή.

Μῆν τοῦ λείψη—μὴ λείψῃ νὰ τοῦ ὑπακούσῃ.

Μίδεια—πόλις τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας καταπονηθεῖσα ὑπὸ τῆς Κωπυίδος.

Μιλτων. Εἰς ἐκ τῶν μεγίστων ποιητῶν τῆς Ἀγγλίας, (1608—1674). Μεταξὺ ἄλλων παγκόσμιον κατέστη τὸ ἔργον του «*δ' ἀπολεσθεῖς παράδεισος*».

Μινύαι—ἀρχ. αἰολικὸν ἔθνος μετοικῆσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μινύου ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ συστήσαν τὸ βασίλειον τῶν Μινυῶν, αὐτὴ μῆτρόπολις ὁ Ὀρχομενός.

Μιραμπώ. Περιφημος ρήτωρ καὶ πολιτικὸς τῆς Γαλλίας ζήσας ἀπὸ τοῦ 1749 μέχρι τοῦ 1791. Κατέστη διάσημος ἀπὸ τῆς 23 Ἰουνίου 1789 ὅτε εἶπε πρὸς τὸν μαρκήσιον Βρεζὲ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως: «*Πηγαίνετε νὰ εἰπῆτε τῷ κυρίῳ σας ὅτι εὐρισκόμεθα ἐδῶ τῇ θελήσει τοῦ λαοῦ καὶ ὅτι μόνη ἡ δύναμις τῆς θαγιονέττας θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς ἀποσπάσῃ ἐντεῦθεν!*»
Ἐκτοτε προῆχε πάσης πράξεως καὶ ἐπαναστάσεως.

Μισσεύω—ἀναχωρῶ.

Μνόσα· ἐκ τοῦ ὀμνῶ—ὀρκίζομαι.

Μογγολφιέ (ἄδελφοί) ἀνακαλύψαντες τὸ ἀερόστατον τὸ 1783.

Μοδένα· πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Πάδου.

Μολίν καὶ Μολίνος Φραγκίσκος. Ἐνετὸς διοικητῆς τῶν Χανίων. Ἐπὶ τῆς διοικήσεώς του ἠγέρθη φοβερὰ ἐπανάστασις τῶν Κρητῶν κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἡ ὁποία ἐσάλευσε ἐκ θεμελίων τὴν Ἐνετικὴν κυριαρχίαν τῆς νήσου (1570). Ἄλλ' ὁ Μολίνος θέσας εἰς ἐφαρμογὴν σατανικῶν σχεδίων, κατώρθωσε νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἐξόντωσε τὸν ἀρχηγὸν Καντανολέον καὶ πλείστους ἄλλους ἐπαναστάτας. Ἴδε λ. Καντανολέος.

Μολμεσβέντε· πόλις τῆς Γερμανίας.

Μονάτες—μοναδικές.

Μόνε (ἐπίρ.)—μόνον ἄλλοτε λαμβάνει καὶ τὴν σημασίαν: μὰ, ἀλλά, μ' ἄν. Ἄλλοτε χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς εἰρωνικὸν ἐπιφώνημα—πῶς; γιατί ὄχι;

Μόσε—ἔμοσε, ὀρκίσου.

Μούγκνα—βουδαμάρα. Ἀπαντᾶται καὶ ὁ τύπος μουγκός=βουβός· καὶ ὁ ρημ. τύπος μουγκάθηκα.

- Μουγκαλιστῶ** = μουγκρίσω.
Μουδὲ = μηδὲ = μήτε.
Μουράγια = Συναϊκία ἐν Κερκύρα· ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τῶν ἐκεῖ σωζομένων ἐνετικῶν τειχῶν.
Μούτιαις = μύτες, κορφές.
Μπαϊράκι = σημαία.
Μπαϊραχιάρης = σημαιοφόρος.
Μπαρκάρω = ἐπιβιάζω.
Μπαταριά = κτύπημα, μάχη.
Μπελιάδες = σκοτοῦρες, δυσκολίες, ἐναντιότητες.
Μπήχνω = βυθίζω.
Μπιστιοῦ = πίστωσις. «Πάρετα τοῦ μπιστιοῦ» = πάρετα ἐπὶ πιστώσει.
Μπλάβο = γαλάζιο (μπλὲ),
Μπλάνες = σβῶλοι χύματος.
Μπλιὸ = πλέον, περισσότερον, πιά.
Μπλόκος = πολιορκία,
Μπλόντες = πολύτιμες δαντέλλες μεταξωτὲς ἀρκετοῦ πλάτους.
Μποάδες = οἱ γούνες ποῦ φέρουν αἱ κυριαὶ εἰς τὸν λαϊμόν.
Μπομπαρδιέρος = πυρπολητής.
Μπορειτὸς = δυνατὸς.
Μπούκωμα = πρόγευμα, κολατσό.
Μπούλωμα καὶ μπαμπούλωμα = τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.
Μπουμπουλίνα (Δασκαρίνα)· ἡ διάσημος ἡρωὶς τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως. Κατήγετο ἐκ τῆς σπετσιωτικῆς οἰκογενείας Μπούμπουλη, ἐνεφανίσθη δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ἐπλευσε τὸ 1821 (26—28 Μαρτίου) μ^ο ἐν σκάφος φέρον πλήρωμα 120 ἀνδρῶν. Ἐν ἔτει 1821 ὁ σύζυγός τῆς ἠχμαλωτίσθη καὶ ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινουπόλιν καὶ ἀνεσκοποπίσθη, διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου. Ἡ Μπουμπουλίνα ἐξ ἰδίων τῆς χρημάτων ἐξοπλίξει τότε τρία πλοῖα καί, ἀφοῦ ἀνύψωσε τὴν σημάϊαν τῆς τὴν φέρουσαν τὰς λέξεις τῶν Σπαρτιατίδων: «Ἡ τᾶν ἠἐπὶ τᾶς», ἐπλευσε μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, αἰχμαλωτίζουσα ἢ πυρπολοῦσα τὰ ὀθωμανικὰ πλοῖα, ἅπερ ἐκχωρήσασα κατόπιν εἰς τὸ κράτος ἔσπευσεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, ὠργάνωσε τὸν ἀποκλεισμόν τοῦ Ναυπλίου καὶ ἠνάγκασεν εἰς παράδοσιν τὴν Ἀκροναυπλίαν. Ἡ γυνὴ αὕτη, τῆς ὁποίας δλόκληρος ὁ βίος εἶναι μῦθος ὑπερέχου ἡρωϊ-

σμοῦ, ἐπέπρωτο νὰ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ, ἔνεκα ἀσημάντου οἰκογενειακῆς ἔριδος.

Μπρουνεϊδ(ε) Φερδινάνδος: γάλλος καθηγητῆς καὶ κριτικὸς (1849—1906) γεννηθεὶς εἰς τὴν Τουλῶνα. Προσεπάθησε μετὰ κύρους νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν φιλολογοίαν τὰς θεωρίας τῆς ἐξελιξέως.

N

ἴνα—ἔνα.

Nā—νὰ εἶναι, νᾶναι· νά, κατ' ἀποκοπὴν χάριν τοῦ μέτρου.

Nāhlē—ἀλλοίμονον (ἄλι εἰς ἑμᾶς).

Naïske—γαί, μάλιστα.

ἴνα, ἀντὶ ἐνά—θεννά—θά.

Néna—τροφός, παραμάνα.

Néfalā—αἰ νεφέλαι.

Νεύτων Ἰσαάκ. Ἕγγλος σοφὸς γεννηθεὶς τὸ 1643 καὶ ἀποθανὼν 1727. Ἐκτακτὸς μαθηματικῆ ἰδιοφυΐα. Σπουδάζων ἔτι εἰς ἡλικίαν μόλις 20 ἐτῶν ἔκαμε τὰς μεγαλυτέρας μαθηματικὰς ἀνακαλύψεις. Αἱ κυριώτεροι τῶν ἀνακαλύψεων του, αἵτινες τὸν ἀπῆθανάτισαν εἶναι: 1) Ἡ ἀνάλυσις τοῦ φωτός καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῶν κυριωτέρων ὀπτικῶν νόμων. 2) Ἡ ἀνακάλυψις τῆς παγκοσμίου ἑλξεως, δι' ἧς ἐξήγησε τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον, τῆς παλιρροίας κλπ. καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνακαλύψεων καὶ θεωριῶν σπουδαιοτάτων ἐν ταῖς φυσικαῖς καὶ μαθηματικαῖς ἐπιστήμας.

Νηούλικος καὶ νεούλικος—νεανίσκος.

ἴNi «νὰ ἴνι»—νὰ εἶναι.

Nīkos—νίκη.

Νιουκάστελ (Νεοκάστελ): πόλις παράλιος τῆς Ἀγγλίας μετ' ἀπεράντους ἐκτάσεις ἀνθρακωρυχείων.

Ντάπια—σουνοικία εἰς Σπέτσας.

Ντουλαμᾶς—φουστανέλλα ἀπὸ σκοῦρο δρίλι.

Ξ

Ξάζω, ἀξιάζω ἀξάζω· ἐκ τοῦ ἀξία—ἀξίζω.

Ξαθὸς—ξανθός.

Ξαναγιαγέρονν—ξανγαυρίζουν

Ξάντιο—ξανοιγμένο.

- Ἐαργιτοῦ καὶ ἀξαργητοῦ=ἐπίτηδες, ἀπὸ σκοποῦ (ἐξ ἔργου).
Ἐγκουσεύγω=ἀπκλάσσω τινὰ τῆς στενοχωρίας, ἀπολυτρῶνω.
Ἐέκαρδα=χωρὶς καρδιά, ἄνευ θάρρους, φοβισμένα.
Ἐαυρίζω=βλέπω ὡς πέρα τῆς ἄκρας, τὰ σύνορα.
Ἐμιστεύγω καὶ ξεμιστεύω=μπαίνω στὴ μέση, ἀποχωρίζω τοὺς ἐρίζοντας.
Ἐεπεριωρισμένος=ἐκτὸς ἑαυτοῦ, σὺν τρελλός· τὸ ῥῆμα ξεπερι-
ρίζομαι.
Ἐεσκλιάρης=κουρελῆς.
Ἐεσφαίνω, ἐξέσφαλα ἐξεσφάλην=σφάλλομαι, λησμονῶ. Ἐξέσφα-
λες τῆ στράτα=παρετράπησ τῆς ὁδοῦ.
Ἐετλειωμένε=τέλειε. «Πύργε, ξετελειωμένε»=ἀφοσιωμένε
πρόμαχε.
Ἐετλεύω=ἀποτελειώνω
Ἐετρέχω=ἐκδιώκω.
Ἐεφτέριν=ξεφτέρι, πολὺ ταχύ, ἐπιτήδειο.
Ἐῶδι=κηδεία.
Ἐόμπλι=παράδειγμα.
Ἐυλαλᾶς=εἶδος ἀρωματικοῦ ξύλου.
Ἐώφαρσα καὶ ξώφαρσα=ἐπιπόλαιος· ἐπὶ τραύματος ξώπετσα.

Ο

- *Ὀβριακή=συναίγια Ἑβραίων.
*Ὀγιὰ=ἐκτεταμένος τύπος τῆς προθέσεως διὰ=γιά.
*Ὀγιάντα=γιατί.
*Ὀμάδι=ὄμοῦ, μαζί.
*Ὀμπρός=ἐμπρός· ὡς χρονικόν. Μὰ ὄμπρος=ἀλλὰ πρωτότερα.
*Ὀνεν=ἔταν.
*Ὀρά=οὐρά
*Ὀργιῶ=ρίγος. «Ὀργιῶ θανάτου» μεταφ.=πλήθος «οἱ τουφεκιῆς
ἐπεφταν ὄργιῶ»=τόσες πολλὲς ποὺ ἐσειόταν ὁ τόπος.
*Ὀρηιτα=ἡ ὄρη, ὁ θυμός.
*Ὀρδινιά=διαταγή, παρρηγελία, ἐτοιμασία, τάξις. Καὶ σήμερον
ὀρδινάτζα=ὁ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀξιωματικοῦ στρατιώτης.
Ὀδέσι· ζωγράφος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ Δ΄.
*Ὀχ=συνηθέστατος τύπος τῆς προθέσεως ἀπὸ ἐν τῷ Κρητικῷ
ιδιώματι καὶ ἐν τῷ ἑπτανησιακῷ.

Π

Πά—πάει πηγαίνει.

ἴπα, **ἐπά**· τοπικὸν ἐπίρρημα—ἐδῶ, ἐπαδᾶ.

Ποβιόνι—σκηνή.

Μαίδα—ἐκ τοῦ παιδεύω μὲ τὴ σημασία τοῦ βασανίζω, τυραννῶ.

Ἡ παίδα, ὅπως λέγεται καὶ σήμερον παιδαμός, στενοχώρια.

Παῖδιο—ἄγαμος.

ἴΠαν—εἶπαν κατὰ συγκοπήν.

Παλινστροβήτος· ἐκ τοῦ πάλιν καὶ ρημ. στροβέω-ῶ=ταράττω· φέρω ἄνω-κάτω, ἀναποδογυρίζω.

Πάντηξε—ἀπάντηξε, ἀπάντησε, συνήντησε· (ὁ πρῶτος πού τοῦ πάντηξε=ὁ πρῶτος πού τοῦ ἔτυχε νὰ συναντήσῃ).

Παπῖνος Διονύσιος. Ἰάλλος ἐπιστήμων (1647—1714) πρῶτος αὐτῶ ἀνακαλύψας τὴν ἐλαστικὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ.

Παραξιγανεύω—ἐξαπατῶ.

Παραθεσιμιά—τὸ πέρασμα τῆς προθεσμίας, ἀργοπορεία.

Παραθεσιμίσωμε—ἀργοπορήσωμε.

Παραμερᾶς—παράμερα, κατὰ μέρος.

Παράρη—²ποκρούει.

Παραστόλιαζε—ἐπετοσόκοφτε.

Παράτορη—παράτονη, συρτή.

Πάραυτας—πάραυτα παρευθὺς, ἀμέσως.

Πάρον—τὸ βρίκιον ἢ μπρίκι. Ἰστιοφόρον δίστηλον πλοῖον φέρον σταυρωτὰς κεραίαις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἰστών. Ἐκ τοιούτων πλοίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπετελεῖτο ὁ στόλος τῶν ναυμάχων τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Πασανεῖς· ἐκ τῶν : πᾶς, εἰς=πᾶς ἕνας=καθένας.

Πᾶσιν· πα(γαίνου)σι κατὰ συγκοπήν, πηγαίνουσιν.

Πάσχω—πάσχω· μεταφ. προσπαθῶ.

Παχισμένα· «τ' ἀρθούνια παχισμένα»=κεκαλυμμένα ὑπὸ πάχνης· μεταφ. πελιδνά. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τὰ ὅμοια κατὰ τὴν μορφήν : παχνί, παχισμένο, παχνίζω τὰ ζῶα=δίδω τροφήν εἰς τὰ ζῶα.

Πεδουκλώνω—βάζω ἐμπόδιον ἀνάμεσα στὰ πόδια.

Πεξόστρατος· πατήρ τοῦ Ἐρωτοκρίτου καὶ πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ Ρήγα Ἡράκλη.

Πεθὸ (το)—ἡ ἐπιθυμία.

- Πείραξη**—ἐνόχλησις, πειρασμός.
Πέλενας—χωρίον ἐν Κερκύρα μεθ' ὁμωνύμου ὄρους.
Περίγυρα—αἱ γύρω χώραι, τὰ περίχωρα.
Περιλαμπάνω—περιλαμβάνω, παίρνω.
Περίτιου—περίσσου, περισσότερον.
Περούνια—σπηρούνια.
Περπόδια—περικνημίδες, κάλτσες· «τράγινα περπόδια» καμωμένα ἀπὸ μαλλι τράγινο.
Πέψε· «θεριὸ ἴπεψε»—ἔπεμψε, ἔστειλε θεριό.
Πίκτοι—ἀρχ. κάτοικοι τῆς Σικωτίας.
Πλόσκα—ἴδε τσότρα.
Ποδοσκάλι—πόδι κλίμακος, σκάλας.
Πόδωμα—σανίδωμα.
Πολύδωρος· φίλος ἔμπιστος τοῦ Ἑρωτοκρίτου.
Πορπατεῖ—περιπατεῖ. Τὸ ῥ' πορπατῶ ἀπαντάται καὶ σήμερον.
Πόρια Ριάλα—συναικία ἐν Κερκύρα.
Πόρτο—λιμάνι.
Ποταμὸς—χωρίον ἐν Κερκύρα.
ἸΠοῦ—ἡ πρόθεσις ἀπὸ ἐν τῇ Κυπριακῇ ἰδιώματι ἀποῦ, με ἀποβολὴν τῆς πρώτης συλλαβῆς.
Ποῦ (του)—ποῦ ἦτο(ν).
Πουλλίν—πουλί. Τὰ οὐδέτερα διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως ν, ἥτις τοσοῦτον εὐχρηστός εἶναι ἐν Κύπρῳ μεταπίπτουν εἰς τὸ ἀρσ. γένος.
Πουλιό· ἀντὶ τοῦ πλιό, μπλιό κκτ' ἀνάπτυσιν τοῦ φθόγγου ου μεταξὺ τοῦ π και λ.
Πουνιαλό—τὸ μικρὸν ξίφος (ἐγχειρίδιον).
Πουνιαλιά—τὸ κτύπημα τοῦ ξίφους.
Ποῦρι· λαμβάνει πολλὰς ἐννοίας ἀναλόγως τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ κειμένῳ.—Μήπως, μὴ τυχόν, ἄραγε, ἐκ τοῦ Ἰταλ. *puṛe*—δυνατὰ μεταφ. ἀληθινά, βέβαια.
Πραίτωρ—ἄρχων ἐν τῇ ἀρχ. Ρώμῃ καὶ δικαστῆς διοικητῆς, ἑπαρχος, στρατηγὸς εἰς ἄλλας κτήσεις.
Πρεπά (τα)—τὰ πρεπούμενα, ἡ ἀξιοπρέπεια.
Πρεπιά—τὸ πρέπον, ὡς πρέπει ἀξία.
Πρικαμένη—πικραμένη κατὰ μετάθεσιν τοῦ ρ. Ταυαῦται μεταθέσεις συνηθέσταται ἐν τῇ Ἑρωτοκρίτῳ.
Πρίχου—προτοῦ, πρὶν.

Προθυμερός—πρόθυμος «και τή ζωή προθυμερός στή ζυγαρά τή βάνω».—Και τή ζωή μου άψηφώ, κανένα κίνδυνο δε λογαριάζω, είμαι πρόθυμος και τή ζωή μου άκόμη νά χάσω.

Προθυμίσω—νά έλθω με προθυμία.

Πρόντισε—σκόρπισε όπως σκορπάει τo κοπάδι φοβισμένο.

Πρωτόκαλλες—πρώτες στήν όμορφιά και μόνον εις πρώτων γάμον έλθοῦσαι

Πυθαγόρας. Διάσημος φιλόσοφος και ιδίως μαθηματικός Έλληνας άκμάσας κατά τόν βον αιώνα π. Χ.

P

Ραιτούρης—ó άρχηγός, ó διοικητής, ó Κυβερνήτης έκ του Έταλ-
retto.

Ρέγομαι—óρέγομαι, έπιθυμώ πολύ.

Ρίζη—óρίζει.

Ριζικό—μοῦρα, πεπρωμένο «κίνοῦν του ριζικού»—πηγαίνου-
έθελονταί.

Ριζιμιά—ή έρριζωμένη και άκίνητος πέτρα, τo ριζωμένο λιθάρι.

Ρεώμυρος. Διαπρεπής Γάλλος φυσιολόγος και φυσικός 1683—
1757, δoς τo όνομά του εις τo γνωστόν θερμόμετρον. Έποίησε
σημαντικωτάτας παρατηρήσεις έπί των έντόμων.

Ρόγα—μισθός.

Ροῦντο μαλλι—μαλλι κακής ποιότητος.

Ρουπάνι—δένδρον άγριον, πελώριον εις ύψος, τής οικογενείας των
δρυων.

Ρωμανία· έλέγετο παρὰ τοίς Βυζαντινοίς ή Έλληνική αυτοκρα-
τορία.

Σ

Σαγιάς και σαγιάκι—τo μικρό κοντογουνάκι των γυναικων τής
Αιτωλοακαρνανίας.

Σάινι—παλληκάρι, λεβέντης.

Σακολέβα—είδος μικροῦ πλοίου. Είς αυτό τo μεγαλύτερον ιστίον
προσδένεται όπισθεν του ιστου διά μεγάλου κοντου ισταμένου
διαγωνίως.

Σαλπάρω—σηκώνω τήν άγκυραν,

- Σασμός**=συμβιβαδμός. Ἐγγραφοῦ συμφωνίας.
- Σαίξπηρ Ουΐλλιαμ**· ὁ μεγαλύτερος τῶν Ἀγγλῶν δραματικῶν (1565—1616).
- Σβάρα**=(ἐπιρρ). σουρτά. Τὸ θηλ. ἢ **σβάρα**=εἶδος γεωργικοῦ ἐργαλείου.
- Σγιάν** καὶ **σγιόν**, **γιόν**, **γοϊόν**=τὸ ἐπιρ. οἶον, ὠσάν.
- Σεβέκι**=ἰστιοφόρον τρικάρταρον. Εἶχεν ἕν μικρὸν τηλεβόλον εἰς τὴν πῦρραν καὶ 2—4 μικρότερα ἐπὶ τῶν κωπαστῶν. Τὸ σεβέκιον ἦτο κυρίως τὸ σκάφος τῶν πειρατῶν τῆς Ἀφρικῆς.
- Σέλμα**.=Τὸ ἐκτεινόμενον κατὰ πλάτος καὶ ἐνῶνον τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πλοίου ξύλον=ἐδώλιον κωπηλατῶν.
- Σενιάλιο** καὶ **σινιάλο**=σημάδι, σημεῖον ἀναγνωρίσεως.
- Σέντια**=κάθισμα, θέσις, στάσις, ὄχημα ταχυδρομικόν.
- Σεπέτι**=κασελάκι. Ἀλλαχού σημαίνει τσουδάλι μεγάλο, τὸ ὅποιον χρησιμοποιοῦν οἱ χωρικοὶ διὰ τὴν τοποθέτησιν ἀχύρου.
- Σιγανάδα**=σιγή, ἡσυχία.
- Σιγοτρομῶ**=σιγοτρέμω.
- Σιδερό**=σιδερένιο.
- Σίκλαι**=σίκλος, δοχεῖον δι' οὗ ἀντλεῖται ὕδωρ, ἐκ τοῦ φρέατος, κουβᾶς.
- Σίτ**=ἐνῶ· ἐπιρ. χρονικόν.
- Σκαλώματα**=μικροὶ λιμένες.
- Σκανταλίζετε**=ταράττετε.
- Σκόλυμος**=εἶδος φυτοῦ ἀκανθώδους (γαϊδουράγκαθον)· ἀγκινάρα. Εἰς μερικὰ μέρη σκόλυαμπρα=χόρτα ἀγκαθωτὰ χρησιμοποιούμενα καὶ ὡς τροφή.
- Σκουάρι**=ἄσπις. Εὐχρηστότερον σήμερον εἶνε τὸ ῥῆμα σκουαρῶνω=προφυλάσσω σκεπάζω. Ἐντεῦθεν ἴσως νὰ παράγεται καὶ τὸ ἐν τῇ Ροῦμελῇ ἀκουόμενον **σκουτι**, **σκουτιά**, =τὰ ἐνδύματα. Ἡ λέξις κατὰ τοὺς εἰδικοὺς φαίνεται νὰ παρήχθη ἀπὸ τὸ λατ. Scutum, ἕπερ πάλιν καὶ τοῦτο παρήχθη ἐκ τοῦ Ἑλλην. σκυτός.
- Σκουτιά**=φορέματα.
- Σκυλιά**· ἐγγοεὶ τοὺς Τούρκους.
- Σουσοῦμιν**, =σημάδι, γνώρισμα, ὁμοιότητα· ἕπως καὶ σήμερον, σουσουμιάζω, παρομοιάζω.
- Σπήληον**=Σπήλαιον.
- Σπιανάδα**=συνοικία τῆς Κερκύρας.

Σπινή—ισχνή, λεπτή· ἐκ τοῦ σπινώδης.

Σπινόζας διάσημος Ὁλλανδὸς φιλόσοφος ἀκμάτας μεταξύ τοῦ 1632 καὶ 1677 ὑποστηρίξας τὸν ἀπόλυτον πανθεισμόν καὶ ἀποκτῆσας πλείστους ὁπαδοὺς μεταξύ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ φανατικωτάτους ἐχθροὺς.

Σιαλίκι· ἐκ τοῦ στάλιξ=κοντάρι, παλούκι συνήθως διὰ τὸ ἄπλωμα κυνηγετικῶν δικτύων. Ἐν Μεσολογγίῳ χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς κουπί, ἀλλὰ βυθίζεται καὶ ἐμπήγνυται εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης διὰ νὰ κινή τὸ πλοιάριον.

Στανικῆς μου=χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

Στέρφα=στεῖρα.

Στὸν (καὶ κάθε εἰς στὸν ἀγαπᾶ)=καὶ καθέννας πρὸς τὸν ἀγαπᾶ.

Σιόφρες=εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος.

Ἰστράβω=στραδῶνω.

Σιτράβων, ὁ περίφημος Ἑλληγ Γεωγράφος ἐκ τῆς ἐν Πόντῳ ἀρχ.

Ἰμμοσειᾶς 66 π. Χ.—24 μ. Χ.

Σιτάτα=δρόμος. Ἀπὸ τὸ λατιν. Strata via (στρωμένος δρόμος).

Ἡ λέξις δρόμος ἀναφέρεται καὶ τροπικῶς.

Σύβασιν=σύμβασιν, συμφωνία.

Συβασμένοι=συμβιβασμένοι, σύμφωνοι.

Συβουλάτοροι=σύμβουλοι (ἐν Ἑπτανήσῳ συμβουλάτοροι).

Σύγκαιρα=τὴν ἴδια στιγμή, συγχρόνως.

Σύγκλησι=πλημμύρα.

Σύτιν=συγχρόνως.

Συφάμελος=μὲ ὅλη τὴν φαμίλια του, οἰκογένειά του.

Σφαγγίζομαι=στενοχωροῦμαι, ὑποφέρω.

Σφαινώ=σφάνω, σφάλλω.

Σφάμα=σφαγή.

Σωβᾶς (Φρειδερίκος) γάλλος μηχανικὸς 1785—1857 ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὸν ἔλικα εἰς τὰ πλοῖα.

Τ

Ταγή=ἡ βρώμη. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἡ λέξις ἐκ τοῦ τάσσω σημαίνει τὸ τεταγμένον μέρος διὰ τὸ σιτηρέσιον τοῦ στρατιώτου, ἢ τοῦ Ἱππου (Τουρκ. ταῖνι). Ἐντεῦθεν μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τῆς βρώμης. Ἡ ταγή. Ἀλλαχοῦ ὁμως προφανῶς ἐκ τῆς λέ-

ξεως ταύτης νὰ παρήχθη τὸ ῥῆμα ταΐζω, τὸ ὁποῖον σημαίνει δίδω φαγητὸν καὶ λέγεται καὶ περὶ ἀνθρώπων καὶ περὶ ζώων, (ἐτάσσα τις κότες ἢ ἐτάσσα τὸ μωρό). Συνήθως λαμβάνει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ τρέφω. (τὸν τάσσα).

Τάγος—ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἰσθμικῆς χερσονήσου.

Ταΐζω—σιτίζω, δίδω τροφήν.

Τάξης, νὰ τάξης=νὰ κατατάξης, νὰ βάλης.

Τάπια—ἡ σκοπιὰ τοῦ πολεμιστοῦ κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης.

Ταχιά=αὔριο πρωτῆ. Συνήθως ἐκφράζει καὶ ἀορίστως μελλοντικὸν χρόνον.

Ταχύ· τὸ ταχύ ὅπως καὶ ταχιά=πρωτῆ, πολὺ πρωτῆ.

Τεντώνω=ἀπλώνω τέντες, σκηνές, κατασκηνῶ.

Τελειόνομε=ἐκτελοῦμε.

Τζαμφένια πόλκα=πουκαμισάκι (ἐσθῆς) καμωμένο ἀπὸ εἶδος ὑφάσματος μεταξωτοῦ καλουμένου τζαμφέ. Ὁ τζαμφές ἤλλασε χρώματα ἀναλόγως τοῦ φωτός ὅπως δηλαδὴ συμβαίνει εἰς τὰ ὑφάσματα τὰ γνωστὰ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα: Change-ant-

Τήμ=τὴν καθ' ἑσὸν τὸ ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις πρὸ τῶν χειροφώνων τρέπεται εἰς μ.

Τήξις=μαρασμὸς φθίσις.

Τήρ=τὴν διότι τὸ ν πρὸ τοῦ ρ ἀφομοιοῦται.

Τιμιωτέραν=λέξις ἀπὸ τὸν γνωστὸν ὕμνον τῆς Θεοτόκου (τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουδεῖμ).

Τιοῦς' ἐκιν=τόπος.

Τό. Συνηθέστατα χρήσις παρ' Ἑρωτοκρίτῳ ὡς σύνδεσμος χρονικὸς=ἀπὸ τότε πού.

Τό· καὶ ὡς ἀντωνυμία=αὐτό.

Τόγια, πιθανῶς ἀπὸ τὸ Ἰταλ. toga=ἡ ἐσθῆς τῶν ἀρχ. Ρωμαίων, ἢ τίβεννος.

Τοδεταχιά=ὡς τὸ ἄλλο πρωτῆ.

Τοκάδες=ξεῦθος ἀργυρῶν κοσμημάτων χρησιμοποιοιμένων ὡς θηλειὰ τοῦ φορέματος ἢ ἀλλαχοῦ κόπιτσα.

Τοκάρει=ἀρμόζει, πρέπει.

Τομβουνοῦ ἢ Τιμποκοῦ. Πόλις τοῦ Σουδάν πρὸς βορρᾶν τοῦ Νίγηρος. Μέγας διαμετακομιστικὸς σταθμὸς τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Κατέχεται ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀπὸ τοῦ 1894.

Τοῦ' πασι· Τοῦ (εἶ) πασι=τοῦ εἶπαν.

Τράπεζα=θυσιαστήριον.

Τραυοπάλαιμα=Τράβηγμα· καὶ πεπρωμένον.

Τριόλα=μπαρμποῦνι μεγάλο, τὸ κοινῶς λεγόμενον μπαρμποῦνι με μουστάκια· πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἑλλην. τρίγλη.

Τρομπόνι=ἔπλον ἐμπροσθογεμὲς μετὰ τὸ ὅποιον ἦσαν ὀπλισμένοι οἱ ναυτικοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πειρατῶν.

Τροφώνιος. Υἱὸς τοῦ Ἑργίνου καὶ ἑγγονος τοῦ βασιλέως Κλημένου ἐξ Ὁρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας, ἀδελφὸς τοῦ Ἀγαμήδους, οἷτινες ἀμφότεροι ἐκτίσαν τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Τροφώνιος μετὰ θάνατον ἐτιμήθη ὡς ἥρωος ἔχων καὶ μαντεῖον εἰς σπήλαιόν τι πλησίον τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Λεβαδείας διότι ἐκεῖ κατὰ τὴν μυθολογίαν ἤνοιξεν ἡ γῆ καὶ κατέπειεν αὐτόν.

Τρύπανον=ὄργανον χρησιμεῖον διὰ τὴν διάτρυσιν ξύλου ἢ καὶ ἄλλων σκληροτέρων σωμάτων.

Τσάκες=δόκανα ἢ καὶ φάκες πιθανῶς ἐκ τοῦ τσακῶνω=συλλαμβάνω.

Τσιναῖα=ἐρεθισμός, κούνημα, λάκτισμα. Λέγεται καὶ περὶ προσώπων **τσιναῖζω**=χαλῶ τὰ μούτρα, λαμβάνω σκυθρωπὴν ἑκφρασίαν. Ἐτσιναίσασι, εἶναι τσινασμένους.

Τσοῦπρα=ἡ κόρη, νεάνις, παρθένος. Ἀλλαχοῦ τσοῦπρα καὶ τσοῦπα.

Τσότρα=ξύλινον δοχεῖον διὰ κρασί.

Τυνησιακῆ=τῆς Τύνιδος ἢ Τούνεζι. Τὸ Τούνεζι ὑπῆρξε κράτος τῆς Βορείου Ἀφρικῆς πρὸς Δ. τῆς Ἀλγερίας.

Τυχαίνει=ἀρμόζει.

Υ

Ὑσσωπος=εἶδος ἀρωματικῶς φυτοῦ.

Φ

Φανίστηκε· ἴδε λ. ἐφανίστη.

Φάουσα=ἡ φάγουσα· ἀρχ. φαγέδαινα.

Φαρδίνι=νόμισμα· τὸ ἀγγλικὸν farthing, ἰσοδύναμον μετὰ τρία Ἑλληνικὰ λεπτά.

Φαρί=ἄλογο.

Ἄρσ. Ταμπακοπέλου Νεοελλ. Ἀναγνώσματα ΣΤ' Γυμνασίου 21

Φερόν Γαβριήλ. Ψευδώνυμον τοῦ Louis De Bellemare, γάλλου περιηγητοῦ καὶ μυθιστοριογράφου ('809—1852). Ἐγενήθη εἰς τὴν Γρενόβλην.

Φιλί—τὸν εἰς τοὺς νεκροὺς ἐπιτιθέμενον τελευταῖον ἀσπασμόν.
***φιν.**—ἄφινε.

Φινίρισε—τελείωσε· ἐκ τοῦ finir.

Φλάμπουρο—Σημαία. Ἐπεκράτησε εἰς πλεῖστα χωρία κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου νὰ ὑψοῦται ἐπὶ ἑνὸς κοντοῦ ὕψος δίκην σημαίας. Τὸ φλάμπουρο κρατῶν ὁ φλαμπουριάρης προπορεύεται τοῦ συμπεθεριοῦ, ποὺ μεταβαίνει εἰς τὸ σπίτι τῆς νύμφης ἵνα τὴν παραλάβουν καὶ τὴν ὀδηγήσουν εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ.

Φλαμπουριάρης—ὁ φέρων τὸ φλάμπουρο, ὁ σηματοφόρος.

Φλασκάκι—νεροκολόκυθο. Τὸ ἐκ τῆς καλοκύνθης λάγηνον, τὸ ὅποσον χρησιμοποιοῦν εἰς πολλὰς πρακτικὰς ἀνάγκας των οἱ χωρικοί. Ἀπαντᾷται καὶ ὁ τύπος φλάσκα.

Φλέγα—ἡ φλέβα. Μεταφ. πηγὴ· καὶ σήμερον οὕτω λέγεται, ἡ φλέβα τοῦ νεροῦ.

Φλοκάτα—μᾶλλον χονδρὸν ἐπικνωφόριον χρησιμοποιοῦμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν, καὶ ἔχον μαλλιαρὰς καὶ τὰς δύο ὄψεις τοῦ ὑφάσματος. Πολλάκις ἡ τοιαύτη ὕφανσις γίνεται καὶ εἰς κλινοσκεπάσματα, αἵτινα διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὀνομάζονται *κουβέρτες φλανάτες*.

Φοᾶται—φοβάται· εἰς Κυπριακὸν ἰδίωμα τὸ β μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται.

Φορετιά—φρούρια, κάστρα, ὅπου αἱ φυλακαί.

Φούλιων Ροβέρτος· μέγας Ἀμερικανὸς μηχανικὸς καταστάς διέσημος διὰ τὴν σπουδαιστάτην ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐφεύρεσιν ἀτμοκινήτων πλοίων (1765—1815).

Φουκρᾶτονε· ἀπὸ τὸ φουκροῦμαι=ἄφωκροῦμαι, ἀλλαχοῦ ἀφουκράζομαι=ἄκροάζομαι.

Φουσαῖτα—στρατᾶς, στρατεύματα.

Φραγκιά—ἡ Ἑνετία.

Φραγκιλίος Βενιαμίν (1706—1790). Διάσημος πολιτικὸς καὶ ἐπιστήμων Ἀμερικανός, τὰ μέγιστα ἔργασθεὶς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἐφεύρε τὸ ἀλεξικέρανον.

Φρανιόσκος· ἴδε λ. Μολίνος.

Φρεγάτα—δρόμων φέρων δύο σειρὰς πυροβόλων ὑπὸ τὸ κατὰ-

στρωμα και ὀλίγα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, κυρίως εἰς τὸ πρό-
στεγον και ἐπίστεγον. Ἴδε και λ. *δρομων*.

Φρόνεψις = φρόνησις.

Φτερούλιν = φτερούγιον, φτέρυγα πτέρυξ.

Φυλαχτάδες = οἱ συγγενεῖς τῆς νόμφης, οἵτινες συνοδεύουσι και
διανυκτερεύουσι παρ' αὐτῆ ὡς φύλακες κατὰ τὴν πρώτην νύκτα
τοῦ γάμου.

Φυσικιῶχε = φυσικὸ εἶχε βάρος. «φυσικὸ» μεταφ. = ἔμφυτο· βαθύ
εἶχε βάρος.

Φώσκιολος Οὔγος· μέγας Ἰταλὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐκ γονέων
Ἑλλήνων ἐν Ζακύνθῳ τῇ 28 Ἰανουαρίου 1778. Ἐκαλεῖτο Νι-
κόλαος βραδύτερον μετενωμασθεὶς Οὔγος ἐν Ἑνετίᾳ, ὅπου μετέβη
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του. Ἐγραψε δύο ὠδὰς πρὸς
τὸν *Βοναπάρτην*, τὰς χάριτας τὴν τραγωδίαν *Ριχάρδον*, τὸν
Αἴγαντα και μετέφρασε τὸ *αἰσθηματικὸν ταξίδιον* τοῦ Στέρν.
Διετέλεσε καθηγητῆς τῆς Ρητορικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς
Παθίας και κατὰ τὸ 1815 ἐδημοσίευσεν ἐν Ἑλβετίᾳ τὴν ὑπερ-
κάλυψιν σάτυραν κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ λογίων. Ἐκεῖθεν μετέβη
εἰς Λονδίνον και ἐργάσθη ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος ἐν Εὐ-
ρώπῃ συντελέσας εἰς τὴν σύναψιν τοῦ πρώτου ἔθν. δανείου, ἀνευ
τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπανάστασις θὰ ἐξέπνεε. Ἐκτὸς τῶν ἔργων, ποῦ
ἀναφέραμεν ἔγραψε και πλεῖστα ἄλλα ἐξ ὧν τὰ *Μνήματα* ὡς
ἐπίσης και πολλὰ ἔργα ἀρχ. ποιητῶν μετέφρασε.

Ῥ = ἴδε λ. Ὀχ.

Χαιράμενος = χαρούμενος.

Χαῖρι = χαρά· λέγεται και ἡ φράσις «χαῖρι και προκοπή» ἐπὶ κα-
τάρας.

Χαλικισμὸς = θόρυβος· ἰδίως τῶν ἔππων ἐπὶ τῶν χαλκίων.

Χάλλε = πόλις τῆς Γερμανίας.

Χάλλην = Ἄγγλος ἀστρονόμος διακηρύξας πρῶτος αὐτὸς ὅτι οἱ
κομήται ποιοῦσι περιοδικὰς ἐμφανίσεις συνεπέα τῶν διεπόντων
τὰς τροχιάς αὐτῶν φυσικῶν νόμων. (1658—1742).

Χαμάδα ἐλιά = δ πίπτων καρπὸς τῆς ἐλαίας. Χαμολιὸ ἀλα-
τισμένο.

Χαμηλοπούμπουση = τὸ χαμηλὸ μπουμπούσιμα.

Χάμαι = χαμαί, χάμω, κατὰ γῆς.

Χαράτσι = δασμός, φόρος. Ἐπειδὴ ὁ φόρος ἐδίδετο εἰς χρήματα

διὰ τοῦτο οἱ Βυζ. ἐσχέτισαν αὐτὸ πρὸς τὸ *χάραγμα* καὶ *χαραγή* τὰ σημαίνοντα παρ' αὐτοῖς νόμισμα.

Χάρβεη—διάσημος ἄγγλος ἰατρός ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ 1575 καὶ 1658 καὶ ἀνακαλύψας τὸ πολύτιμον σύστημα τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος.

Χοντρικὸς—ἀγροίκος, χωριάτικος.

ῥού(ν)—ἔχουν· τὸ ν εἰς τὸ τέλος ρημάτων συνήθως ἐν τῷ Κρητικῷ ἰδιώματι ἀποβάλλεται π. χ. ἐμπήκα(ν). Παρομοία ἀποβολὴ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν πρόθεσιν εἰς. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις τελειώνει εἰς φωνῆεν ἀπομένει ῥς.

Χρειά καὶ **χρεία**—ἀνάγκη. Ἐντεῦθεν *χρειάζομαι*, ἔχω ἀνάγκην.

Χρήζω—ὅπως καὶ τὸ ἀρχ. ἔχω ἀνάγκην.

Χιάσσομαι—τὸ βῆμα ἐκτάσσομαι—σκοπεύω.

Χυτοκάπουλο ἄλογο—μὲ τὰ καπούλια χυτά· τὰ νῦτα καμπυλωτὰ ἔχει τὸ ἄλογο ὅταν εἶναι γερὸ καὶ καλοθρεμένο.

Χωστὸ—κρυμμένο στὸν νοῦ του, κρυφόν.

Ψ

Ψῆ (ῆ)—ἡ ψυχὴ.

ῥηλώνει—δὲν σηκώνει τὰ μάτια νὰ κοιτάξῃ,

Ψυγῆ· ἐκ τοῦ ψύχομαι ἀόρ. ἐψύγην—μαραίνομαι, στεγνώνω, ξηραίνομαι. Ἀπαντῶνται οἱ τύποι ψυγημένος καὶ ψυμένος κλπ.

Ψίκι—ἡ νυμφικὴ συνοδεία.

Ψωμί—λέγεται ἐνταῦθα διὰ τὴν παρηγορίαν τῆς κηδείας.

Ω

ῶρες (κι' ὥρες) χρονικὸν ἀόριστον (Κι' ὥρες τοῦ νοῦς κι' ὥρες τ' ἄλλου—καὶ πότε τοῦ ἑνὸς καὶ πότε τοῦ ἄλλου).

ῶριόπλουμη καὶ ὠρηόπλουμη—πανώρια, ὠραῖα πλουμισμένη, στολισμένη,

ῶστη—ῶστε.

ῶς τυχαίνει—ὡς πρέπει.

ῶφου—Φεῦ, ἀλλοίμονον· σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀκούεται ὡχου.

ῶφου καὶ πῶς τὸ κόβγου σου—ὡχ καὶ πῶς τὸ ἐφοδόσουν, πῶς σοῦ ἔκοβε ἢ σκέψη αὐτὴ τῆ χαρά σου.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- Σελ. 51 στίχ. 8 ἀντί *ἐχύπα* διάβαζε: *ἐχτύπα*
> > > 13 > κ' <i>ἀλύπητα</i>	> κ' <i>ἀλύπητα</i>
> 80 εἰς ὑποσ. > κρέτος	> κρέατος
> 105 στίχ. 8 > πόθον κη ρε	> πόθον κ' ὄρεξη
> 158 > 20 > τὰς πλευρᾶς	> τὰς πλευράς.
> 159 > 3 > μπαρμποῦνι β' στροφῆς	> μπαρμποῦνι
> 167 > ΣΤΟΛΙΔΑΡΗΣ	> ΣΤΟΛΙΔΙΑΡΗΣ
> 179 ὑπογρ. > Παῦλος Δερονδὲλ	> Παῦλος Δερουλὲδ
> 187 εἰς ὑποσ. > βιβλιογρ. σημείωμα	> βιογραφ. σημείωμα
- > 226 κάτωθεν τῆς εἰκόνας πρόσθεσε:
- Δ. ΜΑΒΙΛΗΣ, ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ Π. ΡΟΥΜΠΟΥ
 Ὁ ποιητὴς ἐποξάρισε τὰς παραμονὰς
 τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ τὴν Ἠπειρὸν
- > 241 στίχ. 1 ἀντί τὸν κ. *Καιροφύλλα* διάβαζε: κατὰ τὸν *Κώστα*
[*Καιροφύλλα*]
> 260 εἰς ὑποσ. > ὑπενίσσεται	> ὑπαινίσσεται
> 261 > > >	> > >
> 290 στίχ. 17 > 1923	> 1823
> 291 > 5 > 1897	> 1857
> 292 > 23 > Χριστοβασιλῆς Χρίστ.	> Χρηστοβασιλῆς
[<i>Χρηῆτος</i>]
- > 304 > 3 εἰς Λεξιλόγιον στ. Θ ἀντί *δημῶδη* γλώσση διάβαζε:
[*δημῶδει* γλώσση.

Παραλειφθέντα λεξιλογίου.

Γιαταγάι—Κυρτὴ πᾶθη ἐν χρήσει εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἄραβας ἀπὸ τοὺς ὁποίους διεδόθη ἢ χρῆσις αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς πέριξ λαούς.

Σημείωσις: Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης εἰς διακρίνη καὶ τι ἄλλο νὰ ἀποδώσῃ τοῦτο εἰς τυπογραφικὴν ἀβλεψίαν.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Κριτικοὶ χαρακτηρισμοί.	
<i>Τυπάλδου Ἰουλίου</i> , Λόγος εἰς μνημόσυνον Διονυσίου Σολωμοῦ.	Σελ. 5
2. Ἐπικολυρική Συμβολική ποίησις.	
<i>Σολωμοῦ Διονυσίου</i> , Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι	> 15
3. Ὑρῆνοι.	
<i>Δημῶδες</i> , Τῆς Ἁγίας Σοφίας	> 16
<i>Δημῶδες Τραπεζοῦντος</i> , Τὸ πάροισο τῆς Πόλης	> 17
4. Περιγραφαὶ τόπων Ἱστορικαὶ καὶ Ἀρχαιολογικαί.	
<i>Λυκούδη Σ.</i> Ἐμμανουήλ. α') Λεβάδεια	Σελ. 19
β') Κωπαΐς	> 28
5. Τὸ Ἔπος (ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ἐρωτοκρίτου).	
<i>Κορνάρου Βιτσέντσου</i> , α') Ὁ Ἐρωτόκριτος σώζει τὸν Ἡράκλη	> 45
β') Μονομαχία Ἀρίστου καὶ Ἐρωτοκρίτου.	> 56
6. Ἀφρικὴ Δημοτικὴ Ποίησις.	
<i>Δημῶδες Κύπρου</i> , α') Γαμήλια ἄσματα	> 80
β') > >	> 82
<i>Δημῶδες</i> , Ὁ Γυρισμὸς τοῦ Ξενητεμένου	> 83
7. Τὸ Θέατρον.	
<i>Χορτάτζη Γεωργίου</i> , Ἀὐτοκτονία Ἐρωφίλης καὶ δολοφονία τοῦ Πατρὸς τῆς ὑπὸ τῶν Κοραϊδῶν. (Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν τελευταίαν πράξιν)	> 85
<i>Κρητὸς ποιητοῦ ἀγνώστου</i> , Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς β' πράξεως)	> 93
8. Κοινωνιολογικά.	
<i>Ἀντρέγιεφ Δεωνίδα</i> , Τὸ Κόκκινο Γέλιο (Ἀπόσπασμα)	> 112
9. Συγκριτικὴ Ψυχολογία.	
<i>Καρκαβίτσα Ἀνδρέα</i> , Ἡ πατρίδα	> 119
10. Ἱστορικὰ Διηγήματα.	
<i>Ράδου Κωσταντίνου</i> , Νότης Γιάκος ἢ Κουτσός	> 129
<i>Χρηστοβασίλη Χρήστου</i> , Ὁ Καπετὰν Καλόγερος	> 138

11. Ξένα περί Ἑλλάδος Ποιήματα.

<i>Βύρωνος Νόελ - Γόρδων Γεώργιος.</i> Ἐκ τοῦ Γκιαοῦρ (Ἀπόσπασμα ἐν τῷ ὀποιοῦ περιγράφεται ἡ δούλη Ἑλλάς.	Σελ. 146
<i>Δαμαρτίνου Ἀλφόνσου.</i> Ἑλλάς (Ἀπόσπασμα)	> 149

12. Ἱστορικὰ Χρονικά.

<i>Ζαμπελίου Σπυρίδωνος.</i> Ἐπιβουλή Ἑνετῶν	> 151
--	-------

13. Ποιήματα Σατυρικά.

<i>Δασκαράτου Ἀνδρέα.</i> Γιατί τὰ τάλαρα τὰ λένε τάλαρα	> 159
<i>Σολωμοῦ Διονυσίου.</i> Ἐπίγραμμα εἰς Ψεύστην	> 166
<i>Βηλαρά Ἰωάννου.</i> Ὁ Στολιδιάρης	> 167

14. Χαρακτῆρες Παράλληλοι.

<i>Ἀμίτση Δέ Ἐδμόνδου.</i> Ὁ ὄπηρέτης τοῦ ἀξιωματικοῦ.	> 168
<i>Δερουλέδ Παύλου.</i> Καλὸ Κονάκι (ποίημα).	> 178

15 Ποιήματα Λυρικά.

<i>Γκίλ Αὐγούστου.</i> Τ' ὄνειρεμένο σπίτι	> 180
<i>Πολέμη Ἰωάννου.</i> Τὰ Κόλυβα	> 181
<i>Γρυπάρη Ν. Ἰωάννου.</i> Ἀπόβροχο	> 182
<i>Γκαῖτε Βόλφγκανγκ Ἰωάννου.</i> Τὸ Ξωτικό	> 183
<i>Παλαμᾶ Κωστή.</i> Που θέ ν' ἄβρω	> 185
<i>Βαλαωρίτη Ἀριστοτέλη.</i> Τὸ ξερριζωμένο δέντρο.	> 187
<i>Νέγρη Ἀδας.</i> Νεκροψία.	> 189

16. Ἠθογραφικὰ Διηγήματα.

<i>Βλαχογιάννη Γιάννη.</i> Ἡ ψυχοπαίδα μας ἡ Χιόνα	> 191
<i>Τσέχωφ Ἀντωνίου.</i> Τὰ Μέσα	> 212

17. Παραινετικά.

<i>Παπαδιαμαντοπούλου Ἰωάννου (Ζὰν Μωρεάς).</i> α') Τὸ πουλὶ καὶ ὁ Χωριάτης	> 216
β') Ἀπὸ τίς στροφές.	> 223

18. Συμβολικὴ Ποίησις.

<i>Καβάρη Π. Κωνσταντίνου.</i> α') Οἱ βάρβαροι.	> 223
β') Τὰ κεριά.	> 224
<i>Μαβίλη Λορέντζου.</i> Λήθη.	> 225

19. Πατριωτικὰ Ποιήματα.

<i>Κάλβου Ἀνδρέα.</i> Εἰς Σοῦλι (ᾠδή)	> 227
<i>Ἀθάνα Γεωργίου.</i> Στοχασμοὶ τοῦ Ἀγρότη	> 234

20. Ξένη φιλοσοφία.

<i>Οὐάιλδ Ὄσκαρ.</i> De Profundis	> 235
<i>Δάντη Ἀλγκέρη.</i> Θεία Κομωδία (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Κολάσεως Ἄσμα α'	> 241
<i>Οὕγκω Βίκτωρος.</i> Ὁ Θεὸς (Ἀπόσπασμα).	> 248
<i>Βύρωνος Νόελ-Γόρδων Γεωργίου.</i> Ἡ Κατάρτα τῆς Ἀθηνᾶς.	> 253

21. Ἐπικελυρικὰ Ποιήματα.

Παλαμᾶ Κωστῆ. Τὰ νιάτα τῆς Γιαγιᾶς Σελ. 263

Παράρτημα Α΄.

Βιογραφ. σημειώματα τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ σ. γγραφ. > 273

Παράρτημα Β΄.

Ἑρμηνεῖα τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἀγνώστων λέξεων
φράσεων καὶ πραγμάτων > 294

Παροράματα > 325

Παραλειφθέντα λεξιλογίου > 325

Σημειώσεις > 325

Πίναξ περιεχομένων > 326

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰουνίου 1930

Ἀριθ. Πρωτ. 33418

Πρὸς

τὸν κ. Ἀναστάσιον Κοντομάρη, βιβλιοκδότην

Ἀθήναις

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου καὶ ἀπὸ 6 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 65 τῆς 7ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχος Β') ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ νόμῳ 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον Ἀρσινόης Ταμπακοπούλου «**Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα**» ἑκτῆς Γυμνασίου διὰ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἥτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—31 ἕως τέλους τοῦ 1934—35 ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτίπωσιν αὐτοῦ συνταχθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Γ. Παπανδρέου

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον αὐθημερόν

Ὁ Τμηματάρχης

Κ. Καμπέρης

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας	58322
	27-9-30
Τιμᾶται	Δραχ. 47.45
Ἀξία Βιβλιοσήμεου	> 19.—
Πρόσθετος φόρος Ἀναγκαστ. Δανείου	> 5.70
Συνολικὴ τιμὴ Δρ.	72.15